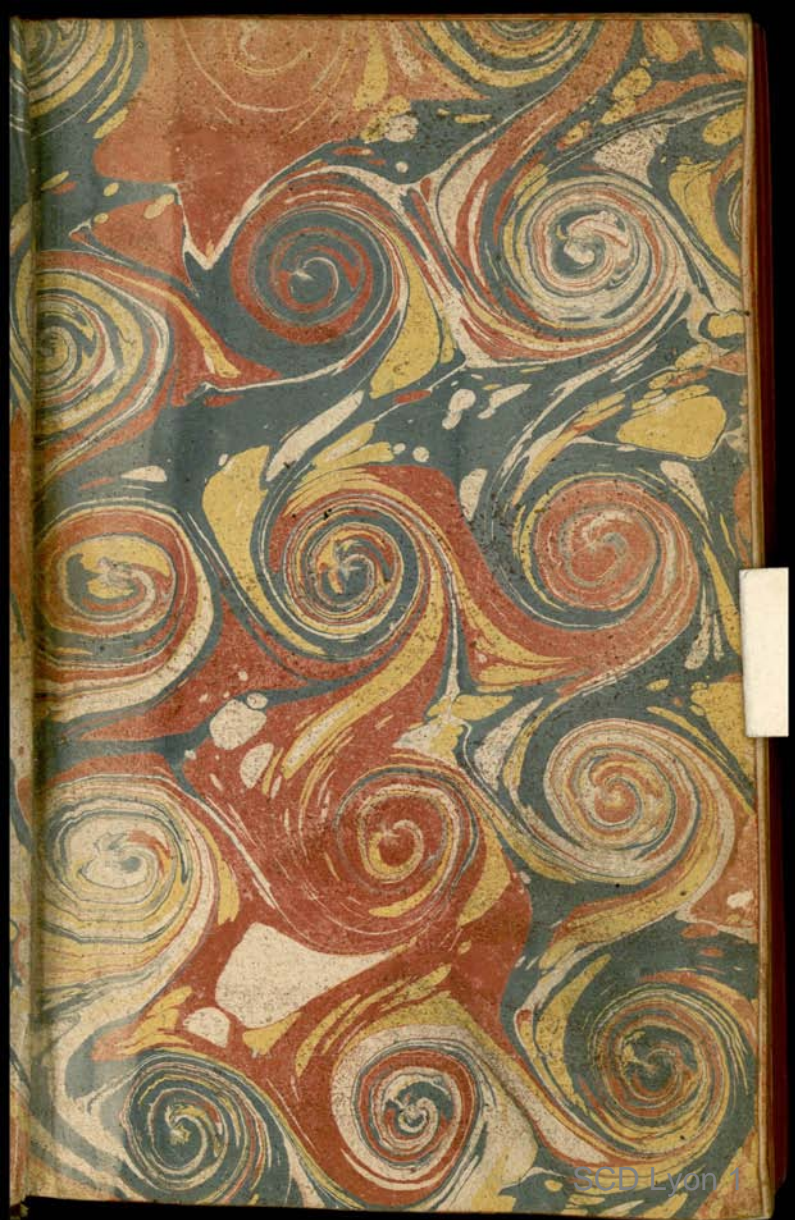

The image shows a piece of marbled paper with a complex, swirling pattern. The colors include shades of blue, red, yellow, and white. A large, bold, black letter 'B' is printed in the center of the page. The marbling consists of various swirls and blotches, creating a dynamic and textured appearance. The paper has a slightly aged, yellowish tint.

B

24.81

36.022

VICTORIS

TRINCAVE

LII MEDICAE ARTIS VSV
APVD VENETQS., DO-
ctrina apud Patavinós ce-
leberrimi.

DE COMPOSITIONE ET VSV ME-
dicamentorum Libri IIII. multò quàm
antehac correctiores editi.

Cum Indice locupletissimo.

CVM PRIVILEGIO CAESAREO.

BASILEÆ,
M. D. LXXI.

5

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

NOBILISSIMO DO-
CTISSIMOQUE VIRO D.
Ioanni Cratoni à Craffheim, DD. Fer-
dinañdi I. & Maximiliani II. Impp. Mē-
dico & Consiliario, patrono sum-
mo, Perrus Perna typo-
graphus S. D.

QVARNARI res ipsa negat
contenta doceri, inquit ille,
Liceat enim mihi eo modo
te alloqui, Crato eruditissi-
me, quo au^dacia mea, si qua forte obycia
tur, quàm optimè rationem reddere pos-
sim. Nam in hac vestra medicina ac re-
rum naturæ contemplatione, etiamsi nō
ita sim enutritus, vt de illis pro earum mā-
iestate ac pondere tecum iam verba face-
re queam: tamen puto etiam nobis, qui ty-
pographicis nostris laboribus, cum reli-
qua studiorum genera promouere iuu-
reque conamur; tum verò illud imprimis

EPISTOLA

quo humani corporis sanitas comparatur & conseruatur, quid in quaq³ re opera nostra præstiterimus, commemorare licere. Atq³ id quidem eò magis mihi ipsi persuadeo, quò res ipsa sua natura præstantior, minus externa commendatione ornatùque, sed sola narratione indigere videtur. Victoris Trincauelij libros quatuor (quamuis vltimus ille ob autoris obitum non ad finem vsque destinatum fuerit perductus) quos ab illo singulari dexteritate scriptos esse sciebamus, pro eo amore quo in omnes bonarum artium studiosos sumus affecti, in officina nostra quam fieri potuit accurate excudimus, atque id ob eam causam scilicet, quòd scirem illos magnum adiumentum scholis Asclepiadiacis allaturos. Et enim siue vniuersum medicinae systema corpusque consideremus, siue partes illius singulas perpendamus, & inter se con-

DEDICATORIA.

se conferamus: comperiemus certè hanc
 quæ certam miscèdorum pharmacorum
 rationem & modum, item eadem illa re
 Etè vsurpandi continet, cum in tota vita
 præ cæteris plurimum momenti habere,
 tum permultum quoq; interesse, certam
 eius cognitionem, atq; doctrinam à cla-
 rissimis viris traditam conseruare. Est e-
 nim, credo, vt in cæteris scientijs atque ar-
 tibus ferè omnibus, sic etiã in Apollinea
 hac uestra ita comparatum, vt ipse finis
 omnium quæ in arte docentur præstantis-
 simus sit: eorũ verò quæ ad finem ducunt, ut
 Aristoteles etiã in Topicis testatur, quæ-
 libet item eò maioris momenti, quò ad fi-
 nem propius accesserint. Iam uerò ulti-
 mus in medicina finis, cuius gratia reli-
 qua omnia docentur, in conseruanda re-
 parandaq; sanitate maximè apparet: id-
 que iterum tribus omnino rebus ceu pro-
 ximis instrumentis, Pharmacia scilicet,

EPISTOLA

Chirurgia atq; Dieta. si modo hæc paulo
 latius sumatur, perficitur. Quæ si ita se
 habent, quis non videt, plurimum inter-
 esse, vt veram aliquam, sinceram & ab
 optimis doctissimisq; medicis traditam
 componendi, cõpositis pharmacis recte
 vtendi rationem habeamus? cùm illa ip-
 sa in suorum numero sint, quibus ceu pro-
 ximis instrumentis arti medicæ proposi-
 tum finem cõsequimur. Atq; id quidem
 cum aliàs semper ita se habuit, tum verò
 nostra maxime ætate, in qua propter ma-
 gis intemperantem viuendi consuetudi-
 nem, subinde homines de nouis quibusdã
 morbis conqueri audimus. Qui si nõ sim-
 plices, sed vt plurimum multiplices com-
 positiq; sunt: talem quoq; parandorum
 medicamentorum rationem tenere pro-
 fectò oportet, qua illa compositis viribus
 multiplici morbo quamcitißimè obuiam
 ire possint. Ac mehercule si benè nobiscũ
 consi-

DEDICATORIA.

consideremus, quanta cura fuerit veterum medicorum cum simplicia tum composita medicamenta preparandi recteque tractandi, aut qui antiquissimi illi primique pharmacopœi fuerint, deprehendemus, non modo plurimum interesse ad operationem medicam feliciter peragendam, ut magnam huius medicinae partis habeamus peritiam, verum etiam eandem hanc singularem quandam religionem atque pietatem praeter ceteris requirere.

Ecce enim Ulysses tanta auctoritatis vir cum ad Num Mermeri filium, Iasonis atque Medea nepotem in Thesprotijs Epiri, sicut apud poetam legimus, pharmacopolam venisset, ut venenata medicamenta ad conficiendas feras, illinen dasque sagittas emeret, id ab illo impetrare non potuit, quamvis summis precibus contenderet: metuebat enim religiosissimus vir, ne Ulysses, quem prius non nouerat, is ad

EPISTOLA

homines fortè interimēdos vteretur: qua
 re necessum fuit tunc Ulyssē ad An-
 chialum Taphiorum regem itidem phar-
 macopæum proficisci, à quo ob notam pie-
 tatem & antiquam amicitiam tandem
 obtinuit. Ut hinc manifestè appareat, ve-
 rustissimos illos cum simplicia tum com-
 posita medicamenta singulari religione
 tractasse, & eius rei prouinciam non ni-
 si regibus, & maximis quibusq; viris de-
 mandasse. Testantur idipsum plurima
 medicamenta, quæ usque in hodiernam
 diem à maximis viris inuentoribus atq;
 compositorib. denominata habentur: sim-
 plicia quidem, vt Gentiana à Gento Illy-
 riorum rege, Artemisia ab Artemisia
 Carie regina, Centaureū à Chirone Cen-
 tauro Saturni filio, Hercules Achillisq;
 præceptore: cōposita verò, Mithridatum
 à Mithritate Ponti rege, cōfectiones Ha-
 mechi, electuaria Episcopi, vnguēta A-
 grippæ

DEDICATORIA

grippæ regis, et alia eius generis sexcenta.
 Quo magis profecto culpandi sunt medi-
 ci illi, qui aliquot superiorib. seculis vixe-
 runt, & ignavia socordiaq³ sua passi sunt
 hanc medicinae partem à reliquo corpore
 diuelli, totamq³ indoctis quibusdam me-
 chanicisq³ pharmacopœis demandari: eò
 namque factum est, vt paulo ante nostra
 tempora perpauca admodum composi-
 tiones in officinis medicorum integra ha-
 berentur: simplicium autem medicamen-
 torum tanta esset ignorantia, vt magno
 cum egrotantium discrimine omnia pro-
 miscuè vsurparètur: Id. n. certè illis nequa-
 quã accidisset, si veteres illos medicos fuis-
 sent imitati, & præ cæteris Galenum, qui
 simplicium medicamentorum historiam
 eorumq³ præparandorum rationem per
 multis voluminibus tam clarè persequu-
 tus est, vt vel illinc facile appareat, quan-
 tum studij & diligentia ei rei attribuen-

EPISTOLA

dum existimauerit. Neq³ verò ignorarūt
 id clarissimi quidam medici, qui paulo
 ante nostram etatem vixerunt: nam cū
 aduertissent, q³antos errores maiorum
 suorum negligentia peperisset, cœperunt
 ipsimet hanc prouinciam subire, & tan-
 tum utiq³ suis laboribus effecerunt, vt no-
 stro tempore, quemadmodū reliquas di-
 sciplinas in hac literarum luce eruditè
 traditas possidemus: ita hanc quoq³ medi-
 cinæ partem ex tenebris in lucem vindi-
 catam expolitamq³ habeamus. Ex eorū
 autem numero vnus etiam fuit minimè
 postremus Victor Trincauelius noster,
 Crato eruditissime, vt ipse optimè nosti:
 qui posteaquā Venetijs medicinam mul-
 tos annos magna cum laude fecisset, ean-
 demq³ etiam amplissimi illius Senatus sti-
 pendio publicè in Academia Patauina
 docuisset: ad posteros quoq³ suæ eruditio-
 nis fructus literarū monumentis trāsmi-
 tere

DEDICATORIA.

tere voluit: & cum alia plurima præclara scripta reliquit, quæ si non omnia, aliqua tamen ex officina nostra deinceps prodibunt: tum verò hosce quatuor de usu atq; methodica veraq; pharmacorum compositione libros ita exaravit, ut per magnam lucem ei doctrinæ attulerit, & ijs præsertim, qui novi ad faciendam medicinam accedunt, prodesse queant plurimum. Atq; id possem ego, licet Typographus, & ab arte vestra alienus, facile demonstrare, ex diligentissimis illis, quas instituit singularum compositionum & simplicium eas ingredientium considerationibus: sed & tritum illud obstat, Ne sutor ultra crepidam: & pudor etiam vetat, de his rebus apud eum virum disputare, qui ut in omni genere eruditionis, ita in ista quoq; doctrina versatissimus, hæc ipsa longè melius intelligere potest, quàm ego diuinare. Ad te autem, Cræ

EPISTOLA

to humanissime, hosce meos in comparã
do excudendoq; Trincauely labores præ
ceteris mittere, tibiq; nuncupare volui,
quòd existimaauerim, istud clarissimi me
dici opus nullius patrocinio melius defen
sum iri, aut eruditis magis gratum acce
ptumq; fore, quàm illius qui in eadem ar
te longè doctissimus esset, & tãta insuper
authoritate polleret, vt facile eos omnes
cohercere queat, qui fortè conatus nostros
dicto factouè ladere tentent. Quibus ac
cedunt etiam maxima tua erga me bene
ficia, non semel atq; iterum, verùm mul
toties exhibita. Primum enim, vt cetera
omittam, cùm ante aliquot annos ipse
pro tua eximia eruditione opus Thera
peuticum de particularium morborum
curationibus singulari eruditione scri
psisses, tuam erga me beneuolentiam in
eo certè declarasti, quòd id non nisi in offi
cina nostra excudi uolueris. Deinde etiã

Ioan

DEDICATORIA

Ioannis Baptistæ Montani clarissimi il-
 lius philosophi & medici Consilijs, à mul-
 tis medicis iam ante magnopere deside-
 ratis, eadem nostram typographiam or-
 nasti, & pro ea qua polles authoritate a-
 pud Maximilianum Imperatorem Inui-
 etissimum multa nobis priuilegia impe-
 trasti, & impetrata in eum modum au-
 xisti, vt nunc maiori cum emolumento
 atq; securitate excudendis multis bonis
 authoribus, & promouenda reipub. lite-
 raria, operam dare possimus. Multo ve-
 rò omnium maximè illustre beneficium,
 mihi omni sollicitudine & amore prate-
 ritis diebus præstitisti, cum tanquam bo-
 nus causarum Patronus, mihi bona mea
 vindicasti, atque quasi postliminium
 Cesaris authoritate reuocasti. Hæc vero
 omnia, atq; alia eius generis quàm pluri-
 ma, quæ breuitatis causa prætereo, etiã si
 talia sint, quæ maiores fructus metere de-

EPISTOLA

beant, maioremque animi grati significacionem postulent quam sint isti mei qualiscunq; labores: tamen existimaui, te eam humanitatem atq; beneuolentiam, quam in conferendis beneficiis, declarasti itidem in acceptando vel tenuissimo munusculo declaraturum: quod sane ut facias summo perere rogo. Neq; enim hoc spectavi, ut pro tot humanitatis & benignitatis tue officiis villo modo satis fecisse videri vellem, nam scio me dum fruor hac aura perpetuo tibi fore obligatum: sed tantum ut quocunq; modo significarem, me accepti beneficii nequaquam immemorem esse, ac si qua occasio detur, paratissimum fore ad tibi quocunq; modo gratificandum. Vale. Basileæ ex nostra officina, Kalend. Septemb. M. D. LXXI.

EXCELLENTISSIMI
 MEDICI D. VICTORIS
 Trincauelę, de Compositione &
 vsu medicamentorum,
 Libri duo.

CAPVT I.

ON leuis & facilis, sed ardua cer-
 tē ac maxima prouincia est, quā
 suscepi, vt scilicet methodum ex-
 ponam, qua possitis aptē & vtili-
 ter medicinis, ijsq; tum simpli-
 cibus, tum arte commixtis compositisq; in egro-
 tis curandis vti. Cū enim argumētum hoc ab
 antiquioribus ac celeberrimis medicis, etiam sit
 tractatum, nunquam tamen adhuc nobis satis-
 factum: quid à me illorum omniū minimō spe-
 rari posse creditis, qui expectationi vestræ respō-
 deam? Ne tamen me subterfugisse laborem pu-
 tetis, rem hanc vniuersam iam aggredior: id pri-
 mum vos monendo, me non per diexodum, vt
 Galeni voce vtar, rem hanc esse disquisiturum:
 nimis enim ampla ac lata, atque in vastum quasi
 pelagus tractatio hæc excresceret: si scilicet
 quæcūque cognitu necessaria sunt, vt rectē quis
 simplicia medicamenta componat, atq; eis aptē
 vtatur, in præsentia exponam, & singula suis de-

A

2 DE COMPOSIT. MEDIC.

monstrationibus declarem. Sed breuius, quoad poterit & apertius agemus, non recedentes ab ea docendi ratione, quam compendium isagogeuè videbitur postulare. Cùm enim, vt Galenus sæpè tradidit, ei qui methodo simplicia medicamenta est compositurus, opus sit, vt eorum simplicium componendorum & commiscendorum naturam & facultates omnes, omnesq; numeros & gradus calleat, atq; perspectas habeat singularum affectionum symptomatumque & causarum naturas & differentias, vnde indicationes sumuntur & scopi, quibus medicus in medicamentis componendis & vtendis innititur: hæc quidem cùm sint copiosè tum ab alijs medicis, tũ maximè à Galeno in suis libris exposita, atque ita vt aptius vel clarius à me explicari nunquam possint. Ideo hæc omnia, quæ de hæc re in lib. de Simpl. medicam. facult. & in lib. de Morb. simpt. differ. & causis ab illo sunt scripta, & probata, tanquã fundamenta sermonis nostri principiaq; ponemus. At nec minus etiã temperaturas naturales corporum, quibus sunt adhibenda medicamenta, & eorum membrorum omnium ac particularum, quarum saluti consulentes, medicinas paramus & commiscemus, nouisse necesse est. De his autem omnibus Galeni in lib. de Tempor. & in Arte medica, eruditè & copiosè disputauit. Ideò & hæc à nobis tanquã constituta sunt accipiendæ, & Theorematis
ibi

LIBER I.

ibi probatis, tanquam principijs eorum quæ de
cōpositione medicamentorū dicemus, utemur.

*Communia præcepta, et theōremata quæ sunt huic ar-
ti fundamenta explanantur.*

Caput II.

SEd ut ordinem congruentem seruemus; &
ne omnia confundamus, altius aliquanto re
hanc exordiar, & generalia quædam prius
tractabo. Nam & quarto Meth. dicit Galenus,
Methodum esse quandam generalem viam, quæ
omnium particulatim communis est. Initium
autem hic esto: Medicamentum aut cibus ea ra-
tione qua medicamentum & cibus est, absolutas
aliquas res per se non significat, sed eas tantum
quæ ex relatione dicuntur. Hoc docuit Galenus
statim in principio primi libri de Facult. simpl.
med. Medicamentum enim semper alicui medi-
camentum est, uti cibus alicui cibus. Vnde ibid.
definiens medicamentum, dicit, quod est id quod
naturam nostram alterare vel mutare potest, si-
cut cibus vel nutrimentum, est id quod substan-
tiam nostram augere potest. Ex quo fit, ut vnum
& idem cum diuersis diuersimodè collatum &
cibus & medicamentum dici possit. Potest etiam
nec cibus nec medicamentum esse. Comparatum
enim ad humanum corpus (de his namque
nunc sermo nobis est institutus) medicamentum

A 2

& alimentum dicitur, quatenus ad nostrum negocium pertinet itidem & venenum. His positis tandem ad institutum nostrum redeamus & dicamus: Quòd cum omnis methodus medicinalis ex ipsis indicationibus pendeat, primè verò indicationes duæ sint, altera quæ ab essentia affectionis vel tollendæ vel custodiendæ, altera quæ à natura aut corporis aut partis affectæ depromenda est: compositionis & mutationis medicinarum occasio ab aliquo istorum trium semper petenda est, aut à natura corporis vel particulæ, cui illud est administrandum, aut à natura medicamenti administrandi, aut à natura affectionis, cui illud est administrandum. hæc enim maximè rationem medicamenti constituunt, nempe res ipsa, quæ dum ad aliud refertur, medicina dicitur, & corpus ad quod illa relata talis dicitur. In corpore autem iterum duo sunt consideranda, nempe affectio illa, quæ se esse in illo aut custodiendam, aut tollendâ indicat, & propter quam maximè medicamentum esse necessarium censemus, & ipsam illam corporis naturam. Sed hæc omnia vt clariora reddantur, exemplis declaremus. Et primo quomodo à natura affectionis occasio componendorû medicamentorum accipienda sit. In vniuersum autem id ostendamus, accipientes tanquam fundamentum quod à Galen. quinto Method. capite vigesimo secundo exponitur, quòd vnumquodque vim habens

habens indicandi, aliquid vnum pro ratione sue naturæ indicat: quod quidem si simplex sit, simplicem quoque habebit indicationem: si verò simplex non sit sed compositum, composita quoque erit indicatio: vnde etiam compositam remedium & medicamentorum rationem requirit. Exempli gratia. Sit aliqua intemperies corporis nostri, quæ alicuius particulæ operationes lædat, statim ostenditur indicatio illius tollendæ, & tollendæ etiam remedijs contrarijs. At si illa simplex fuerit, vt calida aut frigida, &c. simplex quoque erit indicatio, & simplicem remedium rationem postulabit. Si verò calida & humida sit, vel calida & sicca, &c. iam composita insurgit indicatio. Quòd si illa intemperies cum materia fuerit, vt si sit frigida & humida ex materia pituitosa, crassa & lenta, iam multiplex est ratio indicationis. præter id enim quòd calefaciendum & siccandum sit, attenuandū est etiam, incidendum & euacuandum. rarò autem vno & simplici medicamento possis his omnibus scopis satisfacere, ex qua ratione inuēta est dicta ratio medicamentorum componendorum, vt ex multis diuersarum facultatū medicinis composito medicamento, vnum compositum constituamus, quod possit vnicuique indicationi suam contrariam facultatem afferre, quo affectus ex illa parte tolli possit. Sed præterea hoc notandum, quòd aliquando plures affectus vel in eodem mem-

bro, vel in diuersis reperiuntur, quorum cum sigillatim propriam, vnusquisque remediorum requirat rationem, nec vnum medicamentum particulatim satisfacere possit, plura comparamus. A natura autem partis affectæ occasionem componendorum medicamentorum accipimus, vel propter membri dignitatē, & necessitatem actionis eius, cuius roboris semper habenda ratio est. Cum enim, exempli gratia, in affectibus vëtris & iocinoris laxantibus & discutientibus, & digerentibus opus est, nunquam illis solis vtimur puris ac simplicibus, ne robur visceris dissoluatur, sed semper ea quæ astringunt sunt miscenda, ex Galeni decimotertio lib. Meth. 15. Vel aliquando etiam sumitur occasio medicamentorum componendorum ratione situs membri. nam si in altum membrum situm est, vt non sit facilis ad id transitus, aliquid cōmiscemus, quod tenuitate sua faciliorem & celeriolem trāsitum faciat, antequam vis medicamenti à medijs partibus per quas transeundum est, dissoluatur, vt secundo De compositione medicamentorum per loca, in dolore & inflammatione capitis Galenus exponit. Acetum enim oleo rosaceo miscemus, quamuis doloribus acetū quantum ad naturam suam sit insensissimum, & in his affectibus sola rosacei facultate egeremus: quia cū cerebrum aut membranæ quæ profundæ sunt, laborant, vis olei rosacei eò non facile perueniret, & ideo addimus acetum, vt olei à tenuioribus ace-

ei partibus perducti, faciliior sit penetratio. Vnde si externæ capitis partes laborent, vel si internæ sint detectæ, acetum reijcimus. In capitis enim & caluariz vulneribus, à mixtura aceti abstinemus. Tertio loco occasionem miscendi medicamento, à ratione ipsius medicamenti sumimus aliquando, atque hoc multis de causis, vt Galen, statim in principio primi de Composit. qui genera declarat. Quod vt magis perspicuè explicare possimus, altius aliquâto rem repetemus. Dixi paulò antè, medicamentum propriè dici id, quod facultatem habet corpus nostrû transmutâdi, vel vt dicunt, alterandi: ea verò facultas, qua medicamentum corpus nostrum transmutat, aut in elementa ex quibus constituta sunt qualitates elementorum resolutæ, quando per primas qualitates agit, vt sunt calor, frigus, humidum, siccum, aut etiam per secûdas & tertias vel quartas. Qui enim affectus has secundas & tertias sequuntur, etsi statim à primis non oriuntur, tandem omnes in primas referuntur. Inde enim postremò omnis aliarum vis profluit, aut verò ea facultas in ipsas elemêtorum qualitates referri non potest, sed in totam substantiam & formam eius specificam: sicut dicimus, quòd scâ moneû habet vim euacuâdi bilem, item & Rhabbarum, colocinthis verò pituitam, veratrum autem humorem atrum, non quia calida aut frigida sint, sed quadam substantiæ suæ & formæ proprietate, & ita dictas interdum medicinas

exposcimus ea ratione qua qualitatibus corpus
 immutant, aliquando autem qua vacuât & pur-
 gant. Quibus ita expositis, cum necesse sit vt fa-
 cultates medicamentorum quibus corpus tráf-
 mutandum est, aut æquiuales sint, & aptæ ea-
 tenus transmutare, quatenus transmutatione o-
 pus est, aut etiâ minus aut magis si æquales sint
 affectui quem requirimus, iam nihil est, quòd
 cum alijs misceantur. sin verò maiores sint medi-
 camenti vires, quàm nobis sit ex vsu, commisce-
 mus aliqua, quibus de illius medicamento viri-
 bus detrahimus: quòd si minores, aliqua adde-
 mus, quibus vires medicamēto adijciamus. Sed
 vt apertior hæc res reddatur, in vtroque medica-
 mentorum genere hoc explanantibus exemplis
 agamus. Sit aliquis qui affectus sit intemperie
 aliqua frigida in ventriculo cum materia aliqua
 pituitosa ventriculo hærente, quæ in flatū verta-
 tur, & dolorem excitet, quæ tamen neque vehe-
 menter cruda sit, neque intemperies illa etiam
 admodum sit insignis, & velimus nos remoue-
 re illam intemperiem & flatum discutere, & mate-
 riam attenuare, statim nobis occurrēt piper, aut
 zinziber, aut gariophylum, aut cinamomum: vi-
 deantur autem hæc plusquam vellemus calefa-
 cere, aut quia minor est ea intemperies, vel quia
 iocinori timemus, tūc aliquid miscemus, quo ni-
 mium horum calorum obtundatur, vt sunt rosæ
 aut sandali, aut coralli, vel quidpiam simile, aut
 faccarum

faccarum rosaceum, aut mirobalani conditæ. Cōtrà verò, si esset opus, absinthio in ea frigida intemperie remouenda, quæ cum humectatione ventriculi esset, substantiam eius laxantem, nempe vt ipsum calefaceret, & aliqua etiam detersione absinthio adderemus marrubiū, quod aliquanto calidius est, & maiorem vim detergen di habet: ita etiam in purgantibus medicinis aliquando addendi roboris in medicamento, aliquando detrahendi gratia miscemus plura medicamenta, & simul componimus: sicut si alicui expedire putaremus, vt purgetur, bilisq; detrahatur, ad hanc autem purgationem ciendam elegerimus ægyptiam siliquam, quã Arabes Cassiam fistulam nuncupant, & id vel ratione ætatis, vel anni temporis, vel laborantis particulæ, ille tamen cui eam daturi essemus, esset alui astrictioris, quàm vt leuioribus medicamentis facillè solui posset, cassiam cum portione alterius medicamenti, quod scamonium recipiat, quo cassia valentior in vacuando fiat, commiscebimus. Ita & Galen. vt ipse in diciinoquarto Meth. capite 17. ait, purgaturus mulierem, quam diu herpes detinuerat, cum omnia medicamenta renueret, sero lactis scamoneum immiscuit: ita & interdū vsuri acri aliquo & valenti medicamento eius violentiam timentes, aliquid leuius & facilius commiscebimus, puta scamonio rhabarbarum adderemus, aut mirobalanos, aut manna, aut cas

siam aut aliquid quidpiam simile. Prima ergo oc-
 casio componendorum medicamentorum à me-
 dicinarum natura accepta, atque primus scopus
 est hic, addēdi nempe aliquid, vel de viribus de-
 trahendi gratia, vt additione ea, vel detractio-
 ne ad eam æqualitatem & temperamentum perdu-
 catur, quod negotio accommodatum & con-
 gruens esse videtur. Nec solùm in his quę nuper
 diximus, scopus is locum habet, sed & in sopori-
 feris, quę narcotica medicamenta, vel anodina,
 hoc est, dolorem lassantia, à Græcis dicuntur,
 quod in principio libri de Comp. per genera Ga-
 lenus declarat. Componunt enim medici frigi-
 da cum calefacientibus, vt vis ea quę soporem
 & teporem adfert, ab illis obtundatur. Hic ergo
 primus componendorum medicamentorum est
 vsus, qui accepta occasione à natura ipsius medi-
 camenti sumitur. Alter verò est propter odorem
 vel saporem, vt aliam qualitatem ipsi naturæ in-
 gratam aut molestam ventriculo: ynde natura
 id medicamentum reuens ad vomitum excita-
 tur & exagitur, atque adeò Galenus & Hipp.
 docuere, illi esse aliquid commiscendum, quod
 gratiam aliquam & suauitatem cōciliaret. Nam
 & Hipp. secundo de Ratione victus, in acutis
 morbis pepilio & veratro nigro pleuriticis pur-
 gaturus, semina odorata commiscet, nempe fe-
 niculi, anisi & similia, vt ibidem declarat Galen.
 Ita interdum cum aliqua medicina opus est, quę
 suapte

ſuaſſe natura plus iuſto ſoleat morari in ventri-
culo, ne lōgiori mora illum nimis turbet, aliquā
ei alterius medicamenti acutioris portionem,
leuem tamen addimus, quod eius deſcenſum ac-
celeret, & inde ventriculum ea moleſtia liberet.
Vnde agarico zinziber addimus, & ſal quod gē-
ma vocant, interdum etiam oximel, nōnunquā
autē, & ſi medicina aliqua eius qualitate vtilis fu-
tura ſit, quia tamē in ea alia eſt etiā qualitas que
multum poteſt ventriculum & cętera præcipua
viſcera lædere, ſicut ferē omnes medicinæ læ-
dunt, quæ propriē ſoluētes ſunt, vt ſcomeneum,
colocinthis, elaterium, veratrum & aliæ huius-
modi, quæ alicuius venenofæ qualitatis & natu-
ræ noſtræ inimicæ participes ſunt, aliqua egebit
mixture, qua vt tollatur noua illa qualitas, aut il-
li obſiſtatur: vnde rationi experimentiſq; inni-
xi medici, aliqua quaſi alexipharmaca (vt Gręci
dicunt) quibus incommodis harum medicina-
rum obſiſtatur, excogitarunt: quin ſcamoneum
in malo cotoneo decoquunt, ne vis eius vires
ventriculi diſſoluat: & ita omnia habent ſua me-
dicamenta quibus corriguntur & conſolantur.
Tertius verō vſus vnde interdum medicamen-
ta commiſcere cogimur, eſt, vt aliqua forma &
modus ſubſtantiæ medicamento detur: quæ for-
ma & qui modus nobis maximē ex vſu futurus
eſt. v. g. (vt ibidem Galenus dicit.) Si aliquod
medicamentum nobis cōſtituere velimus, quod

emplasticam formam constituat, plura medicamenta commiscere necesse est: quia nullum reperire possumus, quod solum nobis hoc præstare valeat. neque enim cera sola, neque oleum solum, neque resina satisfaciet: nec item metallica medicamenta quæ coctura liquefcunt, sicut spuma argenti, aut alia similis naturæ: vnde necesse est, hæc aut omnia, aut quædam simul mixta coquere, vt ad eam formam redigantur, quibus dictas herbas contusas, & in puluerem diductas addimus, & arborû lachrimas & alia, prout indicationes variè ostendunt.

Vltimus etiam compositorum medicamentorum vsus, quem refert eodem loco Galenus, est vt medicamenta quæ à Græcis *πολύρρησα* dicuntur, hoc est, varij & multiplicis vsus habeamus, sicuti qui theriacam & mitridatum antidotum composuere, id sibi proposuere, vt medicamentum conficerent, quod omnibus venenis aduersaretur, ac opem ferre posset. Hi ergo sunt omnes vsus vel saltem præcipui, quos medicamentorum mixtio nobis præstare potest, atque in hos tanquam in proprios scopos respicere oportet eum, qui rectè & ex arte medicamenta compositurus est.

De

LIBER I.

14

*De differentijs medicamentorum, accepta ratione di-
uersitatis & partitione, à diuerso modo
usus & administrationis.*

Caput III.

SEd cùm nihil magis ad doctrinæ perspicui-
tatem facere videatur, quàm distinctio & or-
do, in his rebus præsertim quæ multiplicem
& varium vsum habent, maximè autem vsum va-
rietatem multiplicitemque ipsa medicamenta
respiciunt, ideo nisi priusquam particulatim tra-
ctationem instituamus, vsum hic distinguatur, &
ad rectam partiendi rationem redigatur, confu-
sio maxima in discentium ac legentium animis
facile suborietur. Diuisio enim inter omnes me-
thodos ad dearticulatam & exquisitam discipli-
nam maximè conducit, vt ex sententia Platonis
v. de eius & Hippocr. Placitis Galenus docuit.
Hac ergo methodo vfi, omnem methodum & ra-
tionem qua vti solemus medicamentis partien-
do exponamus: & dicamus quòd medicamenta
quæ nostro vsui accommodari possunt, aut ex-
terius adhibentur, aut interius assumuntur. Quæ
exterius adhibentur, diuersum habent vsum & cõ-
positionis modum, diuersamque formam. nam
aut cerata sunt, aut emplastra, aut illinitiones, si-
ue linimenta dicas, aut fomenta, aut lotiones si-
ue balnea, aut pertusiones, quas Græci embro-
chas appellant, aut pulueres. Quæ verò intra cor

pus assumuntur, aut in nares attrahuntur inijs-
 ciuntur, aut in aures instillantur, aut ori in-
 duntur, aut inferius in anum immittuntur, aut
 per genitalia membra æquè in viris ac mulieri-
 bus administratur, sicut in affectibus penis, vte
 ri & vesicæ fit. In nares autem aut succos, aut de-
 cocta, aut liquores vehementer inspirando, vel
 spiritu attrahendo ad superiores & internas ca-
 pitis partes adducimus: pulveres verò fistula aut
 penna exceptos insufflando adigimus. Quæ ore
 sumuntur, aut deuorantur, aut non deuorantur,
 sed diutius in ore continentur, quæ aut masticā-
 tur seu manduntur, aut ita quæta dum liquecūt
 continentur, vt Diacodion appellatum, & Dia-
 tragacanthum & elegmata, quæ delinguntur, &
 à Barbaris Loch dicuntur, aut verò gargarizan-
 tur. Quæ deuorantur, sunt aut catapot. a, aut bo-
 li dicti, aut potiones. In potionibus autem om-
 nia quæ bibuntur comprehendi possunt, vt syru-
 pi dicti à nostris, quod vocabulum apud Arabes
 potionem significat: nec eius quærenda Latina
 etymologia, vt quidam ex nostris fecere: decocta
 item cæteraq; medicamenta fluentia quæ bibē-
 da dantur. Quæ ano subiiciuntur clysteres
 sunt & glandes, vel vt iuniores dicunt, supposi-
 toria. Per clysteres etiam quæ per æneam fistu-
 lam linimenta aut lotiones ob interna vlcera in-
 testinorum iniiciuntur, iniici dicimus. Quæ per
 membra genitalia mulierum medicamenta re-
 cipiuntur,

eipiuntur, itidem sunt aut clysteres, aut glandes: invirile autē membrum liquidā, & tantū fistula znea aut argentea, aut simili propter meatus angustiam impelli possunt. Neminem nunc esse puto, qui his omnibus non oscitanter lectis non facilē comprehendere animo possit, quā sit magna harū rerum congeries & silva, quas tamen omnes hoc nostro instituto sermone cōplecti opus est, nisi mancum & mutilum negocium relinquere velimus. Sed ut tandem rem hanc particulatim magis tractare possimus, expediāmus siquid pręterea sit, quod invniuersum sit cognitu necessarium. in quibus hoc potissimum est, quōd medicamenta tā simplicia quā composita sunt medici instrumenta, quibus in curandis morbis utimur: quorum congruēs vsus, cū à recta victus ratione discesserimus, pręcipua & maxima vis medicę artis esse videtur, ipsius verò pars maxima in ipsorum cōpositione & mixtione sita est. Et sicut alia omnia apta & congruentia eatenus dicuntur, quatenus ex illis initijs pendent, à quibus vniuersa medendi methodus constituitur, nempe ex ipsis indicationibus, ita & horum rationem nō dissimilem esse dicemus. Vnde & in medicamentis componendis, non minus indicationes illę sunt obseruandę, quā in alijs omnibus medicis instrumentis & operationibus obseruentur. quarum primę duę sunt, vna pręcipua à temperatura

naturaque tum malè affecti corporis, tum etiam particulæ illius, cui aut propter quam medicamenta componenda sunt, & administranda. dixi verò naturam, quia non solum temperatura indicat, sed situs etiam figuraque & connexio, cæteraque in quibus natura membri consistit. Altera indicatio est à natura & essentia ipsius affectus, vel morbi ad quem tollendum componuntur. His succedunt & aliæ quæ non ita præcipuè sunt, nempe quia ad has referuntur: sed necessariæ & ipsæ sunt non quidem propter se, sed tantum quia ad exquisitam illorum cognitionem faciunt: illæ verò sunt, Aetas, regio, tempus anni, eius constitutio, consuetudo, vitæ studia, & instituta, ut sūt artes, & eiusmodi reliquæ: de quibus omnibus & in methodo morbos curandi, & in libro de Compositione medicamentorum, & alijs itidem locis amplissimè Galenus disseruit.

*De differentijs medicamentorum quæ per
os sumuntur.*

Caput IIII.

Horum autem omnium tractationem ab his inchoabimus, quæ per os sumenda sunt: quæ cum diuersam admodum, ut nuper exposui, differentiam habeant, ut clariori doctrina utamur, alium à præcedenti partiendi modum sequemur: ab affectu scilicet & facultate harum medicini-

medicinarum, vel potius à scopis, desumptum, quos in exhibendis hisce medicamentis spectamus & intuemur. Medicamenta igitur quæ ore fumenda damus, aut ideo damus vt vitiosos & superuacuos humores, vel in vniuerso corpore, vel in aliqua parte congestos purgemus atq; euacuemus, aut per proprias medicamentorum vires vitia in vniuerso corpore contracta secundum qualitates, tam primas quàm secundas & reliquas, emendemus: sicut quando nitimur calidam partium aut totius intemperiem contractam, aut frigidam remouere, aut siccam aut humidam, vel etiam mixtas: Quod autem ad alias qualitates pertinet, sicut si leuia exasperare velimus, vel aspera lenire & leuigare: præterà laxa & rara astringere & densare, densa & attricta laxare & rarefacere, & reliqua his similia. Aliquando verò non solum vt corporis affectus transmute- mus, vtimur medicamentis, sed quia sæpe non solum qualitate & affectione læditur corpus, & etiam vitiosæ materiæ præsentia, quæ affectionem particulæ fouet & seruat. ideo propter vitium quoque huiusmodi humoris corrigendum, medicamentum medicus, aut bibendum aut deuorandum offert ægrotanti, præsertim cum interna viscera aut vasa superuacui humores occupant, duplicem nimirum scopum respiciens. primus est, vt si fieri potest in bonam & vtilem naturam & munij corporis accommodatam, eos

B

reuoct: tunc autem quando vitium non sit insignē, reuoctantur. Secundus verò scopus est, vt quando id fieri nulla ratione potest, saltem euacuationi aptiores reddantur, aut naturæ minus rebelles & minus nocui fiât, & quando lentum & crassum attenuare & secare, item detergere quærimus. Cumque tales succi sæpius obstructiones afferre soleât, ideò hos præcipuè scopos in curâdis obstructionibus spectamus: quando autem nimis tenuis est, crassiorem reddere contendimus: si sit autem ita acer mordaxque vt pungens & abradens, tum naturam turbet & stimulet, inquietumque & dolentem reddat ægrotantem, tum vlceret internas aut externas partes, procuramus, vt aptis medicamentis & acrimoniam obtudamus, & mordacitatem deliniamus: & subinde his omnibus rationibus ad facilem euacuationem paremus. Sed de hac quidem medicamentorum ratione posterius suo loco agemus. Nunc prius sermonem de his medicamentis instituemus, quæ vt corpus inaniatur à medico frequentius dari solēt. Eorum autem duplex est differentia: alijs enim vtimur, vt determinatam aliquam particulam purgemus, alijs verò vt vniuersum corpus inaniamus. certâ particulam purgando inaniunt, quæ apophlegmatismi dicuntur, quæque vel mansa vel gargarizata caput & cerebrum, detracta ab eo pituita, vacuant: à iunioribus autem nostris tum masticatoria, tum garga-

gargarisinata vocantur. Alijs verò vtimur, vt vniuersum corpus, atque etiam communes vias & viscera communia purgent: quæ quidem triplici sunt distincta facultate, sicut triplex est regio & triplex via sensibus manifesta, qua per medicamenta potest vniuersum corpus euacuari: nam aut superius per ventriculum & stomachum vomitu, aut per inferiorem aluum & sedem deiectionibus, aut per renes & vesicam vrina fit euacuatio. Et sicut triplex est regio per quam vniuersum corpus potest inaniri, ita & triplex est medicamentorum facultas, triplices eas regiones respiciens, à quibus & horum medicamentorum differentia nascitur. aliqua enim vim vomitum ciendi habent, alia inferiorem aluum, alia verò vrinam. De quibus omnibus quàm breuiori & manifesto sermone poterimus subinde agemus. sumpto tamen initio ab illis quæ ciendæ alui inferiori in primis idonea sunt.

De medicamentis purgantibus.

Caput V.

Ed horum medicamentorum quæ ab Hippocrate *ὑπὸλατα*, quasi aluum subducentia dicuntur distinguendorum ratio, tum à modo quo alui cient est accipienda, tum verò à robore & vehementia facultatis qua aluus proritur. A modo quidem quo aluum cient, quia alia leniendo

& lubrica reddendo deijciendi in causa sunt, alia incidendo & detergendo, alia astringendo & comprimendo exonerandi alui sunt occasione. alia verò sunt quæ propriè purgatoria, Græcè *καταρτυχα* dicuntur medicamenta, appellari à Latinis consueuere: & hæc attrahendo sua natura humores ad loca excretionis aluum proritant. Sed differunt hæc omnia, quia priora eas actiones quas pollicentur primùm & proximè, tum qualitatibus manifestis quibus prædiæ sunt, tum modò à proprietate suæ substatiæ acceptas referunt. Vnde & primùm humores quibus occurrunt euacuant, & qui in ventriculo & in reliquis vijs reperiuntur, per quas transeunt, parùmque vltèrius purgatoria eorum vis extenditur. Quæ verò propriè Catartica dicuntur vel purgatoria medicamenta, proprietate suæ naturæ id faciunt, quæ aut eorum forma & substatiæ est, aut aliqua proprietas statim formam ipsius medicamenti sequens, & rationem propriæ illius essentiæ: vt tamen & hoc his addamus, quòd priora etiam medicamenta, quamuis magis & efficacius agat temperatura sua & modo suæ substatiæ, magis quàm aliqua vi attractoria, qua humores remotiores possint ad loca excretionis attrahere, non tamen omnis omnino facultas, qua hunc magis quàm illum humorem possint attrahere illis denegata est. Imò & hæc ita se habent, vt vna potius bilem, alia potius pituitam vel humorè melan-

melancholicum attrahat. Vnde omnes authores
 qui de illis sermonem habuere, vnicuique eorū
 aliquam facultatem attribuunt, qua magis hunc
 quā illum humorem respiciunt: sed illa facul-
 tas adeò breuis & imbecillis est, vt vix eius ope-
 ratio conspici possit, nisi insigni copia exhibeā-
 tur. & propterea hæc medici in soluentibus me-
 dicamentis, quæ verè purgatoria sunt, minimè
 ponenda esse cēsuere. Sed & alio modo hæc duæ
 medicamentorum differentiæ diuersam habent
 rationem, nempe quòd prior eorum est, quæ fa-
 cilia sunt actuta, & aut nullam, aut quamexi-
 guam naturæ vim aut molestiam afferunt, & ex
 his ea etiam minus alijs quæ leniunt, vt sunt Má-
 na, Cassia, Tamarindi, & quæ Sebesten ab Ara-
 bibus, Mixa verò vel Mixuria à Græcis, præfer-
 tim posterioribus appellantur. Item & pruna
 violæq; & rosæ, vel harum succi: præterea serum
 lactis, imò & lac ipsum præcipuè asinæ. Nam hu-
 iuscemodi omnis ferè medicamentorū qualita-
 tis expertia sunt. Vnde & sæpe illis simplicibus
 vtimur, & sine alterius rei compositione & mix-
 tura, quòd si aliquando illis aliquid addimus, il-
 lud fit, vt eorum operationem acceleremus & ad-
 iuemus, quæ & debilis & tarda nimis interdū
 esse solet, & ea ratione magis aliquam solent mo-
 lestiam afferre, quā quòd eis insit vlla maligna
 vel naturæ aduersaria qualitas, quæ mixtionem
 vnde corrigantur, requirat, aliqua tamen ipsorū

non nihil visceribus incōmodi afferunt dū operatur: ita vt ob eā rem egeant aliqua, vt iuniores dicūt, cōsolatione, vel correctione, præsertim verò in illis qui imbecilliozem aliquā particulā habent, & illi incommodo obnoxiam, cuius occasio id medicamentum esse solet: sicuti cassia quæ leuia & imbecilla intestina habentes lædit. in illis enim tormina, flatus & dolores concitat. Tamariindi quoque aciditate sua ventriculo debili & frigido officiunt: nec Senæ medicamentum est satis ventriculo commodum. Ad tollendas itaq; huiusmodi noxas interdum has cum alijs, dum vti volumus, componere soliti sumus, quāuis etiam alijs de causis id fiat, de quibus magis particulatim postea agemus. Alterius verò differentię medicamenta, quæ & propriè purgantia, vel Græcè *καταρτητικά* dicuntur, omnia & virosa sunt & acria, & sua natura qualitatis naturæ aduersarię, & quasi veneno non expertia: quæ nisi reprimantur & corrigantur, possunt magis ledere quàm iuuare. vnde & insignem exigunt cautelam, moderationem & temperamētum, quod sibi comparent aliarum medicinarum mixtione & compositione & quasi condimento, proinde quæ rarissimè simplicibus, sæpissimè verò mixtis & compositis illis vtuntur medici. De vtrisque autem cum sit habendus sermo, rationi magis consonum est, vt à prioribus incipiamus, mox & ad alia sermonem conuertamus. Et quia non solum

solū inter simplicia medicamenta, hæc distantia intercedit, sed ex compositorum numero alia sunt facilia & lenia, quæ aut nullam, aut modicam admodum agitationem & conturbationem concitant, dum aluum mouent: alia verò corpus nō parum agitant & turbant, ideo vt exactior doctrina euadat, de vtraque medicamentorum compositione tractationem instituemus.

De usu purgantium medicamentorum leuium & faciliū, quæ benedicta ab Arabibus & Iunioribus dicta sunt, secundum generales rationes.

Caput VI.

NON omnia simplicia medicamenta quæ ad presens institutum referri possunt, in præsentia percurreremus: nimis enim in longum nostra proucheretur oratio, & ultra huius instituti fines: qui sunt, vt Isagogicam tantū compendiosamq; doctrinam huius rei explanemus nouitijs, non autem exactam penitus atq; absolutam prouectioribus tradamus. Quæ ergo facilia sunt, & quibus sunt soliti medici sæpe vel solis & simplicibus, sine alterius rei mixtura vti: & id propterea quod ex se quidem nullam habent naturam, vel qualitatem corpori humano noxiam, quæ medicum cogat vt illi quidpiam addat, quod eius malitiam reprimat atque emendet. Sunt siliqua illa Aegyptia, quæ Cassia

ab Arabibus & iunioribus dicitur, quæque antiquis medicis (quod vsquã me legisse meminerim) fuit ignota. Item & Manna ab Arabibus dicta, vel mel Aereum à Græcis, vel alio modo appellatũ. Et Tamarindi vel hi ad palmularum siluestrium genus adtineant, vel aliud sint, à Græcis posterioribus Oxiphenices vocantur, quasi acetosæ palmulæ. Nam puto illos errare, qui esse dicunt, quos Galenus appellat Phenicobalnos. Serum lactis, præsertim caprini: & in eodẽ ordine Hipp. & Galenus, vt patet quarto de Ratione vict. in ac. com. vij. coctũ Asinæ lac posuit. Rosa etiam vel eius succus, & pruna. præterea Mirobalanorum ab Arabibus appellatorum genera tria, vt sunt Citrinæ, Chebulæ, Indæ. Dixi ab Arabibus appellatorum, quia Græci Mirobalanon, glandem vnguentariam nuncupant, quã Arabes Been, ni fallor, vocant. Præterea Rhabarbarum, Aloes, Absinthium, Fumaria, vel fumus terræ, Senæ, Epytimum. Si quando autem non solis his vtimur, sed potius alijs additis componimus, nos ratio multiplex vt hæc cum alijs componamus adducere potest: quia aut horum medicamentorum per se, aut purgandorum humorum, aut morborum, qui eorum vsu curãdi sunt, aut corporum, quorum curationem tractamus, gratia ea componimus. Alia itaque interdum propter propriam ipsorum naturam, his leuibus medicamentis adiicimus. quod quidem dupliciter

eiter fieri potest. Nam aut propter vim & facultatem qua aluum ciet & soluūt, aut propter aliquam aliam in eis qualitatem ad primas vel secundas pertinentem, hæc miscemus. Quatenus spectat ad facultatem qua aluus cietur, additionem alterius rei requirunt medicamenta leuia, quia omnia in vniuersum, vt prius diximus, primum tardè admodum ventrem soluūt, & suam in hac re operationem absoluunt: deinde verò & debilem vim mouendi & trahendi, vel educendi purgandos humores habent. ex quo aliquando hæc incommoda sequuntur. ex priori quidè quod aliquando tunc commouent, quando agitari humorem purgandum, aut corpus purgari non oporteret, vt in initijs accessionum, vel alijs incongruis eiusmodi tēporibus, & interdum quo tempore cibus acceptus in ventriculo esset concoquendus, vt deinde turbatus ventriculus ex medicamenti motione, cogatur simul & cibū & medicamentum reijcere. Ex altero autem sequitur quòd imbecillitatem facultatis motricis mouent quidem purgandos humores, sed non eam vim habent, vt possint eos soluere & educere: vnde moti & educti, molestiam longè maiorem afferunt, & sæpe in causa sunt, vt accessiones doloresque & reliqua symptomata, maiora fiant. nōnumquā etiā pro sua imbecillitate paulatim mouent, & frequenter cogunt ægros, vt ad deijciendum assurgant, quod non parum la-

boris & incommodi laboranti adducit, dum scilicet parum deijciunt, & sepiſſimè affurgunt. Quamobrem medici, vt his malis occurrant, aliquid addunt, quo vel accelerari poſſit operatio, vel vis eorum augeri. Quatenus autem ad alias eorum qualitates pertinet, quia quædam eorum vel minus calefaciunt, vel refrigerant plus quàm velimus, aut nimis astringunt & exasperant, aut minus laxant & leuigant. Ideo medici ſepe vt hos excessus corrigât, & mediocritatem quandam adducant, aliquid addere conſueuerunt, vt paulò poſt de Mirobalanis, Tamarindis, Rhabbaro, Caſſia, Manna, & alijs quibuſdam exponemus. Natura verò purgandorum humorũ medicos impellit, vt his medicamentis aliquid adijciant, tum ea ratione, quia nonnunquam nõ vnus tantũ humor eſt euacuandus, ſed plures, ſicuti cũ ſunt craſſi cum tenuioribus humoribus mixti. Et quamuis leue medicamentũ eam vim ſua natura habeat, vt tenuiores humores facile purgare poſſit, craſſiores tamen non poteſt, ideo aliquid addemus, quòd in craſſioribus humoribus mouendis, opem his ferre poſſit. Etenim Aloe per ſe biliſoſos humores & pituitoſos, ſi tenues fuerint, poteſt educere, craſſos verò minimè. vnde Hiera compoſita eſt, quæ ſimplex vel ex Aloe dicitur, in qua additis aromatibus, quæ vim habent attenuandi, fit vt craſſos & lentos humores poſſit euacuare. Sunt etiam alia quæ ſimplicia

plicia, vnum & simplicem humorē purgare possunt, alium verò aut nullo modo, aut adeò infirmiter, vt si aliquid purget, nihil tamen, quod aliquis momenti sit, possit euacuare: quibus si aliqua alia misceantur, quæ hæc ex ea parte iuuent, illum item humorem faciliè vacuabunt. sicut Aloe addito Epitimio vel Senæ, melancholicum & vstum humorem faciliè & sine molestia euacuabit. Sed & morborum natura quandoq; medicum cogit, medicamenta hæc cum alijs componere & miscere, atq; id multiplici occasione, primò, quia nō vna erit, & simplex indicationis ratio, quæ medico vacuandum esse suadet, sed quoquo modo composita, vt si quis diarrhea in media æstate corripatur, quæ à copia bilis in vniuerso corpore congesta, ortum habeat, ea de causa medicus iudicet agendum esse iuxta eam regulam, quæ sæpe fluxum curandum esse fluxu præcipit, velitque copiam illam, leui & facili medicamento vacuare, duos sibi scopos proponit: primùm vt medicamentum illud, ratione tum temporis, tum naturæ vacuandi humoris & intemperiei calidioris corporis, ex qua illa multabilis genita fuit, nō plurimùm calefaciat: & præterea vt post euacuationem, aliqua astrictione propensionem naturæ ad fluxum & viarum laxitatem refrenet, ne magis naturæ motus concitetur, quæ deinde præceps faciliè agi posset. Vnde aut Cassiam eligemus, aut Manna, aut Tama

rindos, & eis addemus Rhabarbari quippiam, vel citrinarum mirobalanorum, vt vnciæ liquoris, vel, vt aiunt, floris Calsiæ, dragmam Rhabarbari in puluerem redacti, aut tantundem mirobalanorum, vel parabimus infusionem (vt iuniores loquuntur) Rhabarbari ad sesquidragmā ex decocto fructuum parato ex iuiubis, tamarandis, prunis & similibus, cui Syrupi rosacei solutiui aut mannæ ad duas vncias, aut aliud his simile addemus. Eodem modo in febribus calidioribus, ventrem Rhabarbaro purgatum, quod illis alioquin calefaciendo aduersarium esse videtur. Commodus autem eius vsus est, tam aperiendo siquæ sunt obstructiones, quàm biliosam materiam purgando, ipsum refrigerate decocto macerabimus, & alia addemus medicamenta, quæ eius quidem calorem temperent, neq; vim purgatoriam impediunt, sed potius iuuent. Possemus multa præterea eodem spectantia exempla exponere, sed hæc pro exemplo satis esse putamus. Ratio deinde corporum, quibus purgatoria medicamenta sunt exhibenda, medicamentis simplicibus aliquid addere suadet, quibus ea commixta faciliorem speramus operationem esse præstitura: quod quidem aliquando necessum est, propterea quia, & si quod ad naturam medicamenti attinet, id maximè sit scopo quem sibi medicus proposuit adeptum, corpus tamen adeo astrictum est, & difficilis aluus, vt his leuio-

ribus

ribus solui nequeat, & ob id aliquid quo vis medicamenti exacuetur & augeatur, addimus. Aliquando autem quia in nonnullis aliquod viscus est in firmū, quod facile ab aliqua medicamenti, quod alioquin esset oportunissimum, qualitate lædi posset, ideo ne aliqua ex parte lædat, sed profit vndequaque, aliquid illi miscemus, quo imbecillio rem particulā ab iniuria medicamenti defendat. Nam cum cassia, intestina sua natura laxa & leuia habentibus nocua sit: tamarindi verò ventriculo infirmiori & frigidiori, quando (vt inferius dicemus) ijs vti medici volunt, medicamentum aliud inueniant, quo primam quidem facultatem purgandi non impediunt: læsionem verò quam alioquin afferre posset, emendent.

In quot & quibus consistat tota ratio congrui usus medicamentorum, cum horum de quibus nunc, tum aliorum quæ vim maiorem habent.

Caput. VII.

SEd his vniuersaliter expositis de istius modi medicamenti magis particulatim, ac de scōgruo eorum vsu agamus. quod vt rectius faciamus, prius hoc generale theorema inuestigemus, quod ad hoc negocium non parum facere videtur: nempe quot ea sint in quibus omnis ferè congruentis horum medicamentorum

30 DE COMP. MEDIC.

vsus ratio cōsistit. Ea (vt arbitror) quatuor sunt:
 qualitas & natura medicamenti quo vti volumus,
 quantitas eiusdem: modus vel forma qua exhiberi
 commodius potest: vltimo tempus ea administrandi.
 Qualitatem medicamenti primum & per se indicat
 vacuandi humoris natura & qualitas, quia id
 medicamentum ad vacuationē moliendam eligendum
 est, quod possit cōmodè & tutò eum humorem
 educere, qui aut noxius est, aut verò timemus ne
 noceat, quia aut morbum facit, aut facturus est,
 vel ipsum fouet, vel faturus est, vt primo libro
 Aphor. docuisse tum Hipp. tum Gal. videtur. Et
 quamuis hæc medicamēta quæ leuia sunt, & quorum
 vis ad remotiores & penitiores venas non
 pertingit, plerunque vacuant eos humores qui in
 vjs communibus sunt, aut in locis prope eas, &
 eos quibus occurrunt: attamen vnumquodque
 eorum omnino vnum magis quàm alium humorem
 naturæ suæ proprietati purgat, præsertim si in
 aliqua copia detur. Vnde hæc facultates sunt
 exactè à medico memoriæ tenendæ, vt accommodatum
 medicamentum possit eligere: neque hoc solum
 referendum esse putamus ad qualitatem eius
 medicamenti, quod primario tanquàm nobis
 opportunum elegimus, sed ad alia etiam quæ
 cum his sunt commiscenda. Nam sæpe medicamentum
 quod alioqui ineptum & noxium esset, mixtum
 (vt tertio de temp. Gal. ait) fit aptū

&

& nostro scopo satisfaciens. Sed & primo de Comp. medic. per genera dicit, quòd idem medicamentum alijs immixtum diuersos effectus gignit, & horum indicatio ab illis accipitur, quæ nobis vel corrigendum esse medicamentum demonstrant, vel eius viribus aliquid addendum esse, eo quod aut imbecillius sit quàm corpus, aut humor qui euacundus est, requirit, vel vt alium etiam humorem purgaret. Et hæc non solum in vniuersum, sed etiam particulatim sunt cognoscenda. Nam sæpe aliqua inter nonnulla medicamenta familiaritas & naturalis affinitas intercedit, vnde felicissimè cõmisceri possunt. Et sæpe, vt experientia docuit, duo sunt simplicia, quæ quamuis eiusdem sint naturæ, alterum tamen altero maiorem cum tertio familiaritatẽ habet & conformitatẽ, ita vt id cum altero mixtum, feliciorẽ in purgando sortiatur effectum, quàm si cum altero fuisset compositum. sed de his particulatim paulo post agemus. Hoc tantũ in vniuersum exposito, quòd semper ratio maior illius medicamenti habenda est, quod primario nobis opportunum ad ex purgandũ corpus fore censemus: neque illi ea addenda sunt, quæ eam illius vim detrahant & operationem impediunt vel tardent, cuius gratia maximè id elegimus. Huic autem priori capiti accedit & temperies corporis purgandi, tempus & regio. Nam calida & sicca regione, itemque tempera-

tura, & tempore aestiuo, ab acrioribus, calidioribus, & validè exiccantibus medicamentis ca- uendum est. Contrà verò à frigidioribus & hu- midioribus in contrarijs regionibus, tempera- mentis & temporibus.

*Vnde accipitur quantitas uel pondus assu-
mendi medicamenti.*

Cap. VIII.

Quantitatem verò commodam medicamē-
menti exhibendi docent, partim magni-
tudo & quantitas morbi, itemque co-
pia euacuandorum excrementorum, corporis-
que purgandi natura & vires: quibus etiam ad-
ditur temporis, ætatis & regionis ratio. Nam
cum omnium natura constantium vel per se cō-
fiderentur, vel ad alia referantur, sit certa quædā
& determinata ratio, sint certi denique fines,
hoc item in medicamentis collatis cum corpo-
ribus, quorum ratione hoc habent, quòd medi-
camenta dicantur, obseruari potest quando cer-
ta quadam mensura administrata modestè illa
afficiunt, infra quam vel nihil efficiunt, vel pa-
rum admodum, ita vt non modò iuuare non
possint, sed etiam lædere, dum mouent qui-
dem succos, sed illos deinde superare non pos-
sunt & vel digerere, vel educere: supra autem il-
lam mensuram immodicè mouent, & effrenis
est

est eorum operatio. Ea verò mensura non omnino est indiuidua, aut eadem semper, sed latitudinem habet: quin moderata & certa hæc mensura variari potest, quantum ad idem medicamentum pertinet, aut ratione corporis purgandi, aut ætatis, aut temporis, aut regionis, atq; aliorum multorum. Nam corpora quædam, nisi copiosiori exhibitò medicamento solui ac purgari nequeunt, alia verò vel modico etiam accepto soluantur. multos enim noui, qui vel semiuncia cassiæ deuorata, liberalissimè fuere purgati, tamen alij semiuncia paruissimè sunt inaniti. Sed & pueri non possunt æquè copiosum medicamentum atque grandiores & adulti admittere: præterea ætate corpora facilius & minori soluant medicamento, quàm hyeme: quare fines certè mensuræ medicamentorum aliquatò ampliores sunt. Sicuti ver. gr. cassiæ Aegyptiæ à semiuncia vsque ad sesquiunciam, vel ad summum vsque ad duas vncias, potest esse congrua mensura. & quia acceptus erit liquor ex siliquis extractus, quas cannas vocamus, ideo oportebit vt medicus, qui ea rectè vti volet, exactè corporis purgandi rationem habeat: nempe an à medicamento facilè corpus illud vacuari soleat. nam minori copia egebit, maiori verò qui sunt alui astrictioris. Mox ad morbum & copiam humorum vacuandorum respiciat, quia cum morbus leuis est & facilis, neque periculum aliquod in mora

esse videtur, quod nos semel & confertim vacua
re cogat, possumus minori copia medicamenti
vti: sed sæpius & minori illata vi nature parcius
vacuare. At verò si sit morbus, qui vacuandum
iam esse indicet, neque longam moram videat-
tur admittere, id medicamento addendum erit,
quo morbosus humoribus liberalius detractis,
ægroto subleuetur, & fomentum morbo subtra-
hatur. Nec minus excrementorum quæ vacuân-
da sunt, copia erit aspernanda. nam si multa illa
fuerit, & medicamentum modicum exhibueri-
mus, quod paucitatis ratione imbecillius quoq;
sit, tunc maximè excrementa excitantur & mo-
uentur, nec tamen ab imbecillo illo medicamen-
to educi aut expelli possunt. Vnde fit vt magis
molesta, imbecilla huiusmodi medicamenta fiât
(semper enim causa morbosa cum mouetur, vt
Galenus secundo de Causis Symptom. testat-
tur, nocentior est, quàm cum quiescit) vnde ad
hoc incommodum vitandũ, vel maior medica-
menti quantitas erit exhibenda, vel illi a-
liud valentius erit immiscendum,
quo illius viribus aliquid
addatur.

DE

De forma & consistētia medicamenti,

Caput IX.

Ed & formam, vel modum medicamēti exhibendi eligimus, partim illius cui medicamentum dandum est, naturam & morem respicientes, partim morbi, quo ille laborat, rationem considerantes, quibus & temporis status & natura additur. Nam vt à primo incipiamus, aliqui sunt, qui nunquam catapotia, vel pilulas, neque bolos deuorare potuerunt, nec syrupos admittēre. Sed primū hoc considerandū, quòd medicamentorum formæ substantiæque, vel consistētiæ modo plurimū differūt, quia pilulæ substantia constant, quæ alijs cōpactior & solidior est: potiones verò dilutiori, tenuiori, & magis fluida. Inter has verò medio quodam modo se habent, quæ vel boli à iunioribus dicuntur, vel confectiones quæ ex saccharo fiunt decocto, ad consumptionem vniuersi ferè externi liquoris, quo fuerat dilutum, vt deinde in orbis vel in rotulas redacti & refrigerantes in solidiorē compagen transeant. Sed hæc medicamenta quamuis solidiora etiam pilulis primū videantur, tamen dum manduntur, ab eo qui est in ore humore dissoluta, teneriora fiunt. Modus verò assumptionis est, quòd boli & pilulæ deuorandæ integræ dantur, quia facilius ita sumuntur. Cū enim ingrati saporis & odoris plerunq̄

sint, non possunt sine multa molestia & interdū fastidio ore diutius teneri, sed deuoratæ statim ad imum ventriculum delatæ, minùs sumètem affligunt. Potiones bibendæ dantur. cùm enim fluidæ sint, citò defluunt. Confectiones verò (ita enim nunc vulgo dulciora appellãnt quæ saccharo condiuntur vel parantur) cum alijs omnibus minus sint ingrata, propterea, quia saccharo dulcescunt, & gratiam sibi conciliant, mandî facile possunt. Sed redeamus iam vnde diuertimus. Nonnulli nunquam potuere vel voluere catapotia deuorare: imò eorum aliqui, dum medicorū suasu aut assistentiū sumere niterentur, ferè stragulati sunt. Alij verò bolos omnino detrectant: quòd si cogantur, omnia euomūt, qui tamen potus facillimè accipiunt. Alij si liquidas biberint medicinas, statim vel paulò post eas vomitu rejiciunt, facillè autem pilulas vel bolos admittunt & continent: appellatas autem confectiones facilius, nomine ferè & dulci primo gustu decepti pueri accipiunt, & qui perinde atque pueri delicati sunt. Consulenda itaque naturæ rãtio, & consuetudinis eorum qui medicinas sunt assumpturi, & rarò aliquid à medico repugnante natura agendum est. Præterea verò cùm medicinæ solidiores semper saltem actu, imò plerumque & potestate sicciores sint, liquidiores autem humidiores, vbi minùs exiccare voluerimus, liquida & fluida medicinæ consistentia oportunior erit, quàm

quàm solida & magis sicca. Quòd si humidior
 esset affectus, præsertim verò cum materia, non
 esset ineptum medicamentum id quod non so-
 lum potestate, sed actu etiam siccum esset. Quod
 de ratione naturalis affectionis corporis dixi, il-
 lud idem ad morborum rationem est referendū
 Vnde rarissimè pilulis in febribus utimur, præ-
 cipuè si magnæ & acutæ fuerint, & in alijs cali-
 dioribus morbis, rarò etiam æstate & temporib.
 calidioribus. Nam in potionibus facilius est ca-
 lorem & siccitatem medicinarum retundere re-
 frigerantibus decoctis, vel aquis & syrupis, mox
 in bolis & confectionibus.

*De tempore accommodato & oportuno sumen-
 di medicamenta.*

Caput X.

Postremò verò multam ad cōgruentē me-
 dicamentorum vsuū tempus vim habet,
 quod sicuti multiplicis est significationis,
 quatenus ad nos pertinet, ita quoque multiplex
 de eo sermo est faciendus. Nam cum de tempo-
 re vsus alicuius medicamēti loquimur, aut tem-
 pora morborum spectamus, id est, vel eius prin-
 cipium, vel incrementum, vel consistentia, vel
 decrementum: aut ad anni tempora respicimus:
 hyemem scilicet, æstatē, autumnum vel ver: aut
 particulatim ad horas, vel partes diei: vt si quæra-

C 3

mus, an manè dandum sit medicamentũ, & ho-
mini ieiuno, vel magis vesperi, & post cœnam af-
sumptam? Si de verè purgatorijs & fortioribus
medicamentis sit instituenda inquisitio, iam ab
Hippocr. & cæteris antiquioribus medicis defi-
nitum est, occasionem purgãdi à ratione humo-
rum petendam esse. in vniuersum enim si purgã-
dum est, aut in initio morbi purgandum est, aut
post concoctam materiam, id est, vel in fine vigo-
ris, vel status, vel iam incipiẽte inclinatione. Di-
stinctionis autem vel electionis temporis oportu-
nioris, occasio à motu vel quiete humoris ac-
cipiẽda est. Nam si statim ab initio, natura à mul-
titudine vel praua succorum qualitate concita-
ta eos exagitat, & vel ad varias partes importunè
moueat, vel ad expellendos nocuos humores in
membro aliquo principali, hæc naturæ concita-
tio fieri videatur, quamprimum fieri poterit, aut
illa eadem die, illa materia erit euacuanda. quod
si stabiles sint humores, neq; præcipites moueã-
tur, vel si moueantur quidem, sed ad vnum cer-
tum locum mouerẽtur, vbi ne vel multitudinis
vel prauæ naturæ humorum, aut loci illius quò
tendit, nobilitatis ratione aliquod magnum ma-
lum excitaretur, timendum non esset: morari tã-
tis per expediret, donec hic humor à natiuo ca-
lore esset & coctus & paratus: & tum demùm
obseruantes quid natura ageret, de purgatione
decernendum esset: quia si natura sponte sua a-
geret,

geret, & excrementitios coctosq; humores quā
tum satis esset excerneret, omne negocium natu
ræ relinquendum esset. Sin autem vel ipsa non
moueret, vel parcius quàm expediret, medica
mentis & auxilijs nostris esset iuuanda aut exci
tanda. Præterea verò ex alio etiam capite potest
hæc distinctio accipi, videlicet, à scopo quem si
bi medicus in vacuando proposuit. Nam cum
aliquando purgantibus medicamentis ea tantū
ratione vtamur, vt copiam malorum humorum
detrahamus, aliquando verò etiā vt alicuius ma
teriæ in aliquem locum confluentis, impetum
reuellamus & auertamus, quæ quidem aliquod
insigne malum illi loco sit allatura, quod in supe
riorum partium, capitis nempe, oculorum & a
liorum sensuum instrumentorum, fauciumque
affectibus fieri sæpe solet. In his enim purgabo
per medicamentum, quod reuellēdi vim habet,
vt Galenus decimotertio Meth. docuit, capite
vndecimo. Reuulsuri itaque non nisi in princi
pio purgamus. reuulsio enim est remediū, quod
huiusmodi morborum initijs propriū est & ac
commodatum, vt idem Galenus sæpe quarto &
quinto Meth. docuit. alioquin verò expectādus
est status & concoctio, vt tamen & hoc conside
randum sit, quòd diligens hæc horum temporū
obseruatio, præsertim adhibenda est in eorum
medicamentorum vsu, quæ certos & determina
tos humores attrahendi & soluendi vim, & eam

quidem validam habent. Nam ijs quæ leniendo purgât, vt Calsia, Mâna, Tamarindi, violæ, rosæ, pruna, lac & eius serum: possumus commodè & tutò vti, si oportunitas indicet, & in initijs & alijs morborû temporibus. Nâ eandè ferè rationè habent, quàm & clysteres leues, præterquam quòd clysteres ad ventriculum & superiora intestina non perungunt, quod huiuscemodi medicamentis non est denegatum: attamen neque ipsa ad penitiores venas, & remotiora loca perueniunt, sed tantùm communes vias purgant, vel si aliquas venas attingunt, proximas & primas attingunt: neque humoribus qui vacuationi inepti sunt, & egent concoctione vim vllam afferunt. Testis est Galenus cum Hippo. quarto de Ratione victus in ac. morb. com. vij. qui in febre ardenti, vbi amarum fuerit os, quod bilis in ventriculo contentæ est argumentum, ad eam expurgandam, timens purgantia medicamenta, quæ calida & acria sunt, propter febrem, lac asinæ coctum copiosum bibendum dat, vel eius serum: qui viri si istiusmodi leues & caloris, omnifq; acrimoniæ expertes medicinas nouissent, aut in vsu habuissent, lacti (mea quidem sententia) in febre illa prætulissent. Quamuis autem consideratio hæc illis magis possit accommodari, quæ posterius de illis medicamentis dicenda erunt, quæ verè soluentia & purgantia dicuntur, rei tamen consequutione ducti, ea hoc loco voluimus

nimus exponere: cui & hoc addendum existima-
 mus, quod neque etiam medicamentis omnib.
 quæ ad tractationem hanc pertinent, & inter fa-
 cilia & benedicta collocata sunt, ex ratione pos-
 sumus inter initia morborum vti, præsertim in
 febribus à putredine humorum excitatis, qua-
 rum præcipua causa est obstructio: quia, quæ vim
 insignem habent astringendi, in principio ante-
 quam attenuati & incisi fuerint, & partim etiam
 vacuati humores, qui multitudine, crassitie, len-
 toreq; sunt obstructionum causa assumpta, ob-
 struções, & subinde febres auget. huiusmo-
 di autem sunt Mirbalani & Rhabarbarum: vn-
 de rarissimè, & ferè nunquam periti medici illis
 initijs febrium, & ante materiam paratam vtun-
 tur. Tempus deinde potest accipi, vt diximus,
 quatenus scilicet totius anni horas & tempesta-
 tes respicit, id est, Ver, Aestatem, Autumnum &
 Hyemem: & quatenus ad hæc acceptionem per-
 tinet. Vtui medicamentorum absolutè tempo-
 ra maximè apta sunt Ver & Autumnus, vt Gal.
 exponit, explanans Aphorif. illum. Sub Canem &
 ante Canem: præsertim verò id in fortium medi-
 camentorum vsu, quæ purgatoria propriè appel-
 lant, obseruandum est, vt à vehementibus calo-
 ribus & frigorib. caueamus, tunc enim vti pos-
 sumus his facilioribus & lenibus: attamen & in
 horum vsu aliqua discretione opus est. Nam quæ
 qualitatib. sunt moderata, tam simplicia quam

composita in vsum venire facile, tam æstate quã
 hyeme possunt, vt Manna & Calsia: quæ verò re
 frigerant, hyeme magis cauenda sunt, vt Tama-
 rindi, Mirobalani, violæ & similia: ita quæ cale-
 faciunt & exiccant, æstate non ita facile sunt ad
 mittêda, vt Rhabarbarum, Aloe, Seneg, Epitimũ,
 & id genus reliqua. Cùm verò tempus respicit
 particulatim diuersas diei partes, mane, vespere,
 & meridiem continet, dupliciter potest conside-
 rari. nam aut id ad naturam differentiũ diei par-
 tium refertur, aut ad aliquid quod frequenter in
 illis contingere solet. matutino autem tempore,
 si id quod frequentius contingere solet specte-
 mus, omnes ferè cõcoctiones, vel saltem prima
 & secunda sunt absoluta: plerumque autem &
 excreta earum excrementa: in meridie vel ali-
 quãto antea, cibus assumptus est, vespere autem
 nostris his temporibus, cœnamus noctu, somno
 & spirituum viriumque refectioni vacamus:
 sed & concoctioni tempus, id est, maximè oportu-
 num. In morbis verò præsertim his, qui suas
 accessiones per periodos habent, inuadunt ac-
 cessions interdum matutinis horis, interdum
 meridianis, nõnunquam autem vespertinis aut
 nocturnis. Quæ quidem omnia æquè cibi exhi-
 bendi ratione ac medicamento mutare possunt.
 Vnde si de tempore diurno loquamur, quod ad
 eius naturam pertinet, tempus & hora matuti-
 na ad accipiêdas medicinas est oportunior, tum
 propter

propter rationes nuper expositas, tūm verò quia tempus id in die magis est temperatum, & quod ex proportione Veri respondet. Sed si ea quæ solent in horis contingere cōsideremus, sepe prior consideratione postposita, alteri rei incumbendum est, & alijs horis ægroto medicamentum est exhibendum. Et vt de ea indicatione sermonem primò habeamus, quā nobis symptomata morbi accidentia ostendunt, semper illi qui oportune huiusmodi medicamentum exhibere voluerit, tempus accessions est declinandum. Inter Symptomata verò Galenus primo Aphorif. & accessiones collocat. Ita autē accessions tempus declinandum esse censemus, vt neq; eo tempore medicamentū exhibeatur, quod deinde accessions tempus ea consequatur, vt in initijs accessions medicamentum purgando moueat, Sed & id monuit Auic. vbi dicit: In die paroxifmi non esse quippiam mouendum: quod & Oribasius libro septimo, capite vigesimo tertio confirmat, cuius inscriptio est, Quos & quando & quibus, &c. quod in vniuersum tamen ex verbis Galeni, hinc inde excerptum est, vbi ait, quòd accessiones quoque quo modo sit euacuandum docent. Nam dum accessio infestabit, à superioribus educes: vbi destiterit, quod intermissionem dicimus, ab inferioribus detrahes: quod si aut quotidie fiant accessiones, aut febres sint continentes, ita vt nequeat tandiu sine cibo es-

se ægrotus, nullaque sit intermissio, vel adeò breuis vt medicamento & cibo deinde exhibendo non sufficiat, remissionis vel inclinationis tempus erit eligendum. Huic deinde consideratio-
 ni succedit & illa, an potius ante vel post acceptum cibum, vel simul cum cibo medicamentum sit offerendum. Nam his omnibus modis, si ea diligenter obseruemus, quæ fieri à medicis quotidie solent, medicamenta purgantia dantur. Portiones enim ieiunis & ante cibum, aut semper, aut plerunque solemus exhibere: post cibum vero, imò post coenam sumptam vna vel altera hora, in affectibus præsertim capitis, catapotia deuoranda tradunt, aut omnes, aut plures hac nostra tēpestate medici: efficacius enim ab eis posse caput expurgari putant, si medicamenti vapores cum illis qui ex cibo euaporant simul mixti ad caput feruntur. Simul autem cum cibo, vel in cibo interdum, idque etiam in iocinoris affectibus, vt ipse decimo tertio Meth. capite decimo quinto testatur, medicamentis purgantibus Galenus vti consueuerat. Epithimum enim vel veratrum nigrum, ex ptisana coquebat, quam deinde sorbendam dabat. item & polipodium vel enicum, quod Cartamum Arabes dicunt. Sed & parum Scamonei ex ptisana datum dicit ipse, primo de Facul. aliment. parcissimè purgat. At cum à differentibus occasionibus accepta sit differens hæc exhibendi medicamenta ratio, nõ
 ab re

ab re ergo fuerit, huic etiam rei distinctiones aliquas adhibere, quibus iuvenes eruditi & moniti, occasiones & oportunitates percipiāt, quibus innixi quid quoque tempore pro rei occasione agendum sit, cognoscant. Itaque nisi ab his uoluerimus recedere, quæ cum in antiquis & probatis autoribus, tum etiam medicinam faciendo obseruauimus, priorem modum ut tutiorem, & rationi magis consentaneum amplectemur: nepe ut uacuo uentriculo & homini ieiuno, purgantia medicamenta assumenda offerantur: neque enim in hoc probando tempus conterendum putamus, cum res hæc ferè omnibus in confesso sit. Nam quod vel intermixta cibus, vel post cibum exhibentur, id sit tantum particulatim, & certis definitisque (ut paulo post dicam) occasionibus. Hoc tamen animaduertendum, cuius etiam nos monuit Hipp. secundo de Ratione vict. text. xiii. & ibidem etiam Gal. quod ab accepto medicamento aut statim cibus dandus est, aut si differendus est, tantisper morandum, donec & purgatio & motus medicamenti absoluat. Nam si dum purgatio fit, cibus sumatur, operatio purgantis medicamenti exoluitur. Quod si tu quæras quodnam horum magis præstet, vel statim ab assumpto medicamento comedere, vel differre donec medicamentum suum absoluit operationem, dicerem, hanc quæstionem commodè definiri non posse, nisi hæc duo prius

considerentur, nempe & vires medicamenti, & causam propter quam post medicamentum cibum damus. Nam vt à priori incipiamus, si leue fuerit medicamentum, qualia ea sunt de quibus præsens sermo institutus est, cum id validas admodum vires habeat, & tardè vt diximus antè, moueat, possumus paulo post assumptum medicamentum cibum dare. nam leuia medicamenta à calore vètriculi facilè superantur, & facilè eorum vis dissoluitur. Imo sæpe etiam coquantur & in alimentum, anteaquam aliam moliantur purgationem, transeunt. & vt Gal. dicit tertio de Facul. simpl. med. cap. xxvi. facilius in illis medicamentis fit, quæ omnino à ratione cibi nõ sunt aliena, vt sunt Manna & Cassia. Vnde cibo exhibito non ita facilè medicamentum dicitur, cum ventriculus, vt rei sibi magis familiari, cibo concoquendo magis incumbat. Præterea verò cum tardè soluant & moueant, iusto longior perurque esset mora, si eousque moraremur cibum, donec purgatio esset perfecta. Vnde post acceptum medicamentum, quòd statim comedant precipimus, vt anteaquã medicina ad actum deducta, mouere aluum incipiat, iam propè confectus & concoctus sit cibus: quòd si interdum ex ratione apparatus, quia promptior & aptior & facilior ad deijciendum venter sit, idem ante concoctionem mouere incipiat, cum in fundo & sub alijs resideat, potest facile aperto piloro-

fine

sine magna cibi perturbatione descendere. At
 rursus quis dicet, cur cum cassiam non in potio-
 ne dissolutam, sed in bolo damus, non præcipi-
 mus, vt Hipp. consulit, id est, quòd statim ægro-
 tus comedat, sed horam interponi iubemus?
 Dico hoc tamen ratione medicamenti fieri, sed
 magis illius qui medicamentum sumpsit. Fieri
 enim ferè nequit, quin, dum medicamētum de-
 uoratur, aliquod fastidium vel nausea comite-
 tur: vt ergo interim motus & turbatio ventricu-
 li sedetur, interuallum id interponitur. Sed &
 causa propter quã cibum post medicamentum
 damus consideranda est: quia interdum non i-
 deo præsertim cibum damus vt alamus & vires
 reficiamus, qui tamè in alendo corpore primus
 & præcipuus est scopus, sed magis alterius alicu-
 ius commodi gratia, ratione sanè repertæ in eo
 cibo alicuius qualitatis. Quando enim medica-
 mentum ex eorum genere est, quæ vètriculum,
 si aut eius pars, vel impressa qualitas aliqua hæ-
 rens ori eius in transitu relicta sit, plurimum læ-
 dere & turbare possunt, cibum aliquem offeri-
 mus, qui possit lenire & medicamenti qualita-
 tem obtrudere, atque relictas particulas de ore
 ventriculi detractas detergendo ad imum per-
 ducere. Vnde non omnis cibus, sed ptisana præ-
 sertim cōmendatur, quæ cū cibus sit ventriculo
 familiarior, gratior est, quàm siquid offeratur,
 quod naturam medicamēti referret. Huc acce-

dit, quod non solū lenitate acrem & molestam illum medicamenti qualitatem demulcere, & sedare humiditate potest, sed etiam deterfione si quid medicamenti in transitu gulæ, vel ori, ventriculi hæret detrahit. Quòd si medicamentum aut huiusmodi esset, aut ita paratum vt id incommodum non timeremus, differendus cibus esset in vsu quidem fortium medicamento- rum, quovsq̃ purgatio facta fuisset: in illis autem quæ aluum lenitate cient, per aliquod breue spatium (id quod etiam Gal. secundo de Facul. alim. cap. xxxi. docuit) cibus sumendus est, hac nimirum ratione, vt si ante cibum medicamenta exhibita sint humiditate & lentore aluū afficiant, & leniant: atque si non statim post exhibitum medicamentū, sumptus sit cibus, eam magis lubricam faciant, quàm facerent si statim post medicamentū cib⁹ ingereretur. Prius enim à calore ventriculi dissoluuntur, & quasi liquantur, vnde & partes lenes reddunt, per quas transeunt: nam si cum cibus essent commixta, ab illis horum vis confunderetur, & quasi obtunderetur. De his autem medicamentis quæ vel simul cum cibo danda, vel ex ptisana aut ex alio cibo coquenda censuit Galenus, ita statuendum esse existimo, quòd hæc sanè aut leuia sunt, aut quæ facili & leui motione ventriculum turbare aut concoctionem impedire nequeant: quia, præsertim siquid habent acrimoniæ; id à muliebrī

febrili natura eorum ciborum, quibus miscentur
 lenitur & remittitur, & cibus a deo medicamen-
 tum superat, ut id quod ex utroque commixtum
 est, dici magis cibus debeat, qui medicinalis ali-
 cuius facultatis sit particeps, quam ad ea quae
 proprie medicamenta dicuntur referri. Quod si
 valentiora etiam medicamenta cibus coquere Ga-
 lenus solitus est, a deo modicam tamen eorum
 quantitatem coquendam immiscebat, ut tum ex
 eo quod concoquerentur, tum etiam multa co-
 pia cibi moderatiora & meliora facta, aluum non
 nisi leniter ac modice cedere possent, ita ut nulla
 ventriculi turbatio, aut noxa accidere posset, quae
 alicuius esset momenti. quod inde patere potest
 quia & in iecinoris inflammatione curanda eo-
 rum meminit, cum tamen valentiora medica-
 menta eiusmodi affectioni maxime aduersentur.
 Aloen enim & hyeram in id genus inflammatio-
 nibus viij. de Comp. medic. secundum loca, da-
 mnauit, atque id praesertim, si nondum concocta
 inflammatio fuerit. Quod verò ad id attinet, quod
 proximè dixi, praetermittendum non est, id est,
 quod huiusmodi medicamenta cibus incocta
 iam proprie & absolute, nec medicamenta esse di-
 cenda, nec cibus, sed magis cibus, qui particeps
 medicamentosae qualitatis factus sit. eiusmodi
 autem inter cibos reperiri multa, liquidò constat,
 quae & cibi quidem sunt, suapte tamen natura et-
 iam medicamenti officio funguntur. At nun-

D

quam neque Hippocr. neque Galenus, neq; poritus aliquis medicus aliquod medicamentum cibo immixtum, quod huiusmodi esset ea copia exhiberet, vt liberaliorem & copiosiore[m] posset purgationem moliri. Sed tandem etiam pauca dicamus de consuetudine illa quam iuniores nostri introducere, nempe vt medicamenta purgatiua post cibum, præsertim verò post cœnam deutoranda præbeant, quod in primis in catapotiorum vel pilularum vsu seruare soliti sunt, id autè non in omnibus, sed in capitis tantùm affectibus curandis obseruât, ea quidem ratione, quòd hoc modo & facilius & valentius caput inaniri posse putant, cùm medicamenti vapores, vel saltem eius vis cum vaporibus, dum cibus in ventriculo conficitur, ad caput delata efficacius possit excrementa in capite congesta detrahere. Sed neq; hic modus vnquam mihi placuit, neq; ratio eorum suis magis partibus fauet, quàm aduersariorum. Ne autem hoc temerè dixisse videar, rationes adduco, quæ me in hanc sententiam impellunt. Et vt primò à leuiori incipiã, constat quòd omnium ferè pilularum materia est Aloe: raro enim pilulas inuenies, quas antiquiores descripserint, quæ Aloem non accipiant. Attamen Aetius libro tertio vbi de Aloe loquitur. Et Paul. libro septimo dicit, quòd etsi commodè vespere à cœna dari possit, melius tamen est, vt mane accipiatur & ante cibum. Paulus verò huius rei rationem,

tionem, quam Actius prætermisit, addit, quia, inquit cibum ipsum si post sumatur, corrumpit, sed hoc prætermittamus. nam hoc cuiquam fortasse satis anceps videbitur. Auicenna enim secundo Can. capite de Aloe, contrarium videtur sensisse, cum dicit: Neque enim cibum corrumpit, quamuis addiderit, si ex eo fiant pilulæ mixtæ cum ijs quæ rectificant ipsam. Ac primam quidem partem ex medicinali compendio Orisbasij ad Eustachium scripto sumpsit. In vniuersa autem hac oratione, cum dicit, quod cibum non corrumpit si misceatur cū his, quæ illâ rectificant, duo videtur insinuare, primùm quod solum sine aliorum mixtura cibum corrumpit, deinde hoc esse tanquam Aloes priuilegium, vt ne à cibo etiam sumpta, cibum corrumpat, quasi purgantia cætera medicamenta possint cibum corrumpere, quod alioquin neq; præter rationem esse videtur: quia venenosa ferè natura omnia medicamenta cōstant, & ventriculo in primis aduersantur (si de verè soluentibus & purgantibus loquamur, quæ & cibi natura rationeque sunt aliena) vnde si vitiosus aliquis humor, præsertim biliosus, in ventriculo congestus sit, vel post cibum quidem in ipsum confluat, sæpe, vt omnes medici dicunt, cibum corrumpit. acria etiam medicamenta non minus virosam, & cibus aduersariam habent naturam, quare non minus poterunt cibum corrumpere si cibo immisceantur, cum

purgantia præsertim medicamenta, eam cum humoribus, quos purgando sua natura trahunt, habent familiaritatem. ut quemadmodum tertio de Simpl. med. fac. cap. xxiiiij. dicit Galenus. Si à calore ventriculi superata coquantur, in eum humorem vertuntur, quæ attrahendi vim alioquin habent. Adde præterea, quòd qui à cibo sumenda esse medicamēta volunt, secus ac Galenus & Hippocrates præceperint, agunt. Nam cum medicamentum aliquod purgatorium, quod verè medicamentum, nō autem veluti cibus medicinalis dici possit, accipiendum est, in primis studeāt illi ne minima quidem eius vis, vel particula in descēsu intercepta, ori & superioribus ventriculi partibus hæreat, quæ eas turbare & irritare possit, sed vniuersum ad imum vētriculum descendat. Et ideo, ut paulò superius dicebam, forbendam esse ptisanam hordeaceam consulore, quæ si quid superioribus partibus hæserit, deorsum ad imum detrahat. Sed hi recentiores in hæc incommoda incidunt, quæ antiquiores illi summo studio declinabāt. Post cibum enim acceptum medicamentum ab eo suspenditur, & impeditur, quo minus possit ad imum ventriculum delabi, imò cogit ut proximè ad os ventriculi moretur, quod facilè quidem constabit, si quid nam ventriculus agat ab accepto cibo considerauerimus: qui quidem æquè ex inferiori ac superiori parte sese colligit, ut vndiq; cibum

conco-

concoquendum complexetur, & ei coquendo hæreat. his quoque & id accidit, quòd medicamenta post cibum sumpta, si celeriter & breui tempore purgare inceperit, quod tum ex medicamento natura potest contingere: si nempe his constat, quæ celerem habent operationem, tum verò ex corporis atque humorum vacuandorum natura & præparatione, duo hæc incommoda facilè sequi possunt. Alterum quidè quòd cum medicamentum vitiosos humores attrahat ad se, vt ferrum magnes, attracti, & cibo adhuc in ventriculo moranti cõmixti, illum facilè corumpent. Alterum autem quòd superiorem ventriculi partem commouens & concitans, facilè in causa esse poterit, vt vomitu simul cibus & medicamentum reijciantur, vnde maior deinde conturbatio quàm purgatio subsequutura sit. Postremò autem & ex loco à simili, & ex verbis Galeni quarto de Sanitate tuenda, capite septimo depromptam addo rationem. ibi dicit, nulum medicamentum, quod ad distributionem alimenti in vniuersum corpus insignem vim habeat, post cibum esse dandum, quia tum eum coqui quàm distribui magis expedit: quare & nos eadem ratione concludemus, cum cibus ingestus est, vtilius esse vt ille concoquatur, quàm vt venter purgetur, præsertim cum purgatio concoctioni maximè aduersetur, vt idem Galenus quarto de Ratione victus in acc. morb. autumat.

Ratio quoque qua ipsi vtuntur, nullam vim habet ad id probandum quod ipsi affirmant, imò magis eorum sententiam videtur explodere. Primum enim nò ideo maiorem vim humores purgandi vel attrahendi medicamentum habebit, quòd cibi vaporibus immixti vapores medicamèti sint, aut eius facultas sit illis impressa, quia vt etiam probat Galenus, non est necesse quòd medicamètum, aut eius pars aliqua, vel aliquid aliud medicamentosa ea qualitate humorem petat vt attrahatur, quia propria sua natura vel tota substantia, à medicamento fit attractio, sicuti etiam ferrum à magnete trahi dicitur, vnde sua-pte natura ad eum locum attractio fit, in quo est res quæ vim attrahendi habet, siue quidem eam insitam habeat, siue aliud acquisiuerit. Nam ad illum locum ferrum attrahitur, in quo est magnes. sed & ferrum si magnete fricetur, aliud ferrum, quòd ipsi proximum sit ad se attrahit: pari itaque ratione, cum ex antiquorum medicorum sententia, attractio quæ à medicamento fit, magnetis attractioni respondeat, medicamenti vel ciborù vapores, qui iam affecti à medicamento sunt, caput petentes eò humores attrahent, & ita non modò faciliorem non facient purgationem, sed illam potius impedient. Verùm enim uerò experientia docet, quod vbicumq; fuerit id quod vim habet attrahendi, eo attrahatur purgandus humor. Apophlegmatissimi enim, qui
à iun-

2 iunioribus masticatoria dicuntur, item & gar-
garismata ad os trahunt, & per os purgant caput.
Enrina etiam, vel caputpurgia per nares. His au-
tem & hoc addamus, vt huic rei finem tandem
imponamus, quod humores qui tum in partib.
reterioribus continentur, vt in articulis & to-
tius corporis habitu, sæpe liberaliter & facile per
accommodata medicamenta purgantur, neque
tamen expectant, vt medicamenti aut cibi vapo-
res qualitate medicamenti affecti eò ferantur.
Hoc tamen velim dixisse, quod si hanc consue-
tudinem sequi voluerimus, quæ iam nostris tem-
poribus inualuit plurimum, nempe vt post cibum
pilulas demus, cibus & cæna modica esse debet;
& ea sunt commendanda, quæ citò & facile co-
quantur, facileque inferius descendant, vt dein-
de ante medicamenti motionem sint confecta,
facilemque ad medicamenti motum descensum
habeant, nec illi resistendo, & difficilior & magis
turbulenta subsequatur purgatio. Multa certè
hoc capite tractauimus, quæ forsitan cõmodius
& aptius inferius explicarentur, vbi de acriorib.
& valentioribus medicamentis ageandum erit.
Nam leuiora hæc de quibus nunc est sermo in-
stitutus, non tantam exigunt cautionem ac dili-
gentiam: sed ne istiusmodi doctrinam, quæ con-
iuncta quodammodo esse videtur separaremus,
placuit omnia hoc capite exposita, vna eademque
ratione complecti.

*De ratione mixturæ horum medicamentorum facili-
lium, & usus eorum magis particulariter.*

Caput XI.

Nunc verò quæ magis vniuersaliter exposi-
ta sunt, particulatim simplicibus ipsis me-
dicamentis, quæ leuia vel lenia, vel bene-
dicta appellauimus, aptemus, & singillatim de
vnoquoque dicamus. primum videlicet, quibus
nam ea miscere conueniat: deinde quibus hu-
moribus purgandis idonea sint: tertio qui eorū
modus aut mensura sit congrua: postremo quæ
eorundem forma apta futura sit, dicemus. Nam
de tempore satis suprâ actum esse putamus. Vt
ergo facilioribus istis medicamentis vsuri, à qui-
bus sæpe si alia eis misceamus faciliorem & fel-
ciorem operationem speramus, aliquam rationē
& methodum habeamus, qua ea eligamus, quæ
his aptius & vtilius misceri possunt, à quibusdā
quæ in vniuersum adhuc consideranda sunt, in-
cipiemus: postea ad singula accedentes, hæc ge-
neraliter proposita, sigillatim in quolibet medi-
camento, tanquam proprijs exemplis explana-
bimus. Primum ergo hoc dignum anima duer-
sione mihi esse videtur, quod paucis quidē ver-
bis, in vndecimo de Fac. Simpl. med. cap. de ouo
expositum est: re autem ipsa & effectu in libris
de Comp, medic. secundum genera & secund. lo-
cos, amplissimè fuit explicatū. Id verò est, quòd
medica-

medicamenta, vim validam non habentia, duplici de causa cum alijs medicamentis mixta componatur. Interdum quia ipsa ideo illud postulat quia ex illa mixtura & vtiora & meliora fiunt: interdum verò quia ea quæcunque illis miscentur & componuntur, inde maximam vtilitatem & commodum purgandis ægrotis adferunt: id autem præsertim, quod maximum quidem est, mitiora hæc medicamenta illis quæ vim maiorem habent, impertiuntur, quòd, vt ibi Galenus docet, eorum quasi materia sunt. Illa enim cum his leuioribus mixta, faciliorem, tutiorem, & minus nocuam purgationem moliuntur. Ex eo enim quòd illis hæc mixta sunt, illorum acrimonia mitescit & violentia, atque gratia & familiaritas cum ventriculo & reliquis visceribus conciliatur: neque tamen principali eorum actioni, qua purgant aduersantur, imò sæpe iuuant: quia vel leniunt, & leniendo facilius succedit purgatio. Vnde & qui de hac re scripsere, vt Ioan. Meus, plurimum laudant, vt medicamenta lenientia, cum his quæ soluunt misceantur. Ait enim quòd eorum operationem felicitat: & ideo cum sermonem de Manna habuisset, dicit quòd beatificat operationes omnium aliorum exoluentium medicamentorum, vel quidem detergendi & attenuandi vim habent, vt amara habent, & inde humores vacuandi promptiores & faciliores ad euacuationem redduntur, aut deniq; aliquam

& moderatam habent adstrictionem, qua viscerum substantiam colligentes, quæ à violenta fortiorum medicamentorum actione laxari & dissolui solet, plurimum prodesse possunt: quo nomine Aloen cum omnibus alijs purgantib. medicamētis mixtam, non parum corporibus purgandis dixerunt conducere omnes autores qui de ea re scripserunt, præsertim Oribasius, Aetius, Paulus: imò & Diosc. necnon & Arabes omnes. Sed & Auerrorres de Rhabarbaro ait, quòd vt ipsum nulla eget correctione, ita alijs medicinis additum, emendat quicquid in illis est malignitatis. Et hoc quod hæctenus diximus, non tantum ad simpl. medicamenta, sed ad composita quoque est referendum, vt ea sunt quæ nunc à iuniorib. electuaria dicuntur, pilulæ & id genus alia. Nec tantum in purgantibus medicamentis ita res se habet, sed & in omnibus alijs, vt sunt ea, ex quibus vel emplastra conficiuntur, vel cerata, vel linimenta, vel fomenta, vel perfusiones. id quod si ea quæ à Galeno de huiusmodi medicamentorum ratione tradita sunt, diligenter legerimus, facile percipiemus. Sed de hac miscellæ & compositionis ratione posterius dicemus, magis enim ad tractationem illam, quæ de illis medicamentis instituemus, quæ vim maiorem habent, pertinere videntur. Particulatim autem quo pacto leuioribus his medicamentis vti possimus, & ea cum alijs componere, & non quidem aliorum

rum

rū ratione, sed ipsorum sermonē in præsentī habeamus, & illis ea accommodemus, quæ in vniuersum hæctenus exposita sunt. Hoc primum explanato quòd ipsis interdum vtimur, non vt redundantem humorū copiam imminuamus, & corpus purgemus, sed tantūm vt aluum lubricam seruemus, & ex communibus instrumentis excretionem ea deducamus, quæ quando non sponte aluus deijcit, clysteres detrahère solent: quod in his præsertim fieri solet, qui aut nolunt, aut non possunt clysteres admittere. assiduos enim clysteres molestos esse xij. Meth. Gal. cap. vigesimo tertio testatus est. Aliquando verò aliquid amplius ex medicamento requirimus, nepe vt liberalius educantur humores, qui cum in ventriculo & in inferiori aluo quasi stagnant, tum verò in venis quæ à iecore cauaque præsertim eius parte ortæ eò pertingunt. verum tamen & pro diuersa horum corporum ratione, diuersa etiam vsus medicamentorum ratio nascitur: quod particulatim exponit Gal. viij. de Comp. medic. per loca. Aloen enim solūm intestina vt ventriculum inanire dicit, si modicè tamen sumatur. Nam si liberalius quis ea vsus fuerit, operatio illius eiusdem sententia, ad iecur vsque attinget. Quamobrem Aetius, Paulus, & Oribasius, quos & Arabes sequuntur, aiunt, quòd ad hoc vt clysteris officio fungatur, satis erit si triobolum detur, moderatam verò eius assumptio.

nem fore, si duæ accipiantur dragmæ: liberalis verò purgatio sequetur addit Diosc. si tres dragmæ dentur, plurimis tamen vel vna tantum ex ea accepta pilula, quæ scrupulum pendat, satis est commoda ad aluum excitandam. Hic ergo possumus colligere, quotuplex ijs leuioribus medicamentis vtendi ratio ex horum vario vfu nascatur. quæ namque de Aloe diximus, eadem & alijs quibus hoc modo vti solemus, possunt accommodari. Cassia enim hoc modo satis erit, si illius liquoris qui ex ipsa extrahitur semiunciâ, vel minus etiam acceperimus, tum cum prandium sumus sumpturi. atque ob hoc minus etiâ semiunciâ satis esse dixi, quia sæpe si tantum siliquæ eius vel cannæ, quantum palmum longitudine æquet sumpserimus, eumque nigrum liquorem comederimus, & quasi delinxerimus, rei necessitati satisfaciemus, quod si ponderentur, ad trium dragmarum pondus non ascenderet. Idem & de alijs dico, vt exempli gratia, de Manna. Attamen aliquibus, & his longè leuiora satisfaciunt, vt si ante cibum lactis serum cum saccharo sumpserint. Antiqui verò, (vt Galenus voluit) etiam cum sale vtebantur, vt sæpe & pruna exiccata in prima mensa commesta, ita sola & cruda profuerint, quatenus ad hunc scopum pertinet: & magis faciunt quæ communia sunt & dulciora, quàm quæ Damascena dicuntur, quæque magis acerbitalis & austeri saporis nō sunt expertia,

expertia, vt ea sunt quæ vulgares myrobalanos appellant. Sæpius autem istius rei ergo, ex modico iure macro vel aqua, addito saccharo copioso decoctis illis vtimur. Vt verò minor horum medicamentorum, quando ad hunc vsum accipiuntur, copia assumenda est, ita & minori cura egent, minusque studendum est, vt cum alijs misceantur. nam ex illa modica quantitate nullum timemus incommodum: cuius quidem euitandi gratia, alia sint illis addenda. His etiam illud addo, quòd licet plura sint, quæ quantum ad ipsorum facultatem spectat, hoc nobis prestare possunt, tamen non ita promiscuè, & sine vlla distinctione illis vti debemus. aliquando enim vnū erit cōmodius & aptius, aliquando aliud. Nā illa quæ insigniter astringūt, huic muneris non perinde sunt idonea, vt mirobalani ab Arabibus appellatę, atq; Rhabbarbū: maximè verò si totū vel (vt aiūt) in substātia exhibeatur: quia eius dilutum vel infusio minus astringit. Nam etsi cum accipiuntur aluum cieant, postea tamen eam magis astrictam, & ad deiectiones difficiliorem reddunt. Aloe autem etsi aliquam habeat astrictionem, maiorem tamen deterfionem & attenuationem habet, cum amaritudo alia omnia superet: & inde vias magis expeditas relinquens, ad faciliorēm conducit deiectionem. Lenientia verò omnia medicamenta, huic rei de qua nunc agimus, idonea sunt. Præterea verò in

horum electione, ad morbum si quo laboret æger, respiciendum est, & ad naturam corporis, ætatis, temporis, consuetudinemque. Ecce enim, si febris quidem adfit, quæ putrida sit, & longè etiam magis hæctica, ab his quæ insigniter calefaciunt, & exiccant esset abstinendum, ut sæpe consulunt Hipp. & Gal. Vnde censuere aloen lotam, posse quidem in febre admitti, cum ea mitis & non vehemens sit, cum tamen ea quæ illota est, in hac declinandam esse censuerint. Licet enim aliqui febricitantes eam sine noxa per tulisse videantur: non defuere tamen, qui plurimum inde læsi sunt. At si aliquando nobis è re esse visum fuerit, ut illis utamur, corrigenda erunt, vel decoctis, vel alijs rebus additis, quæ nocuas eas qualitates temperent: sed si corpus & viscera sint obstructionibus obnoxia, ab his cauendum erit, quæ vim habent astringendi manifestam, præsertim verò in initio antequam præparatio sit facta, & per attenuantia, incidentia & detergentia humores fuerint commoti. Vnde inter initia non tantum à myrobalanis abstinent plerique medici, sed & à rhabarbaro. Corporis etiam natura & habitus est respiciendus: quia hi qui sunt sicci corporis habitu, præsertim verò sicci ventriculi, vel etiam calidi, à frequenti usu eorum quæ vel calefaciunt, vel exiccant, cauere debent. Obseruauit enim Gal. ex viii. de Comp. Secun. loca, aliquos assiduo usu Aloes

loes ad tabem fuisse perductos. Ita eis qui frigidiorē habent ventriculum, ab illis abstinendum quæ refrigerant, vt Tamarindis, violis, prunis, sero lactis & huiusmodi: vel si eis vti voluerint, illa saltem temperent, illis additis quæ eorum frigus reprimere valeant. Humidū autem ventriculum vel lenem nimis habentibus, non admodum humida & lenientia conducunt, sed magis sicciōra. Vnde hic Aloen & Hieram ex viii. de Comp. med. per loca Gal. maximè cōferre censuit. Contrā verò sicciōribus temperaturis, præsertim cum citra materiam illa siccitas est, plurimū obesse ibidem tradit. Hęc eadem possunt ad anni tempora & ætatem referri. Similem enim hæc cum corporis natura & tēperatura iudicandi rationem habent, vt sæpius Gal. declarauit. Quantum etiam ad hoc consuetudo faciat, nemo est qui nesciat. quæ enim nobis familiaria sunt, ea minus naturam nostram, quàm ea quibus vti nunquā solemus, turbare videntur.

De ratione tractandi hæc medicamenta, quando non tantum communium excrementorum gratia, sed liberalioris etiam purgationis ergò, ob euacuationem uel reuulsionem offerimus.

Caput. XII.

Sicuti his medicamentis in maiori copia vti-
mur cum liberaliter purgare volumus, ita
etiam maior tunc cura erit adhibenda. Nam

plerunque si aliquid quod noxium esse potest eis insit, magis id nocere poterit cum copiosior erit medicina assumenda. Hac igitur præsertim ratione, cum ijs licet facilioribus medicamentis utimur, alijs additis ea componimus. Sed quæ mihi in eis miscendis & componendis animaduertenda esse videntur, hæc sunt: nimirum quòd præcipuè in his eligendis quæ cum his miscenda sunt, ad eum scopum spectemus, qui nobis in primis aliquid miscendum esse ostendit. Nam aliqua miscemus ut medicamentum adiuuemus quo citius & valentius quoque purget, vel ut vnum potius quam alterum purget, quem alioquin non vacuaret, vel ut eius vis aliquam particulam pertingat, quam solum aut non attingeret, aut ægrè saltem & languidè: vel postremò ut occurremus quo minus aliqua in re ventriculum lædat, vel aliud quodpiam viscus. Vnde pro diuersis his scopis, varia quoque his medicamentis commiscemus. Sed ut à cassia incipiamus: si ponamus nos operæpretium esse facturos, si ea usi fuerimus, & illius sententiæ simus ut illam demus, primùm illud erit perpendendum, quæ nam apta & commoda futura sit eius dosis: hoc verò quo pacto sit existimandum satis superque fuit supra declaratum. Deinde considerandum, an tantum sit, quantum optamus purgatū: nam si illa sola non videatur esse satisfactum, tunc ulterius progredientes, examinabimus

bimus vnde futurum sit, ne illa quantum opus
 sit purgare nequeat: id autem accidit aut quia e-
 uacuandus humor & crassior & magis lētus est,
 aut quia locus ille à ventriculo remotior est, quā
 vt eius vis eò possit peruenire. Ecce enim in af-
 fectibus pectoris ea vtimur: pectori enim dulce-
 dine illa sua & lenitate satis commoda est & vti-
 lis. commodus item est eius vsus, in virium af-
 fectibus. Quamobrē si difficulter possit, eò quò
 cupimus peruenire, necesse est, vt alterum me-
 dicamenti mixtione iuuetur. Si ergo mixtione
 adiuuanda propter humoris inepti crassitiem
 & lentorem, & affectus quo tētatur ægrotus, ad
 renes pertineat, accommodatissimum medica-
 mentum hyfopum erit: attenuat enim, dissecat,
 flatus discutit & detergit: vnde in prouerbio fe-
 rē est, quòd syrupus ex hyfopo bonus est abster-
 sor, qui quidem non tantum in renum, sed & in
 affectibus pectoris & pulmonis maximē con-
 ducit: & cum etiam ipsum aliquid ad purgandā
 pituitam faciat, hac quoque ratione capiti pro-
 derit. Sed si non tanta caliditate vel attenuatio-
 ne esset opus, radix dulcis, vel liquiritia, vt no-
 stri dicunt, esset utilis. At si cuperemus eius vim
 ad renes vsque & vias vrinæ peruenire, eas nem-
 pe ab eo crasso viscidoque excremento, quod a-
 cre non esset, purgaturi, quæ verò diuretica di-
 cuntur misceremus, quæ & calida sunt, & habent
 partes tenuiores, & subinde attenuant, vt pote

quæ ad renes & vrinarias vias secum cassiæ virtus
 facilius ducant, sicuti sunt semina anisi vel foeniculi,
 quæ flatum qui à cassiâ sæpe solet excitari discutiendi vim
 etiam habent. si autem nitrosus & acris esset is humor,
 tunc liquiritia, vel recens capillus Veneris, vel aliquid
 huiusmodi immiscendum esset: sed si nullum horum particu-
 latim quæreremus, sed aliquid tantum nobis esset ex-
 quirendum, quo magis & facilius sumpta cassiâ expur-
 garet, neque tamen crassitiem crederemus obstare, aut
 multum lentorem, tunc, ut Arabes docent, serum lactis,
 præsertim in calidis morbis atque calidioribus tempo-
 ribus illi additum, eius operationem mirum in modum
 iuuaret. quod si maiori auxilio cassiâ videretur egere,
 quia aut longè liberaliorem vacuationem, aut ex remotioribus
 partibus cuperemus, vel etiam si expedire putaremus,
 ut ea alium præterea humorem educeret, quem edu-
 cere sola nequiret, aliud fortius medicamentum
 esset illi addendum, illudque magis & minus forte,
 ut & res ipsa, & scopi nobis propositi ratio, & humoris
 extrahendi natura videretur exigere. Nam si pituita
 esset detrahenda, agaricum adderemus: si melancholicum
 humorem, ubi exustus esset is humor, epithimum,
 vel fenam: si bilem, aliquid scamonei, vel alterius
 medicamenti quod eiusdem facultatis esset. Interdum
 verò non simplicia addimus medicamenta, sed composita,
 seruata tamen prioris scopi ratione.

tione. sæpe enim aliquid illius medicamenti ad-
 dimus (quod Diaphinicon, id est, ex palmulis,
 & Græci & Arabes appellant) cum crassos hu-
 mores purgare volumus, aut id quod confectio-
 nem Hamee appellauit Mesue, quando exustos
 & melancholicos humores: aut ea quæ à rosarū
 succo nomen habuere, si bilis sit educēda. Sunt
 præterea alia multa, quæ in his recenseri possent
 quæ in præsentia omittenda esse putamus. Nam
 & horum tantum exempli gratia meminimus.
 Hoc tamen nullo modo prætereundū putamus,
 quòd cum cassiæ aliquid addendum est, (quod
 etiam de alijs huiusmodi medicamentis dictum
 esse volo) nempe cum primum & præcipuum
 opus ex cassiâ vel ex alio leui medicamento que-
 rimus, cuius quidē natura huic quem nobis pri-
 mō proposuimus scopo, sit maximè apta & ac-
 commodata, hoc nobis in primis est seruādum,
 ne alterius illius medicamenti quod addendum
 est, eam quantitatem adjiciamus, quæ cassiam
 ipsam superare possit: tunc enim prima & præci-
 pua operatio addito medicamento attineret, nō
 cassiæ vel id genus alijs, vnde cassia magis mate-
 riæ rationem seruaret, quàm eius quod præci-
 puum esset, vt superius diximus. Ea igitur quā-
 titas est addenda, quæ cassiam sollicitare & adiu-
 uare possit. Vnde nunquam id addemus quod
 iuste & integrè (vt nunc dicūt) dosis modum &
 rationem possit habere. Quare Agarici, vel Dia-

phinicon, vel alterius, dragmam ad summū vni-
 ciae cassiae addemus. Ne videamur autem obli-
 vioni tradidisse postremam illam causam qua
 aliquid leuioribus medicamentis addimus, nō
 nulla etiam de ea dicamus. Ea erat, vt alicui no-
 xae occurramus, quam posset medicamentum
 afferre. Et quia haectenus de Cassia locuti sumus,
 de ea quoque prosequamur. Hoc tantū itaque
 cassia habet incommodi, quod tormina aliquan-
 do mouet, in his praecipue qui leuia & humidio-
 ra intestina, & qui viscera debilia habet, vt Me-
 sues dicit. Istiusmodi autem suspitio tolletur, si
 aliqua addantur, quae viscera modesta aliqua ad-
 strictione roborent, vnde inter simplicia masti-
 cis, Mirobalanorum, Rhabarbari, & Spicae idem
 Mesue meminit: nos possumus, & Aloen, & ci-
 tri semen addere. Inter composita vero hiera ex
 Aloe optimum, & commodissimum est medica-
 mentum. Interdum vero & eo medicamento,
 quod Diacatholicon Mesues appellat, ego vtor:
 sed horum aliqua possunt duobus scopis satisfacere.
 Nam & vt laesio emendetur, quam ob tormi-
 na, & dolores timemus, & praeterea in purgādo
 non parum conducunt. huius vero sunt Rhabar-
 barum, Mirobalanum, Aloe, & illa composita.
 Mastix vero & spica hanc solum vtilitatem praes-
 tant, quod efficiunt ne viscera laedantur, astrin-
 gendo, roborando, & flatus discutiendo. Quan-
 tum vero ad eorum delectum spectat, quando
 nobis

nobis videtur cassiam solam posse purgationi satisfacere, utemur mastice & spica, sed si opere precium esse putauerimus, ut præter id quoque evis quæ soluit, iuuetur, aut rhabarbaro aut mirobalanis: mirobalanis quidem vbi maiori astrictione & refrigeratione, & præterea aliqua alterius humoris detractio sit opus: chebulis, si pituita: citrinis si bilis: Indis si melancholicus humor sit educendus: Rhabarbaro verò vbi magis calefacere expediat, & præter astrictiōem, & obstructions sint aperiendæ. Aloe etiã idem præstabit, siue lota, siue illota ea vsi fuerimus, ut tamen sciamus quòd lota minus purgat, minusque calefacit, illota & magis calefacit, & purgat magis. De copia autem exhibenda satis superque diximus. Ex his quoque facile quisque percipere poterit, quomodo se medicus in vsu mannae gerat, cum similem ferè duo hæc medicamenta naturam & vires habent: aliquanto enim imbecilior est manna, vnde & eius copia, vel (ut aiunt) dosis maior esse debet: accedit enim interdum ad tertiam vnciam. Neque de tamarindis item longiorem nos sermonem habebimus. Tantùm dicemus quæ sunt medicamenta acutis febribus, temporibus, & temperaturis calidis maximè comoda: nam & bilem tenuem, calidamque facillimè, & sine vlla agitatione, & turbatione educunt, & extinguunt præterea ardorem, & sitim reprimunt, quæ earum febrium molestus, & moro-

fus comes esse solet, vnde illis rarò hyeme uti-
 mur, & in his, qui ventriculum habent frigidio-
 rem ab eis abstinemus. Plurimum enim frigi-
 diores vètriculos lædit, & ideò è re esse videtur,
 vt huius incòmodo aliqua ratione occurramus,
 sicuti si ea miscuerimus quæ ventriculum robo-
 rant, & aliquantisper calefaciunt, vt est mastix,
 spica, macis, absynthium, & alia huiusmodi. Sed
 etiam docuit Mesue ab his tamarindis nocumẽ-
 tum tolli, si cum appio, fœniculo, & endiuia, &
 cicorio infundantur vel coquantur. quia verò &
 tardè, & languidè soluit, serum lactis, præsertim
 capræ, quòd magnam habet cum eis familiari-
 tatem, eos facillimè iuuare ad purgandum pote-
 rit. Sæpe & eos cum cassia, manna & rhabarba-
 ro feliciter miscere consueuimus. Electio verò
 horum potest facilè percipi, ex his quæ paulò an-
 tè de cassia diximus. De sero autem lactis satis
 abudè à Mesue & reliquis, tam Arabibus, quàm
 Græcis scriptum est, & aliqua etiam sunt à nobis
 superius dicta. Vnde in his exponendis tempus
 non teremus. Solis etiam prunis, rosæ aut violis
 rarò ad purgandum utimur, atque id ideo, quia
 vim purgandi leuissimam habent, si solis illis v-
 tamur. nam cõponimus syrupos ex rosæ, & vio-
 lis, in quibus nostro hoc æuo omnes ferè medi-
 ci, & in Italia & in alijs regionibus quæ cum Ita-
 lia consuetudinem habent vtuntur: sed postea
 cum de compositis agemus, de his quoq; loque-
 mur.

mur. De Aloe autem ferè quæcunque ad nostrũ institutum facere videbantur superius exposita sunt, præterquam quòd quamuis Mesue ab ea in hyeme cauendum esse dixerit, quia orificia venarum aperiat, non minus tamen ab ea cauendum est ætate, præsertim æstuosa & sicca, cum sit satis calida & magis etiam sicca, & tutus nõ admodum sit eius frequens vsus in calida præsertim & sicca temperatura: quanquam si lauetur & endiuix succo, vel cicorei, vel rosarum, vel aqua, minus obesse possit: non parum enim de calefaciendi potestate detrahitur, imò de ea qua exiccat, non ob id quòd herbæ hæ exiccant, sed quia per loturã aufertur bona illius substantiæ pars, quæ magis est medicamentosa, & subinde, quæ maiorem vim calefaciendi, & exiccandi habet. A iunioribus præterea quibusdam Mesue damnatur quòd hoc vitium Aloe inesse dixerit, quòd orificia venarum aperiat, & ea ratione illis esse nocuam, qui sanguinis fluxui per hæmorrhoidas & earum doloribus sunt obnoxij, in utroque verò reprehenditur: Primum quidem quia antiquiores, præsertim Dioscorides, cui & alij astipulantur, dixit: Aloen sanguinis sputum reprimere; hoc verò rationi cõsonum esse non potest, quòd ora venarum aperiat, & sputum sanguinis tollat: quòd verò hæmorrhoidas irriter, aiunt, id quidem interdum fieri, neque id tamen in Aloen esse referendum, sed in accriores humores, qui dũ

ex Aloe educuntur, sedis venas pungant & irritant, quæ hac de causa deinde aperiuntur. Mihi sanè Mesue videtur, si rectè intelligatur, & eius dicta cum alijs autoribus, à quibus ea descripsit conferantur, & ad eorū præscriptū explanentur posse à tanta calumnia defendi: neque enim id in vniuersum accipiendum est, quòd orificia vel ora venarum aperiat, sed duntaxat ad venas sedis vel ani est referendum: hoc enim ex Serapione depròptum est, vbi de Aloe agit: citato enim prius Paulo, addit, aperit orificia venarum quæ sunt in ano, vt fortasse vitio librariorum, vel eorum à quibus translatus est, ea verba sint prætermissa. Hæc quantum ad Mesuem. Quamuis autem quòd refert serapio, nunquam in Paulo me legisse meminerim, hoc tamen ad rem facere nõ admodum videtur, modò vera sit istiusmodi sententia, vt tamen non sit id prætermittendum, quòd ex his patet, nullam contra hanc sententiam facere rationem, qua Mesuem nituntur improbare Iuniores: nimirum quòd si sanguinè sistit cum expuitur, non potest ora venarum aperire: nam fieri potest, vt sanguinè, qui expuitur, reprimat, ora tamè venarum sedis aperiat, quòd ea ratione fit, quia partes adstringentes, quæ frigida & terrestri substantia constat, facilius ad spirituales (vt ita dicã) partes perueniant à tenuioribus ex quibus pèdet amaritudo deductæ, quæ fortasse non ita facilè vsque ad venas ani peruenire

nire possunt, ad quas ijs partibus, quæ amaritudinis causa sunt, facilius est aditus. In tenui enim substãtia amaritudo sita est. & ipsemet Mesues difficultatem hanc in capitulo de Centauro vidit, & eã nixus est dissoluere: sed quia est in hac re suspecta, imò nulli⁹ ferè momèti Mesues autoritas, ideo ex Galeni decretis ratione à simili deprompta Mesuè tueri conabimur. Galenus 70. de simplicibus medic. facul. vbi de Centaurij maioris radice loquitur, dicit, quòd sanguinè expuentibus est utilis, cùm tamen magnam in aperiendis vteri venis vim habeat, ita vt possit, & abortum facere & fœtum mortuum deijcere: vbi Gelenus dicit, quòd non est mirum, effectus ferè oppositos ab ijs medicamentis prodire, quæ etiam diuersis constant partibus, & his facultatibus, quæ sibi inuicem aduersantur. Sed hæc omnia omittamus, & autoritatib. ne innitamus, sed rem ipsam diligentius consideremus. Reuera enim negare hoc non possumus, quod experientia etiam patet, quin Aloe priuato hoc vitio sit præditum, vt nempe præ alijs ferè medicamentis, eos lædat, qui dolori vel fluxui hæmorrhoidali sunt obnoxij, & id non tantùm, vt peripatetici loquuntur, per accidens, id est, ob id quia acres & biliosos purgat humores, sed sua etiam naturali facultate. Nam ego pluribus annis quibus medicinam Venetijs exercui, & experientia obseruauit, quòd illos curaturus qui hoc incommo-

do tentari solent, dum varijs medicamētis quibus illos purgarem vterer ab alijs non adeò facile, & promptè hæmorrhoides irritabantur, quamuis illa etiam acriora essent, atque ea quæ copiosa excrementa biliosa educerent. Neq; enim sanæ, neque Rhabarbarum, sed neque agaricum tantam molestiam afferebant. non negauerim tamē quin & alia etiam medicamenta id præstare possint, sed & hoc addiderim, quòd plus minusue pro ratione aut acrimonie medicamenti, aut eorum humorum qui excernuntur naturæ, aut copie. Nam & sine vlllo medicamēto in alijs fluxionibus eas excitari vidi, vel quidem aptitudinis, & propensionis gratia, vel ratione acrimonie humorum. Sed vt cumque res se habeat, priuata quadam ratione ac proprietate, hoc magis ab Aloe fieri, quàm ab alijs medicamentis dubitandum nõ est. quòd si dicant aduersarij hoc ab Antiquioribus medicis nõquam memorie fuisse pròditum, ego eadem ratione aduersus illos dicam, qua ipsi dum de rhabarbaro loquuntur, hoc argumentum ista responsione effugiunt, nepe, quòd primi illi authores, & si plura repererint & nouerint, non tamē omnes vires eorum simplicium medicamentorum, quæ ab illis reperta sunt cognouerunt: nam eorum nullus purgatoriam facultatē in rhabarbaro inesse cognouit. licet enim alijs rationibus id in vsu haberent annquam tamen eo veluti purgatorio medicamento

mento vsi sunt, quæ vis postea percepta est, tam in eo quod ex Ponto, vt idem Manardus dicit, quàm in eo quod ex India defertur. Quidam tamen mercator, qui diu in Persia versatus est, qui quidem erat aromatarius, & horum omniũ medicamentorum peritissimus: & is vir vt eius verbis maxima esset adhibenda fides, mihi retulit, rhabarbarum in montosis Persiæ locis nasci, colligi, sicarique, & in Ægyptũ, vel Syriam à Persis negotiatoribus ferri, vnde ad nos deinde defertur. Sed de ijs satis. Hoc autem incõmodum (sicuti à posterioribus fuit obseruatum) bdelij vel masticis admixtione facilè mitigari potest. Sed iam de rhabarbaro pauca quædam dicamus: de eo enim nonnulla etiã suprâ relata sunt quibus tamen hoc addamus: quòd nullum autorem ante Mesuem me legisse memini, qui de duplici hac ratione qua eo vtimur vnquã egerit. Cùm enim minorem ex eo restrictionem requirunt medici, id macerant per octo, vel decem horas vel plus aliquo decocto, aut aliquo liquore occasione, & scopo quem tunc spectant accommodato. Vnde æstate plerunque eo liquore macerant, quò illius caliditas, siccitas, & asperitas remitti possit: Hyeme verò eo quod humores attenuet, & illud in aperiendo adiuuet. At cùm maiorem adstrictionem, vt in alui fluxionibus & sanguinis sputo & profluuiò quærunt, eo toto vtuntur, & vt iuniores dicunt, in substantia,

Sed & illud est etiam animaduertendum, quòd cum toto eo, vel in substantia (vt aiunt) vtimur non minus aperit, quanuis adstringat magis. Antiqui enim, vt ex eorum libris possumus obseruare, etiam cum obstructiones erant aperiendæ, toto illo vtiebantur, neque, vt docuit Galænus de Facul. simp. med. in his medicamentis quæ constant diuersis & inter se aduerserijis partibus, hoc est absurdum: non enim ille quæ adstringunt obstât quo minus aliæ aperiennes suo fungantur officio, immo quoquo modo potius iuuant: nam cum à natiuo calore ad actum deductæ dissoluuntur, quæ aperiunt, vtpotè, quæ tenuioris sint substantiæ, præeunt: quas deinde adstringentes sequuntur, & quasi exprimentes eas vltèrius impellunt, & adigunt. & inde fortasse etiam magis & valentius purgat Rhabarbarum cum totum accipitur (id enim experientia sæpe perceptum fuit) quàm quâdo solus liquor in quo fuerit maceratum: quanuis, & hoc potest accidere ex eo, quòd totum magis resistit ne à calore natiuo magis dissoluatur, & digeratur, & ideo diutius potest vim suam seruare. neque ijs quæ de illo à Galeno, Discoride & ab Arabib. dicta sunt habeo quod addam, nisi quòd rarò in eo exhibèdo vidi his temporibus medicos vltra drachmam tertiâ fuisse progressos: quòd si Mesue longè maiorem copiam permittere videatur non quidem ego crederem eam Mesues esse sententiam

tentiam, sed magis in libris latinis esse mendum qui multis etiam alijs scatent erroribus, præsertimque in vocis mensuras & pondera referentibus. Vnde nunquam est his libris fidendum, quin & medicus semper consultans rationem & experientiam ex frequenti vsu obseruatam, suum etiam ipse iudicium apponit. De Mirobalanis etiam ipsis nihil quod dicam habeo, præter ea quæ ab Arabibus scribuntur, qui earum fuisse inuentores (quod ego quidem nouerim) & fostasse ea ratione, quia ab Indis, cum quibus in exercenda mercatura commercium habuere, & apud quos hæc nascuntur, fuerunt edocti. Vnde ad composita medicamenta, quæ cum his simplicibus in eodem ordine sunt, quod ad soluendi rationem pertinet accedamus. Sed nec de his omnibus etiam, ne prolixiores simus, sermonem habere volumus. Satis enim fore puto, si ea quæ sunt in vsu comuniori & frequentiori à me exponantur. In his itaque nostris proximis regionibus vt puta Venetijs, Patauij, & in reliquis huiusmodi ciuitatibus passim & frequentissimè in vsu est medicamentum id, quod vulgo Electuarium lenitium appellant, & illud quod recentiores medici nostri, qui paulo ante hanc nostram ætatè claruere, Diasebesten nuncuparunt, cuius author Bartholomeus Montagnana fuit. Et duplici modo in vsum solet venire: interdum enim non addito scamonio, eo-

tuntur & tunc aut simplex Diasebeste n, aut incompletum appellant: interdum verò & scamonium addunt, & vel completum, vel compositum vocant. Singulæ autem istius medicamenti vnciæ scamonij ex cotoneo, quod deinde diagridion nuncupant, parati, quinque grana accipiunt, in copia tamen vel pondere scamonij indendi solét apothecarij variare. Lōgè autem facilius est medicamentum & id quod magis inter lenientia sit recensendum, illud quod simplex est, & citra scamonium, quamuis & illud quod Scamonium admittit, possit in hunc ordinem à nobis referri: adeò enim exiguam scamonij accipit portionem, vt illud non sit id quod primum purgat, sed quod alia medicamenta iuuat & excitat, vt superius in multis alijs explanauimus. Vnde sæpe si solo hoc electuario, vt dici solet, vtantur, integram vnciam exhibent, que dosis non videtur valentiora medicamenta spectare, sed potius lenientia & facilia, verum etiam quantum ad rationem compositionis pertinet, idem de eo medicamento cēsendum est. quod Diaprunon ideo iuniores vocauerunt, quod magna ex parte ex prunorū succo cōficiatur: nam & sine scamonio id cōficiunt, atque Diaprunon non solutium dicunt. Aliquando verò scamonio addito, solutium dicunt, sed quia lōgè maior est copia scamonij quam accipit eiusmodi cōfectio si componatur, vt à Nicolao describitur, ideo

ideo tunc non inter lenientia, sed inter verè soluentia collocandum erit. Præstans præterea est & id medicamētum, quod à Mesue describitur, & Diacatholicon, quasi omnes in vniuersum respiciat humores, ab eo appellatur, quod & ipsum est in hoc ordine, à quo neque procul abest Diasennæ à Mesue item descriptum. Sed de his omnibus id item dicendum est, quod supra de simplicibus diximus, nimirum quod interdum illis tanquam materia aliorum fortium vtimur, vt quando illis fortiora immiscemus, quantum ad horum ferè dosin accedat, interdum tãquam eo quod præcipuum sit futurum in euacuando, vt quãdovel solis vtimur, vel si aliquid addimus, id tantum addimus, quod hæc iuuare possit, vel accelerare. Hæc de his electuarijs lenioribus dicenda sufficiant, satis putans fuisse, autores qui exactè ea exposuerint significasse. Hoc tantum in præsentia restat dicendum, quod eorum alia quidem bilem purgant tenuem, præsertim vt sunt Diasebesten, & Diaprunon citra scamoneũ & eadem calidioribus temporibus sunt accommodata. Alia verò pluribus humoribus præsertim exustis purgandis vtilia sunt, & hæc sunt Diacatholicon, Diasena, & Electuarium lenituum. Sed ne quis putet sola ea medicamenta, quæ vulgo electuaria vocant, ad hunc primum medicamentorum ordinem pertinere, huic etiam sermoni addendum est, quod & syrappi

reperiuntur, & pillule, & pulueres, & decocta, ad hunc eundem ordinem pertinentia. Et Syruporum duæ præcipuè differentiæ, quæ quidem soluunt, nobis in vsu sunt: quarum alteram nos Syrupum rosatum solutiuum appellamus: quidam autem Mucharum solutiũ magis barbaro vocabulo nuncupant, & hoc quidam Apothecariorum ex nouem, alij verò ex duodecim rosarum infusionibus parant. Syrupum autem rosaceum ideo appellamus, quia aqua ex multiplici maceratione expressa, & ex saccharo decocta in formam vel modum Syruppi redigitur. Alteram autem syruppi differetiam, Violaceũ solutiuum appellant, quæ quidem ex violarum infusione eodem modo ante aliquot annos fieri cæpit: id tamen inter has differentias interest, quòd frigidior, & humidior est violaceus, & ideo maiorem calorem extinguendi, & somnum conciliandi vim habet, maiorem etiam leniendi. Unde etiam inflammationibus est accommodatior, & reliquis calidis & siccis pectoris, & pulmonũ affectibus: sitim etiam magis extinguit. Rosaceus verò magis detergit, aperit & roborat, & ideo est in iecinoris, & cerebri calidis præsertim affectibus præstantior. Quatenus autem ad eorum dosim pertinet, hæc sunt consideranda, vt maiorem vim soluendi habet rosaceus violaceo, ita violaceo possumus vti copiosiore: sed & præterea quòd cū recentes sunt, magis soluunt:
dum

dum veterascunt autem purgatoria eorum vis
 resoluitur: quapropter mense Maio & Iunio Iu-
 lioque interdum tres viciae satis sunt, Martio &
 Aprili vix quatuor vel interdum etiam quinque
 possunt liberaliter aluum ciere. Possimus quidem
 hic, & de syrupis de fumo terrae, vel fumaría, qui
 compositus nūcupatur agere, & de eo etiam qui
 ex pomis compositum dicitur, sed illis utimur
 non soluendi, sed præparandi gratia, quamuis &
 ipsi aliqua accipiunt, quæ purgatoria aliqua fa-
 cultate sunt prædita, leuissimam tum vim habent
 nisi ab alio adiuuentur medicamento. Sed & quia
 decocta plurimum cum syrupis conveniunt, de
 ipsis quoque pauca quædam dicemus: Duo
 autem sunt quæ in frequentiori sunt usu: Alterum
 quod dicitur fructuum decoctum, quod si, ut de-
 scribitur à Mesue, conficiatur, vim quidem me-
 diocrem, facilem & sine molestia purgandi ha-
 bet: prunis enim addit & cassiam, & matricam,
 & tamarindos, sebesten & zingiffis. Sed his tem-
 poribus varius est eius usus, aliquando enim fit ex
 prunis, sebesten, & zingiffis, quibus addunt flo-
 res quos cordiales appellat, videlicet Boraginis,
 Buglossæ & violarum. Interdum verò sine his
 conficiunt, his nonnunquam Tamarindos, quo-
 que addunt, aliquando verò non addunt, addunt
 que quando maiore caloris extinctione feruen-
 tis bilis est opus, & maiore item evacuatione: cui
 verò ventriculus debilior & frigidior, cui videtur

tur timendum esse, eos adimunt, & est istiusmodi decoctio veluti materia, qua estuosis & calidis temporibus omnia ferè purgantia medicamenta dissoluuntur. Nam prætermiffa cassia, quandoque etiam & Manna, si macerandum est rhabbarū hoc decocto infusum, hoc tempore macerant, sed & si aliud purgans medicamentum sit diluendum, hoc itidem decocto diluunt: nam lenit, humectat & refrigerat: præter hoc autem & id decoctum in usu est, quòd ex Epithimo dicitur humori melancholico purgādo aptissimum: cuius inter alias duplex in usu reperitur confectio. Altera ex Rasi desumpta, altera ex Mesue, quæ item hîc in maiori est usu. At istud non huic medicamentorum ordini est adscribendum, cum & turbith accipiat, & agaricum, & nigrum etiam veratrum, ideo posterius forsitan de eo sermone habebimus. Id verò quod à Rasi refertur omnia facilia habet præter Turbith, quod quidè cum non in multa copia iniiciatur, potest aliquo modo in hoc ordine censerî, cum sit facilis sanè medicina, quæ ad humorem melancholicum facile purgandum sit apta, siue aliquem syrupum huc pertinentem addamus illi, siue eo tanquam materia, qua alia medicamenta sint diluenda utamur. Solent autem Apothecarij huius decocta diutius parata non seruare, sed ea cum illis opus est, conficere, quia calidioribus temporibus facile putrescunt. De decocto autem senæ quod & ipsam

ipsam in multo est vsu, multus non ero, cum var-
 riè & multipliciter conficiatur: nam tum ex ra-
 tione eorum quæ senæ adduntur, tum verò ex il-
 lis, quæ de senæ paulò ante sunt dicenda facile
 omnia quæ ad ipsum pertinent, poterit quispiã
 vel leuiter instructum assequi. Syrupi autem si
 probè cocti fuerint integri diutissimè seruatur.
 Pillulæ verò vel catapotia, quæ in hũc ordinem
 referri possunt, ex his quibus nunc vtimur, sunt
 Pilulæ ex hierra, quam Galenus Dialoes appel-
 lat. Item & pilulæ quas tertio can. Assaieret voca-
 nit Auicenna, has verò & priores addito Agari-
 co quandoque conficiuntur, vt à remotioribus
 partibus, præsertim verò à capite vim maiorem
 habeant attrahendi, quarum hæc est differentia,
 quòd ille quæ ex hierra conficiuntur, calidiores
 sunt, vnde frigidioribus affectibus multò sunt
 oportuniore, quàm calidis: at Assaieret non ita
 sunt calidæ: additis enim mirobalanis aliorum
 medicamentorum caliditas temperatur. Elefan-
 ginæ verò ab eodem Mesue descriptæ, insigniter
 calidæ etiam ipsæ sunt, imò & illis ex hiera con-
 fectis calidiores: & præter id quòd nõ minorem
 vim purgandi habent quàm hierra habeat, cale-
 faciunt etiam, flatusque dissoluunt & discutiunt,
 crassamque & lentam materiam attenuant, vn-
 de ad dolores ex materia pituitosa flatulenta cõ-
 citatos, præsertim in ventriculo & intestinis ad-
 modum præstantes sunt. In hoc eodem ordine

sunt Mastichinæ, quæ etiam laboranti ventriculo, & crassiores humores, tum biliosos, tum pituitosos congerenti prodesse maximè possunt, & ratione Agarici earum vis ad caput etiam per tingit, & ad oculos. vnde earum vsus affectibus oculorum, & capitis utilis est, tum illis qui earum partium primarij sunt, tum vel maximè his quæ ex ventriculi consensu oriuntur. In hoc eodem etiam ordine sunt pilulæ, quæ de Tribus cum rhabarbaro vulgò appellantur, quia scilicet ex tribus medicamentis simplicibus confectæ sint, Aloe scilicet, Agarico, & Rhabarbaro pari singulorum pondere, quæ mirum immodum obstructions aperiunt, bilemque natham præsertim, & pituitam educunt. Vnde in febribus diuturnis, earum vsus præcipuè conducit, quæ à multis viscerum obstructionibus fouentur, sed & doloribus tam vetriculi quàm iecinoris ab eisdem humoribus excitatis cõferunt. Dicuntur autem cum rhabarbaro, vt eas discernamus ab illis, quæ interdum pilulæ communes, interdum de Tribus dicuntur, & ab Arabibus tanquam medicamentum describuntur, quod in pestilètia sit maximè salutare, easq; in Ruffum autorem referunt, quamuis si Græcos legerimus alio modo medicamentum Ruffi se habeat, quàm Arabes retulerint. Hi enim ex Aloe, croco & miriha eas conficiunt. Ruffus verò croci non meminit, sed Ammoniacum pro croco imponit, neque pillulas conficit

conficit, sed puluerem componit. neq; est idem horum pondus Ruffo & Arabibus, vt si Paulum legere voluerimus Aetium & Orib. cap. de pestilentia, & Arabes vbi idem argumētum tractant, perspiciemus: sed siue hoc siue illo modo composuerimus, mirum est medicamentum, & à posterioribus omnibus probatū, & multis elatum laudibus: quod tamen mea quidem sententia, magis accommodatum esset homini à pestilentia custodiendo & defendendo, quàm iam lapsò in pestilentiam curando. exiccando enim quod insigniter præstat, & facilè sine agitatione purgando à pestilenti putredine defendere potest: tutior tamen est eius vsus quando nulla, aut modica febris est accensa, quia cum febris acuta est, sicuti sæpe febres pestilentes sunt (nam etsi exterius non videantur ardentes, interius tamen vrunt) calefacientia & exiccantia, vt Hyppocrates & Galenus sæpe testatur, maximè illi aduersantur. Harum omnium dosis eadem ferè est. Communis enim vsus est, vt vsque ad sesquidragmam vel ad summum ad dragmas duas accedamus. Pulueres autem quibus non modò medici, sed interdum etiam mulieres ad purgationes vtuntur, sunt primùm pulueres hyeræ, & senæ puluis, quem apothecarij, & vulgares apud nos senæ præparatum appellant: facile sanè medicamentum, & primum quod ego nouerim à Bartholomeo Montagnana descriptum, exustis

præsertim humoribus crassisque & pituitosis
 deducendis aptum. Conficitur autem accepta
 senæ ad sesquiunciam, additis deinde macere &
 zingibere vtriusque dragmis tribus, & deinde
 fæcis vini albi, quam vulgares Tartarum appel-
 lant sesquidrachma. Hoc medicamento nostræ
 obstetrices in ciendo aluo, si quando in puerpe-
 ris supprimatur, vtuntur: dant enim drachmam
 vnam aut alteram ex iure gallinaceo, quod sæ-
 pissimè citra vllam noxam aluum mouet. Ali-
 qui tamen & sal itidem iniiciunt, & scamonium;
 sed cum hæc adduntur, iam medicamētum hoc
 hunc ordinem medicamentorum excedit. Sca-
 monium enim & sal illud aciora sunt medica-
 menta, etiam si cum leuioribus aliqua copia cō-
 misceantur, quàm vt possit ad hunc ordinem ad-
 mitti. De pulueribus autem Hieræ, licet illæ ita
 in vsu antiquis fuerint, tamen ob aloes amaritu-
 dinem, pauci sunt qui illas absque aliorum mix-
 tura possint admittere, ideo nō multa præterea
 de his dicemus. Sed ad aliud medicamen-
 torum ordinem nostrum sermo-
 nem iam conuertemus.

De

*De ratione usus & compositionis medicamentorum,
quæ Soluentia potius quàm lenien-
tia dicuntur.*

Caput XIII.

Seruantes in his eundem quem in superiori-
bus seruauimus ordinem, primò de simpli-
cioribus medicamentis tum de compositis
agemus. Quamuis quantum ad institutum no-
strum pertinet, in his res secus se habeat, ac in a-
lijs de quibus hæctenus loquuti sumus. quia illis
non modò interdum, sed frequentissimè, vt su-
perius diximus, simplicibus vtuntur medici, sæ-
pe verò paucissimis additis: his verò rarissimè
solis, sæpius verò compositis. Vt autem compo-
sitorum vires cognoscamus, & illis congruè vta-
mur, necesse est prius de simplicibus ad hoc ge-
nus pertinētibus agere, cum illa ab his vires suas
fortiantur. Non omnia autem quorum autores
meminere persequemur, sed ea tantùm quæ pas-
sim in vsu sunt frequentiori, & quæ inter com-
posita recipiuntur, quibus frequenter ad purgā-
dum ægrotum corpus medici vbique ferè vtun-
tur. Itaque valentissima sunt, Scamonium, Co-
lochintis, Elateriū, Veratrum nigrum, albi nāq;
veratri vsus postquam Arabum doctrina in has
regiones, & in nostra studia irrepsit, intermissus
est. Arabes enim ab illo tanta incommoda affer-

ri testantur, atque tot malis ab illo ægrotos affi-
 ci affirmant, vt omnes medici, aut maxima eorū
 pars, illorum maledictis perterrefacti, illud in v-
 sum reuocare timuerint. Sed neque de eo in præ-
 sentia agendum est: cū enim de his quibus vo-
 mitus excitatur agemus, de illo sermonem habe-
 bimus. Polypodium, Epytimum, Turbith, Aga-
 ricum, & Cnicus quem Arabes Cartamum ap-
 pellant, vim mitiorem aliquantò habent: de qui-
 bus illud in memoriam est reuocandum, quod
 superius diximus, nimirum, nos sæpe his vti, vt
 illorū mixtione imbecillium medicamentorum
 vires adiuuemus & excitemus, atque ea quæ tar-
 diora sunt acceleremus, quo tamen casu eorum
 modicam portionem alijs addimus, non autem
 ea quæ ad id pondus prope accedat, sed quod
 exhibere solemus, cū solis vtimur, vt eis me-
 diocriter purgemus: tunc enim imbecillium vi-
 res superarent & ipsa, non autem leuiora vacua-
 rent purgarentque: sed de hoc abundè supradi-
 ctum est. De ijs ergo quantum ad id caput atti-
 net quò soluunt, & in purgādo præcipua sunt,
 nunc tractandum nobis est. Et quamuis, vt pau-
 lò antè dixi, rarò his solis medicamentis medici
 vti soleant, plerunque autem in compositioni-
 bus, veluti in appellatis Electuarjs, aut catapo-
 tijs, aut id genus alijs in vsum veniant, quia ta-
 men aliquando etiam eis solis vtimur, & sæpius
 etiam antiqui vtebantur, nos etiam primò de il-
 lis

lis solis simplicibusque, postea de eisdem compositis in usum deducendis exactius loquemur. Neque tamen cum illa in usum sola deduci dicimus, intelligi volumus ea omnino simplicia & sola, atque sine vlllo apparatu & correctione, vel vlla materia exhiberi: nam si vel ex iure, vel ex mulsâ, vel ex aliquo alio decocto accommodato accipiantur, non ideò tolli credimus, quin dicere possimus, quòd illis solis & tanquam simplicibus vtamur, sicuti cum mulierem illam nobilem, quæ Herpete laborabat, & omnia medicamenta renuebat, Galenus Scamonio, sero lactis addito decepit. Et quia, vt iam sæpe dixi, vel nunquam, vel quam rarissimè medici, qui ex ratione medentur, hæc absque vlllo apparatu ægrotis afferunt, propterea quod nullum est horum medicamentorum, cui insignis aliqua malignitas, ac praua non insit qualitas, qua iecur, ventriculû, cor & reliqua viscera reliquasque præcipuas ac digniores corporis partes plurimùm possint lædere: Ideo primùm de ratione qua ea paramus, deinde verò paratis illis & correctis, quomodo vti possimus, sermonem faciemus, & postremò de illis compositis, quibus hæc purgandi facultate afferunt, agemus. Primùm autem quædam tractemus, quæ in vniuersum ad hoc negotium attinere arbitror.

Tria sunt quæ communi quadam ratione in his medicamentis corrigendis, & ita parandis

ne noceant, medici diligentiam maximam postulant. Primum est quod omnia istiusmodi medicamenta qualitate quadam prædita sunt, quæ naturam veneni sapit, & naturæ nostræ inimica sunt: neque ab his quæ verè & exquisitè venena sunt, vt in commentario quinto in sextum Epidem. Galenus docuit, alia ratione differunt, nisi quod venena verè & propriè illa dicenda sunt, quæ suapte natura eam vim & facultatem habent, vt eorum vsu humano generi mors, & perniciës paretur: quæ quidem licet quando in exigua admodum copia exhibètur, illum cui oblata sunt non interficiant, nunquam tamen in aliquod humani corporis commodum, aut vtilitatem verti possunt: nihil mirum autem est, si exigua admodum copia exhibita non interficiant: & si enim qualitate agant & forma, certa tamen quantitas exigitur: quod non in his solùm sed in cæteris omnibus rebus naturalibus locum habet. Ecce enim neque minima ignis fauilla comburet, cum tamen ignis sua natura comburendi facultatem habeat. Medicamenta verò quæ purgandi vim habèt, & quæ propria sua natura ventrem soluunt, sicuti hæc, exempli gratia, de quibus præsens sermo est institutus, in multa quidem copia perinde atque venenum interficit, in certa autem & diffinita quantitate, quantum nempe natura possit eam rectè administrare, & regere, & oportune illi oblata plurimum conferre

ferre possunt, & vtilia sunt: ad purgandum enim corpus ab his excrementis, quæ illi sunt molesta, illis tanquam instrumētis naturavtitur: nam facultatem eam habent qua certos humores ad vētriculum, & intestina dum in illis horum vis manet attrahunt, quos deinde expultrix facultas ad exteriores partes expellit. Quod si maiori copia hæc medicamenta exhibentur, perinde vt venena necant, vnde Theriaca quæ vim habet reprimendi, & venenorum omnium perniciosam facultatem abolendi, si homini exhibeatur, qui pharmacum purgatoriū acceperit, quavis iam purgatio inceperit, aluum sistit vi medicamenti repressa & superata, sicut alia quoque venena ab ipsa superantur. Imò hoc maximè argumento an rectè parata sit Theriaca cognoscimus. Alterum verò cuius in horum medicamentorum vsu maximam rationem habere oportet, est, quòd propria sua natura ventriculo, præcipuè verò ori eius aduersantur, vt eodem secundo de Ratione victus in a. m. & viij. de Compositione medicamentorum sec. loca, capite tertio, monet Galenus. Cùm enim alicuius acrimoniæ non sint expertia, hac ratione lædunt: ob eximium enim istius particulæ sensum, plurimam ex eorum vsu molestiam percipit. Huc accedit id quod nobis ob oculos versari semper debet, nempe quòd plurimùm viscerum robur & substantia exoluitur, laxiorque redditur,

nisi illis aliquo modo consulamus. Tertium deinde considerandum est, quòd adeo ingrati & molesti saporis & odoris sunt dum deuorantur, vt cum primùm à gustu percipiuntur stomachum subuertant, & fastidium moueant: sed non tantùm dum sumuntur sunt molesta, sed postea etiam molestas & ingratisimas eructationes excitant: quæ, vt idem Galenus primo de Comp. med. per loca, cap. iij. ait, totum hominem turbant, & cogunt vt medicamētum euomat: atque deinde ita sollicitum reddunt, vt quiescere nequeat. Sæpe enim humores mouent, neq; tamen educere possunt. Sed agamus modò quomodo etiam in vniuersum his tribus incommodis occurrere possimus. Quantum ad primum pertinet, vt suprâ dixi ex Gal. lib. de Temper. & in vj. Epid. Com. v. si sint in ea quantitate exhibita, qua vires naturæ vincant, & ab ea superari, aut rectè administrari nequeant, nocent: sed si modicè oblata fuerint, & quantum à natura regi possint, quasi eius accommodata & vtilia instrumenta fiunt, adeo in hoc consistit ratio occurrendi huic primò incommodo, vt cuiusque medicamenti eam mensuram inueniamus, quam natura facillè & citrà insignem molestiam ferre & regere possit. Et hoc est quod Arabes, Latini, & multi etiã ex Græcis, Dosis appellant. Neque tamen negare volo, quin etiam multum quandoque expediat, aliqua his commiscere,

miscere, quæ venenosam eorum naturam vim habeant reprimendi: sed de hoc postea particulatim magis agemus. Alteri verò incommodo mixtura succurimus. Aliquid enim cum eis miscemus, quod tum horum medicamentorum acrimoniam obrundet ac leniat, tum verò substantiam ventriculi & aliorum viscerum colligendo illis robur addat, & obsistat, quo minus à medicamentosa pharmaci qualitate dissolui aut lassari possint. Vnde medici ferè omnes præsertim Mesue, eos summopere laudat, qui cum purgatorijs medicamentis lenientia cõmiserunt. ait enim, quòd illa horum operationem beatificat. Sed & alia ratione præterea occurimus si, post assumptum pharmacum, aliquid soluendũ demus, quod detergendi vim habeat, vt siquid aut substantiæ, aut qualitatis medicamentosæ sit relictum, quod ori ventriculi hæreat, ad fundum detrahatur: quemadmodum esset mulsa. Sed & syrupus rosaceus ex rosarũ succo, vel infusione (vt aiunt) factus, posset huic rationi satisfacere. Hipp. verò eodẽ quo de Rat. vi&. loco utroque nomine ptisannam, vel hordei cremorem laudat, si post acceptum pharmacum forbeatur, quia & leniendi, & detergendi vim habeat: quidam verò ad substantiam & partes oris ventriculi colligendas & roborandas, malum cotoneum, vel aliud quod sit adstrictionis participes, mandunt, vel pirum, aut succum deuorat.

Tertio autem incommodo occurrendum esse, docuere Hipp. & Galen. rebus quæ bene oleant, vt grato & aromatico odore, insuauitatem & abominationem (vt ita dicam) quam secum medicamentum affert, mitigent aut reprimant, & ventriculo gratiam concilient. Vt enim fetida & quæ tetrum spirant odorem, & quæ horribili sæpe gustum afficiunt, fastidium & tandem vomitum cient, ita quæ bene olent, & quæ grato sunt sapore prædita, vt sunt grata ventriculo, imò & cæteris visceribus, ita facile ab eo detinentur, & rectè administrantur. Vnde postea excogitatum est, vt Gal. sæpe dicit, vt ex melle medicamenta conficiantur, vel saccaro, illisque aut aromata, aut semina bene odorata addantur, vt semina feniculi, anisi, cimini, ameos, & huiusmodi alia, quæ quidem præterea attenuando & aperiendo faciliorem pharmaci operationem reddunt, ita vt minori molestia egrum afficiat. Hæc sunt præcepta comuni quadam ratione exposita: sed antequam res particularius à nobis tractetur, de Dosi prius adhuc quædam in vniuersum quæ cognitu necessaria sunt, exponamus.

De dosi in vniuersum purgatoriorum medicamentorum.

Caput XIII.

Nillum fortasse caput aut tam necessarium aut tara utile est, quam illud, in quo medici agunt de inuenienda mensura, vel quâ
 tirato

titate medicamenti, quæ ita congruè exhiberi
 possit, vt iuuet plurimum, obesse verò vel nihil
 vel minimum queat: atque hoc nò modò in his
 medicamentis medicum sollicitum reddit, sed in
 omnibus alijs ferè medicinæ instrumētis. Nam,
 vt in libro de Cur. ratione per venæ sect. dicit
 Galenus, sepius non tantum medicis euenit
 sed etiam popularibus hominibus, vt pro com-
 perto habeant, quid in morbo curando sit agen-
 dum. Cum enim natura morbi cognita fuerit,
 inde euidentissima ratione perspicitur, an san-
 guinem detrahere expediat, vel magis calefaci-
 dum refrigerandumue sit. quæ verò sanguinis
 copia sit detrahenda, aut quatum calefacere, aut
 refrigerare oporteat, non certa quadam, aut præ-
 finita ratione possumus cognoscere, sed quadã
 tantum coniectura suspicari. Quod Galenus in
 commentario in secundum de Rat. vict, comm.
 37. testatur, vbi dicit: Singulorum præsidiorum
 quantitatem, artificiosa coniectura egere. Vnde
 postea in libro de Cur. ratione, per sect. venæ, ad-
 dit: nihil esse quod in agendo medicinam, artem
 æquè faciat coniecturalem, ac cuiusque remedij
 quantitas. Quam autem hæc artificiosa cōiectu-
 ra sit difficilis, idem ille, eodem secundo de Rat.
 vict. cum hæc protulit, ostendit. Artificiosè con-
 iicere viri est, quo vires omnium, quæ ad eam ar-
 tem pertinent didicerit, memoriæque mandaue-
 rit, & in artis operibus diligētia adhibita se exer-

cuerit. Vnde etiam in huiusmodi dosi purgatorij medicamenti discernenda, sæpe medici in diuersas abeant sententias, præsertim verò cum particulatim res hæc tractatur. Nam minor sententiarum diuersitas oritur, cum generalim & in vniuersum huiusce rei consideratio proponitur, nimirum scilicet, quando quærimus, quæ homini laboranti, alicuius medicamenti quantitas dari tutò possit, vt natura facillè deinde euacuatione illam ferat, nulla tamen particulatim relatione facta ad hunc vel illum: quo quidem casu, maxima ex temperata ætate, viribus, tempore anni, regione, artibus, diuersitatis ratio potest oriri. Nam generalis illa consideratio latior est, & amplioribus finibus comprehenditur, longè verò angustiores proponuntur, cum generales rationes contrahere, & eas particulatim huic vel illi ægrotanti accommodare necesse est. Cum autem medico vtrunque sit necessarium, ideo de vtraque ratione agemus. Primū in vniuersum negotiū hoc tractâtes, mox verò, quo magis per artem fieri potest, præcepta hæc ad ratione vsus & operationis particulatim cōtrahentes. Quicumq; ergo rectè ratione eam tenere & addiscere voluerit, qua medicamenta, siue illa simplicia fuerint, siue composita per suas congruas doses metiri ex arte possit, oportet vt hoc primū tanquam fundamentū iaciat, nempe vt omnia medicamenta simplicia primū per-
 specta

specta ac cognita habeat, quantum ad facultates
 eorum & vires pertinet. His enim optimè co-
 gnitis, facilè deinde erit, illis ex quibus compo-
 situm medicamentum est confectū, mutuò col-
 latis, & compositorum vires facultatesq; cogno-
 scere. Nec solūm ex Galen. passim satis est, si cō-
 munes eorū rationes tenuerit, sed vt eas in suos
 gradus digerat necesse est: neque de illis ordini-
 bus vel gradibus nunc loquor, qui primas qua-
 litates respiciunt, quamuis & illi sint necessarij,
 sed de illis loquor nunc, qui naturam eam respi-
 ciunt, qua medicamenta vim purgatoriam ha-
 bent: quia non omnia eandem, aut æqualem
 vim habent: imò alia alijs valentiora, aut imbe-
 cilliora sunt. & sicut differentes sunt vires & ro-
 bur, ita & differentem habent mensuræ, quanti-
 tatis, vel copię ad purgationem offerendæ ratio-
 nem. Hęc enim in ordines & gradus distinctio,
 nō minus necessaria est illa, qua vt calefaciamus
 vel refrigefaciamus, vel humectemus, vel sicce-
 mus, vtimur. Sed exemplis rem illustremus. In
 his medicinis, quę nunc in maiori vsu sunt, su-
 premum serè ordinem, & vt Galenus loqui so-
 let, quartum ordinem tenet Scamonium, Elate-
 rium, Colochyntis & Euphorbium. Horum e-
 nim rari sunt medici, qui dum purgare velint,
 nostris præsertim his temporibus, audeant ad
 pondus semidrachmæ accedere: plerique verò
 neque ad scrupulum. Tertij ordinis sunt, Vera

G

trum nigrum, flores geniftæ, quibus mulierculæ multum vtuntur, Turbith, agaricum, farcolla, ferapinum, opopanax, & huiusmodi: in quorum vsum non timemus etiam drachmam excedere. Vt tamen inter hæc sint alia alijs vehementiora, vltra tamen pondus sesquidrachmæ rarò transcendimus.

In secundo ordine sunt, polypodium, Cnici semina (cartamum Arabes dicunt) centaurea hermodactili, Cianeus lapis, quem Lazulum Arabes dicunt, radix iridis vel eius succus, in quibus ad drachmam alteram & semissem aliquando progredimur.

Vltimus ordo & qui primus dicitur, si à leuioribus & facilioribus (vt Galenus solet) incipiamus, est eorum medicamentorum, quorum tractationem in prioribus capitibus expediuimus.

Sed hoc in primis in horum medicamentorum ratione considerandum est, qui purgantium medicamentorum facultates, atque eorumdem robur & efficacia sola experiëntia medicos edocuit, ita vt vel parum, vel fortasse nihil ratio contulerit (de simplicibus loquor) Inde quicquid de facultatibus vel dosibus horum medicamentorum dicendum est, id tum ab experientia & obseruatione petendum erit, & proinde qui in vfu horum simplicium medicamentorum peritior fieri voluerit, oportet illum, vt ea quæ à probatis autoribus de illis sunt prodita, diligenter legat, & de
inde

LIBER I.

99

BIBLIOMÉDIE
UNIVERSITAIRE

Inde artē hanc exercēdo diligēter & solicitē effe-
ctib. & operationib. quæ post exhibitū medica-
tū, sequi solēt, diligenter attendat, vel longē ante
optimos secutus præceptores, obseruet, quid &
quomodo res illis succedat. Nam si diligenter
quis animaduertat, videbit quòd qui volunt esse
(vt de natura pronūciauit Hippocrates) *αὐτοδι-
δασκτοι* hoc est, ex se ipsis, & sine præceptore, quē
sequantur, artem medicinæ ediscere, si profiten-
tes in innumeros inciderunt errores, qui non si-
ne insigni ægrorum damno & periculo commit-
tuntur. Nec id mirum, nam fallax admodum est
& periculosum, si lectis his, quæ ab antiquis &
probatissimis medicis literarum monumentis
circa dosim medicinarū sunt tradita, illis vsque-
quaque hæreamus, non adhibito prius diligentī
examine & iudicio, non quòd illi nō fuerint ex-
cellentissimi, & omni fide atq; autoritate digni:
sed quia per tot annorum curricula, eorum libri
in manibus tot ignorantium literas, & negligē-
tiam librarioꝝ versati sunt, vt in his quæ ad
pondera & mensuras medicamētorum tum sim-
plicium tum compositorum pertinet (vt sæpē e-
tiam Galenus in libro de Compositione medi-
camentorum per genera & secundum loca ani-
maduertit) tanta errorum congeries orta fuerit:
vt nisi recto iudicio fuerint omnia extimata, faci-
lè possimus errare. Quod etsi ex multis locis
possemus ostendere, vnus tamen nobis satis erit

G 2

ad rem hanc patefaciendam. De dosi enim Hieræ, Dialoes semel vij. Methodi secundo, & bis viij. de Compositione medicamentorum secundū loca Galenus loquutus est. quæ tamen loca si quis conferat, facile errorem illorum locorum insoleuisse iudicabit. Nam aliquando dandam esse drachmam ad summū ait, alibi completam dosim esse tres dragmas. Sed quis est quæso qui ea quæ de his simplicibus medicamētis, de quibus nunc loquimur, legerit, non miretur? Sicuti etiam iure admiratus est Auicenna secundo Can. cap. de Scamonio, cūm viderit quā varij & diuersissimi fuerint antiquiores autores in eorum pondere limitando & definiendo, quo illa ad purganda corpora tutò dari possint. Nam ut à Scamonio quod in frequentiori vsu est incipiam, Dioscorides posse ad drachmam vsque tutò dari cēsuit, quamuis deinde dicat, posse interdum satis esse semidrachmā, ut liberalis fiat purgatio, duo verò oboli, hoc est scrupulus, potest commodè aluum ciere, & ita videtur sentire, dosim eius esse à scrupulo ad drachmā. Paulus verò septimo libro suæ medicinæ ait, dandos esse obolos quatuor qui pendent duos scrupulos, cū quo Aetius & Actuarius consentiunt. Mesue verò quem omnes fermè iuniores sequuti sunt, non audet scrupulum dare, imò consulit non esse excedenda grana duodecim, sicuti minimum quod dari potest, ut ventrem soluat voluit quatuor

si enim tuor esse grana. Quid de Elaterio dicam? de quo
 ando, sensit Dioscorides non esse obolum excedendum
 orum qui semiscrupulum æquat, sicuti minimū quod
 e tamen dari adultis potest, vt commodè purget, satis es-
 um loco se dimidiū oboli, hoc est pondus granorū quin-
 do da que. Paulus tamen tres obolos, hoc est semidra-
 compl- chmam dari posse dicit: itidem Aetius & Actua-
 st quæ rius. Mesue verò cum Dioscoride sensisse visus
 nētis, de est: ipse enim à granis decem vsque ad scrupulū
 retur. S. progreditur. Sed & dosim Colochyntidis hic es-
 na fere se ait, à granis sex vsque ad decem, cum Diosco-
 quàm rides triobolum det, quod ad drachmæ dimidiū
 auctores accedit. Sed iam hæc exempla omittamus (es-
 do, quæ sent enim innumerabilia recensenda) & ad alia
 int. Ne vtiliora procedamus. In hac tanta sententiarū
 vsu est diuersitate, siue illa ex erroribus orta sit, siue ex
 am vsq; authorum proposito, ne relinquamus animos
 posse iuuenum & perplexos & suspensos, rem hanc
 alis fiat diligentius examinemus. Hoc primum exposi-
 ulus, p. to, quòd longè cautiorem oportet esse medicum
 sentire in his metiendis medicamentis, quando ipsi res
 Paulus est cum eo purgando corpore, cuius naturā non
 dandos habet adhuc perspectam, quoniam scilicet pacto
 scrupulo liberales purgationes ferat, quàm facile sit medi-
 unt. M. camentis obediens: qui si naturam exploratam
 quatu habeat, & nouerit, an leui medicamento facile
 ulit ne foluatur, an verò aluum habeat astrictiorem, mo-
 minit do prudens sit medicus, res multi non erit nego-
 coluit cij, vt dicit Galenus in secundo de Rat. vietus in

morb. acut. com. xj. accommodatum pondus medicamento præscribere. Sed quando ignota sit purgandi corporis ratio, maior æstimatio & diligentior est adhibenda pensatio. ita vt neque eorum sententia placeat nobis, qui amplam purgant exhibendam esse copiam, suntq; in dandis medicamentis liberaliores: neque illos etiam sequamur, qui nimis timidi in exhibendis medicamentis esse videntur: sed eorum qui viam mediam tenere, vestigijs insistamus, quòd eodem loco Galenus insinuasse visus est, cùm dicit: In illis qui nobis noti non fuerint, tantùm medicamento dandum esse, quantum pluribus datum, solet mediocriter purgare. Duo enim sunt extremi errores, qui quantum fieri potest, sunt à medico declinandi. Primus, ne immoderata fiat euacuatio. hoc enim corporis egri vires deijcere potest. Alter ne si iusto imbecillior sit medicina, ita vt nihil vacuet, plus calefaciẽdo noceat, quàm profit, & interim morb. crescat, aut moueat quidem, nõ vacuet tamen: aut longè minus vacuet, quàm mouerit: vnde postea humores vitiosi moti non educti, maiorem, vt sensit Galenus secundo de causis Sympt. capite quinto, molestiam afferant. Quòd si quis fortasse petat, vnde nam à juniori medico, qui nondum medicinam faciẽdo, & per experimenta artem hanc ediscere potuerit, hæc sint petenda. Dicimus quòd vt Cytharædi cytharizando, non autem solùm discipli
na

na, vt docuit Aristoteles, fiunt, ita & omnes artes per exercitationem tandem & vsum absoluuntur: in illis tamen, quæ operæ manus, vel alioqui corporis ministerio vtuntur, nisi ipse artifex se exerceat, & manum vel aliam partem assuescat, nihil efficit: artes verò quarum peritia à corporea artificis exercitatione non pendent, sed ingenio potius & iudicio nituntur, non modò ex ipsius artificis vfu absolui possunt, sed etiam siquid alij periti agant, obseruauerint. Vnde iunior medicus, si aliquandiu in maiori aliqua ciuitate ver setur, vbi multi sint medici, qui plurimùm sint exercitati, & eos sequatur & obseruet, facilè hæc omnia percipiet, quoniam pacto scilicet, medicamenta metientes illis vtatur, multis inter se collatis quæ soleat esse communis eorum dosis, qua frequentius mediocriter homines in ea regione soleant purgari. Neque minus etiam illi proderit, si diligenter libros Apothecariorum legerit, vbi illi ex suorum medicorum præscripto medicamenta describunt: ita enim non multo tempore si diligentes fuerint, saltè eorum qui in maiori vfu sunt, si non omnium peritiam assequatur. Sed & hoc sciendum est, quòd non pauci est momenti, nimirum quòd quoties iuuenis aliquis circa dosim alicuius medicamenti præscribendi dubius erit, potius parcior esse debet, quàm liberalis. Hoc enim Auicenna Quarta Fen. primi Can. monet, cùm dicit, Melius esse in purgã-

do infrâ subsistere, quàm exquisitissimè vacuare. Cui sententiæ consentit Hippocrates & Galenus primo Aphor. Com. iij. qui præcipiunt vacuationes immodicas esse fugiendas, vt pote quæ periculosa admodum sint. Nam facilius deinde est repetita vacuatione per alterum medicamentum, addere id quod in priori defuerit, vel aliquo clystere leuius medicamentum adiuuare, & detrudere id quod motum neque tamen eductum fuit, quàm immodicam vacuationem reprimere, & corpus post factas imbecilliores vires, ex nimia vacuatione reficere. Nec minori diligentia vti medicum oportet circa medicamenta, quibus usus est, vt perspectum sanè habeat, quomodo illa medicamenta se habeant: id est, an pharmacopola apud quem diuertit sit vir bonus, & in eligendis & emendis optimis quibusque medicamentis peritus, atque in illis rectè seruandis sollicitus: num item medicamenta sint noua, vel iam inueterata. Noua enim plerumque fortiora sunt. Verùm & loci in quo medicamenta nata sunt, & vnde allata, nobis est habenda ratio: nam locus multum virium medicamento addit, aut de illis detrahit, ac fortasse id in causa fuit, vt tanta inter probatiores medicæ artis authores, in pondere & quantitate simplicium medicamentorum præscribenda varietas exorta fuerit, quanta supra ostendimus. Nam vt à scamonio exemplum petamus: Dioscorides illud alijs præfert, quod in Mysia

mè vac
ates & G
cipiunt
rt pote
ius dein
medicam
vel aliq
are, & a
educto
reprime
ires, ex
diligent
enta, qu
quomoc
n pharm
us, & in
ue medi
uandis
oua, vel
rtiora fa
ata sunt
nam loc
aut de
anta int
a ponde
orum p
anta sup
plum p
t, quod
My

Mysia Asiæ prouincia oritur, vnde triobolum dari, id est semidrachmâ censet. Credo enim magis huius sententiæ fuisse Dioscoridē, quàm qui integram drachmam ausus sit concedere: & arbitrari mendum esse in libris etiam Græcis, & ita puto tum Paulum, tum Aetium voluisse: Arabes verò & præsertim Mesue, illud quod in Anthiochia colligitur anteponunt. & Plinius Colophoniam, mox Pirenense: crediderimq; fortè quòd mitius erat scamonium ex Mysia allatum, vnde & liberalius etiam concedi poterat: acrius verò id quod ex Anthiochia, quo Mesue & alij quos ille sequutus est, vtebantur, & ideò timidiore fuerit. Et hoc non nostrum est commentum, sed primus quem ego legerim Auicēna fuit, qui hoc capite de scamonio animaduertit.

Quod autem ex loco & regionibus medicamentorum vires mutantur, nullus sanus medicus vnquam ignorauit: possumus autem nos id exemplo à iunioribus accepto demonstrare. Nā Rha, si ad antiquos respiciamus, qui de eo scripsere, Græcos inquam, Ponticum tantum nouere: Arabes verò & illud quod Barbarum nuncupatur, quod ad nos nunc vel ex Persia, vel ex India fertur. Et vt doctissimus Manardus scripsit, qui vtrunque vidit, & illud ex Ponto à Sarmatis allatum, & hoc nostrum quo vtimur, videtur ad vnā speciem vtrunque pertinere. nostrum tamen est odoratissimum, cum illud insignis o-

doris sit expers: quod vt idē retulit, & si purget, longè tamen minus efficax est quàm nostrum. Vnde antiqui nunquam illud inter ea medicamenta recensuerunt, quæ aluum quoquo modo cieant, nostrum verò vim eam ciendi habet insignem satis: quæ diuersitas non nisi à loco vel regione oritur. Sed de his satis.

Porro nec minus à medico considerandus est modus vel ratio qua vti his medicamentis vult, nempe an crudis vel coctis: præterea solis ne, an alijs additis, præsertim verò illis, quibus si quid malitiæ est in medicamento, corrigatur. Nam si de eis medicamentis loquamur, quibus decoctis vti solemus, sicuti sæpe scamoneo, aliquândo colochyntide, sæpius polypodio, Epythimo, quandoque veratro nigro, vel semine cniçi, vel turbitih: item semine & flore genistæ vtimur, cum per decoctionem acrimonia eorum mitescat, & malitia obtundatur. liberaliores in eorum vsu esse possumus. Per decoctionem enim partes acriores & ingratae, partim vi coctionis digeruntur, partim cum alijs magis mixtæ temperationes fiunt: deinde verò solent plerunq; ex alia re coqui, qua aut caliditas, aut acrimonia, aut tandem quicquid in ea sit, de quo timemus, ne ventriculi vel aliorum viscerum vires lædat, obtruditur. Nam vt scamoneum primum, tanquam in exemplum proponamus, id cum parari vario modo soleat, modus is maximè ab omnib. probatur

batur, vt ex malis aut communib. aut cotoneis, id fiat, per coctionem autem paretur. Ex malis quidem communibus ita, vt accepta olla aut testaceo & mundo vase, malis primum fundus ad certam crassitiem, verbi gratia, digitalem, sternatur, mox item tantumdem malorum superponatur, & sic subinde donec vas plenum fuerit, mox autem carbonibus accensis, aut in camino posito vase, atque eo optimè triticea massa operato, quantum satis sit coquatur. Satis autem coqui dicimus, cū mala induruerint. In cotoneis etiam ita coquunt: illis acceptis & extracta duriori illa parte mediā in qua continentur semina, recisa tamen superiori quasi lamina, in excavatā partē scamonium indūt: mox lamina quæ prius fuerat recisa pro cooperulo addita cooperiunt, triticeamq; pastam circumquaque malo cotoneo obducunt, ac ita coquendum apponunt. Quosdam tamen vidi, qui succo ex cotoneis expresso, eo scamonium macerantes parant. Sed omnibus in cōperto esse potest, per coctionem longè magis scamonium mitescere: nam vt rectè saltem hac parte videtur mihi Mesue monuisse, per decoctionem acrior eius pars & ferocior digeritur & absimitur. Sed & id quod à calore ventriculi inflatum digeritur, qui ventriculum distendere & subuertere solet, per coctionem etiam discutitur: per quā item quasi maturescens leniens & minus nocuum euadit. Ex cotoneis

verò quæ moderatè astringunt, purgatoria eius vis fit moderatior, seu hebetior: vnde & tutius & cum minori molestia fit purgatio. Insuper verò liberaliores esse in eius vsu possumus, cum Diagridio vtimur. Sic enim scamonium ex cotoneis per coctionem paratum appellant, quàm cum crudo vtimur, licet sit ex eo succo per macerationem paratum. & mea quidem sententia, is cotoneorum succus, astringendo ventriculo & alijs visceribus maius robur, quàm alia communia mala, afferre possit, & magis vim solutiua obtundere: tamen cum ex alijs malis scamoniũ coquitur, plus ad temperandã, & moderandã, eius violètiã, motionem & acrem qualitatem coctura potest, quàm extinguens & refrigerans magis succi illius cruda natura. Quare & amplior eius dosis comedi potest, quando ex malo cotoneo, quàm quãdo ex alijs malis cocta est. item magis cum ex his, quàm quando ex maceratione in succo citoniorum, & magis ad purgationem videtur facere, cum ex hoc succo paratũ est, quàm si sine hoc detur. Quod de coquendo scamonio diximus, illud idem alijs aptari potest nempe vt semper & cocturæ ratione habeamus, & eorũ in quib. vel cum quibus coquenda sunt. His etenim bene perpensis, nõ solũ quatenus ad eorum qualitatem pertinet, sed etiam ad quãtitatem, sicuti exemplis etiam agemus. Diximus superius fuisse antiquos solitos, medicamenta
purgantia

purgantia cibis incoquere, præsertim verò ptisanæ, quia nullus fortasse cibus est huic negotio aptior: nam potest refrigerando humectandoque, siccitatem & calorem eorum remittere, lenitate acrimoniâ & exasperationem, lubrica eius natura & sua deterfione id efficere, vt citissimè vis medicamentosa, ab ore ventriculi, cui est maximè noxia descendat. Vnde tantam vim habet hæc coctura, vt quemadmodum prius admonui, ideo medicamentū potius cibus sit medicamentosus, quàm simpliciter & absolutè medicamentum, vel saltem ad ordinem mitissimorum medicamentorum deduci possit: ita vt antiqui sint ausi, in viscerum inflammationibus & acutis morbis, illis vti. Prope ptisanam est ius pulli gallinacei, quod facultatem habet, vt Gal. & Auicenna testati sunt, omnem succorum acrimoniam temperandi. Proximè ad hæc ferculum ex farre accedit. Neque etiam panis ex iure vel aqua coctus ab hoc negotio alienus esse videtur, præsertim si panis lotus sit prius. Item & ius album antiquis in maximo fuit vsu, & alia multa ferculorum genera, quæ ad hunc vsum transferri possunt, sicuti ex lente & id genus alijs vt Discor. etiam docuit. Sed si quis, iure lentiū vsus fuerit, id etiam illi cōsiderandum est, multum referre, an primum illud ius sit: prima nēpe aqua non abiecta, in qua primum serbuerit, ac altera addita, in qua postea plenè coquatur.

Nam nisi mutetur aqua dum lens coquitur, ius illud aliquid vitiosum à cortice lentis contractum retinet, quod alui deiectionem facit, & calidius aliquanto est: alterum verò ex priori abiectum, & altera superinfusa potius, fluentem aluum supprimit, quam cieat, astringit siquidem, quo fit ut hoc ius magis purgatoriam medicamentum vim reprimat. Vnde magis ventriculi robur tutum ab ea noxa seruabit, quam illa medicamenta soleat afferre. Primum verò & si communi ratione cum in cie-da aluo imbecillius sit alijs purgatorijs medicamentis, eorum quoque modo vires possit remittere, minus tamen quam alterum reprimet cum non sit adeo astringens, sed potius illa aliquo modo iuuet. Vnde in secundo purgatorio medicamentum liberalius inspergi poterit, quam in primo. Sed & copia consideranda est tum iuris, tum aliorum fercolorum, vel decoctorum vel aliorum alioquin liquorum, in quibus purgatorium medicamentum inspersum, vel maceratum & dilutum, vel etiam decoctum exhibeamus: quia sicuti vinum quo magis aqua diluitur magis vires amittit, nam si ciato vini ciatum aquae addideris, minus potens erit, quam si tantum semiciatum, quamuis totum bibatur, ita si semisrupulum scamonijs vel veratri in vncijs tribus decocti alicuius, vel alterius liquoris incoxeris, aut insperferis, vel maceraueris, valentius omnino medicamentum erit, quam si sex vncijs

vncijs indideris. & hoc in vniuersum est intel-
 ligendum, quòd quoties cunque purgatorio me-
 dicamento ea addiderimus, quæ eius aut vim,
 aut acrimoniam, aut aliud incommodum in eo
 rimendum corrigendi facultatem habent, quo
 ea maiori addiderimus copia, eo etiam tutius
 illis possumus tãquam facilioribus vti, nec non
 id in simplicibus, sed in compositis etiam vt in-
 ferius dicemus intelligi volo, nisi ea sint addita
 quæ exacuent, & vim medicamenti maiorem
 reddant. Particulatim autem quæ sint, quibus
 soleant vel possint vti medici in corrigendis, aut
 temperandis, aut reprimendis purgatorijs me-
 dicamentis, nolo in præsentia exponere: quia
 etiam libellus hîc nimis excresceret, & de his
 diffusè ab antiquioribus medicis, vt Paulo, Ae-
 tio, Actuário, Mesue, Serapione actum est. Iam
 ergo de compositorum medicamentorum vsu
 agamus, quibus in purgandis ægris, frequentis-
 simè his nostris temporibus vtimur. Istis enita
 bene perceptis, facile deinde poterunt & alia,
 de quibus authores diffusè agunt, cum his col-
 latis intelligi.

*De compositis medicamentis, quibus solent medici
 in purgandis corporibus uti.*

Caput. XV.

DE compositis quidem medicamentis se-
 cus ac de simplicibus censendum credi-
 mus. Nam quamuis illa ex his confician-

tur, & vires suas ab his mutuuntur, & hæc quantum ad vires & ad corrigendi rationem, & ad dosim pertinent, omnia sunt penitus experientia percepta. Composita tamen primum, neque rectè confici, neque confecta iudicari, neque in vsum tutò deduci possunt, nisi rationali methodo innixi fuerimus, ita tamen vt experientia sit perquam necessaria. hoc enim Gal. dicit tum a libi sæpe, tum iij. de Comp. med. per genera, vbi dicit, Medicamenta citra rationalem methodum componi non possunt, ita neque citra experientiã nemo vim eorum certò & accuratè scire poterit: quia vt idem v. de Sanitate tuenda cap. secundo dicit, experientiã fidè inuenti medicamento comprobatur. Vnde & id medico iuniori presertim cõsuluerim, vt omni sua ope ijs cõpositis medicamentis vtatur, quæ sint in vstu frequentiori, & sæpius fuerit experta, atque probatissimorũ medicorũ & iuniorum & antiquiorũ experientiam sequatur. neque ex vstu nouorum medicamentorũ sub quodam secretorũ prætextu fauorè & auram popularè affectet. nouisse enim ille debet quòd omnes antiqui in hoc consentiunt, medicamentum id quod plures experti sunt, illi esse longo interuallo præferendum, quod non est experientia cõprobatũ. Vnde Galenus, v. de Comp. med. per loca cap. primo, hoc institutum sequutus ait, Quæ ex consentiente experimento sunt iudicata, ea stabiliora sunt, & ob id

ob id etiam vj. de Tuenda san. cap. xiiij. semper
 in vsu medicamentorum experientiam, qua il-
 la comprobata sunt pro norma esse habendam
 consulit, & eousque progressus est, vt neque ali-
 qua medicamenta tanquam vtilia conscribenda
 & publicanda esse censuerit, nisi prius probata
 fuerint experientia. vtrisque ergo tanquam
 instrumentis sunt purgatoria medicamenta exa-
 minanda & æstimēda: ratione nempe præceden-
 te tum subsequente experientia. Hoc quasi fun-
 damento iacto, particulatim magis hoc negotiū
 tractemus. Etiam cum medicamenta aluum sol-
 uentia, si formam & consistentiam respiciamus
 partiri in duplicem differentiam possint: in ea
 quę electuaria dicuntur à iunioribus & Arabi-
 bus, & in catapotia. quamuis enim & ex saccharo
 parentur medicamēta, & ita parētur, vt in qual-
 dam veluti placentulas ex solidiori forma redi-
 gantur, que vulgo confectiones, vt alia dulcia-
 ria dicuntur: fiant etiam & pastilli, & trocisci qui
 vim habent purgandi, vt qui à violis nomen
 habuere: præterea & pulueres, fiantq; etiā syru-
 pi, omnia tamen posunt tandem ad has referri
 differentias. neq; enim pastillis nisi in catapotia
 aut puluerē redactis in purgādo vtinur: pulue-
 res verò aut à liquore dilutas bibendas damus,
 aut melle vel syrupo assumptas, & ad modum
 electuarij diductas exhibemus. Syrupi verò no-
 men potionem significat, dilutis verò electuarijs

fiunt etiam potiones. Sed de his primò agemus, mox de Catapotijs, vt tamen istius meminimus, quòd non parum ad breuiorem doctrinam faciet, nempe quòd còposita medicamenta purgatoria, si ea ex quibus còficiuntur excepto melle contusa possunt in puluerem redigi. In quemcumque modum & formam voluerimus, parari possunt. Nam assumptis puluerib. ex melle vel aliquo syrupo, fiet quod vulgo electuarium appellamus: sin autem dissoluto saccharo ex aliqua aqua vel aliquo decocto decoquatur ad absorptionem ferè liquoris, quo fuerit dissolutum, moxque vase ab igne detracto puluerem inspergantur, fieri possunt placentulæ, quæ confectio-nes ab Apothecarijs dicuntur. Nemo autem nõ videt, ex iisdem pulueribus posse & pilulas fieri, si tantillum alicuius liquoris superfundatur, quanto possint assumpti pulueres colligi & consistere. Et cum purgatoria medicamenti vis ex pulueribus pendeat, vnusquisque videre potest quòd maiorem vim habet pillularum drachma quàm semiuncia medicamèti alio modo parati: quia solent pharmacopolæ dum medicamenta alio modo parant vt parari solent: quæ còfectiones vel electuaria appellari diximus, ad libram mellis vel sacchari tres specierum vncias iniicere. Quibus & id accedit, quòd vt suprà fuit dictum quo maior est copia materiæ, qua ea miscentur, quæ vim purgandi habent, eò robur in purgan-

do remissius & mitius fit, Sed de his satis. Agamus tandem particulatim de his medicamentis quæ electuaria in præsentia appellant: in qua tractatione quæ de ijs dicemus, ad ea etiam erunt referenda, quæ vulgo confectiones nuncupari diximus. Neque tamen omnem siluam compositorum purgantium hoc capite complecti volo, quorum descriptionem ab authoribus multis peti possunt: sed tantum eas descriptiones spectabimus, quæ in usu maiori & frequentiori sunt. Porro cum præsens institutum circa ea composita medicamenta versetur, quæ purgando corpori sunt apta, purgatio verò tantum necessaria est, ubi copia est vitiosorum humorum, ex Galeno & Hippocrate. Quando enim affectus est citra materiam, corpusque mundum fuerit, vacuatio non habet locum: unde Hippocrates etiam dixit, quòd corpora sana ex usu medicamento-rum exoluuntur: & ideo primum superuacuis & vitiosus humor purgandum esse indicat. In purgatione verò præterea ratio habenda est nature, corporis purgandi, ætatis, temporis, & regionis ubi fit purgatio, quando in medicamentorum compositione electione & usu, hæc quoque omnia erunt spectanda. Nam cum omnium simplicium medicamentorum, si verè purgatoria sunt, vis calefaciat & exiccet, corpus turbet, vires laxet, & dissoluat: quæ omnia nobis in causa sunt, vt supra diximus, cur potius comp fitis

quàm simplicibus vtamur medicamentis in purgando, & quamuis primam & præcipuè sit considerandum, vt id medicamentum eligamus, quod eum humorem vim detrahendi habet, quem vel putamus in præsentia ægroto negocium faceſſere, vel ne in poſterum faceſſat dubitamus: quia tamen medicamentum correctione eget, neque ſemper expedit vt eiſdem corrigatur, quia alia corrigentia in alijs morbis ſunt oportunitiora, vt in calidioribus vel frigidioribus, alia in alijs ætatibus, vt iuuenili & ſenili: alia in alijs temporibus, vt æſtate vel hyeme: alia in alijs temperaturis & & naturis corporum: alia in laxiori & imbecilliori ventriculo: alia in vniuerſo corporis habitu ſolidiori vel infirmiori. Ideo pro horum omnium ratione diuerſis & varijs opus erit medicamentis, vt morbos curare cõmodè medicus & citra noxam poſſit. Vnde cum prima & præcipua ſit indicatio, quæ ab affectu vel eius cauſis accipitur, ideo baſis in componendis medicamentis inde eſt accipienda, reliquorum verò quæ illi addenda ſunt ratio ab alijs poſtea quæ præterea expoſuimus petenda erit. Primò ergo medicamenta de quibus loquuturi ſumus diſtinguemus ſecundum eorum humorum rationes, ad quos purgandos exhibentur: & cum tres ſint humorum differentia, tres quoq; erunt ordines vel potius quatuor medicamentorum de quibus agemus. Nam aut ſimplices ſunt humores, aut mixti: ſimplices

plices, vt bilis vtraque & pituita. Primò ergo de his quæ purgandæ bili potius accõmodata sunt tractabimus, mox de his quæ pituitam purgandi vim habent. Tertiò de ijs quæ atram bilem purgant. Postremò ea subiungemus quæ plures & diuerfos humores mixtim purgant.

De usu & compositione medicamentorum, quæ flavam bilem uacuant, quæ pituitam, & quæ plures humores.

Caput XVI.

Medicamenta composita quæ electuaria dicuntur, teneram verò substantiam & quasi eorum medicamentorum consistentiam habent, quæ Elegmata à Græcis, Loch ab Arabib. dicuntur, ab aliquibus autem posterioribus medicis anthidotorum nomine appellantur, & quæ sunt bilioso humori purgando apta, non omnia hîc congeremus, sed ea tantum quæ his temporibus in Europa vbique ferè in frequenti vsu sunt, & apud omnes Pharmacopolas conficiuntur. Hæc ergo in maiori vsu habentur: Diaprunon vel Diadamascenon, quod à prunis vel præsertim damascenis ideo vocatur, quia medicamenti huius (non dico vt iuniores bassis & præcipuum) sed in hac compositione potius materia sunt. De eo autem nunc lo-

H 3

quor, quod solutiuum appellant, addito videlicet scamonio: nam quando citra id fit in lenientibus ponere possumus. Alter est quod ex succo rosarum fit, & ab eo etiam nominatur, & vtriusque autor aut saltem expositor fuit Nicolaus. Huic autem negotio accommodata iterum sunt duo ex Mesue descripta: alterum quod rosatum Mesue vulgo dicitur, diuersum ab eo Nicolai: præterea id quod ex psilij, id est, ex succo vel mucore ex semine psilij. per eius conuassationem, & ex aqua extracto conficitur, à quo & nomen habuit. Hæc si in examen aliqua adhibita diligentia reuocauerimus, satis fore putamus. Nam etsi aliqua præterea reperiri possint medicamenta, quæ huic præsentī instituto essent accommodata, si illa cum his conferantur, & cum horum examine, facilis quoque eorum ratio cognita erit. Sed primò aliqua pro dicendis fundamenta iaciamus. Bilis iustus detrahendæ hæc medicamenta vim habent. Humor est, substantia tenuis qualitatibus calidissimis siccissimisque aliorum omnium, acris & mordax, sapore amarus. Vnde omnes morbi ab hoc humore excitati, ardentes & ignei ferè sunt & acuti, qui præter dolores & incommoda quæ afferunt, hoc præsertim mali habent, quòd corpora accendunt & quasi vrunt, argumèto sunt febres ardètes, quæ Causi Græcè dicuntur. Tertianæ Erisipelata, Herpetes. Pleuritides, Phrenitides, ophthalmiæ, & huiusmodi morbi.

morbi. His addo ex Galeno & Hippocrate in libro de Natura hominis, quod vt bilis copia, & suis qualitatibus, in regionibus, tempestatibus temperaturis, temporibus, maximè viget & dominatur: ita licet in omnibus temporibus, regionibus, tempestatibus, naturis, ætatibus, omnia morborum genera possunt pro varia occasione excitari: frequentius tamen excitantur morbi, qui conformes naturæ sunt, temporibus, ætatibus, & nuper expositis reliquis conditionibus. Vnde istiusmodi morbi, quos ex bile oriri dixi, frequentissimè in iuuenibus & natura calidioribus corporibus, atque locis, & temporibus calidioribus, vt ætate, medicis negocium facessere solent. At verò cum & ea simplicia medicamenta quæ bilem detrahere possunt (loquor de verè purgatorijs) insigniter calida & sicca sint & acria præter id quod aucta in temperie, à calido & sicciore humore impressa, non parum obesse possunt, humoris quoque calorem & acrimoniam, tum calida & sicca sua temperatura, tum etiã motu, cum motus calefacit, exacuunt: quo fit præterea, vt viscera laxata eneruentur. Vnde neque administrari tutò medicamenta possunt, nisi his incommodis omnibus perspiciamus. Quatenus enim ad acutos morbos pertinet, quàm cautum in vsu soluentium medicamentorum medicum esse oporteat, docet vbique Galenus & Hippocrates. præsertim verò Aph. primo. Sed

H 4

& quantum horum medicamentorum vsus no-
 xius esse possit æstuosis temporib. & locis, cum
 quibus etiam ætas & naturalis temperies corpo-
 ris calidior consentit, ostendunt ijdem quarto
 Aph.com.v. quo loco & robur corporis à vi me-
 dicamentorum exolui apertè pronunciauit Ga-
 lenus. Vnde cauti & periti medici hæc omnia
 prospicientes, compositiones medicamentorū
 excogitarunt, quibus possent omnibus his ob-
 stantibus, tutò cum opus fuerit, illis vti, quia
 soluentium quidem vim purgatoriam modera-
 tam retinent si quis modestè & oportunè vta-
 tur, adeò autem vis calefaciēdi & exiccandi tem-
 peratur, & ipsorum acrimonia obtunditur, ro-
 burque visceribus additur, vt insignem aliquam
 noxam afferre non possint, imò ex eorum vsu
 id nobis contingit, quod eodem primo Aph. in
 purgationibus monebat Galenus, attendēdum
 esse, nimirum maiorem noxijs humorib. vacua-
 tijs ex purgatione sequi vtilitatem, quàm id sit
 quod ex his medicamentis necessariò sequitur,
 detrimentum. Sed rem hanc iam particularius
 agamus, eo medicamento in exemplum propo-
 sito, quòd Diadamascenon dicitur. Hoc tamen
 primò consideremus, quòd istius compositio-
 nis duplex est modus. Nam primùm citra sca-
 monium fit, & vulgo dicitur, non Solutium,
 quod ad præsentem tractationem non pertinet.
 Conficitur autem ex prunis, quæ vbi exquisitè
 ex

I C.

ex aqua coëta sunt, extrahuntur, atque cribro fricata supposito terreo vase, donec per foramina vniuersus succus relictis duntaxat nucleis excipiat. Sed prius in ea aqua ex qua fuerant decoëta pruna, insperguntur violarum recëtium, aut aridarum flores pondere sesquiunciæ, qui vbi paulisper incoëti fuerint percolandi, facta expressione, extrahedi atque abijciendi, sunt. Postea verò illud prunorum & violarũ decoctum accipe, & libris duabus saccari additis ad consistentiam syrupi coquatur, addito succo prunorum qui cribro fuerat collectus ad pondus librę. vbi autem spissior fieri per decoctionẽ cœpit, accipere oportet tamarindos, quos oxiphænicas, ac si acidas palmulas dicas, iuniores Medici Gręcẽ appellant, & interiorem cassiæ Ægyptiæ medullam, singulorum vnciam vnam. vtraque autem ex eodem decocto dissoluantur, & colata medicamento indantur, & ad congruam spissitudinem coquantur. Semper cum spata, vt aiunt, miscendo & agitando. Postremò verò inspergatur & immisceatur is puluis: vt Recipe Sndalorum rubeorum & alborum, spodium, rhabarb. cinamomum. sing. drachm. tres: rosarũ aridarũ, violarũ, seminis portulacę, scariolę, berberis, succi liquiritiæ, dragacanti, singul. dragmas duas. Seminũ citrulli vel cucumeris, melonis, cucurbitæ mundatorum, sing. dragmam, omnia contusa & cribrata in tenuem puluerem deducan-

H 5

tur. Simplex hæc compositio quæ & non solutiua dicitur, ita se habet: in qua si rectè volumus considerare præcipuum medicamentum, & id quod confectionis huius est basis, sunt pruna, quæ vt Galenus secundo de Alim. fac. capite trigesimo primo dicit: Sua humiditate etiam lento re, aluum leniendo subducunt. Arabes verò illis vim aliquam detrahendæ bilis concedunt: refrigerat verò modicè. Cætera propter aliquam comodatam adduntur: quia enim modicam vim pruna habent, addit author huic compositioni Tamarindos, & Cassiâ, quæ etsi ferè ad idem genus medicamenti, tam ratione purgandi humoris, quàm modi quo aluum cient pertineant, omnino tamen maiorem vim habent subducendi, præter id quod Tamarindi magis refrigerant magisq; feruorè bilis extinguunt. augent ergo vim prunorum, eaque non parum iuuant. At verò quia ille qui medicamentum hoc composuit, scopum talem habuit, vt commodè in biliosis & acutis morbis & calidioribus tēporibus eo possemus vti, ideo nondum ex ijs videbatur compositio vim tantam habere refrigerandi, quantum ad id satis esset, ob hoc violas addit, quæ magis refrigerant & leniunt, fructus autem berberorū (quos idē esse volunt quod oxiacanta apud Dioscoridē) seu in Scarioles vel seridos, cucumeris, melonis, portulacæ & cucurbitæ, quæ refrigerat & aperiant, ex quo præter refrigerationē eâ præstare

præstare possint vtilitatem, vt vias aperiant, & humori educendo faciliorem transitum parent. Succus verò liquiritiæ & tragacantum lenire & remittere acrem & mordacem bilis naturâ possunt, ne dum transit per partes sentientes, molestiam vellicando & mordendo corpori afferat. Quia tamen eiusmodi omnia partim refrigerantia, partim humectâtia ventris & aliorum viscerû substantiâ laxam & languidam possunt reddere, ideò vt & huic incommodo occurreret, cogitavit rectè expedire, si Rhabarbarum adderet, quòd omnia viscera colligendo laxam eorum substantiam roborat, & quod ad primum scopû non parum facit, cum potius deductionem bilis adiuuet, quàm eam possit impedire. Sed & Cinamomum addit, quia & ipsum robur addit, & ventriculum mirificè roborat, & grato odore gratiam illi conciliat, & cordi amicum est, quod vitæ nostræ est fundamentum. Meritò ergo laudatur vulgo hoc medicamentum, tanquam morbis & temporibus calidioribus accommodatissimum. Si modo velimus nos, vt addit Nicolaus ex lenituo medicamentum hoc laxatiuum reddere, cuique huius compositi medicamêti libræ, septem diagridij drachmas, hoc est scamonij in malis cocti immisce. Sed hic parumper est consistendum & considerandum, quòd additû scamoneum, medicamenti ordinem & naturam mutat: non enim amplius inter lenientia poni-

tur, sed inter verè purgatoria, & ea quæ soluen-
do, bilemque attrahendo liberaliter corpus va-
cuant. neque tum amplius eius medicamenti
præcipuum fundamentum, & basis sunt pruna;
sed tota ea compositio tanquam apta & commo-
da istius medicamēti materia facta est. Primum
autem & præcipuum eius fundamentum, & ba-
sis est scamonium. nam quòd validè bilem attra-
hat, scamonio acceptum refert, reliqua verò in
compositione posita, ad id faciunt, vt facilius &
minori agitatione, atque minori noxa fiat bilis
purgatio, dum prior compositio corpus lenien-
do iuxta Hippocratis præceptum, fluidum il-
lud efficit, acrimoniam scamonij reprimat, refri-
gerando calorem eius temperat modica astrictio-
ne Rhabarbari & cinamomi, berberorum laxita-
tem quam asferre solent laxantia hæc medicamē-
ta, corrigit. Vnde medicamētum istud adeò mo-
destum & tutum redditur, vt eo facilè & sine ti-
more vti possimus, in temporibus, ætatibus, re-
gionibus, atque constitutionibus calidioribus;
ac item in acutis morbis, quando oportuna pur-
gandi occasio fuerit. Sed nonnulla prius consi-
deranda sunt, quàm ad alia transeamus. Primum
enim scamonium post absolutam medicamenti
coctionem adijcit Nicolaus, quia cùm iam prius
seorsum coctum in malo cotoneo fuerit, opus il-
li non est vt iterum coquatur: minus enim eius
vis dissolueret, quòd in alijs etiam compositi-
onibus

tionibus est aduertendum, nempe vt cum diagridij fit mentio, id non indatur nisi post eorum coctionem quæ coquenda sunt. Deinde verò quatenus ad eius dosim metuendam pertinet, hoc ignorandum non est, quòd semuncia, vt quotidie ostendit experintia, ea eius est portio, quæ plures liberaliter quidem, sed citra noxam purgare solet. dū enim ego Venetijs medicinam facerem, animaduerti vulgares & artifices sponte sua absque medicorum consilio cum purgari volebant, ad farmacopolas accedere, & petere vt semiuncia succi prunorum sibi traderetur. ita enim ipsi hoc medicamentum appellabant, & medicamento accepto facilè & sine vlla molestia æstate præsertim, liberali fruebantur purgatione. Neque tamen hoc ita exquisitè in omnibus seruandum est adeo, vt putemus nunquam id pondus esse variandum: rarissimè etiam id excedendum: interdum etiam minus dādum pro ratione roboris corporis, ætatis, facilitatis, & lubricitatis ratione, vt & in leuioribus medicamētis superius exposuimus. Tertiò & illud est aduertendum, quòd hæc quæ nuper exposuimus ita sunt intelligenda, vt locum habeāt quando solo hoc medicamento vtetur: quia si eo tanquam calcari & stimulo aliorum medicamentorū vteremur, sicuti si cassiæ addere vellemus aut lenitiuo appellato electuario, vel alteri medicamentorum, non erit integra hæc dosis

seruanda sed minor. Nam tantum addendum erit quatum alterius medicamenti infirmitas & purgandi corporis ratio videntur requirere, interdum verò paulo plus. Quarto id etiam est considerandum, quod iunioribus medicis fortasse dubitationē afferet, quia ea nimia videtur esse medicamenti istius copia, quam nos diximus pro eius dosi habenda esse: quæ communi ratione pluribus potest esse satis: nam semiuncię scrupulum, hoc est viginti grana comprehendit, cum tamen Mesue ad grana duodecim vltimum terminum præscripserit. Huic obiectioni ex superioribus dictis facile respondeo, quod inde alii non minoris authoritatis Medici quam Mesue, secus sensere, & ampliores terminos huic dosi constituere. Sed seruata etiam Mesue authoritate, dico quod alia est scamonij ratio quando in diagridium est mutatum, idem quando solo eo utimur, & quando in compositionibus: dum enim aliis miscetur vis eius remittitur vt supra dictum est. Sed & huic rationi mox & experientia ad stipulatur. Sed iam ad alterum medicamentum ex succo rosarum confectum trāseamus. in his enim dictis fuerimus longiores, quia accommodari etiam sequentibus poterunt, vt nunc videbimus. Componitur ergo hoc medicamentum sic: accipient saccharum & succum rosarum singul. vncias sexdecim, atq; illis simul coctis syrupum faciunt eo modo quo syrupi rectè parantur, cui
 syrupo

fyropo hos pulueres addunt. R. trium sandalorum differentias, id est albi, rubri & citrini singulorum ꝑ. vj.

Spodij. ꝑ. iij.

Diagridij ꝑ. xij.

Camphoræ ꝑ. j. Omnia contusa & in puluerem redacta inspergantur: & ita diligenter sunt immiscenda, vt ad consistentiam & formam electuarij, deducatur. Quod si cum Diadama sceno conferatur, primo quatenus ad primum & præcipuum scopum pertinet, similem ambo serè rationem habent si ad vim purgatoriâ respiciamus: primum enim & præcipuum medicamentum simplex, quod bases à nostris recentioribus dicitur, vtrobique est scamoneum, cuius primaria facultas est bilem euacuare, reliqua verò tanquam adiuantia apponuntur, vt faciliorem minoriq; molestia & noxa reddant operationem, quàm Scamonium redderet, quod alioquin violentum medicamentum est. Nam prima omnia refrigerant, quâuis enim rosarum succum Mesue dixerit esse calidum, & serè ad primum vsque calefacientium ordinem redegerit. Gal. tamen in refrigerantibus primo met. cap. nono illū ponit: & tertio de Simpl. medic. fac. cap. xij. Si Græca & manuscripta exemplaria sequamur, ventriculo item & cordi & omnibus visceribus amicus est, tū modicè astringendo, tum verò grato odore, quasdam tamen partes

calidas immixtas habet quibus detergere, dige-
 rere & aperire potest, in quibus amaritudo & a-
 romaticus etiam odor fundatur. Sandali etiam
 refrigerant & adstringunt: vnde & languenti
 & æstuantî ventriculo, cordique ex calidiori a-
 liquo affectu laboranti opem ferunt, mirificeque
 succurrere creduntur. De Spodio non habeo
 quid dicam, nempe an credam spodium hoc cu-
 ius Arabes & Nicolaus meminere, esse rem no-
 stris incognita: neque de camphora etiam sermo
 nē habeo: creditur tamen refrigerare, quamuis
 acrem & quasi grauem spiret odorem. In pur-
 gandi itaque facultate, simile ferè medicamen-
 tū hoc priori est, nisi quòd vt nūc dicemus, mea
 quidem sententia, prius aliquantisper potentius
 est quàm hoc: aliis verò facultatibus hoc magis
 refrigerat: nā prius recipit Rhabarbarū & cina-
 momū, in hoc autem præter scamoniū omnia re-
 frigerant. Sed & illud ex prunis leniendi & hu-
 mectandi vim maiorem habet: nam & prunorū
 succus & cassia leniunt & humectāt, & violæ &
 liquiritiæ succus: & tragacantum rosæ: hoc au-
 tem magis desiccet. omnia enim in eo siccant.
 Vnde & maior in hoc est laxiorum viscerum a-
 strictio & roboratio, & ideo accommodatius est
 hoc medicamentū illis affectibus curādis, quia
 à calida fluxione sunt excitati, vt sunt poda-
 græ, chyragræ, & tandem dolores articulares ex
 tenuioribus & biliosioribus humoribus ortum
 habentes

habentes: nam præter id quod vitiosos detrahie
 succos fluxionemque deprimit, & membra a-
 stringendo roborat, & tertianas quidem febres
 curare potest. Sed quotidianas quomodo (id
 quod Nicolaus vult) non video, cum calidos &
 vitiosos succos purgandi vim habeat præcipuâ,
 & refrigeret etiam, at quotidiana pituitæ vacua-
 tionem, attenuationem, & detersionem, præser-
 tim in inclinatione insignem requiret. nam etsi
 scamonium pituitam quoque detrahere possit,
 primùm tamen bilem purgat, & alia quæ addita
 sunt, potius bili quàm pituitæ temperandæ sunt
 accommodata. Tandem ergo vbi viscerũ & par-
 ticularum maior sit laxitas & imbecillitas, hoc
 ex succo rosarum paratum medicamentum alte-
 ri est præferendum. Vbi verò morbus sicci-
 or sit, & sitis vehemētior, aluiusque magis astricta, mi-
 hi magis Diparunõ probaretur. Vnde & in ter-
 tianis & in febre ardēte, Nicolaus laudat Diada-
 mascenon. Sed quātum ad dosim pertinet, cum
 in priori voluerit libræ medicamenti scamonij
 drachmas septem addendas esse cum solutiuum
 facere volumus: huic autem toti compositioni
 quam ad duarum librarum pondus contraxit: i-
 ta enim dixit, quòd tertia pars totius composi-
 tionis, quam suo maiori antidotario descripserat
 vt ipse inscripserat, sunt libræ duæ, habet autem
 drachmas duodecim scamonij: vnde sesquidra-
 chmam libra quæque accipiet: maior ergo sca-

monij copia in hoc erit, quàm in priori. Præterquam quòd & minor est in hoc quàm in priori astrictio, & fortiora sunt alia lenientia: cassia nimirum & tamarindi in medicamêto ex prunis. Vnde si solùm demus hoc ex rosis, vel tantundem, vel etiam paulo plus quàm prius dare possumus. Tertium verò medicamêtum cuius meminimus, est, quòd itidem ex succo rosarum conficitur: describitur autem à Mesue, & appellatur propterea Electuarium rosatum Mesues, quòd & virib. & compositione priori Nicolai simile admodum est, & quatenus ad scamonij copiam nullam ferè differentiam habet. Nam licet medicamentum Nicolai Diagridium accipiat, quod non habet tãtam vim sicuti scamoneum crudũ. & in hoc à Mesue scamonij Antiocheni fit mentio, quod refertur ad id quod crudum est, quia tamen Nicolaus post cocturam addendum præcepit, Mesue verò noluit ex saccharo & rosaceo succo diutius coqui, res tandem eadem euadit, & in idem tendit. Temperatius autem hoc esse videtur, si pulueres qui inspergendi sunt post confectum syrupum ex libris quatuor succi, & sesquialbra sacchari, vncijs sex mannæ & sesquiuncia scamonij inspissentur. Pulueres verò oportet ex pastillis, ex podio, qui ad æstum ventriculi extinguendum vel remittendum in calidis & æstuosis febribus plurimùm valêt, accepta ex illis vncia, & ex pastillis ex berberis dragmas quatuor qui

qui item refrigerat, galliæ verò & croci sing. drachmas duas. Gallia autem ab ipso Mesue descripta est, quæ vim habet insignem, grato præfettim suaviq̃ue odore, omnia præcipua roborare potest, maximè verò cor & cerebrum. Et quamuis si rationem scamonij quod recipit habuerimus, paria ferè sint duo hæc medicamenta, quatenus ad purgatoriam facultatem pertinet, & eisdem affectibus pariter possunt conducere, hoc tamè Mesue præstantius aliquantisper videtur: nam & facilius purgat, minusq̃ue corpus conturbat, quod experientia sæpius docti sumus, cui & ratio attestatur: quia vt idem Mesue in suo libro de Consolatione medicinarum exponit, Feliciorem & faciliorem euacuationem purgantia medicamenta præstant, si mixta exhibeantur, cum his quæ facultate leniendi sunt prædita. Hoc autem manna accipit, cum alterum nihil ferè præter succum rosarum accipiat. Huius dosis dum solùm accipitur, vsque ad vnciam tutò ascendere posset, vel paulominus. Ferè enim vncia medicamenti, scamonij grana circiter duodecim vel paulominus continet. Nam vt testantur qui cõponunt, si hoc medicamentum tum postquam coctum est, pendatur, tum vt describitur à Mesue conficiatur, libras duas & vncias octo penderet. Quartum medicamentum, in his quorum meiminus est, quod ex succo vel muccore extracto ex semine psilij macerato ex qua tâquam

ex materia medicamenti fit, à qua etiam nomen est consequutum. Huius verò duæ compositiones sunt in usu in his locis, præsertim Venerijs Patavij que. Altera Mes. altera Barthol. Montagnanæ. De vtraq; nos aliqua dicemus, & primò de ea quam scriptis mādavit Mes. paratur ea sic. Acceptis succi boraginis & nostri buglosi vulgaris, endiviæ que & Apij sing. lib. duabus: postquam cocti & despumati fuerint, in his macerentur per diem & noctem hæc infra scripta.

Cuscutæ ab Arabibus appellatum Anisum.

Sene folliculi, cuiusque semiuncia,

Capillorum Veneris manip. j.

Succi fumi terræ vncias tres.

Quatuor assari,

Spicæ nardi duæ. mox coquēda, vt tamen semel tantum bulliant, nec diutius, atque post vnam ebullitionem indātur illis violarum vnciæ tres, duæ autem epythimi, ac iterum parum per bulliant: deinde colentur succi, & commodè exprimantur, ac illis abiectis ex succo macerētur iterum per diem & noctem vnciæ quatuor seminum psilij, vel pulicariæ herbæ, postea mucillaginosus succus illis conquassatis extrahatur. His rectè factis, accipiendæ sunt quatuor istius mucillaginosi succi libræ, quibus sacchari duæ libræ & semis sunt immiscendæ. Scamoniij item in pomo cocti, vnciæ tres & semis, atque facili coctura omnia mox coquēda: cui postea hi sunt insper

inspergendi pulueres, vt accipiantur Trociscorū Diarodon, ex podio, ex rhabarbaro, sing. vncia, ex berberis semuncia, etiam omnia contusa in puluerem redigantur. Hic tamen primò illud est animaduertendum, quòd licet in hoc medicamento copiosum ingrediatur scamonium, quia tamen duplici afficitur coctura, primum nempe ex pomo, mox iterum ex succis & saccharo quasi syrupus fit: & propterea adeò vis scamonij remissa mitescit, vt facile, neque plurimum solues fiat medicamentum, ita vt tutò cum solo eo vsuri sumus, semunciam etiam excedere possimus. Sed quatenus ad eius vires & facultates spectat, morbis quidem biliosis & id genus febribus confert. Sed vt & Mesue testatur, ijs etiam quæ curatu difficiliore sunt, nimirum cum bilis exusta iam est, & per assationem crassior facta, vt iam in humoris melancholici naturam vergat, id enim folliculorum seneg & epythimi, & succi fumarig vel fumi terræ admistio facit. neque ab hoc scopo alieni sunt succi vtriusq; vt ipse ait, buglossi. Vnde quia calidus humor & asper est, ideo mucilaginem psilij vel pulicariæ accipit, quæ lenire & refrigerare potest: sicuti & succus endiuæ, & pastilli ex spodio, & berberis. Crassior autem factus humor, requirit attenuationem & aperitionem, quod quidem præstare possunt succus apij, & pastilli Diarodon, & qui ex rhabarbaro dicuntur. Hi enim attenuant & aperiunt, & iccus

ventriculumque & viscera omnia roborant. Vnde de diuturnis febribus, quæ hominem ad aquam intercutem solent perducere, tollendis, summo-
 pere conducere creditur. Bartholomei autem Montagnanæ descriptio ab hac non parum dif-
 fert, neque cum ea conuenit, nisi in mucillagino so psilij succo, scamonio & sena. Nam primum
 Sebesten, tamarindos, senam, violas & passulas accipit, sing. vncias quatuor. Polypodij verò li-
 bram vnam, eaque immersa libris decem aquæ dulcis, per diem ac noctem macerat, mox ad me-
 dietatem decoquit, decoctumque percolatum, & expressum accipit & calefacit, illique imponit
 feminum psilij libram: ita tamen vt ex ipsis iti-
 dem per diem & noctem maceratis & agitatis muc-
 cosus succus extrahatur. Cui deinde saccari li-
 bras quatuor immiscet, additis liquore cassiæ &
 Tamarindis prius ex decocto dissolutis. Post de-
 coctionem congruam pèdere semilibræ, præter-
 ea verò & infra scripto puluere factò, ex Diagri-
 dij vncijs quatuor, Spodij, Rhabbarbari, sandalo-
 rum amborum, rosarum, violarum, seminis pa-
 paueris albi, portulacæ, endiuicæ, scariolæ, lactucæ,
 fœniculi, anisi, dragacanthi, amili, gummi arabi-
 ci, rasuræ eboris, fumaris, liquiritis sing. vncijs
 tribus. Mirobalanorum Indarû & Emblicarum
 sing. drachmis quinque & semis: ex quibus om-
 nibus tandem conficiendum est medicamentum
 quòd si ad dosim respiciamus, eadem potest esse
 quæ

quæ & priorum. Nam quantum ad scamonium pertinet, ferè quælibet istius medicamenti vicia, diagridij paulo plus scrupulo accipit. Quòd si vires respiciamus, satis potens est medicamentum ad varios humores vacuandos, præsertim verò pituitam crassam, & bilem, quia præcipuè aluum cient polypodium, cuius copia insignis accipitur & scamonium. Nam tamarindi & cassia adhibetur potius vt leniât, & aluum fluidum efficiât, & vt reliqua facilius & cum minori molestia purgent. Sed ob eandem lenitatem, Gummi Amilû, violæque & liquiritia additur: Rhabarbarum verò & vtrique mirobalani, tum vt substantiam viscerum robovent & colligant, quæ vi purgantium dissolui & laxari solet, tum & senam iuuant, & polypodium in vacuandis pituita & humoribus aliquibus exustis & melancholicis, cætera verò sunt apposita ad temperandum purgantium medicamentorum calorem: præter anisum, sceniculum & fumarina, quæ crassos humores attenuare possunt, & flatus discutere. Valet ergo in febribus tertianis nothis, & alijs effectibus, qui ortum ab alijs humoribus, tum biliosis tum pituitosis habuere. Sed & de medicamento ex palmulis vel dactylis, vt Iuniores loquuntur, quod & Græco vocabulo Diaphinicon appellauit Mesue, cuius descriptionem & compositionem omnes ferè his temporib. sequuntur, aliquid dicamus. Conficitur hoc modo: vt palmu-

larum quæ per triduum fuerint in aceto macerata, dragmæ centum accipiantur.

Penidiorum dragmæ quinquaginta.

Amigdalæ dulcium optimè purgatarum dragmæ triginta.

Turbith, dragmæ triginta.

Seamonij, quinq; zingiberis, duodecim, piperis longi, foliorum aridorum rute, cinamomi, maceris, ligni aloes, seminū anisi, fœniculi, dauci, galangæ, singulorum z. ij. & s. deinde omnia exquisitè trita cum melle cocto & despumato, quantum satis est, commisceantur. Huius medicamenti compositio, siue à filio Zesar, vt Mesue refert in suo Antidotario, fuerit excogitata, siue, vt alibi dicere videtur, à Iohānitio, ad exemplum Actij sermone tertio, & Pauli libro septimo, compositū est: præterquā quod illi Turbith non apponunt, vtuntur tamen palmulis, sed ex aceto coquunt, non autem macerant: sed illa misfa faciamus: de hoc quod à Mesue relatum est dicamus. Præcipuum medicamentum, & quod compositionis basis dici potest, est Turbith, de quo quid antiqui senserint, & quo nomine Greci id appellauerint prætermitemus nunc ne iusto simus longiores: hoc saltem mihi videtur esse manifestum satis, id quod nos vtimur ex aliqua harum plantarum, quæ succum lacti similē habent, & ideo lactariæ herbæ vel lacticina appellantur, fuisse acceptum, eius autem facultas est

I C.

est, vt crassam pituitam cum recte paratum est, purget, eamque a remotioribus etiam partibus trahat, reliqua vero huic medicamento, praesertim ob paratum turbith, induitur, vt illius (si qua est) malitiam corrigant. Cum enim haec incommoda, quod per se, nisi iuuetur, debile est medicamentum, parumque & tarde purgat: praeterea quod flatulentum est, & qui excitato flatu ventrem subuertit, & fastidium illi adfert, & subinde ledit: item est calidum & siccum insigniter, Experientia autem docuit roborari illud addito zinzibere, vt testatur Mes. acceleratur vero eius operatio addito scamonio. neque putandum propterea apponi vt ipsum sit quod euacuet, nam tota compositio pondus quinque librarum circiter aequat, in qua dragmae duodecim scamonij apponuntur, vt vnaquaeque; vncia duodecim grana habeat, semidragmam autem Turbith, & praeterea circiter grana quinque. Portio autem scamonij ad turbith, ostendit scamonium esse additum, vt turbith operationem acceleret, & iuuet, quamuis ab eo tolli non possit, quin bilem & ipsum purget. In ea enim portione est, vt in ea sit dosi quam Mesue praecipit, quo fit, vt possit bilis aliquid detrahare. Sed penidiae leniendi causa apponuntur, & vt vim calefaciendi remittant & siccandi turbith, ita & dulces amigdalae: palmulae vero & ipsae praesertim si dulces fuerint: id enim significare puto cheyron, Arabicum vo-

cabulum quod Cariolæ Græcum: ita enim quæ teneræ & dulces sunt, Græcè dicebantur, quam autem in tollendo vetriculi fastidio vim palmulæ habeant, quod soluentia medicamenta concitant, & eorum abominabilem adeo saporem obscurando, ut possit gustum fallere, testis est Galenus tertio de Facult. simpl. med. Vti autem aceto in coquendis vel macerandis palmulis, solebant Antiqui, ut legitur apud Aetium sermone tertio, & Paulū libro septimo. Propterea forsitan quia aliquam vim ex aceto cōtrahant, quæ præterquam quod adstringendo cōfirmant vetriculum, possunt etiam crassiores humores vacuando attenuare. reliqua verò aromata duplici ratione accipiunt, prima communis est, nempe propter odorem gratum quo vetriculo gratia conciliatur & robur membris præcipuis additur: Altera verò status discutiendi vim habet, ex quibus facile quisque percipere potest, medicamentum esse maximè opportunum febribus diuturnis, à crassis humoribus accensis, in quibus multa læta & crassa pituita mixta est, sicuti solet in autumnalibus febribus cōtingere: item & affectibus qui frequentius solent, hyemalibus & frigidioribus temporibus oriri, & qui ex flatuosa materia excitari, ut colica & id genus alijs. Sed si etiam medicamentorum simplicium quæ in hac compositione accipiuntur, copia sit extimanda, nempe scamonijs & turbith cum solo vsuri sumus

mus, possumus accedere ad dosim à quatuor vs-
que ad sex dragmas, & vltra etiam quandoque:
accipit enim vncia huius medicamēti scamoniij
circiter semisrupulum, Turbith verò ferè semi-
dragmam, vt tamen ratio sit habēda naturæ cor-
poris purgandi, quatenus ad facilitatem & diffi-
cultatem purgationis pertinet: item ad ætatem
& vires & alia huiusmodi. Indum rarò in vsu
est quod Maius à Mesue nuncupatur.

Accipit Cinamomi.

gariofilorum,

Spice nardi,

Rosarum,

Cassia,

Maceris.

Ciperi,

Singulorum dragmas quatuor.

Sandalorum citrinorum. ʒ ij. s.

Ligni aloë.

Nucis muscatæ.

Singulorum dragmas duas.

Turbith optimi. dragm. L.

Saccari & penidiarum.

Singulorum ʒ. xx.

Galangæ.

Cardamomi vtriusque.

Assari.

Masticis.

Singulorum ʒ j. s.

Scamonij cocti ex pomo. ʒ xij.

Hæc omnia prius sunt ex oleo amigdalino fricanda, deinde accipiuntur succi cotoneorū malorum, item & punicorum, præterea Apij, singulorum semilibra, qui addito melle optimo quantum satis sit, coquendi sunt ad congruentem spissitudinem, ac postea pulueres inspergendi & commiscendi. Si eorum quæ de præcedenti medicamento dicta sunt, memores sumus, facile omnia quæ ad Indum attinent percipiemus. Nam si turbith pondus cum scamonij pondere conferamus, quadrupla proportio turbith, & aliquanto etiam maior erit ad scamonium: quare præsertim & primum & maximè pituitam crassam & lentam purgare medicamentum poterit, licet & aliquid bilis, magis tamen in eo scamonium iuvat & accelerat operationem turbith, quam quod ipsum præsertim cum coctum accipitur insignem possit vim purgandi bilem habere. Sed saccharum & penidiæ leniendi causa apponuntur, reliqua verò tanquam consolantia, sicuti aromata quæ possunt flatum discutere, quem suapte natura turbith excitat, & id attenuando & calefaciendo Aromatico verò & suavi odore vires reficere viscerum, quæ sedes sunt præcipuarum facultatū. Sed spica, rosæ, sandali, cinamomum, cassia, mastiche, & succus cotoneorum & punicorum, qui quamuis & calorem aromaticum, & aliorum medicamentorum cum rosis & sandalis temperent

cum

cum astringentia sint, ventriculo succurrunt, ne ab exoluentibus medicamentis, quæ maximè illi aduersantur, eius natura dissoluatur. Aromata verò omnia tenuitate partiū, crassam & lētam pituitam attenuando & siccando, iuuant yacuationem, quæ adiuuant & succi foeniculi & Apij. Erit ergo accōmodatum admodum medicamentum purgando corpori, quod tali crassa pituita refertum sit, & curandis morbis ex ea excitatis. Dosis verò ea, qua Mesue præscribit, si extimare voluerimus, quod tota compositio accedit ad libras sex & vncias quatuor, vel circiter, vt attestantur qui componendi periti sunt: vnde integra medicamenti vncia cōtinet scrupulos duos turbith, aut paulo minus, scamonij verò paulo minus decem granis, quod coctum mitius & facilius euadit: est satis exigua, nec video cur cum solo sumus vsuri, non possimus & quinq; dragmas & sex etiam dare, si quidem liberaliori euacuatione opus fuerit. Sunt autem facultatibus admodum similia duo hæc medicamenta. Medicamētum verò quod in Hamech Arabem autorem refertur, his constat, vt accipiantur,

Mirobalanorum citrinorum, ʒ quatuor,

Kebulorum,

Indorum,

Rhabarbari, Singulorum ʒ duas.

Agarici.

Colochintis.

Polypodij, Singulorum dragmas xvij.
 Absynthij,
 Thimi.

Senæ, Singulorum vnciam vnam.

Succi fumariz, libram vnam.

Pruna sexaginta.

Passularum exacinarum ℥vj. ac infusa
 in sero lactis maceratur in vase quod strictum os
 habeat, vsque ad quintum diem, mox parumper
 simul bulliant, postea colentur, & ex eo decocto
 dissoluantur.

Cassiz Ægyptiz ℥.iiij.

Tamarindorum, ℥v.

Mannæ ℥ij. ac omnia manibus fricata ite-
 rum colentur, & post colaturam addantur.

Saccari sesquilibra,

Scamonij, sesquiuncia,

iterumque coquantur ad mellis consistentiam:
 postremo additis his pulueribus omnia miscen-
 da sunt, nimirum vt accipiamus trium generum
 Mirobalanorum singulorum semiunciam.

Bellericorum.

Emblicorum.

Rhabarbari.

Seminis fumariz.

Singulorum ℥ij.

Spice nardi.

Seminis anisi.

Singulorum dragmas duas, contundantur o-
 mnia

omnia & cribrentur in exquisitū puluerem. Hæc
 medicamenti confectio vim habet si ad simpli-
 cia ex quibus componitur respiciamus, vt mul-
 tiplices & ferè, cuiusque generis humores pur-
 get, præsertim verò si addantur &

Violarum ʒ xv.

Epithimi ij.

Anisorum,

Rosarum,

Fœniculi.

Singulorum dragmas sex, vt aliquando addi so-
 lere ait Mesue. Ex Agarico enim & colocinti-
 de præcipuè habet vt pituitā detrahat, ad quod
 faciunt etiam myrobalani chæbuli, quæ quam-
 uis cæteris omnibus sint infirmiores, dum ta-
 men ab alijs valentioribus iuuantur, aliquid o-
 mnino & ipsi possunt. Nam de his quæ in pul-
 uerem redactæ postremò insperguntur in hoc
 nō plurimam vim fecero, quia mea quidem sen-
 tentia addita ea sunt potius ad cæterorum corre-
 ctionē, quàm quòd ea vim alicuius momenti in-
 vacuando habere possint. Mirobalani quidem,
 Rhabarbarum, semina fumarizæ, & spica, & rosæ
 propterea, vt colligendo & astringendo robur
 viscerum, quod plurimum dissoluūt purgantia
 medicamenta seruare possunt, anisum vt flatibus,
 qui cum mouentur succi excitari solent & con-
 turbant, atque ventriculum reddunt nauseaban-
 dum, discutiant, id ipsum & fœniculi sementi-

addatur efficit, polypodium verò vel, vt Latini appellant, Filicula commodè quidem pituitam purgat, nihilo tamen minus & melancholicum humorem, quem & Thymus & Epythimum si addantur, vacuât, quamuis hoc quod modicum imponitur, vim multam habere non possit. Sed & Indi Mirobalani huc spectant. Sæpiè verò v. stos & assatos humores detrahit, & hæc omnia qua casei non nihil iuuat, & fumarie succus, ex quibus fit maceratio & decoctio. Citrini autem mirobalani, rhabarbarum & scamoneum præfertim bilem purgant, quæ deinde cassia, Manna & Tamarindi iuuant, quamuis maior ex ipsis sit vtilitas quòd acrimoniam leniunt, & obtundunt, caloremque soluentium medicamentorum remittunt, sicuti & passulæ, & prunæ, & violæ cum imponuntur. Vnde quamuis ex vehementibus admodum & virosis medicamentis simplicibus hoc confectum sit, adeò tamen eorum virosa vis corrigitur & temperatur, vt facillimè deinde tutoque, & citra vllam ferè molestiam & conturbationem ventriculi, vel aliorum viscerum purgare soleat. Valet autem ad tollendas diuturnas & autumnales difficilesque febres ex colliuione omnium ferè humorum excitatas, ex æstate enim præcedenti multa cògesta est bilis & ea assata, ex vsu autem plurimorum pituitosorum cibariorum, vt sunt fructus, radices, & olea, & ex imbecillitate cõentricis facultatis, tum

ex

ex resolutione caloris naturalis ex priori æstu,
 tum ex inæqualitate constitutionis temporis
 multa pituita: sed incineratis ex putredine hu-
 moribus, ex febribus longioribus plurimus eo
 tempore gignitur melancholicus humor. inde
 Autumno multis est quartanarum prouentus.
 Autumnalibus ergo febribus curâdis optimum
 est medicamentum & alijs quoque morbis, ex
 vitiosis humoribus ortis, præsertim crassis, vt e-
 lesantias, vitiliginibus, ceterisque difficiliorib.
 cutis affectionib. Eius dosis ad quatuor & quin-
 que dragmas accedere potest, & vltra etiâ cum
 solo eo vtimur. Nam cum tota compositio resol-
 uatur tandem in libras circiter sex & semissem,
 vnaq; vncia colochintidis, agarici, & polypodij,
 habebit grana quatuordecim, vel paulo plus,
 scamoniij verò grana nouem, paulo ué plus, reli-
 qua potius vim horum repriment & temperat,
 quàm augeant. Postremò de eo quoque medi-
 camento aliquid dicendum est, quòd Diaturbithi
 appellatur, cum rhabarbaro, & est Bartholomæi
 Montagnanæ inuentum, alicubi verò in multo
 vsu est. Solet fieri ex saccaro probè cocto, adeò
 vt in placentulas vel rotulas concrefcere possit.
 Cuius compositio ita se habet.

Recipe Sandalorū alborum & rubeorū, viola-
 rumq; & zinziberis. Singulorū dragm. vnam s.
 Seminis aniforum,
 Cinamomi,

K

Croc.

Mastichis, Singulorum ʒ. s.

Turbit̃h,

Hermodaet̃ilorum, Singulorum ʒ. j.

Rhabarb. electi. ʒ. x.

Diagridij. ʒ. quatuor.

Saccari optimi, lib. ij. Decocto sacca-
 ro ex aqua, reliqua trita & in puluerem redacta,
 inspergantur, & fiat solida confectio in placen-
 tulis vel rotulis. Talis compositio potest pitui-
 tam & bilem purgare: præsertim verò crassam,
 ratione tam turbit̃h quàm hermodaet̃ilorum:
 vtriusque enim vis est vt crassam educant pitui-
 tam, cum adiuuantur à rebus quæ proprietate
 quadam naturæ & suis etiam qualitatib. natu-
 ralibus, iuuare possunt, vt potest zinziber, semi-
 na anisi, & cinamomum eam extenuando. Sed
 & scamonium eorum viribus quippiam addit.
 Rhabarbarū verò illi præstat cum scamonio, vt
 bilem possit detrahère. In morbis ergo ex mis-
 cella horum humorum excitatis, succurrere labo-
 rantibus poterit, præsertim verò articularibus
 podagricisquæ & chyrargricis doloribus & co-
 xendice, quòd turbit̃h & hermodaet̃ilus pituitā
 à remotis partibus trahunt. Potest etiam esse v-
 tilis febribus diuturnis, vt sunt tertianæ non ex-
 quisitæ, & est medicamentum facile satis que tu-
 tum. Quamvis enim & turbit̃h & hermodaet̃i-
 lus in his sint quæ non parum turbāt. Præsertim
 ventricu-

Ventriculum, tamen tum ex cinamomo & zinzibere, tum ex semine anisorum, præterea rhabarbari multam copiam admodum correcta: nam flatus crassiores quos hæc medicamenta alioquin concitare solent, & à quibus subuertitur ventriculus, zinziber, cinamomū & anisum potenter discutiunt. Rhabarbarum viscera omnia laxata astringendo roborat: de eo enim prædicat Auer. quòd ipsum, vt nulla eget correctione, ita alias omnes medicinas corrigit. Quamuis autem author præscripserit ei dosim à dragmis duabus vsque ad sex, cur tamen dari non possit integer vncia non video, si conficiatur sicut passim conficitur: ita enim pulueres distribuūt, vt quota cunque vncia saccari, dragmam spicierum, vel puluerum vnam accipiat. Accipiet ergo vncia diagridij circiter grana sex, turbith autem & hermodactilorum grana circiter duodecim & dimidium singulorum: rhabarbari circiter sexdecim. Ex superius autem explanatis, nemo est qui non percipiat sandalos & violas cæterorum medicamentorum calorem temperare, sed violas præterea addere lenitatem. Hoc tamen circa vsum huius medicamenti notandum, quòd medici pueris etiam hoc exhibent. Quamuis enim ea accipiat medicamenta quæ laboriosè soluunt, adeò tamen omnia rectè castigata sunt, vt vel etiã tenera ætas hoc ferre possit, & proinde ita ab exigua dosi eius terminos sumpsit, à duabus nimit-

rum dragmis. Nam rarò cum pueris dandū est, duas vel tres ad summum dragmas excedunt. Facilius autem sæpe hoc medicamentum accipiunt ex ratione modi ac formæ compositionis. Id enim sub prætextu dulciarij cuiusdam admittunt, & in febribus & vermibus satis oportunum est medicamentum. Sed nunc si aliqua de hieris maioribus huic sermoni addiderimus, satis superque de his medicamentis dictum esse putabo, atque deinde ad pilularum tractationem orationem nostram conuertemus. neque in ipsis erimus admodum longi, cum neque nostris his temporibus sint in frequenti usu, nisi quòd in clysterijs sæpius accipiuntur. Cœpimus tamen Venetijs uti hiera, quam Scribonius Largus in suo libello summis effert laudibus, & in Pachiū autorem refert: de quo præter alia multa hæc etiam ab eo literis tradita fuere, quòd quamuis virosolum admodum medicamentum esse videatur, tamen non modò non lædit vètriculum, verum supra quàm quis credere posset, ipsum cõfirmat. Diacoloclyntidos autem appellatur. Multæ tamen reperiuntur confectiones sub hoc nomine descriptæ. Sed ea quam retulit Scribonius, eadè ferè est cum ea, quam Mesue, Paulus & Actius describere, non tamen eam in Pachium, sed in Ruffum Ephesum referunt, & si in re aliqua curiant, id potius librariorum culpa cõtingit, si quis rectè rem examinet. Eandem verò compositionem

nem reperimus in exemplari antiquo manuscri-
pto, quod erat in bibliotheca excellentissimi du-
cis Vrbinatis, nisi quòd erat in ponderibus di-
uersitas aliqua, in simplicibus autem nulla aut
modica. Cuius descriptionem hîc particulatim
non refero, vtpote quæ passim reperiatur. Facul-
tas verò ex Galeno primo de Comp. medic. se-
cundum loca. & in libro de Facile parab. med.
est vt pituitosos humores vacuet, quamuis & 2-
lios etiam aliquantisper purget. Nam in colo-
chintide, & sagapeno, & opoponace vis est pur-
gandi pituitam primùm, quamuis non eâ solam
purgât: sed & idem facere posse agaricum nemo
non nouit, omnesque ferè conueniunt circiter
quatuor dragmis dosim eius comprehêdi. Quia
verò dixi varias eius confectiones antiquitus in
vsu fuisse, id & Scribonij testimonio, & Galeni
possumus ostêdere. Scribonius enim interdum
huic compositioni vt valentio rem redderet, du-
plum prioris ponderis colochintidis addebat:
opoponacis autê & sagapeni dragmas tres, qua
compositionis ratione vtendum audacter esse
dixit, vbi diuturniores & rebelles magis morbi
facti sunt. Galenus verò secũdo de Ratione vict.
in ac. variè medicamentum hoc parari solitum
esse ait, neque esse medicamentum qui plurimũ
periculum habeat, cum pleuriticis, si illos acuta
febris non angit, tutò dari posse autumet. Ad-
dit tamen compositionem illis esse congruam,

cum accipit veratrum nigrum, non autem sca-
 moniũ. ex quibus verbis facile percipitur, quod
 interdum hæc hiera ita in vsum deducebatur, vt
 fuit primũ descripta: quæ cum vim purgandi
 maiorem ex colochyntide habeat, deinde ex o-
 poponace & sagapeno, ideo licet possit & alios
 humores purgare, maximè tamen pituitam pur-
 gat: cum verò illi aliorum etiam purgandi vim
 addere volebant, si melancholicum humorem,
 nigrum veratrum vel epithimum, vt secundo de
 Comp. med. secundum loca docuit Galenus. Si
 bilem, scamonium: vnde alterum addebant, in-
 terdum vtrumque, interdum neutrum, & id pro
 ratione naturæ morbi, naturæ corporis ægrotã-
 tis, & virium ipsius. De Benedicta verò nuncu-
 pato medicamento, & de eo quod Elefios à Mel.
 ab Auicena verò Epistropi dictum est, nolumus
 sermonem longiorem habere: neque enim ita in
 frequenti vsum sunt, sicut hæc alia, atque benedi-
 ctæ vsum frequentior est in clysterijs. adde quod
 ex his quæ de alijs diximus horum etiam inise-
 rationem quiuis poterit. Sed antequam etiam
 ad pilulas me conuertam, id pro iunioribus me-
 dicis addendum puto, quod nos aliquando for-
 tioribus his medicamentis latiores terminos &
 ampliorem dosim præscripsimus, non vt hortar-
 remur medicos iuuenes, vt in eorum vsum sint au-
 daciores, & plus etiam iusto interdũ, sed vt sciãt,
 quod aliqua sunt corpora, quæ & robustiora
 sunt,

sunt, & astrictiora, in quibus aliquando nisi liberaliores fuerimus, nihil efficiemus. Semper tamen tutius est modestos esse, & circa medias doses potius, quàm circa extremas versari, Id etiam notandum, quòd cum hæc valentia medicamentalenientibus & alijs leuioribus immiscemus, & sit eorum copia quanta possit commodè aluum ciere, non sunt hæc maiora medicamenta in multa copia iniijcienda, vt accedant ad maiores limites præscriptos in his, sed si horum aliquid, verbi gratia, vnciæ cassiæ, aut electuarij lenitiui aut diasæne, aut huiusmodi addideris, satis tibi erit duas aut tres dragmas addidisse, & aliquando vnam tantùm pro ratione roboris medicamenti, & natura corporis expurgandi.

De pilulis, Caput XVII.

Pilulas nunc medici medicamenta in globulos efformata appellant, quæ catapotia, eo quòd integra deuorantur, Græcè dicuntur & aliquando à similitudine Coccia. Duæ autem commoditates eos inpulere vt pilulas conficerent: vna in accipiendo, altera in operando, quæ in accipiendo est, duplex est: nam & minus euadit medicamētum cum in pilulas redigitur. Cōtusis enim medicamentis simplicibus, vt ex eis puluis fiat, & adiecto melle modico, quanto assumi possint, vt cohereant, & non dispergantur,

K 4

fiunt pilulæ raroque dosis earū sesquidragmam excedit. Deinde verò cum solida & integra denorantur, & sepe ex aliquo liquore vt aqua, vel aliquo syrupo accommodato cito descendentes vniuersumque os non inficientes, non ita ingrato tum sapore tum odore offendunt. Aliqui etiã aliqua re inuoluunt; nam aut inaurant, aut illis quas nebulas vulgo appellant inuoluunt, vt nullam ex ipsis molestiam percipiant. In operando autem commodus est istius medicamenti vsus, quod cum solida sint, non ita facilè à calore ventriculi dissoluuntur, neque ita cito inde diffluunt. Vnde longiorem moram ibi trahentiã à remotioribus partibus, sicuti sunt articuli & caput, valentius trahere possunt. Quare earum frequentior vsus est in capitis & articulorum doloribus. De his ergo dicentes, eas etiã tantum (vt de alijs medicamentis fecimus) exponemus, quæ in frequentiori sunt vsu, loquendo semper de ijs quæ in purgatorijs valētibus poni possunt; nam de facilioribus & leuioribus quantum satis fore duximus supra actum est.

Incipiems autem à Cochijs appellatis, quas Rasis descripsit nono libro ad Almanforem, in hunc modum:

Recipe pulueris hyeræ, quæ simplex à iuniorib.

Amara dialoes à Galeno dicitur, ʒ x.

Colochintidis ʒ iij. & ʒ j.

Scamonij ʒ ij. s.

Turbith,

Turbith,

Stæcadis, Singulorum ʒ quinq;. Ex his omnibus in puluerem redactis, & ex aliquo liquore assumptis, fiant pilulæ. Ipsa autem compositio ostendit quòd purgare præsertim possunt crassa & pituitosa excrementa. Ferè enim basis sunt turbith, & colocynthis: Duplū enim est pondus turbith ad scamonium, sed & colocynthis superat scamonium: nam quotaquæque dragma accipit circiter grana octo, vel paulo minus colocynthidis, minus enim aliquanto sed parum. Turbith autē grana circiter vndecim, vel paulo plus. Scamonij verò circiter grana quinque: quia tamen scamonij ea esse copia, vt possit & ipsam solum purgare, ideo & mediocrem vim bilem detrahendi medicamētum habebit: quòd insinuare videtur autor, crudum id esse apponēdum, quod & hoc modo acrius est: reliqua verò tanquam ea quæ vim corrigendi habent, qualitates ventriculo & cæteris visceribus noxias in hoc medicamento accipiuntur: sicut hiera quæ roborat & firmat ventriculum, & alia viscera, si quod aliud medicamentum, sed & stæcas ab omnibus prædicatur, tanquam id quod vim magnam habet roborādi omnia viscera, & tandem vniuersum corpus, vt Galenus octauo de Simp. med. fac. Arabes verò præterea dicunt esse purgatorium medicamentum, quod tamen non nouisse in eo antiqui videntur, qui præterea capiti

K 5

plurimum vtile esse aiunt, & hac ratione puto Rafim his pilulis addidisse, quibus in omnibus ferè capitis affectibus vtitur. Confert tamen & ob id, quia obstructas vias aperire potest per quas purgatio ducenda est, & purgandos humores crassos extenuare. Ex quo patet quàm hallucinentur iuniores, qui in expositione noni libri ad Almanforem, inuehuntur contra has pilulas, eas nimis fortes appellantes, in quibus accerri-
 ma accipiuntur medicamenta, & ea non correcta. Quis enim non videt, ex hiera tum ratione aloes, tum aromatum optimè, & turbith & colocintim corrigi? Sed stercadis etiam naturam & facultates si existimauerimus, cum duplum accipiatur hieræ ad turbith, triplum ferè ad colocintim, par autem portio cum colocintide stercadis accipitur, non video cur non possint haberi tanquam correctæ & temperata, quantumlibet acria & ventriculo visceribusque noxia hæc simplicia alioquin sint: nam Galenus tanquam correctas habet suas ex colocintide pilulas, quarum & primo de Composit. secundū loca capite secundo, & med. lib. de Facil. parab. capite quinto, & in decimoquarto meth. capite octauo meminit. Cum tamen essent cōfectæ ex colocintidis parte vna, aloes verò & scamonij pari pondere: duabus nempe partibus, quibus ipse & partem vnā absinthij addit, quæ postea assumuntur succo brassicæ, & in pilulas fiunt:
 dantur

dantur verò vndecim. eas autem videntur in frequentissimo vsu habuisse, in quibus nihil est aliud, nisi aloë. Vnde hæc longe videntur esse correctiores, in quibus illi tantum momentum & difficultatem ponunt. Imò cum iam pluribus annis vbique ferè sint in maximo vsu, facillè purgant, neque cum multa molestia, pro ratione tamen istius ordinis compositorum medicamentorum, modò quis rectè eis vtatur & ex ratione. Vnum duntaxat notandum, quòd Mesue vbi de cura doloris capitis ex frigido & pituitoso humore agit, meminit harum pilularum, aitq; iniiciendum scamonium paratum & coctum ex malo cotoneo. Rasis tamen huius non facit mentionem: sed si ita fiat, etiam faciliores erunt & tutiores, vt superius fuit expositum. Quatenus autem ad earum dosim pertinet, quæ res est maioris considerationis, notandum, quòd Rasis dosim earum integram esse dicit, vt dentur decem pilulæ, cuius tamen ponderis illæ sint, non exponit. At Mesue pondus præscribit. Dicit enim dosim earum esse ʒij. s. quæ copia considerato robore harum pilularum in purgando, maior fortasse iusto est. Vnde facillè credo esse mendum in numeris, & existimo legendum ʒj. s. ea ratione adductus, quòd si hæc pilulæ rectè sint confectæ, quotidie videmus quòd plurimi vnica dragma accepta facillè purgantur, & satis etiam liberaliter, accepta verò sexquidragma liberalissimè.

Imò si cōsideremus modum quo vtitur in exponenda harum pilularum dosi, videbimus Rasis huc spectasse. cū enim ait, dandas esse decem, ad consuetudinem omnium ferè antiquorum respicit, qui cum catapotia formabant ad magnitudinem, aut erui aut ciceris: ita enim Galenus in libro de Facil. parab. capite de Manantibus vlceribus capitis loquitur, ita & in lib. de Comp. med. per loca, sæpissimè nunc erui, nunc ciceris instar, vel magnitudine conficiendas esse pilulas ait. Itidem & Nicolaus ferè loquitur: quæ si ita, id est, ciceris magnitudine formentur, decem circiter sexquidragmā pendent: si erui, etiam minus. Vnde Galenus suas illas ex aloë, scamonea & colochintide confici voluit magnitudine erui atque dandas decem & septem. Aureas verò pilulas Nicolaus ciceris magnitudine efformatas, aut nouē, aut vndecim dari voluit, quasi eodem spectans quò Rasis. Vnde modesta Dosis Cochlearum erit dragma, liberalior verò sexquidragma, quamuis interdum viderim duas etiā dragmas datas feliciter: præsertim verò in graui sopore, vel valida apoplexia, cū adeò attoniti & sopiti sunt ægroti, vt violenter cum illis agere sit necesse. Nam aliqua aqua, duæ dragmæ dissoluuntur, & vi aperto ore, cocleari traduntur bibendæ. Nam tunc quia natura sopita est & stupida, nisi valentius irritetur, nō excitatur ad excretionem: tum etiam quia liquida, quæ facilius de ventriculo &

lo & citius diffluunt, non ita vacuant copioſè.
Sed de his ſatis.

De pilulis Aureis, quę facultate & robore pur-
gandi his Cocchijs ferè pares ſunt, agamus.

Conficiuntur ſic:

Recipe Aloes & diagridij, ſing. ʒ v.

Rofarum,

Seminum apij, ſing. ʒ ij. s.

Seminum anifi,

Fœniculi, ſing. ʒ j. s.

Croci,

Maftichis,

Colochintidis interioris, ſingulorum dra-

mam vnam.

Hęc omnia trita aſſumantur aqua, in qua mace-
ratum fuerit tragacantū: deinde formandę ſunt
pilulę magnitudine ciceris. In his baſis & mo-
mentum eſt in ſcamonio præparato. Nam eſſi
addat colochintidis, aliarum tamen rerum com-
paratione non poteſt vim inſignē habere. Aloes
autem & maſtix adduntur, vt ventriculo & reli-
quis viſceribus ſuccurrant, ne à rabiditate & a-
crimonia ſoluentium medicamentorum laxen-
tur & diſſoluantur: quòd magnam autem utili-
tatem ſemina illa odorata afferāt, id eſt, anifi, fœ-
niculi & apij, iam ſatis ſuprà ex Galeno & Hip-
pocrate expoſitum eſt. Crocus verò & cordi eſt
amicus, & facilè poteſt vim medicamenti ad ca-
put ducere: facilè enim caput petit, vt ſecundo

de Comp. med. secundum loca capite primo docuit. Ex multa itaque ratione confectum est hoc medicamentum, cuius vis prima & præcipua quatenus est soluens medicamentum ea est, ut valèter, & à remotioribus partibus possit bilem attractam purgare. Vnde doloribus capitis & articulorum eius congruus vsus, valde utilis esse potest. potest tamè & aliquid pituitæ detrahere, sed longè aptius est medicamentum purgandæ bili. Ex seminibus præterea illis discutere flatus fatis commodè poterit. & eius quidem dosis cõmunis qua liberaliter purgatur, est ʒj. quamvis vbi astrictior sit aluus, accedant aliquando medici ad dragmam vnam, s. præsertim verò in robustioribus corporibus. Si enim rectè voluerimus supputare, dragma continet circiter grana quindecim diagridij, vel paulò minus: quæ copia, si velimus rationem præparationis habere, & existimare quantũ inmiscit vis scamonij quando coquitur ex cotoneo, neque maior æquo videbitur. Sunt autem hæc quidem Aureæ bilioſis affectibus accommodatiores, Cocchiæ verò, ut diximus, pituitosis. Tertio Nicolaus describit pilulas sine quibus, quasi nefas sit eas paratas non habere, ob earum summam utilitatem.

Accipiunt hæc Aloes lotæ, ʒ xiiij.

Mirobalanorum, ʒ v. sing.

Masticis, ʒj.

Absinthij,

Rosarum

Rofarum,

Violarum,

Agarici,

Sæne,

Cuscutæ, sing. ʒj.

Scamonij, mox trite & ex ea copia succi scæniculi dissoluti ac transmissi vel colati ex linteo, quanta satis sit ad absumendos hos pulueres, ita ut ex eis possint pilulæ confici ʒvj. s. Si rectè compositionem hanc velimus extimare, primò quidem bilem purgabit: nam aloes alia omnia copia superat, mox scamoneum: hæc verò rhabarbarum & citrini mirobalani aliquantulum adiuuabunt, purgabunt tamen & pituitam: nam aloes præsertim adiuta ab agarico, & mirobalanis chebulis, & emblicis, & bellericis potest & pituitam detrahare: sed & scamonium dum colliquandi pituitam & attenuandi, detergendi que cum calidum & amarum sit, vim habet, potest addere facultatem aloes, qua possit & pituitam detrahare. Sene verò & mirobalani Indi aliquid faciunt ad purgandos exustos & atros humores. Cùm verò & rhabarbarum & mirobalani, & maftix, & rosæ astringedo plurimum valeant, simul cum aloes in roborando & purgando ventriculo atque ascensum vaporem ad caput prohibendo: ideo in affectibus oculorum, præsertim calidioribus atque adeò etiam magis, si ex cōsensu ventriculi foueantur, non parum vtilis sunt. Sed &

laboranti quoque ventriculo, & multis vitiosis humoribus scatenti, præcipuè si astrictior sit aluus, vt facilioribus medicamentis non faciliè cedat, conducent. Neque etiam esset earum inutilis vsus in doloribus articularum vel calidis, vel ex mixta materia: sed & in febribus quoque biliosis vbi iam concocta esset materia, & obstructions apertæ. nam optimè correctum est medicamentum. Primùm enim mirobalani & rosæ & rhabarbarum mastixque possunt, vt supra ostendi, omnium medicamentorum acrium violentiam reprimere, & ventriculo visceribusque, si timeamus aliquid, ex scamonio vel agarico robur conciliare. Præterea & qualitatibus satis est temperatum medicamentum, quia primò Aloem lotam accipit, quæ ex lotura plurimùm fit minus calida, deinde sunt mirobalani, rosæ, violæ, quæ possunt aliorum medicamentorum calorè temperare. Sed si etiam (quod & his temporibus plerique facere solent) nõ crudum scamonium iniiciatur, sed paratum & coctum, id est, diagridion: eo etiam facilius & lenius erit medicamentum tutiusque: quamuis Nicolaus crudum scamoneum velle videatur. Dosis earum esse potest à dragma & sexquidragma. & erit etiam satis facilis & tuta operatio, quam possumus interdum excedere: præsertim si acceperit diagridium. Vnaqueque enim dragma accipit circiter grana vndecim, vel etiam paulò minus. Infirmiores enim

ſunt ſunt hæ pilulæ prioribus duabus. Sunt
 præterea quibusdam in vſu pilulæ Arabicæ di-
 ctæ, ab eodem Nicolao deſcriptæ, quæ præcipue
 bilem & pituitam purgant. Nam eam vim ha-
 bent Aloe, diagridium, & mirobalani citrini,
 admixto autem caſtoreo & aſſaro, quæ craſſam
 pituitam extenuant. Aloe vim acquirît, vt pitui-
 tam detrahit. Sed & Brionia ex Dioſc. & Arabi-
 bus pituitam purgat, atque eam ex capite detra-
 hit. ſed & bellericæ, chebulæque, & emblicæ mi-
 robalani, præter id quod cum reliquis mirobala-
 norum differentijs corrigunt brioniæ & diagri-
 dij calorem, & acrimoniam, diſſolutionemque
 viſcerum, vtpote qui refrigerant & aſtringunt,
 ſicut & roſæ & maſtix: faciunt quoque ad detra-
 ctionem pituitæ. Inde verò licet præ alijs mino-
 rem vim habeant, poſſunt tamen aliquid melan-
 choliæ detrahère. multiplices ergo humores
 purgant, præſertim verò pituitam & bilem. affe-
 ctibus verò capitis tollendis accommodatum
 eſt medicamentum, vt quod & purgare & robo-
 rare firmareque tum caput tum ventriculû poſ-
 ſit: neque tamen plurimum violentum eſt, ſed
 potius ſatis moderate. cum enim accipiat aloes
 vncias quatuor, mirobalanorum verò omnium,
 præterea maſtix, diagridij, roſarum & radicum
 aſſari, ſingulorum dragmas quatuor, additis au-
 tem caſtorei dragmis tribus & vna croci, omni-
 busque aſſumptis, ſucco ſœniculi vel abſinthij:

L

fient catapotia. Vncia autem huius medicamenti continebit aliquanto minus viginti sex granis diagridij, vt quælibet dragma habeat paulò plus tribus diagridij granis. Alicubi tamen non semiunciam: sed integram vnciam diagridij ascriptâ reperi, quòd neque multa esset copia: nam dragma, grana circiter septem capiet: tutò ergo possent dari dragmæ duæ, & longè etiam plus, si nõ vncia integra, sed semiuncia apponatur. Author verò ait, quòd possunt curare dolorem capitis vel etiam diuturnissimum, id verò intelligendũ est, frequenti & repetito earum vsu. neq; enim adeò validum est medicamentum, vt semel aut iterum assumptum eradicare possit morbos ex longo tempore difficiliore factos. Sunt etiam aliquibus in vsu pilulæ Arthiticæ, eo quòd morbis articularibus sint vtilis: nos tamè nolumus omnia sectari: ex his enim quæ nuper exposuimus, & earum quas non exponimus, has cum illis conferentes, poterit vnusquisq; ex se inire rationem. Ad eas autem orationem conuerto, quæ ex Mesue excerptæ, passim in vsum medicorum venere. neque tamen omnes descriptiones ad examen reuocaturus, sed earum tantũ quæ magis celebres habentur. Nam his rectè examinatis, ex earũ ratione aliæ quoque faciles perceptu erũt, & quia Alefanginæ ad priorem ordinem medicamentorum potius pertinent, ideo illis prætermisissis, de pilulis stomachicis sermonem primò habeamus.

habeamus, quæ possunt colluuiem omnium vitiosorum humorum è ventriculo, & alijs etiam remotioribus partibus sicuti è capite, & aliùde detrahere, & utilis sanè eorum est confectio correctioque. Ea est huiusmodi.

Recipe Hieræ picræ, quam simplicem appellât, dragmas septem.

Mirobalanorum trium, id est, citrinorū, chebularum, Indarum.

Absinthij,

Scamonij, sing. dragmas tres:

Agarici,

Salis indi, sing. dragm. duas:

Epithymi Cretensis,

Anisorum, sing. ʒ. ij. s.

Turbith, dragmas decem.

Ex scamonio quidem & citrinis mirobalanis bilem flauam educunt, chebulis verò & agarico pituitam, vel etiam crassio rem: & præterea ex sale indo, ex hiera verò vtrunque humorem: ex epithymo autem bilé atram. Sed si vires & copiam medicamentorum consideremus, primò pituitam, deinde bilem flauam: minorem autem vim habet atram bilem educendi: calorem autem & acrimoniam medicamentorum contemperant mirobalani, & tres dragmæ penidiarum, & succus scariolæ, quo assumendæ sunt pulueres, vt pilulæ fieri possint. lenitatem præterea aliquam penidiæ addunt medicamento. Dosis autem ea

L 2

rum esse poterit à dragma vsque ad alteram, vt dragma modestè quidem sit purgatura, sexquidragma satis liberaliter, duæ verò dragmæ, vbi liberaliori sit purgatione opus. Facile enim, præsertim in corporibus fortioribus duæ dragmæ fieri possunt. Singula enim dragma ferè grana quatuor diagridij, turbith verò circiter tredecim, Agarici paulò minus tribus. Has sequuntur pilulæ Aggregatiuæ, iam diu ab omnib. celebratissimæ, quæ & ipsæ purgando aggregant varios, imò ferè omnes vitiosos humores. Componuntur autem ex his medicamentis simplicibus, quæ præter purgationem excrementorum quam expectare oportet, ex his medicamentis quæ vim purgandi habent, possunt viscerum obstructions aperire, & ea etiam roborare. Accipit enim succi absinthij & eupatorij, singulorum dragm. tres. & quamuis Mesue aliud eupatorium nouerit, quàm Galenus & Dioscorides, tamen si etiã in his eupatorio vteremur, quod in præsentia acrimoniam appellant, non putarem deteriorè fore compositionem, & totidem etiam rhabarbari dragmæ, quæ ad aperiendas obstructions, & roboranda viscera non parum faciunt, sicut & anisum & zinziber, quorum sing. accipitur ʒ. j. quatenus verò ad purgandi rationem attinet, cum accipiat agarici, colocintidis, polypodij, & chebularum mirobalanorum, sing. ʒ. ij. Salis autem gemmæ ʒ. j. turbith, ʒ. vj. insignem vim
 habebit

habebit pituitam crassam educendi. totidem vero dragmæ aloes, & præterea diagridij cum rhabbaro, & pari pondere citrinorum mirobalanorum, non minus in purganda bile poterunt: quæ etiam iuuare poterit electuarium rosatum, de quo supra loquuti sumus: sed & aliquid præterea atrii humoris, licet modicum, ex dragmis duabus Indarum mirobalanorum, & vna epithimi, quamuis & polypodium hæc non nihil iuuet. Zinziber verò & anisum ad extenuationem crassorum humorum proderit vnà cum sale. Rosæ item aridæ cum mirobalanis & mastiche, cuius quoque dragmam accipit, poterunt calidiora medicamenta temperare & colligere, vnireque substantiam viscerum, ne violētia purgantium medicamentorum laxata dissoluantur. Correctum ergo est medicamentum & tutum, satis tamen efficax, quòd plurimum potest ad diuturnas & nothas febres, quales sunt autumnales, quæ varijs humoribus & pertinacibus putrescentibus solent excitari: ita etiam in alijs morbis ventriculi, capitis, instrumentorum sensuum, in obstructionibus lienis & iocinoris, quæcunq; purgationem liberalem requirere visa sint. Dosis eius est vsque ad sexquidragmam. Dragma enim satis copiose purgare potest, quia præter id quod habet & electuarium rosatum, quo reliqua assumentur, singula dragma continet circiter grana septem scamonij, totidem turbith. Agarici verò

& colocintidis paulo plus granis duobus: liberaliori autem purgatione si fuerit opus, potest & sexquidragma accipi. Pilulæ verò quæ ex rhabarbaro nomen habent, non illæ quæ ex Arabico vocabulo ex Rhaueth habet appellationem, nullum accipiunt forte vel violentum medicamentum

Accipiuntur Rhabarb. ʒ. iij.

Succorum, Absinthij & liquiritiæ, ʒ. j.

Citrinorum mirobalanorum, ʒ. ij. s.

Hieræ picræ vel simplicis dictæ, ʒ. x.

Vnde neq; in hoc medicamentorum ordine sunt ponendæ, sed in primo. Dosis earū si etiam ʒ. iij. excederet, minimè obesse posset: sed vtilis admodum essent, vbi ex longioribus febribus & validis obstructionibus, adeò esset tum ventriculi robur, tum maximè iecinoris factum inbecillum, vt iam in hydropem & malum corporis habitum res procliuis esset, nec dū amplius validas purgationes viscera languētia possent perferre, vacuatione tamen egerent, verum leui & facili. Pilulas indas in Haly authorem referunt Arabes. Conficiuntur acceptis mirobalanis indis & veratro nigro polypodioque, singulorum dragmas quinque.

Epythimi,

Stęcadis, dragmas sex.

Agarici,

lapi.

Lapidis cianei vel lazuli dicti ab Arabib.
 & iunioribus, optimè loti,
 Colochintidis,
 Salis indi, sing. dragm. quatuor.
 Succij eupatorij,
 Spicæ, sing. dragmas duas.
 Gariofillorum, ʒ. j.

Hieræ picræ, ʒ. x. Hæc assumpta ex succo apij fiunt pilulæ: quæ vtilis admodum sunt purgando humori melancholico. Nam Indi mirbalani, veratrum nigrum, polypodium & epythimum, lapis que lazulus, hoc præcipuè faciunt. Ex colochintidi verò, agarico, & sale indo, aliquid etiam pituitæ purgare poterunt, Unde commodum medicamentum his erit maximè, qui tentantur melancholicis affectibus, vt sunt quartanæ febres, & isterica nigra, quæ vitio lienis cõcitatur, & cancer & elephantiasis, & reliqui melancholici affectus. Harum dosis commoda erit à dragma vsque ad sexquidragmam vel paulò plus, quamuis ad tres vsque dragmas accesserit Mesue. Valentia enim satis simplicia accipit, etsi scamonij sit expers. Nam & nigrum veratrum & colochintim, & lapidem lazulum, & sal accipit copiosè satis: quæq; enim dragma continet circiter quinque grana, tam veratri quàm polypodij: agarici autem colochintidis, & lapis lazuli, circiter grana quatuor, itidem & salis. Sed in Fœtidis pilulis, quas ideo fœtidas dictas puto, quia

Sagapenum & opopanacem, & castoreum, quæ
 grauem spirant odorem copiosè accipiunt, & de
 quibus nunc loqui volumus: amplior aliquan-
 to mihi dosis illis præscripta à Mesue videtur,
 quàm ratio requirat: mihi quæ videtur modesta
 satis esse dosim, si dragma vel ad summum sex-
 quidragma accipietur: nam multa accipiunt va-
 lentia simplicia. Nam præter eas, quas gumas
 Arabes & iuniores appellant, accipit colochin-
 tim, scamonium & turbith satis copiosè. Com-
 ponuntur enim in hunc modum, vt accipiantur
 singulorum horum dragm. quinque, id est,

Sagapeni,

Opopanacis,

Amoniaci,

Bdelij,

Colochintidis,

Siluestris rutæ,

Epitimi,

Aloes que. Duæ autem tum hermodacti-
 lorum, tum eius quam vulgo Esulam vocant,

Scamonij verò & turbith, ʒ. iij.

Cinamomi,

Spicæ,

Croci,

Castorei, sing. ʒ. j.

Zinziberis, ʒ. j. s.

Euforbij, ʒ. v. Compositio hæc his con-
 stat, quæ crassos & crudos humores possunt eua-

cuare,

guare, præter epythimum & scamoniū, quorum alterum potius atram, alterum flauam potius bilem purgat: nā aromata vt zinziber, cinamomū, spica, crocus & bdellium, & amoniacum etiam sunt tanquam corrigentia & reprimentia malitiam purgantium medicamentorum. Nam bdellium & amoniacum crassos & induratos humores, vel etiam in articulis emollire possunt, & digestionem iuuare: sed & potentia sunt omnia ferè ea medicamenta, vt vim habeant trahèdi pertinaces humores à partibus remotiorib. vt sunt articuli. Vnde in articulorum doloribus, qui à frigidiori humore excitantur, sunt in frequenti usu: neque tamen his adeò valentibus medicamentis inter initia, antequam maturescat aliquātilper crudus humor temerè vti oportet, quod & quidā iuniores monuere, sed prius materia cruda coquenda est. Accipit autem singula istius medicamenti dragma, circiter grana quinque scamonij, & turbith circiter grana quatuor. Vnde potest sepiusimè dragma esse satis vel ad summum sexquidragma, quatenus ad dosim earū pertinet. Pilulæ autem Lucis maiores, quæ & ipsæ sunt in frequenti usu, præsertim verò in affectibus oculorum, sed & aliorum sensuum instrumentorum, faciles & leues satis sunt: nam quamuis habeant turbith & colocintim, præterea verò & agaricum, dragma tamen vna huius medicamenti priorum duorum grana neq;

L 5

duo capit, agarici verò paulo plus tribus, vt prætermittam ſenam, rhabarbarum, epythimum, & aloem, quæque omnia ſunt facillima medicamēta. Nam in primis aloes videtur tanquam baſis huius medicamenti, deinde agaricum & ſæne. Vnde præcipuè purgandæ pituitę erunt accomodatę. Agaricum enim colochintis iuuat & turbith, & mirobalani tres, chebulæ, emblicæ & delericæ, vt prætermittam opopanacem, & ſagapenum, quæ præter id quod & ipſa aliquid faciunt ad pituitam ducendam, addunt etiam vim vt poſſint à remotioribus attrahere. Aromata verò omnia & ſemina attenuãtia, vt de hiera haberetur ſermo ex ſententia Galeni expoſuimus, addita aloë & alijs medicamentis leuioribus, id præſtant vt facilius & valentius poſſint craſſos & pertinaces humores detrahere. Vnde illis additis turbith, rhabarbaro, & aloë, & ſæne, id præſtare poterunt. Purgant tamen præterea hæc pilulæ bilem flauam & exuſtam, quę iam in atram vergat. Nam rhabarbarum & mirobalani citrinæ, & aloë, flauæ bilis purgandæ, inde verò ſene & epythimum atræ bili vtilis ſunt: multiplices ergo, præſertim verò pituitoſos humores purgant, & earum modèſta doſis poteſt capere dragmas duas, quamuis ad tres vſque Meſue conceſſerit. Sicut enim faciles & tutę: harum autem confectio ita ſe habet:

Accipiunt Roſarum,

violarum

Violarum,
Absinthij,
Colochintidis,
Turbith,
Cybebeꝝ,
Calami aromatici,
Nucis muscatæ,
Spicæ,
Epithimi,
Carpobalsami,
Xilobalsami,
Sifeleos,
Seminis rutæ,
Schinanti,
Assari,
Masticis,
Gariofillorum,
Cinamomi,
Anisi,
Fœniculi,
Apij,
Cassiaꝝ,
Croci,
Mastichis, singulorum ꝑ. duas.
Mirobalanorum, quinque.
Rhabbarbarum, singulorum dragmas iiij.
Agarici,
Sæne, dragmas quinque.
Eufragiæ, dragmas sex. Plurimum au-

tem valere aiunt eufragiam ad acuendum visum, sicut & foeniculū. Nonnullis deinde interpositis tandem describuntur à Mesue illæ pilulæ, quæ vbiq; de Agarico Mesue appellâtur, quibus etiam frequentissimè & felici admodum successu vtimur in affectibus pectoris, & instrumentorum sensuum, cum obsidentur à crassa & lenta pituita, sicuti in asthmaticis & duiturna febre laborantibus.

Accipiunt Agarici dragmas tres.

Indis,

Marrubij, singulorum dragm. vnam.

Turbith, dragmas quinque.

Hyeræ picræ, dragmas quatuor.

Colochintidis,

Sarcocollæ, singulorum ʒ. ij.

Mirrhae, ʒ. j. Harum basis in purgâdo est turbith, cætera verò partim adiuuant, vt colochyntis cum agarico, partim corrigunt, vt picra, partim detergunt & attenuant crassos & lentos humores, vt radix iridis, marrubium, & Mirrha, vt facilius detrahi possiut. Harum dosi ad sexquidragmâ accedere potest, quamuis sæpe & dragma modestè purget: quæq; enim dragma totius medicamenti, continet turbith ferè grana sexdecim, agarici verò paulò minus nouem, & colochintidis circiter sex. Multis etiam locis sunt in vsu pilulæ quæ nomen habuere à lapide Cianeo vel Lazulo, nimirum ad purgandos

dos melancholicos humores exustosque, quarum confectio est, vt accipiatur:

Lapidis lazuli, dragm. sex.

Agarici,

Epithimi,

Polypodij, singulorum 3. viij.

Scamonij

Veratri nigri,

Salis indi, sing. 3. ij. s.

Gariofil.

Anisi, sing. 3. iiij.

Hieræ picræ, 3. xiiij. Omnia autem assu-
mantur in pilulas ex succo endiuia. Si rectè au-
tem rem velimus existimare, pituitam etiam præ-
ter atram bilem, licet valentius atram bilem pur-
gent, & sunt aliquanto Indis fortiores: vnde &
aliquanto minor est eorum dosis: ad sexquidra-
gram enim ferè potest accedere, quamuis etiã
dragma possit modestè purgare. Sed & de pilu-
larum ex hermodactilis vtrarumque tam maio-
rum quàm minorum ratione pauca quædam di-
cèamus. Ad podagras & articulares dolores vtræ-
que facere possunt, sed non eodem modo, nisi
quòd sicuti ferè semper, hi dolores ex mixta ma-
teria tum calida tum frigida excitantur, quam-
uis interdum calida frigidam & copia & viribus
superat, interdum verò è contrà: ita vtræque cõ-
fectiones vtròsque humores purgant, maiores
tamen magis frigidos, minores verò calidos ma-

gis: Accipiunt enim maiores:

Hermodaëtilorum,

Aloes,

Citrinorum Mirobalanorum,

Turbith,

Colochintidis,

Bdelij,

Sagapeni, sing. dragm. septem.

Castorei,

Sarcocollæ,

Euforbij,

Rutæ syluestris,

Apij, singulorum dragm. tres

Croci, dragm. j. s. Sumantur ex succo caulium. Vnde priorum medicinarum circiter duodecimam partē, singulæ æquant totius medicamenti, vel parum admodum plus. Singula enim dragma continet vniuscuiusq; earum grana ferè quinque, secundus verò ordo medicinarum vigesimam partem, Nemo autem est, qui nõ percipiat maiorem vim habere purgandi pituitam & frigidos humores quàm calidos. Harum dosis potest extendi vsque ad sexquidragmam, quamuis sæpius etiam dragma satis esse potest. Minores verò conficiuntur ex dragm. quinque.

Hermodaëtilorum,

Scamonij, dragm. ij. s.

Mirobal. Citrinorum, ʒ. iij.

Rosarum, ʒ. ij.

Aloes;

Aloes, ʒ. decem. Quæ omnia exceptis hermodactilis bilem purgant. Capit autem singula dragma paulò minus septem granis scamoniæ hermodactilorum verò duplum. Sed & electuarium rosatum quo assumuntur, vt in priori capite ostendimus, aliquam vim purgandi bilem insignem habet. Vnde nunquam vel rarissimè excederem sexquidragmam. Sed sæpius satis mihi esset dragma.

*De trociscis insigniter purgantibus, & de pulueribus
& qua ratione interdum sint mutuò pilulæ commiscendæ.*

Caput XVIII.

Quædam etiam medicamenta sub trociscorum nomine in vsum frequenter medicis veniunt, quæ vim purgandi insignem habent. Sunt autem hæc præsertim tria, primum pastilli vel trocisci ex violis, & à Mesue hi describuntur, vbi de asthmatis curatione agit. Horum confectio sic se habet, vt acceptis floribus violarum, qui neque plenè virides & humidi sint neque omnino aridi, sed medio modo se habeant ad ʒ. vj.

Turbith optimi ad ʒ. iij.

Succo liquiritiæ,

Manna, & scamonio. sing. ad ʒ. ij.

Ratio compositionis ostendit eos habere quoddam leniãt partes in pectore cõtentas ex violis & succo liquiritiæ, & moderatè humectando possint facilem excretionem excrementorũ facere, quæ instrumenta spiritus obsident, ex turbith quod acuitur & iuuatur à scamonio, possunt crassam & pituitosam, vel in remotioribus partibus residentem materiam purgare. Accipit autem singula horum trociscorum dragma scamonij, grana septem & ferè dimidiũ, turbith verò grana quindecim: vnde & dragma vna eius satis liberaliter purgare potest: plærunque tamen alijs medicamentis immiscemus & cassiæ sæpe, & potionibus quibus plus minusue, cùm his vti voluerimus, pro ratione medicamenti hos trociscos immiscemus. Nam cùm mannæ vncia vel similis facilis medicamenti commoda & liberalis purgatio sequetur. Sed cum alijs soluentibus & valentioribus medicamentis cautius erit agendum. Sed & id aduertere oportet, quod apud plures pharmacopolas dupliciter seruetur hoc medicamentum: nam & completum, vt nuper fuit expositũ, nempe cum scamonio, præterea & non completum sine scamonio, & tunc solum habet turbith, in quo propriè vis adsit purgatoria, atq; ita leuius longè medicamentum erit, minusque acre, ita vt sæpe vnciæ cassiæ vel alterius medicamenti, vel
 alijs

alijs potionibus, ætate præsertim cum minus calefacere & excitare corpus volumus, duas etiã dragmas vel sexquidramam damus. Solent autẽ cauti medici, ne error committatur præscribere apothecarijs quosnam velint iniici vel cõmisceri medicamento quo vsuri sunt, atq; ita instituerẽ. Accipe trociscorum ex violis vel sine scamonio, vel cum scamonio: si hos draginam exempli gratia vnam, illud tamen non ignorandũ quòd qui citra scamonium fiunt pituitæ purgandæ sunt accommodatiores. Nam in his præter turbith, nihil est quòd vim propriè purgandi habeat: reliquæ enim potius temperant & leniunt, qui verò scamoninm accipiunt, non minorem facultatem habent educendi bilem quàm pituitam. Duæ præterea sequentes pastillorum compositiones, Illi quippe qui ex agarico dicuntur, & illi qui Arabico nomine Alandahal, excogitati sunt propter correctionem colocintis, & agarici, vt hæc duo medicamẽta quæ antiquis medicis solita sunt esse in vsu frequentissimo, vbi esset purgatione pituitæ opus, præsertim si ea sit ex remotioribus particulis detrahenda, semper parata haberent, ne quo tempore eis vtendum esset parari statim cogerentur. partim ergo propter commoditatem parata ex arte haberi voluerẽ, partim verò propter vtilitatẽ: nam si diutius parata seruentur, atque composita cum illis simplicibus, quæ vim haberent, aut vires eorum au-

M

gere, aut malitiam corrigere, melius in vnionem quandam venientia, simul vnitis singulorum facultatibus, & mutua fermentatione, & correctio ra fiant, & faciliora. Agaricum verò in his trociscis, illis quasi condiunt quæ vim maiorè in purgando addant accelerentque eius operationem: alioquin enim lentè vacuat, atque vt facilius à ventriculo, præsertim verò ab ore eius descēdat, cui molestiam afferre, fastidiumque solet, & sæpe vomitum etiam cōcitare præ leuitate sua. Sed colochintim potius illis parant, quæ vim eius & acrimoniam obtundant & deliniant, mitioremque in purgando reddant.

Trocisci verò ex agarico, quos & hoc nomine medici significant, interdum verò agaricum trociscatum appellant, ita paratur. Accipiunt electissimum agaricum: nihil enim maioris momenti est in pharmaceticæ medicinæ parte, & ea præsertim quæ versatur circa purgantia medicamenta, quàm vt ea eligantur quæ optima sint, alioquin omnia cedunt in ruinam vitæ ægrotantium & honoris medicorum. atque id in puluerem redigunt, demerguntque: sæpius in vino in quo fuerit zinziber maceratum: aliqui addunt & spicam. deinde pastillos conficiunt, sæpissimè verò & sal gēma & oximel addunt, & tū vulgo Agaricū præparatum dicitur. ex mixtione salis gēmæ redditur aliquanto acrius medicamentum & quod citius possit operari, mitius verò si citra id fiat.

Horum

Horum trociscorum aliquando sexquidramam
 damus, interdum & ʒ. ij. vel seorsum citra aliam
 mixturam, vel si lenibus & leuibus medicamen-
 tis immixtos deuorandos offerimus. Sed si cum
 alijs & valentioribus misceamus, pro ratione a-
 liorum metimur copiam horum, ne totum po-
 stea medicamentum compositum nimis acre &
 potens euadat. Alandahal autem ita paratur, ac-
 cepta nimirum colocintidis interiori parte, ab-
 iectis autem seminibus incidatur quantum ars
 requirit: mox maceretur & dissoluatur tragacan-
 tum, gumi, & bdelium ex aqua rosacea. In his o-
 nim facultas est qua possit mitescere & leniri o-
 mnis acrimonia & calor tēperari: quo pacto co-
 lochintis eo glutinoso humore perfusa & assum-
 pta in pastillos formanda, qui in umbra deinde
 siccandi sunt, & postea iterum exquisitē terendi,
 rursusque eodem humore aspergendi, iterumque
 pastilli formandi, qui postea congruē seruandi
 sunt. His medici in compositionib. vtuntur pro
 colocintide, vtpote qui longē mitiores & ma-
 gis tuti quàm colochyntis sola. Ideoque præter-
 ea de illis nihil dicendum est, cū de colochin-
 tide sit superius sermo habitus. Sed & pulue-
 res etiam in vsu esse solēt ad corpora purganda:
 nobis autem duorum meminisse satis erit. prior
 autem est cuius superior f. cta est mētio, qui pul-
 uis sene præparatæ dicitur, cuius duplex est ap-
 paratus, primus & simplicior de quo suprâ locu

ti fumus, & alter qui diagridium accipit ad sexquidragmam, salis indi ad semiunciam, sene ad ℥. viiij, fœcum vini ad ℥. iiij. maceris ad ℥. iij, cinamomi ad sexquidragmam. Eius facultas est, vt præsertim melancholicos & exustos purget humores, sed & aliquid pituitæ & flauæ bilis: additur enim sal indum, sene, & dragma pulueris accipitur paulò plus granis duobus, vncia verò paulò plus granis septem scamonij, varijs tamẽ in locis plus minusue scamonij addunt. Quãtum verò ad medicamentum pertinet non est admodum acre, quinetiam dragmæ tres dari possint: nam capient sene dragmas duas, salis grana sex vel septem. Alter verò puluis hermodactilorum dicitur, qui etiam hermodactilatus vulgo dicitur. vtuntur eo etiam vulgares nullo medico instituyente, quando obnoxij sunt podagrigo vel articularibus doloribus, & accepta semiuncia liberaliter sine multa molestia purgantur. Cuius compositio,

Accipit anisorum,

Zinziberis,

Cinamomi, ℥. xij.

Diagridij ℥. j.

Salis indi, ℥. 5. Semiuncia autem scrupulos octo hermodactilorum continet, diagridij verò supra grana duodecim. Vnde non ita temerè id pondus medicamenti dandum est omnibus, nisi sit robustũ corpus, alioquin enim
valens

valens adeò medicamentum, vt tres dragmæ & minus possint satis copiosam moliri euacuationem.

De ratione mutuò commiscendi medicamenta composita, atq; composita cum simplicibus, & de potionibus.

Caput XIX.

Quamuis de ratione componendorum & commiscendorum medicamentorum in primis huius libri capitib. in vniuersum aliunde satis egerimus, non solùm autem simplicia mutuò componuntur, sed aliquando simplicia cum compositis, & cõposita cum compositis, vt istarum compositionum modus ex illis quæ in vniuersum exposita fuere antea, rectè perceptis, cognitu non sit difficilis, cum tamen medici nouitij soleant etiam nonnunquã in his quæ facilia sunt exhibitare, non ab re fore censemus, si particulatim etiam de hoc verba faciamus: vt tamen de his tantùm medicamentis nũc sermonem habeamus, quibus in purgando utimur, de alijs enim suo postea loco erit agendum. Sed hoc primùm tanquam istius negocij fundamentum ponamus, Medicos s. peritos cum medicamenta commiscant, & addunt aliqua simplicia illis quæ rectè fuerant composita, aut compo-

fita compositis, eos id ratione nō temerè agere.
 Vnde & nos nunc id debemus agere vt rationes
 explanemus, quas medici nouitij sequētes aptè
 etiam ipsi has mixturas moliri discant. Vniuer-
 sa autem huius rei ratio (vt supra etiam dixi)
 vel à natura medicamenti vel affectus, vel corpo-
 ris purgandi petenda est: à natura quidem medi-
 camenti, quia aliquando valentius est medica-
 mentum aut infirmius, quàm ratio aut morbi,
 aut roboris corporis, aut humorum purgando-
 rum copia requirat: quare, vt id valētius aut in-
 firmius reddamus, aliud tum simplex tum com-
 positum addimus: sicuti, exempli gratia, Pona-
 mus duos esse purgandos qui capitis dolore ab
 eodem humore tententur, quorum alter iam se-
 pius fuerit purgatus, supersint autem aliquæ re-
 liquiæ, non multæ autem: alter verò nondum
 fuerit purgatus, imò scateat excrementis, ita vt
 copiosam requirat purgationem, velim autem
 vti pilulis cocchijs, sed earum dragma alteri sit
 minus, alteri parum: alterum duorum faciemus,
 nam vel in altero de pondere detrahemus, dabi-
 mus autem scrupulos duos tantum, in altero ve-
 rò addemus semiscrupulum, aut scrupulum in-
 tegrum: vel in priori miscebimus cocchias cum
 alijs pilulis leuioribus, vt exempli gratia, sunt
 quæ ex simplici hiera, aut quæ ex ea addito aga-
 rico fiunt, singularum autem accipiemus semi-
 dragmam: at verò quia ea omnia quæ in hiera ac-
 cipiuntur.

cipiuntur vim habent corrigendi acrimoniam
 medicamentorum fortium quæ cocchiæ acci-
 piunt. Ideo pilulæ factæ ex his duabus mixtis,
 faciliorem purgationem & cum minori mole-
 stia molientur, quamuis pondere & copia alias
 quæ solis constant cocchijs, superent. In altero
 verò vel cochiarum pondus augebimus addito
 præterea aut semiscrupulo aut integro scrupulo,
 aut simplex aliquid addemus quod eas axacuet,
 & id simplex erit quod nobis ostēdet ratio eua-
 cuandi humoris: nam aut diagridij duo vel tria
 grana adjiciemus, aut veratri aut colochintidis.
 Sed interdum non tantum causa vacuandi plus
 minusve addimus, sed ratione alicuius alterius
 qualitatis, quam moderationem cuperemus,
 quemadmodum si æstate nobis videretur esse dan-
 das pilulas, timeremus autem calorem (plæreque
 enim calefaciunt) aliquid miscemus, qui vim ha-
 bebeat refrigerandi, sicuti si dragmæ pilularum
 addemus aut mirobalanorum semiscrupulum,
 vel, ut aliqui, sandalos, aut ipsas reformari, ut di-
 cunt, vel iterum assumi ex succo rosarum insti-
 tueremus, vel violarum, vel cicorei, vel alicuius
 alterius huiusmodi, vel saltem ex aliquo refrige-
 rante syrappo: aut si consilio Auicennæ quarta
 fen. primi can. pilulas ex aliquo decocto exhibē-
 das curaremus, vel ut ipse ait, ex apocismate fa-
 cto, ex rebus quæ aut refrigerent, aut lenitate fa-
 ciliorem adiuvent purgationem, aut si refrena-

tionem aliquam pilularum in purgando desideraremus; fieret ex astringentibus, de quibus postea suo loco sermonem habebimus. Aliquando etiam componimus pilulas cum alijs simplicibus, vel cum alijs pilulis alia planè ratione, quam insinuare noluisse videtur Gal. primo de Comp. Medic. secundum loca cap. secundo: nimirum ut medicamentum quod aliqua particulatim ratione nobis utile fore putamus, non tamen tanta in eo vis esset, humores aliquos noxios purgandi, quanta egeremus: quia illud alterius humoris, magis purgatoriū cognosceremus, quàm illius quem nos esse purgandum censuimus, aliquod simplex immiscebimus, quod ipsum promptius ad hunc humorem vacuandum reddat. Exemplo ab eodem loco Galeni petito rem declaro: hiera quæ primùm fuit medicamentum, quod hoc nomine fuit appellatum, ut primo eiusdem operis libro testatus est Galenus, erat tanquam sacra ancora ad quam prisca medici confugiebāt in arduis & maximis morbis, cuius ut superius ostendimus, fundamentum est in colochintide. vnde & diacolocynthidos Græcè dicta est, postquam & alijs medicamentis nomen id inditum est, sicuti illi quæ dialoes nuncupata est distinctionis gratia. Vnde hæc ita ut secundum primam compositionem se habet pituitam vacuat, sed interdum ut eodem primò de Comp. med. & secundo de Ratione vict. in ac. morbis, scam-

nium

nium addebant, interdum nigrum veratrum, & hoc cum erat vel flaua vel atra bilis educenda. Eodem modo nunc Patauij cœperūt hac eadem de causa cocchias pilulas habere paratas, in quibus pro colocintide, trociscos alandahal apponunt, atque longè minori pondere hoc ponunt, quàm colocintim imposuerint Rasis & Mesue, cum tamen Mesue cōsulat, vt cum pro colocintide Trociscis illis simus vsuri, pro duabus dragmis & scrupulo colocintidis, iniiciamus quatuor eorū trociscorum. Copiosum postea veratrum apponunt, nimirum dragmas duas, & minimam portionem diagridij: nam circiter semidragmam: vnde hęc pilulę bilis quidem & pituitæ aut parum aut nihil educent, primū autem atram bilem purgandam respicient. Alij verò pro suo arbitrio mutant tum veratri, tū aliorum simplicium portionem, de quibus non est cur hęc particulatim agamus, cūm hęc in exemplū sint proposita: quia tamen res hęc non modici momenti est, ideo non vnico exemplo aut altero contenti, alijs etiam vtamur. interdum ergo si nobis propositum fuerit, quosdam purgare humores sicut in aqua intercute. Mesue autem habet pilulas ex camēlea quam Mezenon ipse vocat in suo Grabadin, & illas esse huic officio aptas ait. Nicolaus verò pilulas de Elatorio, sed adeò rarò in vsum veniunt, vt semper ferè adeò sint inueteratæ, vt facilius existimare possimus

iam earum vim esse exoletam, aut si etiam recentiores fuerint, timemus earum acrimoniam & agitationem: quare ut res magis tutè succedat, accipiemus aliquas pilulas faciles, & quæ acrimoniæ sint expertes, imò sint potius sua natura tales, ut & roborare viscera ac defendere possint, & reprimere maliciam nocuorum medicamentorum, ut sunt pilulæ superius ex Mesue descriptæ, ex rhabbaro appellatæ: hæ enim tutissimæ sunt, & scrupulo earum vni vel altero, iniiciemus granaria vel quatuor elaterij, eisdem etiam si crassior & pituitosus humor esset educendus, aut trochiscos alandahal, aut colochintim adderem ad id pōdus quod nobis fore videtur satis, ut quatuor vel quique vel sex grana, & ulterius quandoque. Sæpe verò eadem ratione pilulas cum pilulis miscemus, ut interdum cochias cum aureis & eas pari pondere. Nam cochiaz crassos & pituitosos magis, tenues verò & biliosos aureæ euacuant, nempe cum volumus pariter utrosque purgare. Sed si aliquanto plus videatur purganda pituita, aurearum vnum acciperemus, cochiarum verò duos scrupulos, sicuti contra cum plus bilis esset in capitis doloribus expurgandum. Ita in affectibus oculorum pilulæ sine quibus utiles sunt, & eas aptiores esse diximus calidis & biliosis humoribus. Pituitosis autem frigidisque purgandis congruæ sunt quæ Lucis maiores dicuntur, utrasque commiscemus aliquando pari pondere, aliquando

aliquando inæquali. Ita aliquando non modò
duas sed & tres componimus ex eadem ratione.
Quibus autem de causis, & quotuplex soleant
pilularum fieri compositiones, vel plurium ea-
rum mutuò, vel vim simplicibus medicamentis
eisdem etiam & totidem quotidie fiunt diuersa-
rum medicinarum, quæ teneriori substantia cõ-
stant, quales sunt quæ ab Arabibus & nostris Iu-
nioribus electuaria dicuntur. Nam & cassiæ sæpe
alias addimus cõpositas, interdum diasebesten,
interdum diafœnicon, diadamascenum, & alia
quæcunque sunt suprâ exposita, secundum ean-
dem rationem, secundum quam & pilulas misce-
ri diximus. Interdum verò simplicia simplicib.
immiscemus, sicuti agaricum cassiæ, præsertim
in affectibus pectoris addere solemus. Tamarin-
dos autem vbi sit opus maiori extinctione. ita
Galenus cum vellet purgare bilem, immiscuit
scamonium sero lactis. Sed & composita com-
positis, vt electuario lenitiuo, vel diacatholicon
addimus, vel confectionem Hamec, vel indum
electuarium, vel qui ex psilio fit, nempe vt hæc
læuia exacuemus, & illis vim maiorem, vel alios
humores purgandi addamus. Ita interdum dia-
fœnicon cum rosaceo vel cum hamec, vel cum a-
lijs. Nec quantum ad hoc pertinet aliã habemus
rationem quam his addamus, præter eas quas de
pilulis exposuimus, nisi hac, quòd hæc tenuiora
medicamenta diluendo, ad potionis formã, vel

consistentiam deducimus, quod etsi in pilulis etiam fieri possit, & ab aliquibus etiam fiat, raro tamen id accidit. Ideo de his vel de horum usu in hunc modum pauca quædam dicenda sunt, antequam hunc primum librum claudamus: & hinc accipiemus initiū, nempe quòd quatenus ad fundamentum medicamenti pertinet, pilulæ vel catapotia magis euacuare solent, quàm quæ electuaria vel boli dici solent, & boli quàm potiones: dixi quatenus ad fundamentum vel consistentiam pertinet, quia id intelligendum est seruata in cæteris paritate, nisi tamen interdum pilulæ exiccatę induruerint, vt quasi lapis quidam superari, & ad actum deduci à vētriculo nequāt, quod si acciderit, turbare quidem possunt, neq; tamen purgant: quare huic rei consulere volentes medici, iubent vt vel vomitu reijciantur, vel superbibito iure aliquo procurent vt humescāt & molliantur. Vnde fortasse factum est, vt plerumque aut ex modica aqua, aut ex vino, aut ex iure accipiantur. Sæpissimè etiam medici quando exhibituri sunt pilulas, præcipiunt eas ex aliquo liquore (vt aiunt) reformari. Sed cum de ijs satis esse possint, quæ hætenus exposuimus, pauca quædam præterea de illis dicamus, quæ pertinent ad rationem medicamentorum, quæ potanda quotidie dantur. Constat autem potiones fieri ex simplicibus aliquibus medicamētis decoctis ex aliqua aqua, & ea vel communi aut arte facta

facta, vt sunt stillatitę, vel iure aliquo, vel ex medicamento demersis & maceratis ex aliquo liquore, vel aliquo decocto (Iuniores infusiones appellant) aut tertio ex medicamentis simplicibus. vt sunt calsia, mânia, & tamarindi dilutis vel dissolutis ex aliquo humore, vt sunt aqua communis, vel stillatitia, vel decocta, vel ex infusionibus. vulgo dictis. Sed & ex compositis, quę passim electuaria dicuntur, eodem modo quo ex simplicibus diximus potiones parari solent, ex cõmuni tamen aqua quę ex puteo vel fonte hausta in potu aut cibis coquendis vtimur, nunquam aut saltem rarissimè primùm fiunt medicinales potiones, sed ea tanquam materia ad paranda decocta vtimur. Vnde neque de hac multa verba faciemus. Agamus ergo primùm de stillatitijs aquis, quę ex varijs herbis per destillationem extrahuntur. Neq; tamen volumus nunc quęstionem illam examinare, an possit in illis aquis aliqua vis remanere, qualis erat in herbis antequam fieret destillatio: vanus enim mihi videtur hic labor, cum experientia ipsa per tot annos attestetur aliquas seruari vires in istiusmodi aquis. Sępissimè enim videmus puerperas quę parçè purgabantur vsu aquę ex capillis Veneris destillatę, liberales habuisse purgationes, & in alijs quoque affectibus idem accidisse animaduertimus. Neque mihi qui secus sentiunt rationem aliquam habere videntur, quę non lubrico fundamento

fundetur, dicunt enim quod neque odorem neque saporem seruant earum herbarum ex quibus stillarunt: nos vero primo dicimus, quod si in vniuersum id loquantur, falsa dicunt. Nam ex herbis habentibus insignem aliquem odorem illum seruant, sæpe etiam saporem, sæpe & alias qualitates. aquam enim rosaceam quis negabit odorem rose seruare? item ex floribus citri, ex gelsaminis & alijs infinitis, aquæ non ne suarum herbarum odorem seruant? imò & multi etiam reperiuntur, qui in arte destillationum periti, aquas per destillationem eliciunt, quæ etiam saporem seruant, præsertim verò si in duplici id fiat vase: quis enim non nouit aquas ex cinamomo, & ceteris aromatis, extractas, seruare tum odoris tum saporis eandem acrimoniam? quod verò & cæteras qualitates seruet, quæ naturam & formam, & totam substantiam sequuntur, ipsa experientia demonstrat. Nam ex rhabarbaro destillatur aqua, si illi in destillando diligentia adhibetur, quæ pariter vel saltem paulo minus quam ipsum rhabarbarum ventrem purgat, & bilem flauam educit. Sed donemus illis tandem multas esse aquas, in quibus nihil remaneat quod vel odore vel sapore id referat unde destillarunt, quamuis multa etiam sint quæ referant, tamen propterea non efficiunt illas esse omnino inutiles. Nam quotidie multis vtiliter utimur in conficiendis medicamentis, quæ dum seruantur aut alioquin parantur, odores eos

mutant

mutant, aut omnino amittūt quos prius habue-
 re. Nam quædam sunt quæ odorem, item & sa-
 porem fundatum in quadam tenui substātia di-
 sperfa in summis partibus habent, quæ facilè dū
 res arefcunt, digesta à calore circumstantis aeris
 euaporant: quanta enim differentia est inter ro-
 farum & violarum flores, postquam aruerint, v-
 trisque tamen aridis in medicina vtimur. Sed ad-
 damus vnum quod non est ab hoc instituto alie-
 nū. Amigdalæ quæ amaræ sunt, insignē & mani-
 festam habent amaritudinem, dum comedun-
 tur: oleum tamen ex eis expressum, si tantisper
 quiescat, donec residente fæce clarescat, aut nul-
 lum aut admodum obscurum seruat amarorem,
 ita vt à dulci sapore modicissimè differat. Atta-
 men qui non expertus est illud, nihilo secius esse
 quàm amigdalarum efficax viribus. Sed de his
 satis rem persequamur. Cum aquas vel decocta
 accipimus vt medicamenta bibēda dari possint,
 illis aquis vel decoctis diluenda sunt medicamē-
 ta, quæ præter id quod ab eis dilutiora euadunt,
 possint etiam aliquam vtilitatem præstare, & ad-
 iuuare medicamentum: vel etiam se alicui noxæ
 opponere, quam ex ipso medicamento timere-
 mus. Vtilitates autem has nobis ostendent, aut
 natura loci affecti, aut natura affectus, aut natura
 & facultas medicamenti. natura quidem loci af-
 fecti quia si particulatim morbus aliquā in cor-
 pore particulam tentet, nō sit autem qui totum

corpus affligat, aquam vel decocta parabimus, quæ præsertim fit illi particulæ commoda. Vnde in affectibus instrumentorū respirationis & pectoris ex illis simplicib. aquas vel decocta paramus, quæ præter id quod sint apta scopis, quos nobis morbi natura indicat, familiaritatē quandam cum illis particulis habeant. Vnde si sit humor aliquis qui eas partes calefaciēdo & siccandō exasperet, utemur aquis violarum boraginis maluæ, althææ, capillorum Veneris, & similib. decoctis verò ex floribus item violarum, maluæ, boraginis, radice althææ, radice dulci, id est liquiritiæ: fructibus etiam quales sunt Iuiubæ vel zingiphæ dictæ, & mixæ vel ut nunc appellant, Sebestem. Si verò obsideantur partes à crasso humore, utemur hysopo, betonica, marrhubio, addita radice dulci & sebestem: sed si aquis uti mallemus, aquis ex his eisdem herbis destillatis uteremur. In affectibus verò iecinoris, endiuia, cicorea que omnia, oxalisque, seu acetosa essent accommodata simplicia, ex quibus aut aquæ, aut decocta parentur quādo calidiores essent affectus. Absinthiū verò & eupatorium, quod nūc agrimoniam appellant, & marrhubium etiam iecur à frigido & crasso humore obsideretur & obstrueretur, ita etiā si ad renes illa essent accipienda, quæ renes sua natura respiciunt, ut tamen à scopis quos morbi natura affert, non sint aliena. Quando verò morbus non sit addictus alicui

particulæ

particulæ definitæ, sed sit vniuerso corpori communis, habita ratione naturæ vniuersi corporis qui à calidis vel à frigidis soleat facilius malè affici, morbum in primis spectabimus, eis paratis decoctis vel aquis vnde sunt purgantia medicamenta diluenda, quæ adiuuent ad morbum tollendum, refrigerando, calefaciēdo vel attenuando, & aperiendo, vel reliqua præstando quæ nobis esse agenda demonstrant indicationes & scopi à morbo oblati. Sed & natura medicamentorum quæ vim habent purgandi, ostendunt nobis rationem aquas eligendi, vel decocta parandi, quibus conficiendę portiones essent & diluendæ. Nam aliquando medicamentum dissolendum & diluendū, etsi quatenus ad purgatoriam facultatem instituto nostro sit accommodatissimum, habet tamen annexam aliquā qualitatem quæ non minus nocere possit, quàm purgatio prodesse. Propterea quia minus calefacit & siccatur, aut quia nimis acre, aut quia laxat & turbat ventriculum & reliqua viscera, aut quia saporē vel odorem nimis habet ingratum. Vnde decocta parabimus vel aquas eligemus, quibus ea omnia corrigantur, quæ possint lædere, neque tamen impediunt eam utilitatem, quam ex medicamento quatenus purgatorium est spectamus. Vnde in febribus in quibus est vehemens calor, quales solent esse in iuuenibus, præsertim verò ætate excitati, aquis refrigerantibus, vt sunt ci-

N

corei, endiuiz, acetosæ, vel huiusmodi alijs utimur in diluendis purgatorijs medicamentis, vel decoctis refrigeratibus, vt est decoctum fructuũ cuius Rasis Auicēna, & Mes. meminerunt, quod in hunc modum fit:

Acceptis prunis octo,

Sebestem verò sex,

Iuiubis totidem,

Tamarindorum semiunciæ, omnia co-

quendo ex aqua, vt ars requirit, deinde abiectis fructibus, hoc decocto utimur ad diluenda medicamenta. priores tamen authores addunt cassiam & mannam, sed tunc tanquam integro medicamento vtuntur ad purgationem facilem bilis. Sine his autem eo utimur, tanquam apta materia ad diluēda alia medicamēta, sicuti ipsi manā & cassiam diluunt. Mutant tamen medici interdum ipsius rationem, & quandoq; detrahunt tamarindos, appellantque decoctum vel aquam fructuum absque tamarindis, & hoc præsertim in his quibus malè habet & languet ventriculus ex frigidiore intemperie. Vbi verò ventriculo non timent, & rem maiori extinctione egere illis visum fuerit, duplum tamarindorum, nimirum vnciam apponunt, & appellant aquam fructuum duplicatis tamarindis. Hyeme verò quando morbus ex crassis & pituitosis humoribus oritur, alia decoctorum ratione opus erit, alia etiam aquarum. Nam accipiemus passulas, liquiritiam,

triam, radicem vel semina apij, fœniculi, & radices aliorum huiusmodi. Interdum verò si sit in iocinore vel ventriculo infirmitas, eupatoriû, præterea & absynthium addimus, vt accepta semiuncia passularum, liquiritiæ dragmis tribus, cæterorum parum, fiat decoctio ex aqua. Sed si lien affectus videatur, pro absynthio & agrimonia, scolopendriû & cuscutam accipimus. Nam hæc decocta attenuando & aperiendo, faciliorem facient futuram purgationem. Præterea verò in morbis melancholicis decocta parabimus, quibus vtetur in diluendis purgatorijs medicamentis congruis atræ bili expurgandæ, quæ & ipsa, ipsam purgationem iuuabunt, sicuti si ita fiat:

Recipe Sene electæ, ℥. iij.

Epythimi, ℥. j. s.

Prunorum, ℥. iij.

Passullarum, ℥. iij.

Liquiritiæ, ℥. ij.

Semper enim hæc quæ leniunt, vt sunt passula & liquiritia, & pruna, magnâ afferunt in expurgandis melancholicis humoribus vtilitatē. His autem vel ex aqua communi facta, decoctis, deindeque colatis, fit commoda materia potionibus. Nec modò decocta hæc sunt potionibus apta materia, sed etiam macerationes, vel vt vulgò dicuntur, infusiones diuersorum medicamentorum simplicium: eorum inquam, quæ vim pur-

gandi habent, commodam & vtilem materiam præstant: de quibus pauca etiam quædam pro exemplo, vt de alijs fecimus, nunc dicamus. Non est vna & simplex ratio, quæ mouet medicos vt simplicia medicamenta macerent, sed multiplex & varia: sicuti neque vnus est scopus, quid esse agendum nobis ostendit: nam aliquando vt malignam & noxam corrigamus medicamento, sicuti colochintim infundere docent in aqua rosata, in qua tragacantum & bdellium fuerint dissoluta, vt in trociscis Alandahal ostendimus. Interdum verò vt robur medicamento addatur, atque eorum acceleretur operatio. Hac enim de causa Agaricum in acetum, in quo prius fuerit maceratum zinziber sæpius demergunt, vt priori capite diximus. Interdum etiam fiunt tales macerationes & infusiones, vt diuersæ partes quæ in eo medicamento sunt, quæque diuersas naturas habent separentur, & eis vti possimus, quæ nostro instituto sunt accommodatiores. & hac præsertim ratione rhabarbarum infundere cõsuluere, docti medici ab Arabibus. Nam in eius diluto post infusionem, remanent partes illæ, in quibus est maior aperiendi vis, minima verò astringendi: & dum dilutum percolatur quo leuior est expressio, eo minus & particeps est astrictionis, & quo magis exprimitur, magis quoque astringit. quæ infusio seu maceratio facienda est ex aquis, vel decoctis magis nostro negotio aptis, habita
ratione

ratione temporis vel morbi, nempe vt refrigērent, si aut calidior morbus, aut temporis constitutio requirere videatur, caliditatem rhabarbari temperandā esse, vel si validæ essent obstructiones, ea acciperentur, quæ rhabarbarum iuaret aperiendo & attenuando. Agaricum ego interdum macerare soleo, vel simul cum rhabarbaro, vel seorsum ex alio decocto, si simul vti voluerō vtroque, & id quia fastidium & vomitum ea præsertim ratione concitet, qui lenitate sua facile ad os ventriculi ascendit, & illud irritat. Cùm verò infunditur ac deinde colatur, remanet ferè solavis, aut si aliquid substantiæ pertransit, illud adeò tenue & parum est, vt non multam molestiā afferat. Vnde sæpe obseruavi, quòd si in hūc modum exhibetur, minus ventriculum turbet. Sed hoc præterea aduertendum, vt cum paramus eiusmodi diluta, cum medicamentis macerandis, ea ponamus, quæ tanquam correctoria sint, accepta ex longa authorum experientia. Restat vt finem huic capiti imponamus: sed quia multa sæpius dicta sunt pertinentia ad copiam exhibendam medicamentorum, vel, vt aiunt, dosim tam simplicium quàm compositorum, semper autem illi addimus, si illis vtamur solis: sed quia in hoc postremo capite monuimus, quòd sæpissimè non solis vtamur, sed vel composita mutuo miscemus, vel illis alia simplicia addimus, videtur autem modus is loquendi

insinuare, non esse eandem rationem seruadam, cum solis utimur, & cum ea præterea cum alijs componimus. Vnde rationi consonum esse putarem, vt de hoc etiam pauca quædã dicamus. Sed hoc primo supposito, nempe quòd quemadmodum in alijs qualitatibus contigit istis medicamentis, ita etiam in hac facultate qua purgant. Nam si alicui medicamento calefacienti alterum immisceamus, quod aut nõ calefacit, aut minus quàm primum, remittitur vis calefaciendi, vt id minus calefaciat, quàm quãdo solum in usum veniebat: atque idem de laxantibus, vel astringentibus, & alijs medicamentorum viribus est intelligendum. Quare cum sint aliqua medicamẽta quæ purgatoria sunt, & alia quæ nullam vim habent purgandi, & in his quæ purgatoria sunt varij reperiantur ordines, vt ostendimus supra, quia alia maiorem, alia minorem vim habet purgandi, quando simul miscemus quæ purgãt cum illis quæ non purgant, vel quæ in purgando sunt infirmiora, & id siue de simplicibus siue de compositis medicamentis loquamur, semper vniuersum id medicamentum quod ex ea mixtura resultat, remissiores vim habet purgandi, & inferiores ordines, quàm haberent valëtiora medicamẽta, ex quibus id fuit compositum. Vnde sicut mutatur ratio virium in purgando, ita etiam dosis ratio mutatur. Nam quamuis in aliquo medicamento accipiantur quæ in ultimo ordine

ordine sunt, vt scamonium, colocinthis, & elaterium, quia tamen hæc hebetantur & remittuntur ex mixtura aliorum, quæ inferiora sunt: vel etiam quæ vim nullam purgatoriam habent, totum illud medicamentum ratione mixturæ ad secundum vel tertium ordinem deducetur, & proinde liberalior erit dosis illius, quod mixturæ est ex illis omnibus, quàm si vnum vel duo administrarētur. Sed neque inepta est etiam consideratio iuniorum dicētium, quòd cū plura sunt commiscenda medicamenta diuersi ordinis, nō sunt ita temerè & sine vlla ratione commiscenda, & sine mutua cōparatione, sed vnumquodq; eorum prius seorsum extimandum est: & habito quæ possit esse eius secundum se integra & congrua dosis, deinde mutuo conferenda & simul extimanda, quanta possit eorū, dum mixta sunt apta dosis. Neq; enim vtriusque accipienda est integra dosis. exempli gratia, Si diapheniconis, vel confectiois Hamech, integra dosis sit semiuncia, diasebesten verò cum scamoneo possit dosis cōgrua esse vncia, cum hæc componere simul vulerimus, non erit ex ratione factum, vt illius compositi vtriusque detur sexquiuncia: nam non minus vtriusque seorsum, sed longè magis purgabit: ita magis purgabit qui pilularum aurearum, & Assaieret sing. dragmam accipiat, & eas mixtas dederit, quàm si solas aureas pondere dragmæ, & id quidem ratione quantitatis vel co

piæ maioris. Nam etiam lenia medicamenta in multa copia exhibita liberalem possunt moliri euacuationem, & interdum liberaliorem, quàm modesta earum quæ valentiora & fortiora sunt. Est enim trita philosophorum sententia, quòd in maiori quanto, vis maior est. Vnde considerandum est quando medicamenta sunt commiscenda, an altero tantùm egeamus, alterum verò addamus, vt illud quod nobis præcipuum est iuueamus & exacuemus. Nam sic non egeamus, vt alterius addamus, quantũ ad eius integram dosim accedat, quia ipsum erit quod euacuabit, nõ illud quod volebamus esse præcipuum medicamentum. Vnde vnciæ vel sexquinciæ cassiæ, item & electuarij lenitiui, vel similis alterius addemus dragmam, aut rosacei, aut diadamasceni, aut diafiniconis, & id genus alterius, vel etiam paulò plus. Quòd si vtriusque opus requirimus, quia varij sint humores purgandi, sicuti bilis & pituita, accipiemus rosaceũ electuarium, & diafinicon ex vtroque quantum videatur, ex vtriusque compositum medicamentum posse vnam integram dosim conficere, vt si vtriusq; seorsum dosis sit semiuncia, vtriusque dragmas duas accipiemus: sed si maiorem purgationem bilis volumus, accipiemus tres rosacei & vnam diafinicon, & è contrà. Ita si sit opus pilulis cochijs & aureis, vel singulorum semidragmã, vel alterius scrupulũ, alterius scrupulos duos. Sed si miscenda

dæ sunt aureæ cum mastichinis, aurearum semi
 dragmam accipiamus, mastichinarū dragmam,
 nisi primū vellemus mastichinas, illis autem
 exacuendi & iuuandi gratia aureas vel cochias
 addendas esse putaremus. Nam satis esset tunc
 dragmæ mastichinarum addere scrupulum alia
 rum: sed si mastichinas apponeremus, vt reprimere
 & moderarentur vim aliarum, tum dragmæ
 aliarum scrupulum aut semidragmam, ma
 stichinarum adderemus. Quando ergo medica
 menta sunt miscenda ex omnibus, oportet inte
 gram dosim conficere, vt si alterius dimidiã do
 sim acceperis, & dimidiam etiam alterius, si par
 vtriusque fuerit necessitas. Quod si inæquales,
 alterius accipies tertiam dosis partem, alterius
 duas tertias, vel si quartam vnus, alterius reli
 quas tres quartas, si duo tantum sint necessaria.
 Si verò sit opus tribus, seruanda est eadem par
 titio nis ratio. Huic tamen considerationi illud
 quoq; addo, quod & hoc est aduertendū, quod
 nullius medicamenti neque simplicis, neq; cõ
 positi ratio dosis in quodam impartibili consi
 stit, sed ampliores, vt dictum est suprã, fines ha
 bet. Est enim eorum summa dosis, est minima,
 est media, quæ vt sunt incerta in medicamentis
 seorsum & secundum suam propriam rationem
 consideratis (quæ tamen ratio accepta est à col
 latione medicamenti, cum natura corporis cui
 offerendum est medicamentum) ita & cum si

nul miscentur spectare oportet, & ratione mor-
 ni, propter quem purgamus, qui ut ab humoribus
 concitatur, ita pro modo & copia humorum
 metiri oportet medicamenta, & naturam, & vi-
 res purgandi corporis: quia si corpus sit facile,
 aut à medicamentis soluatur, vel si vires non il-
 læ sint ut possint facile, liberaliore & confertim
 factam vacuationem ferre, cõtinebimus nos in-
 tra fines mediocris etiam dosis, omnibus illis si-
 mul extimatis, ex quibus vniuersum commisce-
 mus medicamentum exhibendum: sin autem
 corpus validum fuerit, & quod non facile purge-
 tur à medicamentis, ad terminos amplioris dosis
 accedemus, & aliquando si indicationes quæ no-
 bis ostendunt esse miscenda medicamenta non
 fuerint æquales, nõ æquales etiam sequemur do-
 ses: alterius enim quod sequitur indicationem
 fortiolem, medietatem accipiemus dosis maio-
 ris, alterius verò quod accepimus ratione indica-
 tionis, quæ vim maiorem habet, accipiemus me-
 dietatem minoris dosis. Possemus & exemplis
 hoc ostendere, sed quia ex ijs quæ in prioribus
 capitibus sunt exposita, facile hæc percipere po-
 test quisque, ideo ne longiores simus, hic confi-
 stemus, finem imponentes huic sermoni, qui est
 de medicamentis, quæ per os accepta purgant
 per inferiorem aluum: & facilis paucis verbis,
 de his quæ per sedem iniiciuntur, cum eandem
 ferè purgandi rationem habeant: præterea & de
 his

his quæ per vomitum, finem huic libro primo imponemus.

De Clysterijs,

Caput XX.

Clysteres quibus medici tâquam apto instrumento, tam ad custodiendam quàm ad recuperandam sanitatem vtuntur, & si sint viribus & officijs differentes, omnes tamen vnum commune officium habent, quòd aluum inferiorem iniecti abluunt, nimirum crassiora intestina: & abluendo si qua in eis sunt excrementa educunt. Vnde Clysteres nomen à verbo Græco habuere, quod κλύξω, id est, abluo significat. Sunt ergo quidam eorum qui nullum ferè aliud officium habent, nisi quod abluât aluum inferiorem, & ab his sanè excrementis, quæ in illis suapte natura congeri solent, munda seruant, qui etiam vulgo communes clysteres solent appellari. Alij verò sunt acriores, & vim habēt maiorem, vt qui ex ea materia consistunt, quæ magis sit medicamentosa, & vim attrahēdi excrementios humores, à remotioribus partibus habent & qui acres clysteres à medicis nuncupantur. Alij sunt deterforij, & vim habent detergendi, quibus solemus vtī in vlceribus, præsertim intestinorum, cum illa sordida & maligna fuerint, a-

liqua vim exiccandi & consolidandi habent eadem vlcera: quædam etiam sunt quibus vtimur ad deliniendos & demulcendos dolores, qui a nodini etiam dicuntur. quorum triplex est differentia, quia alij primùm dolores, alij facultatem qua dolores percipimus, tertij verò proximè causas dolorum respiciunt. Primi his constant, quæ propriæ temperato quodam calore, & leui humectatione laxando particulam, sedant dolores. Alteri stuporem afferentes dolenti parti sensum ferè auferentes, occasione sunt vt dolor non sentiat. Tertijs vtimur cū ablata causa dolentibus particulis consulere studemus, sicuti cum flatus in intestinis, vel in alijs partibus aliquem consensum habentibus cum intestinis excitati, dolores cōcitant, paramus clysteres, qui vim habent discutiendi flatum. Sunt postremò & clysteres qui astrigendi vim habent, quibus præsertim vtimur ad suppressenda molestaalui profluvia, interdum verò, vt robur addamus intestinis laxioribus, ne ex ea causa facilè suscipiantur vitiosas fluxiones, à varijs corripiantur morbis. Antequam autem omnes clysteriorum differentias particulatim persequamur, quædam in vniuersum de hac re tractemus. Primùm quòd clysteris nomen multiplex est, & aliquando instrumentum significat, interdum verò medicamentum. De vtrisque autem aliqua neque tamen ea multa dicemus. Vt in rationali medicina, cetera ferè

ferè omnia à ratione indicationū sunt deprom-
 pra, ita & quæ ad clysteres, vel pro instrumento
 vel pro medicamento sumantur, pertinet. Nam
 figura & conformatio istius instrumēti à situ &
 figura particulæ, per quam in aluum injicienda
 sunt medicamenta, vt quarto Meth. cap. vltimo
 docet Galen. desumpta est. Cum enim nec esse
 sit per rectum intestinum istiusmodi medicamē-
 ta injici, oportuit hæc instrumenta quibus fieret
 hæc iniectio, illi particulæ fuisse accommodata,
 & quatenus ad materiam ex qua cōstant, & qua-
 tenus ad formam vel figuram pertinet. Vnde o-
 portet vt instrumentum hoc fistulam habeat te-
 retem, longitudine & crassitie accommodatam
 parti: adultis enim longior & crassior erit oportu-
 na, pueris verò breuior & tenuior. Præterea
 verò vt ex materia duriori constet, vt vi possit
 adigi, neque cedat & flectatur dum imponitur,
 fit etiam expers cuiusque asperitatis, ne atterendo
 partem in quam infigitur, irriter eam & dolores
 concitet, præsertim verò in his quibus hæ-
 morroides sunt molestæ. Vnde ab hac ratione
 docti, aut ex buxo faciunt has fistulas, aut ex e-
 bore, aut ex metallo aliquo præsertim verò ex au-
 ricalco, aliqui ex argento, exterius autem deter-
 sas & optimè leuigatas & lænes: imò & eo tem-
 pore quo eis sunt vsuri, aut oleo, aut butyro, aut
 pingui alia re, huiusmodi fistulas imbuūt, vt mi-
 norem afferat molestiam. eam fistulam oportet

esse affixam, aut alligatam alicui altero instrumento tantæ capacitatis, vt eam medicamenti copiam capere possit, quæ sit huic rei oportuna, & per quod ea materia impellatur, & cogatur in trorsum in aluû inferri. Vnde duplex excogitata est materia conficiendi hæc instrumenta: altera ex metallo vel ex ligno in figuram longam & teretem interius cauam, quasi crassam quandam fistulam formatam, similem illi instrumêto, quo vtuntur hi qui folles lusorias maiores inflant, in spiritu interius impellentes & adigentes quasi symphone quodam, & in hoc clysterium modo, maior est vis impellendi in interiorê aluum materiam vel humorem contêtum in clysterio, & ad superiores partes. Et hoc inuentum mea sententia, nouum est, cuius non memini factam esse mentionem ab Antiquioribus medicis. Alter modus horum instrumentorum qui tritissimus est & domesticus, & familiaris mulieribus præsertim verò in pueris, ex vno enim capite fistulam illam tenuiorem vesicæ alligant, quam accommodato humore, deinde quasi ventriculum implent, & adacta in anum fistula manu ex altero capite vesicam apprehédunt, & aduersus fistulam præmunt, quasi humorem in intestina per fistulam vi exprimentes. quidâ verò ex molliori corio conficiunt vtriculum figura & capacitâ vesicam imitantê. Fit & alio quodam modo hoc instrumentum ligneû. accipiunt lignum
longum

longum, cubitali ferè longitudine aut paulò mi-
nus, & torno formât hoc pacto, vt superiori par-
te imitetur figuram & capacitatem vasis, quo v-
timur in exponendis ferculis, vel grandioris cali-
cis, totum autem concavum, vt quasi canale con-
tineat vsque ad alterum caput, cui fistula affixa
est, in quo nulla alia vis est qua impellatur hu-
mor, nisi gravitas superioris humoris, qui com-
primendo cogit inferiorem vltterius ferri, donec
effluat in intestina. Qui autem ex vesica fiût cly-
steres, antiquis videntur fuisse in maiori vsu: eo-
rum enim frequens est apud Galenum mentio.
Et priores quidem magis procul ad superiores
intestinarum partes adigunt medicamentum,
quàm alteri: hi verò quàm tertij. Vt autem Ga-
lenus decimotertio Meth. testatur, rarò clysteres
vltra crassiora intestina prouehuntur: interdum
verò ait ipse, si plurimùm nitaris pertingit ad te-
nue intestinum, quamuis in aliquibus vsque in
ventriculum, vt idem in tertio de Causis sympt.
testatus est, ascenderint, id tum rarò fit. Sed de
instrumentis hæc satis. De medicamentis inij-
ciendis agamus. Clysteriorum multiplex est dif-
ferentia. Vt enim dicit Galenus primo de Rat.
Vic. in acut. com. 45. clysteriorum ratio à vétris
affectu, & ab indicatione quæ ab illo depromi-
tur accipienda est. Vnde pro vana ratione affe-
ctuum & indicationum, quæ ab ipsis affectib. o-
riuntur, etiam differētiae variæ clysteriorum ex-

cogitatæ & inuentæ fuerūt. quod vt exquisitius & clarius exponamus, illud est repetendū quod paulò ante proposui: nempe quòd quæ per clysteres iniiciuntur, plerumq; inferiorem aluum abluunt, aliquando tamen ad gracilius intestinum pertingunt, rarissimè verò ad ventriculum ascendere possunt. Quo fit vt præsertim & primùm accommodata sint medicamēta curandis affectibus crassiorum intestinorum, deinde verò & aliarum partium, quæ vel ratione vicinitatis, vel alterius affinitatis cum intestinis consensum habent. At verò cum varij sint affectus intestinorum, quæ nobis commodum clysteriorum vsus & administrationem indicant, vel illorum quæ aliqua ratione cum intestinis cōsensum & connexionem habent, variæ etiam sunt clysteriorum differētiæ, quatenus ad vires eius humoris, & ad medicinalem materiã pertinet, ex qua conficiendus est humor per clysteres iniiciendus. Nam copiam excrementorum, siue ea sint primæ cōcoctionis, siue secundæ, siue alio quouis modo in intestinis, vel alijs particulis ad intestina pertinentibus fuerint congesta, indicant vsus & iniectiōem clysteriorū, nempe vt excrementis illis per vacuationem detractis, ab omni molestia & affectu homo liberetur; præterea verò & flatus copiosus, vel in intestinis genitus, vel aliunde ad ea delatus, si distendens affligat, clysteres qui digerant & discutiant flatulentam

materiam

materiam indicant. Dolores quoque interdum adeò vehementes, vt non tantum temporis permittant, vt causæ doloris remouendę incumbamus, indicat eam clysteriorum rationem, qua leniri & sedari dolor possit, vel de mulcendo cum his quæ verè anodina sunt, vel cum stuporem inducentibus & sensum sopientibus. Sed & vlcera quæ intestina occuparunt, certas quasdam clysteriorum differētias indicāt, cum nulla medicamenta in crassorum intestinorum affectib. melius & præstantius possint locum affectū attingere, quā quæ per clysteres injiciuntur. Vnde si sordidū fuerit vlcus, requireret detergentiū clysteriorum naturam: si vlcus fuerit erodens, validè exiccantium: si mundum, consolidantium: si autem facta sint laxiora & imbecilliora, quam ob causam vitiosorum humorum fluxiones accipiant, roborantium & astringentium: præter id quod si inflammatione tententur, primū repellentibus opus est, mox digerentibus, vt de aliarum partium inflammationibus sæpe legendo disputauimus. Sed de illis potius sermonem instituamus, quæ euacuationis causa sunt injicienda, accepto inde initio, quòd intestina cum ventriculo præter quam quòd continua sunt, habent etiam naturam non parum similem, siue rationem substantiæ spectemus, siue naturales facultates. Nam & ipsa non sunt expertia alicuius facultatis, qua possunt cibum concoquere, vt

si quæ sibi reliquæ supersint, quæ effugerint pri-
 mam concoctionem in ventriculo, concoquan-
 tur postea & perficiantur in intestinis, quod Ga-
 lenus quarto de Vsu partium, cap. 17. exposuit.
 Vnde & eorum medicamentorum, quæ inferius
 iniecta vacuant, natura, non est admodum ab il-
 lis diuersa, quæ superius per os assumpta corpus
 purgare diximus, nec modò in vniuersum, ve-
 rùm & particulatim. Vnde clysteriorum quibus
 vt euacuemur, multiplex est natura, quæ
 admodum esse multiplicem naturam medica-
 mentorum diximus, quæ ebibita vel deuorata
 purgant. Quædam enim abluendo solùm vacuât,
 & quoquomodo leniendo intestina, alia deter-
 gendo, alia attrahendo & soluendo purgant. In
 hoc verò clysteres à medicamentis per os exhi-
 bitis differunt, quòd clysteres astringendo & cõ-
 primendo non possunt aluum ciere: nam quæ
 comprimunt & astringunt, si inferius inijcian-
 tur astringendo inferiores partes, sistunt potius
 fluentem aluum, quia astrictiõibus factis, infe-
 rioribus partibus inhibetur transitus excremen-
 torum, quæ à superioribus deferuntur, quæ ve-
 rò per os sumuntur, superiores partes astringen-
 do & quasi comprimendo inferius contenta ex-
 crementa descendere compellunt. Sed primò
 quæ communia sunt exponamus, deinde parti-
 culatim eorum rationem persequemur. In vni-
 uersum ergo hæc sunt consideranda, nempe co-
 pia

pra vel quantitas humoris iniiciendi per clysteres: deinde qualitas & natura materię, ex qua parantur clysteres: tertio hora vel tempus, quo aptius & salubrius sunt imponendi. Quatenus ad dosim vel copiam, non est eius certa mensura sed varia, pro ratione etatis & nature corporum. In adultis enim raro minus libra, aut plus sexquilibra paratur: & alij quidem facilius ferunt ingentes clysteres, alij vero vix mediocres. Unde in his plurima ratio naturae habenda & tolerantiae corporis cui imponendi sunt clysteres: quae si nobis ignota fuerint, prudens medicus primo mediocria tentabit. Pueri vero non ferunt multam copiam clysteris, ut in tenella aetate sit satis semilibra, aut paulo plus. De qualitate autem & natura clysteriorum paulo post dicemus, quia ea multiplex & varia est, pro diuersa indicationum ratione. Dicamus prius aliqua de hora apta clysterijs imponendis. In vniuersum ergo dicimus, ut extat breuissima sententia scripta, nec inepte quidem, in eo libro, qui Medicus inscribitur, vel introductio, cuiuscunque auctoris fuerit: quod si respiciamus ad horam diei, tempus congruum ad imponendum clystere est ante cibum assumendum: ingesto enim cibo, non est inferior venter commouendus, ne coactio turbetur, aut cogatur cibus incoctus e ventriculo descendere. In morbis qui periodos habent, tempore intermissionis clysteres sunt imponenda

in accessionibus enim, præsertim verò febrium, quo minus fieri potest, corpora medicamentis sūt mouenda, vt & Auicenna consuluit. Nam in vehementibus doloribus sæpe cogit necessitas in accessione vti clysteri, vel saltem tempore remissionis clysteres sunt imponendi (loquimur de clysterijs quibus vtimur vt ventrem vacuemus) Sed si respiciamus ad generalia malorū tempora, multiplex eorum est vsus, pro ratione multiplicis naturæ clysteriorum, & multiplicis occasionis ea administrandi. Nam eorum quædam læuia & mollia, & his omnibus morborum temporibus vti possumus, si sit opus, alui lenitate, ni mirum tam initio quàm incremento vel vigore: quia non agitant, neque conturbant crudos humores in venis contentos, neque eorum concoctioni sunt impedimento. Alia sunt quæ acria appellantur, & vehementiora sunt, quorum ratio variatur pro vana ratione scopi illis vtendi. Cum enim constent medicamentis quæ vim habent attrahendi à remotioribus etiam partibus, non est eorum vsus congruus, nisi post morbi concoctionem, & id si euacuâdi gratia primùm & præcipuè administrantur: quòd si reuellendi præsertim & primùm: nam vt reuulsoria, medicamenta laudauit Galenus secundo de Comp. medic. secundum loca, ex Archigenis sententia, & illis reuellèdi causa vsus est, & loco missionis sanguinis, quinto Meth. cū Romanam matronâ curauit,

curauit, quæ sanguinem ex falsa destillatione expuerat. Eorum tempus oportunū & accommodatum illud idem est, quod & reliquorum auxiliorum, quæ vim reuellēdi habent: nempe principium morbi: reuellentia enim remedia principijs commoda sunt, sicut declinantia inueterascentibus morbis: vt tamen de clysteribus hæc intelligenda sint, quæ in eo sunt genere, quæ inter vacuatoria auxilia, à Galeno tertio de Arte medicinali recensentur. Agamus modo de qualitate clysteriorum, & eorum differētij acceptis à natura & qualitate materiæ, ex quibus fiunt clysteres. Primæ autem eorum clysteriorum, quæ ciendo aluo idonea sunt, differentiæ, ac magis generales sunt hæc. quòd clysteres quidam leues lenes que sunt, qui molles dicuntur à Galeno quarto de Rat. vic. in ac. & primo ad Glauconem, & alibi sæpe. Alij verò fortes sunt, qui longè maiorem vim vacuandi habēt: & hi acres clysteres ab eodem vbique nuncupantur. Particulatim verò vtriusq; generis plurimæ sunt differentiæ & ordines, pro ratione qua alter altero in suo genere aut mollior est aut acrior. Sed primùm de molli clysteriorum genere agamus, tanquam de simplici & faciliore, & quod frequentius soleat in vsum, & quocumque tempore venire. Primùm ergo locum inter molles clysteres, habet qui ex oleo communi vel simplici fit ex parte salis & astrictiois, cuius meminit Galen.

12. Meth. & quarto de Ratione vic. in ac. morbis, qui quidem clysteris modus utilis est, præsertim vbi aluus astricta plurimum sit & sicca, atque referta auido & duro stercore: mollit enim fæces, lenit aluum, atq; eam lubricatam relinquit. Præterea verò vbi aliqua est acrimonia humorum vellicantium & mordentium intestina, lenit & obtendit eorum acrimoniam. copiam autem olei voluit esse Hæminam, quæ continet circiter vncias nouem. Interdum addit Galenus vt ibidem legere est, vt magis anodinū faciat, adipem anserinum aut gallinaceum. Est verò præcipuus eorum vsus in doloribus ventris, præsertim ex acrimonia humorum, sicuti quando flatulentus dolor est ex pituitoso humore excitatus, coquuntur autem rutha, aut semina in quibus est vis discutiendi flatus. Proximum huic, quatenus ad mollis clysteris rationem pertinet, est id quod fit ex iure pingui, vt est ius decoctorum intestinorum bubulorum vel vitulinorum, quæ quoti die venalia in cibum veniunt, in quibus in ventris torminibus etiam adeps aliquis dissoluitur, aut veruecis, aut hirci, aut huiusmodi. Neq; alienus ab hoc ordine censendus est clyster, qui fit ex lacte: in quo sæpe & butyrum dissoluunt: qui quidem etiam maximè cōgruens & ipse est in doloribus & torminibus comitatis ab acri fluxione ad intestina: sed & in pueris qui à vermibus cruciantur. Lac enim & butyrum cibus est à vermibus

mibus petitus, sicut dulcia omnia. Vnde in inferiora intestina iniectum allicit ad se vermes, interdum ascendentes ad ventriculum & plurimū negocij faceffentes, qui sepe deinde dum clyster rejicitur lacti, quod sequuntur immixti & ipsi educuntur. Idem ferè præstat ius pingue, in quo sit butyrum dissolutum addito saccharo, vt si semilibræ iuris, sexquiuincia butyri, & vncia sacchari imponatur. Sed neque hoc prætermittendum, quod etiam mulierculis notum est, quod sicuti vermes lac & butyrum & pingua, dummodo salis sint expertia, maximè sequuntur, ita olea omnia & sal fugiunt tanquam maximè aduersarium, à quo etiam interficiuntur. Ideo oleum sepe pueros vermibus laborantes lædit, si per clysterem supponatur: refugiunt enim ab his ad superiores partes sicuti lac & butyrum sequuntur. Vnde mulieres quæ puerorum gubernadorum peritæ sunt, oleo, præsertim verò omphacino, cibos condiunt, ab eo autem per clysteres supponendo cauent maximè, sicuti etiam à sale abstinent, & loco eius copiosius saccharum indūt. abstergendo enim causa est cur citius reddatur clysteres. Sed & ad eundem ordinem pertinent clysteres ex ptisana hordeacea parati: leniunt enim asperitatem & acrimoniam acrium excrementorum, & præterea modicè detergant & refrigerant: & tandem sunt epicrasticæ facultatis. Aliquam vim maiorem habebant clysteres qui erāt

Antiquis in vsu frequēti, præsertim verò in an-
cutis morbis calidisq̄ue, & eorum meminit Ga-
lenus secundo & octauo Meth. constant autem
ex mulsæ & oleo, vt:

Recipe Mulsæ, ℥. 10.

Olei, ℥. ij.

His autem aliquid salis 13. Meth. aut nitri, aut
phronitri addito: clysterem reddunt aliquanto
acriorem, sicuti si vna vel dragma salis addatur:
nam hoc in vsu est nostris his temporibus, cum
ferè nitro careamus, præter id quod arte confici-
tur ad bellica instrumenta. Sed nunc sunt in ma-
iori vsu clysteres, quos multi communes appel-
lant, cōfecti ex iure alicuius carnis ad decem vel
duodecim vncias, & vncijs duabus vel paulò
plus olei, vna autem faccari impurioris, quod ru-
beum vel crassum appellant. In eo enim maior
est detergendi vis, quàm in illo albiori, & per
plures decoctiones magis purgato: maior etiam
in illo quasi faccari excremento, quod vulgo hic
melatium, iuniores melcane appellant. Verùm
hoc nisi parumper in iure vel decocto, de quo
paulo post dicemus coquatur, conuersum in fla-
tu dolores ventris ciet. Saccharum inquam acci-
piunt ad vnciam vel sexquiunciam, addunt de-
inde salis quantum nuper diximus. Sal autem
præter id quod est in eo ius incidendi & deter-
gendi, attenuandiq̄ue viscidos & pituitosos hu-
mores in intestinis, stimulat etiam expultricem
facultatem

facultatem ad expellendum clystere, ne dum nimis continetur, magis conturbet & molestet. Aliquantisper autem vim maiorem habet: qui etiam in usu frequenti est nostris medicis, & mulierculis notissimus clyster, confectus ex decocto maluę, betę, & violarię, accepto singulorum manipulo, & simul illis decoctis, additis deinde decocto, oleo, saccharo, & sale, vt nuper diximus: aliquando verò addunt etiam manipulum mercurialis, & sic fit clyster valentior: nam mercurialis iam vim aliquam medicamentoſam habet, vt quę etiam comesta possit purgare, sicuti malua mollit. Folia violarię leniunt, & refrigerant. Beta verò quia nitrosas quasdam partes habet, incidere & detergere potest. sed interdum aliquod eorum medicamentorum vel simplicium vel compositorum, de quibus supra loquuti sumus, adiungimus, vt liberalior sequatur vacuatio eorum quę in inferiori aluo congesta sunt: & pro ratione additi medicamenti variatur vis & natura clysteris: quia si addatur aliquod medicamentum leniens, non propterea clyster reducet extra ordinem lenium & mollium clysteriorum. Solemus plærumque aut cassię Aegyptię liquorem, aut electuarium lenitiuum, à semiücia vsq; ad vnciam addere, & mel rosaceum, vt paulò ante diximus, ad vncias duas pro saccharo. Apothecarij tamen quoddam medicamentum compositum habent, & confectum seruant

ad vsum clysterium, & cassiam tractam vel cassiam pro clystere, vulgò dicunt. Conficiunt autem hoc modo:

Accipiunt prunorum viridium, lib. 4.

Tamarindorum, duas.

Passularum, sex vncias.

Violarum, duas,

Capillorum Veneris,

Betæ,

Maluæ,

Mercurialis, fing. manip. 2. & s.

Hordei, libram:

Quæ omnia in libris sexdecim aquæ, ad medietatem coquenda sunt, ac mox fiat omnium proba contritio, & hoc decocto ex arte parato dissoluantur cassiæ extractæ ex fistulis lib. sex, mellis, lib. duodecim, atque ad mellis crassitudinem coquantur. Interdum ergo vnciam, interdum plus minusve clysteri addunt, interdum verò simplicem liquorem cassiæ clysteri addunt, sequiturque liberalior euacuatio: neque tamen adhuc clysteres hi excedunt limites mollium vel lenium clysterium, quibus uti facile possumus in febribus & reliquis etiam morbis.

Alter ordo est, qui clysteres acriores vel ut Iuniores loquuntur, acuti clysteres appellantur, qui que ex acrioribus & propriè purgantibus medicamentis conficiuntur decoctis, vel immistis.

Decoquantur autem plerumque simplicia medica

menta

menta, immiscentur verò composita: neq; enim composita vltiorem requirūt cocturam, cum satis coquantur, dum conficiūtur. Simplicia autem medicamēta ex quibus decocta ad aciores clysteres deduci solent, hæc ferè sunt (de his autem loquimur quæ vim purgandi habent, non de his quæ calefaciendi vel refrigerandi, attenuandi, flatus discutiendi, & alia huiusmodi faciendi: nimirum colocintis, agaricum, semen cnici, vel vt arabes dicunt, cartami quoquo modo tritū, ci clamini radix (arthania in libris Arabū dicitur) centaurium minus, hysopus interdum, & poly-podium. Composita verò quæ solent immisceri clysteribus, cum eos acutiores reddere volumus in primis vsitatissimum est hyera, quam præcipuè picram apothecarij appellant, alij verò hyeram pro clysteri: quia rarò venit in vsum nostris huiusce tetaporibus præterquam in clysteribus, quamuis alicubi fiant pilulæ, addito melle quantum sufficit ad assumendos pulueres: aliquando verò nuncupatur hyera ex sexdecim rebus: ex sexdecim enim simplicib. præter aloem constat, in quibus est colocintis, epythimum agaricum & turbith: & describitur à Nicolao vbi de hyeris agit. Sed etiam aliquando vtuntur medici diaphinicon, & indo vocato electuario: interdum verò & Benedicta Nicolai, præsertim in mulieribus affectibus & articularibus doloribus, & eo quod à Mesue Elefscoph dicitur, ab Auicen-

na verò Episcopi. Hoc autem quantum ad hæc omnia medicamenta pertinet, aduertendum, quòd plerunque non vtimur acrioribus clysteribus ratione vacuationis, nisi in affectibus qui fouentur à crassis & frigidis humoribus, & ad educationem difficilioribus, sicuti sunt pituitosi, & melancholici, rarò verò in calidioribus & tenuibus, nisi aliquando reuellendi gratia, vt in lipitudine oculorum, & capitis doloribus. Galen. verò & in destillatione falsa. Vnde pleraque hæc composita quibus in clysterijs acriorib. vtimur, purgant pituitosos humores, aliquid etiam melancholici. Sed & possunt biliosos reuellere, & tenues, quia rara sunt simplicia purgatoria, quæ etiam bilem cum alijs non purgent. Sed vt magis particulatim agamus de vsu clysteriorum, præsertim verò acrium, sicut eorum non est vna ratio, quantum ad acrimoniam pertinet, ita neq; temerè & indefinitè eis oportet vti. Verùm in his sicut in omnibus alijs, quæ vim habent purgandi, primùm quidem morbus respiciendus est, & pro eius magnitudine & difficultate acriores & vehementiores clysteres eligendi sunt, aut molliores & faciliores. Deinde ad tempus anni, vt paulò antè insinuauimus, nec minus etiã vt primo de Rat. vic. in m. ac. docuit Galenus & Hippocrates, spectandæ sunt vires & ætas: nam vires imbecilles vix perferre possunt clysteres molles, nedum acres & vehementiores. sed & pueri non

non ferunt vehementiores clysteres, sicuti neq;
vllum aliud vehementius fortiusq; remedium.
Pro horum ergo ratione, clysteriorum vim metiri
oportet. Exacuimus verò clysteres, si priorib;
quos lenes & molles appellauimus, nempe ver-
bi gratia, vt si exemplis agendum sit, accepta lib.
decocti ex malua, beta, mercuriali, aut alicuius
alterius decocti, cuius fuit suprà facta mentio, &
illi dragmæ duæ addantur salis communis, ho-
rum verò compositorum medicamentorū quos
nuper diximus semiuncia, vt hyeræ illius, quam
Nicolaus magnam dicit, aut diaphinicon, aut hu-
iusmodi, quod magis medico opportunum vide-
bitur: nam si præter euacuationem desideraret
etiam flatus discussionem, hyeræ eliget, aut dia-
phinicon, & tandem, ne tempus conteramus,
consideratis facultatibus horum medicamento-
rum, & illis cum natura morbi collatis, id eliget,
quod magis accommodatum iudicabit, & aliquan-
do vnum ex his quinque, duo vel plura, & singu-
lorum ad summum semiunciam, rarò autem vn-
ciam vel sexquiunciam excedimus, omnibus si-
mul compositis: postremò verò mellis rosacei
duas vel tres vncias. Quia verò mulieres solent
clysteribus omnibus vnum vel alterum oui lu-
teum immiscere, de hoc etiam aliqua dicemus.
Ideo sanè illa imponunt, quia asperitatibus inte-
stinatorum, quæ acrimoniâ tum humorum, tum
medicamentorum sequi solent, sunt remedio,

cùm mitigatoriam emplasticamque facultatem habent, leniantque. Adhuc autem clysteres acriores fiunt, si decocta ex quibus conficiuntur, fuerint magis medicamentosa, utpote quæ fiant ex his simplicibus, quæ vim insignem purgandi habent, qualia ea sunt quorum nuper meminimus, ut cnici semen, agaricum & turbith: vehementiora his sunt centaureum minus, ciclamini radix, aristolochia, colochintis, quorum tantum erit imponendum, ut vis eorum possit præacrimonia perferri. ut exempli gratia, colochintis dragma, vel sexquidragma, agarici autem, turbith, vel cnici semuncia, & plus etiam. eodem etiam pacto centaurij, aut artanitzæ: quibus dein de additis beta, malua, mercuriali, fit decoctum, cuius quantum satis est accipimus: illisque additis melle, vel rosaceo melle, oleoq; & sale, prætereaque oui vitello, clysterem facimus. Sed interdum ut valentior euadat adijcimus vnciam vel plus compositorum medicamentorum, quorum paulò ante facta mentio est: aliquando quidem vnius, interdum verò plurium. Solent autem medici sæpius soluetibus & acrioribus medicamentis aliqua immiscere lenientia. est enim quidam peritorum medicorum cõsensus, quòd lenientia acrioribus mixta, faciliorem & feliciorum eorum operationem reddant. Vnde cassiæ vel simplicis vel compositæ, quam vulgo pro clysteri appellant, vnciam, vel semunciam, semun-

cia

ciæ vel vnciæ acrium illorum medicamentorum
clysteribus injici solent. Et si horum exempla
habere cupimus, ea à Rasi nono ad Almans. & à
Mesue petemus capite de curatione Letargij.
Hoc verò illis quoque quæ dicta sunt addeamus,
quòd clysteres huiusmodi euacuant & reuellūt,
& quamvis non ferantur vltra intestina crassio-
ra, vel parum vltra, attamen vacuatio tandem in
vniuersum corpus pertingit, & à remotissimis
partibus reuellunt, vt sunt articuli & caput. Fiūt
etiam, vt diximus, clysteres sæpe, non ita vacuā-
di aut reuellendi gratia, sicuti ob alios scopos à
natura morbi vel symptomatum medicis propo-
sitos. In doloribus enim ex flatu fiunt clysteres
ex medicamentis quæ extenuant, & flatus discu-
tiunt: quemadmodum si accipiamus camemel-
lum, anethum, absynthium, his autem sunt sal-
uia, pulegium, calamētum, abrotanum, marrhu-
bium, artemisia & matricaria, præsertim verò in
affectibus vterinis ex suppressis mensibus: præ-
terea etiam semina anisi, fœniculi, cari, amij. Ex
his ergo fiunt decocta ad clysteres ad attenuan-
dos & discutiendos flatus, quibus & olea eodem
spectantia addi solent: vt oleum ex amigdalibus a-
maris, camemelinum, anethinum, absynthium,
nardinum, ruthaceum, & huiusmodi. Fiunt etiā
interdum clysteres ex vtraque facultate mixti,
nempe purgatoria & discussoria: quemadmodū
si factò decocto ex illis quæ modo fuere exposi-

ta, illi addamus vel hyeram, vel diaphinicon, vel electuarium indum, vel benedictum, vel huiusmodi. Potest etiam & decoctum esse perinde mixtum facultatib. vt si capimus maluam, betam, mercurialem, anethum, camemelū, semennici, agaricum, & decocto ex his parato, addamus calsiam aut hyeram, aut huiusmodi. In alui autem profluuijs, præsertim verò in dysenteria, fiūt alia clysteriorum genera: aliquando enim quæ acrimoniam erodentium humorum obtundant, doloresque sedent, quæque intestina emplasticis obliniant, defendantque intestina ab abrasione, quibus postea succedunt quæ detergant, si putemus vlcera esse iam facta & ea sordida, vel si sint detergenda & abluenda intestina: & ita detrahendos humores acres qui vellicant. Postremus locus illis est qui consolidant & roborant. Primorum natura hæc est, oleum simplex cum adipe gallinaceo vel anserino, cuius clysteris superius mētio facta est: præterea ius pingue, præcipuè intestinorum bouis, vel vituli, vel capitis veruecis: acceptis nēpe nouem vel decem vncijs ex aliquo horum iurium, cui addatur adipis hyrci, aut renum capræ vnciam, tres verò vncias olei rosacei, vnciam verò saccari rosati dissoluti ex iure, & probè colati, & totum ouum, nempe tam album quàm luteum vnum vel alterum: ex his omnibus mixtis paramus clysterem. Sed aliquando lac accipimus quantum sit satis, & in illo

illo dissoluimus butyrum ad vnciam, aut etiam plus: quib. ouum addimus & clysteri inijcimus. At si suppressendus esset sanguis effluens ex intestinis, vnam vel alteram dragmam boli armeni, vel lapidis hermatitis apponderemus. Deterforij autem clysteres fiunt ex aqua decoctoie hordei, addita sexquincia saccari, vel mellis rosacei vel, vt solebant antiqui, ex colata ptisana, vel hordei cremore. Fieri clysteres possunt, additis saccharo vel melle rosaceo, citra tamen sal, nisi quando viderentur vlcera iam facta plurimum putrida: tunc enim docuere antiqui acribus clysteribus esse opus: nam & muria & aqua salsa, & trociscis Andronis, & id genus alij, vt ipsi ad arsenicum vsque progredierentur. Nos tamen hoc tempore raro hæc aggredi audemus. Vbi verò opus est consolidatione, his agendum erit quæ desiccant, & astringunt. Vnde decoctum lentium cortice detracto, & prima aqua abiecta, decoctum etiam risi vel orizæ, ita & decoctum brassicæ abiecto primo iure in quo vniuersæ nitrosæ partes transfusæ sunt, & accepto secundo in quo brassica fuerit exactè cocta: sistit enim aluum secundum ius & siccando consolidat, quibus addendus postea est adeps hyrcinus: is enim præ alijs siccatur: item succus plantaginis, vel polygoni ad vncias duas vel tres: sed & bolus armena, & lapis hematites. Sed & magis astringentia in hos vsus fieri possunt, decocta ex aridis rosis, malicorio, cytinis,

P

interdum & gallis, alijs que præterea istius naturæ rebus, quibus addi solent olea, vt mastichinū rosaceum, omphacinum, vel ex malo cotoneo, quod melinum appellant Græci, iuxta modum & dosim paulò ante descriptam. & quantum ad clysteres pertinet hæc sunt satis.

De glandibus, uel suppositorijs dictis.

Caput XXI.

QUas Græci Balanos, Latini Glandes appellant, deducto nomine à figura oblonga, qua glandem immitatur: est enim longioris & teretis figuræ, perinde ferè vt quercina glans, & eiusdem etiam crassitudinis. Iuniores medici suppositoria appellant, quia sedi supponantur. Horum ergo, vt est etiam clysteriorum, diuersa sunt genera. Nam & molles sunt & acres. Mollissimæ omnium & faciliores sunt, quæ fiunt ex sepo, præsertim hircino, interdum & bubulo. hæc enim cum concresecunt, magis indurantur: fiunt autem citra sal. & quamuis anteaquam liquefcant, & dissoluantur, alium quoquo modo stimulando cieant, cum liquefcunt postea molliunt & dolorem sedant. Vnde aptiores sunt his qui duras & dolentes hæmorroidas habent, quique in ano fissuras habent: quia in eo est vis aliqua digerendi & consolidandi, cum alijs vel adipibus multis maiorem habent siccitatem. Se-
pe

pe etiam cum vsus glandib. ex butyro cōfectis, præsertim verò hyeme: concretum enim butyrum magis ex frigore indurescit, vt in glandes incisum conformari possit vt sepum. Sed æstate etiam id fieri potest, si in aqua frigida id fiat: vsus autem his sum in his, qui tumentes & dolentes, & quasi inflammatas habebant mariscas, præsertim internas, nec illis parum profuit: nam molli & digerit, & dolorem lenit. Quædam etiam mulieres conficiunt glandes ex assungia porcina, sed si accipiatur salita, non est expers alicuius acrimoniæ. Vnde magis quidē stimulat aluum, non ita autem molli & dolorem sedat. Ex adipè autem confectæ glandes vtiles præterea sunt illis, in quibus vermes in vltimo intestino propè anum gignuntur, qui ascarides dicuntur. Cum enim rebus pinguibus delectentur, his glandib. à sepo illectis infiguntur, & cum eis exeunt. Familiarissimè verò & leuissimæ glâdes sunt, quæ à mulierib. puerulis imponuntur. Fiunt autem ex melle cocto ad crassitudinem & spissationem aptam, vt ex ea fiant glandes: quæ si citra sal fiant leuissimæ & facillimè sunt, quia tamen nihil interdum faciunt, si astrictior sit aluus, ideo sal tenuissimè tritum addunt quantum illis satis visum fuerit, & aliquam ita acrimoniã consequuntur. Interdum verò & stercus muris addunt quod & ipsum non parum est acre: vnde & magis irritat intestinorum facultatem expultricem

imò vtuntur aliquando pro glande stercore hoc ita integro, quod vidi aliquando mouisse plus quàm voluissent. Acriores autem glandes interdum fiunt ex re facili paratu: accipiunt enim saponem quo deterguntur dum lauâtur vestes, & eius frustum in formam glandis adducunt, recisis circum circa partibus, atque ita imponût. Sæpius verò rem hanc apothecarijs mandant, vt fiat decocto melle, & post illis additis pulueribus hyeræ magnæ vocatæ à Nicolao, in hunc modum:

Recipe pulueris hyeræ picræ, dragmam.

Salis gemmæ,

(hoc enim acrius & vehementius est) dragmæ dimidium,

Mellis, q. s. vt fiant glandes vel suppositoria duo. Istiusmodi glandibus vtimur in morbis capitis, interdum ventriculi & aliarum partium superiorum, cum reuellendum potenter est, atque cum ægroti in nimium somnum proni sunt, vt euigilentur, sicuti in febribus tertianis, nothis, & quotidianis, in lethar-

go, sopore, & id genus alijs.

De

De Vomitorijs medicamentis,

Cap. XXII. & ult.

VT hoc primo libro omnia medicamenta complectamur, quæ purgando per superiora vel inferiora aluum cient & corpus vacuant, antequam ad alia transeamus medicamentorum genera, de vomitorijs etiam agamus quantum ad prius institutum satis esse potest. Et quia non exercitatis hæc scribimus, sed illis qui nuper se medicinæ faciendæ tradendi sunt, qui quæ aliquod rudimentum in hac re requirunt: idè non multa dicemus de illis vomitorijs medicamentis: quæ licet antiquis illis & absolutissimis medicis in frequentis fuerint vsu ad curandos diuturnos & difficiles affectus, nostris tamè temporibus & ante hæc etiam ab omnibus ferè dimissa sunt: qui ab Arabum maledictis adeò de territi fuere, vt eorum vsum omnino fugiant. Loquimur autem nunc de elleborismo à Græcis appellato, hoc est, de purgatione per vomitum excitato ex veratro albo. Neque hoc tamen cum Arabibus authoribus sentio, qui hoc referunt in naturam nostrorum hominum, id est, qui nostris his temporibus oriuntur & viuunt: quæ adeò sit reddita imbecillis, vt non possit hoc medicamentum perferre. hanc enim fabulam esse puto, & anilem quidem. Cum enim cætera medicamenta perferuntur à nostris hominibus sicut

& à priscis illis ferebantur, non video cur & hoc non possint ferre. Sed potius ex timore medicamentorum hoc puto accidisse, quàm ab imperitia ortum habuisse, cum non crederent se posse moderari vim & operationem istius medicamenti, sicuti eam moderabantur antiqui: verùm neque is sum qui velim Iunioribus & incipientibus medicis consulere, vt tirocinijs suis sint primi, qui medicamentum hoc introducant in vsum, ne fortè si res felicem successum non fortiretur, statim à principio suæ professionis malum nomen sibi compararét. Vnde nos dimisso illo medicamêto de facilioribus & familiarioribus sermone habebimus. Quia verò vomitus propriè ea excremêta prima vacuat, quæ in ventriculo sunt congesta, siue in eo fuerint genita, siue aliunde ad ventriculum cõfluxerint, ideo per vomitum non modò ventris, sed totum etiam corpus vacuari potest: nec modò vacuandi vim habet, sed etiam reuellendi, reuellit autem præsertim ab infernis partibus. Vnde in coxendicis & podagricis doloribus, præterea renum, vesicæ, & vteri, & intestinorum affectibus, reuulsoriũ & præsentaneum remedium est vomitus. In superiorũ autem partium, sicuti pectoris & capitis, nõ ita est commodum: nam caput repletur ex vomitu nec non & oculi. Sed & illud priuilegium vomitus habet, quod cùm in inijs accessionum in febribus putridis, atque etiam in ipsa accessione

omnes

omnes alię ferè vacuationes nocuę sint, solus vomitus utilis est, & spontaneus, & ab arte excitatus. Cum autem duplex sit ostium, quo vacuari possunt quę in ventriculo continētur, alterum superius, & id os appellatur, quę per hoc ostium reijciēda sunt vomitu reijciuntur: per inferius autem quod ianitor vel portinarium dicitur, quę per inferiorem aluum sunt purganda deijciuntur, atque in his quibus validum est os ventriculi, difficilis est vomitus, sicut facilis in illis, in quibus est laxum & imbecille. Contrà verò si infernum ostiolum aut imbecillum aut validum fuerit. Sed & ratione humorum fit, vt facilius vel difficilior fiat vomitus: tenues enim humores, qui præterea & leues sunt, cum facilius ascendant ad ventriculum, vt serosi aquosique: præterea verò & biliosi, facilius vomitu purgantur: crassi verò, vt pituitosi & melancholici, facilius per sēcessum: ex quo fit vt non sit simplex ratio eorum medicamentorum, quę vim habent vomitū ciendi. Alia enim laxant & molle reddunt os ventriculi, & id ad vomitum pronum reddūt. Alia verò humores aptos reddunt, vt per os reijciantur, sicuti quę eos attenuāt, detergunt & incidunt: quędam etiam ad ventriculum attrahentia excrementa, ea ad superiorem partem mouent, sicuti sunt quę propriè medicamēta vomitoria dicūtur. Sed rem hanc tandē particulatim tractemus. Vomitū primo modo

mouent, quæcunque pingui & oleaginea sub-
 stantia constant. Sed & tepida ventriculum in
 vomitum facilem & propensum reddunt. Varij
 quoque cibi, & diuersæ naturæ, in copia come-
 sti, & multus vini dulcis potus nauseabundum
 reddit ventriculum. Altero autem modo, id est,
 parando humores vt facile euomi possint: vo-
 mendi in causa sunt, quæcunque secandi & at-
 tenuandi vim habent: familiarissimè verò vtimur
 præsertim in febricitantibus vomitiuis: posca
 tepida, id est aqua cui parum aceti fuerit immi-
 stum: oximel quoque simplex ad duas vel tres
 vncias bibendum dandum ex aqua tepida. Post
 quæ nisi sponte succedat vomitus, iuuare illum
 oportet intromisso digito, vel penna in fauces:
 quòd si penna vel fauces fuerint ex oleo delibu-
 ræ prius, facilius succedet vomitus. Tertio verò
 modo ciere vomitus potest raphanum seu radi-
 cula, concisa in tenues particulas & comesta oxi-
 melite, & familiaris facilisque vomitus est, qui
 ex hoc medicamento cietur. Antiqui vtiebantur
 bulbo, quem vomitorium appellabant, quia cõ-
 citat vomitum, tanquam facili vomitorio, quem
 coctum prius ex aqua oximelite condiebant, vt
 in lib. de Fac. parab. in fine testatur Gal. ac mox
 comedebant. Nostri verò temporib. muliercu-
 læ & multi vulgares vomitu purgaturi ventricu-
 lum, atq; adeò etiam corpus vniuersum, vtütur
 floribus genistæ, & exhibent circiter dragmas
 duas,

duas, & aliquando etiam plus, & succedit postea copiosa per vomitum, & interdum etiam per secessum euacuatio excrementorum diuersorum colorum & diuersorum saporum. dicunt eos fuisse fascinos. Neque hoc fuit cognitum antiquis medicis, flores geniste, & surculos, & semina vim purgatoriam habere per vomitum: nam Galen. dixit semina & surculos strenue attrahere. Dioscorides vero ait, quod flores & semina geniste, si tusa ex mulsa bibantur, purgant per superiora sine periculo, perinde ut veratrum. Semen vero per inferiora purgare dicit. Et reuera, flores hoc nostro tempore comesti & per superiora & per inferiora etiam purgant. Galenus vero in radice melonum & melopeponum vim ait esse ciendi vomitum. Sed de his credo dictum esse satis. Vnum hoc addo, quod ad distinctionem eorum quae paulo ante dicta sunt facere potest, Nimirum quod si propterea volumus vomitum ciere, ut acres humores & calidos vellicantes os ventriculi educamus, ut saepe necessarium est in febribus biliosis: Hydreleum, hoc est aqua & oleum id praestantissime faciet, ut Galenus in primo ad Glauconem docuit. Nam praeter id quod vomitum ciat, obtundit etiam acrimoniam eorum, & aluo lenita, causa est cur & eorum pars quae non ita facile per vomitum poterat educi, per secessum defluat. Vbi vero crassi & lenti succi sunt vomendi, ut in tertianis, nothis, ac quotidianis, & saepe

etiã in quartanis, aptius medicamentum erit ex
 posca vel oximelite, vel etiã ex syrupo acetoso.
 Sed & hoc addamus quòd ventriculus facilius
 post cibum concitatur in vomitum, quàm ieiu-
 nus. Cùm verò cibum damus vt euomant, præ-
 ter id quod oportet cibos esse diuersos, præstabit
 etiam vt in his sint quæ secant & attenuant, vt
 sunt salita.

Plura quidem in præsentia à nobis consulto
 sunt omissa, cùm de purgationib. medicamen-
 tis tum de clysterib. & glandibus, & quæ etiam
 diximus, latius & vberius declarari poterant:
 sed quia, vt sæpe dixi, tyronibus hæc scribimus,
 ea tantùm in præsentia afferre voluimus, quæ ad
 breuem & compediariam institutionem eorum
 & isagogen tantùm facerent. quòd & in
 sequenti etiam libro ser-
 uabimus.

*Finis primi libri, De medicamentorum usu
 & Compositione.*

EXCEL.

EXCELLENTISSIMI
 MEDICI D. VICTORIS
 Trincauelæ, De Compositione
 & vsu medicamentorum.
 Liber II.

De Continuatione dictorum cum dicendis, & de Concoctione & maturatione aliqua.

CAPVT I.

Vamuis si ad scopũ medici, qui morbos eos est curaturus, in quibus opus est purgatione, respeximus, prior videatur esse tractatio, quam priori libro perscrutati sumus, si ramẽ rationem spectemus, qua medicamenta in opus & vsum deducuntur, longẽ priora esse ea sunt censenda, de quibus hĩc loquuturi sumus. Rarò enim medici, imò rarissimè ab initio morbi, verè purgatorijs medicamentis vti solent: duntaxat enim in morbis turgentibus, plerunq; autem post aliqua quæ ad leniendã aluum faciunt, ab illis medicamentis curationẽ inchoamus, quæ tum corpus, tum verò humores vacuãdos, ad faciliorem purgationem parant: & hi quidem dum coguntur, & corpus dum humidum fit, ad facilem va-

cuationem paratur. hoc enim Hippocrates par-
 tim primo, partim secundo Aph. Aph. 22. nobis
 insinuare visus est: nempe concocta medicari o-
 portet non cruda, neque in principio. Item cor-
 pora si quis purgare voluerit, oportet ea prius
 fluida facere, quæ maxima ex parte vi & ope me-
 dicamentorū moliri solemus. De huiusmodi er-
 go medicamentis, nobis in præsentia restat agen-
 dum. Et licet non solū ea corpus vacuent, quæ
 aluum inferiorem, superioremue cient, sed præ-
 terea & ea quæ vrinas sudoresque, item & quæ
 digerunt, & per eam euacuationē inaniunt, quæ
 inconspicua est, & sensus latet: tamen magna
 inter illa medicamenta, de quibus suprà egimus
 in ratione vacuationis, & hæc quæ per lotia su-
 doresque, & tandem per digestionem in halitus
 vacuant, intercedit differentia: quia illa quadam
 proprietate, quæ formam eorum propriam se-
 quitur sua natura prædita sint, & quam non pos-
 sumus in primas qualitates quoquomodo refer-
 re, vnde non modò vim habent vacuandi, sed e-
 ligendi etiam certum humorem & definitum,
 quem attrahant vacuentque. Quæ autem sudor-
 es & vrinas prolestant, ea aut per suas qualita-
 tes & propter intemperantiam propriam id a-
 gunt, aut modo suæ substatię, qualitatis scilicet,
 aut tenuiorum aut crassiorum sunt partiū. quæ
 omnia ex Galeno quinto de Simpl. med. fac. in
 temperiem & partium naturam referri possunt:

non

non autem in aliquam propriam facultatem, qua hunc humorem magis quam illum euacuent: nam calefaciendo, attenuando, siccandoque agunt quicquid agunt. Quo fit, ut deinde illis eisdem non minus ad parandos humores, & corpus ad faciliorem purgationem utamur, præsertim verò si illi læti & crassi fuerint, & corpus obstructionibus fuerit occupatum. Sed redeamus unde diuertimus: ut ergo euacuati feliciter ac facilliter succedat, opus est concoctione, maturatio-
ne eorum excrementorum, quæ per medicamenta euacuanda sunt: nam Hippocrates & Galenus apparatus materię purgandæ tum maturatio-
ne tum cõcoctione appellare solent. Præterea verò opus est ut corpus fluidum fiat. Sed de his paulò etiam longius agamus.

Est hoc in primis considerandum, ut quæ dicenda sunt, de eorum medicamentorum ratione, quibus ad maturandos aut concoquendos humores detrahendos exquisitius percipiantur, quòd concoctio nihil aliud est, nisi transmutatio, quæ fit à nativo calore, in materia quæ concoquitur. hoc enim Arist. secundo de Anima. & quarto Meteor. Hoc item Gal. secundo & tertio de Naturalib. fac. cap. quarto & septimo aperte dicit. Primum enim & præcipuum cõcoquens, est calor natiuus. At verò sicut non eadem est ratio & natura rei quæ concoquitur, ita neque eadem est concoctionis ratio & modus. Cum e-

nim omne quod transmutat aliquam rem, ideo illam transmutet, vt in substantiam sui similem conuertat: ea verò & absoluta concoctio censenda est, in qua id quod concoquitur, in similitudinem cōcoquentis conuertitur, id autē quod eodem modo conuertitur, quandam habet suapte natura, vt dicit Galenus secundo lib. com. 45. in primum Epid. cum re coquēte familiaritatem. Vnde quo maior erit familiaritas, inter partem cōcoquentem & rem cōcoquendam, eò & plures partes & melius in substantiam rei concoquentis transmutatæ cedunt: nunquam tamen tanta est inter hæc duo affinitas naturæ, vt id quod cōcoquitur, secundū omnes sui partes vertatur in substantiā rei quæ concoquit. Quæ ergo partes ita exquisitè coqui nequeunt, excrementa sunt, quæ interdum plura, interdum pauciora pro ratione rei quæ cōcoquitur, vtpote, quæ vel aptior vel ineptior sit ad concoctionem, aut etiam pro ratione roboris natiui caloris concoquentis relinquuntur. Excrementa autem & si omnino exquisita transmutatione, in naturam rei concoquentis conuerti minimè potuerint: neque tamen omnino cruda relinquuntur: nam & ipsa aliquo modo versus substantiam rei cōcoquentis trāsmutatur, saltem enim secundū qualitates conuersa sunt: nempe in calore, in ratione temperamenti: item crassitie vel tenuitate, & huiusmodi. Vnde omnes volentes reddere rationem

cur

cur in tabescentibus optimum signum sit, quando aut sponte, aut ex incisione effluit pus album & leue: item & vrinæ in febribus quâdo hipostasis habent albam & lenem, sunt, quia indicant natium calorem, qui sedem suam in solidis particulis habet, vicisse, atque transmutasse materiã illam excrementitiã, quantum secundum propriã eius naturã transmutari poterat: neq; enim talis erat, vt in vtilẽ & alimento aptã substantiã, posset transmutari. Nisi aliquando pituita, quæ generatione humorum plenè transmutari non potuit: per vltiorem enim cõcoctionem, si nõ vniuersa, saltẽ ex aliqua parte cõsequitur eamcõcoctionẽ, qua vt primo de Rat. vic. in morb. ac. dicit Gal. in vtilẽ & alimonix corporis aptũ sucũ conuerti possit. Hæc itaq; est illa concoctio qua in humano corpore cõcoquũtur in morbis atq; etiã in sanitate vitiosi & excrementij succi, qui occasione esse possunt cũ morbi cõcitantur. Est enim, vt tertio de Crisib. ait Galenus, eorum transmutatio à calore naturali eos superante, & eorum contumaciam vincente: à vitiatã enim concoctione, cùm natius calor, qua natius est materiam nequit superare, copia malorum humorum congeritur, quos ille factus validior, tandem adurit, etsi superare & vincere potest, coquit, eosq; coctos quâdo nequit in vtilem substantiam conuertere, aut digerit, aut paulatim per loca ad excretionem commodiora & aptiora, vel confertim, vt in morborum indicationib.

excernit. Quia verò imbecillior est interdum, quàm vt possit materiam facillè superare, vel propter vires labefactas ex morbi magnitudine, ex aliaue occasione, vel propter multitudinem contumaciamue excrementorum, quæ vehemèter cienda vel crassa vel lenta sunt, vel propter aliquam qualitatem naturæ aduersariam, ita vt periculum subire videatur, ne natura succumbat, & superetur natiuus calor, vel saltem ne tardè admodù ipse superare possit, eget, vt quarto de Ratione victus, in ac. morb. capite 43. dicit Galenus, aliquo externo auxilio, quo ipse validior fiat, & contumacia excrementosæ materiæ possit facillius superari. Quibus omnibus subscribere videtur Arist. quarto Meteor. com. 45. & 47. Vbi accipimus, quòd in vtraque concoctione, primum & præcipuum agens est natiuus calor, extremum verò adiuuans est medicus: qui quasi naturæ minister & adiutor, vtens instrumentis suis ex ratione administratis, illi auxilio est. id quod quinto libro commentariorum in sextum Epid. com. primo apertè declarat Galen. Eteodem quarto Meteo. insinuauit Aristoteles. Dupliciter autem medicus in iuuando naturam suis instrumentis vti potest: primo quidem, si natiuo calori robur addat, quod quoniam pacto præstare possit, facillè percipiemus, si meminerimus eorum, quæ à Galeno alibi sunt exposita: nempe quòd calor natiuus est ea natura, quæ in
animante

animante corpora regit seu partes solidas. Præcipua enim hæc sunt, à quibus tum concoctiones fiunt, tum verò alia munia propria facultatis, quæ naturalis à medicis appellatur. Horum autem vniuersum robur, vt Galenus secundo libro commētariorum in primum Epid. com. 46. & alijs locis, positum est in simmetria, calidi, frigidi, humidi & sicci. Omne ergo momentum istius rei in proba natiui caloris, & subinde solidarum partium temperamento consistit. Hoc ergo modo potest medicus minister adiuuare naturam, nempe vt reuocata naturali temperie, simul & vires suas ipse recuperet. Deinde verò & alio modo potest medicus adiutor esse naturę laborantis, id est ratione materiæ, quæ concoquenda est: nimirum quãdo insignis aliqua materiæ copia congesta, intemperiem fouet morbosam, ac obstat naturæ, quo minus ad naturalem temperiem redire possit: nam nisi id fomentum tollatur, nunquam temperatura propria reuocari poterit. Solet autem aliquando materiam sine vilo medicamentorum vsu detrahi, vt quando hoc missione sanguinis fit, quod ad nostrum institutũ nihil in præsentia pertinet, nonnunquã autem per excretionem vi & sponte naturæ solius factam, vt adiuuantibus medicamentis purgatorijs: quæ quidem excretio nunquam vtilis esse potest, nisi vt paulò antè dixi, præcedat eo-

Q

rum quæ excernenda sunt concoctio, quam natura sponte molita sit, aut adiuta à medico qui sua adhibuerit instrumenta. His præterea addo, quòd aliquàdo multus excrementitiusq; humor infractus est in tenues & angustos meatus, per quos difflatio corporis atq; euentatio caloris fit, vnde maxima eius seruetur temperatura. Causa autè illius infarctus, qui nõ facillè remouetur, est materia multa aut crassa, aut lenta, quam necesse est, vt sanitas pristina redeat, euacuare: euacuatio autem rarissimè, ne dicã nunquam, fieri poterit sine opera medicamentorum quæ attenuent, dissecent & detergant. Aliquàdo etiam tanta est excrementorum, præsertim crassorum & crudorum congeries, vt ferè calor natiuus ab eis stranguletur, à quibus præterea multæ & difficiles in visceribus, & contumaces obstructions excitantur, quæ scirrhus & alios plurimos morbos prauosq; adducunt affectus. Et sæpe natura ab ijs sponte sua nequaquã se potest explicare, imò medici auxilium opportunum expectat: & quamuis non parum etiam alia medici instrumenta sæpe opportuna & necessaria ad hoc sint, nos tamen, quia pharmaceuticam medicinam tractamus, de medicamentis, ita vt in priori etiam lib. tantùm hîc agimus. Cùm verò in vniuersum duplex sit eorum medicamentorum vsus, quæ nunc nobis in hoc secundo libro proponuntur consideranda

Deranda: nam, aut per os sumuntur, aut exterius adhibentur: primùm de illis, mox de ijs etiã tractationem instituemus.

Deratione eorum medicamentorum quæ in uniuersum ad præsens institutum pertinent.

Caput II.

VNiuersa medicamētorum ratio, quæ medico in vsum ad corpus vel humores parandos ad faciliorem purgationem venit, siue ea sint simplicia, siue composita in his duobus consistit. Nimirum in distincta cognitione virium vel facultatum eorum vniuscuiusque, siue illæ ad primas, siue ad secundas qualitates referantur, vel ad tertias etiam, & hoc non vniuersaliter solū, sed distinctè & particulatim, & per suos ordines & gradus. præterea in exquisita cognitione eorum scoporum, qui medico indicat quæ facultates sint futuræ vtilis & aptæ ad tollendum affectum. Horum verò cognitio à natura curandi affectus est petenda. Demùm & tertio in exquisita cognitione naturæ corporis vel particulæ laborantis. Itaq; de ijs tribus agemus nos, quatenus instituto nostro satisfacere potest, Initiū verò à sermone de scopis faciemus, quia tractatio de facultatib. primis, secundis & tertijs medicamentorum, vniuersaliter & particulatim à Galeno, Actio, Paulo & alijs sufficienter abso-

luta fuit. Satis ergo nobis nūc erit, si illa tāquam posita & constituta ab his authoribus accipientes, illis tanquam fundamentis ad ea explananda vsi fuerimus, quæ ad rationem compositionis & vsus eorum quæ magis proximè ad hoc institutum pertinent. Sed ad rem redeo. Porrò sicut sagittatores signum aliquod sibi præfigunt, quò dum sagittas impellūt, collimant, & ad quæ omnem impulsū & momentum sagittarum dirigunt (id autem Græci scopum nuncupant) ita necesse est, vt omnis artifex qui verus sit artifex, & non temerè, sed ex arte agat, sibi id tanquā scopum proponat necesse est, quod circa naturam circa quam operatur agendum putat, quod illi deinde sit tanquam regula, ad quam omnia agenda deinceps referat. Quare & medicus qui affectum aliquem curaturus est, vt ex arte curet, oportet vt primò cognoscat quid sibi agendum sit, vt curare possit: & illud postea tanquam scopum in omni ratione curandi qua vsurus est, spectet. Hoc autem natura curandi affectus, vt tertio Meth. probauit Galenus cap. primo, præsertim potest ostendere: nam vt ille ait, absurdissimum esset putare, quòd aliud sit quod ratione curationis indicet, quàm morbus qui curandus est. Vnde pro diuersa natura curandi affectus varij oriuntur scopi: qui statim percepta natura curandi affectus, medico perito & diligenti se offerunt. Quia verò affectus non semper eodem modo à medico,

medico consideratur, aliquando enim vniuersaliter & secundum suam communem rationem, aliquando verò particulatim: ita duas quoque habet correspondentes indicationes. Ecce enim morbus secundum suam vniuersalem rationem est res naturæ & sanitati aduersaria, actionem ledens, vnde statim medico, qui semper vult sanitatem tueri, & corpus à morbis vindicare insurgit communis indicatio: morbum omnino tanquam hostem esse profligandum. Cùm autem ea quæ se mutuò oppugnant sint cōtraria, ideo hoc primùm se illi offert tanquam scopum, inueniendum esse aliquid quod morbo aduersetur, cuius vsu morbus depellatur. Sed hoc in vniuersum nequit fieri: nam neque morbus in vniuersum aliquem affligere potest: oportet ergo vt certus sit determinatusque morbus, vt tandem vsque ad vltimas differentias descendendo & diuidendo progrediamur. Etsi enim singularia ea sint, quæ nobis curanda primò se offerunt, in artibus tamen exponendis non eousque fit progressus, sed satis est ad vltimas vsque species peruenisse. Cùm ergo morbus diuiditur in tria prima genera, respicientia tres illas primas naturas, à quib. pēdet vniuersa sanitatis ratio, id est, apta temperatura vniuersi corporis, & cuiusq; partis, recta & proba earundem conformatio, & vnitas seu continuitas. Prima natura particulis simplicib. & similaribus tribuitur per se: altera verò com-

positis, siue instrumentarijs. Vtrisque tertia cōmunis est, vt cūm quorundam ineptiam prætereamus, qui in Galenum & alios latrâtes, putant sibi celebre nomen comparaturos. aiunt enim hi eos morbos qui in solam contentionem referuntur, non esse vtrisque particulis communes, sed alij simplicibus proprios, alij instrumentarijs esse voluere. Nos verò sequamur nunc Galenum & agamus primò de eo genere quod natura primūm est, & quod in intemperatura consistit. Sicut enim sanitas in apta & cōcinna simmetria & temperie primarum qualitatum cōsistit, ita necesse est morbum consistere in vitiata temperie, & mensura earundem. vtpote qui sanitati opponitur, non sicuti extremum extremo sed vt extrema medio. Morbus siquidem oritur ex recessu à temperie & mediocritate contrariarum qualitatum primarum, qui excessus aliquando componitur vt nostis. Simplex dicitur, cum fit recessus in vna tantūm contrarietate à mediocritate, vt in calido, vel frigido duntaxat, seruata mediocri temperatura aliarum duarum, id est, humidi & sicci: vel è contrâ. Compositus verò, quando in vtraque contrarietate à mediocritate fit recessus. Sed est & alius compositionis modus præter hunc: is verò est, quia sæpe citra fomentum aliquod vllius materiæ contrahitur aliqua intemperatura, vel simplex illa sit, vel composita, vt verbi gratia, in hectica febre. aliquando

quando verò ea intemperatura à præsentia alicuius materiæ fouetur, vt in tertiana febre, & he-
risipelate. calida & sicca intemperatura ortum
& fomentum habet à bilioso succo, aut infarcto
aut defluente per particulas. Quemadmodum
autem morborum ad primum genus pertinen-
tium multiplex est facta partitio, pari passu vna-
quæque harum differètiarum per quas facta est
partitio, suam propriam & accommodatam ha-
bet indicationem, à qua & proprius etiam sco-
pus desumendus est. Inueniendum est ergo vni-
cuique harum differètiarum, id quod in primis
illi tanquam contrarium opponatur. Et cum v-
naquæque intemperatura aliam intemperaturâ
habeat cõtrariam, simplex simplicem, composi-
ta compositam, scopus quem sibi medicus præ-
figit in morbis, qui consistunt in calida intempe-
ratura, est refrigerandum esse, & in alijs eodem
modo vel simplicibus vel compositis. Quando
verò præter particulæ intemperamentum adfit
etiam materia quæ ipsum efficit & fouet, neces-
se est vt inde tum indicationes, tum scopi orian-
tur varij. Nam præter illam communem indica-
tionem, quæ sequitur rationem vniuscuiusque
materiæ morbosæ, nimirum quòd morbos ex
repletione factos, vacuatio sanat, quæ ad priorè
librum potius pertinet, & præter alteram quæ à
qualitatibus primis, quibus illa materia prædita
est, & à quibus pendet & fouetur intemperatu-

Q. 4

ra contracta in membris. Sunt alij scopi, & alia indicationes, tum à modo & ratione substantiæ, tum verò ab alijs illius qualitatibus præter primas, quæ obstant quominus primo & communi scopo, nisi cum magna difficultate & incommodo satisfacere possimus. Prior enim & communis scopus erat, vacuandâ esse materiam morbosam, cur autem difficilis & laboriosa euacuatio sit, in causa est, quia aut nimis tenuis sit humor (Dum enim attrahitur, in tenuiorib. & angustis meatibus earum particularum per quas transiturus est, quasi absorbetur, vt inde non possit educi facilè) aut quia crassior est iusto. Crassæ enim materiæ ad educationem & euacuationem sunt difficiles, aut tertio quia lenta sit. Lentus enim humor adeò tenaciter hæret locis in quib. continetur, & per quæ transit, vt idem nequeat modico negotio diuelli. Sed & modo quo in ea particula continetur, oritur difficultas vacuationis materie, quia si quasi per vasa, vt dicit Galenus secundo & octauo de Comp. med. per loca, diffluat, facilius est eius euacuatio: sed si sit velut absortus, & infarctus in substantia particularum inculcatusque, vt in tumorib. præter naturam, nempe in inflammatione herisipelæ, scirro & huiusmodi, longè difficilior erit euacuatio. præterea facilius est etiam euacuatio eorum, quæ in vijs communibus continentur, per quas fit euacuatio vel in locis vicinis ad ea pertinetibus, vt sunt

ven-

ventriculus, intestina, & venæ ad hæc pertinētes, nempe meseraicæ, & concaua iecoris pars, quando per aluum futura est euacuatio : renes verò & connexa iecoris pars, si per lotia sit euacuandum. Et quia non solùm cogitandum quòd vacuandum sit, sed & quomodo possit facilè & citra noxam vacuari, ab omnibus his medicus aliquam particulatim indicationem petit, à qua proprium scopum depromat, quem deinde spectans accommodata his omnibus & oportuna medicamenta reperire & adhibere possit. Quâuis autem de his hæctenus egerimus, perinde ac si ea propriè duntaxat illis morbis sint, qui ad in temperamentum pertinēt, si tum volumus rem exactè disquirere, in hos tandem scopos etiam cætera morborum genera, in quibus medicamētis opus est, necesse est resolui. quia si medicamentum propriè dicendum est, quod corpus nostrum transmutare potest, & omnis transmutatio fiat per ipsas qualitates, tandem huc omnib. confugiendum est: nam aut calefaciendum, aut refrigefaciendum, aut attenuandum, aut incrassandum, aut incidendum, aut detergendum, aut rarefaciendum, aut laxandum, aut densandum, aut constipandum. Hæc enim omnia vsu & ope medicamentorum fieri possunt, & quotidie à medicis fiunt. Quib. si addiderimus quod aliquando partiū agglutinatione est opus, interdum verò illis quæ vim habēt septicen aut cau-

sticen, hoc est putrefacientem vel vrentem, omnia ferè complexi erimus, quæ in vsu & electione compositioneque horum medicamentorum de quibus nunc loquuturi sumus, quæri solent. Sed hæc ad exquisitam rationem compositionis & vsus huiusmodi medicamentorum, neque factis sunt cognitu medico. nam illa adhuc indicatio quæ ab his pendet nimis generalis est, quia non tantùm illi nouisse oportet quod calefaciendum frigefaciendum &c. sed & quatenus hoc faciendum sit: nam alioquin si ita temerè calefaciemus & alia agamus, neque nobis terminos aliquos hac in re præscriperimus, facilè ab vno extremo in aliud, & aliquando deterius fieri transitus poterit. Hos verò terminos nobis præscribendos illa eadem ostendere possunt, quæ priores illos scopos etiam indicarunt, si eorum notitiam distinctam habuerimus. Cùm enim illa vt dicebam, in quodam excessu vel recessu à naturali mediocritate consistant, nullus autem recessus indiuiduus est, sed aliquã habet latitudinem secundum eam rationem, qua aliqua vel magis vel minus ab ea mediocritate recedere dicitur. in quo item recessu, vt Galen. præsertim in tertio Artis paræ dicit, possunt ordines ita notari, sicut in viribus medicamentorum quibus corpus mutare possunt, notarunt & Galenus & alij ferè omnes posteriores. Distincta ergo cognitio rationis excessus in morbis vel in morbofis cau-

sis, describere medicus facile poterit, modum limitesque ultra quos non oporteat, in his quæ nuper exponebamus progredi. At verò quia ista recessus ratio percipi nunquam poterit, nisi ex collatione cum ea naturali mediocritate, à qua recessus factus est, ideo oportet prius novisse naturalem statum, tum corporis ægri, tum particulæ, si ea malè apta est, ut tandem necesse sit perspectam habere maximè naturam omnium partium humani corporis, quibus medicaméta sint adhibenda: nec modò quantum ad earum temperaturam, sed & quantum ad substantiam, munia, dignitatem, & præstantiam pertinere potest: quia multa exterius adhibita, externis partibus vtiliter & citra noxam administrâtur, quæ si interius assumerentur perniciè afferrent. Præterea in dignioribus partibus, magis cautos esse oportet medicos, & semper earum robori prospicere. Sed & situs earum non parvam rationem habere oportet: nam quo remotiores sunt partes, & quo per longiorem viam medicamentis iter est futurum anteaquam ad locum affectum pertingant, eo etiam valentiora & fortiora requiruntur medicamenta: quia eorum vires semper in transitu remittuntur. atque res hæc tantam habet vim, ut sæpe sit necesse, oportunis medicamentis aliquid intermiscere, quod alioquin quatenus ad eius naturam pertinet, alienum est & aduersarium curando affectui. Vtile tamen ea ra

tione est, qua iuuat alia accommodata medicamenta, vt facilius & citius perueniant ad morbosum locum, vt in medicinis dolori capitis opportunis acetū immiscemus. Sed de his exquisitius in sequentibus mox agemus. Hęc sunt quę ab Antiquioribus medicis, & à Galeno præsertim multis in locis aliquando breuiter & per compendium, aliquando verò diffusè & per diexodum, exposita & probata sunt, de prompta quidem ex principijs & decretis Hippocratis. Nos verò tanquam constituta & probata accipimus, tanquam initia ad ea explicanda, quę magis particulatim facere possunt ad rationem accommodatè componēdi medicamenta, quibus in tuenda sanitate & depellendis morbis vtimur.

De communibus quibusdam fundamentis, pertinentibus ad communem rationem eorum medicamentorum quę per decoctionem parantur & conficiuntur.

Cap. III.

QVoniam verò plura eorum medicamentorum, quę tam interius assumuntur, quàm exterius adhibentur, præsertim verò si ex pluribus conficiantur, per decoctionem componuntur, & ad vnam formam certamque constitutionem deducuntur: ideo non erit ab re, si prius de communi decoctionum ratione aliqua verba faciam. Et primò, quibus de causis sint adducti medici, vt medicamēta interdum
 sola

sola simpliciaq; interdum plura, interdum pau-
ciora simul ad ignem decoquant, & quæ utilitas
inde proueniat. Hæc verò rem vt distinctius tra-
ctemus, distinguenda est primò cocturæ ratio.
Nam ea ex medicis & philosophis duplex est: nè
pe elixatio & assatio. Elixatio est coctura quæ fit
à calido in multo humido: Assatio verò ex quar-
to Meth. à calido, sicco & igneo. Licet autem
vtrouque modo coquantur medicamenta, frequẽ
tius tamen per elixationem, præsertim quæ inte-
rius sumuntur ac deuorantur: imò & eorum plu-
rima quæ exterius administrantur, vt linimenta
& vnguenta. Item emplastra, cerata, & oleorum
quamplurima. Primùm ergo loquemur de his
quæ ad ignem ex multo humore coquantur, &
quasi elixantur. Et quia horum alia simplicia
sunt, alia mixta & composita, de simplicibus e-
tiam primò loquemur. Simplicia verò sunt vt
succis, tum fructuum, tum herbarum, liquoresq;
& in his etiam aquam ponimus. Non est autem
vna eademque ratio cùm hæc coquantur: nam
aqua quidem à medicis, quantum hætenus me
legisse memini, duplici de causa coqui solita est:
nempe vt aliquam particulatim malitia ab ea de-
trahatur, vnde crassæ, palustres, & limosæ aquæ
coquebantur ab antiquis, quia facilius terrenæ
& limosæ partes, postquam refrigerari permit-
titur aqua, vi ignis seegregatæ descendunt:
rarefcit enim substantia aquæ per decoctio-

nem, ac facilius propterea extraneæ partes secretæ descendunt. non coquebatur autem aqua ab antiquioribus medicis ad potum, si defecaret sua sponte & bonæ erant: ad corrigendam ergo aliquam eius maliciam ipsam incoquimus: præterea etiam ad eam refrigerandam. In regionibus enim in quibus fontes vel putei frigidi: ut in Aegypto, aut nulli, aut rari sunt, cum opus est aqua frigida, ut testatur Galenus quarto libro commentariorum in sextum Epid. com. 10. eam primum decoquunt, mox verò noctu sub dio aeri exponunt. Ita enim magis & facilius refrigeratur, præsertim quando prius efferbuerit. promptius namque eam per ebullitionem priorem refoctam subit frigus. Facilius enim transmutantur quæ rara sunt, quam quæ densa. Succis verò præsertim plantarum & fructuum, coqui & ipsi solent, præcipuè ut seruari imputres possint. Facillimè enim præter vinum, oleum & mel, ex de Fac. simpl. med. ceteri omnes serè putrescunt citissimeque, nisi concoquantur, siquidem consumuntur, dum concoquitur aqueus quidam humor, qui putrescendi in causa est. Decoquuntur autem interdum ut condenscant, & indurentur, sicuti succus radicis dulcis coctus, cogitur & induratur, succus etiã absyntij, & ut idem sexto de Comp. secūdem loca, ait: Succus Hypocistidis, vuæ acerbæ & centauri, & quamplures alij, qui ut ibidè scribit, si fuerint plurimum

exco

excocti exiccantur, crassescuntque, & tandem indurantur per cocturam, vt & multi alij liquores, sicut resinæ omnes, præterea & mel & lac. Coquuntur itidem succi liquoresque, vt ab eis aliquid quod nocere posset remoueat, quemadmodum lac & mel, quæ cruda, sunt flatulenta, atque aliquando excitato flatu ventriculum & aluum conturbant, & dolores concitant. Vnde coquuntur vt partes illæ per cocturam consumantur, quæ apta materia sunt ad flatum excitandos. cum enim ex quarto de Rat. vict. in morb. acut. com. septimo, lac Asinæ coctum ad laxandum aluum præciperetur, illud coqui propter flatum dicit Galenus. Item tertio de Fac. alim. cap. 39. ait, Mel, nisi probè coctum sit, flatum gignere. Præterea verò interdum vt aliquam qualitatem facultatemque his adimamus, quæ nostro vsui, quantum ad nostrum institutum pertinet nō est futura. Sicut verbi gratia lac quidem & mel accepta citra cocturam aluum cieunt inferiorem, sed mel superiorem quoque, si vt ibid. testatur Galenus, copiosum deligatur: sed decoctum non amplius ciet inferiorem aluum, nec vomitum; nam vel cuiusdam acrimoniæ participes est, qua ventrem aliquantulum soluit: lac verò ratione feri, quod non est nitrositatis alicuius expers, facultatem aliquantulum habet proritandi deiectiones alui. Vnde mel coctum cum acrimoniam deponat per decoctionem, amittit

etiam vim subducendi aluum, & potius postea
 urinam prouocat. Facile enim hoc modo per
 venas permeat cum de ventriculo prius depo-
 neretur, ad id incitantibus acrioribus partibus,
 quam in venas distribui posset, ita & lac si eate-
 nus coquatur, vt serosus humor absumatur, non
 modo non ciet aluum, sed potius eam sistit & a-
 stringit. Vnde antiqui præsertim asininò lacte
 ad purgationes inferioris ventris utebantur, & eo
 quidem cocto quantum poterat esse satis, ne fla-
 tus gigneret. coctura verò modesta non tollebat
 vim purgatoriã: cum enim serosius sit lac istud
 præ omnibus alijs, per facilem & modestam co-
 cturam nequit vis soluendi ab eo adimi. Sed aga-
 mus modo de illa coctura, qua plura simul que
 composita & commixta coquuntur, sicut quan-
 do syrups & medicinalia decocta, & alia medica-
 menta per dictam iam coctionem parantur à me-
 dicis, vel eorum ministris. Non agemus autem
 nunc de ratione & causis compositorum medi-
 camentorum in vniuersum, neque etiam expo-
 nemus quam vtilitatem afferat compositio plu-
 rium simplicium, in vno eodemque medicamē-
 to, & qua necessitate medici ad componenda
 medicamenta compulsi fuerint, quia de his co-
 piosè in priori libro actum fuit: sed tantum de
 coquendi ratione loquemur. Neq; tamen vt do-
 ceamus modum coquendi particulatim & reli-
 qua quæ medici suis seplasiarijs tractanda relin-
 quant,

quunt, sed de vtilitate & commodo quod medicamenta consequuntur per cocturam aptam, quando plura simplicia medicamenta simul commixta coquuntur: deinde quam comoditate medicamentis coctis afferant aliqua, quæ ipsa ex re aut nullam, aut saltem non insignem vim vel facultatem habent. Quatenus ergo ad primū pertinet, hoc imprimis est considerandum, quod cum ars naturam quantum potest imitetur, naturæ verò in generatione corporis mixti & compositi ad vñionem, siue ad vñam formam diuersa simplicia corpora per concoctionem factam à calore natiuo, & infito rei deducit. ea enim est eius vis, vt possit siccum elementum cum humido miscere, rem in vñam perfectionem conducere, & ad vñam formam, quæ inter ea quæ miscentur media est, viresque omnes & facultates, sub quodam modo, & quadam mensura eorum, ex quorum miscella progenita est, in se cõtinet. Ita & medicus naturam imitans, nititur per coctionem diuersorum, medicamentorum vires & facultates diuersas in vñam quasi mediam facultatem vnire, quæ illas vires, quæ prius diuersæ sparsim, & seorsum in diuersis illis medicamentis habebantur, per eorum compositionem & decoctionem collectas contineret, vt illis deinde ad morbos in quibus multæ & complicatæ sint indicationes vti posset. Vnde & Aristoteles quarto Metheor. vbi de generatione mixtorum

R

per concoctionem agit, dicit concoctionem ac eius differentias, nomen quidem nullum habere proprium, quo transmutationes hæ, quas natura molitur, significantur, necessarium autem fuisse ea transferre quæ propria artis sunt: sicut concoctio, elixatio, & assatio, propter eam similitudinem quæ est inter operationem naturæ, & artis eam imitantis. Galenus itaq; in libello pro puero laborante comitiali morbo, reddens rationem cur oximel, hoc est acetum mulfum, quod fit ex aqua, melle, & aceto simul mixtis, decoqui voluit Hippocrates, cum ea omnia liquida sint, & quæ mutuo facile citra coctionem misceri possint, dicit, ut melius & exquisitius uniantur: addit autem præterea, ut & aceti acrimonia obtundatur, & mellis flatulentia corrigatur. Sed & cerata vel emplastra, quæ ex lithargyro componuntur, & alijs mineralibus ex oleo decoctis, vel ex alio liquore, meliora esse ait primo de Comp. medic. per genera, quo magis cocta fuerint. rationem verò unde ea quæ coguntur facilius ad unionem & æqualitatem deducuntur, visus est insinuare, primo de Alim. fac. capite primo, ubi hæc scripsit. Omnibus enim quæ coquuntur in aliquo humore usu venit, ut quiddam ab eius facultate in se deriuent, atq; etiam, ut vicissim de sua portione aliquam impartiantur. Commiscetur itaque, ut hac ratione saltē facultates exquisitè dif-

&

& digerantur in eius partes omnes, & ita in vnū
 coeant. Habet præterea & aliam cōmoditatem
 decoctio, quæ priuatim illis medicamentis uti-
 lis est, quæ diutius parata seruantur: (de illis lo-
 quor quæ sunt liquida vt potiones) præsertim si
 mel vel saccarum accipiant: nam hæc duo maxi-
 mè id præstant, vt diutius seruari possint inte-
 gra medicamenta, & illa maximè quæ ex herba-
 rum fructuumque succis parantur, vt multi sy-
 rupi fiunt: nam quamuis hæc vim magnam ha-
 beant custodiendi medicamenta à putredine,
 corrumpuntur tamen nisi sint probè cocta, adeò
 vt extranea humiditas, quæ putrefactionis fomē-
 tum est, absumatur. De alijs verò medicamentis
 quæ exterius illinuntur aut apponuntur, vt sunt
 olea medicinalia, emplastra & huiusmodi, suo lo-
 co dicemus. Sed neque id in præsentia præter-
 mittendum, cuius & in priori libro meminimus:
 nempe quòd quamuis ea, præsertim simplicia, in
 componendis his medicamentis, quæ per deco-
 ctionem absoluenda sunt, sint eligenda, quam-
 uis facultatibus possint aliquid conferre, perti-
 nens ad scopum, quem in curando affectu spe-
 ctandum nobis proposuimus: utimur tamen sæ-
 pissimè & alijs quibusdam, quæ cum his compo-
 nimus, quorū facultates præcipuè ad nostrum
 institutum faciunt, quamuis ea vel nullas vel sa-
 tis exiguas vires habeant, quæ possint aliquam
 præstare vtilitatem, proposito scopo primùm

tinētem: & tamen eorū vsus, vt tertio de Comp. med. per genera cap. quintò dicit Galenus, & si non primū, secundariò saltem multam afferūt commoditatem: neque eam vnam tantū, sed multiplicem. Primam quidem commoditatem tribuunt aliqua medicamenta simplicia in compositione accepta, quòd tanquam materiæ alijs medicamentis officium præstant, ad quod officium ea in primis idonea sunt: quæ vt tum ibid. docet Galenus, tum verò xj. de Fac. simpl. med. non sunt vehementi aliqua facultate prædita: valentioribus enim medicamentis hæc se tãquam materiã exhibent. in illis enim fortiorum medicamentorum vires & qualitates commiscentur, & quasi, vt diximus, confunduntur, & vniuntur per decoctionem: nam cum nullam eximiã qualitatem, vel vim habeant, non possunt insigniter aliquo modo validioribus facultatibus obstare. Vnde hac ratione albo oui, imò sæpe & toto ovo vtimur, in componendis & miscendis multis medicamentis, parandisque tum ad oculorum affectus, tum ad alios aliarum partium, vbi fugiendam ebrū mordacem vim censemus. in ceteris verò & emplastris multis, & huiusmodi medicamentis præsertim, oleo communi vti solemus: nam oleum vetus & quædam alia olea propriè non pertinent ad hoc munus, quia iam sibi comparauere maiorem digerēdi & desiccandi facultatem, quàm hoc officium requirat. Eadem

dem quoque ratione multa medicamenta, quæ in modum emplastri sunt conficienda, lythargium, hoc est argenti spumam, & eam sæpe copiosam accipiunt: nam hoc simplex nullam habet eximiam facultatem, qua maioribus & difficilioribus vlceribus admodum cōducere possit: quia tamen liquari potest per decoctionem ex oleo, vel vino, vel aceto factam, ideo vt commoda materia ad deducendum & componendum medicamentum ad compagen faciendam emplastri, vt ibi primo de Comp. med. per genera cap. quinto docet Galenus, accipi solet. Eūdem præterea vsum præstat aqua in potionibus, decoctisque multis & epithematibus, quæ præter alias commoditates & hanc habent, quòd vi eius humiditatis, vt Galenus dicit, vim habent vt tandem per omnia illa permeet & penetret, quæ in ea macerantur vel coquantur. Multa etiam accipiuntur, tanquam commoda, quamuis primo scopo vel nihil vel parum conducant: neque ea præterea sint, quæ munere materię tangi possint, sed alio modo sunt vtilia: nam medicamenta reddunt minus ingrata & insuauiā, nimirum vt facilius admitti & contineri ab assumentibus possint. Quæ enim admodum ingrata sunt, abominacionem mouent, ventriculum subuertunt & turbant, vnde aut vomitu reijciuntur, aut si detinentur vi, adeò exagitant & cōturbant vniuersum corpus non modò ventriculum, vt ea

R 3

conturbatione magis obsint, quã prodesse possint: atq; huius præcipuè in his ratio est habenda, vt Galenus sexto de Comp. med. secundum loca, & primo de Antidotis monet, quæ ore sunt sumenda. hæc enim maximè fastidium concitant. Duo autem sunt quæ præsertim molesta & ingrata reddant hæc medicamenta: primò fœdus odor: secundo tristis sapor: & cum maximè purgatoria medicamenta, tum suo odore, tum sapore, tum quadam naturali inimicitia sint ventriculo aduersaria: ideo Hyppocrates & Galenus, secundo de Ratione vict. in morb. acu. & octauo de Comp. med. secundum loca, cõsultat illis semper esse aliqua admiscenda, quæ tum suauis & aromatico sapore, tum familiari odore, gratiam conciliare medicamento possint. Vt tamen quantum ad odorè præcipuè pertinere potest, hoc sit aduertendum (quòd neque in sapore est negligendum) quòd quamuis huius conciliandæ gratiæ ratio aliqua sit habenda, attamen non ea est habenda, vt primarij scopi obliuiscamur, idq; procurandum maximè, ne hæc omnino superent aliorum vires, quæ propositum scopum primariò respiciunt. Vnde vel ea sunt eligenda quæ his non habent vires aduersarias, vel illis adeo modè vtendum, vt non possint de aliorum viribus multum detrahere. Et quantum ad medicamenta soluentia pertinet, Antiqui, vt diximus, ea miscebant, quæ aromaticum spirabant odorem.

odorem, quorum cum multa calidissima essent & tenui substantia in purgando, præsertim verò crassiores humores attenuando, & vias aperiendo, poterant iuuare. In præsentia verò medici, & succum rosarum ob gratum rosæ odorem quem refert, immiscere his medicamentis solent, in quo neque multus est calor, & vim detergendi & attenuandi habet: quo & in alijs potionibus vti, non esset ab hoc instituto alienum, quamuis ad purgationem non essent confectæ. Quia verò iam diu in tota Europa inuasit cōsuetudo, vt sæpe decocta bibenda ex aquis per distillationem ex herbis extractis fiant: itemque syrups appellati eisdem diluantur, quæ dum distillant, fumosum quendam odorem contrahunt, qui ingratus admodum est, & quo recentiores & nouæ sunt, eo etiam magis ingratum odorem redolent. Huius rei incommodo sic occurrendum videtur, vt eas eligamus, quæ recentes nõ sunt, sed à quibus iam magna ex parte euauerit & euaporauerit ille ingratus odor: tempore enim euaporat, vt experimèto tum ab alijs, tum maxime aqua rosacea petito percipere possumus. Sed præterea & id deprehensum est, quod si fiat distillatio ex aqua, vel, vt dicitur, in duplici vase, vel, (vt Iuniores dicunt) in balneo Mariæ, non videtur aquæ illæ ita extractæ, insignem & ita molestum contrahere odorem. Sed neque hoc videtur negligendum in vsu odoratarum rerum, quod

aliqui sunt odores, qui etsi aliquib. multum grati sint, eosque delectent, alijs tamen sunt noxii: nam insignes & aromatici odores illis sunt incommodi, quibus dolet caput, ut & Hippocrates quinto Aphorif. docuit, Aph. 28. Multæ etiam mulieres eos odores, ut sunt Moschi, & ambrae appellatæ, & huiusmodi aduersantur, præsertim verò illæ quæ sunt vterinis strâgulationib. obnoxia, quæque hystericae dicuntur. Memini ego cum essem Venetijs, & esset cuidam nobili mulieri oblati syrupus bibendus, quem apothecarius qui paulò ante tractauerat quædam medicamenta composita, quæ hæc odorata accipiunt, illotisque manibus syrupum comiscuerat, mulier eo odore percepto, statim cepit ex vtero strâgulari. Quidam ut hæc incommoda deuitent, vas vnde bibendum est medicamentum linteo madefacto ex aceto & aqua rosacea contegunt, relicto tanto foramine ut bibi medicamentum sine impedimento possit. Aceti enim odor acris, odorem medicamenti superat. Fastidio verò quòd ex ingrato sapore occasionem habet, imprimis solet eorum mixtura consulere; quæ familiaria sunt naturæ, ut dulcia omnia, mel, saccarum, & huiusmodi, & ideo Gal. eodem sexto de Comp. med. secundum loca, laudat Archigenem, qui præcepit in his quæ ad affectam columellam paranda sunt, semper mel hac de causa miscere austeris medicamentis, quorum vsus in principio

ad

ad repellendam fluxionem est necessarius, vt & ipse in principe parte illius libri monuerat. Et hinc introductū est in vsum, vt omnia ferè medicamenta bibenda, vel deuoranda, præter pulueres, siue vim calefaciendi habeant, siue refrigerandi, ex melle aut ex diluto saccharo coquantur, vel saltem condiatur. & id præterea, vt assumentibus minus sint molesta, quamuis sæpe vires aduersarias illi habeat, quod nobis indicat scopus primarius. Sæpe enim is indicat refrigerandum esse, vt imur tamen syrupsis, vel decoctis vel placentulis confectis, vel conditis melle & saccharo, quæ facultatem aliquã calefaciendi habent. Vbi id notandum, quòd præter horū simplicium medicamentorum facultates proprias, quæ propriam naturam & temperiem sequuntur, habent has cōmunes in medicamentis compositis commoditates (loquor de saccharo & melle) primò quòd ea imputria & incorrupta, si cōgruam cocturam fuerint assequuta, longo tempore seruari possunt, præsertim si succos fructuū vel herbarum receperint. ait enim Galenus ibidē, quòd succi sine melle imputres diu nequeūt manere. Deinde verò, quia tollit medicamentorum ingratum saporem, naturæque est familiaris: tertio facit reliqua medicamēta quibuscum mixtum fuerit, celerius transire, & in corpus permeare: Quartò enim Meth. cap. septimo ait idem Galenus, quòd mel est instrumentum di-

gestionis medicamentorum in corpus, & celeris transitus veluti vehiculum, id verò tum dulcedinis ratione tum tenuitatis partium. Hic tamen & illud est considerandum, has utilitates nō solum mel, sed & faccarum habere, quod quamvis temporibus Hippocratis & Galeni esset cognitum, vt & Dioscorides & Galenus videntur indicare, vel nullus tamen, vel rarus saltē erat tunc temporis eius in medicamentis vsus. Vnde non erit præter rem, si de his & de horum differentia pauca quædã dixerimus. Differunt ergo, quia mel dulcius est saccharo: item calidius, & tenuioris substantiæ, & non omnino alicuius acrimoniæ expers: faccarum verò suauiore[m] habet dulcedinem, præsertim id quod optimè purgatum & defecatum est. Vnde eius frequens est in mensis vsus, & minus calefacit, & minus mordet dum detergit. Ex quibus ita expositis, facile percipitur, quòd peritus medicus, qui his ob has communes utilitates est vsurus, non illis promiscuè & indiscriminatim vtetur: nã vbi affectus quem curare instituit, ex calidis, tenuib. acrioribusq; humoribus oriuntur, non ita cōmodus erit melis vsus: nam & Galenus in calidissima & tenui destillatione curanda, septimo de Comp. med. per loca cap. secundo consulit, vel medicamentum quod diacodion dicitur, & quod valet multum ad reprimendas destillationes, prætermisso melle ex sapa paratur: ex melle verò si humor destillans

destillans crassior, & frigidus sit. nos verò in tenuibus, ex saccharo confecto vti solemus, vtpote qui parum calefaciat, neque perinde vt mel attenuet. Vnde sordida vlcera, quæ deterfione egēt, si sint eximij sensus, mel rosaceum propter eius morfum ferre nequeunt, facilè tamen ferunt syrupum rosaceum, eum etiam quem ex saccharo & rosarum succo conficiunt. Sed nunc etiam in curandis affectibus qui à calidis, acris & tenuioribus humoribus oriuntur, syrupis potius vtimur ex saccharo paratis, quàm ex melle: vt sunt violaceus ex endiuiâ, vel cicorea, vel oxalide, vel zingifis, & huiusmodi. In affectibus autè à crassioribus & lentis frigidisque succis, potius vtimur illis qui mel accipiunt. Vnde in tertiana exquisita & huiusmodi, frequentius medici hoc tempore accipiunt syrupum acetosum, & rosaceum, si illo sit opus. In nothis verò tertianis, & quotidianis sæpius oximelite vtuntur, & melle rosaceo. Hæc quæ hætenus exposuimus, si diligenter legantur, & tanquam exempla accipiantur, facilè alia omnia, si qua legēti offerentur, cū his collata percipi poterunt. Quare iam magis particulatim dicamus de compositione & vsu medicamentorū, qui ad hunc librum pertinent. Et primò de illis agemus, quæ per os sumuntur: & in his primò de syrupis, quia nunc in maiori sunt vsu, & vbiq; ferè parati reperiuntur: deinde de decoctis, tum de pastillis, vel trociscis: dein

de de electuarijs, & cōfectionibus dictis: postremo in tertio libro de Ratione eorum, quæ exterius administrantur agemus plenius.

De Syrupis qui sunt in usu frequentiori.
Caput IIII.

Syrupus est Arabicum vocabulum, quod ut mihi quidam illius linguæ peritus dixit, potum vel potionem significat: nescio an corruptum fuerit ex orbit, quod Arabibus potionem significat. Aliqui in præsentia, ut Latiniores sint, Serapium vocant, quo vocabulo vsi sunt Græci iuniores, qui Arabibus fuere posteriores, & ab illis multa nomina medicamentorum deriuauere, & multa etiam medicamenta describere, in quibus Actuarius fuit. Sed & Serapium neque Græcū esse vocabulum, neque Latinum, sed ex Arabico deductum atque corruptum. Et quanuis syrupi isti nostri putentur esse inuenta Arabum, ego tamen hoc non puto: nam & Galenus primo Artis. cur. ad Glauconem, quoddam medicamentum quod conficit ex quibusdam simplicibus decoctis, ex aqua & melle, potionem appellat, & inde forsitam & modum confectionis, & nomen syrupi potionem significantis, in suam linguam transferentes deprompsere.

Syruporum itaque duæ sunt primæ differentię:

rentiæ: aliqui enim sunt simplices, non quidem quòd verè simplices sint, sed per collationem ad alios: nam ipsi etiam ex pluribus conficiuntur, saltem enim ex saccharo vel melle, & aliquo succo, addita aliquando aqua: sed quia in iis vnum tantùm ponitur: in quo sit vis id agendi, quod in eo præcipuè quærimus, mel verò & saccharum recipiunt, quasi medicamenti materiam, & propter aliàs cōmoditates, neque primùm sed secundariò admittuntur. Hac ergo ratione si sint cum aliis qui ex pluribus hoc modo conficiuntur collati, dicuntur simplices. Interdum verò & verè compositi sunt, & ex multis primum cōfecti: quia tamen diuersimodè solent componi, ita vt pauciora interdum primò accipiant, & illis sæpè ita cōfectis vtimur, postea vt efficaciores illos reddamus, aliàs priori compositioni addere solemus: vt verò quo nam sit vtendum iudicemus, simplicem appellamus priorem, cum citra aliquam aliam adiectionem eo vti volumus, quemadmodùm Medici tripliciter syrupo de Byzantiis Mesue vtuntur: aliquando sine alterius medicamenti adiectione, præter primam compositionem, & hunc simplicem vocant: aliquando acetum illi addunt, & appellant Byzantinum cum aceto: aliquando verò quædam alia aromata, vt suo loco dicemus, addunt, & Byzantinum completum vel compositum dicunt. De simpliciorib. ergo prius nos secundum rationem agemus.

nunc dicitur, ex infusione ex aqua, ex qua deinde addito saccaro coquuntur, & conficiuntur, præcipuè verò fit in præsentia syrupus ex maceratione vel infusione rosarum: & illum bifariam parant: nam vel ex folijs recentibus, hoc est, non aridis, & communiter vocant syrupum rosaceum recentem: vel aridis folijs aqua demersis vtuntur ad eiusmodi syrupi confectionem, eumque rosaceum ex rosis siccis passim appellant. Item & violaceum ex simili infusione, non quidem aridarum violarum, sed recentium parant, quem violaceum simplicem vocare solemus. ex stecca de etiam macerato ac mox decocto ex aqua, simplicem conficiunt syrupum, addito saccaro aquæ. Hi itaque syrupi simplices dicuntur, ea ratione qua nuper exposui, & ijdem in curandis morborum affectibus in frequentiori sunt usu, & parati maiori ex parte reperiuntur, de quibus priorem sermonem sumus habituri. Neque in eorum confectione explananda multus ero, cum neque multa egeant explanatione. Facile enim potest eorum facultas percipi, cum vno tantum simplici medicamento, præter illa quæ tantum materiæ vicem funguntur, constant. Nam quatenus ad primas qualitates pertinet, refrigerant quidè & desiccant endiuia, cicoreum vel intybus, oxalis vel acetosa, item rosarum succus, & nymphææ succus, & succus mali punici, & mali medici vel citrij: item qui limonium dicitur, cotoneorumque, & vuz acerbæ,

acerbæ, berberis & ribes, myrti & mororum maturorum, quo præsertim nunc vtuntur medici: Succus autem lupi vel lupuli in cōtrouersia trahitur à Iunioribus: nam cum Mes. illum indicauerit parum refrigerare, quamuis & parumper siccare, Iuniores tamen quidem potius calefacere credidere, ducto argumēto quod odorem grauem flores habent, & in ceruisia calefaciāt & siccant: nam & inebriant. Ego tamen cū semper priores medici qui Arabes sequuti sunt, tāquam medicamento parumper ab æqualitate per frigidum recēdente vsi sint, & mirum videatur, quin aliquando in eo caliditas deprehensa fuisset à Mesue, non possum hæctenus dissentire, præsertim cū neque id argumētum cogere videatur: nam non puto semper esse nescium flores & folia vel surculos & horum succum similis esse facultas. Succiverò violarum & cucurbitæ refrigerant & humectant: at betonicæ, fumaricæ, stęcadis, yuæ vel aiugę & tussillaginis scabiosęque calefaciunt & siccant, sicut calefaciunt & humectāt, secus buglossi & boraginis. Decocta sequuntur facultates illorum ex quibus conficiuntur. De dilutis verò vel, vt aiūt, infusionib. non plura dicam, cū putem eas quoq; sequi naturam eorundem simplicium quæ macerata fuere. Cū verò neque in his neque in alijs id genus medicamentis nouisse sit satis, eorū facultates quę ad primas qualitates pertinent, sed & aliarum co-

S

gnitione est opus, Ideo addo, quòd eorù quæ ex-
 posita sunt, quædam vim habent aperiendi ob-
 structa viscera à crassis & lentis succis, imò eorù
 plura, nec modo quæ calida constituta sunt, ve-
 rùm & ea quæ frigida natura còstant. Vnde quæ-
 cunq; alicuius amaritudinis non sunt expertia,
 vim habent diffecandi, extenuãdi, & tandem a-
 periendo, vtpote quia amaritudo in tenui substã-
 tia existit. Aperiunt itaque inter frigida endiuia
 & magis cichoreum vel intybus, vt qui amarior
 sit: oxalis verò, licet amara nò sit, ratione tamen
 acoris potius aperit: nam & acidus sapor ex Ga-
 leno quarto de Fac. simp. med. tenuitatis partiũ
 signũ est. Præterea rosa, lupulus, nec non & suc-
 cus mali medici vel citrij, & limonum, eadem ra-
 tione hæc præstant, vel longè etiam magis: quia
 vrinam valde cieunt, vt calculas in renibus atte-
 rere possint. Aperit etiam betonica, vt Galenus
 & Dioscorides ostêdunt, fumaria, & steças, & y-
 ua. horum præterea aliquibus adstrictio non de-
 esse, qua visceribus robur afferre possunt. neque
 tamen vt idem Galenus eodem de simpl. medic.
 Fac. dicit, aliquid obstat, quominus vni eisdemq;
 de simplici medicamento ambæ hæ facultates
 possint attribui: quamuis inter se sint aduersarię
 nempe adstringens & aperiens, atque à contra-
 rijs etiam causis ortum habeant, quia non ab eis-
 dem partibus prodeunt: pleraque enim medica-
 menta ex pluribus diuersisq; partibus còstant,
 &

& illis etiam contrarijs. hoc experientia ostēdit, quamvis sensui non pateat, sed neque alioquin adstrictio, aperiendi est impedimento. Imò ut ibid. dicit Galenus, astrictio in causa est, ut vim maiorem aperiendi habeant: nam præcedunt partes illæ, quæ aperiunt, quippe quæ tenuiorem substantiam habeant: sequuntur verò astringentes: quæ quasi impingendo ulterius & intimius priores impellunt. Astrictionis ergo particeps sunt endiuia, cicoreum, rosa, vel eiusmodi succus, & magis etiam arida: recens enim magis aperit, arida magis astringit: unde cum magis astringere quam aperire volumus, utimur rosis aridis & syrupo ex illis confecto: cum autem aperire, utimur succo, & tum ex eo, tum ex rosarum infusione syrupis: sed & fumaria particeps est astrictionis, & stæcas, item betonica ut ex eius viribus à Dioscoride relatis percipi potest. Magis verò astringunt myrtus, malum cotoneum, ita ut vel parum, aut nihil aperiant, præsertim naturalia viscera: astringunt nonnihil, & mali citrij succus, & mali punici. De oximellitibus verò & syrupo acetosi, utrorumque simplicium in præsentia viribus non meminimus: nam ea quæ de illis paulò ante literis tradita sunt, satis mihi esse videntur. Quæ autem de syrupo acetosi & oximellitibus, vel aceti mulsi: item de mellis & saccari differentia dicta sunt, si bene percipiantur, facilè quæ intersit differentia patebit inter syrupum &

mel rosaceum: nam mel aliquanto minus refrigerat, magis detergit & digerit, aperitq; , quam syrupus ex succo rosarum confectus, aliquanto fortasse etiam magis astringit. Scilliticum etiam oximel longè maiorem vim habet extenuandi & aperiendi, ex acrimonia & partium tenuitate tum scillæ tum aceti, quamuis in calefaciendo non excedat secundum gradum. Et quatenus quidem ad examen compositionis horum medicamentorum spectat, hæc putarem esse satis. potuissem quidem & hæc omnia in suos gradus digerere, quod etiã cognitu maximè medico est necessariũ: sed quia cognita natura simplicium ex quibus fiunt, habitaque ratione mellis & sacchari quæ illis adduntur, facilè quisque de illis iudicium facere poterit. cùm præsertim etiam de his alij multi egerint. Vnde nos hæc omittentes de syruporum vsu, ac de eorundem miscella quædã dicemus. Sed fortasse præstiterit, vt prius etiam de compositis appellatis agamus.

De syrupis compositis & de ratione compositionis eorum.

Caput V.

DE compositis syrupis acturi particulatim à frigidiorib. incipiã, ab illis nempe quorum frequentior vsus est in febribus, diuturnis præcipuè. nam in illis cum prorogantur
&

& difficilioreſ euadunt, ſolent medici compoſitis ſyrupis vti, vtpote quos valentiores eſſe credunt. & præterea quia febres huiuſmodi plerunque plures coniunctas affectiones habent, quæ multas indicationes varioſque nobis afferunt ſcopoſ, quibus facilius per compoſita medicamenta ſatis fieri poteſt. Nam plerunque diuturnæ febres à craſſis & lentis humoribus ſouentur, qui attenuandum & detergendum eſſe indicant, adſunt etiam obſtructiones & illæ iam inueteratæ, quæ aperiendum: ſæpe & imbecillitas ventriculi, nonnūquam & iocinoris: primò ergo examinabimus ſyrupum de cicoreo compoſitum, qui nunc eſt in frequentiſſimo vſu. Autor eius fuit Nicolaus Florentinus in cap. de Curandis obſtructionib. qui licet in eius cōſtructione videatur vnum & ſimplicem ſcopum primo inſtinctu habuiſſe, complectitur tamen particulatim plures ſcopoſ, qui depromuntur tum à varijs affectionibus, tum verò à cauſis: nam cum obſtructio plerunq; oriatur à craſſis aut lentis aut multis humoribus, inſarctis in hoc viſcus, hi primū ſuas habent indicationes, tum ratione qualitatis, tū quantitatis: quātitas indicat quòd quo facilius & minori noxa poteſt euacuationes craſſities, & lentor attenuandum, detergendum & ſiccandum, deinde verò quia haſ iſtius viſceris obſtructiones ſolet ſæpe febris ſequi: vel ſi nulla etiam adſit febris, tamen obſtructiones

intestinorum viscerum cum difflationem commodam eorum quæ in eis continentur humorum impediunt, in causa etiam sunt cur calor exacuatur & increfcat, calidaque inde intemperies contrahatur, quæ & ipsa suam habet indicationem appositam prioribus indicationibus: quia attenuatio, deterfio, & tandem apertio & euacuatio per ea fieri solet quæ calefaciunt. Præterea verò quia in febribus diuturnis laudant auctores, ut & lotia cientur, præsertim verò ubi ceperit aliqua apparere commotio: hoc autem syrupo frequenter in istis febribus utimur, & ideo etiam huius rationem habuit ille qui huius syrupi auctor fuit. Insuper verò quia iecur quod præcipuum membrum est, nobis curandum se se offert: ideo & ab eo etiam sua propria insurgit indicatio, quæ nobis semper significat, ut curemus ne à medicamentis laxetur, & imbecillum reddatur: ad quod præsertim faciunt quæ alicuius astrictiōnis non sunt expertia. sicut ergo complicatæ sunt indicationes, ita & varia multiplicique materia medicamentorum fuit opus. Unde syrupus hic primò accipit omnia genera cicorearum herbarum, quas Galenus octauo de Comp. medic. per loca, in affectibus calidioribus adeò extollit, ut dicat adeò familiaria esse iecori, quod in calido quidem affectu plurimum profunt, quamuis autem refrigerent, in frigido tamen non nocent. In febribus ergo, & iocinoris obstructionibus

ea ratione profunt, quia refrigerando quidem intemperiem calidiorē tum febrilem, tum ab obstructione excitatam reprimunt, & aliquātis percontemperant eorum medicamentorum calorē quæ calidiora sunt, vt sunt lupini, radicesq; fœniculi, apij, & asparagi, crassosq; & lentos humores attenuare & dissecare possunt. insunt etiam quæ vrinam cient, sicuti vesicaria, quam Alchachengi Arabes appellant, & Asplenē, scolopendrium, polytricum, adianthum, capillus Veneris, & cuscute, in quibus aliqua calida, aliqua satis temperata sunt, aliqua etiam refrigerant. radix verò dulcis lenitatem quandam præterea habet, quæ & ipsa utilis est. Quia verò vt dicebamus rarò diuturnæ febres per spontaneas excretionē indicantur, neque etiam facillè valentioribus medicamentis ob ineptitudinem materiæ cedunt: sed vt Auicenna ex Alexandro depro-mens, dixit: sæpius magis prosperè cedit res, quā do paulatim sicut humor & corpus parantur, ita etiam leuis sequatur vacuatio. At verò quia non est vna & simplex ratio ea euacuandi, quæ iecur obsident, & omnis diuersitas à natura istius visceris sumitur: nam quæ superiorem & connexam eius partem occuparūt, facilius per vrinam ducuntur, quæ verò caua, per aluum. ideo in hoc syrupo, præter ea quæ vrinam cient, voluit & portionem aliquam rhabarbari imponi, tantum autem, vt ferè quota quæq; vncia scrupulum ac-

cipiatur, nempe ut si quid ab alijs medicamentis
 aptum ad excretionem sit factum, id leniter &
 faciliter sine argitatione eorum quæ cienda
 sunt, & nondum parata educatur. Vnde solent
 medici prius hoc syrupo citra rhabarbarum uti,
 mox verò ubi iam humor coqui cepit, rhabarba-
 rum addere. Neque his quæ hæctenus sunt ex-
 posita id obstat, quod est frequens, in ore me-
 dicorum, nempe contra rationem esse contra-
 rias motiones vacuationesque moliri: quia il-
 lud verum quidem est, quâdo motiones illæ in-
 signes ad eò, & validæ sunt, ut altera alteram im-
 pedire possit. Rhabarbarum autem præter id
 quod levis est & facilis, medicamêta eius etiam
 modica copia imponitur, ut nullam insignem
 motionem comitare possit: imò nō nisi facilem
 & paratam materiã mouere. huic accedit, quod
 mirificè vètriculum roborare potest, iecur & re-
 liqua tandem viscera. Si autem singulatim per-
 pendere velimus medicamenta, ex quibus hic
 syrupus factus est, nō modò in obstructionibus
 iocinoris utilis esse poterit, sed & lienis: nam &
 Asplenū quod citrachi appellât, & cuscutæ, sunt
 medicamenta lienis familiariss. Syrupus quoq;
 de endiuia compositus, paratus reperitur apud
 nostros seplasiarios, præsertim ex institutione
 Gentilis. qui fit ex tribus libris succi de endiuia
 ad ignè depurati & clarioris redditi, & totidem
 hepaticæ herbæ, antiqui lichenem nuncupave-
 re:

re. Creditur autem à iunioribus, quòd hæc herba in affectibus calidioribus plurimum prodest aperitq; obstructiones, quâuis antiqui non tantillam fecerint. ipsam quidē refrigerare ait Galenus & exiccare, & aliquid præterea deterforij habere, vnde neque præter rationem est, quòd vim etiã aperiēdi obstructiones habeat, & aliquã etiam digerendi, cùm illita curet ictericos, nisi fortasse quis dicat curare ictericos laborâtes inflammatione & intemperie calidiori iocinoris.

Illis autem succis addit Gentilis,

Rosas,

Violas,

Folia lenticulæ aquaticæ,

Flores nymphææ,

Polytricum, sing. ʒ. quinque.

Capillum Veneris,

Ordeum mundum,

Semina communia frigida, sing. ʒ. j.

His deinde, confecto syrupo, addunt:

Sandalos albos & rubeos, & berberos ab Arabibus appellatos,

Semina cotoneorum,

Lignum aloes,

Cinamomum,

Cortices citri, sing. ʒ. j.

Mihi quidem hic syrupus quamuis multi eo vantur frequenter in tertianis nothis & in aperiēdis iocinoris obstructionib. videtur lôgè prio

ri ex cicorea infirmior, & minorem vim attenuandi & aperiendi habere, atq; maiorem refrigerandi, si mutuo simplicia vtriusq; conferantur. Vnde putarem ad tertianas diuturnas & validas obstructions priorem esse preferendum, utpote qui magis possit attenuare, digerere, & aperire, urinam ciere. sed vbi maior esset opus refrigeratione & roboratione, hic esset accommodatior. Quia verò etiam quidam vtuntur syrupo ex hepatica à Francisco Pedemòtano composito, qui ex herba lichene conficitur, & lenticula aquæ, additis floribus violarum, rosarum, cucurbitæ, illisque ex succo malorum punicorum irroratis, & aromatizatis (vt aiunt) ex dragma iunciodorati. item & sandali, spodijque, & addito saccharo conficitur syrupus. hic tamen in multo vsu non est, sed potest esse magis in vsu ad temperandam calidam iecoris intemperiem, quam ad obstructions aperiendas: nihil enim accipitur quod aperiendi vim habeat, præter iuncum odoratum, cuius tamen non admittit copiam insignem: vnde febribus tertianis exquisitis potest accommodari, nothis verò, & alioquin diuturnis non admodum. Sed accedamus iam ad eos syropos frigidos, qui pectori atque spiritalium membrorum affectibus sunt familiares: primò autem agamus de eo qui ex papauere nigro & albo componitur. Author est Mesue, & duæ sunt satis variæ cõpositiones in Mesues Antidotario.

Altera

Altera prior & simplicior, quæ potius ad præcedens caput pertinet, altera quæ est compositior. Prior fit ex decocto capitum papaueris, tum nigri, tum albi, addita pari copia sacchari & penidiarum ad cōsistentiam syrupi ducatur, refrigerat imprimis tum humectat: vnde utilis est ad conciliandum somnum: ex quo in biliosis febribus potest in vsum venire, quando vigilia nimis esset importuna: nam quia medicamentum frigidum est & humidum, in causa esse potest vt capiatur somnum, & temperat calidos etiã, siccos acresque vapores, qui vigiliis afferunt. Item confert maximè in destillationibus calidis & acris. potest etiam aliquanto asperas arterias lenire, & tussi ab acro & calido humore excitatæ conferre. Tamen secunda descriptio quæ in frequentiori vfu est his temporibus, sicut prior veteribus erat, maiorem vim leniendi pectus habet: nam capitibus papaueris addit capillum Veneris, radicem dulcem, sigipha, semina lactucæ, maluæ, cotoneorum malorum, quæ omnia asperitates, præsertim verò pulmonum delinire & leuigare possunt mirificè, & cum alia refrigerent, radix dulcis & capillus Veneris modici & temperati caloris sunt: vnde in affectibus particularum quæ respirationi inserviunt, maximè verò si fuerint excitati ex acriori & tenuiori destillatione exasperante vias spiritus, maximè conducere potest. laudatur ergo rectè tanquam tussi aridæ impri-

nis utilis, nam sistere refrigerando & incrassando destillationem potest præter lenitatem quam inducit. Potest interdum & febricitantibus prodesse, præcipuè verò ex bile putrescente, tenue, & plurimum acri excitata febre, sed magis etiam si comitem habeat vigiliam immodicam & importunam: nam facultatem imprimis habet somnum conciliandi. In vniuersum autem eius usus maximè esse potest utilis curandis vel definiendis omnibus affectionibus, quæ oriuntur à materia acri, tenui & mordaci: sicut ardor vrine se habet & huiusmodi aliæ affectiones, quales sunt erosiones oris, faucium, nariumque. Succedit syrupus deiuiubis, propterea quòd in primis ex zigifis conficiatur. Facultate verò parum à priori euariat: cõponitur enim additis ad zingifa vel ad iuiabas, numero sexaginta (nam mihi eorum probatur emédatio loci in Mesue, vbi videtur velle vt accipiantur lib. x. nam cum L. aliquando libram significet, aliquando sit nota significans quinquagenarium numerum, succreuit mendum, & cum LX. significet sexagenarium numerum, simul duabus illis literis iunctis, inscitia librariorum illis separatis factum est, vt omnes deinde penè legerint libras decem.) His ergo addendum tragacantum,

Semina cotoneorum,

Papaueris,

Melonis,

lactuce,

Luctuæ, sing. ʒ. iij.

Capilli Veneris, ʒ. j.

Seminis lini,

Maluæ,

Flores violarum, sing. ʒ. v.

Radicis dulcis, ʒ. viij.

Et totidem ordeï mundi à cortice, quæ coquantur in lib. iij. aquæ, & ex sacchari libris ij, fiat syrupus. Is proinde vt prior refrigerat & incrassat: leuigat autem siue lenit partes respirationi ministrantes, si quâdo sint à calida destillatione exasperatæ. Vnde præcipuè solet esse utilis in calidis affectibus vt tussis est, quâdo à calida & acrimateria excitatur, vt etiam pleuritis: in pleuritide enim ego præsertim in principio hoc vti soleo, & sæpius quidem feliciter. In frigidis autem non item, aliquanto tamen minus quàm prior refrigerat incrassatura & minuit, etiâ fluxionem sistit. Quidam præterea eo vtuntur in ardore vrinæ, & vlceribus vesicæ, quibus & Auicenna agens de iuiubis videtur attestari, qui hos fructus in vitijs pulmonum & vlceribus vesicæ vtilis esse dicit, quorum sententia mihi probatur, non obstante quòd Galenus in secūdo de alim. Fac. cap. de sericis affirmet, ad tuendam sanitatem vel profligandos morbos, nullum momētum habere: nam neque arbitror verba illa ad institutum nostrum facere, vt pote quia de illis loquitur sub eâ ratione qua in cibos veniunt: neque enim ea

ibi reprobatur, nisi quia cibi mali sunt, & modicum alimentum comedentibus afferunt, & quod sint concoctu difficiles, neque ventriculo commoda: nam neque ad alui deiectiones, neque ad eam sistendam faciunt. non loquitur autem de his quod ut medicina ex decocto, vel alia simili ratione non possint esse aliquando utiles, praesertim cum optimè matura sunt: nam & vulgus ab experientia ductus, utiliter in tussibus calidis solet eorum uti decocto: & iuniores etiam eorum usum in multis medicamentis laudant. Succedit modo syrupus violaceus, qui compositus dicitur, qui & ipse simili facultate praeditus est, nisi quod differunt quia qui ex papauere dicitur: his duobus sequentibus magis refrigerat, incrassatque: mox qui iuiubinus est dictus: minus autem ambobus illis hic, refrigerat tamen & ipse, lenitque exasperatas partes à calidiori fluxione, praesertim verò pulmones & partes ad ipsum pertinentes: sed in calidis affectibus praesertim oris, faucium, & partium per quas urina delata solet mordere, & veluti vrere. Frequentissimus autem eius usus est in pleuritide & peripneumate, quamuis etiam in exquisitis tertianis non esset inutilis. conficitur ex violis pondere duarum unciarum, seminibus cotoneorum & maluarum, sing. ʒ. j. Triginta autem ruan iuibis tum sebesten, coctis verò & colatis, & eorum decocto addito sacchari sexquilibra. Ficitur syrupus utilis ad illos affectus ad quos & priores.

Siquitur

Sequitur syrupus Bizantinus à Mes. dictus, qui in frequentissimo est vsu ferè apud omnes, neque si eius compositionem examinemus, est vnus tantùm facultatis, neque semper easdem vires habet, sicuti neque vna & simplex est compositionis ratio: nam prior & simplicior compositio accipit succos endiuix, Apij, sing. lib, duas, quibus omnibus coctis & depuratis, ad confectio- nem syrupi addendum est, album saccharum eo pondere, vt quatuor libris succorum addantur libræ duæ sacchari & semis. hunc nonnulli simp- plicem bizantinum vocant, alij sine additione, aliquãdo verò ex instituto Mesue. semissem ac- ti albi iniiciunt ad succorum pondus, atque in communi vsu est. bizantinus cum aceto nuncu- patur. Tertio verò & aliquando hæc succis in- coquenda indunt rosarum, ʒ. ij.

Radiciis dulcis, ʒ. v.

Spicæ nardi, ʒ. ij.

Anisi,

Fœniculi,

Seminis apij. sing. ʒ. iij.

Dicitur verò bizantinus completus, aut cum ad- ditione. Differunt hæc tres compositiones, tem- perantia, viribus & efficacia: nam prima compo- sitio est temperata, vel si temperamentum exce- dit, modicè excedit quatenus ad primas qualita- tes pertinet, in reliquis modestè attenuat: nam & endiuix succus, & apij, & lupulorū vim atte-

nuandi & aperiendi babent, aliquam & borago, Saccarum verò aliquam detergendi. Cùm verò acetum additur, vis quidem attenuandi & secandi & aperiendi augetur, non tamen calefaciendi: nam acetum potius refrigerat: additis autem reliquis rebus, fortior in alijs omnibus redditur, cùm & aliquanto magis calefaciat, non tamen multum: nam quamuis anisorum, fœniculique & apij femina, satis calefaciât, & spica: rosarum tamen copia quæ aliorum omnium pondus superat, potest eorum calorem non parum temperare, & radix dulcis cùm propè temperiem accedat. sed & lenitatem quâdam vtilem sanè potest medicamento impartiri, non autem eius temperamentum in primis qualitatibus mutare. Sed ex rosis, & spica præter alia cōmoda, hoc etiam habet, quòd possit non parum roborare ex eorum modesta astrictione, viscera interna: præsertim ventriculum & iecur à diuturnis febribus laxiora & imbecilliora reddita. Si ergo rem rectè examinemus, cùm primùm sit transitus in febribus putridis, ab illis simplicioribus syrupis, quia iam maiori ope sit opus, & fortioribus medicamentis ad apparandas materias fouentes febrem, & ad eas concoquendas, quia iam difficilius videatur facta & pertinax: quia aut per affectionem facta sit crassior, aut quia sæpe inter initia tenuiores & faciliores humores putrescunt, mox verò crassiores: aut quia membra naturalia

à calore

à calore extraneo & febrili facta sunt imbecilliora: & ideo crassiores & crudiores gignunt humores: aut interdum natura ex vitiata temperata & aucto calore, exultos, & in naturam melancholici succi vergētes procreat: primus trāsitus plerunque fieri solet ad syrupum bizantinum simplicem, mox illi addunt acetum, postea verò ad syrupum acetosum cōpositum appellatum, vel ex duabus radicibus de quo paulò post sumus loquuturi, vel ad eundem citra acetum: sed cum aceto maiorem vim attenuandi & aperienti habet. Ab hoc autem solet fieri trāsitus ad bizantinum, cum additione vel completum, quo etiam fortior est acetosus ex quinque radicibus, additis præterea seminibus. Sunt autem diuersi hi syrapi, qui eundem ferè scopū atque eandem indicationem respiciunt, efficacia tamen & viribus differunt, & id quia non semper eadem omnino ratio est earum affectionum, & earum materialiarum quę fouent ipsas febres: nam & obstructions interdum maiores & difficiliiores sunt, ita & humor qui quasi causa antecedēs febrē fouet, aliquando crassior & lentior est: aliquando minus. Et quia remedia vel medicamenta cum morbis & eorum causis sunt conferenda: ideo & pro eorum ratione sunt immutanda. Sed dicamus pauca de syrupo acetoso. Conficitur ex decocto radicum fœniculi, apij, endiuiaęque, iniectis singularum earum vncijs trib. libris decem

T

aquæ, additisque seminum anisi, fœniculi, apij, singulorum ℥. j. at seminis endiuivæ, ℥. v. hæc omnia ad medietatem aquæ coquantur, & mox extribus libris sacchari fiat syrupus, cui vbi per despumationem inclaruerit: additur acetum sicut de bizantino diximus. Si consideremus hîc est aliquanto calidior bizantino, & eo maiorem vim attenuandi habet. Sed & calidior & valétior in his ille est, qui ex quinque radicibus vulgo appellatur. his enim accedunt radices petroselini, brusci, asparagiq: in reliquis autem fit sicut ille ex duabus radicibus, qui temperatior euadit additione radicis endiuivæ atque seminis eiusdem. Postremò verò inter syrupos qui acetosi dicuntur & compositi, est qui à Mesue acetosus Diarodon appellatur, & quo præcipuè vîtur medici in diuturnis febribus, tertianis, spuris, quas fouent difficiles viscerum obstructions, maximè iocinoris, sed etiam lienis, vbi eorum viscerum sit tantà contracta imbecillitas, vt iam febricitates in malum habitum, quem Græci cachexian dicunt, procliuè esse videantur: nâ vim non exiguam aperiendi, & crassos humores attenuandi habet, præterea languida viscera roborandi: tamen si rectè velimus hanc compositionem, cum illa bizantini conferre, parum hæc ab illa diuersa est: nam illa succum boraginis & lupulorum accipit, quibus hæc vacat, & hæc semina endiuivæ, quæ illi desunt. Vnde illa ex-

stis

istis melancholicisque, est accommodatior
excrementis, in reliquis verò parum viribus &
facultate discrepant. Sunt itaque hæc confectio-
nes syruporum febribus, quæ à crassis lentius
succis fouentur, atq; omnibus affectibus ex ob-
structionibus excitatis, vel qui adiunctas visce-
rum obstructions habent, in primis oportune;
sed & in vteri affectibus ab eadem causa pendentibus.
Et quamuis Hippocrates tertio de Rat. vic.
in acut. morb. vsum aceti in affecto vtero ob-
ueam eius naturam videatur habuisse suspectum,
non tamen propter hoc plerique medicorum pu-
tarunt, omnino hos syrupos esse rejiciendos qui
acetum recipiunt, præsertim in eius vitijs à fri-
gidioribus & crassioribus succis orientibus, dum-
modo modestus sit, sed potius illos in acutis &
dolorosis morbis, ut sunt inflammatio: præterea
in vlcibus declinandos esse putarunt. Sed iam
agamus de alijs syrupis qui absque aceto fiunt,
& ijs præcipue qui sunt in frequentiori vfu, &
vbique parati reperiuntur. Primò autem syrupum
de Eupatorio à Mesue descriptum exponemus,
utpote qui cum his de quibus hætenus à nobis
actum est, viribus, non parum sit similis, nisi for-
tè quòd hinc prioribus omnibus, in aperiendis
obstructionibus roborandisque afflictis ex diu-
turno morbo visceribus, præstat, ut possit & a-
quam intercutem aut curare aut saltem illi plu-
rimum prodesse, qui eo affectu sit implicatus.

T 2

Conficitur autem acceptis duabus vncijs, singu-
latim harum radicum, nempe

Apij,
Fœniculi,
Endiuizæ,
Radicis autem dulcis,
Iunci odorati,
Cuscutæ,
Absinthij,
Rosarum, sing. ʒ. vj.
Capillorum Veneris,
Spinæ albæ,
Spinæ Arabicæ,
Florum aut radicum buglossæ,
Seminum fœniculi,
Aniforum,
Eupatorij, sing. ʒ. v.
Rhabarb.
Mastichæ, sing. ʒ. iij.
Spicæ,
Assari,
Folij, sing. ʒ. ij.

Atque his omnibus ex x. lib. aquæ vsque ad con-
sumptionem tertiæ partis, decoctis, additis que
præterea lib. iij. sacchari illis, decocto percolato,
fit syrupus qui vim insignē aperiēdi & attenuā-
di habet, præterea addendi robur visceribus in-
firmioribus, & id ex astrictione ex iunco odora-
to aliqua, absinthio, rosa, & alba illa spina, eupa-
torio,

torio, rhabarbaro, mastiche, spica & folio. Longè tamen in eo maior est vis attenuandi & aperiendi, quàm astringendi. Vnde duplex est illi commoditas ex astringentibus: primo, quod roborat membra ex morbo facta laxiora: deinde quòd astrictio, ex Galeno de Fac. simp. med. quãdo vis aperientium non superatur ab astringentibus, potius aperientia adiuuat. Ideo mihi non probantur quidam ex Iunioribus, qui suo pharmacopolæ consulebant, vt in parando hoc syrupo, pro spinis illis adderent aliquid quod aperiret potius, cum scopus syrugi sit aperire. Sed neque in hoc etiam multam vim facerem, siue verum injiciatur eupatorium, cuius Græci meminere, siue illa herba, quã Mesue descripsit in suo tractatu de Simplicibus medicamentis: quia vtrunque si gustu & recta ratione examinetur, vtile est medicamentum: nam amaritudinem cum aliqua astrictione habent, cui accedit & experimentum: nam syrupus is cum suo eupatorio in vsu & apud Arabes & apud nostros diu felicissimè fuit. Neque adeò etiam morosus essem, vt si cui agrimonium magis probaretur, propterea de viribus & præstantia plurimum detractum esse crederem. Magnã vim habet roborandi viscera, presertim ventriculũ, maximè vbi deiecta sit cibi appetètia, syrupus qui vulgo dicitur de Absynthio. non est tamen ea aperiendi facultate præditus, qua prior est, maiori autem adstrictione,

& minori etiam vi calefaciendi. Possset esse utilis in febribus illis, in quibus laxior & languidior est ventriculus, vt tamen eo non vtamur inter iunitia dum valde excrementis & multis obstru- ctionibus scatet corpus, sed posteaquam & ali- quantisper fuerit aliqua ratione vacuatum, & co- coctio aliqua visa fuerit. Aliqui excellentissimi medici in fluxu alborum menstruorum ab vte- ro suppressione sunt feliciter vsi: neque hoc est præter rationem, quia affectus ille aut ortum aut fomentum à ventriculo habere solet, præsertim quando alba & pituitosa excernuntur. Alij etiã in laxitate & imbecillitate intestinorum lau- dant. Componitur autem accepto absynthio ad libram semis.

Folij rosarum, ℥. ij.

Spicæ, ℥. iij.

Quæ in lib. ij. & semisse vini antiqui boni & ode- rati, totidemq; succi cotoneorum, primùm per diem & noctem macerantur, postea coquuntur ad medietatem: moxque additis lib. ij. mellis. Syrupus iste multam affinitatem habet cum sy- rupo de méthâ, præsertim in roborando laxum & infirmum ventriculum, atque in eius incom- modis succurrendo.

De hoc syrupo de méthâ iam agamus. Con- stat ex succis tum cotoneorum amborum gene- rum, nempe dulcium, & illorum quæ austera di- cuntur, tum etiam malorum punicorum: trium

item

Item generum sing. sexquilibra, illis omnibus: deinde addatur sexquilibra méthæ aridæ, & rosarum ʒ. ij. Quæ omnia per diem ac noctem macerata mox coquatur ad medietatem: postea lib. ij. saccari vel mellis additis, tandem fiat syrupus, & postea aromatizatur, vt aiunt, ex gallia moscata. Hic syrupus si rectè perpendatur, non est calidus, vel parum admodum: nam etsi méthæ prope tertium ordinem calefacientium ascendat, ea tamen est succorum copia, in quibus est concoquenda, vt possit vel parum calefacere, vel etiam refrigerare: quo fit, vt non possim non admirari quod Iuniores quidam scripserunt, commodum esse syrupum & aptum ad remouenda mala ventriculo molesta: si ex frigida causa ortum habet, quamuis postea addant, quod etiam ventriculum roborat calido affectu laboratè, quæ non facile mutuò cohærere possunt, nisi fortè dicamus, quod cum temperatum sit medicamentum, potest in contrarijs etiam affectibus esse vtilis. Equidem non negauerim posse esse vtilem, præsertim in misto affectu, & pendente à materia mista, vt etiam bilis spuria: nam cum satis copiosam materiam accipiat, quæ, vt ait Galenus tertio de Fac. simpl, medi. tenuis est substantiæ, vel partium tenuium, si quid aliud attenuare potest & secare crassas materias, & flatus etiam discutere, & facultate astringente, qua omnia prædita sunt, quæ in hanc veniunt compositionem, fir-

mare poterit & colligere laxiorem fluidum que ventriculum. Non tamen minus putarē prodesse posse, vbi calida sit materia, tenuis & acris: nā copiosi succi, & omnes quidem frigidi, eius calorem temperare possunt, cum longo interuallo superent portionem mentæ, ac astringendo & colligendo ventriculum eum reddere ineptiorem ad eam materiam absorbendam, quæ aborta potest, & morsum vellicando & fastidium, & singultum, & vomitum proritare: sed si qua etiam particula infigatur, & absorbeatur à tunicis, facile méthæ tenuitate sua penetrans in intimas partes, illam digerere & discutere posset, vbi neque vis astringens, vt sæpe diximus, obstare poterit. Vnde ego sæpe in febribus etiā acutis, cū ægro- tantibus molestus est singultus, & fastidium vel nausea, à bilioso etiam & acri humore excitata, hoc syrupo vti soleo, & eo non confertim, & in magna copia exhibito, sed potius ex cocleari paulatim.

Syrupus de betonica cōpositus facultate non est plurimum ab his diuersus, qui paulò ante sunt descripti, nisi quòd illis omnibus magis calefacit, attenuat, digerit, detergit & aperit. Vnde validum est medicamentum ad cienda lotia & menstrua, & potest plurimum in affectibus capitis, oculorū, & interiorū viscerū, vt vētriculi, iocinoris, lienis, vteri, & reliquorum, si orientur à frigido & crasso humore. Betonica enim ruta,
cheli-

chelidonium, leuisticum, pulegium, camædris, ros marinus, organū, folia lauri, salvia, hisopus, rubia tinctorum, quorum sing. accipit manip. semis. Præter euphragiam & fragrariam omnia calefaciunt, attenuant, flatus discutiunt, menses & urinam euocant. sed quia item omnia deficcant, radix dulcis his additur, quæ lenitatis & humiditatis aliquantulæ particeps est, vt aliorum simplicium asperitas aliquantisper leniatur: sed & semina anisorum, fœniculi, aneos, petroselini, anethi, quorum sing. ꝑ. j. accipit, itidem vim habent attenuatoriam. Vnde & aperiūt & urinam citant. Vt tamen aliquantulum hæc calidiora & ficciora temperentur, additur sem. lactucę ꝑ. j. ad lenitatem verò & humectationem conferunt & buglosi flores: refrigerant autem & rosæ, sing. autē eorū vcijs quinq; accipit, præterquã quòd etiam sua astrictione robur viscerum & particularum seruare potest, quæ ab illis calefacientibus & digerentibus, alioquin minus laxatæ imbecilliores redderentur. quamuis enim aliqua eorum non sint omnino astrictionis expertia, non tamen videbatur illa esse satis. Cùm autem non sit admodum in frequenti vsu hic syrupus, non erimus in eius expositione longiores. Vno hoc tantum addito, quòd eius vsus non admodum congruus esse potest in vitijs eorum affectuum, quibus accommodari potest, cum nimis validam vim habeat: nam semper ferè præstat curationem à

leuiorib. auspicari, diuturnis autem factis morbis, quando hæc non sunt satis, ad fortiora manus adiuuere. Transeamus ad syrupum ex stæcade compositum.

Hic vim insignem attenuandi, digerendi que, etiam è profundo materias crassas, impactas particulis extrahendi habet. Cõponitur. n. ex multis quæ calefaciunt, & exiccant, & tenuium partium, vel tenuis sunt substantiæ: qualia sunt imprimis, pyretum, piper, zingiber, origanum, calamamentum anisum que, à qua natura neque stæcas & tymus sunt aliena: sed & aromata quæ deinde adduntur, quando appellatur syrupus ex stæcade cum additione, vel cum aromatib. omnia calefaciunt, tenui que substantia cõstant. Vnde maximè est utilis ex omnium sententia affectibus à pituita crassa & lenta, præsertim verò capitis & neruorum, & maximè illis, qui à crassa & frigida destillatione excitantur & fouentur: tales enim humores ipse attenuat & calefacit, & digerit, eorum que copiosam humiditatem desiccando tandem potest finire, & si impacti in neruos vel articulos sunt, inde euellere.

Accipit autem stæcadis, ʒ. xxx.

Origani,

Tymi, sing. ʒ. x.

Calam. Pyretri,

Anisi, sing. ʒ. vij.

Piperis longi, ʒ. iij.

zingib.

Zingib. ʒ.ij.

Passularum exacinarum, ʒ.iiij.

Ex horum autem decocto, additis libris quinque mellis, fit deinde syrupus, qui sine aromatis vel sine additione dicitur, & id quia interdum dum illa coquuntur, adduntur quædam aromata raro linteo ligata simul coquenda, nempe cinamomum, calamus aromaticus, nardus, crocus, zingiber, piper longum, & præterea nigrum, singulorum ʒ. v. Quidam dicunt hæc esse addenda ut calidior euadat syrupus, ac sit efficacior in affectibus frigidioribus, quod mihi non placet: nam si ea adderentur quæ maiorem vim calefaciendi haberent, putarem ijs additis, quod medicamentum magis calefaceret: verum cum omnia quæ in priori ordine sunt, ferè ad quartum vel saltem ad tertium ordinem calefacientium accedant, neque ea quæ insuper addunt, aut plura aut calidiora sint, non puto quod magis calefaciant ijs additis: nam calamus aromaticus, nardus & crocus vix secundum ordinem ascendunt, piper verò longum & nigrum, & zingiber, licet insigniter calefaciant, prima tamen confectio, & pyretrum, & zingiber, & longum piper accipit copiosum, ut illud præterea addamus, quod nigrum piper, etsi videatur plus caloris habere longo, illud tamè cum in tenuiori substantia, quam in longo fundetur, citius digestus euanesceit, quàm ut possit multum calorem imprimere. Vnde pu

to non hac de causa hæc esse addita. Nigrum enim piper illi additur, vt quamuis eius vis præ partium tenuitate citò dissoluatur, tamen antequam dissoluetur adiuuat eorū penetrationem in intimiores partes, quæ deinde vim calefaciendi diutius integras seruare possunt, sicut longū piper & zingiber, quæ propter hoc repetita sunt in hac additione. Crocus verò & concoctoriam vim habet, quæ non parum utilis esse potest, vbi morbus à cruda & crassa materia oritur: nardus autem, calamus aromaticus vnà cum croco in tanta copia eorū quæ digerūt & attenuât, & calefaciēdo laxât ea, astringēdi mediocri facultate quam sua natura habent, possunt viscerū & particularum robur seruare. Cinamomum deinde suaui suo odore, spiritus fouere & vitalem facultatem potest, præter id quod omnem ferè malorum humorum maliciam corrigit, & obstat, quo minus putrescât. Sed dicamus de syrupo qui ex corticibus citri fit. Hic capiti imbecillo non parum quoque conducit & ventriculo & omnibus visceribus, præsertim verò cordi. In affectibus tamen frigidis, quamuis si Galeno credimus, vbi de partibus mali citri agit, non plurimum calefaciat: odore siquidem grato naturæ illorum non parum familiare est, amaritudinē autem potest & calefacere & attenuare, sed etiam concoctionē iuuare, vt secundo de Alim. facult. dicit Galenus. Non conficitur autem ex tot simplicibus hic syrups

rupus quin & inter simplices recenferi non possit, sed hoc nihil refert. Modus confectionis est. decocta libra corticum ex lib. v. aquæ ad cõsumptionem duarum partium, & addita libra sacchari fiat syrupus, qui deinde conditur vel aromatizatur ex granis quatuor musci, aliqui auté ex Mesue dum coquitur addunt huic syrupo saccharũ, decocto ex corticibus addunt aliquam portionem corticum, item citrij coquendorũ simul ex syrupo. Quod si fiat, vires maiores habebit, sed erit minus gratus quia amarior. Quidam etiam sericum coccineum cum eo syrupo coquendum ponunt, & id quia omnes Arabes putant quod sericum illas vires habeat, vt cordi plurimum & spiritibus recreandis conducatur, & longè etiam magis si cocco tinctorio sit infectum, vt insinuatur Mesue, quamuis Auicenna illud crudum magis laudasse visus sit. Græci tamen hæc non tanti fecere: nam sericum in materia medicinali non posuere, neque etiam coccum infectorium, illis qualitatibus, quas Arabes putant, præditum esse opinati sunt, sed facultate astringendi & citra morsum desiccandi. Vnde & in magnis vulneribus, præsertim neruorum vtile esse medici censuere, & mulieres has vires in ipso nouere, præcipuè obstetrices: quæ illo in puluerem redacto cum modico thure aut mastiche ex ouo sorbili sorbendo vtuntur in prægnantibus, si timeant futurum abortum. Sed iam de sy-

rupis commodis humori melâcholico agamus: vel is ex affatione & exustione sit genitus, vel fex sit sanguinis: neque ineptus est hic transitus, quia & præcedens syrupus multis affectibus ex hoc humore non est ineptus. Cùm enim in istis melancholicis affectibus, & caput, & cor, frequenter malè afficiatur, vt in melancholia & furore seu mania, tum etiam ventriculus, vt in hypocôdricis, his omnibus præcedens syrupus non parum quoq; cõducit. Sunt autem hi syrups primò ex fumaris compositus ex pomis regis Sibar, ex pomis cõpositis & ex epythimo, q̄ omnes à Mesue describuntur. In hoc verò hi syrups conueniunt, quod præterquàm quòd vim habent parandi materiam adultam biliosamque, iam ad atræ bilis naturam vergat, & falfam etiam acréq; pituitam. multa enim accipiunt quæ demulcent siccitatem & asperitatem horum vitiosorum humorum, eosque deliniunt: habent etiam licet nõ insignem aliquam vim soluendi. Vnde eorum plerique si aliqua copia exhibeatur, satis mediocrem citatæ aluo moliuntur purgationem: sed & aliqua insuper accipiunt quæ attenuant & obstructions aperiunt. Sed præcise de his agamus. Syrupus de pomis Regis Sibar cõficitur ex duabus libris succi domesticæ buglossæ, & totidem syluestris, tribus verò succi malorum dulcium, in quibus folliculorum sænæ vnciæ quatuor, per diem sint maceratæ, ac vnica ebullitione

litione ebullierint. mox collatis & additis lib. iij. faccari albi fit syrupus, ita tamen dum hæc coquuntur croci ʒ.ij. in linteo deligatæ adiciantur, & fricetur sæpe linteus, vt vis croci facilius excipi à medicamento possit. Vtilis est ad humoré melancholicum temperandum: nam succi illi buglossæ vtriusque, id est buglossæ nunc dictæ & boraginis, temperata quadam & leui calefactione, & præterea humiditate id præstare potest: succus verò malorū dulcium & bene olenitium, & ipse humidus est, & aliquem calorem, ex secundo de alim. fac. inclinat. sed & cordi est admodum gratus eius suavis odor, quo cor præcipue, & eius spiritus fouentur & recreantur, cuius in melancholicis affectibus multa ratio habenda est semper: sæne uerò additur vt si quid illius humoris sit, quod iam paratum sit, nec sit admodum pertinax, facile & paulatim sine agitatione earum partium, quæ nondum ad euocationem sunt aptæ, educatur. Vnde in quartanis febribus, & reliquis affectibus melancholicis is syrupus in maximo est usu. Incipimus autem primo à syrupo de pomis simplici, mox ad hunc accedimus cū gradatim progredi uolumus. Syrupus uerò de fumaria qui uel maior uel compositus solet appellari, hoc modo fit:

Primò fit decoctu ex mirobalan. Citrinarum & chebularum, ʒ. xx.

Boraginis,

Violarum,
 Absyntij,
 Cuscute, sing. ℥.j.
 Radicis dulcis,
 Rosarum, sing. ℥.v.
 Epithymi,
 Polipodij, sing. ℥.vij.
 Prunis centum,
 Passularum, Semilibra.
 Tamarindorum,
 Cassiæ, Fistulæ, Aegyptiæ, sing. vnc. ij.

His omnibus decoctis usquequo pars tertia assumatur, decocto percolato atldütur succi fumarix cocti & despumati lib. iij. & totidem sacchari, & fit syrupus.

Meritò quidem laudatur hic syrupus, qui roborat uiscera, præsertim uerò uentriculum & iecur: nã absynthiũ, rosę & passulæ possunt id optime præstare, quę & obstructions, iocinoris reserare possunt. Cuscuta uerò potèter obstructions lienis aperire creditur, habet uerò aliquam vim purgandi ex mirobalanis citrinis & chebulis, quorũ satis magnã copiam præ alijs accipit & eas adiuuant excitantq; epythimũ & polypodium. & cum citrini mirobalani bilem flauam imprimis educat, & chebulæ tenuem pituitam epithimi & polypodium illis vim addunt, ut & crassiores humores tum exustos, tum falsos possint præterea euacuare. Cassia quidem adiuuat & ipsa

& ipsa sua solutoria facultate: sed magis modo substantiæ lenitateq; siccitatem eorum medicamentorum demulcendo, sicut & tamarindi, & passulæ, & radix dulcis: flores boraginis & violarum, & præterea pruna, quamuis & refrigerent vt & tamarindi: per eam verò facultatē qua purgant eductis salsis & exustis humoribus. utilis est eius vsus cutaneis affectionibus, vt sunt species lepræ & impetiginum, vtpote quia licet nō insigniter euacuet, paulatim tamen & sæpe attrahendo ad inferiorem aluum, eos auertit, acutè & assiduè facit vt ad aluum inferius ferantur, quo fit deinde vt cutis libera ab ingruētibus in eam humoribus euadat. Is autem est ordo in his cutaneis affectibus, vt priori vtamur syrupo simplici ex fumaria, mox verò cum inueterascit affectio & sit difficilior, ad compositum accedamus. Sed & in affectibus à morbo Gallico aliquod fomentum habentibus, utilis & frequens est apud medicos huius syrapi vsus. Syrupus ex pomis compositus dictus describitur à Mesue cap. de curanda mania & melancholia: ita autem se habet. Recipe capillos Veneris,

Radices vtriusq; buglossi,
 Flores earumdem,
 Polipodij, epitimi, sing. ʒ. j.
 Folliculorum senæ,
 Camæpitheos,
 Stæcados, sing. ʒ. vij.

V

Camepitæos,
 Schenanthi,
 Ellebori nigri, ſing. ʒ. iij.
 Fumariæ, ʒ. viij.
 Eupathorij, ʒ. iiij.

Coquunt ad medietatem: coctis epithimum ad-
 ditur, quod vna ebullitione ferueat, ac omnibus
 mox percolatis, additoque ſaccaro & ſucco illis
 decocto fit ſyrupus. In multo eſt vſu & honore
 in affectibus ab atra bile, præſertim verò ſi ab hu-
 more qui in melancholicum ex aſſatione dege-
 nerauerit. Vnde in furore vel mania illum Me-
 ſue maximè laudat: nam & vim inſignem habet
 ad leniendam iſtius humoris ſiccitatem aſperi-
 tatemque, ex vtriuſque boraginis radicibus flo-
 ribusque qui temperati caloris cum humiditate
 ſunt, & ex ſucco pomorum dulcium, qui quàm
 maximè in his affectib. eſt vtilis: ſed & vim in-
 ſignem magis attenuandi habet, quod in his af-
 fectibus qui oriuntur ab humoribus hiſce craſ-
 ſioribus & terreis maximè conducit: attenuant
 autem camepithis, ſchenanthum, eupatorium,
 & fumaria. Quia autem autori huius ſcopus fue-
 rat, non modò parare vitioſum hunc humorem
 ad faciliorem euacuationem, & eius aſperitatem
 demulcere, vt minus eſſet moleſtus, verùm & fa-
 cile ſine vlla vi ſi quid paratum eſſet: præterea
 detrahete non exagitationis partibus illis quæ non
 dum ad deductionem aptæ ſunt, ideo nigrum
 veratrum,

veratrum, polypodium, epithimū & sænam ad-
 dit. neq; tamen ea copia, vt multam vim possint
 renitentibus & inepris humoribus inferre: sed
 quanta posset facile sequentes humores allicere.
 Vnde aliquam facultatem purgandi habet is sy-
 rупus, & maiorem quàm præcedens, qui ex fu-
 maria maior fuit appellatus: sed nec ipse multā.
 potest autem melancholicos & exustos humo-
 res modicè ac facilè educere. Syrupus ex epithi-
 mo, etsi quatenus ad euacuandi rationem perti-
 net, præsertim adustos & melancholicos, vniuf-
 cuiusque generis humores spectet, mixtos ta-
 men humores ex omni excrementorum genere
 detrahere potest, vt pituitam falsam & bilem. e-
 pithimum enim, cuius eam copiam accipit, vt
 ipsum ipsius compositionis quasi basis consti-
 tuatur, cui facultas prima est melancholicū suc-
 cum detrahere. Accipiuntur ꝑ. xx. Mirobala-
 ni verò omnes induntur, quorum aliæ bilem,
 quædam melancholicum, quædā pituitam pur-
 gant. Indarum & citrinarum plus: nam ꝑ. xv. in-
 jiciuntur, sicuti fumaricæ & cuscutæ, ꝑ. x.

Timi,
 Calamenti,
 Buglosi,
 Emblicarum,
 Belericarum,
 Radicis dulcis,
 Polipodij,

Agarici,
 Stęcadis, sing. 3. vj.
 Rosarum,
 Seminis fęniculi,
 Anisi, sing. 3. j. s. Pruna. xx.
 Passularum exacinatarum, 3. iiij.
 Tamarindorum, 3. iiij.
 Sapę, lib. ij.
 Saccari, iiij.

Agaricum autem etsi multiplices humores possit educere, pituitam tamen & bilem precipue, sicut polypodium melancholicum humorem & pituitam, presertim salsam ducit. Tymum autę calamęthum, cuscute, fumaria, stęcas potius humores crassos attenuant, & corpus fluidum vijs apertis reddunt, cui conferunt & semina anisorum & fęniculi: quamuis hęc & aliam commodatę ex secundo de Ratione vict. in acut. morbis Galen. afferant: nam grato & aromatico suo odore, gratiam ventriculo & reliquis visceribus conciliant, quo minus abominentur virosum & ingratum odorem, & iniquam qualitatem medicamentorum purgantium, quę adiuuant & rose, stęcas, passule & fumaria: hęc enim omnia sua modesta astrictione robur addunt languescensibus visceribus: radix veró dulcis: item quę & passule pruna quę, tamarindos etiam illis addiderim & sapam, familiaritate & lenitate humiditate quę substantię possunt & medicamentorum

torum acrium, & humorum asperitatem demulcere, & vias delinire. Vnde præstans est medicamentum & vtile ad apparatus humorum & ad eorum euacuationem, in illis præsertim affectibus, qui non ex exusta bile aut pituita salsa, vel melancholicis humoribus mixtim excitantur, vt scabies difficilis & prauæ naturæ, & lues Gallica, & capitis externi morbi, vt aræ, faui, acores & huiusmodi, & in lepris quoque & incipienti elephantiasi à Græcis appellati. Sed iam agamus de alijs syrupis, qui in tussi & affectib. membrorum respirationi inferuentium, præsertim cùm à crassa & lenta materia obsidentur, vtilis sunt. Frequentiores huic scopo pertinentes sunt, vt à leuioribus & mitioribus incipiam, Syrupus ex liquiritia, syrupus ex hysopo, ex marrhubio vel prafsio, vltimo qui ex calamento. posset verò & in hoc ordine collocari scillitum oximel: sed potius hic ad ordinem simpliciorum syruporum pertinet. Sed antequam de his agamus, hæc primò in vniuersum pro his dicamus, quæ accepta sunt ex Galeni septimo de Comp. med. secundum loca. Cùm partes ad superiorem ventrem pertinentes lenta & crassa materia sunt refertæ, facta angustia in vijs spiritus, quia aut bronchia in pulmonibus obstruuntur, aut spacium in thorace repletum fit angustius, difficilis concitatur, tussis cum multa spirandi difficultate. & quamuis plurima & frequens fiat tussis, nulla tamen

aut modica fit excretio, quia materia illa ob crassitatem & lentorem remittitur, ut non facile impetu aeris per tussim impelli possit, nisi postquam materia per concoctionem minarum contumax reddita fuerit, & aptior ut elidatur, quod citius fit & commodius, si medici opus accedat, qui ea adhibeat, quibus facilius possit pertinacia materiae superari & commodius educi. Duo vero sunt quae in primis ex Galeno ibid. hoc praestare possunt, primum ea quae attenuant, disseccant & detergunt crassos hos & lentos humores ut sunt calida & tenuiorum partium, ut tamen neque multa sit horum caliditas, quanta nempe magis eos siccando possit indurare: nam his potius deterior affectio fieret. Sed neque hoc etiam satis est, sed oportet & id praestare, quod in omni fere euacuatione (praecipue si fiat per manifestas vias) commodum est ut fluidae & leues viae reddantur, per quas vacuationem sumus molituri. Id vero praestantius fit his quae molire, appianare & laeuigare possunt, qualia sunt humectantia. Vnde ait Galen. quod disseccantibus oportet addere ea quae humectent, tum in ratione victus administrata, tum per medicamenta adhibita. quare in his compositionibus hi duo scopi semper spectandi sunt, quamuis non pariter & aequali ratione, sicuti neque horum humorum qui partes has occupant eadem est natura: quia alij alijs sunt crassiores & magis vel minus leti. Syrupus ergo pri-

mus.

mus qui à liquiritia nomen sortitus est, à Mesue describitur.

Accipit radicis dulcis, ℥. ij.

Capillorum Veneris, ℥. j.

Hyfopi, ℥. v. Quæ simul sunt maceranda ex lib. iij. aquæ communis, ac mox ad medieta- tem coquenda ac colanda. decocto verò inijci- entur sunt mellis, saccari,

penidiarum, sing. ℥. viij.

Aquæ rosatæ, ℥. vj.

Quibus additis, per cocturam ad consistentiam syrupi res adducenda est. Si hæc rectè examinen- tur, in hyfopo fatis est insignis vis attenuandi & detergendi, in capillis Veneris aliqua, sed leuis, attenuandi & aperiendi: extenuant enim crassa excrementa in thorace, ex Galeni sexto de Sim. med. facu. Maior in melle post hyfopum est vis attenuatoria & deterforia: radix verò dulcis moderatè humectat, leuigat, & applanat asperitudi- nes in thorace, & alijs etiam partibus. Vnde me- dicamētum est tussientibus commodissimum. Sed & saccarum & penidiæ, eandem ferè vim habent, nempe humectandi: præsertim cum ex aqua coquuntur, ac aperiendi deliniendi que ex- asperatas partes pulmonum, aquam rosaceam cum author addiderit, non possum aliam afferre rationem, nisi propter conciliandam ex grato o- dore aliquam medicamento gratiam: nam quòd nonnulli referunt, inijci vt aliqua moderata

adstrictione robur particulis illis addat, vt deinde violentis possint extrudere tussienda intrusa excrementa, vt non damno, ita non admodum probo, quia astringēda, vt loco antea citato monet Galenus, quantum ad id quod primum prestant, non admodum vtiliter immiscentur medicamentis sputum iuuātibus, quòd si aliquid omnino addendum sit ob illarum partium robur id oportet vt sit modicum. In alijs autem simplicibus ex quibus hic syrupus conficitur, tanta est astrictio, quanta ad id officium potest esse satis: nam & radix dulcis non est astrictionis expers, & huius etiam magis particeps est capillus Veneris. Est syrupus hic tēperati cuiusdam & modici caloris, qui pleuriticis etiam potest esse commodus, si quando crassa & lenta expuunt: nam citra hoc quod possit calefaciēdo inflammationem irritare, extenuans & diffecans crassitiem humorum facilius sputum reddit. In hoc ergo horum syruporum ordine qui crassas & difficiles in thorace materias ad facilem excreationem parāt, post simplices is primus sit, & alijs mitior & temperatior. Secūdum verò locum in his qui passim in vsu sunt est, qui ab hysopo appellationem habet, & ex his conficitur.

Accipit hysopi,

Radicum apij,

Fœniculi,

Radicis dulcis, sing. ʒ. x.

Ordei

Ordei mundi, \mathfrak{z} .v.

Seminis maluæ,

Cotoneorum malorum,

Tragacanthi, sing. \mathfrak{z} .iij.

Capillorum Veneris, \mathfrak{z} .vj.

Zingipharum,

Sebesten, sing. \mathfrak{z} .xxx,

Passularum exacinarum, \mathfrak{z} .xij.

Ficum aridarum pinguium,

Palmularum pinguium, singul. numero

decem.

Penidiarum albarum lib.x.

Prædictis decoctis ex aquæ communis copia, quanta satis sit, decocto addatur penidiæ, & postea per vltiorem decoctionem fiat syrupus, qui priori vim maiorem habet extenuandi & detergendi: præterea verò suo humore cum quodam lentore læuigandi & applanandi omnem aptitudinem partium in thorace contentarum: nam hyfopo quod insigniter extenuat adduntur radices fœniculi, apijque, & liberalior copia capillorum Veneris, quæ omnia præter id quod attenuât, possunt etiam lotia ciere: quod si modestè fiat in his affectibus non parum est vtile. Partim enim aliquam materię partem attenuatam per vrinam deriuare poterunt. Vnde & vulnerarij medici iamdiu in curandis illis qui ex thoracis vulneribus suppurati sunt, tandem quibusdam vtuntur decoctis, quæ potiones ad cassatos sue

ipsi modo appellant, quæ præter vim desiccatoriam, insigniter & lotia proritant, ad quod valet & maluæ semen. Caricæ verò pingues vt Galenus secundo de Fac. alim. dicit. vim habent detergentem, cuius & passulæ hordeumque non sunt expertes, quanuis & hæc & tragacanthum zingiphæ, sebestem, & penidiæ, nō minimā vim applanandi & deliniendi internas thoracis partes habent. In eisdem autem affectibus vsus istius syrupi est in quibus & prior, nisi quòd hic valentius eadem efficit, quæ & prior, vtpote qui maiorem vim attenuandi detergentisque habet, maiorem etiam læuigandi & deliniendi particulas in thorace. Vnde à priori solemus incipere, & cum morbus inueterascit & pertinacior sit affectus, ad hunc mox accedimus.

Quemadmodum si pertinacior fiat affectus, & magis adhuc inueterascit, crassiorque & magis lenta euadat excreanda materia, syrupo tunc plerunque vtimur, qui ex Prasio hoc est, ex Marubio nomen habuit. conficitur autem sic:

Recipe prasiij ℥.ij,

Hysopi,

Capillorum Veneris sing. ʒ. vj.

Radicis dulcis ʒ. j.

Calamenthi,

Anisi,

Radicum fœniculi,

Apij sing. ʒ. v.

Semini

Seminis maluz,

Fœnugręci,

Iridis sing. ʒ. iij.

Seminis lini,

Cotoneorum sing. ʒ. ij.

Passularum exacinatarum ʒ. v.

Ficus aridas pingues xv. numero,

Penidiarum,

Mellis despumati, sing. lib. ij.

Is est aliis potentior & calidior, & præterea vim maiorem habet extenuandi, digerendi, & detergēdi. Nam prassium in primis, satis insignem facultatem habet attenuandi & detergendi, ac digerendi, nec non est iris, præterea & calamentum, neque his caret fœnum Gręcum, quanuis non eam admodum vehementem habeat, vt hyssopum in præsentia & capillum Veneris, radices fœniculi & apii, & semen anisi, præterea, vt pote quorum antea facta sit mentio. De semine autem lini & mali cotonei hoc tantum dico, quod mea hæc est sentētia, ista in compositione huius syrupi accipi, propter mucillaginosum succum, qui in cortice est, quiq̃ dum hæc semina ex aqua, præsertim si aliquantulum sit calida, concutiuntur, detrahitur, & à iunioribus Mucillago dicitur, & vim habet deliniendi & læuigandi asperitudines omnes. neq; enim eorum mihi probatur sententia, semen cotonei hic admitti, vt syrupus sit alicuius astrictionis par-

ticeps: nam capillus Veneris, vt paulo ante dixi, potest hoc quantũ satis sit prestare. Ad difficiliores ergo thoracis affectus & concitatos ex crassiori magisq̃ue lenta materia, & pertinaci, vim maiorem habere potest hic syrupus. Reliquum esset, vt de syrupo ex calamento imprimis confecto aliqua diceremus, qui & ipse in tussi difficili præsertim in senibus plurimum laudatur, ad extenuandos & digerendos crassos & lentos humores: præterea verò ad liberanda omnia viscera ab infarctu & obstructionibus, præcipue verò lien, & meritò quidẽ laudatur: nam vtrunque calamentum, syluestre sc. & domesticum, cuius vtriusque duas accipit vncias, potenter extenuat, detergit & digerit, idem etiã ligusticum, daucus, & schinanthum prestare possunt, quorum sing. ʒ. v. accipit. Passularum additur lib. semis, & ex lib. ij. mellis syrupus conficitur: coctis nempe prioribus medicamentis ex aqua de more aliorum, additoq; subinde melle. Sed in hoc particulatim exponendo non erimus multi: hæc enim pauca satis esse possunt ei, qui probè memoria tenuerit ea, quæ tradita sunt literis. Multi præterea & alij syrupi descripti sunt, tum à Iunioribus tum antiquioribus, quos si omnes prosequeremur, nimis in longum nostra protraheretur Introductio. Vnde cùm maiorem partem eorum qui sunt in vsu frequentiori explanauerim, finem faciã, cùm præsertim si quis animum diligenter

diligenter his quæ dicenda sunt de his aduertent, facile & omnium aliorum rationem consequi poterit. Sed & decoctis quibus aliquando pro syrups vtuntur medici, sepe etiam ad diluendos syrups, quorum etiam vsus antiquis syrupsorum vice frequens fuit, nolo plura loqui, quia si quis recte hæc estimauerit, quæ de syrups dicenda sunt, non egebit longiori sermone, vt illi ea quæ ad decocta pertinent explanentur: nam plerique syrupsorum ex decoctis conficiuntur. Tum ergo ob hanc causam, tum etiam quia rarissime decocta seruari diutius apud apothecarios solent, aut possunt, nolimus in his explicandis tempus terere.

De ratione & methodo recte utendi syrups.

Cap. VI.

Accommodatus & congruus horum medicamentorum vsus, mea quidem sententia ex Gal. præsertim in primo ad Glauc. in his consistit: primum vt medicamentum id eligamus, quod ea sit natura, & illis qualitatibus præditum, quæ scopo nobis ab indicationibus propositum satisfacere possit, tam secundum qualitates, quam secundum robur & ordinem siue gradum: deinde vt modum vel pondus seu mensuram præscribere discamus illi simplici si

simplici uti satis fore videatur, sin autem illud solum non sit satis facturum, sed additione alterius egere videatur, qua mēsurā & proportione sit illi commiscenda. Tertiò quo pacto illis oportet uti: quartò, quo ordine: quintò, quando & quo tempore: sextò, quoties & quousque. Quia verò omnium eorum quæ à medico rectè tractāda sunt, ratio ex mutua comparatione & collatione duorum præsertim capitum depromenda est, nempe eorum quæ corpori præter naturam accidunt, deinde illorum quæ ex propria natura illi conueniunt. In priori capite tria continentur quæ tamen ad vnum referuntur: primus est morbus, secūdus quòd ipsum præcedit, id est, causa: tertium est symptoma quod morbum semper sequitur: quæ omnia à medicis res præter naturā dicitur. In altera autem ea omnia quæ naturalia dicuntur, ut temperatura naturalis tum corporis vniuersi, tum verò sigillatim omnium particularum, ex quibus corpus coagmentatum est. præterea conformatio eiusdem, atque eorum omnium vnitas continuitaliue, ad quæ postea alia tanquam ad ea quæ magis præcipua sunt referuntur, sed horum aliqua, utpote quæ ad institutum nostrum non faciunt plurimum, missa faciemus: ad rectam enim medicamentorum electionem, neque corporis conformatio plurimum facit, minus etiam vnitas, præsertim verò in eligendis qualitate quantitateque & natura medicamentis

mentis confert naturalis corporis temperies, & ea quæ illi attinent, vt ætas, regio, tempeſtas, & hora anni, ars & vitæ inſtituta, & cõſuetudo quæ eatenus conſiderantur, quatenus immutant naturalem temperaturam. Quantum verò ſpeſtat ad primum caput, duo quidem prima maximè ad noſtrum de eligendis medicamentis inſtitutum faciunt, nempe morbus & cauſa: nam hæc maximè medico rationem agendorum indicât, ſymptomata parum admodum, & niſi quia nõnunquam adeò excrescunt, vt iam cauſæ rationẽ ſubinduant. Sed exquisita horum definitio ad hunc locum non pertinet: præcipuè ergo morbus & cauſa indicant non ſemper tamen vtraq; hæc ſimul: nam aliquãdo ſola cauſa eſt præſens, aliquãdo ſolus morbus: aliquando vtrũq;, & aliquando maiorem vim indicandi habet cauſa, aliquãdo morbus, vt interdum ſoli cauſæ proſpicere oporteat, interdum ſoli morbo, nonnunquam vtriſque: ita tamen vt aliquando prius vni eorum, mox verò & alteri.

Non erimus autem multi in exponẽdo, quod propriè & primùm reſpicimus cauſam in ea parte medicinæ cuius proprium munus eſt ſanitatem tueri, quam iuniores præſeruatiuam dicunt. Morbum autem præſertim & primùm in curatrice methodo, præcipue ſi cauſa morbi nulla amplius præſens ſit, ſed vniuerſa iam reſerit: quia vbi cauſa adhuc eſt præſens, ſicut ſem-

per in morbis qui fiunt adhuc, necdum omnino facti sunt præfens est, necesse est vt illa etiam suam habeat propriamque indicationem: & sicut complicatæ sunt indicationes, ita etiam mixta sit actio medici ex curatione & tutela seu præseruatione. Quauis ex Galeni secundo aph. & primo de Difer. feb. inualuerit apud medicos ea consuetudo, vt absolutè & hæc curatio dicatur. In eligendis ergo medicamentis aptis & opportunis, summè necessaria sunt hæc duo, primum exquisita cognitio naturæ morbi, ad quam pertinet etiam causæ cognitio, deinde & cognitio naturæ corporis & particulæ laborantis, si particulatim morbus locum aliquem occupet: nam ex mutua collatione indicationum, quæ ab his duobus depromendæ sunt, innotescet omnis ratio congruentium medicamentorum. morbi enim ratio naturam & qualitatem medicamenti oportuni in vniuersum indicabit, particulatim verò illam definiet natura corporis vel particulæ malæ affectæ. Sed quæ hæctenus generali quadâ ratione tractauimus, particulatim iam exponamus. Primum quidem in illis affectibus qui propterea communes dicuntur, quia nulli certo loco sunt addicti, vt febres, & alij, in quibus non sunt peculiæ aliquæ indicationes, à certis illis definitis quæ particulis desumptæ, præsertim verò & primum de febribus agamus, quæ cum aliquando vnâ simplicem habeant indicationem,

cationem,

cationē, nempe ab ipsa febre, utpote quia à nulla alioquin causa foueantur, sicut tū Ecticæ, tum etiā multoties ephemeræ. In putridis enim quæ fieri non possunt nisi præsens sit humor, semper mixtæ sunt indicationes à causa & à febre. De illis ergo simplicioribus priorem rationem instituamus. in his sanè febribus quâdo nulla alia est adiuncta affectio præter febrem, statim insurgit primū refrigerationis, mox & humectationis indicatio, cum sit affectus calidus & siccus. Vnde nobis statim se offerunt syrups quicunque superius numerati viam habent refrigerandi, & cum multi eorum desiccant, tamen & aliqui humectent, illi oportuniores erunt, qui minus exicare possunt. Sed quia syrupū diximus potionem significare, accipiam & alias potiones quæ refrigerare & humectare possunt, quamuis non soleant sub nomine syrupi contineri, tanquā huic scopo attinentes. Occurret ergo primū potus aquæ frigidæ, deinde aquæ hordeacæ: nam & hæc in vsu est his temporibus: deinde mulsæ. tertio syrupus acetosus simplex dilutus ex multa aqua, item syrupus violaceus simplex, syrupus ex florib. nymphææ, ex papauere, ex zingiphis, quique ex portulaca dicitur, & alij multi similes, de quibus superius sermo est habitus. quatenus ergo ad affectum ipsum pertinet, nulla aliorum habita ratione, aqua frigida omnium aliorum præstantissimum esset remedium. Vnde

rãquam optimum, nisi alia obstet indicatio for-
 tior, in ephemera & febre ardente, vbi ea indica-
 tio quæ à morbo sumitur superat illã quæ à cau-
 sa à Galeno indicatum est medicamentum : pa-
 riter enim refrigerat & humectat. In hectica ve-
 rò nisi indicatio ab habitu & viribus corporis
 obstaret, vtile & salutare admodum esset, & Ga-
 lenus in libro de Tabe in principio antequam
 corpus extenuetur, & sanguis absumatur, vires-
 que fiant imbecilles vtiliter dari posse dicit. sed
 vbi iam corpus attenuatum & exangue factum
 est, viresq; languere incipiunt, ab his alia insur-
 git indicatio, quæ vim maiorẽ habet, quàm quæ
 erat à morbo accepta, indicans longè maio-
 rem læsionem subsequuturam, quàm vtilitatem:
 nam calornatiuus simul cū extraneo ab ea ex-
 tingui facilè poterit. In febre verò ardente opti-
 mum & præcipuum medicamētum id futurum
 est, quando neque morbus crudus fuerit, neque
 alius adsit affectus, cui id noxium sit, vt visceris
 alicuius inflammatio vel insignis obstructio:
 horũ enim indicationes priori illi omnino ob-
 stant. Sed & vniuersi corporis ratio sua habenda
 erit: nam si imbecillum sit & senile, si gracile &
 attenuatum, non facilè vim ferre poterit tãti re-
 medij. Nec minoris etiã faciẽda est natura visce-
 rum, præsertim ventriculi & iocinoris, nimirum
 si frigidiora, & imbecilliora hæc fuerint: quibus
 itidem addendum est & tempus anni vel tempe-
 stas

itas: nam istius remedij vsus hyeme non effectus
 tus vt ætate: addenda præterea est consuetudo,
 non facile & citra noxam potius ferre possunt
 qui sani citra vllum commodum soliti sunt eam
 bibere, quàm qui insoliti. Vnde quâdo hisce de
 causis timemus ita confertim & multum corpus
 transmutare, mitius esset agendum, & leuiora
 essent attenuâda, vt essent aqua hordeacea, & a-
 lia quæ subinde fuere proposita, quæ potius po-
 testate quàm actu frigida essent. Nam talia cum
 ad actum paulatim, & non in momento deducâ-
 tur, non ita facile deterrent, lædunt, atque extin-
 tingunt calorem natiuum. Vt tamen & illud sit
 considerandum, quòd eorum aliqua quamuis
 ratione propriæ naturæ possent esse commoda,
 interdum tamen illa respuimus, vt philosophi
 dicunt, per accidens, quia facile in bilem vertun-
 tur, vt deinde ea de causa magis calefaciât & ex-
 iccēt, quàm potuerint refrigerare & humectare.
 qua ratione mel, & quæcunque ex melle fiunt
 aduersaria à Galeno nono methodi iudicantur,
 vt est apomeli, & mulsa: oximel tamen non ita fa-
 cile in bilem vertitur, & quamuis desiccet, cum
 tamen dilutius ex multa aquæ mixtione est, po-
 tius humectat, & proinde sitim sedat, sed aceto-
 sus simplex magis etiam humectabit & refrige-
 rabit, quantum saccharum melle minus calefacit
 & siccet. Violaceus porrò pariter humectabit &
 refrigerabit. In vniuersum ergo potiones quæ re-

frigerent, itemque syrapi refrigerantes. & cum
 multorum inter ea medicamenta relati sunt,
 quæ desiccant, febres verò hæc humectantia de-
 siderent, dum tamen diluuntur aut multa aqua,
 aut alio humore qui humectat, sicut esset ius pul-
 li gallinacei iuuenis, eam etiam vim assequuntur
 qua possint humectare. In affectibus autem in
 quibus actionem mixtam esse oportet, quia nõ
 modò affectus ratio sit habenda, sed & causæ quæ
 præsens fouet & auget morbum, item electio me-
 dicamentorum fit collatis primùm inter se indi-
 cationib. tum à morbo tum à causis desumptis:
 considerandumque est, num ea inter se collata,
 in eadem conueniant temperiem, vtpote si am-
 bo calida sint, nempe morbus & causa, sicuti in
 tertiana in causo: nã & humor qui febris in cau-
 sa est calidus & siccus, perinde est vt febris: an ve-
 rò dissideant inter se, vt in quotidiana & quart-
 ana. Febris enim est affectus calidus, siccus:
 pituita verò sua natura frigida & humida, sicut
 atra bilis frigida & sicca: ob id primùm in ea col-
 latione considerandum est, quòd febris quate-
 nus ad ipsam pertinet cùm ex sola temperatura
 morbi rationem habet (ea enim a pertiones lædit)
 solam indicat transmutationem, qua lapsus na-
 turalis temperamenti corrigatur: at causa febris
 cùm materia sit noxia qualitate & quantitate, ra-
 tione qualitatis & ipsa indicat transmutationem,
 qua itidem vitiosa eius qualitas qua morbum fo-
 uet

net, vel actu vel potestate emendetur: actu quidē si suapte natura calida sit: potestate verò quia quandoque licet natura frigida sit, calorē tamen putrescens contrahit, ratione autem quantitatis indicat euacuationem. Vnde quātum ad harum rerum rationem pertinet, cū causa morbum efficiat foueatque & augeat, licet primūm desideremus morbum, qui proximē actiones lædit remouere, tamen quia remoueri aut nō potest aut non faciliē manente eius causa, ideo frequentius opus est curationem à causis incipere remouendis. aliquando tamen morbus adeò sæuit, vt timendum sit, nedum causæ incumbimus, vires à morbo dissolutæ fatiscant, quo fit vt cogamur statim ab initio reprimere sequitiam morbi, quo id periculum euitemus: hoc verò præsertim in ardētibus febribus timemus propter magnum & continentem earum ardorem: nam quamuis & exquisitę tertianæ similem incendium in accessionibus afferant, quia tamen non continenter, sed per longiora interualla affligunt, non ita insigne periculum minantur: reficiuntur enim interim vires, dū intermittunt, & ideo in eis non adeò vrget indicatio à morbo, vt cogat ab eo summi curationis initium. Verūm cū vtręque indicationes tam à morbo quàm à causa semper si alicuius sint momenti, tam morbus quàm causa vim habeant, nunquam ita vni attendimus, vt nullam alterius rationem habeamus, sed semper

& illi aliquid damus. Et si aliqua sint auxilia quæ
 vtraque ratione, hoc est, tam causæ quàm morbi
 possint esse commoda, ab eis statim incipimus
 sine vlla exitatione, modò vires non obstant.
 Sicuti in febre ardenti & sinoca statim san-
 guinem copiosum mittere solemus, vbi per vi-
 res licet: nam refrigerat & quantitatem detrahit:
 quatenus verò ad medicamenta pertinet, cum
 morbus maximus & acutissimus sit, atque ideo
 etiam præceptis, indicat opus esse magna & celeri
 extinctione, quod officium nullum medicamen-
 tum præstantius aqua frigida præstare posset: ve-
 rum quia in febre putrida putredinis vniuersa
 ferè ratio ab obstructionibus pèdet, quæ ab im-
 pactis humoribus crudioribus fuere excitatæ, a-
 qua autè frigida eos magis impingeret & incul-
 caret, præterea & recrudesceret ex nimio frigido
 vnde & subinde cresceret putredo & febris, ideo
 post sanguinis mixtionem, tantisper indicatio
 quæ à causa desumpta est, nos immorati, & dif-
 ferre potum aquæ frigidæ cogit, donec aliqua
 concoctionis signa appareant, & sint aliquantu-
 lum apertè obstructiones: cito autem incipit
 concoqui calidus & tenuis humor qui suapte
 natura potest iuuare apertionem, postea verò a-
 quam propinamus. Vnde extincto calore qui
 vires resoluebat, natura resumpto suo robore &
 collectis viribus, paulo post insurgens vniuer-
 sam noxiam materiam, aut per sudorem, aut per
 aliam

aliam illi commodiorem viam excernit. Sed si vel ætas, vel tēpus, vel affectus aliquis in visceribus aduersatur potioni aquæ frigidæ, aliis refrigerantibus erit agendum, tum externis tum internis, quæ non repente & valde refrigerent, sed paulatim dum tamen frequentius administrantur, & si non ita cito, tutius tamen opus saltem absoluunt, quales sunt syrupi, decocta, cibi refrigerantes, olea, emplastra, epythematata, quæ exterius & ipsa refrigerant, & vt methodus febribus medendi præscribit, possunt ex his confici que refrigerant, non tamen stipant & obstructions augēt, sed poti⁹ aperiūt, vt suo loco dicemus. Nunc enim sermo habendus est de electione syruporum, vel huiusmodi aliarum potionum, quādo magis & prius in febribus inueniendū est indicationibus, quæ ad causam pertinent. in quibus si causa cum morbo consentiat facilis & simplex ratio est, præsertim si tenuis vel acris, calidaq; materia sit: refrigerantia enim medicamenta eadem ratione vtrique apta sunt, hoc tamen plus causa habet quòd cōcoctionem desiderat & excretionem, concoctioni verò quantum attinet illi humori, oportuna sunt eadem, nempe refrigerantia & humectantia, vtpote quoniam satis concoquuntur humores, cū eorum vitia corriguntur. Sed quia in putridis febribus semper insunt obstructions, quæ & putredinē fouent & materiæ excernēdæ sunt impedimen-

to, vt æ remoueantur & corpus fluidū fiat, maximè vtilia erunt medicamenta, quæ refrigerent quidem, sed potius aperiant: vnde & syrupus acetosus simplex, & qui ex cicoreo, vel endiuiā, rosaceusque etiā recens, præsertim vbi aliqua sit laxitas in aliquo viscere, & interdū oximel simplex apti & congruentes erunt. Vbi verò sit ingens aliqua putredo quæ febrem maligniorem reddat, acidæ res solent à medicis alijs præferri, ratione putredinis, vt rectè Auicenna sensit, sicuti quæ ex oxalide, vel ex succo citri, vel limonis componuntur, vel vix æ acerbæ: nam febrī, & calidiori humori, tum sua natura, tum ex putredine, præsidio sunt refrigerando, exiccando verò malignam putredinē reprimunt, præter id quod horum multa, etiam non nihil astringentis habent, quòd visceribus robur addere potest, citra noxam, quæ ex obstructionibus esset suspecta. Difficilior verò est institutio, quando morbus & causa sibi mutuò sunt contraria, vt in quotidianis: nam pituita frigidus & humidus est humor, febris contrà. Sed quia febris hæc non habet ingentem calorem, imò lenta est & calor quasi strangulati non plurimum periculi minatur febrilis calor, nisi ex morbi diurnitate, & ne extinguatur & quasi stranguletur natius calor à crassa, lenta frigidaq; materia, ideo causæ superadæ, præsertim operā nauamus: habemus tñ & febris aliquā rationem: nam eligemus imprimis

mis syrupos & alia medicamenta, quæ vim aliquam calefaciendi habent, insigniter tamen attenuent & secent, aperiantque. præterea verò quia viscera & ventriculus & iecur ab hac materia refrigerantur, laxa que redduntur, & obstructioni ea propter obnoxia fiunt, ideo semper his aliquid immiscemus, quod vim roborandi habeat. Incipimus tamen à facilioribus & leuioribus, quia inter initia, vt dicit Hippocrates, secundo Aph. omnia sunt imbecilliora, & facilius etiã omnia fert natura quando paulatim assuescit: vnde statim à principio nitimur humorẽ secare & attenuare, nõ admodum tamen calefacere, ne liquatus & quasi fusus crassus humor, moxq; in angustas venas digestus augeat obstructions. vtemur ergo oximellite, melle rosaceo: in vtroq; enim est digerendi & attenuandi facultas. Sed hæc maior est in oximellite ex aceto. In melle verò rosaceo maior roborandi viscera ex rosis, verùm & syrupus ex betonica simplex, si eorum meminerimus que suprã de eo dicta sunt, potest esse medicamentum accommodatissimũ, & huic negotio pertinentissimum. Hi verò syrupi, si diluentur decocto vel diluto aut infusione absinthij, vtiliores erunt. Cũ verò res in lōgius protrahitur, valentiora in vsu sunt introducenda, vt esset oximel quod compositum, vel de radicibus appellant. Tandem verò ad syrupum ex hysopo vel calamentho, qui in compositis sunt. Postre-

mò ad fyrupū acetosum diarodon, cū iam ad-
 eò viscera facta sunt imbecilla, vt res in malum
 habitum vel aqua intercutem procliuis esse vi-
 deretur. Ego verò & oximellite scillitico sæpe
 in his tādē feliciter sum v̄sus: sed hos fyrupos
 diluere solemus ex decocto, ex radicibus com-
 munibus, de quibus nunc quædā paucula dixi-
 mus: interdum ex decocto eupatorij veri, quod
 nunc agrimoniam appellant. His enim & causa
 antecedens febris ad facilē vacuationē paratur,
 & corpus fit fluidum, & viscerum internorum
 vires custodiuntur, quatenus fieri potest. Tertia
 na verò notha, media quodāmodo est inter has
 duas priores siue ad morbum, siue ad causam re-
 spiciamus. Nam neque ita acris & vehementi ca-
 loris est, vt exquisita: neque etiam ita obtusi &
 veluti strangulati, vt quotidiana, sed quasi inter
 eas media est. Materia etiam ex qua putrescente
 accēditur, media est & ipsa, tū acrimonia & calo-
 re, tum crassitie & lentore, vtpote quæ ex bile fla-
 ua & pituita mixta sit, quare etiam rationem cu-
 rationis mediam & mixtam requirit: nam ali-
 quid requirit quod non omnino sit expers fa-
 cultatis calefaciendi, attenuandi & secandi, non
 ramen ita vt in quotidiana. Itaque inter initia
 apti syrupi erunt oximel simplex, syropus rosa-
 ceus ex rosarum succo, quem Arabes dicunt ge-
 leneabim, ex saccharo: aliquando etiam mel rosa-
 ceum: postea vtemur syrupo, quem byzantinum
 vocauit

vocavit Mefue. Quia ex mixtura tū calefacientium & attenuantium, & difsecantium, tum vero & calorem temperantium factus est. tum accedimus ad eum cui additur acetum, & quem byzantinum cum aceto dicunt: postremò etiam ad illum quem completum, additis nempe aromatis appellat. Veruntamen quia istiusmodi bilis quæ putrescens hanc febrem excitat, non est semper sibi similis: nam in miscella bilis cum pituita multæ sunt diuersæ pro ratione maioris minorisue, quoniam & crassior & mitius crassa, & magis vel minus lenta est, ita etiam magis vel minus calida. Vnde & syrups eligi debent sicuti & decocta, quæ huic diuersitati aptari & accommodari possunt, vt oximellite & syrupo ex betonica, addemus syrupum ex cicoreo: & si visum fuerit expedire vt vtamur diluto vel decocto absinthij, sicuti sæpe expedit, vt primo lib. ad Glaucum præcipit Galenus, illi & cicoreū addemus, ita & eupatorium vel agrimonium cum cicoreo componemus. Si iecur obstructum fuerit, & tensum, fiat que inde imbecillum. Nec admodum differens erit ratio electionis horū medicamentorum in melancholicis febribus: nam nec in ipsis adeò multus erit calor, vt cogere possit medicum postposita causa morbo incumbere. Vnde prior & potior etiam in his est indicatio à causa & per comparisonem ad ipsa, medicaméta sunt eligenda, atque eatenus est morbus respiciendus

quatenus ipsum non nimis exacerbemus: nam in quartanæ curatione duplici nomine calefacere oportet: primùm, quia humor frigidus est & siccus: deinde quia crassus & ferè terrenæ substantiæ cuiusdam, & ideo attenuantibus secantibusque medicamentis, & aliqua ex parte digerentibus opus est. quæ quidem omnia hæc agunt ratione partium calidarum & siccarum, quarum nõ sunt expertia. Verùm quia hæc præterea non parum siccant, & siccatio huic humori est omnino aduersaria, ideo ea sunt eligenda, quæ quantum fieri potest attenuent quidem, sed non multum siccent, etsi aliquod quidè medicamentum huic scopo congruens reperiatur, eo utemur, si minus, plura componimus. Sed quia quartanæ rarò à principio inuadunt, plerunque verò alias febres sequuntur, quod argumento esse potest, quod ut Galenus secundo de Diff. febr. exposuit, sæpius fiunt quartanæ ex cinericia parte derelicta, quasi ex assatione & putredine humorum à quibus fouebantur febres præcedentes. Ideo cum & in his sit optimum à leuioribus incipere, solent statim à principio medici uti syrupo ex fumaria simplici vel ex lupulis: nam exustis humoribus sunt accommodati, sicuti in cinere & calce, ideo multi syrapi ex cicoreo addunt. Vtissimi præterea sunt syrupus de buglossa, dictus ex boragine: nam herbæ hæc temperatū quædam calorem habent: sunt etiã ut Galenus dicit sexto de

de Simpl. med. facult. herbæ humectantes, quæ hac ratione aptæ fiunt humori melancholico. interdum verò & syrupus ex succo pomorum dulcium, imò sæpe hoc vtimur, mox ad compositos accedimus, tum ex fumaria quæ ex pomis & alios qui particularius superiori capite sunt expositi. Sed quia quartanæ plerumque à liene fouentur, sicuti tertianæ à iocinore, ideo semper lienis rationem habemus in quartana, & vt in alijs febribus præsertim laudatur absinthium & eupatorium, ita in illis vbi lieni consulendū est, cappares, præsertim verò cortex radicum ipsorum. Solet etiam esse in frequenti vsu asplenium vel scolapendrium, qui Arabicè nūc dicitur Citrac. ex quibus decocta fieri possunt, ex quibus syrupi diluantur.

Quia verò præterea multi sunt morbi, qui non ita vniuersum corpus respiciunt & occupant, sed in vna tantum particula consistunt, à qua sunt etiam indicationes depromendæ, quippe cum & hæ maximè vim habent ad aptè eligendum congrua medicamenta: ideo de his quoque aliquem breuem tamen sermonem faciamus, non est tamen admodum diuersa ratio electionis medicamentorum à priori, nisi quatenus in his non solum est spectanda illa indicatio, quam vniuersi corporis natura nobis efficit, sed & particulæ malè affectę sua propria, quæ plurimum facit ad medicamenti electio-

nem : nam quo nobilior est particula, vt dignioris magisque necessariæ apertionis instrumentum, eo etiam maiori eget custodia, & magis quantum ad medicamenta pertinet, cautè tractanda. Vnde præter tria membra præcipua ventriculus, lien & pulmones quoque magnam vim habent, & magna egent custodia. In eligendis ergo medicamentis in affectibus harum particularum, particulatim aliquântulum, & quo breuius fieri poterit versabimur. Et primò circa ea quæ pertinet ad iecur, quod quidem cum molli & laxa constet substantia, facillè laxantibus & digerentibus eius vi dissoluitur, facillèque induratur à crassis succis, à constipantibusque & insigniter astringentibus. cum etiam contextum sit tenuissimis & angustissimis venulis, facillimè etiam obstructionibus occupari potest. Vnde in curandis eius affectibus horum maxima est habenda ratio : nempe primùm ne dissoluatur eius robur, & ideo illa medicamenta semper ei apta sunt, quæ experta nō sunt omnino alicuius astrictionis, nec tamen multæ, sed quanta robur visceris conseruare possit, non tamen vt in causa sit astrictionis. Præterea verò vt etiam vim aliquam aperientem habeant. Vnde præsertim ea medicamenta, quæ vel amara vel subamara sunt, si tamen cum amaritudine etiam partes alicuius astrictionis participes habeant, & ideo calidis affectibus maximè commendatur

inendatur endiuia, cicoreū, & cicoracea omnia, roſeꝫue & omnia medicamēta, quæ ex his conficiuntur, vt præterea ea etiam ſint timenda, quæ confertim & plurimum refrigerant: extingunt enim eius natiuum calorem, & proinde neque æctu frigidis, tam internis quàm externis vtimur. In frigidis verò eius affectibus laudatur abſinthium, betonica, fumaria, eupatorium, filix, piſtacia, marrubium, camæpithis, camedris, priora tamen in maiori vſu ſunt & familiariora, & ea omnia medicamenta quæ hæc accipiunt dum componuntur, ſiue ſint ſyrupi, ſiue decocta, ſiue trociſci, vel alia quæcunque. Nō eſt autem ferè differens ratio medicamentorum quæ ventriculo commoda ſunt: nam & in ſuis medicamentis ſemper propter cuſtodiam virium requirit aſtriſtionem: à ſolis enim laxantibus plurimum læditur, neque facilè fert, quæ eximiè frigida ſunt. Vnde ferè à ſimilibus medicamentis bene habent hæc duo viſcera: commodè enim refrigeratur à cicorea roſaceisꝫue medicamentis, ſed & vtrunque viſcus ſi opus ſit eiſdem aptè cōuenit, præcipuè abſinthio betonica, fumaria eupatorio, &c. Lien verò cum & ipſius actio neceſſaria ad ſanitatē ſit plurimum, vt à fœculento ſucco ſanguis & iecur depurgetur, conſtat autem ſubſtantia rariori & laxiori, quàm iecur, alitur verò craſſo & fœculento ſanguine, aptaſꝫue vt in libro de Ratione cur. per ſectam venam di-

cit Galenus ad suscipiēdas fluxiones, vnde propter necessitatem defæcationis iocinoris & sanguinis, oportet vt eius robur seruetur, quare præcipiunt medici, quod in vsu & cōparatione medicamētorum, quib. curandi sunt eius affectus, ea eligamus, quæ roboratione & astrictione non careant, & quæ attenuent & detergant, propter eius procliuitatē in obstructiones & scirrhos ob crassitiem succi quem attrahit & quo alitur. Vnde & amara etiam probantur, & quæ in primis tenuis sunt substantiæ, quæ tamen neque plurimum calefaciant siccentque. & vt Galenus quinto de Fac. simpl. med. dicit, eadem ferè medicinaliēni & iocinori accommodari possunt, præsertim in eorum obstructionibus & scirrhis, quando neque inueteratus plurimum creuerit affectus: nam tunc valentioribus vti oportebit in liene quàm in iocinore. Lienī enim valentius opem ferunt radicū capparū cortex, itē radices miricis, vel vt nūc dicūt Tamarisci, sed & fraxini cortex, & citrach, quibus plærunque in decoctis vtimur, quamuis ex Gal. ibid. diuersus erat antiquitus horum vsus in affectibus alterutrius visceris. in affecto enim iocinore illis secundum se & seorsum vtebātur, vtpote in puluerem redactis, in liene verò ex aceto mixtis vel coctis: ego autem vterer oximellite eorum decocto immixto: imò aliquando ex oximellite scillino: possemus & syrupum bizantinum addito aceto eorum

rum decocto inspergere, maximè enim lieni acetum familiare est. Quatenus autè ad electionem medicamentorum quæcunque per os sumenda sunt in capitis affectibus, non multa habeo quæ possint illis addi, quæ in vniuersum de alijs particulis, quarum hæctenus facta est mētio tractata sunt: nam propterea quia cerebrū & ipsum inter præcipua membra est, & melioris humidiorisquæ substantiæ, & proinde quæ faciliè transmutetur, ideo vt eius robur seruetur, maximè illi commoda sunt medicamenta, quæ præter alias facultates modicè etiam astringunt: insuper vt in refrigerando & calefaciendo non admodum immodici simus, sed magis in refrigerando: facilius enim à frigore læditur. & quæuis Galenus interdum aqua vel oleo niue refrigeratis, caput cum æstuat iubet perfundi, voluit tamen mensuram refrigerationis accipi, & à magnitudine æstus & inflammationis, & ab habitu corporis, sexu, ætate, tempore, & quod ipse dixit de illis quæ exterius administrantur, putarim non esse etiam contemnendum in interius accipiendis: nam & diacodiō, & syrupo ex papauere vtimur, sed id cum cogit necessitas incommodi alicuius iam præsentis aut futuri. Præter alios syrupos quibus solent vti medici in affectibus capitis si frigidi sunt & à crassiori aliqua materia fouentur, sunt syrupus ex stæcade: à Mesue enim docti sunt, qui dicit, stæcas capiti maximè vtile es-

se. Dioscorides tamen magis in thoracis affectibus laudat nulla facta capitis mentione. Galenus verò dicit, ipsum addere robur omnibus visceribus, eaq; ab obstreccionibus vindicare. Item ex betonica, præterea melle rosaceo, quibus si lentus sit humor & oximel addüt. In calidis autem rosacei syrupi in frequenti sunt vsu & cicoracei, vt tamen simplices prius, deinde compositi cum fortiores sint in vsu veniant. Solent autem nostri iuniores Arabes immitantes, illis aliquid alicuius aromatis addere, præsertim nucis muscatæ à nostris dictæ, siue sit Mirica à Græcis appellata, siue aliud, quod ideo addunt, quia sperat facilius, ad cèbrum deducenda esse illius medicamenti facultatem ope illius aromatis & illius odoris: nam aromatum vapor facilè caliditate & tenuitate sua, vt Hipocrates in Aph. visus est innuisse caput petit, & cum ita fit aromatizari syrupum dicunt. Quamuis autem instrumenta respirationis vt torax & pulmones actione exerceant vitæ maximè necessariam, non tamen quantum ad horum naturam spectat, tantam in eis vim habet indicatio quæ indicat per astringentia, robur visceri addendum esse, cum potius ferè astringentia his inimica sint: vias enim spiritus exasperant & angustant, quas tamen apertas in primis seruare oportet & lenes, vt & spiritus facilius per illas ferri possit, & excrementa quæ naturæ instituto per aliam fermè viam expurgare ne queunt

nequeunt, minori labore educatur. Vnde laxantibus potius, si nō omnino, saltem ex aliqua parte opus est & aperientibus, quamuis ex secundo Meth. morbus alioquin curandus esset astringentibus, vt in his qui sanguinem reiectant. Sed & alia est differentia, inter has particulas & naturalia viscera, quantum ad medicamentorum electionem pertinet, quōd dulcia non admodum ventriculo & iocinori illis ægrotantibus conferunt: nam multus eorum vsus ex Galeno ventriculum resupinat, in iocinore verò, præsertim si calidus sit, in bilem vertuntur, præter id quod eorum plurima illud obstruunt. Partibus verò respirationi deseruientibus, tanta est cum dulcibus familiaritas, vt sine mixtione alicuius dulcedinis nullum medicamentum possit in his efficax esse. Vnde siue lenientibus asperitates pulmonum & toracis opus sit, siue attenuatibus, secantibus, detergētibus, vt in difficultate respirandi quæ à crassa & lenta materia, impacta in vijs spiritus, vt in asthmate excitatur, siue nobis incumbat munus astringendi, vt in reiectantibus sanguinem à torace vel pulmonibus, semper immiscemus dulce aliquod alijs oportunis medicamentis, & id quia hæc facilius, vt Galenus dicit, dum per gulam delabuntur deuorata in asperam arteriam quasi resudantia assumuntur, quo fit deinde, vt quoniam præcipuè profunt in transitu per gulam: quando verò ad vētriculum de-

scenderunt parum, rectè à medicis institutum sit, vt huiusmodi medicamenta, quibus vt solemus in curandis harum partium affectibus non absorbeantur, vt deuorentur confertim, sed paulatim quasi delingantur, vnde syrupis sepe vti solemus non alioquin ex aliqua aqua dilutis, vel si diluatur instituiamus, vt veluti pitissando paulatim absorbeantur. Et hæc sunt obseruationes quæ à natura particulæ sunt desumendæ, quatenus verò ad naturam affectus pertinet in harum partium asperitatib. quæ ab acri, calida & tenui destillatione fomentum & occasionem habent, Syrupi vtilis erunt violacei, & qui ex zingiphis fit, & qui etiam ex portulaca: sed interdum si calida & plurimum acris fluxio fuerit, Syrupus ex papauere non erit ineptus, sicut & diacodion, præsertim cōfectum ex sapa vel saccharo: quando verò viæ spiritus & particulæ illi ministrantes, obsidentur à crassa & lenta materia, simplex oximel optimum erit: vltèrius verò re procedente, Syrupus ex radice dulci cōfectus, postea & syrupus ex hysopo: tandem & qui ex præsio, qui omnes sunt in compositis: postremò præstantissimum medicamentũ erit oximel scilliticum. Sed cum iam de electione medicamentorum habita ratione morbi & partium, quantum ad institutum hunc nostrum pertinet satis dixerimus, restat vt alterum iam caput tractemus. Id est de copia & mensura horum medicamentorum cum
illis

illis vti volumus : nunc solis siue cum alijs mis-
 ftis: Et ab ipsis syrupis incipiemus vt hactenus
 fecimus. Consueuere hac & priori tempestate
 medici, cum syrupos gratia præparandi humo-
 res noxios & corpus fluidum faciendi exhibent,
 plerunque à sexquiuncia in corporibus adultis,
 vsque ad alteram vnciam accedere: & cum vsus
 iamdiu inualuerit, vt illi ex aliquibus stillatitijs
 aquis, vel ex aliquo decocto, vt paulò ante dixi-
 mus, diluatur, in more etiam est, vt tres, aliquã-
 do verò quatuor vnciæ accipiantur ad hoc offi-
 cium, ita vt vniuersa copia ad quinque; vel sex vnci-
 as perueniat: & id quidem mea sententia, quia
 huiusmodi medicamenta, neque odore neque suo
 sapore grata sunt, imò ferè ventriculum dum as-
 sumuntur sæpius supinum reddunt: præter id
 quod humor quo constant (omnia enim saltem
 actu humida sunt) laxiorem substantiam ventri-
 culi & viscerum lædunt. Ideo neque admitti si
 maiori copia afferatur, neque etiam ferri facile
 possunt, nisi interdum calidioribus temporibus,
 quando ægri multa cruciantur siti: tunc enim
 maximè si frigidi offeruntur longiores, vt dici so-
 let syrupos cupiunt. Præterea verò cum ita liqui-
 di facilius de ventriculo diffluunt, visum est me
 dicis quòd si maiori darentur copia, parum pro-
 desse possent, & quod de syrupis diximus, id e-
 tiã ad decocta & potiones est referendū. Quòd
 si interdum non vnus syrupus, nostro scopo sa-

tisfacere videatur, sed pluribus sit opus, illorum pondus scopis est aptandus, qui nobis demonstrant pluribus esse opus: nam nos ad hanc comparisonem & mixturam accedimus, quia sint simul coniunctæ duæ vel plures res quæ diuersam rationem indicandi habeât, sicuti esset morbus & causa, vel duo morbi: vel quia etsi principaliter aliquid nos cogat ad vsû alicuius medicamenti, timemus tamen ne alicui alteri particulæ noxam afferat aliquam, vt vëtriculo vel iocinori, vel vtero, vel alteri particulæ. Vnde eligemus quidem medicamento illud quod præcipuè affectui est accommodatum, sed illi aliquid aliud miscemus quod familiare sit alteri cui timemus. sicut id quod precipuum est, primùm respiciendum est, ita & copia illius medicamenti maior est apponenda, quod accommodatius indicauimus esse præcipuo scopo nostro: vt verbi gratia, si sit febris biliosa cum laxitate & dolore ventriculi: accipiemus quidem vnciam syrupi ex endiua vel ex cicoreo, & illi semiunciam syrupi rosacei addemus, ita si causa morbi fuerit materia lêta & crassa, morbus verò calidus, saltem ob putredinem vtemur quidem syrupo ex betonica, vel oximellite composito, vel syrupo ex hyfopo prout valentiorib. vel imbecillioribus opus esse visum fuerit, horumque vnciam apponemus, semiunciam verò cicoracei alicuius addemus. Semper enim scopis & indicationib. secundû earum vim

vim & robur accomodata sunt medicamenta. Modi verò quibus his syrupis vtimur duo sunt in vniuersum: nam aut illis dilutis & fluidioribus, factis ex aliquo liquore vel humore, aut ficcioribus & citra mistionem alterius humoris. Hæc autem differentia est inter vtrunque modum. quod cum liquidi & fluentes sunt, vt citius diffluunt per gulam, & descendunt ad imum ventriculum, ita & facilius assumuntur & digeruntur per venas etiam angustissimas: cum verò citra dilutionem accipiuntur, cum sint lentiori aliqui participes in via & transitu vetriculo hærentes diutius immoratur: quo fit deinde vt hæc de causa quemadmodum supra dixi, sæpe illis in toracis & aliarum partium in eo contentarum affectionibus vtimur, non quidem dilutis: nam dum diutius in transitu moram trahunt, facilius penetrant & transmutantur à spiritalibus membris, sed & in affectibus etiam ventriculi hoc pacto maiorem impressionem facere possunt. Ordo verò quo illis solemus in curandis morbis vti est, vt ferè semper à simplicioribus, & leuioribus incipiamus, & paulatim ad magis cõposita & valentiora ascendamus: nam mutationes repente factæ & cõfertim, nature molestiores sunt vtpote quæ sint violentiores. Tempus autem oportunè his medicamentis accipiendis quæ habenda sunt liquidiora & diluta, videtur esse cum ventriculus est inanis à cibo, & eatenus ante

cibum, vt ante illum ingestū, acceptus syrupus, vel decoctum potuerit esse ad actum deductus, & iam de ventriculo defluerit, & à venis meseraicis fuerit assumptus: nam si dum cibus in ventriculo est, assumitur, miscetur cum cibo, & confunditur, & eius facultas à cibo & alio potu remittitur, cum differentis sit nature & qualitatis præterea non attrahitur nisi post concoctum cibus simul cum eo, cui & hoc accedit, quòd si cibus coqui cœpit, accipitur, impedit & remoratur cõcoctionem, sicuti si ferculis dum coquantur aquam inspergas: feruor enim intercipitur. Sed & id addamus, quòd syrupi, licet vim medicamenti in primis habeant, habent tamen & aliquid nature cibalis: quantum autem lædat alterum cibum ingerere, antequam prior sit confectus, & de vetriculo descēderit, nemo est qui nesciat. Vnde rectè fieri putamus id quod plærisque locis seruari solet, vt eiusmodi medicamēta quæ egrotis traduntur, ratione apparatus tam humorum quàm corporis, per tres horas vel circiter ante assumendum cibum detur. Noui tamen aliquos fuisse celebres medicos, quibus præsertim in affectib. capitis probabatur vt istiusmodi medicamenta post cœnam traderentur, eadem sanè ratione qua & catapotia. Sed mihi hæc illorum ratio satis inepta videtur, quia hæc medicamenta cum & ipsa à ventriculo aut concoquantur, aut saltem ab eius calore transmutentur, dum in
 ventriculo

ventriculo coquuntur, non video cur minus eorum vapores ascendant ad caput, quàm vapores cibi: & cur minus cum per se coquuntur, quàm cum simul cum cibo. Quod si vapores eorum citra cibum possint ascendere, & suam vim magis integram seruent cum sola sint, quàm cum confusa in longe maiori ciborum mole. & licet illis hoc condonemus, quòd vapores utrorumq; mixti ad caput efferantur, longe tamen efficacior & validior erit medicamèti vis, quando seorsum tribuerimus, quàm quãdo erit cibo immixtum: non negabo tamen, quin quòd interdum exhiberi aliqua medicamenta vtiliter possunt liquida etiam, vt esset syrupus ex succo cotoneorum & alter similis: sed id alia ratione quàm vt eius vapor ad caput referatur, sed potius vt astringèdum robur ori ventriculi tribuat, tum etiam vt potius reprimat vapores, qui ascendentes caput replere possunt. Sicuti dyacitonite sæpe vtì solemus, alioquin verò magis expedit vt hæc ventriculo ieiuno sumatur. Sed quoties & quousque id genus medicamenti in curandis morbis vtì oportet? Si minus modici & parci fuerimus in vsu oportunos medicamentorũ, cum illis vtamur, vt naturæ in cõcoquendis & transmutandis humoribus laboranti opem feramus, aut illa non poterit, aut ægrè tardeque vincet noxiam materiam: quatenus etiam ad auxilia medici pertinet, protrahetur etiam in longius eua-

cuatio, quam sibi moliédam proposuit medicus
 cum sit necesse concoctionem morari. Si verò
 immodici & nimij fuerimus, cum eiusmodi me-
 dicamenta concoctionem iuuantia, plerunque
 vim præterea habeant digerendi laxandiq; , red-
 dēt viscera laxiora & imbecilliora: itidem de in-
 cidentibus & detergentibus dicere possumus.
 sed & caliditatis cum hæc eadem nō sint exper-
 tia, possent calidam temperaturam asserre, sicuti
 ē contrā quæ refrigerāt. Vnde monuit Gal. quòd
 medici imprudentes quandoq; non curant mor-
 bum, sed potius in affectum contrarium transfe-
 runt. Oportet autem in hac re primùm præ ocu-
 lis habere primam indicationem propositam, &
 eatenus vti medicamētis, quatenus præsens erit
 res quæ nobis eorum medicamentorū rationem
 indicauit, qua quidem remota ab huiusmodi e-
 tiam medicamētis abstinere oportet, imò inter-
 dum neque eatenus illis incumbendum. Sæpe
 enim, vt dicit Galenus, natura ipsa citra vllum
 medicamentorum vsum morbosa vitia corrigit,
 præsertim quando non sunt amplius ingentia,
 quod nos quotidie experimur. Videmus enim
 quòd postquam de morbi magnitudine non pa-
 rum fuerit ope medicidetractū, natura paulatim
 resumptis viribus quæ fuerant prius labefactatæ
 reliquias præcedentis morbi sponte, & nullum
 exigēs auxilium à medico, sæpe absunit, & hoc
 fortasse spectans Auicenna dicit, quòd non om-
 nis

nis ægritudo suo medicatur contrario: in multis enim sufficit sola regiminis bonitas. Rem autem hanc sola prudentia & peritia poterit moderari, sed de syrupis iam satis.

De trociscis uel, ut Latini dicunt, pastillis.

Cap. VII.

TRociscorum non est vna ratio, nisi quatenus ad eorum formam & figuram, & confectionis modum pertinet: nam omnes ex aridis medicamentis tritis & in puluerem reductis, moxque aliquo liquore vt coherere possint assumptis, ac in orbicularem formam depressam lupinis ferè similem conficiuntur. Vnde Græcè trocisci vel ciclisti, à Latinis Pastilli dicuntur. Facultatib. verò & modo quibus illis vtimur, sunt differentes. alijs enim vtimur interius per os assumptis & detractis: alijs verò exterius administratis: quibusdam verò utroque modo. Sed hanc vsus diuersitatem exponemus, cum de illis particulatim agemus. Primùm enim hoc arbitror considerandum, quòd inter medicamenta quæ ore sumpta vim habet corpus immutandi præsertim attenuando, secando, digerendo, & exsiccando aperiendoque, videtur trociscorum facultas & vsus maiorem vim habere, seruata semper aliorum paritate: quia simplicia ex quibus

fiunt secundum totam suam substantiam & vniuersas vires ingrediuntur. & præterea quæ ex plantis accipiuntur, si prius arefcât, & id ex arte fiat, assumpto aqueo illo humore, quem seruant dum viridia sunt maiorem vim calefaciendi, vt Galenus sæpe dicit, siccandi habent, & subinde attenuandi & difsecandi. Vnde multa eorum acriora arida sunt, quã viridia, quod & de ruta & de alijs herbis à Galeno fuit expositum: quare in curatione febrium putridarum, Auicenna præcipit nunquam esse incoandã curationem à trociscis, imò nõ nisi post quartam decimam diem. Eorum pastillorum quæ deuorari solent, alijs præsertim in febribus diuturnioribus vtimur, in quibus ventriculus & iecur, & tandem omnia viscera imbecilla fiunt, & multis obstructionibus obsidentur laxioraq; ex multa pituita reddãtur, quæ à cruditatibus ex infirmitate quotidie genitis ortum habent. Vnde omnes ex illis conficiuntur, quæ astringendi & roborandi aliquam facultatem habent, & ex alijs, quæ attenuandi, secandi & exiccandi, & calefaciendi. Alij etiam & illi multiplices ab authoribus descripti reperiuntur, qui aut in nullo aut in raro sunt vsu, quorum vires sunt partim vt refrigescãt astringãtq; partim vt sitim sedent, quos non prosequemur hac tractatione, qua rationem eorũ medicamentorum explanare polliciti sumus, quæ in frequentiori vsu hac nostra tempestate esse solẽt. In quibus

bus sunt trocisci, qui de rosis vulgo dicuntur, & sub hac appellatione seruantur, quorum duæ sunt compositiones. Ea quæ magis in vsu est, est illa quæ trociscorum de rosis minorum appellatur: simplicior enim est & minus etiam valida: alteraverò quæ maiorum trociscorum de rosis dicitur, & valentior est, ex plurib. simplicibus conficitur. Prior in maiori vsu est, & plerunque paratur: conficitur autem ex rosis aridis pondere 3. 4.

Radice dulci pondere, 3. v.

Spica nardi pondere, 3. ij. s.

Omnibus ex vino albo assumptis, fiunt trocisci, qui ventriculum ex multa pituita laxante etiam emolliente languidum, possunt reficere, roborare, & desiccare fluxiones ad vètriculum & iecur delatas: nam folia rosarum arida exiccant astringuntq;: spica verò attenuat, calefacit, obstructions aperit, modestè ventriculum calefacit, concoctoriam etiam modestè omnium vitiosorum excrementorum facultatem habet: & vim habet ciendi lotia, radix etiam dulcis alicuius astrictio nis particeps est, sitim sedat, & lenit omnes viscerum asperitates: diuturnis ergo febribus, in quibus multa pituita redundat vtiles sunt. His verò valentiores & fortiores sunt trocisci qui diarodon hoc est, ex rosis nuncupantur, non tamen Græcum potius quàm Latinum retinent, vt ab alijs discernantur, quæ suam à rosis appellatio-

nem habuere. Describitur sic à Mesue:
Accipe rosarum aridarum aureos vj.

Spicæ nardi, aureos ij.

Radicis dulcis, aureos iij.

Ligni aloes, aureos ij.

Spodij, aureum. j.

Croci, semiunciam,

Mastichis, ʒ. ij.

& vino albo, omnia assumpta fiunt trocisci.

In his priori confectio additum est Aloes appellatum, vel agalocum, quod cum sit altringentis gustus cum quadam amaritudine, ut Dioscorides dicit, vim habet obstructions aperienti, roborandi viscera, extenuandi crassos humores, & humida ventriculi vitia emendandi, iocinoris doloribus succurendi: præter id quod Aucenna illi tribuit vim s. cordi roborando idoneam. Addit & spodium, quod Arabes Canç appellat, eo quod ex quibusdam canarum radicibus combustis conficeretur, res (mea quidem sententia) his temporibus ignota. Additur & parum croci, qui calefaciendi aliquantulum & exiccandi vim habet, & ut ait Dioscorides, ciendi urinam, præfertim verò coquendi quæcunque concoctione egeant: roborant ergo viscera aperiuntque hi partillii satis insigniter. excrementosum humorem desiccant, colliguntque laxiorem ex nimio humore redditum ventriculum, quare diuturnis febribus quæ ad malum habitum & aquam in-

tercutem

tercutem adducunt, sunt maximè vtilis. Tertiū ordinem obtinere possunt qui ex rosis maiores dicuntur, à Mesue descripti, ita verò fiunt:

Recipe rosas aridas, ʒ. iiij.

Agalocum ad ʒ. ij. vel lignum aloes, vt Arabes dicunt,

Mastiches, sex quidragmam,

Spicæ nardi,

Cinamomi,

Cassia,

Schenanthi,

Absinthij, sing. ʒ. j.

Ex quibus tritis, & decocto quinque radicum communium, & vino veteri assumptis, fiant trocisci. In his præter decoctum radicum in quibus est vis aperiendi insignis, & locia ciendi, superioribus adduntur cinamomum, cassia, quorum quanta vis sit in aperiendis & roborandis visceribus & putredini obsistendi omnes norunt. Et ob id etiam in hoc describendo non erimus multi, sicut etiam in schenátho & absinthio. Sed his etiam validiores sunt, qui à rosis & eupatorio appellantur:

Nam præter rosarum, ʒ. viij.

Et spicæ, ʒ. iiij.

Et Spodij, sex quidragma,

Et radicis dulcis, ʒ. iiij.

Accipiunt rhabarb. ʒ. iiij.

Quod & mirificè obstructions aperit, & crassas

materias sua amaritudine & partium tenuitate attenuat, & detergit: vi etiam astringente laxata viscera colligit & roborat, excrementitiamque humiditatem desiccatur: aliquid etiam si quidem paratum ad euacuationem, nulla vi ineptis illata euacuare potest. Accipiunt etiam Eupatorij succi, ℥. x. de quo satis in syrupis loquuti sumus, Credimus enim in his nos & vero eupatorio Dioscoridi, & noto Galeno vti posse, quod nunc agrimonium vocant, & Mesue etiam eupatoriū. Nam licet in nomine Arabes decepti sunt, in facultatibus tamen illius herbæ, vtpote quia ab ipsa experientia fuerunt edocti, non credo fuisse deceptos, quin & quod iocinori roborando, & aperiendo commodum sit medicamentum noverint. Præstantissimi verò in obstructionibus aperiendis, & facilè educendis humoribus, qui obsident obstructa viscera: illisque roborandis atque etiam in locio ciendo sunt pastilli qui ex rhabarbaro dicuntur. Rhabarbari enim copia quâ accipiunt, longo interuallo, illa omnia simplicia superat:

Accipiunt enim Rhabarbari, ℥. x.

Succi eupatorij, ℥. iiij.

Rosarum, ℥. iiij.

Anisi,

Rubiæ,

Absintij,

Seminum apij,

Agarici,

Agarici, sing. 3. j.

Amigdalorum amar. 3. iiij.

Vnde apparet quòd maiorem vim aperiendi habet, quàm superiores, & ciendi lotia: Nam rubia & assarum, apij semen, & spica ea facultate sunt prædita, & ex ea rhabarbari copia maioré etiam facultatè ciendi aluū habent. Vnde in diuturnis febribus, & illis in quibus iã adest cachexia, atq; subest futuræ aquæ intercutem suspitio, optimè sunt & in multo vsu, si rectè parantur. Sunt & ad easdem febres admodum vtilis, qui ex absinthio dicuntur, & ipsi in frequenti vsu, quamuis quòd à rhabarbaro dicti sunt, valétiores sint: si quis rectè extimare voluerit: copiosius siquidè rhabarbarum illi accipiunt: hi enim conficiuntur, acceptis Rosarum,

Absinthij, sing. 3. ij.

Rhabarbari,

Succi eupatorij

Assari,

Apij,

Spicæ,

Mastiches,

Malabatri,

Amigd. amar. sing. 3. j.

illisque ex succo endiuiz assumptis. Sed de his sicuti etiam de illis qui ex eupatorio dicti sunt, & in hunc modum componuntur vt accipiatur manz vel tereniabin, succi eupatorij vtriusq;

Z

draginam vnam.

Rosarum, ℥. quinque.

Spicæ, ℥. iij.

Rhabarbari,

Assari,

Anisorum, sing. ℥. ij. s.

Spodij, ℥. iij.

Componantur ex succo eupatorij. non multa discutiri sumus. Ex illis enim quæ de alijs dicta sunt facile & horum vires & robur percipi potest, quando superfluum est in longiorem sermonem hæc protrahere. Ad pastillos autem ex capparibus transeamus, qui in plurimo sunt usu apud omnes ferè in curandis affectibus lienis, præsertim in validis & antiquis illius obstructionibus & scirrhis tumoribus. Nam ex omnibus ferè medicamentis quæ in his lienis affectibus, quos nuper recensuimus, solent ab authoribus plurimum commendari.

Accipiunt enim primùm corticis capparorum & agni casti, vel vitricis seminum, sing. ℥. vj. quæ vtraque attenuant, deterguntq; insigniter, cum sint tenuis substantiæ vel partium tenuium, amaritudinis non expertia, cum aliqua austeritate, quæ indicat non deesse aliquam vim astringentem, qua robur viscerum seruari possit. quæ omnia sunt vtilia & necessaria ad aperiendas viscera, & præsertim iocinoris & lienis obstructiones, & atterendos discutiendosque eorum tumores

tumores duriores. item accipiunt nigellæ,

Calamenthi,

Succi eupatorij,

Acori,

Amigd. amar.

Nasturtij,

Amoniacy,

Florum rutæ,

Aristolochiæ rotundæ, sing. ʒ. ʒ.

Quæ omnia, excepto amoniaco, quod vim habet molliendi insignem, quod & ipsum durioribus affectibus commodissimum est, valenter attenuant digeruntque: postremo, accipiunt ciperi, ac scolopendrij, vtriusque ʒ. ij. quorum primum extenuat & incidit, cum modica quadam astringente. De scolopendrio non est cur multa dicam, quia à liene tanquam ei medicamentum aptissimum à Græcis Asplenon dictum est. Vnde validè confert ad tollendos induratos inueteratosque tumores eius & affectus, quod non modò interius sumptum ex aliquo huic rei idoneo decocto, quale id est, cuius Mesue meminit, nempe ex radice capparorum fraंसinique, & ex miricæ folijs, ex vino decoctis, cui decocto Galenus oximel addidisset: nam in his affectibus esse nunquam præmittendum acetum, mirificè prodesse potest: sed & externis aliquibus oleis vel ceratis exceptum & illitum non parum solet esse vtile. Sunt & aliæ duæ trociscorum descriptiones, qui itidem tam

exteriorius quàm interiorius administrati solent esse vtilis, & eandem vim habent. Qui cum & ipsi in vsu sint, & parati reperiantur, non sunt silentio prætereundi. Habent autem consimiles ferè facultates. Ambæ enim possunt sanguinem reprimere & sistere vnde quaq; ille profluat, & id vel illinantur, vel deuorentur. Primum autem de illis agemus, qui à terra Lemnia vel terra sigillata nomen habuere, quorū author fuit Mes. Et quia sanguis fluens reprimi nō vna facultate, sed multiplici potest: nam & per refrigeratā & per exiccantia & agglutinantia, & per astringentia, vt etiam præteream quæ exurēdo inducta quadam crusta quasi operculo quodam præcludunt exitū fluenti sanguini: nam his nullis in medicamentis locis videtur esse, quæ deuoranda, interioriusq; fumenda sunt. Si quis diligēter compositionem horum pastillorum considerauerit, ex omnibus illis facultatibus constare facillè percipiet. fiunt enim sic:

Recipe sanguinis draconis,

Gumæ Arabicæ appellatæ Assatæ,

Ramich medicamenti,

Rosarum aridarū, & earumdē seminum,

Amiliquæ Afsiæ,

Spodij,

Acatizæ,

Hipocistidis,

Canapis,

Lapidis

Lapidis hematitis,
 Balauſtiorum,
 Boli armeni,
 Terræ Lemniæ,
 Seminis canapis,
 Corallorum, Charabe, hoc eſt ſuccini, vel
 electri, ſingulorum ʒ. ij.
 Margaritarum,
 Tragaganthi,
 Papaueris nigri, ſing. ſexquidragmam,
 Portulacæ aſſæ,
 Cornu cerui uſti,
 Thuris,
 Gallarum,
 Croci, ſing. ʒ. ij.

His omnibus tritis fiunt trociſci ex aqua plan-
 taginis, in quibus aglutinant amilum, tragacan-
 thum, non nihil & portulaca quæ præterea & re-
 frigerant, exiccant cætera omnia, & eorum plæ-
 raque aſtringunt, imò vt & magis exiccent ali-
 qua earû aſſantur: Nam aſſatio, vt Galenus sæpe
 dicit, ſiccitati & aſtrictioni addit, ſiccant autem,
 refrigerant & aſtringunt ſanguis draconis, ro-
 ſarum folia & ſemina, ſpodium etiam arabum,
 quicquid illud fuerit, ſiccant & refrigerant. Acacia
 autē hipociftis, lapis hæmatites, balauſtia, terra
 lemnia, corallus lapis, margaritæ, omnia refrige-
 rant, ſiccant plus minusûe, aſtringunt. Sed & thus
 non ſine aſtrictione eſt, quamuis ea non multa

fit, adiuuat ad sistendum præterea sanguinem: tum quia emplasticam habet facultatem, tum vero quia etiam desiccatur: crocus verò & ipse astringentis est particeps & exicat, quamuis calida hæc sint. desiccando item & succinum solet fluxiones sistere, quamuis potius caloris quàm frigoris videatur esse particeps. quod autem nigrum papauer refrigerando possit sanguinem fluentem reprimere, nemo est qui non nouerit. Potest ergo in hoc officio præstare est hoc medicamentum, si modo aliquibus aut non careremus, aut rarissimè haberemus, aut etiam ficta ea non afferrentur: nam neque terram lemniam, neque bolum armenum me vnquam vidisse puto, quæ vera & fidelia sint. Existimo tamen terram illam quæ allata ex oris Orientis pro Armena utimur non fore inutilem, quia quæcunque illa sit siue rubrica, siue quid aliud, refrigerat, desiccatur: præterea lentorem quædam habet: quibus nominibus etsi forsitan non sit par bolo armenæ, illa tamen non multò est inferior. Valet autem medicamentum hoc non modò deuoratum, verum & per clysteres, præsertim verò in affectibus dysentericis iniectum ex rebus & decoctis huic rei accommodatis, imò & exterius si illis ex aliquo astringente succo aut oleo illinantur particulae, unde sanguis emanat. His verò facultate similes sunt pastilli, itidem à Mesue descripti, qui ex Charabe ab eo dicuntur, quia accipiunt Charabe ut Arabes

Arabes dicunt. Succinum verò, vel electrum, vt Græci authores. Vnde & Galenus septimo de Comp. med. per loca tradidit literis confectio- nem pastillarum qui dialectim dicti sunt, & in Asclepiadem relati, qui maximè vtilis esse dicuntur sanguinem expuentibus. Mesue hos suos dicit vim habere reprimendi sanguinem vndecun- que manantem. Sic componitur:

Recipe Charabe partes sex,

Cornu cerui vsti, quod dum vritur, magis exiccat & astringit,

Gumi Arabici,

Corallorum vstorum,

Tragacantæ,

Acaciæ,

Hipocistidis,

Balaustiorum,

Mastichæ laceæ,

Papaueris nigri alsi, sing. partes duas,

Thuris,

Croci,

Opij, sing. partem vnam & dimidiam.

Hæc compositio est cautè tractanda, vt pote quæ non parum sit soporifera, & quamuis in ea nigrum papauer, & tostum imponatur, quod, vt tertio de Comp. med. per loca dicit Galenus, propterea torruere antiqui medici, vt aliquatulum vim soporiferam remitterent, adeò tamen copiosum opium recipiant, si quis supputauerit, vt valde

soporificum sit medicamentum: præsertim verò cum nihil accipiat quòd vim aliquam insignem habeat, qua possit se appio & facultati eius opponere. De simplicibus autem ex quibus fiunt hi trocisci, nihil est quod plura dicamus, quàm quæ dicta sunt in expositione priorum trociscorum, nisi quòd in his & lana imponitur, siue illa ad cascarnum Dioscoridi, siue ad quidpiã aliud referatur: vnum tamen hìc noto, quòd cum vim habeat in primis ciendi lotia, & obstructions aperiendi, non videtur fortasse satis apta huius cum alijs commixtio. Possumus tamen huic rei respondere, quod duplici nomine potest & hoc medicamentũ in his esse vtile: primũ quia ficcat, deinde quia dum humores ad vrinarias vias mouet rationem reuellentis auxiliij sibi comparat. Sed & hoc addo, quòd si illis vteremur in his qui ex thorace vel pectore sanguinem expuunt, neque priores neque isti possunt plurimũ prodesse, nisi ex melle, aut sapa, aut syrupo aliquo exhibeatur, quæ, vt Galen. septimo de Comp. med. per loca dicit, eos ad particulas quæ laborat possent perducere. Ultimo loco loquamur de pastillis qui ab Arabibus & Mesue, de Alchachengi: quæ est herba quam inter species solani recenset tam Dioscorides quàm Galenus, eam Latini vesicariam dicunt, quia rubentes fructus cerasis ferè similes in quibusdam quasi vesicis ferant, Græci Phissalida & Alicacabum nuncupat.

Vade

Vnde & Paulus pastillorū quos *ὀπασθοασαχισῶν*
 appellat, meminit: sicuti Galenus in quinto de
 Comp. med. secūdū genera aliorū meminit *ἀλλε
 χαλασῶν* dicit. Hi verò de quibus acturi nunc su-
 mus, multum laudantur in ardore vrinæ, & in
 renum & vesicæ vlceribus, & conficiuntur sic:
 Recipe fructuum vel granorum vesicariæ, z. iij.

Seminum cucumeris,

Melonis indi, quem nos anguriam dici-

mus,

Cucurbitæ, sing. z. iij. s.

Boli armenæ,

Gumi Arabici,

Thuris,

Sanguinis draconis,

Seminum papaueris albi,

Amigd. amar.

Succi rad. dulcis,

Tragacanti,

Amili,

Granorum pini, sing. z. vj.

Seminis apij,

Succini, siue carabæ boli,

Seminis hiosciam,

Opij, sing. z. ij.

Fiunt autem pastilli ex Iuleb, aut mulsæ. In his
 trociscis est facultas deliniendi, demulcendi que
 omnem in lotijs acrimoniam: nam primus me-
 dicamentorum ordo, nempe fructus vel acini

Z s

vesficariæ, & tria illa maiora semina, quamuis vim habeant ciendi lotia, refrigerando tamen, & subinde acrimoniã quæ soboles est nitrosarum & biliosarum partium, quæ mixtæ cum vrina feruntur & abradunt, vellicantque vias, per quas transeunt, obtundere & reprimere, & muliebri quadam humanitate demulcere possunt. sed radicis dulcis succus temperato calore & humore resistit acrioribus humoribus, & idem pineæ nucleus præstare potest, qui leuigare potest asperitates ab acri humore excitatas. Semen autem papaueris albi & hyosciami refrigerando præter id quod mitigat ardorẽ & acrimoniam, obtundendo etiam quasi soporatum sensum, doloris sequitiam leuiorem reddunt. Thus maturando sua facultate concoctrice non parum vtile potest esse. Tragacantha autem & gumi, & ipsa applanandi & leuigandi vim habent: quia verò vlcera antequam ad cicatricem ducantur aliqua semper detersione egent, ideo huic officio inserviunt amygdalæ amaræ, quæ præterea vnâ cum seminibus apij aliam commoditatem medicamento asserunt nam cum alioquin ea quæ dissecant & attenuât, vt quarto Aph. dicit Galenus, aduersaria sint renibus vlceratis, commoda tamen est intermissio eorum his medicamentis, quando nõ multa copia miscentur: quia vt idem Galenus decimo de Comp. med. secũdum loca docuit, in causa sunt, sur medicamenta primaria citius & facilius perueniunt

ueniunt ad vlcerata loca. Curant autem vlcera tandem quæ desiccant, vt bolus armena, & altera etiam bolus, quæ milto quoque vel macra à medicis dicitur: & sanguis draconis, succinum- que præterquã quòd & fluxiones ad vlceratam partem inhihent, vt antea etiam fuit à nobis expositum. Sed & hoc istis est addendum. Nempe quòd duobus modis solent hi pastilli cõfici: aliquando enim iniecto opio, aliquãdo citra illud opium videtur necessarium quando tanta est sequitia doloris vt ferri nequeat: aliquando enim adeò excrescit, vt & febres & animi deliquiũ adducat, & vires deijciat. si verò facilè fertur dolor, præstat citra opium illis vti. Innumeræ sunt præter has dictas pastillorũ differentiæ, quæ vel non sunt nunc in vsu, vel si quis illis vti velit, illis cum istis de quibus sumus nos nunc loquuti collatis, facilè erit & eorũ rationes percipere. Sunt & alij qui potius exterius administrari solent, & & præcipuè in externis vlceribus curandis quæ ad præsentem locum non pertinent.

De alijs medicamentis interius sumendis, vt electuariis vel confectionibus, quibus ad alia munia quàm ad purgationem vtimur.

Caput VIII.

Electuarium vocabulum est medicorum Arabum, ab eo fortasse deductum, quia ex electis & præstantioribus simplicibus fieri

soleant, vt efficaciora deinde sint, quod vocabu-
lum retinet & nostri medici, qui Arabes in me-
dicina vndequaq; sequuntur. Græci verò quan-
tum ex Galeni lectione assequi possum hæc om-
nia medicamenta Antidotus appellarunt. In pri-
mo enim libro de Antidotis statim in principio.
quid sit Antidotus hoc modo declarat. Quod est
id genus medicamentorum qui nō exterius ad-
ministratum, sed intra assumptum malas corpo-
ris affectiones sanare potest, præsertim verò diu-
turnas. addidit ille idem secundo libro. Vnde &
triplices Antidotorum differētias exponit, quia
aliquæ veneno epoto opem ferunt, aliæ venena-
tis ferarum morsibus auxilio sunt, aliquæ mor-
bis ex mala victus ratione excitatis, vtilem ope-
ram præstare solent. Quamuis aliqui etiam repe-
riantur antidoti, quæ triplici nomine & triplici
hoc officio celebres sint. In quibus quæ The-
riaca præsertim dicuntur, cuius Andromacus fuit
author, tum verò Mitrydatia primum habent
locum. Sed de illis antidotis quæ ad duas prio-
res differentias pertinent, non sumus lōgiorem
sermonem habituri: sed tantum hæc pauca satis
erunt, quæ ad vnum institutum pertinent, qui
de venenorum vel venenosorum alimentorū re-
medijs aut curatione ad præsentem libellum a-
gere, spectare nō videntur, quia tamen cōposita
medicamenta quæ præsentanea sunt vtriq; ge-
neri venenorum, præsertim conficiuntur ex plu-
ribus

ribus aromaticis, ac alijs quoque quæ similem cum aromatibus vim habent in calefaciendo, attenuando, & aperiendo, præter eam facultatem qua priuatim venenosæ qualitati aduersantur. Ideo veniunt sæpe & in vsum alijs vbi nulla est veneni suspitio, præsertim verò in affectionibus diuturnis interdum capitis, interdum ventriculi, iecoriq̃ue atque aliorum viscerum, sæpe vteri, & articulorum, & id maximè cum à crassis & frigidis succis oriuntur: nam hæc medicamenta vni magna attenuandi, digerendi, & quasi atterendi crassos & pertinaces humores prædita sunt, præter id quod & robur addunt natiuo calori: ipsis tamen non solemus vti inter initia horum affectuum, & non nisi prius aliquâtiſper expurgato corpore, & apparatis humoribus per coctionem: alioquin enim exagitant ineptos & multos humores, quos cum ob eorum pertinaciam non possint facile superare, maligniores & importuniores reddunt, quod sæpe, quartanarij experti sunt, qui ante concoctionem & corpus expurgatione theriaca vti voluerunt, & quartanas duplicarunt triplicaruntq̃ue, imò & interdum in continentes mutarunt, cum tamen eo vsu alij, qui ea oportuno tẽpore sumpserunt liberati fuerint. Sed hac tantùm tanquam communi regula his omnibus proposita, tranſeamus ad tertiam antidotorum differentiam quæ magis instituto nostro est oportuna, eas nempe antidotos continen-

te que morbis excitatis à mala victus ratione curandis accommodatæ sunt. Et quia in electuarijs ab Arabibus dictis est etiam magna pars eorum medicamentorum, quæ vim purgatoriam habent, de illis nunc nullam faciemus mentionem: quoniam de his satis in priore lib. egimus.

Quæ ergo nobis exponenda restant duplicia sunt: alia enim primùm affectus primarios respiciunt, aliqua verò magis sunt excogitata, vt aliqua symptomata: quâdo illa adeò excrescunt & sæuiunt, vt maius negotiũ facessant quàm morbus, reprimant & mitigent. In quibus præcipuũ locum tenet dolor qui pro sæuitia sua sæpe cogit medicum, destituta omni ratione curandi affectus incumbere repressioni & mitigationi doloris, præsertim verò medicamentis illis qui tempore vel sopore inducto hebetant facultatẽ sentiendi, vt nequeat doloris causam percipere. Sed de istis posteriorem faciemus tractationẽ: priorem verò de his quæ primùm respiciũt affectus & eorum causas. Quæ verò omnes hæc antidota siue electuaria conficiuntur ex aridis semper sèrè medicamentis in puluerem redactis, ac motu ex melle aut saccharo assumptis, & ex ratione artis decoctis, quamuis ex saccharo hæc medicamenta componi Arabum fuit inuẽtum: antiquiores enim non eam copiam sacchari, neque id in tanto vsu habuere, sed melle solũ in his utebãtur. Vnde antiquis medicis vnicus tantũ erat mo-

modus conficiendi Antidotos, nempe in forma teneriori, simile illis quæ eclegmata quasi delictus dicas, à Græcis dicitur. Arabes autem sacchari usum in his componendis medicamentis introduxere. duas etiam formas vel modos conficiendi hæc medicamenta introduxere: alterum à priori non dissimilem, dum per mel assumunt pulveres ex aliquo syrupo, vt infra dicemus: alterum verò qua saccharum ex aqua dissoluunt, deinde coquunt, & alquanto etiam plus cogunt quàm si syropus esset cõficiendus: nam cùm magis excoctum fuerit saccharum refrigerescens postea cõrescit & indurescit: sed paulo antequam refrigerescat placentulas confingunt, aut rotulas: interdum verò quosdam quasi morsus, & septarij morsellas vocant. Medicamenta autem in hunc modum conformata, Confectiones appellant: nam vulgares dulciora quæ in usu sunt in bellarijs in splendidioribus conuiujs, confecta vel confectiones appellat ex saccharo factas. Sed & hoc antequam magis particulatim rem tractemus, iuuenes aduertant, quòd cuicumque libræ mellis vel sacchari addunt binas vncias pulueris, quamuis antiquiorib. temporibus (qui tirones adhuc sunt) vt est cõmunis medicorum opinio, trinas vncias puluerum, libræ sacchari vel mellis iniicere solerent, vt quadruplum esset saccharum vel mel ad pulveres. nostris autem temporibus sextuplum est. Hoc verò introductum est, vt mi-

nus ingrata essent medicamenta assumētibz,
 quamuis habeant postea vires minores. Nostra
 enim hac tēpēstate, magis indulgemus deli-
 catoribus moribus hominum, quā prisci fa-
 ciebant, & hac etiā causa commentū sunt me-
 dici rationem conficiendarum harum, quas con-
 fectiones vulgo appellamus. Sed & hoc adda-
 mus quōd cum tota ferē vis horum medicamen-
 torum deriuetur ab aridis medicamentis, ex qui-
 bus fiunt pulueres, & eorum maxima pars vim
 potius exiccandi habeat, ideo id genus medica-
 mentorum quatenus ad primas qualitates perti-
 net, potius desiccant quā humectāt: In alia au-
 tem contrarietate alia calefaciunt, alia refrigē-
 sciunt. Vnde in siccioribus affectibus, quantum
 ad id spectat, non est admodum utilis eorum v-
 sus, nisi aliquid aliud sit adiunctum, quod aliam
 indicationem maioris momenti haberet, vt esset
 laxitas, vel Imbecillitas, vel frigus, vel calor ali-
 cuius visceris, & maioris faceremus robur quod
 horum vsu esset addendum illi particulæ, quā
 desiccationem, cui alia ratione possemus deinde
 occurrere. Neque illud præterea omittendum,
 nempe quōd cum mel sit calidius aliquanto ip-
 so saccaro, & magis etiā aliquanto desiccet &
 detergat: ideo medicamenta ex melle confecta,
 aliquanto vires maiores in his habent vbi cale-
 faciendum sit, & attenuandum, vel digerendum
 & detergendum. Non solūm autem hoc medica-
 mentorum

mentorum genere vtimur, propter corrigendas
 intemperaturas, præcipuè verò humiditas aut fri-
 gidas aut calidas, sed & propter multa alia com-
 moda. Aliquando enim vt astringendo & collig-
 gendo laxiorem substantiam particularum, illis
 robur addamus, & interdum vt reprimamus in-
 fluentes humores. Ad hoc autem opus ea præfer-
 tim idonea sunt, quæ constant illis simplicibus,
 quæ astringentis facultatis non sint expertia: a-
 liquando verò vt crassos & lentos humores atte-
 nuemus & digeramus, si qui sint in ventriculo
 aut intestinis, aut in alijs vijs communibus, atq;
 ita subinde obstructions aperiamus, cui mune-
 ri oportuna sunt, quæ ex medicamentis calidis
 & tenuis substantiæ confecta sunt. Vnde sæpif-
 simè hæc eadem, vim etiam flatus discutiendi, dif-
 sipandi que retinēt. sed magis particulatim rem-
 agamus, & incipiamus à facilioribus illis quæ po-
 tius refrigerant, & ita ad temperatiora progred-
 dentes, ad calidiora tandem perueniemus.

Quia verò duo medicamenta his temporibus
 sunt maximè in vsu frequētissimo: alterum qui-
 dem quod maximè commodum est in calidio-
 ribus affectionibus naturalium viscerum, præ-
 fertim verò ventriculi & iocinoris, quamuis nec
 parum utile esse possit cordi calidiori intempe-
 rie laboranti. Et hoc Diatriosandalon nunc di-
 citur, quamuis etiam Triasandali vulgo dicantur,
 accepta appellatione à triplici sandalorum

Aa

genere, vnde maiori ex parte conficitur. Alterum verò quòd affectionibus gutturis, faucium asperæ arteriæ, & harum partium asperitatibus maximè conducit, atque à tragacantha quod simplex præcipuum ferè est in hac confectione nominatum sortitum est. Diatragacanthum enim dicitur. Sed de priori primùm, mox de hoc loquamur. Accipit ergo primùm trium generum sandalorum,

- Alborum,
- Rubeorum,
- Luteorum,
- Itemque rosarum aridarum,
- Saccari, sing. 3. vj.
- Rhabarbari,
- Spodij,
- Succi radic. dulcis,
- Seminis portulacæ, sing. 3. iij. s.
- Amili,
- Gumi Arabici,
- Tragacanthæ,
- Seminum mellonis,
- Cucumeris,
- Mellonis Indi
- Cucurbitæ,
- Scariolæ, sing. 3. iij.
- Comphoræ, 3. ij.

His cõmixtis & tritis duplex deinde est modus confectionis: primus veteribus consuetus, & à

Nicolao

Nicolao describitur. Ille enim omnia hæc medicamēta assumit ex rosaceo syrupo, ea copia, quæ possit esse satis ad dandam illi formam elegantis, vel, vt aiunt, electuarij. Nunc tamen passim in solidiori compage factis placentulis, vel rotulis, hanc confectionem parant: Accipiunt enim saccharum & aqua macerant, præsertim verò rosacea, donec diluatur dissoluaturq; , postea in vase consueto, quo coqui solent id genus medicamanti, decoquunt quantum satis est. postremo additis pulueribus, probè commiscent, & facta proba commixtione effundunt in paratum instrumentum, efformatum in formam rotularum, vel placentularum. Est verò in hac forma magis in vsu, quia est magis hæc grata ægrotis. Non enim ita videtur spectantibus habere medicamenti effugiem, gratior deinde etiam gustu assumentibus. Maximè verò, vt dixi, affectionibus calidioribus iocinoris & ventriculi, & cordis, quibus præ laxitate substantiæ accidit imbecillitas. vtile est medicamentum, & præterea capite dolentibus, præsertim vbi à biliosa materia oriatur dolor: refrigerat enim non exiguè, nã sandali & rosæ ad secundum gradum refrigerantium ascendunt, quamuis non desint iuniores, qui in dubium reuocauerint, an sandali refrigerent, nec ne: quia tamen alij quicunq; authores eorum notitiam habuere: nam Græcis & antiquioribus videtur hoc medicamentum fuisse i-

gnotum) volunt omnes eos esse facultate frigidus, & quicumque eis vsi sunt, tanquam in refrigerantibus sunt vsi. præterea verò ex Auicenna in octauo de Viribus cordis aliquam habent astringentem, qua laxa viscera colligere & roborare possunt, præter id quod, vt ait idem Auicenna, cui & Arabes subscribunt, spirant odorè quasi aromaticum, quo spiritus omnes in primis reficiuntur & roborantur. Vnde roborata omni ferè ratione membra, non facile defluentes excrementosos humores, præsertim verò biliosos admittunt. In hoc etiam adiuuat rhabarbarum, quod præter vim roborandi, præcipue verò ventriculorum & iecur quam habet astringendo, tenui etiã sua substantia & calida, potest siquid iam defluerit, partim digerere, partim quoquo modo inferius ad intestina ducendo, ea qua præditum est facultate leuiter aluum soluendi, influentes biliosos humores deriuare. Sed semen portulacæ refrige facit & ipsum sicut portulaca cum aliqua astringente, vnde omnes affirmant, portulacam plurimum valere æstuantis ventriculo, & alijs visceribus, semina verò illa quæ maiora, frigida à nothis medicis appellatur, quòd refrigeret omnibus est in confesso: sed & ipsa cum soleat ad vias vrinæ fluentes humores mouere, aliquam etiam rationem deriuandi habent. At verò quia biliosus humor præter caliditatem, potest sua acrimonia vehementiores in visceribus excitare dolores, pungendo

pungendo
re: id
huic
cum
nare
& or
tare
& re
vis f
in qu
verg
rem
Quid
sum
duct
faceo
est m
à Nic
porib
parat
mus
mus
tasse
torus
rabit
dica
mem
su est
quer

pungendo mordendoque, & quasi ea exasperare: ideo iure merito Auctor istius confectionis huic incommodo consulens, addit amilum, succum radicis dulcis, gumi, tragacatha, qui appanare & demulcere possunt omnem asperitatem: & omnem etiam acrimoniam obtundere hebetareque & morsum demulcere. Camphora verò & refrigerat, & spiritib. familiaris est. quæ autem vis sit saccaro, nempe leniendi, detergendi que, in qualitatibus verò actiuis ferè ad temperiem vergens, præter id quod bonum & gratum saporem gustui conciliat, omnibus est ferè notum. Quid plus habere possit, si ex syrupo rosaceo assumpti sint pulueres, & in modum electuarij ducti, facile norit qui eorum, quæ de syrupo rosaceo suprâ dicta sunt, meminerit. quod tamè non est multum in vsu. Driatragacatum verò quod à Nicolao & proponitur & describitur, & his temporibus est in vsu frequentissimo, atque vbi que paratum reperitur: & quamuis si spectare vellemus ad modum, quo hoc medicamento uti solemus & debemus, & ad eius officium, magis fortasse pertinere videretur ad eorum medicamentorum ordinem, quæ eclegmata à Græcis, ab Arabibus verò & nostris Loch dicuntur. quod medicamentorum genus in affectionibus præcipuè membrorum quæ respirationi famulantur, in vsu est: maximè enim profunt dum paulatim frequenterque deliguntur, facilius siquidem dum

paulatim & iugiter per gulam feruntur delincta aliquid ad asperam arteriam, quasi absortu transfluit, ac ita ad pulmones & thoracem defertur: nam alioquin quando confertim in vetriculum confluunt, in veloci illo transitu nihil quod infigne sit ad internas thoracis partes permeare potest, quod si deinde morandum postea tantisper est, donec medicamentum per venas digestum pertingat ad affectum locum in thorace, adeo longa est via per quam illi est transeundum, ut interim ita transmutetur in itinere ab ipsis particulis, quod non multas vires cum eo peruenerit seruare possit. Vnde quamuis fiat hoc medicamentum de quo nunc sumus loquuturi, forma & compage solidiori & duriori, perinde ut medicamenta alia quæ vulgo confectiones dicuntur, non tamen ita manditur & deuoratur, ut illa, sed diutius in ore vel sub lingua detinetur, donec à salua molitum liquefcit, paulatimq; quasi delinctum defluat ut elegmata: nos tamē sequuti potius formam & substantiæ modum in hunc ordinem retulimus illum. Componitur sic:

Recipe tragacanthæ, ℥. ij.

Gumi, ℥. j. & ʒ. ij.

Amili, ʒ. s.

Radiciis dulcis, ʒ. ij.

Seminum melopponum,

Cucumeris,

Cucurbitæ, sing. ʒ. ij.

penida.

penidiarum, ʒ. iij.

Camphorę, ʒs.

Syrupi violacei, quantum satis.

De his simplicibus ex quibus hoc medicamentum constat, supra satis dictum est: cuare patet vires huius medicamenti esse vt possit refrigerare, leuigare exasperatas partes, præsertim fauces, guttur, asperam arteriam: præterea reprimere acrimoniam fluentium destillationum calidarum & acrium, & eas temperare & delinire.

Vtilis ergo præcipuè est destillationibus istius generis, & tussi ab ea excitata. Diacodion verò, quod ex capitibus papaueris fit, à Græcis dicitur & Arabibus & Latinis. Est autem frigidius medicamentum priori ex tragacanto, & in quo vt maior est vis refrigerandi ita & sistendi subinde fluentes destillationes, & illas incrassandi. Non est autem vna eius forma vel confectionis modus, neque quatenus ad ea ex quibus fit, neque quoad modum substantiæ vel compagis ad quam redigitur. Fit ergo primò sic vt maceratis capitibus papaueris quæ mediocris sint magnitudinis, & neque omnino viridia & recentia, neque omnino arida: nam in aridis ferè succus desiccatus & absumptus est: in viridibus verò ex septimo de Comp. med. per loca, aqueus humor nimis vires medicamenti languidiores reddit. maceranda autem sunt hæc capita, numero x. in sextario aquæ pluuiæ, vel fontanæ, hoc est in libris

ij. & semisse alterius per diem naturalem integram, mox que coquenda: & nonnulli præscribunt cocturæ modum ex partibus aquæ per coctionem absumendis: nam alij quibus subscribit Mes. ad tertiam aquæ partem absumptam coquendam esse dicit, alij plus minus. Galenus dicit quod eatenus sunt coquenda, donec tenera & flaccida euadant, mox colada & exprimendus est eorum succus vniuersus, utpote in quo sit vniuersa vis quam requirimus: mox addito melle aut sapa, ad eam mensuram, ut decoctum horum capitum ad mel vel ad sapa duplum sit: iterum deinde coquitur ad syrupi consistentiam perinde ut syrupi coquuntur. Hoc autem modo confectum medicamentum, alij purum Diacodion ut Mesue appellat, alij simplicissimum. Cuius facultas eximia est ad sistendas præcipites destillationes omnes: vim enim non modicam habet refrigerandi & incrassandi, ut omnes norunt, quibus natura eorum ex quibus fit nota etiam sit. Eius verò vsus utilis est inter initia, siue tenuis & calida sit destillatio, siue frigida & crassior. Sed tu dicis, cum refrigeret & incrasset destillantem materiam, quomodo potest esse utilis eius vsus in frigida & crassa materia? Dico quod fluxiones præcipites, & quæ confertim fluunt, non possunt esse admodum crassæ: nam crassi succi non multum fluxiles & mobiles esse possunt, sed mox in locum in quem defluunt, crassescunt;

crassescunt, vel digestis tenuioribus illorum partibus, vel alia ratione: & præterea lentescunt. & hoc spectantes præstâtissimi medici, præsertim verò Galenus, duplicem excogitarunt eius confectionem, nempe quia aliquando ex melle, aliquando ex sapa conficiunt. quando fluxio frigidior est & crassior ex melle componunt, quod calidius aliquanto est, & detergit & attenuat. vnde pro facultate capitum papaueris potest fluxionem intercipere. Ex melle autem defluxam iam materiam, maximè autem ad pulmones & thoracem, vbi maximè crassescit attenuando & digerendo parare ad facilem excretionem. In calidiori verò tenuiori que destillatione, vtilior est si ex sapa conficiatur, quippe quæ neque calida vt mel sit, neque attenuet. Sed & id notandû, quòd si ea duntaxat quæ hæctenus dicta sunt considerentur, videtur potius medicamentum hoc ad ordinem syruporum pertinere. Sed quia & alio modo in præsentia à seplasiarijs paratur, & in vfu venit, nempe quòd ex saccaro fieri solet, & eo adeò excocto, vt concrescens in placentulas, vel rotulas confingatur, perinde vt alia medicamenta quæ confectiones dicuntur. Ideo eius tractationem in hunc locum distulimus: nam saccaro pro sapa vel melle vtuntur, atque in hunc modum factum, facultate inter primum quod ex melle fit, & illud quod ex sapa medium est. quia saccarum minus attenuat & detergit, quàm mel

magis verò quàm sapa. Vnde huiusmodi forma
 vsus est eius frequenter, cum neq; in tenui & ca-
 lida, neque in frigida & crassa, adeò possit læde-
 re vt aliæ duæ compositiones, sed in vtrisque pos-
 sit esse utilis, quamuis non ita efficax in frigida
 vt prima, neque in tenuiori vt altera. Præterea
 verò hæc tertia est gustui gratior & suauior. Cū
 verò propter vitia thoracis & pulmonis hoc me-
 dicamēto vtimur, eo vt Diagrāto & alijs me-
 dicamentis vtimur, nempe vt in ore diutius de-
 tentum, & liquefscens paulatim deglutiat ut
 delictus, elegmata. Cōsueuere autem medici an-
 tiquiores ex eodem septimo de Comp. med se-
 cundum loca, huic medicamēto dum id additis
 melle vel sapa coquendo absoluunt, alia inijcere
 vnde fiat efficax ad reprimendum sanguinē spu-
 to vel vomitu reiectatum ex aspera vel fracta, vel
 corrosa vena in spiritalibus partibus, vel etiam
 alijs visceribus: cuius additionis & Mes. memi-
 nit. inijciunt autem astringentia, vt sunt acacia
 hypocistis, crocus: alij præterea & thus, & mir-
 rham: quidam, vt Mes. balauſtia, rubiam, & me-
 dicamētum quod ramich Arabes appellant, in-
 iijciunt quotæcuique librę medicamento horum
 sing. vt ait Mes. 3.j. Possemus autem præsertim
 vbi ab acri & calida fluxione oriretur sanguinis
 reiectio, nos armenam bolum vel terram Lem-
 niã, aut hæmatitem lapidem, vel id genus huius-
 modi addere. Sed iã ad illas cōfectiones tranſea-
 mus,

mus, quę licet in aliquod frigus inclinent, à temperamento tamen parum recedunt: primùm autē de illa loquamur, quę à rosis Diarodon dicitur, cuius duplex reperitur descriptio, vna Mes. quę communis dicitur, alia Nicolai, quę in Abbatis cuiusdam gratiam fuit composita, à quo & cognomine sortitum est: vulgo enim diarodon Abbatis dicitur. & licet aliqui interdum etiam illā communi vtatur, altera tamen magis vulgata est, & in maiori vsu, quę differunt, quòd prior aliquantò frigidior videtur, Abbatis verò temperatior quamuis non sit insignis inter ipsas differentia. Constat autem prior communis ex ʒ. xxx: foliorum rosarum aridarū, trociscorum verò diarodon, trociscorum item ex spodio, præterea & radice dulcis sing. ʒ. iij.

Gariofillorum,

Galizę moscatę,

Trium sandalorum, sing. ʒ. iij.

Spodij,

Croci,

Mastiches,

Ligni aloes, sing. ʒ. ij.

Assari,

Spicę indę,

Maceris,

Cardamomi,

Seminis portulacę,

Lactucę,

Scariolæ,
 Cucumeris,
 Cucurbitæ,
 Melonis,
 Citrulli,
 Margaritarum Alfehen,
 Gefnich,
 Ozimuni, interpretantur Rasuræ eboris,
 Tragacanthi,
 Gumi Arabici, sing. ʒ. j.
 Camphoræ, sexquidragma,
 Moschi, ʒ. s.

Materia cōfectionis est syrupus, qui fit ex aqua
 rosacea & saccaro. Vnde patet quod Mes. confi-
 ciebat in formam & compagem Antidoti, vel vt
 nunc aiunt, electuarij, sicut & suum Nicolaus, cu-
 ius compositio ita se habet:

Recipe Sandalorum alborum,
 Rubeorum, sing. ʒ. ij. s.
 Tragacanthi,
 Gumi Arabici,
 Spodij, sing. ʒ. ij.
 Assari,
 Spicæ,
 Mastiches,
 Cardamomi,
 Croci,
 Ligni aloes,
 Gariofillorum,

Galliæ

Galliæ muscatæ,
Anisorum,
Fœniculi,
Cinâmomi,
Succi liquiritiæ,
Rhabbarbari,
Seminis basiliconis,
Berberis,
Scariolæ,
Portulacæ,
Maluæ,
Lactucæ,
Papaueris albi,
Cotoneorum,
Citrulli,
Mellonis,
Cucumeris,
Cucurbitæ, sing. scrup. j.
Margaritarum,
Osis ex corde cerui, scrup. s.
Saccari candidi,
Foliorum rosarum, sing. ʒ. j. & ʒ. iij.

Materia verò qua assumenda sunt omnia, & commiscenda in hac confectione est itidem syrupus ex saccharo & aqua rosacea, vt ad formam vel compagem antidoti deducatur. His tamen temporibus syrupo vltius excocto confingunt placentulas, vel rotulas, aut etiam morsus, vel, vt vulgo dicunt Seplasiarij, morsellas. Quamuis autem nunc

in frequentiori usu sit Diarodon Abbatis, quia tamen viribus & natura vtrunque proximum est, ideo de vtroque vna & eadem tractatione, breuiter loquemur. Si omnia simplicia ex quibus hæc medicamenta fiunt, seorsum examinemus, ac eadem mox simul mutuoque conferamus, facile videbimus: ea quæ refrigerant copia & numero alia vincere, quamuis non multo interuallo: & ideo vniuersum medicamentum refrigerabit quidem, vt tamen non insignis admodum sequatur inde refrigeratio, sed modesta. Cum verò ex diuersis simplicibus constet, & illis natura & facultate differentibus, ipsum quoque non simplices sed potius multiplices vires, quibus laborantibus visceribus, præsidio esse potest, retinebit: nam ex multis calidis constat, quæ tenuis substantiæ & tenuium partium sunt, quæque illi facultatem impartiri possunt, attenuandi, digerendi crassos succos, desiccandi excrementitium humorem, qui laxando languida reddit viscera: præterea verò aperiendo eorum obstructions: multa etiã insunt, quæ cum vim satis insignem habeant ciedendi lotia, ea ratione possunt educere reliquias vitiosorum humorum, si quæ iam inclinantibus morbis reliquæ sint. Sunt quoque multa astringentia quæ possunt astringendo & colligendo, laxiorem & languidiorem viscerum substantiam roborare: præterea verò cum nullam habeant ingrati qualitatem, non odorem, non saporem,

non

non quippiam aliud quod fastidium possit assumentibus afferre, maximè commodum est medicamentum conualescentibus, præsertim fastiditis, iam à præcedentibus medicamentis tam purgantibus, quàm alterius generis quæ ingrata ad modum sunt: vnde utile est ad finiendas reliquias morborum, præsertim calidorum, cum possit, si quid relictum sit calidè intemperaturè in visceribus, tâquam fomentum quoddam morbi præcedentis illud paulatim tollere, reliquias obstructionum auferre, roborare languidiora viscera: præterea verò ventriculum & iecur, quamuis & capiti nõ sit inutile & cordi, cum multa recipiat, quæ illi commoda sunt, quæq; eius spiritus quoquomodo fouere potest. Nolumus autem omnia simplicia singulatim exponere, ne nimis longi simus, maximè cum de pluribus illorum ante loquuti simus. Reliquorum verò vires facultatesq; clarè à Galeno, Dioscoride, & alijs fuerunt explanatæ. Modus verò eo vtendi idem omnino est, qui & aliorum id genus antidotorum, nempe vt mane & ieiuno ventriculo accipiatur, ita vt ante ingestum cibum possit à natura in actum deduci. Alias antidotos exponendas alterius naturæ & temperaturæ, nempe calidè aggrediamur: quæ valèt ad corrigenda vitia quæ oriuntur à frigida intemperatura in frigidis tempestatibus: calefaciunt enim, attenuat & digerunt reliquias frigidi & pituitosi excrementi, præsertim

verò ventriculo & reliquis visceribus insidentis & flatus insigniter discutunt: nam & multis aromatibus constant, & alijs præterea medicamentis, quæ fundatam habent caliditatem in partium tenuitate. Sed eorum etiam pleræque multa recipiunt, quæ astrictiois sunt expertia, & proinde roborant colligendo languidiora & laxiora viscera. Incipimus autem à temperatiori in hoc ordine, quod aromaticum rosaceum nuncupavit Mes. deducta appellatione à rosis, quarum insignem copiam aliarum comparatione recipit, tum verò à multis aromatibus ex quibus conficitur, nisi quis dicat, ab aromatico odorem quem spirat esse in hunc modum vocatum. Sed quomodo cunque res se habeat, parum refert, ex multis autem descriptionibus, quas Mesue refert, ea solum est in usu, quam ipse in Gabrielem authorem retulit. Constat verò his.

Recipe rosarum aridarum, ℥. xv.

Radici dulcis, ℥. vij.

Agalochi vel ligni aloes,

Sandalorum citrinorum, sing. ℥. iij.

Cinamomi electi, ℥. v.

Maceris,

Gariofillorum, sing. ℥. j.

Spice, scrup. ij.

Moschi, scrup. j.

Ambræ, scrup. ij.

Materia verò qua hæc omnia in puluerē redacta

post

post concoctionem in formam Antidoti vel electuarij assumatur: sunt syrupus rosaceus, & qui ex corticibus citri fit, pari copia: quamuis in frequentiori vsu in præsentia sit, vt ad solidiorem formam redactū in placentulas vel rotulas confingatur. In hac cōpositione, quamuis rosarum sit præ cæteris maior copia, tamen præcipuum & simplex, & basis est cinamomum, rosæ verò ea copia accipiuntur, vt medicamentorum aliorum, præsertim aromatum, insignis calor temperetur. Scopus enim authoris fuit medicamentū conficere, quòd à temperie non multo recederet interuallo: numerus autem & copia aromatum & eorundem vis aliorum comparatione maior, quæ calore & tenuitate partium possunt rarefaciendo laxare substantiam viscerum, quamuis eorum nonnulla alicuius astrictionis non sint expertia, ea tamen satis modica est: & ideo rosæ & sandali, præter id quod aliorum caliditatem temperant, astrictionem etiam addunt, qua potest etiam robur particulis conciliari, sicuti radix dulcis satis copiosa additur, quæ potest exasperatas particulas ab exiccantibus insigniter & astringentibus medicamentis mitigare, & delinire, acrimoniamque si qua sit calidorum medicamentorum demulcere. cui auxilio esse possunt, & gumi & tragacathum, præcipuam tamen vim vt dixi, à cinamomo habet: quod cum ex octauo de Comp. med. per loca, calidum sit in tertio or-

Bb

dine, fit etiam tenuissimarum partiū potest ob-
 structiones aperire, si quæ in ventre sint, crassos
 quoque & lentos humores visceribus hærentes
 attenuare & extergere. Præterea verò cum eam
 facultatem habeat vt vitiatos humores corrigit,
 ac transmutet vitiatas qualitates in id quod se-
 cundum naturam se habet, præsertim verò putre-
 factiones humorum emendat, & vitia non mo-
 do serosorum atque aliorum, verum & veneno-
 sis qualitatibus resistit, quod & reliqua aromata
 quæ à cinamomo, vt ibidem dicit Galenus, non
 plurimum dissidentis naturæ sunt, non parum
 iuant. merito ergo videtur Mes. hoc medicamē-
 tum tot laudibus extulisse, nempe quòd ventri-
 culum ac viscera nimio humore madida, & defi-
 cientia roboret & firmet: cum possit serosos hu-
 mores in eis abortos resiccare, crassos & lentos
 attenuare & detergere, flatu ea extendentes di-
 scutere, languescentem natium calorem fouere
 & putredinem in eisdem corrigere. Est autem in
 conualescentibus præsertim medicamētum val-
 de vtile ad viscera frigida & laxiora, & diuturnis
 morbis reddita, & reliquias vitiosorum humo-
 rum tollendas & corrigendas. Describit mox
 idem Mes. & alia medicamenta quæ item aroma-
 tica nuncupantur, vt moscatum, gariofillatum,
 nardinum, quæ quia in nullo vsu sunt nostris
 temporibus, ideo in illis non immorabor. Non
 parum autem calidiora medicamenta sunt quæ
 Diacimino

Di
 qui
 gn
 fit l
 tur
 Re
 itea

Fit a
 prio
 que
 vt A
 ribu
 pino
 para
 nem
 cia r
 om r
 no e
 dine
 nuit

Diacimino, & quæ Diagalanga dicitur, utpote, quia ex omnibus constant quæ calida sunt insigniter, nullumque simplex admittant, unde possit horum calor remitti, vel temperari. Conficitur Diaciminon sic.

Recipe cucumeris prius ex aceto maceratis, postea exiccati, ʒ. j.

Zingiberis,

Cinamomi, sing. ʒ. iij

Gariofillorum,

Ligni aloes,

Maceris, sing. ʒ. ij. s.

Galangæ,

Piperis longi,

Cardamomi, sing. ʒ. ij.

Moschi, scrup. j.

Fit autem medicamentum secundum præscriptionem Mesues, ex melle despumato, ea copia quæ satis sit, ut redigatur ad formam antidoti, seu ut Arabes dicunt, electuarij. His tamen temporibus, plerique ex saccharo medicamentum hoc pinde ut ea quæ hætenus à nobis sunt exposita parant, cōfectis ex eo placētulis vel rotulis, eadē nempe ratione. Hic singulatim singula simplicia non expono, cum ea nota sint omnibus, sed omnia satis erit in vniuersum complecti. Cumino enim excepto quod calidum est in tertio ordine, & paruum admodum tenuium, quarum tenuitati additur maceratio ex aceto, siccū etiam

inſigniter eſt, quodque ad attenuandos & diſcu-
 tiendos flatus craſſiores & contumaces validū
 eſt medicamentum: reliqua omnia in genere a-
 romatū, quæ & calida inſigniter ſunt, & tenuiū
 partium vnusquiſq; mediocriter in hac arte in-
 ſtructus iudicare poterit. Videbitque ex his me-
 dicamentum hoc efficax non parum eſſe ad ſu-
 perandas & corrigendas frigidioreſ ventriculi
 & aliorum viſcerum maiores intemperaturas,
 exiccandosque ſeroſos humores abortos in
 ſubſtantia viſcerum, eoſque omnino abſumen-
 dos, & ſubinde madorem viſcerum vnde langui-
 da & laxa fiunt, tollendum, id attenuandoſ, de-
 tergendoſque craſſos & lentos herentes viſceri-
 bus humores, flatusque craſſos & contumaces
 diſcutiendos. Vnde & non parum concoctioni
 facere poterit. Diagalanga præterea nō multū
 ab hoc viribus eſt diuerſum, ita conficitur:

Recipe galangæ,

Ligni aloes, ſing. ʒ. vj.

Gariofillorum,

maceris,

Cardamomi maioris, ſing. ʒ. ij.

Zinziberis,

Piperis tum longi tum albi,

Cinamomi, ſing. ʒ. j. s.

Calamenti aridi,

Menthæ aridæ,

Ligulti,

Spicæ,

Cot
 fati
 to m
 vel p
 fera
 nam
 lijs r
 caru
 cam
 pote
 calo
 exce
 nia f
 leno
 mati
 med
 nam
 quæ
 quæ
 hoc a
 nia e
 tia te
 ſcilic

Spicæ,
 Seminum fœniculi,
 Caros,
 Anisi, sing. ʒ. j.
 Calami odorati, sexquidragmam,
 Saccari albi, ʒ. x.

Conficitur ex melle despumato ea copia quæ sit
 fatis. Sed in præsentia ex hoc etiam medicamen-
 to mutato melle in saccharum rotulas conficiunt
 vel placentulas, sicuti & ex priori, cum quo si cõ-
 feratur, non est omnino æquæ calidum vt illud:
 nam si aliud non esset, dragmæ x. saccari cum a-
 lijs medicamentis permixtæ, præter mel vel sac-
 carum, quod tanquam materia est qua fit medi-
 camentum ex aqua coquendum, aliquantulum
 potest aliorum calorẽ remittere, cum ipsum in
 calorem, parum admodum mediam temperiem
 excedat, & vt alia præteream, quæ vti commu-
 nia sunt, & valde calida non sunt, vt maceri, si Ga-
 leno credimus, & lignum aloes, & calamus aro-
 maticus nõ multum calefacit magis hoc ipsum
 medicamentum. præterea astringit aliquanto:
 nam spica & mentha maceri addita & reliquis
 quæ vtrique medicamento sunt communia, &
 quæ astringendi facultate non carent, aliquanto
 hoc alterum astringentius reddit: cum verò om-
 nia ex quibus conficitur consent tenui substan-
 tia tenuioribusque partibus, ideo hoc vt alterũ,
 scilicet aliquanto minus calefacit, extenuat ta-

men & detergit crassos & lentos succos, eosque ad urinæ vias facile deducere potest. Præterea vero serosam humiditatem qua venter & iecur reliquaque viscera madida & laxa languescunt, deficcare, ac illis astringendo aliquod robur addere: flatulentum etiam & crassum spiritum omnia viscera infestantem dissipare, concoctionem illorum à frigore & laxitate factam imbecilliorum adiuuare. Sed & muliebres menses valde facilius cieri. Vnde his temporibus in frequenti usu vel obstetricibus etiam est in puerperis, quæ à flatu vel vitiosis halitibus ab utero, ob modicæ fluentia puerperia malè habent, & interdum strangulantur. Prodest quoque non parum eadem ratione hysteris mulieribus. quæ ex utero pariter ob suppressos menses strangulantur. Consimilis ferè naturæ est medicamentum, quod Diambra dicitur à Mes. & à reliquis posterioribus. quod & ipsum vniuersum ferè ex aromatibus confectum est.

Recipe Cinamomi,

Doranici,

Gariofillorum,

Maceris,

Nucis muscatæ,

Folij,

Galangæ, sing. ʒ. iiii,

Spicæ,

Cardamomi, maioris & minoris,

Zinzib.

Zinziberis, sing. 3. j. s.
 Sandalorum luteorum,
 Ligni aloes,
 Piperis longi, sing. 3. ij.
 Ambræ, aureum j.
 Moschi, 3. s.

Fit ex syrupo rosaceo & aqua rosacea. Mea sententia aliquantisper minus calidum est prioribus nam & sandali, & syrupus rosaceus, & aqua rosacea, possunt non nihil aliorum simplicium calorem remissiore reddere: sed minus etiam aliquanto poterit menses muliebres ciere & urinam nam calamentum ciminumque potentia sunt medicamenta ad euocanda menstrua & lotia, que in Diagalanga adiuuant semina anisi, fœniculi, & caros: sed ob eximium præterea odorem moschi & ambræ, quæ copiosa accipiuntur in hoc medicamento. Multæ mulieres quæ hysteriis strangulatibus sunt obnoxia, non facile id ferre possunt: mouetur siquidem statim uterus ab insigni odore sursum, & sæpe eas strangulat: nam odor prius percipitur, & quasi momento, quam reliqua deuorata in ventriculo ad actum deducta conferre possint, alioquin autem eas omnes laudes meretur hoc medicamentum quas illi Mes. tribuit, tam cordi, capiti, ventriculo & reliquis visceribus, si ob frigidiorē intemperaturam langueant, præsidio esse potest, etsi à crasis.

Bb 4

frigidisq̄ue vaporibus, vel alioquin vitiosis offendantur, aut à reliquijs crassorū & frigidorum humorum pituitosorum, vel melancholicorum infestentur, atq; illis digestis potest hilaritatem vel letitiam conferre: præter id quod suaui & grato odore fouet & dilatat spiritus omnes. Dubitaret tamen fortasse quispiam, propterea quòd inter laudes ferè omnium horum antidotorum, & hæc recensetur, nempe quòd caput firment & robovent: cùm tamē ex aromatibus maxima ex parte conficiantur, quæ hac ratione in aphorismis damnantur, quòd capiti grauitatem afferant. Mihi Mesue in cap. de Dolore frigidocapitis optimè sensisse videtur, & probè rem hanc tenuisse. Sententiam enim Hippocratis esse limitandam ait, duabus conditionibus, atque ita intelligendam, quòd aromatū vsus immodicus ac dum corpus plenum est excrementis nocet, & caput grauat: vtpote, quia & ipsa calidiora suo vapore sursum lata possunt caput implere: & præterea alijs etiam excrementis, digestis & rarefactis, in vaporosam substantiam occasione sunt, cur subinde in caput ferantur. Sed modestus horum vsus, præsertim corpore exinanito probè prius roborare cerebrum possunt, correctâ nimirum eius frigida, si qua adsit intemperies, & digestis vitiosis vaporib. & humorum reliquijs quib. occupabatur. Omnium verò horum medicamentorum antiquissimum & ab antiquioribus

ribus medicis, præsertim verò à Galeno laudatū est id, quod Diatrion piperō, eo quòd ex tribus piperum generibus fiat ex parte, dicitur. Id autem quarto de Tuend. san. docuit conficere Galenus, quem alij quidem posteriores imitari voluere: non tamen exquisitè, quia longè fuit simplicior Galeni cōpositio, alij verò plura addere, prout vnicuiq; visum est magis expedire. nam & Galenus interdum, illud simplicius parabat, paucioribus sanè simplicibus acceptis: interdum verò pluribus. Simplicissimum fiebat acceptis trium piperum, sing. 3. 50.

Anisi Thimique, sing. 3. viij.

Illis mox commixtis & tritis aliquando addebat, & zinziberis, 3 viij.

Et hoc minus simplex dicebat, & adhuc minus simplex, quando aliorum pondus præter piperam duplicabatur, vt sing. illorū acciperētur, 3. xvj Arabes autem plura addidere, variato etiam aliquatenus priorū pondere: nam Mesue ita conficit, vt accipiantur trium piperum, sing. 3. v.

Zinziberis,

Anisi,

Thymi, sing. 3. ij.

Spicæ,

Amomi, sing. 3. j.

Cassia, semiss.

Sileris.

Apati,

Bb 5

Enulæ aridæ, sing. ʒ. v.

Conficit autem ex melle despumato. Nicolaus verò adhuc plura addit. Ego tamē vti soleo hoc medicamento ex præscripto Galeni: nam neque video cur tot additis sit opus, cū ita simplicib. possit crudiori vētriculo succurrere: pituitosos, lentos, crassosque succos extenuare, detergere, atque eorum cōctionem iuuare, partim etiam digestionem iuuare, flatusque ventriculo & ventri vniuerso molestos dissipare, refrigerata quoque viscera vniuersa calefacere: vnde & hac etiā de causa arida tractantibus vtile est medicamentum. Si quis verò cuperet & hoc percipere, quænam esset istius medicamenti differentia, quando simplicius in vsum venit, nempe citra zinziber, & quādo illo addito, tum ex alijs locis, tum præterea ex Gal. de Simpl. med. fac. id percipiet: nam cū medicamentū hoc ex simplicib. omnibus sit confectum, quæ sunt insigniter calida, ea tamen tenui adeò substantia constant, & partib. tenuibus, vt neq; ob id multam possint impressionem facere & validè calefacere, præsertim verò loca quæ remotiora sunt: citò enim digeruntur partes illæ in quibus fundatur vis calefaciendi. Vnde si ad refrigeratum ventriculum, aut ad illud in quo collecta sit materia, quæ præ lente & crassitie non sit admodum digestionem & attenuationem contumax, satis erit illud simplicius. item etiam cauendum sit, ne iecur alioquin calidum

dum à medicamento magis calefiat: nam calor ante diffoluitur, quàm ad remotiores partes peruenire possit. Sed si maiori & diuturniori egeamus impressione & calefactione, zinziber addemus: cùm enim id sit non omnino ita partium tenuium, vt ibidem exponit Galenus, sed aliquàto crassiorum, possunt illæ diutius seruato calore, quem tamen non æquè citò statim ab initio, vt piper ostendunt, in causa sunt vt magis imprimitur medicamento calor, & ad remotiora interiorum loca pertingat. at hoc longè etiam magis si duplicetur pondus eorum simplicium, quæ piperibus sunt addita. Sed neq; prætermittendum est, cuius item Galenus quarto de Tuenda sanitate meminit, & non parum facit ad præsens institutum, nempe quòd modus conficiendi medicamenta, non paruum momenti ad variandam rationem virium & operationum illorum facit. & vt alia prætereamus, hoc tantùm exponemus, quod ad contritionem & tusionem aridorum simplicium pertinet. antequam ex melle vel alia materia assumantur, conteri & in puluerem redigi solent: nam interdum minutissimè trita & tenui cribro excussa accipiuntur, interdum verò crassius illud fit, & in crassiora frustra. Primus terendi modus congruentior est illis medicamentis quæ operæpretium est, vt in tenuiores venas sicut in iocinore sunt, & in remotiora loca, & tandem in habitum vniuersi corporis digerantur,

quemadmodum maximè sequens medicamentum quod Diacalamentum nūcupatur, requirit, vt paulopost dicemus. Diatrion piperon etiā aliquādo quidē vno modo, aliquādo altero melius se habebit, si lenius & crassius fuerit contritum, sicut quando propter affectum proprium ventriculi, & primarum venarum illi attinentiū illud conficimus, & cauendum putamus, ne illius vis vltorius ad iecur vsque pertingat: nam crassiores partes cū non possint facile penetrare in penitiora loca, diutius in ventriculo immorantes, magis illum afficiūt. Quod si præterea cuperemus vt esset cōmune medicamentum, & alijs quoque visceribus vtile, in tenuiorē puluerem essent conterenda simplicia medicamenta: neque mihi probatur alioquin quorundam sententia, qui in vniuersum pronunciarunt, semper medicamentum hoc esse conficiendum simplicibus crassiori modo, non autē exquisitè contusis, quibus Auicenna quinto can. fauere visus est: quia ab hac sentētia videtur Galenus dissentire, quarto de Tuend. san. qui modum exponēs quo conficiendum sit medicamentum hoc, omnia simul tūdenda esse, ac per tenue cribrū transmittēda esse præcipit. Triplex autem modus potest esse vsus istius medicamenti: nam & ex melle despumato, vt reliquæ quæ ab Arabib. & nostris Iunioribus electuaria dicūtur, & ex saccharo confectis rotulis, vel placentulis .præterea verò
 possumus

possumus & solis vti pulueribus in ferculis, vt nunc aromata passim inspergi solent, inspersis aut illis ex aliquo liquore epotis: neq; enim ingrati odoris aut gustus est, præter acrem saporem qui est aromatû proprius. Hæc autem itidem à Gal. de Diapolitico antiquitus appellato medicamento, eodem quarto & sexto de Tuend. sanit. literis tradita sunt: de quo etiã pauca dicemus: cum præsertim facultatibus plurimum simile sit huic nuper exposito, & alijs etiam prioribus. simplicia ex quibus constat considerentur. Fit enim ex quatuor simpliciorib. calidis & partium tenuitate præditis, præsertim verò ex cumino, quod in hoc etiam medicamento prius in aceto maceratum, vt in Diacimino macerandum est, piper etiam quod aut longum aut album accipiendum esse Galenus voluit, quamuis iuniores tantum longi meminerint, & ruthæ folia, neque omnino arida, neq; viridia: nam arida nimis calida & acria euadunt: viridia verò excrementitiam quandam humiditatem habet, quæ flatuum discussioni non nihil est impedimêto. Nitrum præterea, quod quamuis non eam in partibus tenuitatem habeat, quam tria priora: habet tamen maiorem vim dissecandi atque abstergendi crassos & lentos succos ventriculo, & intestinis hærentes: vnde non parum iuuat alui deiectiones: quo deinde fit vt Galenus consuluerit, medicamentum hoc dupliciter conficere, nempe vt nitrû pari

cum alijs pondere iniiciatur, tum præsertim vtilē futurum, cum aluus fuerit astrictior, nec probè deijciat: exiccabitur enim à nitro copiosiori, in quo est vis absterforia satis insignis: aliquando verò vt nitri dimidium pondus aliorum apponatur, cuius vtilior vsus est futurus, quando fluidior fuerit aluus. in vniuersum autem medicamentum vim habet extenuandi pituitam crassam & lentam ventriculo & intestinis hærentem crassiorem flatum discutiendi, dissipandiq̃, aluum etiam modestè citandi: vnde vtile admodū medicamentum erit, ad tollendos dolores à flatu & ventriculo & inferiori ventre concitatos, maximè verò senibus congruēs erit, quod & tutū & facile est id quod modus & vsus, quem præscribit Galen. poterit ostendere: nam & ex melle, vt alij Antidoti confici potest, & ex saccharo in placentulis vt reliquæ, quæ confectiones vulgò dicuntur: potest etiam puluis ita citra saccharum vel mel, tanquam inspersibile medicamentum seruari, ferculis inspergendus: nam vtile fore medicamentū dixit Galenus, siue in cibis immixtum fuerit assumptum, siue ante cibum, siue à cibo: nihil enim habet quod possit concoquentē ventriculum interturbare & impedire. Sed iam de Diacalamento aliqua etiam dicamus. Diacalamentum & ipsum non modò ad morbos depellendos vtile cernetur, sicut & illa de quibus hætenus sumus loquuti, verū & ad tuendam sanitatem.

nitatem. Vnde & eius sanè longam mentionem sicut & diatrionpiperon & diaspolitrion, quarto de Tuenda san. Galenus facit. Et quamuis in communi vsu fit in præsentia, vt medicamētum à nostris pharmacopolis fiat, vt Mes. descripsit, & in ea descriptione nonnihil à simplicibus Galeni fit varius, quamuis parum: nam ille duplicis calamenti, nempe fluuiatilis, quod mentastrum dicitur, & montani, quod absolutè calamentum à Græcis, à Latinis verò Nepita dicebatur. Galenus tamen istius tantum meminit. maior autè est diuersitas in pondere simplicium: nam Galenus duos tantum ordines describit, in primo sunt calamentum, petroselinum, filer, vel sereti, pulegium, sing. ʒ. xij. In altero semen apij & cacumina thymi, quorum vtrorumq; accipiuntur ʒ. ij. His adduntur lybistis, ʒ. xvj. piperis autè ʒ. 48. quæ omnia exquisitè tusa & tenui cribro excusa assumenda sunt melle despumato: quia tamen Mes. profitetur se in huiusmodi medicamento confectione Galenum sequi, ideo conficiendum putarem potius, vt Galenus præscripsit: neque tamen multum referre existimo, siue hoc, siue illo paretur modo. Porro medicamentum insigniter calefacit, crassosque quoscunq; humores secare, & attenuare potest, & digerere, flatusq; crassos & difficiles circa naturalia membra concitatos dissipare, ventriculo crudiori & reliquis visceribus ex intemperie frigidiori infirmioribus

succurrere. Hoc autem præcipuum & eximium habet, vt præ alijs faciat ad digestionem & penetrationem alimenti in omnes partes & vniuersum corporis habitum. Neq; tamen propterea quod illud tot laudibus ferè omnes homines extollant, putandum vtile fore, si eo promiscuè & incautè fuerimus vsi, vtpote si inter initia morborum, quando corpus, & præsertim viscera & primæ venæ scatent vndique crudis crassisque excrementis: nam cùm validum sit medicamentum, poterit excrementa ab eius vi liquata digerere in angustas venas, & tãdem in vniuersi corporis habitum. Vnde aut excitabunt, aut maiores & difficiliores fient obstructiones. plerunq; ergo post commodè expurgatum corpus aptus & appositus erit eius vsus. In his autem medicamentis inde speramus facilem distributionem digestionemq; in venas & habitum corporis. Consuluit Galenus vt exquisitius tundantur, & tenuiori cribro excutiantur, cuius præsertim in exploratione huius medicamèti meminit. Mel. verò ait, quòd eius vsus non modò interius assumpti & deuorati, quo modo hætenus dixi, sit futurus vtilis: verùm & si exterius dorso, præsertim spinæ illinatur, vel in modum cataplasmatibus apponatur: maximoperè. n. potest febriù frigora rigoresue depellere aut mitigare. Sed de his satis. Iam tempus est vt ad aliud genus antidoti accedamus: nisi quis dicat nos præterijisse celeberrimam

berrimam Antidotum quæ in languescentibus visceribus, quando cōtracto malo habitu instat iam timor aquæ intercutis admodum est utilis. Ea verò est, quæ cyphaides à Græcis, vt à Galeno, Andromaco, & alijs his posterioribus dicitur, à Iunioribus autem nostris alectuarium de vino vel de passulis: sed cùm adeò fuerit examinata & explanata eius confectio à Galeno octauo de Comp. med. secundum loca, diligenter & exquisitè, ideo de hoc nihil aliud dicemus. Neque etiam tempus conteramus in exponendis duabus illis antidotis, quæ plurimum ab Arabibus medicis celebratur, præsertim in curando malo habitu, ac subinde aqua intercute, præsertim verò cùm hi affectus sequuntur validas & inueteratas induratasque obstructions: nam cùm eorum præcipua causa sit infirmitas virium, præsertim verò concoctricis viscerum, & maximè iocinoris, quæ aliquando solam causam habet intemperaturam absque alio affectu particulatim: & quamuis omnes intemperaturæ possint vires istius visceris dicere, hydropes tamen frigida intemperatura proxima causa est: nam quamuis interdum etiam sequatur febres ardentes, id tamen fit quâdo ab immodico calore extraneo dissoluitur vis caloris natiui, vnde illo postea defuescente succedit frigida intemperatura: aliquândo autem præter intemperaturam adsunt etiam alij affectus intempericem fouentes, præsertim

Cc .

frigidi, vt obstructions à crassis humorib. scirrhis, & huiusmodi alijs morbis, quamuis etiam summopere laudentur in malo habitu & hydrope Cyphordes, & hæc aliq̄, nempe Dialacca & Diacurcuma. Si tamen rectè res examinetur, quàm res omnes possint esse vtilis in omni differentia hydropis, vtpote quia omnes & intèperiem frigidam possint remittere, & tãdem tollere: præterea verò & attenuare crãssos humores, & obstructions aperire, accommodatior tamen erit Cyphordes, vt octauo de Comp. per loca, insinuat Galenus, quando sola erit intemperatura & inter initia morbi. efficaciora autem & valentiora medicamenta erunt Dialacca & Diacurcuma, in validis & induratis obstructionibus: nam conficiuntur ex ijs quæ vires maiores habet extenuandi, extergendi, & secandi crassos humores: præterea verò flatus discutiendi, & lotia ciciendi, quod & maximum est in ratione curandi hydropen, cum non modò crassam aquæ intercutem respiciant: sed & cum iam factum morbum: nam cum in hoc affectu intumescat venter repletus aut vento aut seroso humore, plerunque verò utroque, cum rarò altera hydropis differentia sine altera cõsistat, nempe timpanites & ascitis, discutio flatus & serosi humoris yacuatio per vrinam, non modò in his, verùm in anasarca, vbi crudo humore madida caro occupans habitum corporis tumet, videtur ferè totius rei summam continere,

continere. Quod autem hæ antidoti has facultates habeant, potest vnusquisque facillè percipere, qui & eorum quæ suprâ dicta sunt, memor erit, & compositionem horum antidotorum legerit. Diacurcuma enim à Mes. ita describitur:

Accipit Spicæ,

Mirr hæ,

Cassia,

Croci,

Schenanti,

Costi,

Cinamomi, sing. per pondus.

Fit autem confectio ex melle despumato. Dialacca autem accipit laccæ lotæ, quam plerique credunt esse cacamum Græcorum,

Rhabbari, sing. 3. iij.

Spicæ,

Mastiche,

Seminum apij,

Schenanti,

Abinthij,

Succi eupatorij,

Ameos,

Sauinæ,

Amigd. amar.

Costi,

Mirr hæ,

Rubiæ tinctorum,

Semin. fœniculi,

Anisi,
 Afari,
 Aristolochiæ,
 Gentianæ,
 Croci,
 Cinamomi,
 Hyfopi,
 Sumitarum schenanti,
 Bdelij, sing. sexquidragmam,
 Piperis,
 Zinziberis, 3. j.

Cætera teruntur, mirrha & bdellium ex vino dis-
 soluuntur omnia ex despumato melle assumun-
 tur. Nemo autem non videt hanc antidotum vi-
 res habere maiores, quàm Diacurcuma in ape-
 riendo, ciendoque tum lotio, tum maximè mu-
 liebribus mensibus. Vnde quando ex illis sup-
 pressis ortum habuisset malus habitus vel aqua
 intercutis, optimum esset si quod aliud medica-
 tum. His expositis, si quod aliud fuit præter-
 missum quod ad hoc genus pertineat, id ad nor-
 mam eorum quæ sæpius à nobis fuere suprâ ex-
 planata reuocatum, facile percipi ac iudicari
 poterit. Prætermissæ autem à nobis de in-
 dustria sunt duæ Antidoti, quæ à Nicolao de-
 scribuntur & plurimum commendantur ad
 cienda lotia & atterendos lapillos, præsertim
 verò renium: nam quamuis multa fuerint ab
 Antiquioribus & recentioribus medicis literis
 tradita

tradita medicamenta, quæ apertè pollicentur, postea calculos infringere in vesica, ego tamen nunquam vidi neque audiui quemquam qui medicamentorum ope fuerit curatus, & liber euaserit à lapide in vesica, & si qui curati sunt, opera chyrurgi, & per sectionem fuere curati. Lapilli autem renum quotidie & per has antidotos, & per alia medicamenta tum simplicia, tum composita infringuntur & excernuntur. Vtiles præterea sunt duæ hæ antidoti, ad renales dolores, siue à calculo fuerint concitati, siue à mucosis & crassis excrementis in renibus impactis, siue à crassiori flatu. Vocatur autem medicamenta alterum ab authore, vel ab illo, in cuius gratiam & commodum fuit excogitatum, Iustinum nempe, à Iustino imperatore, alterum verò ab effectu Litontripon, vtpote quòd lapillos possit atterere. Conficitur autem vtrunque ex illis simplicibus. quæ omnia calida sunt & partium tenuium, quæque vim habent extenuandi diffecandi crassos humores, & subinde lotia potenter proritandi. Nolo autem omnia particulatim examinare, cum nemo sit qui rectè attendit his quæ hætenus examinata sunt, & velit naturam simplicium, quorum non meminimus, ex Galeno & alijs inquirere, non possit facilè rationem inire istius examinis. Vnde hoc solo animaduerso, ad nostrum institutum redibimus, nempe quòd medicamenta hæc valida admo-

dum sunt, quib. si utamur dum corpus plenum & excrementosum fuerit, materias impetu quodam maiori exagitabunt, & confertim ad vias vrinæ & renes impellent. Vnde sæpe & maiorem difficultatem vrinandi afferent: magis utiq; repletis partib. illis & infarcta ibi materia, potiusque maius malum efficiunt, quam leuēt. Atque hoc in primis memoriæ mandandum est, quod magis præstat & inchoare ab inanitione corporis, & incipere à succi liquoribus antequam hæc fortiora tentemus.

De Anodinis & Narcoticis medicamentis quæ soporem afferunt & torporem.

Caput IX.

Medicamenta quæ soporifera sunt, anodina, hoc est dolorem leuantia vel sedantia dicuntur, improprie quidem dicuntur, quia proprie nō tollunt dolorem: nam cum dolor sit vitiata sensus actio, cuius vniuersa ratio, vt Galenus ex Hippocrate, in primo de Natura humana, & in libro de Elem. docuit, in duobus consistit, nempe in repentina & confertim facta trāsmutatione alicuius particulæ, quæ sit prædita sensu per qualitates primas, aut in soluta continuitate requiruntur duo hæc ad dolorem, aliqua trāsmutatio instrumenti, & integritas facultatis,

cultatis sentientis. Hæc verò medicamenta non leuant doloré, quia obſtent quominus fiat tranſmutatio & corruptio instrumenti, ſed impediūt ne ea tranſmutatio percipiatur, & hoc quia lædūt ipſam facultatem, quæ vi medicamentorum horum redditur, quaſi torpida & ſtupida, & quaſi extincta ab illorum immodico frigore: nō ergo cauſam doloris auferunt, ſed ſenſum doloris adimunt, & id quidem primum, quia aliquando poſſunt aliquo modo & cauſam doloris remittere ſi ea eſſet calida intemperies. Vnde & narcotica quaſi torporem inducētia hæc medicamenta à Græcis dicuntur. Quare neque etiam, vt Galenus sæpe dicit, hæc propriè curatio dici poſteſt, quo deinde fit vt medici antiqui quicunq; celebres fuere, præſertim verò Galenus, tum ſecundo tum quarto & ſeptimo de Comp. medic. ſecundum loca, in hanc ſentētiam venerit, Omnino eſſe frigidum horum medicamentorum vſum, quatenus per nos fieri poſteſt, neq; ad ea cōfugiendum, niſi à multa cogamur neceſſitate. Cogimur verò quando adeò ſæuit dolor, vt nequaquam amplius ferri poſſe ſine euidenti periculo videamus, propterea quia aut conuulſionē aut virium caſum timeamus, aut etiam ſi nimis importuna & perpetua vigilia vrgeat: nam capto ſomno & interim reſumptis viribus, facilius poſſumus, mox & nos & natura pugnare cum cauſis doloris. Simplicia autem medicamenta,

quibus tanquam soporiferis vti medici solent, præcipua sunt opium, radices mandragoræ, femina hyosciami, semen cicutæ: nam femina papaueris albi, etsi somno conciliando sint apta, adeò tamen familiare est medicamentum, vt neque inter narcotica medicamêta ferè sint recensenda. Priora verò eam vim habent, vt eis simplicibus & solis aut nunquam aut rarissimè audeamus vti. Componuntur enim cum alijs atq; ita tutior & salubrior fit eorum vsus. Duæ autem sunt occasiones præcipuæ, quæ nos & nuper citatis locis docuit Galenus ad eorum vsus adducunt, & duos scopos cum illis vsuri sumus spectandos afferunt: plærunq; enim illis vtimur in vehementioribus doloribus, primùm vt aliquâ quietem afferamus, qua vires aliquo modo refectæ, facilius deinde molestiâ illam ferre possint. Deinde verò in vehementi tussi, alioquin aut nimis & valde importunas vigilias affert, aut aliquam pulmonum vel aliarû in thorace partium morbum foueat & augeat, eiusque curationem impediat, vt in reiectione vel sputo sanguinis & vlceribus in illis locis, doloribus verò quo pacto remedio sint, nuper exposuimus: tussi eadè ratione conferunt: nam cum non excitetur tussis nisi ex aliqua noxa vel molestia illata instrumentis respirationis, à qua earû partiû facultas expultrix incitatur ad expulsionem rei noxæ, ea quæ soporifera sunt torpido reddito illarû partium

tium sensu, occasione sunt, vt molestia percipi nequeat. Tum præterea aliquado, imò frequenter obfistendo causæ, quippe quia tusses difficiles oriuntur à destillationibus sæpe acrioribus & tenuibus, quarum impetus hæc medicamenta reprimunt, & sæpe intercipiunt, partim quia refrigerant & incrassant, atque ita sistunt, partim verò quia frigidis & soporiferis medicamentis in compositione immisceri solent, ex septimo & octauo de Comp. med. secundum loca, alia contrariæ facultatis, nempe calida & sicca, & tenuium partium, & id quidem propter multiplicem utilitatem: primò, vt corrigatur noxa quæ solet sequi usum medicamentorum soporiferorum, deinde vt vis illorum ad remotiores partes & intimas & profundas dolentes loci adducantur, ad quas pertingere requiret, vtpote quæ stipando transitum sibi præcludant: præterea verò siccando & digerendo possunt fluentes humores digerere & absumere: & cum horum quæ miscentur plura insuper vrinam ciere possint, poterunt etiam saltem aliquam eorum excrementorum partem auersam à membris spiritalibus conuerrere ad vias vrinæ: sed & flatus discutere & crassas materias attenuare. & hac etiam ratione fit, vt cum has soporiferas antidotos ob vehementes dolores exhibemus, interdum non solum symptomati consulemus, sed etiam causæ, quando scilicet dolor eam habet materiam crassam, quæ

in flatum crassam & difficilem vertitur. Ex his autem ita expositis & illud depromptum est, quod nos Galenus eodem nono docuit, cum exponeret confectionem phylonij Antidoti cognitu optimè necessarium: nempe in his medicamentis componendis semper tres scopos præ oculis habendos esse, nempe primùm vt stupor sensui obducatur, quod officium ad ea simplicia pertinet, quæ ea facultate prædita sunt, quorum paulò ante meminimus: deinde quia illa naturæ particularum, & earum calori natio sunt contraria curandum est quominus insigne aliquod detrimentum in læsa particula remaneat: tertio vt si fieri possit ita paremus, vt non modò symptomata tollant aut remittant, sed & affectui qui doloris in causa est, si non omnino, aliqua saltem ex parte consulamus. Sed & hoc addo ex eodè Galeno, quòd scilicet semper ad hos scopos dirigenda sit in vniuersum ratio compositionis horum medicamentorum, non tamen semper omnes æqualiter spectandi sunt, imò diuersimodè pro modo earum occasionum, quæ nos ad vsum horum medicamentorum impellit: nam vbi vehemens & intolerabilis dolor vrget, maiori ope soporiferorum medicamentorum egemus, vtpote in doloribus colicis, vbi & oportuniora sunt illa quæ maiorem vim habent in stuporè adducèdit: vbi verò aut facilius est dolor, aut potius tussis est importunior, non ita vehementibus stupefacientibus

cientibus est opus, & magis erit utilis commixtio aromatum aut communium seminum calidorum & spirantium gratum odorem. Vnde in priori illa differentia horum medicamentorum quæ valentiora sunt, compositiones illæ continentur, quæ colicæ nuncupantur propriè, aliæ verò potius tussiculares à priscis medicis, ut dicit Galenus, in quibus & aromatum & seminum habentium facultatem ciendi lotia, maior copia accipiebatur: quod si quis certius percipere cupiat, legat septimum & nonum de Comp. med. per loca, & medicaméta ibi descripta probè perpendat: nobis enim in præsentia non tantum superest otij. Nos autem in præsentia, versabimur tantum in his narcoticis, quibus ubiq; ferè utitur medici, quorum aliquorum tamen meminero, quæ magis scilicet sunt usitata. Antiquissimum itaque medicamentum omnium, quorum extat memoria, est Philonium, quod à Philone medico patria Tarsensi, ex Galeno dictum, id est, ab authore vel inuentore primo. Confectionem autem Galenus postea descripsit, eamque inter colica medicamenta, & primum sanè recensuit, quæ est etiam omnibus alijs quæ à posterioribus descriptæ sunt, ut ab Arabibus simplicior.

Recipe croci, ʒ. v.

Pyretri,

Euphorbij,

Spicæ, sing. ʒ. j.

Piperis albi,

Hyosquiami, sing. 3. xx.

Opij. 3. x.

Conficitur deinde ex melle despumato. Hic, ut ibidem dicit Galenus, ratio illorum trium scoporum est habita: nam soporiferorum habet insignem copiam, nempe hyosquiami & opij, ut possit quantumlibet pertinacem dolorem offuscare, Castoreum verò piper, euphorbium & pyretrum, detrahunt, si quid noxæ ex stupefactorijs derelinquatur in particulis ad quas vis eorum peruenit: præterea faciliorem etiam transitum medicamento parant. Spica & crocus eidem primariæ affectioni quantum in ipsis est, cōsulere possunt: nam hæc duo insignem vim concoctoriam omnium prauorum excrementorum habent. priora verò quæ calida & partiū tenuium sunt, eadē attenuare, digerere, & flatus discutere possunt. Efficax ergo est medicamentum, & ex recta methodo confectum, vnde meritò inter colica quæ maiorem vim requirunt, collocatum est: & si Galeno credimus, ut primùm fuit, ita fere est aliorum quasi basis & norma: nam posteriores hoc aliquantisper immutato, vel secundum pondus simplicium, vel alijs additis, vel etiam detraetis alias confectioes fecere: quòd si ab Antiquis & Græcis prius, longè etiam magis deinde à posterioribus Arabibusque factum est. hoc facile viderit qui legat Mes. Auicennam, & reliquos

quos Arabes vbi de his agunt. Ecce enim Mes. post nuper expositum phylonium describit vt Hamec solitus erat conficere, in quo prætermis- sis pyrethro, euphorbio, & spica, addebat nigel- lam, castorium, ami, ciminum, baccas lauri, cala- mentum, margaritas, & cortices radicis mandra- goræ, & omnium per pondus accipiebat: quæ si propriè considerentur, videbimus hoc medica- mentum longè minus priori esse soporiferum. Vnde cum præscribit quantum possit semel tu- to accipi, liberalior est in hoc quàm in priori: nam huius dicit, quòd dragmæ duæ excedi possunt, cum tamen prioris concedat solum quantū pos- sit magnitudine cicer aut fabâ equare. Vnde An- tiqui hoc quidem in tussicularibus medicamen- tis posuissent, primùm verò in colicis. Idem ve- rò Mesue in cap. de Sputo sanguinis, aliud phy- lonium describit, quod & Persicum appellauit, in quo nihil de primo detraxit, neq; illorū sim- pliciū pondus immutauit: sed addidit oppio par pondus terræ Lemniæ, croco verò par pondus lapidis hematitis: quæ quidem, vt sæpe dixi, vim habent insignem reprimendi & sistendi sangui- nem, sed cum terrena quadam & crassa substan- tia constent, cui non est facilis transitus ad inti- mores particulas, vt dicit Galenus, nisi ducan- tur ab aliquib. quæ sint tenuis substantiæ, & te- nuitate partium secum ducant aliorum crassio- rum medicamentorum facultates, ideo primæ

Philonis Tharsensis confectioni: Castorij, dononici, zedoariæ, sing. ʒ. j. adiecit. Et hæc quidè compositio in multo fuit vfu & est: præsertim verò utilis est & efficax in his qui sanguinem expuunt. quæ si rectè extimetur, collectis simul simplicibus vnde fit, aliquanto minorem vim soporiferam habet, quàm prima illa Phylonij, vtpote quæ opium & hyosquiamum pari cum illa ponere accipiat, plura verò alia simplicia, tum calefacientia tum refrigerantia & astringentia accipit. Vnde eorum duorum ad reliqua proportio aliquanto minor est quàm in primo: est autem magis potens ad inducendum soporem, quàm illud Hamec. Vnde dragma est id genus quod ad summum tutò dari potest: est ergo quasi medium hoc inter primū & alterum, quamuis primo sit propinquius. Auicēna autè quinto canō. aliud describit, & Romanū appellat: & est quasi medium inter Persicum & illud primū Phylonis: nam præter terram Lemniam, lapidem hematitem & succinum, ea omnia insunt quæ & in Persico. Consueuere autem medici hæctenus, in sputo sanguinis Persico vti, in alijs verò occasionibus hoc Romano. Sed de Phylonij composito hæc satis. ad alia iam transeamus. Alias tres Antidotus præter Phylonij confectionem adduco, quæ omnes adhuc in aliquo vfu sunt, licet in maiori fuerit prioribus temporib. Et primū eam quæ ab Arabibus, præsertim à Mesue, à quo defumitur

sumitur Egetea, interdum Sagzanea nomine Arabico dicitur. Est autem medicamentum quatenus ad facultatem soporem inducēdi satis facile & modestum; nam fit ex duodecim simplicibus pari pondere acceptis, & ex melle despumato assumptis: nempe castoreo, mirrha, apio, pipere, pipere lōgo, galbano, costo, cinamomo, phu, mendauco, assaro & croco: inter quę solum opium vim habet soporiferam, reliqua verò omnia facultatem calefactoriam, attenuatoriam & digestoriam: sunt enim tenuium partium, vnde & flatus dissipare possunt, & validè ad vrinarias vias attenuatos humores crassos deducere. Vnde in doloribus membrorū naturalium concitatis à frigida, crassaq; aut flatulenta materia, commodum erit medicamentum, vtpote quod & dolorem lenire possit, & causę etiam affectuque primario consulere, & cum multa imò reliqua omnia, frigidę & soporiferę qualitati aduersentur, obstare etiam poterunt, quominus noxa aliqua in internis visceribus relinquatur. Maior autem, quomodo istius Mesue dixerit, ad sexquidragmā dari posse, & Phylonij Hamec duos aureos, cum tamen hæc illa potius sit infirmior. Duę verò reliquę à Nicolao describuntur, altera quę Requies magna ab illo dicitur, altera Triphera magna. Requies magna facilius est alia, nequē ita propter dolores vehementes sedandos est confecta, sicut ad cōciliandum somnum

in illis morbis, in quibus à vaporibus tum calidis tum siccis nimis importuna est vigilia, vt in febr. tertianis & quartanis, atq; etiam in acutis, & adeò facile & leue medicamentum, est vt id audeant lactentibus infantibus. nutrices dare, cum noctu vigiles & sibi importuni sunt. quod tamen laudare non possum, si temerè & incautè id fiat. Conficitur sic.

Recipe rosarum violarum, sing. ʒ. iij.

Opij,

Seminum hiosciam,

Papaueris albi,

Corcicum mandragoræ,

Seminum scariolæ,

Portulacæ,

Lactucæ,

Pfilij,

Nucis miricæ, vel muscatæ,

Cinamomi,

Saccari, sing. sexquidragmam,

Sandalorum omnium,

Spodij,

Tragacanthi, sing. ʒ. ij. & grana quinque.

In his præter cinamomū quod & ipsum aliquid habet, licet calidum sit, quod possit somnum incitare, & nucem moscatā, quæ duo ad correctionem soporiferorum accepta sunt, præsertim verò opij & mandragoræ, omnia refrigerant, & acrimoniam excrementorum quæ somnum abigunt

gunt, demulcent. Vnde in materia crassa & dolore flatulento, nihil continet hoc medicamentum, præter illa duo, quod possit tertiū scopum supra ex Galeno expositum respicere: respiceret autem si à calida materia & acriori dolor oriretur. Triphera verò magna contra se habet: est enim medicamentum quod præsertim frigidioribus affectionibus est oportunum, & quia duplex potest esse eius confectio: nam aliquando fit cum opio, aliquando non. Cùm fit cum opio, tunc etsi speremus vtilem fore etiam primario affectui, cùm præter opiū, hyosciamum, & mandragoram: cætera possint tollere frigidā intemperiem, crassos humores extenuare, flatus discutere & per lotia vacuare: præcipuus tamen scopus est intollerabili dolori stupidiori sensu reddito occurrere. Cùm verò citra opium, hoc medicamēto sumus vsuri, nulla doloris ratione habita, affectui præsertim curando, operam nauare volumus. Ex his autem constat:

Recipe opij, ʒ. ij. & grana xv.

Cinamomi,

Gariofillorum,

Spicæ,

Galangæ,

Zedoariæ,

Zinziberis,

Costi,

Stiracis,

Dd

Calami aromatici,
 Calamenti,
 Ciperi,
 Indis peucedani,
 Acori,
 Mandragoræ,
 Spicæ celticæ,
 Rosarum,
 Piperis,
 Anisi,
 Apij,
 Petroselini Macedonici,
 Fœniculi,
 Dauci,
 Hiosciammi,
 Seminis citri, sing. ʒ. j.

Conficitur ex melle. Medicamentum celebre est, & etiam mulierculis notum, utpote quæ nõ consulto etiam medico sepe à Seplastarijs petât, maximè quando ut errorè suum tegant cupiunt abhortiri: in affectibus enim vteri, maximè si ex suppressis menstruis purgationibus ortum habeant, plurimùm valet: quippe cum magnâ vim habeat ad ciendos menses, nec modò deuorât, sed etiam confecta glande ex eo, vel solo, vel additis præterea alijs pertinentibus ad eundem scopum ut laudano, gallia muscata, & huiusmodi alijs, atque supposita inductaque in membra genitalia muliebria. Et ego hoc modo sepe nec inutiliter

utiliter sum vsus & alios vti præterea vidi. Est & aliud medicamentum, quod si quatenus ad modum & formam confectionis pertinet, non videatur ad hoc caput pertinere, pertinet tamen si ad eius facultatem & materiam respiciamus. Catapotia enim potius quàm antidota & electuaria fiunt, de quo pauca quædam dicemus. passim verò in vsu est sub nomine pillularū ex cynoglossa, & licet duæ reperiantur confectiones, quæ ex cynoglossa fiunt, altera quæ alio nomine à Mesue à quo describuntur appellatur: ipse enim pillulis ad omnes morbos catarrhi, nunc autem sunt in multo vsu, & dicuntur pillulæ ex cynoglossa. Altera autem à Nicolao describitur, & pillulas ipse ex cynaglossa nominat, sed nos priorem quæ in maiori vsu est paucis examinemus.

Conficitur ex his :

- Mirrhae puræ, ʒ. vj.
- Thuris, ʒ. v.
- Opij,
- Hyosciami, sing. ʒ. iiij.
- Croci, sexquidragma,
- Radicum cynoglossæ, ʒ. iiij. s.

Ex his omnibus tritis & commixtis, fiunt pillulæ, quæ si rectè iudicentur, sunt validæ inducendo sopore, possunt & valenter sistere præcipitem destillationem. Nos autem, licet dicat Mes. posse summi à semidragma vsque ad dragmam, rarissimè supra vnam pillulam quæ scrupulum pen-

dat exhibere solemus. Sed de his hæctenus.

*De eclegmatibus, quæ Arabes Loch appellant,
Cap. X. & vltimum.*

Loquimur hîc de his medicamentis quæ passim Arabico vocabulo Loch, vel Lochat appellant: Græci verò Eclegma, quod Latine Delictû significat, à delingendo sanè: nam vt suprâ non semel dictû fuit, in affectibus membrorum respirationem inseruientium, medicaméta quæ ad deliniêdas asperitates ab aliqua intemperie, vel à materia destillante ad eas partes, vel ab aliquo tumore, vel tuberculo earum partium excitatas maximè profunt, si paulatim delingendo & lambendo sumuntur, quàm si confertim bibantur, vel deuorentur. Vnde appellationem à modo quo sumuntur sortita sunt. His autem ferè solùm in faucibus, gutture & particulis quæ thorace continêtur malè affectis vtuntur medici. Horum autem medicamentorum in vniuersum, duplex est differentia: nam quædam eorum solent parari, & ita parata ad vsum & commoditatem seruari: alia verò tum parâtur, quando visum fuerit medico iubenti, oportunum futurum eorum vsum. De his ergo primùm agemus, & de compositis præcipuè: nam sepe, vt antea exposui, & syrupis in hunc modum vti solemus. Incipiemus autem ab eo quod vulgatissimum

mum & nulli non notū, nostri vulgo Saponeā
 vocant, à quadam sanè cūm sapone, quando nō-
 dum concreuit, similitudine: nam tenerum qui-
 dem est & album cum quodam lentore. cūm au-
 tem conficiendum est, accipiunt aquam viola-
 ceam quæ ex floribus violarum, non autem ex
 folijs herbæ, vt quidam faciunt, destillauerit, &
 eam quanta ad dissoluendum faccarum, possit
 esse satis. Indunt verò faccarum illud albissimū
 quod per trinam concoctionem fuerit defeca-
 tum & depuratum: nam id aptius est ad hoc me-
 dicamentum, colore & sapore suauius & gratius
 reddendum. coquunt autē vt syrups coquuntur,
 postea addunt amyllum, nōnulli verò & aliquid
 olei amigdolini dulcis indunt, & semper miscen-
 do medicamentum, dum coquitur spata exagi-
 tant quoad ad congruam compagem deuenerit:
 postea impositum in aliquod vas vitreum, aut
 testaceum, aut etiam argenteum, seruant, quod
 solet cocleari summi & in ore teneri: donec lique-
 scens paulatim defluat ac descendat. Medicamē-
 tum hoc aliquantulum potius ad frigidum incli-
 nat. consistencia aliquantis per est emplasticum,
 mollit autem & lenit. Vnde cōfectio hæc ad mo-
 liendas & deliniēdas exasperatas particulas quę
 sunt respirationis instrumenta, commoda est,
 præsertim autem fauces, asperam arteriam, &
 subinde pulmones, quando tussientibus ob de-
 stillationem calidam & acrem utilis est. præterea

Dd 3

verò ob intemperiem calidam & siccam, imò etiam frigidam: nam propè temperamentum est in calore & frigore: saccharum enim præsertim verò album & probè purgatum, leuis est & temperati cuiusdâ caloris, sicut & amigdalinum oleû: amyllum verò ad leue frigus inclinât. Præter emplasticam autem atq; mollitoriam facultatem, habet etiam aliquid absterfionis ex saccharo. Unde accommodatum est medicamentum pro excreatione facilè reddenda cum leniat, molliat, & aliquando detergat. Pleuriticis verò est in usu nisi quòd cum non modò sit medicamentum, verum & alat, cauendum aliquando erit, nedum facile reddere spiritû paramus, plus alamus quàm requirat ratio victus tenuioris, qui in morbis acutis maximè congruit: neque enim est res gustui ingrata, nisi illorû qui sua natura res dulces fastidiunt. Solent præterea & alia fieri medicamenta eandem ferè vim habentia, aliquantisper tamen varia pro diuersa eorum natura ex quibus conficiuntur. Communis sanè horum omnium materia est, tum saccharum quod vulgo candidum vel candum vocant, tum verò quæ penitenti dicuntur, partim tragacanthi: item & Diacodion quod fit in placentulis siue rotulis, & saccharum violaceû, & quæ nûc conserua violarû dicitur: quorum vnû vel plura conterunt, atq; ex aliquo syrupo diluunt, & eligunt quem putant esse scopo accommodatiorem: nam si delinire, incrasare,

crassare & refrigerare voluerit syrupo violaceo, aut illo qui fit ex zingifis. quòd si præterea & destillationem sistere somnumq; conciliare, oportunus erit qui ex papauere dicitur, at si materia excreanda crassa & lenta fuerit, egens attenuatio ne & deterfione, aptus erit qui fit ex radice dulci: valétior autem erit ille qui ex hysopo, verum & aliquanto etiam calidior: vnde si sine caliditate detergere cuperemus, non erit ineptum medicamentum mel violaceum. Sed & illa quæ misceri & conteri solere dicimus, itidem eligenda erunt pro ea ratione quam exigere videbitur propositus scopus: non erit autem difficilis eorum electio, cognita ipsorum natura. Sed ab aliquib; & hoc parari solet quod facile paratu est, lenitque & mollit exasperatas illas partes. Accipitur autem succus ex nucleis pinearum còtusis, seu lac, interdum etiam ex amigdalibus dulcibus & his sacchari candidi, præsertim violacei, quantum possit ex succo dissolui addunt, mox coquitur lento igne donec spissescat. Quæ hætenus sunt exposita non seruantur parata: sed cum eis fuerit opus conficiuntur. Multa autem etiam apud apothecarios parata seruantur, quæ nunc sumus explanaturi. Incipiemus verò ab illo quod vulgo appellant Loch de pine, quodque præcipuè ex nucleis piperum confici solet. eius verò descriptio ita se habet:

Accipiuntur ʒ. xxx. horum nucleorum

D d 4

Nucleorum pinearum,
 Amigd. dulcium,
 Auellanarum assatarum,
 Tragacanthæ,
 Gumi Arabici,
 Radicis dulcis,
 Succı eiusdem amyli,
 Capillorum Veneris,
 Radicum iridis, sing. ʒ. iiij.
 Pulpæ palmularum, ʒ. xxxv.
 Amigd. amar. ʒ. iij.
 Mellis ex passulis,
 Saccari albissimi,
 Butiri recentis. sing. ʒ. iiij.
 Mellis q. s.

Omnibus deinde cōtusis & mixtis, fit eclegma. Si rectè perpendatur, hæc confectio optima est ad parandas materias crassas & difficiles, ad excretionem, quæ in membris respirationi inferuentibus continentur, atque ibi tussim difficilem concitant, & spirandi difficultatem: nam in illa ratio omnium eorum scoporum habita est, quos maximè in his affectibus harum partium spectandos esse docuit Galenus: nam aliqua continent quæ vim habent detergendi, extenuandi, & dissecandi crassa & lenta excrementa, & expulsiōni renitentia: alia verò multa quæ molliūt applanant & leuigant vias, per quas naturæ excrementiæ sunt expellendæ. Est verò præterea medica-

medicamentum modestè calidum, quod maxime necessarium in his est. Ostēdemus autē rem hanc ita se habere, si simplicia omnia ex quib. fit cōsideremus, & accōmodemus illis quę à Gal. tū in lib. de Fac. simpl. med. tum in libris de eorundē cōpositione, præsertim 7. secūdum locos scripta sunt. Vbi ea recensens quę vim habēt applandandi & deliniendi internas in thorace & pulmonibus vias, vt facilis deinde fiat excreatio & excretio superuacuorum humorum in illis contentorum, atque in suos ordines redigēs. In primum ordinem tragacanthum digestsit, & gumi arabicum, amyllum & nucleos nucis pineæ, in alterum verò butyrum, glycirizam, id est radicē dulcem, vel eius succum & decoctum, dulces amigdalas, pulpam palmularum, & mel quod passularum, appellāt in eundem ordinem referrem ego, quamuis ex melle, quod passularum decocto addunt, aliquid extersoriæ & attenuatoriæ facultatis habeat. Sed attenuāt quidem atq; detergunt reliqua ferè omnia, vt perinde ad expurgandas vias & loca respirationi seruiencia, cū à crassis & lentis succis obsidētur, non parū comoda sint: nam & auellanæ assatę, vt insinuare videtur Galen. septimo de Simpl. med. fac. vim attenuandi sibi comparant: tenuiores enim partes ex assatione redduntur: sed & adiantum vel capillus Veneris vim habet crassos & lentos humores attenuandi: mel verò, amigdala amara, &

iridis radix maiorem vim attenuandi & detergendi, & secandi habent. Quare potest hoc medicamentum facile id quod pollicetur præstare, nempe opem diuturna tussis laborantibus ferre, si tamen illa à crassis & lētis succis habeat fontem. Hoc eclegmate calidius & valentius est, ad attenuandos, detergendos, facilesque ad excretionem reddendos crassos lentosque & crudos succos in thorace detentos, medicamentum illud quod Iuniores Mesuem sequuti Loch, sanū & expertum nuncupant, & in præsentia est in frequenti usu. Vnde ad difficilē tussim diuturnamque, item & ad raucedinem tollendam existimatur esse commodum valde & efficax medicamentum, præsertim vbi nulla aut non vehemens adfuerit febris. Conficitur verò sic:

Recipe cinamomi,

Hisopi,

Radiciſ dulcis, ſing. ꝑ. s.

Zingifarum,

Sebesten, ſing. fructus triginta,

Paſſularum exacinatarum,

Caricarum pinguium,

Palmarū seu dactilorū pingui. ſing. ꝑ. ij.

Fœni Græci, ꝑ. v.

Adianti pugillum.

Seminum anisorum,

Fœniculi,

Radiciſ iridiſ,

Calamenti,

Calamenti,

Seminis lini, sing. ʒ. iij.

Omnia verò simul in lib. iij. aquæ ad medieta-
tem coquantur, cui decocto mox addendæ sunt
duæ penidiarû libræ, & ad crassitudinem mellis
iterum decoquatur, & additis nucleorum pinea-
rum mundatarum,

Amigd. dulcium mundatarum,

Radicis dulcis,

Tragacanthæ,

Gumi Arabici,

Amyli, sing. ʒ. iij.

Iridis, ʒ. ij.

Postea omnibus simul mixtis fiat medicamenti
agitatio dum albescat. In hoc medicamēto præ-
ter ea quæ cum priori cōmunia habet, sunt zin-
giphæ, quæ tum refrigerāt tum leuigant, vt tem-
perare possint aliquanto calorem medicamen-
torum calidiorum, sunt & myrrha vel sebesten,
quæ lento suo humore, applanare omnia exaspe-
rata & temperare delinireque acrimoniam &
exasperationem acriorum & calidiorum simpli-
cium possunt. Caricæ verò pingues ipsæ quo-
que vim habēt molliēdi. Possunt verò potenter
attenuare & dissecare lentos & crassos humores
& subinde detergere, præter illa quæ exposita
paulò ante fuere, cinamomum, hyfopum, cala-
mentū, semina anisi, fœniculi, & nonnihil etiam
semen fœnigræci. Vnde Galen. primò de Alim.

fac. dicit, Medicamentum ex eo & melle confectum, esse vtile ad diuturnos thoracis affectus, qui sine febre fuerint. Sed vtile etiam quàm maximè est, & nulli fortasse secūdus, ad extirpandos hos eisdè thoracis affectus. Eclegma illud quod conficitur ex scylla, & summis laudibus à priscis omnibus, præsertim verò à Galeno pluribus in locis extollitur. Potest verò non vno tātum sed multiplici modo parari hoc medicamentum, sicut & multiplici modo antiquiores medici parauere: nam interdum ex succo eius addito melle & cocto vsq; quo ad compagem eclegmatis perueniat, quo pacto docuit Mes. conficere, sed longè ante illum, vt Gale. octauo de Comp. medic. secundum loca, testatus est Antonius Musa, qui ex Scylla cruda voluit succum exprimi, interdum verò ex vniuersa Scylla, sed ea cocta, assata nempe vel elixa, & ea postea ex melle cocta, coquere autem illam medicos consueuisse ait Galenus octauo de Med. simp. fac. vt de vehemètia virium aliquid detrahatur. modum verò quo assatur, idem Galenus nono de Comp. med. secundum loca cap. primo docuit. Docuit præterea & Dioscorides. Sed Mesue illius quidem medicamenti quod ex solo succo cōficitur, meminit, eius verò quod ex Scylla assata sola fit addito melle non meminit, sed illi hisopum, marrhubium, irimq;, & myrrham addit. Hoc tamen non est prætereudum ita siccis pedibus, cum dignum scitu sit,
nempe

nempe quòd antiqui medici vario modo componere medicamentũ ex succo Scyllę soliti sunt Aliquando enim, vt & Mes. instituit, qui accipit expressum succũ ex scylla cruda, & addito melle quantum satis fore videtur, decoquit donec consistentiam eclegmatis sibi comparet, quæ confectionis ratio à Galeno sumpta est septimò de Comp. med. secundum loca. neque tamen aliquẽ turbet, quòd ex scylla cruda exprimendum succum consueuerint antiqui, præsertim Asclepiades, cùm Dioscorides scyllam crudem humano corpori nõ parum esse noxiam dicat, propter vehementiam virium eius, de qua per decoctionem nonnihil detrahitur, cùm postea ex melle exquisito coquatur. Alio autem modo à Galeno in eo libro quo consulit puero comitali morbo laboranti, docuit succum extrahi ex scylla quasi per destillationem: non quidem ignem vsus, sed diuisa scylla in plura exigua frustra, atque in vas iniecta quo mel deferri solet & seruari, clausoque eius osculo, ac probè pelle aliqua contacto & deligato, canicularibus diebus soli exponi volebat, & sæpius verti, vt vndique pariter incalceret: sit tamen locus vbi vas collocatum in meridiem versus & à boreali plaga auersus, destillat enim vi solaris caloris liquor ex scylla, qui collectus melli optimo immiscetur, atque ita conficitur medicamentum. Sed & reliquis frustulis eiusdem scyllæ quæ ita cocta reperiuntur ac si es-

sent elixa exquisitè tussis & leuigatis, atque ex optimo melle dissolutis vtile medicamentū parari potest. Præterea verò interdum scilla luto inuoluta, vel vt nunc solent in triticea massa sub antracibus, vel in clibano vbi coquitur panis, affatur, deinde conteritur, & ex melle fit medicamentum, vt nono de Comp. med. secundum loca docuit Galenus & Dioscorides. Et simplicior est isthæc componendi ratio, cui alij alia addunt sicuti quisque apud Mes. & Gal. nono de Comp. medicamentorum secundum loca legere poterit, quomodo cum que autem paratur, cum scylla vim habeat vehementem propter partiū tenuitatem, secandi citra tamen insignem calorē semper fiet artopnoicis, & althmaticis, qui à crassis & lentis excrementis malè habent, vt tum alibi, tum septimo de Comp. med. dicit Galen. quàm maximè salutare. Sed & de Eclegmate quod ex pulmone vulpis resiccato, & ex arte parato fit, pauca dicamus: nam & ipsum in frequēti vsu est nostris temporibus: eius verò compositionem à Mesue nostri medici desumpsere, quamuis id in Galenum authorem ipse referat, id tamen ego apud Galenum nunquam memini me legisse.

Conficitur sic:

Recipe pulmonis vulpis sicci,
 Succi liquiritiæ,
 Capillorum Veneris,
 Seminis fœniculi, sing. ʒ. iij.

fit deinde medicamentum ex saccharo cocto ex aqua. Medicamētum hoc, vt & Mesue testis est & roborare pulmones potest, & attenuare detergereq; materias crāssiores in illis contentas, atq; humiditates superuacaneas desiccare: nam vulpinus pulmo affinitate & proprietate naturæ, pulmonibus robur addit & siccat, capillus Veneris etiam attenuat quidem crassiores succos, eosq; ad excretionem parat, sed est alicuius astrictionis particeps, vnde roborare potest pulmones languidiores factos. Addit verò Mes. quòd medici sepe rob myrti addunt, hoc est, succum baccarū myrti ad ignem inspissatum, nempe vt astringendo maius robur visceri impertiat. Quo loco est aduertendum, quod quamuis alia sint etiam medicamēta paria myrto in astringendo, myrtus tamen in hoc officio, affectibus thoracis & pulmonum accommodatior ea ratione videtur, qua substantiam habet diuersæ, non autem simplicis naturæ, vtpote quæ sit ex secundo de Alim. fac. saporis myrti ex austero & dulci Dulce verò thoraci & pulmonibus maximè commodum est & familiare. Est ergo medicamētum hoc maximè vtile asthmaticis, suppuratis vel emphyticis & phtysicis, vel tabescentibus ex vlcere contracto in pulmonibus, cum pectus pulmonesq; possint attenuando & detergendo mundos à crassa lentaq; materia atque à purè seruare, & deinde exiccando consumere malas

materias & adiuuare vlceris consolidationem,
 non est autem insigniter calefaciēs. Quia autem
 & id medicamentum quod succo Brassicæ fit,
 & dicitur Loch ex caulis ab Arabibus, & Iunio-
 ribus in frequenti vsu est, ideo nec ipsum est si-
 lentio inuoluendum. Fit autem hoc modo:
 Recipe succi ex folijs brassicæ expressi, lib. v. quæ
 decoquuntur igne lento, semper auferendo spu-
 mam ad consumptionem librarum trium, mox
 illi inijcitur libra mellis, & tantūdem sape, ac vl-
 terius ad crassitudinē eclegmatis decoquitur. &
 quamuis ad tussim humidam laudatur, & id iu-
 re optimo: nam brassica vim habet attenuandi,
 detergendi, atque exiccandi, cum aliquo calore,
 vt lib. de Salubri victu innuit Galenus. præterea
 cum non sit alicuius adstrictionis expert, habet
 etiam vim roborandi: addito autem melle, addi-
 tur etiam attenuandi & detergendi facultas: à sa-
 paverò habet vt possit mollire, leuigare & appla-
 nare aspera in pulmonibus. Vnde quamuis non
 habeat ita vires validas hoc medicamentum vt
 præcedentia, non tamen spernendum vtique vi-
 detur, cum & partes respirationi inseruientes a-
 stringendo possit roborare, detergendo & exte-
 nuando expurgare. Præterea verò desiccando su-
 peruacuas materias in eis absumere, & quia in-
 de etiā habet vt possit agglutinare & sanare vl-
 cera ex septimo de Fac. simpl. med. vel etiam ma-
 ligna, & asthmaticis vtile erit, & phtificis vel ta-
 bidis

bidis ex vlcere, præterea tuffi laboriofæ & difficili, necnon & afperitati arteriæ afperæ, & raucedini vocis quæ occasionem habet ex multo humore irrorante exafperanteque vias fpiritus. Sed iam de his medicamētis agamus huius generis quæ accommodatiora funt affectionibus harum partium quæ à calidioribus & tenuioribus excrementis vel deftillationibus oriuntur. Et primò de eo agamus quod à Mef. Diapapauer dictum eft. Conficitur fic.

Sem. papaueris albi, ℥. xxv.
 Amigd. dulcium decorticatarum,
 Nucleorum Pinearum,
 Gumi Arabici,
 Tragacanthæ,
 Succ rad. dulcis, fing. ℥. x.
 Amyli, ℥. iiij.
 Seminis portulacæ,
 Lactucæ,
 Cotoneorum malorum, fing. ℥. iiij.
 Croci, ℥. j.
 Penidiarum, ℥. iiij.

Syrupi qui conficitur ex capitibus vtriufque papaueris nigri, f. & albi atque ex violis & femine lactucæ, q. f. ad medicamenti confectio- nem. Non exponam particulariter fimplicia omnia ex quibus hoc medicamentū fit, cū nulum horum fit de quo iam non aliqua hucusque

E c

dixerimus: nam nullus est qui mediocriter sit, versatus in illis libris qui ad medicinalem materiam pertinent, qui non facile percipiat medicamentum hoc refrigerare posse, & incrassare destillantibus ad pulmonem & thoracem calidos, acres, & tenues succos, & subinde etiam reprimere & sistere fluxiones & eas maturare. Præterea verò vias & meatus in partibus inspirationi inferuentibus delinire, & quasi applanare: papaueris enim semina, lactucæque & portulacæ refrigerant non parum, & ea etiam ratione crassiores defluentes humores reddunt. Tragacantha verò, gumi, & amyllum applanant, deliniunt, & quoquo modo cum sint emplasticæ facultatis, incrassant: ad quod nonnihil etiam mucoso suo lentore faciunt semina malorum cotoneorum & portulacæ. de nucleis pinearum & amygdalis nihil nunc loquor cum satis de his supra. Vnde omnibus affectionibus in thorace existentibus à calida intemperie, vel ab acrioribus & tenuioribus humoribus, ut sunt tusses asperitudines, pleuritides, & alij alioquin dolores accommodatum est medicamentum. potest præterea esse utilis febricitantibus, præsertim verò tertianarijs, & illis qui febre ardente laborant: nam & sistentibus illis præsidio esse potest, & afflicto à nimia vigilia, & adiuuare concoctionem acris bilis, & tenuioris, & eius feruorem retundere. Sed & de Loch, Dono à Mes. dicto, agamus:

mus
enit
Acc

Pen
dant
men
part
vt di
ctior
ta su
gaca
neor
bus
etiam
niam
que p

mus: confert hec̄ticis & cōsumptis phtificis: est enim alicubi in vsu frequenti.

Accipit autem feminis papaueris albi,

Spodij,

Seminum lini, torrefactorum,

Croci,

Amigd. dulcium, sing. ʒ. iij.

Amili,

Tragacanthæ,

Gumi,

Seminum cotoñeorum malorum,

Cucumeris,

Nasturcij coctorum,

Amigd. amararum,

Fabarum, sing. ʒ. j. s.

Penidiarum ʒ. lx.

Penidijs ex aqua dilutis dissolutis que prius, addantur reliqua & coquantur. Potest hoc medicamentum leues & molles reddere pulmones, & particulas ad illos attinētes, quod commune est vt diximus, omnibus medicamentis, quæ affectionibus harum partium curandis accommodata sunt. Hoc verò præstant amigdalæ dulces, tragacantha, gumi, amilum, femina malorum cotoñeorum, & penidiæ: quæ item vnâ cum seminibus papaueris, cucumeris, tū emplastica vi, tum etiam refrigerando, possunt reprimere acrimoniam destillationum, à quibus vlcerari plærunque pulmones possunt, partim autem potest de-

tergendo vlcus, si adsit, mundum reddere, quod in curandis vlceribus maximam vim habet, præsertim verò si id citra morsum fiat: citra morsum autem ex septimo de Comp. medicamentorum secundum loca, detergit semen lini tostum, fabaque pressa, & amaræ etiam amigdalæ. Vnde neq; mihi eorum sententia probatur, qui exponunt nasturcium coctum, hoc est probè maturum, quia potius existimarem quòd sicut medici, in his affectionibus semine lini tosto vti solèt quia sine mordicatione detergit, ita puto Mesuè voluisse nasturcij semē coqui, vtpote quia nimis acre sit, per cocturā enim acrimonia detrahitur. Postremò autem multa adsunt quæ desiccare possunt, vt spodium, semen nasturcij, amigdalæ amaræ: item & faba, de qua Galenus septimo de simpl. med. fac. dicit, quòd innoxie exiccat. Tertio autem meth. quod carnem procreat, vlcera verò præsertim exiccatione curantur. Iure ergo à Mesue laudatur hoc medicamentum, tãquam salutare phtificis & tabidis, & in vniuersum tussientibus, vtpote quod facilem efficiat excretionem materiæ in thorace contentæ, & subinde plurimùm faciat ad mundas ab excrementis reddendas partes respirationi seruientes, vt medicamētum satis temperatum, non calidum, non immodicè siccans. Est etiam multis in locis in vsu, vt serapion istius medicamenti loquitur Loch ex lini semine. Fit enim ex semine lini fate

fato quidem, si fit ut ille instituit, & ut antiquiores medici lini semine in hisce medicamentis uti solebant, quod ex septimo de Compositionibus medicamentorum, secundum loca facile percipitur, quamuis Sepplasiarij multi id existius non assati farina cōficiunt: accepta ergo farina huius assati, & addito melle quantum videtur esse satis & illis simul mixtis, fit medicamentum, de quo nihil est ut plura dicamus, cum paulò antè de semine lini satis dixerimus, nepe quòd citrà mordicationem detergat. Vnde non inutile est medicamentum ad extergenda crassa excrementa viscida, obsidentia vias in thorace & pulmonib. Postremò dicamus de Loch ex amigdalibus, quod & id ipsum in frequenti usu est. Fit hoc modo:

Recipe amigd. dulcium,
 item amararum,
 Seminis lini assati,
 Nucleorum pinearum,
 Seminum anisi,
 Tragacanthæ,
 Gumi,
 Radicis dulcis,
 Eius succi, sing. 3. j. s.
 Saccari,
 Penidiarum, sing. 3. iij.

Deinde ex melle & succo fœniculi, prius tñ pbè coctis & despumatis, & alijs adiectis, conficiatur medicamentum ex arte. quòd si rectè considerè-

tur, ea ex quibus fit, valet ad asperitates partium
 respirationi inferuentium, quando id à siccitate
 prouenerit: quamuis non parum etiam possit ef-
 se utile ad facilè reddendam excreationem cras-
 sarum materiarum, si quæ sint in pulmonibus,
 & thorace interceptæ: nam dulces amigdalæ, pi-
 nearum nuclei, tragacantha, gumi, radix dulcis,
 & eius succus, præterea & penidiæ molliunt, de-
 liniunt, & humectas eas partes reddunt: lini ve-
 rò semen assatum citra morsum detergit: deter-
 git verò & mel, non nihil & faccarum, & aliquan-
 tulū etiā amigdalæ amaræ, quæ præterea vnà cū
 succo fœniculi, crassa excrementa attenuare pos-
 sunt, sicut & semen anisi: quatenus verò ad pri-
 mas qualitates pertinet, est medicamētum tem-
 perati cuiusdam caloris, quod ad applanandas
 asperitates viarum respirationis & ad attenuan-
 das detergendasque crassas & lentas materias
 occupantes instrumenta respirationis, non parū
 fit utile, præsertim verò quando affectus nondū
 fuerit inueteratus & pertinax. Sed iam ad tertiu
 librum nos accingamus, finem huic secūdo im-
 ponentes. In quo tertio de Medicamentis quæ
 exterius adhibētur agemus. Prius tamē hoc di-
 cam, quod valde utile illis est futurum, qui ope-
 ram diligentem Pharmaceuticæ parti artis me-
 dicinæ nauare volunt. Illud verò est, quod perin-
 de in medicamentis vt in affectionibus non est
 vna impartibilis ratio, imò ampla & spatiosa: est
 enim

enim inter eorum supremum terminum & infimum magnum satis interuallum, vel latitudo, vt Iuniores dicunt, quæ quamuis certis quibusdam finibus claudatur & terminetur, media tamen non ita definita, imò, vt sæpe testatus est Galenus, multiplicia sunt, vt nullo numero definito claudi possint. Vnde cum in hoc magnū sit momentum, nempe vt vires medicamento accommodentur & aptentur ipsi morbo, quod & Hippocrates velle visus est, cū dixit, Extremis morbis extrema remedia esse oportuna, & quod quanto ab extremis morbus recesserit, tantò etiam remedia si ab extremis recesserint erunt oportuniora. quod etsi Hippocrates sequenti aph. particulatim id de ratione victus explanauerit, docuit tū Galenus hoc in more fuisse Hippocrati, vt quando plura erant eandem rationem habentia, illi satis erat, si vnum illorum particulatim exposuisset, cætera verò addenda, & eadem mēsurā mensuranda reliquisset. At verò neque postea fieri poterat, vt medici ita innumera medicamenta quibus tam multiplicibus affectuum differentijs posset satisfieri in promptu & parata haberent. Vnde coacti sunt eam inijcere rationem, vt aliquibus & illis diuersarum, imò inter se aduersantiū virium confectis & paratis, ex varia illorum quando opportunum videtur miscella multiplicem supellectilē medicamentorum sibi parant, mixtis sanè interdum mutuò simplicibus,

nonnunquam simplicibus cum compositis & quâdoque composita cum compositis, atq; hoc modo per rationabilem cōiecturam mixturam variantes, apta & accommodata medicamenta affectionibus sibi comparant: & hoc quidem & in vniuersum in omnibus conspici potest, & particulatim in eclegmatibus siue Loch iam declaratis. Sed hîc consistamus, immensas gratias

Deo Opt. Max. agentes, cuius aspiratione
& nutu finem tandem huic libro
secundo imponimus.

*Finis secundi libri De medicamentorum
Compositione & usu.*

INDEX IN TRINCAVE-
lam De Compositione medica-
mentorum, perquam utilis.

A Cetum doloribus infensum.	6
ab Aceto ubi abstinendum.	7
in Accessionibus non purgandum.	43
Aegritudines ex bile.	118
Aegrotantis natura in exhibendis medicamentis con- sideranda.	38
Affectus & dolores per antidotos reprimi.	366
Agaricum preparatum.	178
Agaricum trociscatum 179. eius compositio.	ibid.
Agaricum ut maceretur.	197
Alandahal preparatio.	179
Alcachengi.	279
Alexipharmaca.	12
Alicacabus.	362
Aloes lota.	69
Aloes, ut sumenda. 59. eius facultas.	62
Aloes illota.	69
Aloe pilularum materia.	26
Aloes priuilegium.	51. 59
Aloes vsus quando. 71. eius incommoda.	73
ab Aloe qui abstinere debeant.	62
Aloe qui uti bene possint.	63
Amylium.	373
Andromachus theriacæ author.	164

Ec

I N D E X.

<i>Anodina.</i>	10
<i>Antidoti siue electuaria.</i>	366
<i>Antidoti in quos morbos vim suam exercent.</i>	365
<i>Antidoti quæ affectus respiciunt.</i>	366
<i>Antidotorum differentia triplex.</i>	364
<i>Antidotorum secunda species.</i>	364
<i>Antidotorum tertia species.</i>	365
<i>Antidotorum apud veteres conficiendorum vnus mo- dus nunc multiplex.</i>	366
<i>Antidotos ex aridis medicamentis fieri.</i>	368
<i>Aperientia posse quoq; astringere.</i>	274
<i>Apophlegmatismi.</i>	18
<i>Apophlegmatismi</i>	54
<i>Aqua frigida in calidioribus remedium præstantissi- mum.</i>	321
<i>Aqua cocta frigidior fit, quia rarior.</i>	254
<i>Aquæ destillatæ an odorẽ et alias qualitates seruet.</i>	190
<i>Aquas stillatitias purgare.</i>	189
<i>Aquarum distillatarum vsus.</i>	190
<i>Aquarum distillatarum vtilitates.</i>	191
<i>Arida magis astringunt.</i>	275
<i>Aromaticum rosaceum 384. eius materia.</i>	ibid.
<i>Aromatici odores quibus molesti.</i>	264
<i>Artes per vsum & exercitium absolui.</i>	103
<i>Astringentia.</i>	278
<i>Astrictiones participantia.</i>	325
<i>Asplenium vel citrach.</i>	280
<i>Asplenon.</i>	355
<i>Assatio.</i>	258
	Autodi-

I N D E X.

Αυτοδιδύκτοι	99
Auicennæ sententia de Aloe.	52
Auicennæ aurea sententia in exhibendis medicamen- tis.	103
Authoris intentio.	22
Authoris fundamentum.	2
Authoris institutum.	23

B

Balani siue glandes suppositoria.	226
Boli.	14
Buglossum hodiernū non esse antiquorū buglossū.	270
Basis cōponendorū medicamētōrū unde capiēda.	116
Benedicta medicamētum. 150. eius dosis & facultas.	16
Bolus Armenus.	358
Bilis quos morbos gignat, & quando & in quib.	119

C

Calamentum duplex.	316
Calor naturalis si concoquere non possit iuuādu.	240
Camphora.	128. 313
Cane quid.	350
Cariolæ.	138
Cartamum.	44. 88
Cassia quid.	9
Cassia vt accipiēda.	60
Cassia quibus noceat.	29
Cassia pro clystere.	222
Cassia quid incommodi habeat. & ut tollatur.	ibid.
Catapotia.	24. 83. 151.
Causi.	118

I N D E X.

Cheiron.	137
Centaurei maioris radix.	73
Cibus medicamentoſus.	109
Cicliſti.	347
Clyſter ex decocto maluæ & betæ communiſſimus.	217
Clyſter ex decocto lentium orizæ & ordei.	218.
Clyſter ex caſſia & eius compositis.	218
Clyſter ex ptifana.	215
Clyſter ex lacte.	214
Clyſter ex iure.	214
Clyſter pro pueris.	214. 215
Clyſteris nomen multiplex.	204. 205
Clyſteris modus utilis.	214
Clyſteres.	14
Clyſteres vnde dicti.	203
Clyſteres cur inuenti.	203
Clyſteres cur inuenti.	208
Clyſteres vt exacuuntur.	221. 222.
Clyſteres quando adhibendi.	209.
Clyſteres quibus de cauſis fiant.	223
Clyſteria quouſque purgent.	207
Clyſterium varia genera. 224. & varijs de cauſis.	224.
225.	
Clyſteres acriores. 218. quibus medicamentis conſtent.	
229.	
Clyſteres ad flatuſ diſcutiendos.	223
Clyſterium multiplex natura, vt reliquorum medicamentorum.	218
in Clyſterium materia quæ conſideranda.	210
Clyſte-	

I N D E X.

7	Clysterium qualitas & natura diuersa.	213
3	Clysterium differentia.	203.204
9	Clysterium differentia.	212
7	Clysterium vsus.	204
7	Clysterium vsus diuersus.	212
8.	Clysterium acrium dosis.	212
2	Clysterium acrium vsus.	220
5	Clysterium præcipuus vsus.	214
4	Clysterium tempus.	213
4	Clysterium apta hora.	212
5	Crassa materia.	248
5	Clysterium dosis.	212
4	Clysterium instrumenta varia.	205.206
4	Coccia.	151
3	Cocchie pilule: & earum cõpositio. 152. facultas. 153.	
3	basis. ibid. Dosis.	155
6	Cocchiarum pilularum vsus.	186
2.	Coctura qua plura simul medicamenta coquantur. 256	
0.	Coctura duplex ratio.	253
3	Colocinthis dosis.	201
7	Compendium methodi Galenici. 248. 249. 250. 251. 252	
4.	Cnicus.	88
1.	Concoctio quid.	237
1.	Concoctio absoluta quæ.	238
3	in Concoctione duplex agens.	240
3	Concoquens primum.	237
10	Concoquantur magis similia & familiariora.	238
10	Cognitio quæ medico opus est in sanando corpore.	
2.	249. 250. 251.	

I N D E X.

Confectiones vt fiant.	114
confectiones quæ.	367
coniectura difficilis.	95
cõpositiones diuersæ medicamentorũ inter se.	186. 187
composita quæ clysteribus immiscentur.	219
consilium authoris pro iunioribus.	112
consuetudo obseruanda.	63
corpus quot modis ad euacuationem paretur.	249
corpus inaniri tripliciter.	19
in corpore duo consideranda.	4
corpora sana vsu medicamentorũ dissoluuntur.	115
corpora ad purgationem vt paranda.	236
corporum purgandorum differentia.	33
corporum purgandorum ratio.	33
in corporibus refrigerandis quid spectandũ.	322. 323
cyphades antidotus. 40. laborantibus aqua inter cui prodest.	ibidem

D

Decoctum duplex.	81
Decoctum ex epythimo.	81
Decoctum senæ.	83
Decoctum fructuum.	81
Decoctum fructuum & eius compositio.	194
Decoctum pro æstate.	194
Decoctum pro hyeme.	194
Decoctum pro melancholia. 195. eius compositio.	ibid.
Decocta non seruari.	82
Decocta quas facultates habeant.	273
decoctionis commoditates.	258. 259 destilla-

I N D E X.

destillatis vel decoctis aquis in quib. sit vsus.	193
diacalamentum	398
diacatholicon.	79
diacuminum. 387. conficitur sic.	ibidem
diacodion.	14
diacodion. 375. frigidius medicamentum, ibid. ut fiat.	
ibidem eius facultas.	376
diacolocynthidos.	184
diacolocintidos. 148. eius compositio duplex, facultas.	149
diacurcuma. 402. ita cōponitur. 403. eius facultas. 404	
diadamascenti componendi duplex modus.	120
diamascenti dosis.	125
diamascenti compositio altera.	124. 125
diamascenti facultas,	122. 123. 124
diamascenti basis.	122
diamascenti vsus.	124
Diadamascenton non solutiuum ut fiat.	120. 121
diagridium quid dicatur.	108
diagalanga. 387. conficitur sic.	388
dialacca.	402
dialoes.	83. 184
diambra medicamentum. 390. eius compositio. ibidem	
diamascenton.	117
diaphinicon.	67
diaphinicon. 135. eius compositio. ibidem. facultas. 136	
dosis.	137. 139
diaprunon.	78. 117
diarodon Abbatis, eius compositio, materia.	380

I N D E X.

Diasenæ.	79
Diasesebesten. 77. Montagnana eius author.	ibidem
Diatragacanthum.	14.
Diatragacanthum.	370
Diatrionpiperon. 393. eius compositio.	ibidem
Diatrionsandalon. 369. eius compositio.	370
Diaturbith medicamēti compositio. 145. facultas.	146.
Dosis. 147. vsus.	ibid.
de Diamascono obiectio & solutio.	126
Diexodum.	1
Dilutorum, siue infusionum facultates.	273
Diuisio ad quid valeat.	13
Diuersi syrapi idem serè scopum habent.	289
Diuretica.	65
Dolores & affectus per antidotos reprimi.	366
Dosis quid.	92
Dosis medicamentorum secundi ordinis.	98
Dosis medicamentorum tertij ordinis.	98
Dosis medicamentorum quarti ordinis.	97
Dosis medicamentorum purgantium. 95. & deinde.	
Dosis medicamentorum mutanda pro ratione compositionis.	198. 199
Dosis in scamonio varia.	100
Doses vt discende.	98
Doses antiquorum medicorum erroneæ.	77
Doses incertæ.	201
Doses meriri ex arte docetur.	96. & ibidem
in Dosisbus cur facilis error.	99
in Dosisbus sententiarum diuersitas.	101
	Duplex

I N D E X.

Duplex ostium per quod euacuari oportet. 231

E

Egetea medicamentum.	415
Electuarij dosis.	101
electuarium rosatum, Mesues.	130
electuarium Montagnanz. 132. eius compositio, ibid.	
& 134. eius dosis. 133. 134. facultas. ibid. & 135	
electuarium vt fiat.	114. 117
electuarium lenitiuum.	77
electuarij rosati Mesue. dosis.	131
electuaria primi ordinis.	79
eclegmata.	367
elestios.	150
elegmata.	117
elestios.	219
elleborismus.	229
elixatio.	253
elixatio simplicium medicamentorum.	253
embrochæ.	15
epistropi medicamentum.	220
epistropi.	150
euacuatio difficilis.	248
euacuatio per vomitum quæ facilior.	232
euacuatio per anum cui humori magis cõueniat.	231
in euacuatione corpus transmutandum.	249
excrementa transmutari.	238
excrementa vt concoquantur.	239
excrementa coqui nequeunt vera concoctione.	138
excrementa concoctionis signa.	239

Ff

I N D E X.

Excrementa cruda non relinquuntur.	238
Errores à medico uitandi qui.	102
F	
Facultas naturalis. 241. eius robur.	ibid.
Febris quid.	324
Febribus autumnalibus curandis conueniens medicamentum.	145
in Febribus ardentibus quibus medicamentis utendum	
327	
Filicula.	144
Flores genistæ ad quid ualeant.	232. 233
Fructus cur coquantur.	154
Fructuum decoctum & eius compositio.	194
Fumus terræ.	81
Fumaria.	24. 81
G	
Gallia.	131
Gargarismata.	19. 55
Geleneabim.	330.
Glandes. 14. siue balani suppositoria.	226
Grabadin.	185
H	
Hamec.	67. 413
Hamec cõpositio. 141. eius facultas. 143. 144. dosis. 145	
Hieræ laudes. 148. eius author.	ibidem
Hieræ facultas.	16
Humor quid.	118
Humor lentus.	248
Humorum tres differentie.	116
	Hydreleum

I N D E X.

Hydreleum quid. 233. ad uomitum ualet.	ibidem
Hyeme maior dosis proponenda quam aestate.	81
Hisopi facultas.	65
Hystericae mulieres.	264

I

Ἡπιόλατα medicamenta.	19.20
Indicationes quot.	4. 15. 16
Indicationes tot, quot scopi in medendo.	245
Indicationes scopos pariunt.	247
Indicationes unde sumenda.	45
Indicationes ubi obseruanda.	15
Indicationes alicuius momenti.	325
Indicacionum diuifio.	4.5
Indum maius & eius compositio. 139. facultas. 140. do- fis.	141
Infusiones.	189
Infusionum usus.	195
Instrumenta medica.	15
Intestina cibum coquere.	209
Iuniores medici indulgentiores quam antiqui.	368
Ius lentium. 109. eius facultas.	110
Ius album.	109
Iustinum medicamentum.	405

K

Κατάπρατα medicamenta.	20
Καταπραγ.	22

L

Lemnia terra.	413
Leniendo purgantia.	40

I N D E X.

Libri secundi tractatio.	236
Lieni quæ opem ferant.	336
Litontripon.	405
Loch.	24. II 7. 373
Lupuli succi facultas in controuersia est.	273
Lybistis.	349
Lythargirium quid.	261
M	
Macerationum vsus.	195
Manna.	24
Mastix quid commodi habeat.	68
Masticatoria.	18
Masticatoria.	55
Materiæ infarctæ causæ.	242
Medicinam per praxim absolui.	103
Medici peritia ubi maximè requiratur.	101
Medicus vt naturam iuuet.	241
Medicus iunior vt se gerere debeat.	103
Medicus dubius.	103
Medicus ut concoctionem iuuet. 240, dupliciter. ibid.	
Medici instrumenta. 15. scopus duplex.	17. 18
Medici scopus habendus primò.	244
Medici præcipua diligentia.	104
Medico opus est distincta cognitio excessus.	250
Medicorum iuniorũ consuetudo in medicamento dan- do.	50. 54
Medici in medicamentis dandis liberaliores non se- quendi.	102
Medicorum iuniorum error.	154
	Medica-

I N D E X.

Medicamentum quid. 37. ad aliquid dici. 3. alimentum etiam esse. 4. cur ante cibum dandum. 48. idem diuersos effectum gignere.	31
Medicamenti forma vnde petenda. 35. 36. qualitas. 30.	30
quantitas 32. formarum differentia.	35
Medicamento vt robur addatur.	196
Medicamēta paranda indicationib. sumptis vel à morbo, vel à tempore, vel à natura medicamentorum. 193.	
benedicta. 56. euacuantia in duplici differentia. 18.	
19. purgantia methodo componenda. 112. purgātia	
cibis incoqui. 109. purgantia quando faciliora. 131.	
ore sumenda. 17. à cibo non sumenda. 51. 52. eius in-	
commoda. 53. quando sumenda. 37. si post cœnam	
danda. 55. cur bibenda vel deuoranda. 265. ex melle	
confecta fortiora eis quæ ex saccharo. 368. coctura	
obtundi. 109. coquendi ratio. 256. imbecillia quib.	
adiuuantur. 88. ingrata vt conciliada. 262. 263. 264.	
quæ ingrata & molesta sunt. 262. ingrata & mole-	
sta. 92. quæ stomacho aduersantur. 91. quæ & cur	
miscantur. 57. vt diluenda. 194. quæ eligenda. 260.	
quæ sola nihil in compositione multum valent. 260.	
261. vt miscenda. 64. quæ venenum participant. 90.	
ex locis vires mutuantur.	105
Medicamentorum primus ordo.	79
Medicamenta secundi ordinis. 98. tertij ordinis. 97. 98.	
quarti ordinis.	97
Medicamentorum quæ in secundo libro tractantur du-	
plex vsus. 242. affinitas.	31
Medicamentorum tradendorum post cœnam opinio	

I N D E X.

refellitur.	344
medicamentorum electio quid requirat. 320. tempera- tura. 7. 8. & deinde. incommodis quomodo obuiam i- tur. 93. mensuræ incertæ. 33. purgantium differentia. 213. usus. 12. 13. purgantium usus. 23. usus ratio duplex usus congruus. 29. macerandorum rationes. 196. com- ponendorū occasio. 6. componendorū ratio unde. 5 6	
Medicamentorum commoditates.	269
Medicamentorum dua differentie.	20. 21
Medicamentis nisi experientia probatis uti nemo de- bet.	113
Medicamentis ingratis quæ ratio adhibenda.	262
Medicamentis utendi ratio.	106.
de Medicamentis scribere arduum.	1
Methodus quid. 3. medicinalis unde sumenda.	4
Mirica.	318
Mirobalanorum genera.	24. 69
Mitridatica.	364
Mixa.	21
Mixuria.	21
Melancholici humoris apta purgatio.	82
Mel acreum. 24. cur coquatur. 255. saccaro in detergen- do præstantius.	378
Mellis & saccari differentie. 266. usus. ibid. septem cõ- moditates. 265. & inde. rosacei uis.	329
Membra præcipua tria.	334
Mesue à calumnia defenditur, de aloë.	72
Morbus quid. 246. simplex. ibid. compositus. ibidem. in tria genera diuiditur,	249
Morbi	

I N D E X.

Morbi quot, tot indicationes.	247
Morbi biliosi in iuuenibus ferè. 119. in estate magis excitari.	in estate magis ibidem
Morbi initio rarò euacuandi. 235. principio quando purgandum.	39

N

Narcotica. 10. siue soporifera.	406
Nepita.	399
Noxæ ex medicamento occurrendum.	68

O

Obstructiones in febribus putridis.	327
Occasio prima componendorum medicamentorū.	10
Oleum ex amygdalis amaris.	192
Oximel ut fiat.	258
Oximel scylliticum.	276
Oxiphenices.	24. 122

P

Palmulæ facultas.	138
Pastilli.	347
Pastilli diarodon & eorum facultas.	133
Philonium Persicum.	413
Philonium antidotum. 407. medicamentorum anti- quissimum. 412. eius author.	ibidem
Philosophorum sententia.	200
Phoenicobalni.	24
Pilulæ. 83. 151. ut fiant. 114. pestilenciales. 84. 85. ex hie- ra. 83. mastichinæ. 84. assaiet. 83. Mezenon. 185. de e- latorio. 185. quæ, Rufi.	84.
Pilulæ ut accipiantur.	188

I N D E X.

<i>Pilule de tribus.</i> 84. <i>cum rhabarbaro.</i> <i>ibid.</i> <i>sine quibus.</i> 158. <i>earum compositio</i> 159. <i>facultas.</i> <i>ibid.</i> <i>usus.</i> 160. <i>dos-</i> <i>is.</i> <i>ibid.</i> <i>aureæ et earum compositio.</i> 157. <i>facultas.</i> <i>ibid.</i> & 158. <i>dosis.</i> <i>ibid.</i> <i>hermodactilorum maiores,</i> & <i>earū</i> <i>facultas.</i> 173. <i>compositio & dosis.</i> 174. <i>minores.</i> 174. <i>cō-</i> <i>positio.</i> <i>ibid.</i> <i>dosis.</i> 175. <i>cianæ, vel lazuli.</i> 172. <i>composi-</i> <i>tio & facultas & dosis.</i> 173. <i>de Agarico Mes.</i> 172. <i>ea-</i> <i>rum compositio & basis & dosis.</i> <i>ibid.</i> <i>lucis maiores.</i> 166. <i>earum compositio.</i> 170. <i>facultas.</i> <i>ibid.</i> <i>dosis.</i> <i>ibid.</i> & 72. <i>pro oculis.</i> 169. <i>Arthiticæ.</i> 162. <i>foetidæ.</i> 167. <i>fa-</i> <i>cultas & dosis.</i> 168. <i>compositio</i> <i>ibid.</i> <i>dosis.</i> 169. <i>Indæ.</i> 168. <i>earum compositio.</i> 167. <i>facultas & quibus condu-</i> <i>cunt.</i> <i>ibid.</i> <i>dosis.</i> <i>ibid.</i> <i>aggregatiuæ.</i> 164. <i>earum compo-</i> <i>sitio.</i> <i>ibid.</i> <i>facultas.</i> <i>ibid.</i> <i>dosis.</i> 165. <i>Arabice.</i> 161. <i>earum</i> <i>facultas.</i> <i>ibid.</i> <i>cōpositio.</i> <i>ibid.</i> <i>dosis.</i> 162. <i>ex rhabarbaro.</i> 166. <i>earum compositio & dosis.</i> <i>ibid.</i>	
<i>Pilule elephanginæ.</i> 83. 162. <i>earum compositio.</i> 163. <i>fa-</i> <i>cultas.</i> <i>ibid.</i> <i>dosis.</i> <i>ibid.</i>	
<i>Pilule, vt accipiantur.</i> 168	
<i>Pilularum magnitudo.</i> 156. <i>materia.</i> 50. <i>compositio-</i> <i>nes inter se.</i> 186. 187. <i>usus & dosis.</i> 85. <i>commodita-</i> <i>tes & compositio.</i> 151. 152. <i>dosis.</i> <i>ibidem</i>	
<i>Pilularum lucis maiorum usus.</i> 186.	
<i>Pilulas magis euacuare, quàm electuaria vel boli.</i> 188	
<i>à Pilulis quando abstinendum.</i> 37	
<i>Placentule, siue tabellæ fiant.</i> 371	
<i>Prassium.</i> 314	
<i>Pruna damascena quando assumenda.</i> 60. <i>mirobalani</i> <i>vt assumendæ.</i> 61. 77	
	<i>PRUNO.</i>

I N D E X.

Prunorum vsus.	60
Portulacæ semen.	372
Posca ad vomitum valet.	234
Potiones ex quibus fiant. 14. 188. quo tēpore dāda.	44
Pfillium.	133
Ptisanæ vsus.	93
Pulicaria.	133
Puluis senæ præparata. 179 hermodactylorum. 180. e- ius compositio	ibid.
Pulueris cuiusdam compositio. 180. eius facultas.	ibid.
Pulueres senæ. 85. hyeræ. 86. purgatiuæ.	85
Purgatio vbi necessaria.	115
Purgationem leuem quæ habeant.	70
ad Purgationem quibus vtamur.	237
in Purgatione quatuor obseruanda.	30
Purgandi ratio vnde sumenda.	38
Purgantia in feбри hectica.	62
Purgantia bilem ut corrigenda.	119. 120
in purgandis corporibus quæ ratio habenda.	115
Purgatorijs lenientia commiscenda.	93
Purgandi tempora.	41. 45
Q	
Quartanæ in autumno prouentus.	145
R	
Ratio vsus medicamentorum triplex.	243
Rha duplex.	105
Rhabarbarum ex sententia Auerrois.	58. 61
Rhabarbari laus ab Auerro. 147. duo genera. 75. vsus ibid. vsus.	28

Ff 5.

I N D E X.

Rhabarbari non omnes uirtutes antiquis nota.	74
Refrigerantia,	357
Remedia quæ in frigidant.	321
Requies magna, medicamentum.	415
Respirationis instrumenta.	338
Respirationi dulcicia conuenire.	339
S	
Sacchari commoditates.	265
Sacchari & mellis differentia. 266. usus.	ibid.
Sagazena medicamentum.	415
Sanitas quid.	245
Scamonium duplex. 104. ut exhibeatur. 106. & deinde cū cotoneo parari. 107. quando diagridiū dicatur.	105
Scamoniij dosis.	100
Scolopendrium.	355
Scopus quid. 244. communis.	243
Scopi medici uarij.	244
Sedes præcipuarum facultatum.	140
Senæ facultas.	144
Senæ decoctum.	82
Serapium.	268
Siliqua Aegyptia.	23
Simplicia soporifera. 409. aperientia.	274
Simplicium quæ in Syrupos ingrediuntur facultates enumerantur.	272. 273
Spica quid commodi habeat.	68
Spodium.	128
Succi cur coquantur & qui. 254. melle asseruari impu- tres.	265

Suppo

INDEX.

Suppositoria. 14. 226. ad capitis morbos. 228. ex sterco re muris. 227. 228. ex melle communissima.	227.
Suppositoriorum diuersa genera.	226
Syrupus quid.	113. 268
Syrupus quid significet.	113
Syrupus rosaceus Mesue.	118
Syrupus rosatus Nicolai.	118
Syrupus rosaceus. 80. eius usus & facultas.	ibid.
Syrupus uiolaceus solutiuus. 80. eius usus & facultas. ibidem	
Syrupus ex corticibus citri. 300. usus. ibid. compositio & facultas.	301
Syrupus de hepatica. 282. eius author, compositio, usus ibidem	
Syrupus de buglossa.	270
Syrupus absinthij. 293. usus, facultas & cōpositio. 294	
Syrupus de papauere nigro. 282. eius author, due com- positiones. ibidem. usus. 283. & 284. facultas ibidem additi usus.	285
Syrupus de eupatorio. 291. eius compositio & facul- tas. 292. Bizantinus Mesues. 287. facultas, compositio, usus. ibid. Bizantinus completus, eius facultas & usus. 288.	
Syrupus violaceus compositus. 386. eius facultas. ibidem. compositio, usus.	ibid.
Syrupus de Beonica.	271
Syrupus de eudiuia.	270
Syrupus acetosus diarodon. 290 eius facultas. ibidem	
Syrupus de stecade: eius facultas & compositio.	298

I N D E X.

Syrupus de marrhubio & eius compositio. 314. facultas.	315
Syrupus cuius inuentum.	268
Syrupus ex epithimo. 307. eius compositio. ibid. facultas. 308. vsus.	309
Syrupus de calamento, eius facultas & vsus.	316
Syrupus de hysopo. 312. compositio & facultas.	313
Syrupus de endiuia compositus. 280. eius author. ibid. facultas. 281. quæ ingredientur in compositionem. vsus.	ibidem
Syrupus de pomis regis Sibar. 302. eius compositio. ibidem. vsus.	303
Syrupus de mentha, compositio. 295. facultas, vsus. ibi.	
Syrupus de betonica & eius facultas. 296. compositio & facultas.	297
Syrupus acetosus.	289
Syrupus in affectibus capitis.	337
Syrupis vt quis bene utatur.	317. & deinceps
Syrupus de fumarina. 303. eius compositio. 304. facultas ibidem	
Syrupus de pomis compositus. 305. eius compositio 306. vsus & facultas.	ibid.
Syrupi materia.	269
Syrupi rosati cōpositio. 126. eius facultas. 127. vsus. 128	
Syrupi bizantini triplex vsus.	269
Syrupi & mellis rosati differentia.	276
Syrupi qui dicantur simplices.	269
Syrupi simplices ex maceratione siue infusione.	271.
272.	

Syrupi

I N D E X.

Syrupi simplices ex fructibus.	271
Syrupi simplices ex quibus fiant.	270
Syrupi compositi.	269
Syrupi compositi de cycoreo. 277. eius author. ibidem facultas. ibid. usus. 278. ex quibus componatur, 279	
Syrupi compositi ualentiores.	277
Syrupi pro melancholicis.	301
Syrupi pro tussi.	309
Syruporum uel potionum progressus in febribus. 329. & deinceps	
Syruporum compositorum usus maior.	276
Syruporum utendorum modi duo.	342
Syruporum usus à carta. 300. usq; ad	340
Syruporum simplicium facultates.	272
Syruporum duo genera.	80
Syruporum duæ primæ differentiæ.	268
Syrupos bene coctos diu seruari.	83
T	
Tamarindi frigidi. 22. 121. refrigerant. 122. ubi condu- cant.	69
Tamarindorum nocumentum ut tollatur.	70
Therica. 364. ut cognoscatur an rectè parata sit.	91
Theriace author.	364
Triphera magna medicamentum. 415. eius compositio 416	
Trocisci qui. 347. ad sanguinem sistendum. 356. com- positio eorum. ibid. ex Eupatorio & rosis. 352. præstantissimi in obstructionibus. ibidem. facul- tates.	352

I N D E X.

Trocisci siue pastilli de capparibus.	354. facultas. <i>ibid.</i>
compositio.	355. ex Rosis maiores. compositio & facultas.
	351. ut fiant. <i>ibid.</i> eorum facultas. <i>ibid.</i> ex carabe.
	358. eius compositio. 359. ex agarico. 177. 178. de Alcachengi.
	360. descriptio. <i>ibid.</i> facultas. 362. 363. A-landahal.
	177
Trocisci non dandi principio curationis.	348
Trociscorum duplex compositio.	177. duplex differentia.
	176. variae differentiae. 363. tria genera.
	375
Trociscorum confectio.	175. facultas. 176. compositio.
<i>ibidem.</i> dosis.	179. vsus.
	176.
Turbith.	136. eius dosis.
	139
Tussi quae prosunt.	310. eius facultas.
	312

V

Vomitus priuilegium.	230. praesentaneum remedium.
	230. capiti insensus. <i>ibid.</i> tripliciter moueri.
	232
Vomitum quae moueant.	232. excitent.
	94
per Vomitum totum uacuari corpus.	230
Vomitorium ex ueratro albo.	229
Ventriculus siccus à quibus abstinere debet.	62
Ventriculus frigidus à quibus abstineat.	63
Vlcera sordida.	267
Vsus medicamentorum diuersus.	13. 14

F I N I S.

I
VICTORIS
TRINCVELLI
PHILOSOPHI ET ME-
DICI VENETI

De compositione ac vsu medica-
mentorum

LIBER TERTIVS.

CAP. I.

In his nostris explicatio-
nibus, quas instituimus
de Compositione, & vsu
illorum medicamentorū,
quæ medici in curandis
affectibus quibus huma-
num corpus exercetur, in
frequentissimo vsu nunc habent, partim An-
dromachum & Heram antiquos & illustres
medicos, partim verò Galenum imitati su-
mus. Illi enim vniuersam medicamentorum
compositorum sylvam bipartiti, duo volumi-
na confecere: quorum altero ea medicamen-
ta complexi sunt, quæ interiori assumi solent:
altero autem illa quæ exteriori adhibentur. In
eundem sanè modum, & nos vniuersam hanc
tractationem in duas setuimus partes, & pri-
orem, primo & altero libro (quantum per nos

clarius & exquisitius fieri potuit) exposuimus. Quia enim vniuersa eorū ratio quæ ad eā partē attinere videbatur, tandem potest in duos scopos referri. præsertim verò, vbi vitiosa & excrementosa materia adest, quæ morbum foueat et augeat: nempe vt illis excrementis detractis corpus expurgetur, ad commodiorem et faciliorem vacuationem, tum corpus, tum excrementa parentur, ac vires particularum roborētur: ea propter omnia, quæ ad hæc duo officia spectant duobus prioribus commentarijs comprehendimus: in præsentī verò libro alteram comprehendemus. Et quia hoc etiā argumentū multiplex est & variū, ideo in digerendis disponendisque eius partibus, Galenum, quantum poterimus, imitabimur, qui vniuersam medicamentorum compositorum materiam, duobus monumētis absoluit, quorum alterum de Compositione medicamentorum secundum genera inscripsit: alterum verò de eorundem compositione secundum locos: accepta nempe occasione istius distinctionis, non ab ea inclinatione, quæ à natura morbi affectus accipienda est. quam prioribus duobus libris sumus sequuti: sed potius ab illa, quæ ab ægris partibus vel membris petenda est. Quia tamen hæc sententia aliquibus fortasse videbitur aliquanto obscurior, non erit ab re si illam breui expositione explanauerimus. Por-

rò nul.

rō nulli medico notum non est, partes, ex qui-
 bus humanum corpus est coagmentatum, du-
 plicis in vniuersum esse naturæ. aliæ enim pri-
 mæ & simpliciores sunt, quas Aristoteles &
 reliqui Peripatetici *ὁμοιομερῆ* Græci, similes
 autem Latini nuncuparunt: et hæ quasi pro-
 xima, et vltima sunt animantis corporis ele-
 menta: præsertim verò hominis, quales sunt
 caro, nerui, ossa, copulæ vel ligamenta, mēbra-
 næ, cartilagine, arteriæ & venæ. Vniuersus e-
 tenim humani corporis habitus ex his conflā-
 tur, adeò vt sua communi ratione nullum par-
 ticularim sibi situm, nullum locum in corpo-
 re definitū vendicent, nisi quatenus illæ, quæ
 compositæ et instrumentariæ dicuntur, ex his
 coagmentantur. Alię verò, quarum nuper me-
 minimus, posteriores natura sunt, et non am-
 plius simplices, sed potius ex priorib. illis con-
 stitutæ et compositæ, quæ & instrumentariæ
 latinè, græcè verò organicę dicuntur: vt pote
 quę sint proxima et absoluta instrumenta, qui-
 bus in obeundis omnib. operationibus, quæ
 à facultatib. proficiscuntur, vtatur animus. eæ
 verò omnes sicut priuatum peculiaremq; tū
 situm, tum locum in humano, imò cuiuslibet
 animantis corpore sibi vendicant: quippe quę
 vt primò de Locis affectis, & primò de Vlu
 part. cap. 2. tradidit Galen. propriam habeant
 circumscriptionem, per quam earum quæli-

4 DE COMP. MEDIC.

bet in se vna, & ab alijs omnibus distincta: & proinde ab antiquis medicis loca in animante appellantur. in quo sensu Hippocratis liber adhuc superstes est, cuius inscriptio est, de Locis in homine, et Galeni alter inscriptus de Locis affectis, et tertius de Comp. med. secundum Locos. Hæ eedem etiam partes, particulæ appropriata nūcupatione ab eisdem dicuntur: quod in libris, quos de Vsu particularū inscripsit idem Gal. ostendit. Sicuti autem priores corporis partes quæ simplices sunt, omnibus cōmunes sunt, et propè in vniuersum corporis habitum digestæ: et quātum ad ipsas, et cōmunem earū naturā spectat, nulli particulæ ita priuatim accommodari possint, quin et alijs attribuatur: et propterea curationis ratio, & methodus, quæ ab istis indicationib. constituenda est generalis dicitur, vel penes genera accepta. Quæ verò à compositis particulis priuatim depromuntur, & à peculiari & propria earum natura à locis accipi dicuntur: & medicamenta, quæ componuntur ex collatione & comparatione cum his priuatis indicationibus et scopis, iuxta locorum naturā composita esse dici possunt, atque localia medicamenta vel remedia à medicis appellari solent. Et quemadmodum simplicia membra, quæ et communia à nobis nūcupata sunt, natura priora sunt, et indicationes quoq; ab illis desumptæ:

sumptæ: & scopi qui has sequuntur communiores et generaliores sunt, ita priorem etiam sermonem de eorum medicamentorum usu & compositione instituemus, quæ ad has indicationes spectant: postea verò de illis quæ referuntur ad naturam certæ alicuius & definitæ particulæ, vt sunt cerebrum, oculi, nares, aures, lingua vel os, pulmones, cor, iecur, lien, ventriculus, intestina, renes vesica, vterus, matris, brachia, & id genus alia. Sed quia vniuersa primorum membrorum ratio et natura, tum in recta consistit temperie, tum verò in vnitatem, vel continuitate: ideò necesse est, vt omnes affectus, vel morbi, quibus hæ simpliciores partes tentari primùm possunt, aut in vitiatâ temperiem tanquam in propriũ genus referantur, aut in solutâ vnitatem continuitatemue. Cum. n. morbus nihil aliud sit, quàm quidã recessus à naturali statu ipsius particulæ, vel (quod tamen tantundem valet) recessus à sanitate, inde sane cõficitur, vt sit necesse in eisdem generib. morbos consistere, in quib. sanitas, vel naturalis corporis cõstitutio. Semper siquidem opposita in idem genus referuntur, & eadẽ semper est oppositorũ disciplina. His tamen omnib. hoc præterea addamus, quòd quamuis in his commentarijs simus professi, nos esse eum ordinem sequuturos, quẽ ostendebat ea indicatio, quã nobis ratio affectæ par-

tis primū afferebat: non est tamen ita id acci-
 piendum, vt velimus perinde esse spectandā
 hanc indicationē in cōpositione, et vsu horū
 medicamentorū, quæ in considerationē reuo-
 canda sunt, ac si altera quā nobis natura affe-
 ctus demonstrat, esset omnino prætereunda.
 imò necesse semper est, vt hæc illā præcedat,
 et sit quasi primū iactum fundamentum in cō-
 ficiendis atq; in vsum deducendis congruēti-
 bus medicamentis. Vnde vt ratio vniuersa cu
 rationis variatur, partim ob diuersam naturā
 ipsius affectus, partim verò propter diuersam
 naturā corporis, vel partis affectæ: ita etiā ab
 his duob. vniuersa ferè ratio tā cōpositionis
 quàm vsus medicamentorum omnino est pe-
 tēda. Quare vt aptè & concinnè possimus cō-
 munē et generalem methodū proprijs et pri-
 uatis accommodare præceptis, et à cōmunib.
 & vniuersis indicationib. ad priuatas particu-
 latim descendere: oportet prima indicationū
 genera, partiendo differentias omnes, vsq; ad
 vltimas inuestigare. Sed cum indicatio sequa-
 tur naturā rei indicantis, omnis indicationū
 differentia à differentibus reb. ortum habet:
 quæ vim aliquā indicandi habeat. Aggredia-
 mur ergo negotium. Omnis intēperatura, vt
 aliàs etiā exposuimus, aut simplex est, in qua
 nimirum excessus duntaxat est in vna prima-
 rum qualitātū contrarietate, aut cōposita, in
 qua

qua excessus est in vtraq; contrarietate. Præterea verò, vel is excessus nullum ab aliquo humore vel materia fomētum habet: ita vt quatenus ad illū attinet, sit citra omnē materiam: vel habet præsentem materiam à qua seruatur & fouetur, neq; tamen erimus longiores in illis differentijs tam simplicib. quàm compositi. particulatim exponendis: cū nullus sit medicus adeo ignarus, qui non nouerit, quatuor esse simplices, et quatuor cōpositas intemperaturas, quatenus ad rationem qualitātū pertinet, quodq; si ad rationē materierum respiciamus, tot sunt intemperaturæ, quot etiā materiæ, vel humores à quib. illæ suum fomentum habent. Sed hoc considerandū est, in quo maius videtur esse momentum: nempe quod duplex est modus earum intemperaturarum, quæ ortum & fomentū habent à materia præsentē. Nam vt 2. lib. comment. in primum Epid. docuit Gale, aliquando humor per vasa alicuius particulæ fluens alluit, & quoquo modo perfundens circumstantes partes, easq; transmutans per suas qualitates, vitiata illarū naturalitatem, actiones inde prouenientes lædit: & istius generis propriæ sunt morbi illi, qui in intemperie cum materia referuntur. aliquando autē à præcipiti et confertim facta fluxione humorum decubentium in aliquā partem, primū replentur vasa maiora eo perti-

8 DE COMP. MEDIC.

tinentia, & intumescunt: mox verò eadem fluxio & in minora impellitur: quæ itidem repleta distenduntur: demùm præ multitudine materiæ, et distentione vasorum pars aliqua, & illa quidem non exigua quasi expressa excidēs extra vasa, replet inania spacia circumstantia, quæ nimirum intercedunt inter vasa et alias partes, vt sunt musculi et aliæ vicinæ partes, replet, et angustos meatus ipsarum particularum penè ab ipsis absorpta, et ibi infarcta in tumorem particulâ attollit: et quamuis interdum non ita præceps et confertim defluat humor, sed potius paulatim, vt in crassis succis sæpius euenire solet, nihilo secius tamen cum implentes infarciuntur, tandem fit eadem quasi expressio et repletio vicinarû partium, et hoc pacto vt docent medici, imprimis verò Gale. multis in locis, fiunt omnes differentiæ tumorum in quos attolluntur particulæ præter suæ naturæ rationē. Sed neq; hoc silentio inuoluendū est, quòd sicuti simplicib. his particulis nihil prius et intimius attinet quam suum naturale temperamētum: ita etiam quicumq; morbi primū his ipsis attribuuntur, paulo post ferè necessitate quadam comitem habent intemperie loci morbose, quod facile probatu est. Si quod enim est morbi genus, in quo sententia hæc anceps videri possit, illud est, quod in soluta continuitate consistit: præ-
 fertim

fertim, si ab externa occasione fiat, ut à gladio vel simili aliqua re. Si quis aut rectè animadvertat, & rerum naturam velit considerare, facile percipiet, necesse esse, ut statim aliqua intemperies sequatur. nam præter id, quod locus fit imbecillior (alioquin enim non duplex esset excrementum, quod medicum cogit in curandis vlceribus uti semper quidem medicamentis exiccantibus: sæpe verò & detergentibus,) vix fieri potest, quin aliqua excrementitia materia à partibus integris & valentibus affluat ad locum affectum & imbecillum, quæ immutare potest naturale illius partis temperamentum. Huic etiam accedit, quòd neq; ita fieri proba potest concoctio alimenti proprii à loco vlcerato: quin augeatur semper excrementitia quædam & superuacanea humiditas, quæ impedimento est vlceri, quo minus consolidari possit, nisi locus desiccetur. Tumores verò præter naturam propriè & primùm in genere morborum sunt, qui in intemperie consistunt, quæ cum materia est, vnde & medicamenta omnia, quibus in curanda soluta vnitatem utimur, vel in curandis tumoribus, quæcunque illa sint, siue composita, siue simplicia, primùm per suam temperiem agunt, & transmutant illam partem, cui adhibentur calefaciendo, aut refrigerando, aut desiccando, aut humectando: deinde verò per secundas.

vel tertias qualitates, nempe astringendo, vel laxando, coquendo, detergendo, & id genus alia præstando. Et proinde, cum in omni horum medicamentorum ratione & vsu oporteat primum particulatim meminisse sui temperamenti, per quod agere & transmutare possunt morbosam partem, atque scopos exponere, quod spectare sit necesse, quando ipsa componimus, & compositis utimur: ideò non seorsim tractationem de illis medicamentis instituemus, quibus uti oporteat in curanda, & emendanda vitiosa intemperie contracta in aliqua parte ex interna externaque occasione, sed statim sermonem aggrediemur, qui versabitur circa rationem medicamentorum, quæ solita sunt venire in usum in curandis duobus morborum generibus: nimirum tum illis, qui ad vnitatem solutam pertinent, tum verò illis qui ad diuersas differentias tumorum præter naturam: sumpto tamen initio à ratione curandorum vlcera & vulnerum.

De ratione compositionis & vsus medicamentorum, quibus medici uti solent in curanda vnitatis soluta.

Caput I I.

Solutæ vnitatis, si rem rectè iudicare voluerimus, duæ sunt primæ differentiæ, nã aliquando partes diuisæ, ita dehiscunt & mutue

mutuò separantur, vt earum solutio sensibus comprehendatur: sicuti quando à re incidente, vel contundente, vel distendente, vel detergente, & erodente, vel vrente, vel mordente partes dilacerantur separanturque: aliquando verò, & si vnitas omnino soluat, non est tamen ea solutio talis, vt partium diuisio oculis, vel aliquo sensu percipi, & discerni possit, sed cogitatione potius rationeque deprehenditur, Nam hoc constituto, quòd causa doloris sit vnitatis solutio, & proxima eius causa, vt credimus sensisse Galenum, atque ita rem se habere putamus, quicquid voluerit Auerrois, necesse est, quòd in quacunque parte dolor excitatur, in ea sit vnitatis solutio: attamen sæpissimè dolores etiam vehementissimos in aliqua particula concitatos animaduertimus, in qua nullam diuisionem notare possumus, quæ adeò insignis sit, vt sensu aliquo percipi possit. De hac autem solutione continui non agemus in hac tractatione primum & per se, neque de medicamentis, quæ illi remedio esse possunt: nisi quatenus interdum solent dolores vehementes vulnerum, aut vlcera esse comites, qui ratione curationis, aut omnino, aut aliqua ex parte ad se còuertunt: sed de medicamentis illis præcipuè sermonem instituamus, quibus vsi medici, vlcera & vulnera, & alias consimiles in simplicibus & familiaribus mem-

bris concitatas affectiones curare consuevere. Hoc autem istorum affectuum genus multiplices & varias habet differentias, quæ omnes variam viam rationemque curationis, pro varia ratione & natura harum differentiarum ostendunt, & subinde variam quoque & differentem rationem medicamentorum requirunt. Porro autem diuersitas, & distinctio istarum differentiarum occasionem habet, aut ab ipso affecto membro, aut à natura affectus in se, & secundum propriam suamque naturam considerati, aut ab alijs symptomatibus, vel affectionibus, quæ cum soluta continuitate iungantur. Sed de prima diuisione differentiarum, quæ depromendæ sunt à varia natura affecti membri prius agamus. Sicuti igitur diuersa sunt, & dissimilis naturæ membra simplicia, quibus infligi possunt vulnera, ita & morbi, qui alioquin in seipsis considerati similes dici merentur, ita diuersi & differentes habentur, ut etiam diuersa nomina sortiti sunt, & differentem curationem desiderant. Quod enim differentia nomina habeant morbi, qui in solutam unitatem tanquam in proprium genus referuntur, ostendere medici antiqui ferè omnes, sed præsertim Galenus, tum alibi, tum vel maxime in libro de Differentijs morborum cap. secundo, qui dixit, Vulnera quidem & vlcera solutam continuitatem in carne significant, Græcè vero

τὸ ἰσχυρὸν

τὸ τραῦμα xel ἔλκος, & id si ex incisione fiat continui solutio: quanquam quæ ab externis sit causis Hipp. τραῦμα appellat. Nam si disrum-
 patur caro alia ratione, ρήξις potius, vel ρήγμα
 vt idem 3. Meth. cap. 1. & 6. cap. 1. tradidit, nuncupatur: at in neruis facta ex incisione continui solutio, nomen proprium non habet, neq;
 Græcè, neq; Latinè, sed eisdem nominibus
 in his abutimur, quibus & in carne. Nam vl-
 cera & vulnera neruorum itidem appella-
 mus: imò & eodem nomine significamus solu-
 tam continuitatem in neruis concitatam nō
 ex incisione, quo & in carne nuncupamus:
 quamuis deinde habeant quoddam magis pe-
 culiare nomen nerui, quo significatur quædā
 differentia cuiusdam solutionis vnitatis parti-
 culatim: nempe quando ex distentione di-
 uelluntur, & dilacerantur fibræ illæ, ex quibus
 præsertim contextus est musculus: nempe
 πῶσμα quasi diuulsionem dicas. Sed hoc idem
 nomē ad venas & arterias transferimus, quan-
 do similem affectus rationem patiuntur. Cum
 verò os solutionem continui patitur, Hipp. &
 Græci nunc ἄγμα nunc κῆταγμα nuncupant:
 nos fracturam. Sed de his hætenus: in sequen-
 tibus verò magis particulatim agemus. pri-
 mumque de vlceribus vel vulneribus, vt solu-
 tam in carne vnitatem significant, verba facia-
 mus: exponamus autem in primis quæ iterū

fit differentia inter vulnus & vlcus, vt clarius
 & magis ex ordine doctrinam instituiamus, &
 vt superius diximus, Galenus *τρώμα* & *τρώσιμ*
 vulnus vocat *τρώμα τὸ πρόσκημ*, quod vulnerare
 significat: vlcus verò ferè à Græco vocabulo
 deductum est. *έλκος* enim illi appellant. Et si
 Arabes, præcipuè Auicennam sequamur, faci-
 lis & aperta est inter hæc differentia: nam vul-
 nus continui solutionē appellat à re pungen-
 te vel incidente factam, dum recens & cruen-
 ta adhuc est, & nondum purulenta, vel non-
 dum pus procreat: vlcus verò eam à qua pus
 emanat, vnde vulnera cum eò perueniunt, vt
 iam pus gignant, in vlcera transeunt, & proin-
 de Auicenna 4. Fen. can. dixit vlcera fieri, aut
 ex vulneribus, aut ex ruptis abscessibus. Et
 quamuis Gal. aliquando hæc confundere vi-
 sus sit: si tamen rectè loca examinentur, & mu-
 tuo conferantur, in quibus de his ab illo habe-
 tur sermo, facile percipiemus, & illum in aliâ
 ferè sententiam non iuisse. Nos ergò hanc in
 præsentia sententiam sequamur, vtpote quæ
 clarius sit inseruitura præsentī nostro institu-
 to. Et quia vulnus aliquantisper simplicior
 est affectus, cuius & curationis ratio est simpli-
 cior, ideo primùm de cōpositione, & vsu eorū
 medicamentorū agemus, quæ medicis vulne-
 rarijs (qui inppriè forsitā hoc tēpore chirurgi
 nūcupātur) in curādis vulnerib. in vsū veniūt.

De Medie-

De medicamentis, quorum usu curantur

vulnera.

Caput III.

QVoniam medicamentorum, quæ com-
ponenda sunt, quæq; in usum deducen-
da sunt, duplex à medico, qui probe
ratione eorū tenere voluerit, iudicium facien-
dum est: primum earum facultatum, quibus
præditū est illud medicamentū. nimirum, vt
exacte calleat, an desiccet, & quatenus, hoc est,
quo ordine, vel gradu potest desiccare vel ca-
lescere, & quatenus id agere poterit, atq; eo-
dem modo de alijs, vt qualitatib. tam primis,
quàm secundis & alijs, vt quatenus refrigera-
re possit, quatenus detergere, quatenus astrin-
gere: & ne in his longiores simus, idem de reli-
quis medicamentorum compositorum virib.
intelligendum est. hoc autem iudicium verti-
tur circa rationem medicamenti, vt refertur
ad corpus humanum consideratum in vniuer-
sum, & nondum per aliquas limitationes par-
ticularum determinatum. Alterum verò iu-
dicium medico necessarium est, vt medica-
mentum refertur ad usum. versatur autem id
iudicium circa hoc, vt cognita natura, & fa-
cultatib. cōpositi medicamēti, iudicet in quo
morbo, quo tempore, quibus in locis, qui-
bus corporibus illo possit apte & salubriter v-
ti, Ex collatione ergo medicamentorū particu-

latim ad ipsos vsus fit hoc alterum iudiciū. Vnde primū illud fieri debet examinatis prius seorsim singulatimque simplicibus omnibus, ex quibus conficiendum aut confectum est medicamentum: deinde verò illis omnib. tuo inter se collatis. Quemadmodum enim in compositis naturalibus ex mixtura proximorum elementorum, ex quibus conflatur mixtum, emergunt, & resultant vires, & facultates illius mixti: ita in compositis medicamentis ex mixtione & quasi confusione simpliciū, vnde conficiuntur, existunt & quasi emergunt omnes vires, quæ possunt quoquo modo illi composito medicamento iure attribui. Quare maximè rationi est consentaneum, illum optimè iudicaturum aliquod compositum medicamentum, qui prius nouerit particulatim ea omnia ex quibus cōfectum, aut conficiendū est, probeque rationem inire ac conferre illa sciuerit ex quibus medicamenti compositio constat. Alterum autem quod circa vsū versatur, illud est, quod perfectum medicum demonstrat. nam etsi primum etiam sit illi summè necessarium: nisi tamen & hoc alterum accedat, nihil ferè primum proderit: hoc alterum enim tum medicum omnino, tum cognitionem, peritiāque medicamentorum absoluit: primo namque iudicio innixi nondum possumus, vt Galenus sæpe testatus est præsertim
verò

verò in libr. de Comp. med. secundum loc.
 pronunciare, num medicamentum bonum
 vel malum sit, recte compositum, aut secus.
 quandoquidem id cognoscemus, vbi primò
 præterea fuerit additum, & hoc alterum. isti-
 us verò omnis ratio petenda erit ab ipsis sco-
 pis, quos nobis offerunt indicationes, quæ v-
 niuersam medendi methodum constituunt
 & regunt. consideratis ergo & recte perpensis
 omnibus illis rebus, tam naturalibus quàm
 etiàm illis, quæ præter naturam rei acciden-
 tes, vim aliquam indicandi habent, rectè fieri
 hoc iudicium poterit. Vim autem indicandi
 habent, quatenus ad res naturales pertinet,
 propria et naturalis corporis temperatura, ad
 quam ætas, regio, vitæ institutum, & consue-
 tudo referuntur: deinde verò particulatim na-
 tura & temperatura malæ affectæ particulæ.
 In rebus verò quæ sunt præter naturam in no-
 bis, vim propriam indicandi habent præser-
 tim affectus, deinde causa: Interdum tamen
 & symptomata aliquam sibi vim indicandi
 vendicant, quamuis tunc non habeant ampli-
 us rationem symptomatis. si autem affectus
 non vnus & simplex: sed multiplex sit, pro ra-
 tione multarum compositarum affectionum,
 multiplex etiam infurgit indicationis ratio.
 Porrò ab his omnibus, quamuis non æqua-
 liter, petenda est ratio iudicandi appositum es

congruentem medicamentorum vsum. non æqualiter inquam, quia non semper, imo verò raro est eorum, quæ indicant æqualis vis, cum itaq; tractatio hæc instituenda sit de compositione & vfu externorū medicamentorū: vfus verò sit finis compositionis, de scopis primum quos spectare oportet, in iudicando aptum & congruentem medicamentorum vsum in curandis vulneribus, paucis agendū videtur. Sequemur autem in hac re exponenda methodum, quam nos Gal. primis libris method nempe, 1. 2. & 3. præsertim docuit, & primum priores & communiores scopos, qui in vulneribus nobis ostenduntur, inquiramus. In vulnere ergo in carnosa particula, partes quæ prius vitæ & continuæ erant, à re incidente diductæ, dissiunctæ & solutæ sunt. Unde rei istius natura & conditio nobis apertissimè indicat, quòd si particula sit pristinae unitati restituenda, necesse est, vt partes ad se mutuo adductæ hæreant coniunganturque, & quasi agglutinentur. neque hoc cognitu difficile est, neq; vt ait Galenus, magnum aliquod in arte medica, cum ipsis etiam vulgaribus & fabris sit perspectum, atq; in hoc artifex ab inerti minimè differt. Sed differunt in ratione peragendi illa quæ nobis prima hæc indicatio, & primus scopus ostendit, nempe quo pacto & quibus instrumentis id sit peragendum.

dam. Nouit siquidem peritus medicus quæ ipse, utpote qui minister naturæ sit, possit in his, quæ indicantur peragendis præstare, quæque natura. Nam in aliquibus medici ope omnino opus est, in quibus natura nihil potest: in quibusdam verò sola natura potest, neque quidquam à medico desiderat. Nonnulla verò præterea sunt, quibus vtriusque opera, tam medici, quam naturæ utilis esse potest. Sed re hanc exemplo apertam, & claram efficiamus: præsertim verò in simplicioribus vulneribus, vbi nulla alia sit coniuncta alterius rei indicatio, præter illam, quæ ab ipso vulnere, vel soluta partium vnitate depromenda est. In vulnere ergo ab incidente instrumento illato, primum partes, quæ prius coniunctæ erant, diiunctæ, & separatæ dehiscunt, vt in medio earum reliquus sit hiatus quidam, vel inanis locus, qui aut cruore, aut aere repletur. Si ergo restituenda est illi particulæ vnitas, & integritas, necesse est vt partes, quæ diductæ dehiscant, adducantur, & mutuo hærentes, primum agglutinentur, mox et concrescant coalescant. que agglutinantur autem ope sanguinis, qui tum in osculis exilium venarum, tum etiam in angustis meatibus recisæ carnis continetur. Ille enim officio veri glutinis fungitur. coalescunt autem opera natiui caloris, qui eas etiam particulas sanguinis in substantiam &

naturam veræ carnis conuertit. perinde vt alimentum in substantiam rei, quæ alitur conuertitur quotidie solet, in quo quidem negotio ad medicum solum pertinet, aut administrantem illi chirurgum labia, vel diductas vulneris partes in vnum adducere, cum id natura, si vulnus aliquantisper insigne sit, ex se præstare nequaquam possit: mox verò procurare, vt adducta, quo ad mutuò coaluerint, coniuncta permaneant: id autem medicus non quidem medicamentis facere potest. sed potius manu sua, & fascijs vinculisq; tum etiam futura, aut fibulis. Neque in his opus est medicamentis quantum ad hoc munus pertinet: nisi si quando paniculis glutinoso aliquo medicamento imbutis vtimur, & illis vtrinque vulneratis partibus agglutinatæ, atque assutis aliquibus vinculis, quibus tanquam instrumentis, vt futuram fugiamus, adducimus labia vel latera vulneris: quod in facie præsertim fieri consuevit. hæc itaque solus medicus conferre potest. Sola autem natura eos humores, quibus medijs agglutinantur, & postea simul coalescunt vulneratæ partes, tanquam aptam, & congruentem materiam potest subministrare: medicus verò, aut nihil aut parum: præterea verò & concretio, & coalitus ille, non nisi opera naturæ fit, & calor natiui, qui aut ipsamet natura est, aut eius proximum

ximum instrumentum. Medicus tamen tanquam eius adiutor, & minister illam in hoc opere potest iuuare, & id duplici ratione: primum ea administrans remedia, quibus siccescens modicè materia ea, qua media agglutinantur coalescuntque partes citius negotium absolvitur, & validius tenaciusque hærent: nam neque fieri potest, quia per solutam particulæ vnitatem, ea reddita imbecillior, non semper aliqua excrementitia humiditas subcreseat quæ remoretur, aut impediatur coalitum vnionemque partium: quapropter huic rei utilis est exiccatio. Hac ergo ratione primum potest medicus suis medicamentis vtilem operam naturæ præstare: Deinde verò quando vulnere aliquod superuenit symptoma, quod impedimento sit, quo minus possit medicus disiunctas, & separatas partes adducere, & coniungere, & natura nequit ea moliri, quæ ad halitum & vnitatem faciunt, & subinde neque etiam eius minister medicus. Vnde prius ad medici officium pertinebit suis instrumentis procurare, vt symptomata quæ curationi impedimento sunt remoueantur: sæpe verò vulneribus inter initia possunt accidere, ac impedire curationem, vt profusio sanguinis, præsertim verò si venæ aliqua vel arteriæ insignis alicuius magnitudinis sint recisæ, & potissimum in profundio

ribus, & latentibus partibus vulnerati loci: deinde dolor aliquis non contemnendus; tertio verò (& hoc maiora vulnera & profundiora solet sequi) cum incisio magna & profunda fuerit, quamuis suatur vulnus fascijsque & vinculis quantum ars admittit, astringatur, nequeunt tamen ita exactè adduci latera vulneris, vt vndiq; & ex omni parte mutuo sibi hæreant & adiungantur: sed semper necesse est relinquere: saltem in fundo, aliquem hiatus & locum vacuum, in quo nunquam poterit fieri agglutinatio & coalescentia. Unde in his erit necesse, vt carne regenerata locus repleatur, quo partes deinde vniantur, & continentes fiant. possunt & alia superuenire symptomata, quæ in causa postea erunt, cur vulnus in vlcus transeat, vt intemperaturæ, & id genus alia: Sed de his postea suo loco particulatim agendum erit: in præsentia autem de illis instituemus tractationem, quæ proprie vulnera à nostris dicuntur *ῥαίματα* verò à grecis, interdum *ἑναιμα ἔλκην*, hoc est, cruenta vlcera. Et de simplicioribus primùm, simpliciora verò illa appellamus, vt Galenus 3. meth. & alij etiam præcedentibus libris appellauit, quæ nullum aliud adiunctum symptoma habent, nullam aliam circumstantiam præter ipsum vulnus. De compositione ergo & vſu eorū medicamentorū agemus in hoc capite, quæ

quæ faciunt ad curandum vulnus in quantum vulnus est: nulla nimirum habita ratione alterius rei, quæ cum eo cõiungi possit: & priuatam aliquam indicationem habere: Et quia ratio componendorum medicamentorum ad hunc vsum præsertim referenda est in rationali medicina: vsum verò ad propositum scopum: Ideo imprimis inuestigandum proponas, quis sit is scopus, quem spectet vulneratus medicus vulnera curaturus, & si ille non sit vnus tantum, sed plures, qui tandem illi sint: cum verò Galenus secundo meth fuit & clarè hanc rem explanauerit, summatim verò & per capita in secundo de Compositione medicamentorum secundum genera, & in commentarijs librorum Hippocrat. de fracturis, ab eo vniuersam hanc rationem petemus. duo ergo imprimis esse vtilia his vulneribus agglutinandis & ad vnionem perducendis docuit ibi Galenus nempe exiccationem & astrictionem, neutrà tamẽ insignem & multam. Quòd vtilis & necessaria sit exiccatio, nuper hoc capite probauimus: quod tamen omnib, tam vlcerib, quàm vulneribus cõmune est: omnia enim ea desiccatione egent. Sed et astrictio vtilis est, vtpote quæ partes cogat simulque colligat: præter id quod agglutinationem validiorem reddit, non multa tamen in his exiccatione opus est, quia humorem cui acce-

pte referenda est agglutinatio, nimis siccan-
do, aut assumeret, aut ineptum ad glutinatio-
nem redderet: Sed & astrictione modica opus
est: nam quæ valenter astringunt vt sæpe te-
stus est Gal. valide etiã exsiccant, sed & vali-
de colligendo particulas in causa sunt, cur, si
quis humor in earum meatibus sit conten-
tus, qui utilis esset naturæ ad huiusmodi nego-
tium, ab his ad alias exprimatur & impella-
tur. utilis est ergo modesta astrictio, quanta ni-
mirum satis sit ad colligendam & roboran-
dam particulam, atq; ad firmandam agglutina-
tionem. præterea verò ad illam tuendam, ne
ab alijs integris superuacuas humiditates re-
cipiat, quæ incarnationi, vt ita dicam, sint im-
pedimento. Si quis autem vltterius progres-
sus petat magis particulatim, & distinctè rem
hanc diffiniri, ac quærat quatenus id genus
medicamenta, quæ huic officio sint congru-
entia, exiccantia esse oporteat: Dicemus nul-
lã posse istius diffinitã & statutam mensurã
describi, neque aliquem determinatum ordi-
nem assignari, quia pro diuersa ratione tem-
peraturæ corporis, aut vulneratæ partis, item
pro ratione ætatis, sexus, artis vel institutio-
nis vitæ, rationis, victus, & aliorum omnium,
quæ modum & rationem temperaturæ cor-
poris solent immutare, mutatur etiam ratio
& modus vel mensura medicamenti. nam si
ita

ita est, vt probauit Galenus sæpius, præsertim verò 3, meth. cui & Auicenna 4. fen. 4. subscripsit, quòd eo medicamento in horum vulnerum curatione vti oporteat, quod cum loco vulnerato collatum, vim habeat exsiccan- di & tanquam axioma à philosophis accipi- tur, quod inter ea quæ equalia sunt, & secun- dum qualitates paria, non potest esse actio, necesse est, vt siccanda sit particula, vel ad ma- iorem siccitatem perducenda, medicamen- tum facultatem habeat magis desiccantem, quàm sit siccitas, quæ tunc in desiccandò mē- bro reperitur. vnde temperaturæ & sexus, & ætates, & reliqua id genus, quæ sicciora sunt, in vulneribus curandis, desiderabunt ea me- dicamenta, quæ maiorem vim exiccandi ha- beant, & quæ humidiora, minus exiccantia requirent. At verò quia neque etiam oportet insigniter excedentem esse eam exsiccatio- nem, sed respectu corporis modestam & mo- dicam: maiorem tamen, vt Galenus 3. & 4. meth. affirmat, quàm illa sit, qua est opus in vulnere, vbi caro desit & ea sit generanda, si- cut maior requiritur in adducenda cicatrice vulnere, quam in eo agglutinando. Vnde quã- tum ad hæc pertinebit, triplex erit ordo exic- cantium medicamentorum, quæ sint apta cu- rationibus vulnerum, quatenus vulnera, nã- omnino eorum vniuersa curatio exiccatione

absoluitur, & quæ carnem in vulneribus gignere apta sunt, in primo sunt ordine: quæ ea possunt agglutinare, secundum occupant ordinem, vel vt nunc loqui solent medici, gradum: quæ verò cicatricem inducere, tertium. Nisi quòd alia ratio est istius distinctionis vel partitionis istorum ordinum in his medicamentis obseruandorum, quando in ea medicinæ parte in qua de facultatibus simplicium medicamentorum in vniuersum, & generali ratione agitur: quia ibi de illis & eorum distinctione communi quadam ratione sermo est institutus: nempe quatenus referuntur ad corpus temperatum. illud enim est veluti cõmunis mensura ad quam primum referenda sunt omnia communia theoremata ad medicum spectantia. Hoc verò loco ordines hos referendos censemus, non ad temperatum corpus, sed ad illud quod curandum est: nempe vt cum est in vulnere generanda caro, illis vtamur medicamentis, quæ in exiccando, collata ad naturalem siccitatem illius corporis, quod vulnus accepit, illam per vnum ordinẽ excedant: si sit tentanda agglutinatio, per alterum: si sit inducenda cicatrix, per tertiu, quodeinde fit, vt eadẽ medicamenta possint generare carnẽ in vno, quæ in alio non poterunt. Semper enim sicciora corpora siccioribus in omnibus his officijs indigebunt medicamentis: humidiora verò, minus desiccantib. Qui-

bus & hoc addendum putamus, quod nō modica ratio & ipsius diuersitatis habenda est, quæ in vulneribus solet plerunque conspici. Nam vulnera exigua leuioribus & facilioribus medicamentis possunt curari, maiora verò non ita; imò valentioribus est in illis opus. Sunt enim quædam vulnuscule, quæ natura sponte sine vlla medici ope agglutinantur, alia facillime leuiq; medicamēto, sicuti interdū solo albo oui: alia verò maiora vix efficacioribus & maioribus consolidari, & curari possunt, vnde Galenus 2. de Comp. med. secundum gen. istius rei memor, cum de Barbaris medicamentis esset sermo, & multas eorum compositiones exposuisset: descripturus illas, quibus ille imprimis utebatur, duas proponit circa calcē illius libri, quarum primam accommodandam esse ait magnis: alteram verò, minoribus vulneribus. Sed iam particulatim agamus de ipsis medicamentis: satis namque circa generalia theorematata sumus euagati. Hoc accepto tanquam cōstituto, quod scopus sit in his medicamentis huic officio futuris idoneis, manifesta vel conspicua respectu exsiccandi corporis exsiccatio, non tamen ea vehemens & multa, sed tanta vt possit citò, nempe antea quàm materia illa, qua agglutinadæ erant partes in pus vertatur, sicari quantum oportet, absumpta si qua sit excrementitia humiditas inte-

rim in vlcere genita. nam citò pus succrefcit, fecundo enim ferè vel tertio, vel vt Galenus tertio libro Commentariorum in librũ de Fracturis teftatur, ad fummum quarto die. Si ergo de his medicamentis nobis dicendum eft, quæ his fcopis accommodari poffunt, illud in primis aduertendum quod in his aliqua fimplicia funt, aliqua verò compofita: fimplicia quidem ex propria fua ratione id habent, vt agglutinare vel incarnare, vt etiam vocabulo iuniorum vtamur, valeant: vnde medici illis folis citra aliorum medicamentorum compofitionem & mixturam interdum vtuntur, vt in progreflu fermonis à Galeno petitis exemplis oftendemus, Compofita verò medicamenta, quæ ad hos vfus confecta à medicis fuère, quamuis vires fuas à fimplicibus, vnde conflantur fint fortita: multa tamen sæpe in illis accipiuntur, quæ particulatim & quantum ad fuam naturam priuatim pertinet, non modo his fcopis non poffunt aptari, vt potius illis fint aduerfiffima: fed aliorum mixtione ita mitefcunt, vt idonea & vtilia reddantur, & ideò quamuis in compofitis antiquiorum vel iuniorum medicorum aliqua reperiemus fcripta fimplicia, non ftatim ea etiam accipienda funt tanquam vi prædita agglutinandi. In medicamentis ergo agglutinantibus, quæ fimplicia funt, primum et leuiffimum illud eft, cuius
mentio

mentio facta est à Galen. xj. de Simpliciu. medicamentorum fac. nempe album vel candidum oui: nisi quis fortè dubitet, quia hoc videtur alienum ab initijs, vel fundamētis positis. nam si quæ agglutinant magis siccant, quàm quæ carnem gignunt, adeo lenis siccitatis est oui album, sicut Gal. ibi affirmare videtur, vt vix reperias medicamentum idoneū generandæ carni, quod minus siccare possit: præterea quâuis repellendi facultatē habeat, id tamē habet, nō quæ sit astrictiois particeps, quæ tamē erat secunda conditio harum medicinarū: sed tū refrigeratione, tū verò emplasticæ & glutinosæ substantiæ. Ad has dubitationes in hunc modū respondere possumus, quòd in humidiorib. corporib. potest agglutinare, quia satis est quod tantū desiccet, vt ad naturalē siccitatem corpus adducat. nuper enim diximus, mēsuram siccitatis in his non esse accipiendā ex natura ipsius medicamēti per se, & in respectu corporis temperati: sed ex collatione cum corpore vel parte vulnerata. Vnde multa medicamēta corpus vnū nimis exsiccabunt, quæ alterum, aut nihil aut parum: imo etiam vlcus humidius reddent, ad id verò, quod de astrictione oppositum est, primum volumus contendere, an album oui sit alicuius astrictiois particeps: nam Auic. 2, Can. vbide ouis agit, videtur aliquā astrictioem albo attribuere, a-

pud Gal verò hoc non memini me legisse: sed
 dicerem quòd quamuis per se non astringat, i-
 dem tamen officium præstat. ac si leuiculâ ha-
 beret astrictiõem, vt possimus affirmare, quòd
 quasi per accidens astringit: nam refrigeran-
 do, & partes quoquo modo subinde contipen-
 do & densando, colligit, atque tum hac eadem
 ratione repellit, tum verò glutinosa & quasi
 emplastica sua substantia, impletis nempe an-
 gustis & inconspicuis meatibus, tam carnis,
 quàm venularum, in causa est cur arceatur &
 reprimatur fluxio humorum à venis maiori-
 bus ad minores & peculiare venulas, atque
 vt prohibeatur inflammatio: vt præterea nunc
 quòd tamen non est omnino prætereundum,
 quòd & dolorem sedat, & sanguinem fluen-
 tem ex vulnere hac ferè eadem ratione sistit.
 Hæc de ouî albo Gal. præsertim 4. de Comp.
 med. secundû loc. vbi de oculorû morbis egit,
 nos docuit. Præterea & vinû quòd mediû sit,
 vt z. ad Glauc. ait Gal. inter dulce & astringens
 vt communi quadam ratione omnib: vulneri-
 bus & vlceribus vtile est: ita agglutinandis i-
 psis non inutile erit medicamentum: quam-
 uis nigrum vinum magis vulneribus magis
 sit opportunû. Sed anteq̃ vltius progredia-
 mur erit aduertendû, quòd plurima medica-
 mēta simplicia describem⁹, tû ex alijs, tum vel
 maximè ex Gal. q̃ si fuerint rectè p̃pensa, & cū
 his, que

his, quæ de ipsis descripta reliquit Galenus collata, facile percipere poterimus, id quam maximè verum esse, quod paulo antea dicebamus, non esse exquisitè vnā rationem eorum omnium medicamentorum, quæ ad conglutinanda recentia vulnera medicis possunt in vsum venire, vtpote quoniam ea diuersam rationem habeant collata cum diuersis corporibus, aut cum diuersis vulneribus. Cum enim, vt paulo antea dictum est, vniuersa conglutinandi ratio primum quidem in modesta desiccatione consistat, deinde verò in leui aliqua astrictione: abstersio autem potius aduersaria est, vnde & si aliquando aliqua medicamenta simplicia, aut etiam composita, quæ vtilia ad hanc concretionem, vel conditum vulnerum censentur ab auctoribus, videbuntur non esse expertia alicuius detergentis facultatis: tamen si recta illa fuerint considerata adeo modica vis illa detergentis erit, & alioquin ab alijs ita superata, vt exiguas admodum vires possit habere. aliæ verò qualitates, quæ à Peripateticis actiuæ dicuntur, per se quidem quatenus ad agglutinationem pertinet, nihil faciunt. vnde inter hæc multa calida sunt, non pauca autem frigida, sed omnia desiccantia & aliquantisper astringentia. Et si res hæc fuerit diligētè examinata, ad maiora vulnera maiori exiccatione erit opus, minori verò ad mi-

nora: item minorem desiccationem requirunt corpora molliora & humidiora: maiorem vero duridiora & solidiora. unde quotiescunque Galeno in libris de facult. simp. medi. sermo est de illis medicamentis, quæ secundum ordinem desiccantium excedunt atque insignis sunt astringentis, non profert ita absolute, conglutinare vulnera: sed addit, quod vel magna vel maxima vulnera conglutinant, aut quod in duris corporibus, de aliquibus vero ait, quod vulnera magna conglutinant, ulcera vero maligna & antiqua curant. Sed illa quæ mediocria vel parua vulnera conglutinando possunt sanare, itemque in corporibus medijs aut etiam teneris, ut ea quæ sunt in secundo ordine vel etiam infra, nullam aliam determinationem addit, sed ait eatenus exsiccare et astringere, ut conglutinare possint vulnera. Addimus vero, vel infra secundum ordinem, quia si recte advertamus Galen. 6. de facult. simp. med. insinuare videtur quod ea, quæ media, vel teneriora corpora vulnerata possunt conglutinare, non eousque in ficcitate progressa sunt, ut ad finem usque secundi ordinis perveniant, sed in medio illo, vel infra etiam consistunt, quod exemplo bituminis, picis & resinæ ostendit: sed insuper & hoc advertendum est, quod folia, germina, fructusque plantarum dum viridia sunt, semper ferè partem quandam

quandam habeant humidam & aqueam: quæ cum arefcunt, euaneſcit, & propterea plantarum partes hæ, ſi vim ſuapte natura exſiccandi & aſtringendi habent, maiorem illâ habent, quando aridæ ſunt, quâ quando virides: & ideo multa horû glutinare ait cum viridia ſunt. Gal. ergo inter ea, quæ mediocria vulnera agglutinare poſſunt, recenſet rubi folia, ite piceæ & thedæ, & polygoni, polij, polycneumonis, mala auſtera, & acida, ſalicyſis folia, pira domeſtica, breſtanica, myriophyllô, periftereon, quercus folia viridia, & tenera, ite vlmj, & braſicæ, & centaurum maius. præterea verò & caſeus recens tritus, caro cochlearum trita, & ſarcocolla. vulneribus accomodata etiâ eſt Aloe: ſed quia in tertio ordine eſt, dixit Gal. quòd vtilis eſt, cû ſubigitur aqua, vt eius facultas deſiccatoria & aſtrictiora, ex aqua tẽperetur. quod nobis poteſt tâquam præceptum eſſe, quo doceamus, quòd ſi interdum deſint medicamenta, quæ nobis idonea propterea videântur, quia facultates maiores habeât, quàm nobis poſſit eſſe ex vſu, ſi ea parentur ex aliqua alia re, quæ remittere & detrahete de viribus poſſint, fieri poterunt noſtro officio idonea. Maiora verò vlcera, & in ſiccioribus corporibus conglutinant narcifſi radix, cauda equina, ſcordium, pira ſilueſtria, & auſtera, folia, & germina corni, ſtæbe, iſatis, pix arida, bitumen, & reſina, &

amurca, quæ omnia, si corpora sicca & dura fuerint, conglutinare possunt, alioquin enim contendunt, vt sexto de Simplicium medicamentorum facultat. dixit Galen. potius & imitant, si mollia & tenera fuerint.

*De compositis medicamentis, quibus commo-
dè uti possumus in conglutinandis
vulneribus. Cap. IIII.*

Compositorum medicamentorum, eorum inquam, quæ ad præsens institutū attinent, duplex videtur esse ratio, nam quædam seruari solent, vel apud seplasiarios, vel apud medicos, & præsertim in ciuitatib. aut vbique aut plerisque in locis, & hæc tum propterea, quia medicis propter eximias & multas eorum vires, longa experientia probatas in frequenti vsu sunt: tum verò quia propter operam & diligentiam, quam requirunt dum conficiuntur, neque breui tempore, neque semper, & vbique parari possunt. vnde parantur idoneis temporibus, & maximæ commoditati solent esse, præsertim in itineribus, in exercitu, in nauibus. peritus enim medicus ope duorum vel trium medicamentorum poterit in diuersissimis affectib. in diuersiss. naturis, & temperaturis corporū cōsulere. Nam si aliquod cōpositū illi paratū adsit quod
valida

Validas vires habeat, quarum robur & acrimonia nō multi ferre possunt, ille altero aut infirmiori facultate prædito, aut etiā contraria, inmixto, & id secundum variā & diuersā rationem mixturę varia & diuersa facillè conficiet medicamēta, quib. poterit accommodatè, vt sæpe Gal. docuit, vti, in diuersis coporū naturis, & diuersis etiā, tam vulnerū, quàm vlcerū differentijs, vt quamuis duo tantū sint medicamenta actū, potestate tamen illi sint futura quę plurima. Ex multiplici ergo vsu eorum parata seruantur, & talia plerunq; ea sunt, quę in maiori existimatione semp fuere apud plures medicos antiquos & iuniores. aliqua etiam ita parata seruantur, licet non in multiplicem vsum veniant, sed in vnum duntaxat, quia ad illum vsum præ alijs omnib. ferè sunt præstantiora, atq; omnia penè talia, quę ita vbiq; solent parata inueniri, efficacissima solent esse, vt non nisi in difficiliorib. affectibus. & duriorib. corporibus soleant administrari. Alia verò, non ita seruantur: sed solum cum illis voluerimus vti, parantur, tum quia, neq; alioquin integra possent seruari, tum etiam quia & materię vnde conficienda sunt, & modus ratioque compositionis nobis semper in promptu est, vt inter facillè parabilia medicamenta possint recenseri. Et quia horū ratio facilior, & magis in promptu est: ideo de his primū verba faciemus, vt

tamen neque omnia exponamus, quæ in hunc ordinem redigi possent. nam nimij in illis enarrandis essemus, cum ferè innumera sint: sed aliquibus expositis, relinquemus occasionem iuuenibus, vt istis vsi tanquam exemplis: ipsi deinde, vbi illis vsu euenerit: aliorum simili modo componendorum rationem incant. Et cum facilima ferè inuentu sint oua, quorum album tanquam accommodatum huic negotio laudauimus, sed leuissimum illud & admodum imbecillum ad conglutinationem vulnerrum diximus, quo tamen frequentissimè, & in omnibus ferè adhuc recentibus, & à quibus effluit sanguis, vtimur ad sanguinem sistendum & suppressendum: si voluerimus ipsum reddere valentius & efficacius, addemus aliquid, quod siccantius & astringentius sit, et illud erit eligendum pro ratione naturæ vulneris & symptomatum, quæ fortasse licet nõ adfint, timenda tamen sunt, ne superueniant, aut ratione loci, aut ratione corporis vulnerati. solènt verò plerunq; cum noua sunt vulnera, postquam aliquantisper refriguerint, dolere: in primis autem & præcipuè timendum est, ne superueniat inflammatio, vbi vulneratum corpus fuerit magis plenum, siue bonis, siue etiã vitiosis scateat humoribus: vnde si doleat locus, albo oui erit quidpiam addendum, quod præter id, quod faciet ad conglutinationem, aliquam

aliquam etiam vim habeat mitigandi dolo-
rem: unde totum ouum accipiemus: nempe
tam luteum, quàm album. nam si Gal. credi-
mus, licet magis album conglutinet, neque lu-
teum tamen ab hac facultate alienum erit.

Addemus autem præterea & aliquid rosacei
olei, & si magis videatur vrgerè indicatio à do-
lore, addeimus id, quod complectum est: sin au-
tem maior videatur indicatio conglutinatio-
nis, & arcendæ inflammationis, præterea & re-
primendæ profusionis sanguinis, injiciemus
aliquam partem olei rosacei omphacini dicti,
quod ex oleo expresso ex immaturis oliuis fit,
& ex rosis nondum maturis, & expansis. maio-
rem enim vim habet illud refrigerandi, exsic-
candi astringendiq;. Oleum verò albo oui ad-
ditum, medicamento præterea & aliam impar-
titur commoditatem, quia dum puluilli stu-
pei albo oui intincti apponuntur, & ibi donec
desiccantur manent: sicut illis manendum est
nam ex præcepto antiquorum non sunt remo-
uendi prius, imo neque altero die. cum dein-
de remouendi sunt, ita tenaciter vulnere & cir-
cumstantibus partibus agglutinati sunt, vt ne-
queant, nisi vi, diuellii: ac ita, aut dolor concita-
tur, aut interdum labra vulneris, quæ iam cõ-
glutinari cœperant, diuelluntur, disseparatur-
que. Sed illis addito aliquanto oleo rosaceo,
quodcunque illud sit, aut mastichino, aut etiã

tantillo myrtino, præter additam astringenti-
& desiccationem, fit etiam, vt facilius & mino-
ri molestia abstrahi à vulnere possint: possu-
mus etiam posteaquam exagitatam aliquo co-
chleari: aut alio instrumêto albumê oui adeo
fuerit, vt in tenuem liquorem vertatur, inijce-
re, aut aliquid mastiches. sicut exempli causa:
si sit octuplum albumen ad mastichen, aut pl^{us}
etiam, vel si & mænna thuris tantundê, iunio-
res cortices thuris vocant. Sed & Aloe trita, &
ex hoc liquore subacta, sicut aqua subigi vole-
bat Gal. non erit incongruum medicamentû,
& quò maior erit proportio albi oui ad Aloen
ita erit mollioribus corporibus, & minori-
bus vulneribus conglutinandis aptius: quò
verò maior copia Aloes addita fuerit albumi-
ni, eò valentius erit medicamentum & diffi-
cilioribus conglutinatu vulneribus accom-
modatius. Et eadem ratione possunt fieri
varia mixtura suprascriptorum simplicium,
& in diuersis ordinibus, prout illa magis e-
runt medico in promptu, quas si vellemus
singulatim exponere, nunquam finem esset
hæc tractatio habitura: vnde hic consistemus,
præsertim in explanandis medicamentis illis,
quæ in communi vsu sunt & parata reperian-
tur, hoc ipsum quod nunc declarabamus fiet
apertius. Sed quia eorum compositionis du-
plex est modus: alii enim conficiuntur ex sim-
plicibus

plicibus quæ teri & in puluerem redigi possunt, nullo addito quo possint assumi & in vnam formam, aut emplastri, aut cerati, aut linimenti alicuius coire, sed ita puluerulenta seruantur, & ab antiquis arida medicamenta nuncupabatur, vt quisq; exlectione Gal. in primis, mox verò Aetij, & Pauli percipere potest. à iunioribus & Arabibus pulueres dicuntur, quarum differens vis postea significabatur, additis facultatibus, vel pollicitationibus, quas eiusmodi medicamenta pollicerentur: Vnde hos pulueres constrictiuos, vtpote quia ad stringendum & sistendum fluentem sanguinem valeant, alios verò incarnatiuos, sic enim ipsi eos appellant, quos commodos esse putant ad conglutinanda, vel vt ipsi loquuntur, ad incarnanda recentia vulnera. Alia verò ad cõpagem cerati vel emplastri, seu vt vulgo dicere solêt, vnguenti tandem deducuntur, additis aut oleo, aut resina, aut cera, vel alio glutinoso medicamento, quo cætera assumpta possint venire ad compagem cerati vel emplastri, vel vnguenti. Nõ est aut eadem ratio duplicis istius formæ confectionis horũ medicamentorum, quatenus ad vsum & modũ administrationis pertinet. Nã præter eas facultates, quæ particulatim ex extimatione, & mutua collatione eorum simplicium, ex quib. cõponũtur, cognoscendæ sunt,

de qua re paulo pòst loquemur, differūt etiā
 alia quadam generaliori ratione, quia arida ex
 illis solis sunt conficienda, quæ in puluerem
 trita redigi possunt, vt sunt mineralia omnia.
 Ex ordine verò eorum simplicium, quæ supe-
 rius fuère relata, sunt Aloe, bitumen, pix ari-
 da, thus, mastiche, & lapides quidam terræ,
 quorum fit mentio à Galen. in nono de Facul-
 tatibus simpl. medic. In emplastris verò cera-
 tisq; & linimentis possunt & glutinosa accipi
 & pingua, & arida, & quęcunq; alia quatenus
 tamen ad substantiæ modum pertinet. Diffe-
 runt præterea ratione impressiois & roboris:
 nam si ad modū compositionis, & id quod in
 formā medicamenti referri potest respexeri-
 mus, efficacius agere possunt emplastra, vel ce-
 rata & linimēta, q̄ arida medicamēta: quia hæc
 cum neq; sint aspergenda, anteq̄ sit confutum
 vulnus, neq; intra labra vulneris, nam vt om-
 nes testantur, impedit conglutinationem, quę-
 quid intercipitur inter ea, & ad profundiores
 partes pertingere nequeunt, cum magis ter-
 rea substantia consistat, quæ non potest ita ad
 illa penetrare, vt 3. meth. docuit Galenus sine
 ope alicuius humoris, vel liquoris, qui illam
 ducat, cui sententiæ & Auicenna subscripsit:
 vnde etiam ambo pronunciauère concordēs,
 quòd arida medicamenta, & si commodè se
 habeant ad conglutinanda minora vulnera,
 quæ

quæ in altum non sint adacta, maioribus tamen agglutinandis inepta sunt. Sed & hoc sub silentio non est prætereundum : imò quæ maximè animaduertendum, quod non parum facit ad rationem compositionis, & subinde etiam vsus: nempe quòd in his medicamentis parandis, quæ venturæ sunt in vsum curandis maioribus & profundioribus vulnibus & vlceribus, quæ sinus non habent in quos indendum sit medicamentum, hæc imprimis procuranda : primùm, vt ea quæ in puluerem conteruntur, præsertim si terrea constent substantia, quanto magis potest, fiant tenuis substantiæ & tenuiorum partium. Id verò bifariam fieri potest, nimirum si diligentissimè trita & leuigata fuerint : item si contritio & leuigatio fiat ex aliquo humore, qui partium tenuitatem illis impartiri possit, vt est acetum, & illud quò acrius erit, ita erit in causa maioris tenuitatis. item & vinum præsertim tenue, interdum & aqua. Sed si leuigatio æstate sub sole fiat, illud est præstantius. nonnulli multa horum adurunt, vt lapides & metalla, quæ tenuitatem sanè maiorem sibi comparant : sed ab igne præterea & acrimoniam adipiscuntur, verùm deinde illam, si probè lauentur, facillè deponūt. Quod in nono de simp. med. fac. & in libris de compo. med. secundum genera, & in libris meth.

sæpe docuit Galen. & exemplo nobis calx esse potest. Deinde verò hac eadem de cã. nempe vt facilius in profundiores partes penetrare eiusmodi medicamẽta possint, medici hoc excogitarunt, vt in illis medicamentis in horum vulnerum vsu paratis aliqua inderentur, quæ aliquantulam maiorem astrictionem haberent, non ea sanè ratione, quia sit opus maiori astrictione ad conglutinationem per se, sed ob aliam vtilitatem, quæ inde quasi per accidens consequitur, cuiusque meminit Galenus in lib. de comp. medic. per genera, & de simpliciũ medic. facul. ea verò est, quòd vis astringens coniuncta cum illis, quæ partium tenuitate constant, facilem transitum præstant: illa enim sequens quasi à tergo, similis est impellenti & compellenti ea ad interiora prorumpere, hoc autem re ipsa ostendemus particulatim: cũ emplastrum vel vngueta describemus. Primum enim de aridis medicamẽtis agemus, quæ inspersibilia vel inspergibilia appellabant prisca medici: iuniores verò pulueres. In principe autem loco de eo verba aliqua faciemus, cuius Gal. meminit, cũ alibi, tum verò 5. meth. c. 4. quamuis non tanquã medicamẽti, quod fuerit confectum propter conglutinanda vulnera, sed potius propter sistendum & interceptum immodicum profluuium sanguinis è vulnere manantis præsertim. Ratio tamen

tamen & experientia illi attestantur, quod & vulnera conglutinare possit cum ex leporinis pilis, & oui albo apponitur vulneri, cum componatur ex aloe & thure tritis. Et inter fortia medicamenta maiorum vulnerum conglutinatoria connumerata est aloe, & multam eius mentionem fieri videbimus in descriptionibus emplastrorū, huic vsui appositorum: nisi quis fortasse dicat, nunc sermo est de aridis medicamentis, quorum ferè inutilem esse vsū in profundis vulneribus dixit Gal. Dicimus quod vis aloes lenitur & remittitur mistura thuris, quod & si aliquantulum astringentem habeat, eam tamen pusillam admodū habet, & maiorem longè vim habet mollientem digerentemq; & præterea concoquentem: sed longè etiam magis lenietur si ex pilis leporis & oui candido fuerit administratum. Sed in ferius, vbi de medicamentis, quibus restringendus est sanguis, erit agendum, exactius de eo agemus. Ad alia transeamus in præsentia. Puluis autem, cuius ab omnibus ferè iunioribus medicis vulnerarijs fit mētio, imò & à priorib. etiam nempe Arabib. ad conglutinanda recentia vulnera, & puluis ruber qui incarnās vulnera ab illis nuncupatur accipit thuris drachmas duas, sanguinis draconis drachmā. Albucaasis his, & viuæ calcis tres addidit drachmas. quod cur fecerit mihi nō satis constat, cū

illa non modò mordeat, verùm vr̄at & cru-
 stas generet. Vnde mihi magis probatur illi,
 qui vel armenicę boli, vel santalorum tantun-
 dem addidere, nam omnia hæc desiccant qui-
 dem, non tamẽ supra id, quod videtur deside-
 derare agglutinandum vulnus, & omnia eti-
 am sunt alicuius astrictiõis non expertia, i-
 mò & eorum aliqua vt thus, aliquid empla-
 stici habent, & fortasse etiam sanguis draco-
 nis. thus verò præterea aliquid concoctorij,
 quod vtile potest esse ad dolores, si qui sint,
 mitigandos leniendosq̄ue. Sed hæc omnia e-
 tiam vtilia esse possunt ad reprimendas, aut e-
 tiam arcendas inflammationes, eam præte-
 rea facultarem habet, vt possit sanguinem ex
 vulnere fluentem sistere. in hoc tamen effica-
 cior fortasse est prior puluis, quem ex senten-
 tia Galen. paulo ante descripsimus: sicuti for-
 tasse nec minorem vim habet agglutinandi,
 præsertim ex aloë copiosa quam accipit. Sed
 de hac altera agamus, cum adduntur aut bo-
 lus armena, aut santali, additur etiam maior,
 tum astrictio tum exiccatio. Vnde & robur
 additur, siue conglutinare, siue sanguinem
 fluentem reprimere velimus. Sed quomodo-
 cunq̄ sit, fortasse in minoribus vulneribus &
 corporibus non admodum duris, hæc facit a-
 liquid: in durioribus autem, ni fallor, prior
 Galen. efficacior erit. Quidam ex recentio-
 ribus

ribus & tertium ad hæc eadem laudauere plurimum, qui ex longe pluribus conficitur. Accipit enim boli armeneæ terræ lemnice, vel sigillatę, singulorum drachmas sex, thuris, mastiches, sarcocollę, singulorum drachmas duas & semissem. myrrhę, aloes, singulorum sesquidrach. tragachate, sanguinis draconis singulorū drachmā, farine hordei, fabarū singulorū drachmā. ex omnib. optimè tritis fiat tenuissimus puluis. Hic minus frigidus est. Nā thus, myrrha, mastiche & aloe calida aliquantisper sunt, sed maiorem etiam vim, tum siccandi, tum astringendi habent. Nam præter tragacantham & farinas astringunt omnia, desiccant verò omnia, & aliqua satis insigniter, vt Bolus armena, terra lemnia, myrrha, aloe. nonnulla etiam prædita sunt facultate concoctoria, qua mitigare dolores possunt, & emplasticam quādam substantiam habent, vt thus, mastiche, sarcocolla, tragacatha. myrrha verò aliqui vt concoctorio vtūtur medicamento, sed & aloe aliquid habet emplastici. quia verò amaritudo in partibus tenuis substantiæ consistit, cuius aloes, & myrrha sunt participes, ideo alijs intritæ & immixtæ, possunt adiuuare ad penetrationem, & ductum facultatis aliorum ad profundiores partes. Vnde puluis sic poterit maiora quam prior vlcera conglutinare, & in durioribus & sicciori

ribus et concoquere, si quid habeat concoctio-
 ne opus, & magis mollire, & sanguinem siste-
 re. Adhæc nonnulli & istius meminere, cuius
 compositio hæc est. accipit mirrhæ drach-
 mas tres, aloes quatuor, thuris duas. calidus
 verò pulvis est, prioribus magis calefaciens,
 desiccans & astringens: si quis voluerit sim-
 plicia bene extimare, vnde commodum for-
 tasse erit medicamentum, non inijs, dum re-
 primendum est sanguinis profluuium, neq;
 dum adhuc timemus futuram inflammatio-
 nem: sed potius vbi confirmanda & stabili-
 or reddenda erit conglutinatio, vel cum ea
 videtur contumax. Conficiunt alij varia di-
 uersaque medicamenta arida ad hunc eun-
 dem scopum parata, tum ex herbis aridis,
 tum verò ex alijs. Nam quidam & lapidem
 coraliū: alios vidi margaritis vti: alios adde-
 re electrum vel succinum: alios aliud. sed co-
 gnita natura simplicium, & ea collata cum
 proposito scopo, & cum natura etiam corpo-
 ris male affecti, confici plura medicamenta a-
 pta & vtilia postea poterunt: & de his satis
 longum habuimus sermonem, quare non e-
 rit ab re, si hic cōsistamus, & ad aliam me-
 dicamentorum formam conuer-
 tamus orationem.

De

De ceratis vel emplastris, vel vnguentis vulgò dictis, quibus tum antiqui tum iuniores vsi sunt in conglutinandis vulneribus, & de ratione vsus eorum qua hactenus suere exposita. Caput V.

Medicamentis, quibus agglutinanda essent recentia vulnera varijs vtentur antiqui, varijs etiam vtuntur iuniores. Quamuis antiqui visi sunt in hac re diligentiores fuisse in his distinctionibus & limitationibus: iuniores verò pinguiori aliquantisper minerua sua exposuisse: diuersitatis autem in medicamentis conficiendis & eligendis rationem vniuersam, tum ab ipso affectu, tum verò à corpore affecto, vt paulo etiam ante exposuimus, petendam censuerunt: quatenus, inquam, maiora valentioribus, minora imbecillioribus medicamentis erant curanda. Item robustiora siccioraq; & densiora corpora fortiora & acriora requirunt & ferunt medicamenta: leuiora vero & leniora, tenera, quæ vel ob naturalem temperiè vel ob etatè, vel ob sexum, vel ob artè, & vitæ instituta talia sunt. Vnde Gal. semper vbi de hoc negotio est institutus sermo, diuersam præscribit emplastrorū materiā. Vnde medicamenta prioribus corporib. vel vulnerib. accommodata & apta conficienda sunt: diuersa itè eorum, q̄

vlceribus. Paruis enim quæ admodum non
 sint profunda, itemq; mollioribus, maximè
 ait accommodata esse, quæ ex lithargyro, vel ex
 spuma argenti cocta & ex oleo, h. e. aceto & o-
 leo paratur. De horum aut compositionis &
 vsus ratione primo libro de comp. med. per
 genera cap. 5. abunde differuit, & alijs subin-
 de de quibus & nos propter iuuenes hinc non
 nulla maioris distinctionis gratia dicemus: I-
 taque antiqui medici emplastra ex lithargyro
 tripliciter parato conficere soliti sunt, quæ, vt
 differentem habent modum & rationem ap-
 paratus & cocturæ, ita & differentes vires con-
 sequuntur. Primum enim coquunt lithargy-
 rum ex hydreleo, hoc est ex aqua & oleo pari
 inter se pondere: nempe tam aqua et oleo, quàm
 etiam lithargyro. Verùm hoc monet nos Ga-
 lenus quòd quotiescunque id genus medica-
 menta ex cocto lithargyro conficiuntur, quàm
 magis coctus erit lithargyrus eò maiorem de-
 siccandi, & meliorem formam compagemq;
 habebit, glutinosius siquidem emplastrum
 erit & magis tenax. Nam eo peruenit, nempe
 vt glutinosior & tenacior euadat, si optimè su-
 sus liquefcat, quod illi per probam cocturam
 accidit, & quo ex maiori liquoris copia coqui-
 tur, eò etiam magis & melius funditur: con-
 tra verò, nisi exquisitè fundatur liquefcatq;
 fore friabile & tenacitatis expers fit empla-
 strum

strum. nequit autem in modico liquore exacte coqui fundique. Vnde ait Galenus, Si duplum lithargyri sit utroque humore, aqua nimis mirum & oleo, adeo tenax & glutinosum erit medicamentum, sicut si ex resina vel cera esset confectum. quatenus verò ad vires eius pertinet, vim repulsiuam resiccatoriamque; quibus non insignem, habebit: & id non quidem, quòd si cutiterum superius declarauimus, astringentis sit facultatis per se aut exiccet: sed potius ratione qua vim refrigerantem consecutum est ratione aquæ, cui neque oleum, si recens sit, resistit, frigus ergo cutem & subiectam carnem contrahit & cogit. Quod eo argumento ostendit, quia rugosam facit particulam spongia, cum frigida aqua madida illi apponitur & comprimendo vel contrahendo substantiam partis non modo repellit quod influit, verum & exprimens, si quid in ea humoris continetur, ad alias vicinas expellit, quo deinde fit, ut per accidens siccior euadat particula. Quomodo cumque autem desiccetur locus vulneratus, siue id primarie fiat, siue ex accidenti sequatur, comeditatem omnino vulneribus affert. Leuissimum autem est hoc medicamentum, & foelis tenellis pueris & mulierculis, & id genus alijs sanandis aptum, & vlcibus vulneribusque curandis, quæ parum ultra cutem peruenere. Altera verò confectio emplastri ex ea-

dem argenti spuma fit, cum coquitur donec li-
 queat ex oxelæo, hoc est, oleo cum aceto co-
 mixto. & quantum ad rationem confectionis
 pertinet, non ita facile spuma argenti fundi-
 tur, & cito cocta ex hydrelæo, sicut ex oxelæo,
 quamuis & ex hydrelæo etiam tandem funda-
 tur: præsertim si inter initia antequam ad ig-
 nem coqui incipiat tria illa, oleū, aqua, & spu-
 ma argenti simul in mortario probe commi-
 sceantur, & quantum ad hoc attinet, non ef-
 fet opus ad eliquationem lithargyri ita copi-
 oso liquore: quia tamen, quo ex eo copiosiori
 coquitur, redditur fortius & magis siccans.
 proinde si duplum sit vtriusque pondus ace-
 ti sane & olei ad spumam argenti, erit medi-
 camentum mediocriter exiccans. Quod si
 plus etiam quam duplum vtriusque pondus
 accipiatur, vt si ex binis libris & semisse vtri-
 usque libra coquatur lithargyri, erit adhuc for-
 tius & siccantius medicamentum, & fortius
 adhuc erit, si oleum fuerit vetus. Vnde ex pri-
 ori symmetria compositum medicamentum
 satis congruens erit conglutinandis recen-
 tibus vulneribus mediocribus: præsertim ve-
 rò in corporibus non valde duris. nam alio-
 quin alter, & tertius confectionis modus eo
 progressus est, vt possit & difficilia vlcera fi-
 stulosaq; curare & sinus tam magnos, quam
 paruos, cum insignem vim exiccandi & citra
 morsum

morsum habeat. Tertia autem confectio eodem modo fit, sed ex œnelæo, hoc est, ex vino & oleo, sed vino optimo & antiquo, & interdum ex eo quod sit particeps adstringentis facultatis, & quia tunc euadit, vt ibidem tradidit Galenus simile medicamentum illi, quod palmeum, vel diapalma, vel ex chalcite appellauit Galen. de quo postea sumus sermonem suo loco habituri, ideo de hoc in præsentia nõ faciamus plura verba. Sed ad sermonẽ de Barbaris appellatis medicamentis transibimus, quæ præ alijs vim agglutinandi vulnera & vlcera habere antiqui medici, & cum eis Galen. credidere, & è multis duo tamen in examen deducemus: quibus in primis Galen. se vti solitum testatur in fine libri 2, de cõp. med. per gen. quorum alterum simpliciozem habet cõponendi rationem. Vnde & cominodum minoribus vulnerib. esse ait: alterum multipliciorem, quantum ad materiã eorum ex quibus conficitur, componendi rationẽ habet, quod & maiorib. vulneribus conglutinãdis aptius est. Nam quamuis ibi & plura alia referantur Barbara à varijs auctoribus composita: nobis tamen satis erit istorum examen. quod si cum alijs fuerit collatum, erit etiam illorum explanatio. Primùm verò de maiore agemus, vt pote quod multis in locis in vsum chirurgis venire cæperit. Componitur autem in hunc mo-

dum. Accipiunt picis libras quatuor, ceræ lb. tres & vncias quatuor, piceæ libras duas & vncias decem, bituminis libras duas, olei vncias nouem, lithargyri, cerusæ, æruginis, singulorum sesquiūciam, thuris vncias 3, aluminis liquidi drachmas sex, aluminis fissilis vncias duas, opopanacis, squamæ æris, chalbani singulorum drachmas sex, aloes, opij, myrrhæ, singulorum drachmas 2. terebinthinæ librâ, succi mandragoræ drachmas 3, aceti libras duas & semissem. Hoc est ergo Barbarum Gal. emplastrum, in quo conficiendo ille non vnū & simplicem scopum habuit, sed plures, quos primū exponemus. Nam ex illis facilis esse poterit eorum omnium expositio, quæ ad istius medicamenti compositionem sunt assumpta. Cum ergo ad hoc præcipue id genus medicamenta sint composita, vt opportuna sint ad conglutinanda recentia vulnera, veltiâ magna, quâuis deinde ratione multiplicis rerum mixturæ euadant etiam vtilia ad multa officia. Primū ea referenda sunt ad primos & generales scopos in conglutinandis vulnerib. spectandos, nempe vt modeste desiccant, & aliquantisper etiam astringant, neque tamen vim detergendi habeant, quatenus saltem pertinet ad conglutinandi munus. Veruntamen istis & hoc addendum, quod quæ maiora vlcera conglutinatura sunt, magis siccantia

cantia esse oportet & magis etiam astringentia: cum rationi sit consentaneum, maiorem humiditatis copiã, & gigni & influere ad maiora vulnera quã ad minora, vnde & vulneratæ partes laxiores etiam redduntur. Sed et pleunq̃s maiora minorib. periculo superuenturæ inflammationis magis exposita sunt, quæ per astringentia reppellitur, obnoxia etiã magis sunt doloribus, quibus insuper prospiciendum est, sed raro etiam, vt superius monuimus, in magnis & profundis vulneribus, ita aptari labra possunt, vt penitus vsque ad profundum committantur & vniãtur: imò semper in aliqua parte deducta sunt, & locus cauus & inanis manet, qui alioquin nequit ad vnionem peruenire, nisi caro noua gignatur repletura spacium illud: quo fit, vt in his sit opus aliqua carnis generatione, ad quam generãdam utilis est & aliqua abstersio. Sed in his præterea ferè fieri nequit, quia aliqua humiditas confluxerit, quæ aliqua concoctione eget: & cum iam profundum sit vulnus, & necesse sit, vt vsq; in profundum exiccetur superuacua humiditas: quare opus etiã est illis medicamentis, quæ tum tenuitate partiũ, tum aliqua item caliditate possint humorem è profundo attrahere exiccareq;. Hi ergo sunt scopi omnes, quib. regenda & administranda est vniuersa istius compositionis ratio. Sed parti

culatim omnia extimemus. Imprimis nihil præter oleum & ceram hic accipitur, quod nõ exiccet, neq; enim fit olei veteris mentio. & si mutuo omnia conferantur ad secundũ ordinem desiccãtium, vel paulò vltra accedet medicamentum. Nam ærugo æris squama fortasse vltra tertium ordinem ascendit, sicut & alumen & aloë ad tertium saltẽ. Pix verò, picea resina & chalbanum, & opopanax bitumen & myrrha ad secundum ferè ordinem pertinent: & terebinthina ferè his est similis, quibus omnibus acetum, dum eò alia liquefcunt vel coquantur, vel in leuorem teruntur, maiorem exiccandi vim addit, quare vniuersa istius medicamenti temperies erit ferè inter secundum & tertium ordinem. In caliditate etiam ad secundum. Nam licet opopanax, chalbanum, bitumen ad tertium ordinem in calore referantur, ærugo verò & squama præsertim crudæ & non lotæ parùm à quarto absint, pix verò, resina picea, thus & myrrha, terebinthinaque circa secundum, & alumen parùm vltra, tamen spuma argenti, quæ in aliud quod potius frigus vergit: aloës aut in primo est, aut paululum ab eo recedit, cerusa etiam, quæ frigida circa secundum est, opium verò & mandragoræ succus, quæ in quarto ordine refrigerantium sunt, quib. & acetum addendũ, quod & ipsum refrigerat, quod & adiuuat oleum.

oleum, quod cum nondum inueterascit, aut temperatum medicamentum, aut modicè calidum est, vt & ipsum faciat ad remittendū & temperandum calorem eorum, quæ insigniter calida sunt: vnde omnib. rectè perpenſis cōferem esse quidem referendum in secundum ordinem eorum quæ calefaciunt, versus tamē finem eius prope tertium. Astrictionem habent modicam quidem thus & terebinthina & bitumen, maiorem aloë & cerusa: longe verò maiorem alumen scissile et rotundum, quæ si cum alijs conterantur, facile poterimus iudicare adesse quidem astrictionem, sed solūm quanta sit satis conglutinandis vulneribus & repellendis vnā cum aceto humoribus si qui essēt ad fluxionem parati. vim verò è profundo attrahendi habent pix, bitumen, terebinthina, chalbanum, opoponax, quæ & ipsa in profundum penetrare ob parium tenuitatē, & vim aliorū eò perducere possunt, nec minorē vim ad profūdiōres partes se intromittēdi habet ærugo, nec ea squama caret: quæ maiorē habeat ærugo, hæc omnia verò acetū mirificè adiuuat. At deterforiā facultatē satis modestā habēt terebinthina, myrrha, pix, aloëq: insignē verò ærugo & squama, quæ tamen dū ab alijs mollientib. præsertim verò ab oleo et cera, aliquantum verò à thure & à lithargyro, præterea verò & ab astringētibus reprimitur,

adeo mitescit vt nequeat impedire vulnorum
 conglutinationem. Multa verò sunt quæ vim
 etiam concoctoriam habent, vt thus, terebin-
 thina, pix, chalbane, opopanax, bitumen. Vn-
 de & hac ratione, vt sæpe docuit nos Gale. in
 libris de compos. med. per gen. idonea sunt fe-
 candis doloribus, quæ propria & vera ratio
 est, qua dolores sedari solent. Quia tamen in-
 terdum illi adeo vrgent, vt sit necesse ad ea
 minus admouere, quæ stuporem particulis
 afferunt, proinde ne ex hac parte etiam des-
 ser laboranti, addidit opij drachmas duas, &
 mandragorę succi drachmas tres, quæ tamen,
 sicum alijs rectè conferantur, adeo pauci mo-
 menti sunt, & ita aliorum mixtura correctæ,
 vt neque possint noxam aliquam afferre, sed
 potius prodesse: quamuis autem præsertim
 tanquam conglutinans laudetur, non solum
 tamen huic rei commodum est, sed potest &
 vtile esse carni in vlceribus generandæ, & ci-
 catrici etiam interdum inducendæ, nam pro
 diuersa ratione, tum corporis, tum etiam vul-
 nerum vel vlcerum, diuersa possunt huiusmo-
 di composita medicamenta moliri. Sed ad ali-
 ud Barbarum minus & simplicius in præsen-
 tia transeamus, quod minoribus vulnerib. ef-
 se magis accommodatum dixit Gale. illudq; in
 hunc modũ descriptum reliquit. Picis, cerę, re-
 sinę piceæ, resinę frictæ, bituminis, singulorũ
 autem

autem horum libram recipe, spumæ argenti drachmas decem, cerusæ, æruginis, singulorū drachmas quinque, oppopanacis drachmas tres, olei, æstare vncias sex: hyeme verò vncias nouem: sicca in mortario acri aceto leuiganda sunt, reliqua verò his affundenda. In hac confectione cum desint thus, myrrha, chalbanū, & terebinthina, minor erit vis digerens, & cōcoquens, quàm in superiori: minor etiam vis ex profundo attrahendi. quamuis enim resina frieta aliquantum & ipsa attractoriam vim habeat, vincitur tamen à terebinthina: minor etiam est in hoc emplastro vis astringens, vtpote in quo desideretur aloe, & vtrunque alumē, nec tanta est etiam in eo deterforia facultas, quia non accipit, neq; terebinthinam, neque myrrham, neque aloen; præsertim verò cum squamam non admittat. Quatenus verò ad vim desiccandi pertinet, eam etiam minorem habet, sicut & minoris astrictionis est participes, crederem verò aliquantum etiam minus (quamuis neque multa in illis sit differentia) calefacere, quàm prior compositio. Vnde merito Galenus priorem Barbari confectionem accommodatam esse dixit maioribus vulneribus, hanc verò posteriorem, minoribus: vtpote, quæ sit minus potens. Quare his nostris temporibus introducta est in vsu à multis medicis prior & maior: non autem altera. nam

priori facile est de viribus detrahere, addita cera & oleo, vt sæpe Galenus docuit, vel illam commiscendo cum alio medicamento debilio ri, vt esset id quod Basilicon appellant. Iuniores verò & ipsi quibusdam medicamentis ad agglutinanda recentia vulnera consueuere vti, & non ineptè. conficiunt autem ex illis aridis medicamentis, quæ in principe ipsius capitis parte fuere examinata. Assumunt enim eos pulueres, vel ex liquore tenuiori albuminis oui secundum eam compagem & formam emplastri, quæ commodè possit, aut stupreis puluillis accipi, aut paniculis: interdum verò ex cerato confecto ex oleo præsertim rosaceo, vel communi, vel eo quod completum vulgo appellant, prout præsens occasio indicare videatur esse opus maiori concoctione, vt quando dolor esset mitigandus, aut maiori refrigeratione & astrictione repulsioneq; vt quando instantem inflammationem timeremus. Quandoq; verò pulueres ex terebinthina excipiunt, & unguentum, vt ipsi dicunt, conficere solent, & sæpe terebinthina lota vtuntur. quæ enim lauatur, minus mordet, & minus calefacit, & maiorem vim concoctoriam habet, atque magis item digerit, & siccantius fit medicamentum, quando pulueres ex terebinthina assumuntur. In præsentia tamen parum referre putarem, si quando terebinthinæ fit mentio: vera acci-

ra accipiatur terebinthina, quæ terebinthi re-
fina est: vel laricea, quæ & ipsa vulgo terebin-
thina dicitur: quia duæ hæc resinæ adeo facul-
tatibus proximæ sunt, vt altera pro altera in
his medicamentis sumi possit. Et quatenus ad
rationem compositionis, & præsentis institu-
ti pertinet, hæc mihi videntur posse esse satis.
Reliquum autem est, vt aliqua etiam expona-
mus, breuiter tamen, quæ ad rectam vsus ratio-
nem attinent. Quia verò primum quod sequi-
tur ipsum vulnus, est sanguinis effusio, quæ ni-
si prius intercipiatur, frustra erit quidpiã alio-
rum tentare. Vnde primũ ratio habenda fluẽ-
tis sanguinis, atq; in hunc modũ res tractanda
nimirum ante alia omnia respiciendum est i-
psum vulnus, & consideradum, num insignis
sit alicuius magnitudinis, an potius parum sit,
cum ab eo sanguis in multa copia minimè ef-
fundi possit, nisi fortè contingat, recisam esse
maiores venam, vel arteriam, ex illis præfer-
tim, quæ vsque ad extimas & subcutaneas par-
tes deferri solent, quod tamen rarò admodum
contingere solet, paruo etiam negotio suppri-
mitur. De sanguinis autem immodico proflu-
uio ex incisa vena vel arteria, opportuniore lo-
co agemus. Sin autè insigne fuerit vulnus pri-
mum considerandum erit, copiosus ne san-
guis effluerit, vel secus: quia si copiosus ef-
fluxisse videatur, procurandum, vt quanto ci-

tius potest supprimatur, ne vires ex nimio eius fluore fatiscant. Quod si videatur non fuisse factum pro ratione vulneris multum profuuium, non statim conandum est, ut intercipiatur fluxus: nam ut ex tertio meth. docuit Galenus ex sententia Hippocratis quam plurimam vtilitatem affert vulneratis corporibus, cum moderata copia sanguinis effluere permittitur: quia præter id quod sæpe supplet vicem missionis sanguinis ex secta vena, quæ ferè necessaria est in maioribus vulneribus, ad reprimendas fluxiones humorum ad vulneratum locum, & arcendas inflammationes, præsertim si reuulsoria fuerit euacuatio: maximo enim præsidio est ad euitandos dolores, fluxiones, & subinde inflammationes. Cum enim sponte naturæ confluant humores ad locum affectum ex vniuerso ferè corpore in magnis vulneribus: si reprimatur per modica instrumenta sanguis statim ab accepto vulnere, ita ut nequeat effluere, retentus, dum continenter eò confluat, non modò qui in vicinis sed & qui in remotioribus etiam partibus continetur, ibi infarctus distendens partes circum vicinas, dolorem excitat, & in tumorem illas attollit, & tandem in inflammationem. Quòd si copiosus sanguis per vulnus effusus inaniatur, illa euacuatio redundat tandem in vniuersum corpus: vnde sicut præcipua causa

cur fa-

cur faciliè humores in aliquem locum confluant, est, aut copia, aut vitium humoris, ita corporis euacuatio præcipua causa est, cur nõ concitetur fluxiones in affecto corpore. Cum verò iam statutum fuerit sanguinem esse supprimendum, tunc considerandum est, an vulnus ex eo genere sit, quod mereatur, vt per agglutinationem curetur, vel ne. Quia si tale sit primum oportet labra vel latera adducere, & simul committere, vel vinculis & ligaturis vel futura, & antequam id fiat, aduertendum, an in grumos concretus sanguis in vulnere contentus sit. nam ipsum detergere oporteret, quia grumi sanguinis omnem conglutinationem impediunt, & tandè putrescentes in pus vertuntur: detergere autem solebant antiqui concretum sanguinem spongia madefacta vino præsertim nigro & astringente, postea suendum est vulnus, nam ita ferè necesse est, cum vulnus aliquantisper profundum est, si labra sint aptè committenda: præter id quod commodius deinde post futuram medicamenta, quæ inter initia adhibenda sunt, accommodari possunt, quàm si fascia & puluillis triangularibus deligetur vulnus. Fascia autem à duobus principijs circumducta vulnus deligandum est, quæ tunc præcipuè potest commodè aptari, quando vulnus secundum membri longitudinem fuerit inflictum. alioquin e-

nim vt Gal. l. lib. Com. 6. de his quæ in medi-
 ca officina monuit, si per transuersum adactū
 fuerit, potius futura erit accommodata, præter
 quàm si esset opus capita musculorum vel tē-
 dines apprehendere, quia partes hæ omnino
 in assuendo vitandæ sunt. Verùm neque hoc
 præmittendum in præsentia videtur, quod
 summe necessarium videtur: nempe quod an-
 te administrationem medicamentorum, quæ
 congruentia vulnere sunt, postquam vel per
 futuram, vel deligaturâ commissâ vulneris la-
 bra, si ob eius profunditatem remanet aliquis
 in fundo sinus, vel cavitatis, cum interdum ne-
 queat fieri exacta commissio vsq; ad profun-
 das vulneris partes, tunc magis siccantibus,
 & ex profundo trahentibus medicamentis
 erit opus, vt ichor, vel pus, quæ necesse est i-
 bi congeri, exsiccentur: & præterea si ea videat-
 ur horum copia futura, vt per medicamenta
 desiccari & absumi quantum res ipsa osten-
 deret omnino nequiret, procurandum est, vt
 facilem exitum habeat, nempe in ea parte, quæ
 ad effluxum commodior futura est, loco reli-
 cto aperto: & qui deinde impositis linamen-
 tis, vel vt iuniores loqui solent, tentis aliquo
 apto medicamēto delibutis, apertus etiam ser-
 uetur ita, vt sæpe si sinus relinquatur amplus,
 sit necesse hac eadem de causa per incisionem
 moliri in inferiori eius parte foramē ad facilē
 exitum

exitum puris : & id quando particula vulnerata eo modo, & in eo situ collocari nequit, quò facile possit pus effluere. Inter initia tamen dum vulnus nondum pus, vel humorem copiosum gignit, quæ, fortem habeant indicationem: fortem enim indicationem habent hæc, cum copiosa retineantur, quia vulneratas partes interiores erodunt, & dolores vehementes concitant, & vt idem Gal. 3. meth. cap. 4. exposuit, inflammationes adducunt. inter initia ergo quia adhuc sanguis effluit, magis idoneus erit medicamentorum vsus, quæ non maiorem vim habent reprimendi, & sistendi sanguinem quam conglutinandi commissâ labra vulneris, vt ea arida sunt, quorû antea facta est mentio, quales sunt pulueres, qui à iunioribus cõstrictiui dicti sunt ex albo oui assumpti, addito rosaceo oleo vno, aut altero. postea verò transfundendum est ad illos, quos incarnatiuos, vel agglutinantes appellant, mox si valentiori medicamento opus esse videatur, ad emplastra Barbara erit accedendum. Neq; enim putarem omnino tutum esse eorum vsum ab initio, dũ adhuc in motu sunt humores, & maximè vrget indicatio arcendæ inflammationis, calida namque sunt, & vim attrahendi à profundis etiam partibus habent: vnde cum vulnus recentis omnino est, neq; abest suspicio fluxionis humorû, facile cõcitari potest inflàmatio. Sed

iam tempus nos à præfenti vulnerum tractatione reuocare videtur, vt ad vlcera fermoné conuertamus. Nam & fi ad rationem curandorum vulnerum pertinere fortasse videretur, vt de illis fymptomatibus aliqua verba faceremus, quæ plerunque folent vulneribus accidere, vt immodica fanguinis effufio, & vehemens dolor: attamen quia ea folent sæpe & vlcera concomitari, & eifdem ferè præfidijs in vtrifq; folemus his occurrere: ideo confulto distulimus horum fermonem ad tractationé de vlceribus. Hic ergo confiftamus quatenus ad rationem vulnerum pertinet: nifi quis fortasse putaret magis rationi consentaneū effe, vt post institutum fermonem de vulneribus, secundū quod vulnera propriè dicuntur, quæ in carne fiunt, subnecteretur tractatio de illis, quæ ad vulnera neruorū curanda pertinent. Quia tamen neruorum vulnera, aut rariffimè aut nunquam curantur fimplici ea curandi ratione, quæ vulnere debetur, quatenus vulnus est, vel vt iuniores nostri loqui folebant, per primam intentionem: ideo confultius nobis vifum est, vt post tractationem vlcerum illa differatur.

De diffe-

*De differentijs vlcerum.**Caput VI.*

Vlcera appellamus in præsentia, quæ per solâ agglutinationē, vel vt nostri iuniores loqui solent, per primam intentionem curari nequeunt: quia saltem in ipsis sit opus carnis generatione, quâuis alioquin nihil aliud habeant, quod ad vulnus propria suaratione non pertineat. Nam ratio curandi ea vlcera, quæ adeò munda & simplicia sunt, vt sola conglutinatione, vel secundum modû quo iuniores loqui solent, sola incarnatione curari possunt, illa eadem omnino est, qua curantur vulnera. De medicamentorum ergo compositione, quæ his vlceribus curandis idonea sunt, atque de apto & accommodato eorum vsu nûc agemus. Verùm quia, vt aliàs diximus, vnaquæque methodus pertinens ad curationem affectuum, primum quidem diuersa euadit ratione diuersitatis naturæ ipsorum affectuum, non est autem vna naturæ ratio in ipsis vlceribus, sed multiplex & diuersa: ideo vt quæ ad institutum nostrum attinere omnino videntur exactius explanentur, necesse est, prius inquirere omnes differentias vlcerum ad vltimas vsque cum distinctas indicationes & proprias vnaquæque earum ex priuata sua natura habeat, quæ suos etiam scopos ostendat.

dunt, ad quos referenda est vniuersa, vt superius etiam fuerat expositum, compositionis & vsus ratio. Vlcus ergo cum secundum suam propriam rationem significat solutam & diuisam partium vnitatem, aut omnino simplex est, aut non simplex: simplex appello sicuti & Gal. meth. cap. 4. appellauit, in quo non sit nisi partium diuisio, quibus nihil aliud deest, nisi vnitatis continuitas. Nā si aliquid illis præterea desit, vtpote si recisa sit aliqua cutis, vel carnis vel ossis particula, iam non est sola, & simplex vnitatis solutio: sed defectus, vel amissio illius particulæ, præter partium separationem. Vnde neque erit simplex indicatio, vel simplex scopus, quia oportet regenerare amissam particulam, & vnire dispersitas partes. Vlcus ergo non simplex illud est, cui aliquid præterea adiunctum est, præter partium separationem, quæ verò illi adiunguntur, aut proximè accedunt ad naturam propriam vlcus, in quantum vlcus est, aut ab eo remotiora sunt. Nam si vlcus propriè & per se est continui solutio: continuum verò, cum soluitur per eam diuisionem terminatur, & cōtinuum cum terminatur, statim suboritur figura. Nam mathematici definiunt figuram, quòd est, quæ termino, vel terminis clauditur. vnde magis propriæ vlcus differentiæ erunt illæ, quæ ab ipsa vlcus figura erunt accipiendæ.

quemad-

quemadmodum dicimus, quod vlcera alia plana sunt, alia concaua: alia rotunda, alia longa vel angularia. Quæ verò differentiæ ab his tumuntur, quæ remotiora sunt à propria natura vlceris, alia sunt tanquam symptomata illi accidentia: alia verò sunt affectus, qui cum vlcere coniunguntur, & habent omnino suam essentiam à natura vlceris, vt vlcus est alienam. Symptomata quoq; aut talia sunt, vt ferè per se vlcus & propriam eius naturam, si non omnino, aliqua saltem ex parte consequantur: aut ex diurnitate, vel ex malâ curationis ratione, vel ex externa aliqua occasione illi accidunt. Symptomata quoq;, quæ si nõ omnino, aliqua saltem ex parte, imo verò ex magna parte vlcus q. per se sequuntur, sunt illa à quib. vlcus, aut sordidû dicitur, aut virulentû, vel humidum. Loquamur aut in præsentia, vt vulgo nunc chirurgi loquuntur. Quomodo verò istæ differentiæ à symptomatib. sint deproptè, q. magna ex parte sequuntur, ppriâ vlceris naturam, facile percipiemus, si in memoriâ reuocare voluerimus, ea quæ à Gal 3. meth. fuere exposita. nêpe quòd in concoctione, quam natura in particulis nostri corporis quotidie molitur, necesse est duplex generari excrementû, alterum tenuius, & aqueæ ferè consistentiæ, quod ¹²⁰⁹ Græcè dicitur, à priscis aut Latinis sanies propriè: iuniores verò virus illud vulgo appel-

lent. & hoc sanè excrementum, nisi ex alimen-
 ti copia plurimū redundet in halitū digestus
 per eam euacuationem, quæ sensib. inconspi-
 cua est excernitur: sed vbi nimia erit affluen-
 tia alimenti, per eam etiam excernitur vacua-
 tionem, quæ sensibus est conspicua, vt per su-
 dorem. vnde extrat ea Hip. 4. aphor. 51. feritētia
 quòd sudor in somno citra manifestam aliam
 causam excitatus, argumēto est, quòd corpus
 vel nimio vtitur cibo, vel vacuatione eget. Cō-
 spicua itidem fit, quando calor natiuus imbe-
 cillior factus, nequit digere in halitum hoc
 excrementum, vel etiam si ex motione corpo-
 ris exalciat, & antequā digeratur in halitum,
 per sudorem excernitur. Vnde quia vlcera
 pars ægrotat, & ea ratione languidior est, in
 vlcibus semper eiusmodi ichorosum excre-
 mentum congeritur, quod vlcus humidius
 reddit, atque inde fit, quòd omne vlcus desic-
 cationem vt curetur desiderat. Alterum ve-
 rò excrementum crassius est, magis ad natu-
 ram terream vergit, quod per cutem extimam
 excretum & concrescens illi hæret, donec ab-
 luatur, detergatur, & id est sordes illa, quæ
 manifesto conspicitur circa cutem eorum,
 qui negligentiores & sordidiores sunt circa
 curam sui corporis. Hoc itidem excremen-
 tum congeritur in vlcere, & sordidum illud
 reddit, Græcè autem $\rhoύπ\sigma$, latinè sordes ap-
 pellatur

pellatur: & præterea in causa est cur vlceribus curandis ea medicamēta opportuna sint, quæ non sint deterforiæ facultatis expertia. His tamen addendum est, quod quando istius generis excrementa congeruntur in ipsis vlceribus eatenus tamen, vt nō excedant rationē ipsius vlceris qualitate vel copia, non faciunt diuersas in vlcere differentias, ppter ea quia hæc cōcomitantur ipsum vlcus per se & quatenus vlcus: vnde neq; mutant cōmunē rationē vlcis vt vlcus. Verūm quando supra rationem vlcis excreuerint, id illis accidit quod & alijs symptomatibus, nempe quod si plurimum excrescant, tunc exuta ratione symptomatis, induunt rationem causæ, atque subinde incipiunt propriam habere indicationem, atque ita constituunt diuersas vlcum differentias. Nam vbi refertum est vlcus tenuiori excremento, humidum vel saniosum, vel virulentum à medicis nuncupatur. Sed si alterum crassius nimis excreuerit *ῥυπαρὸν* Græci, fordidum Latini appellant. Symptomata verò, quæ magis aliena sunt à natura vlcis, & citra quorū cōplexum potest vlcus consistere, sunt sicut cū dicimus aliquod vlcus callosum, vel ostracolum, vt aiunt Græci, aliquod, aut dolorosum. Differentiæ vero vlcum quarum meminerunt antiqui medici, & ab alijs affectibus accipiuntur, qui cū vlcere, simul complicati con-

sistunt, si velimus exquisitè loqui, nō sunt propriè vlcerum differentiæ, vtpote quoniam hi affectus per se etiam, & citra vlcus, vt Gal. docet, cōsistere possunt, & habent propriam curationem, Sed sequamur in præsentia communem & in veteratam consuetudinem, & eas tanquam vlceris differentias accipiamus. Eiusmodi ergo affectus, à quorum complexu cum vlcere depromimus has differentias quasi vlcerum sint, aut proprii & primarij sunt ipsius vlceratae partis, aut nō sunt eius primarij, sed potius per consensum aliunde malè habet vlcerata particula. A proprio affectu particulae accipiuntur differentiæ vlcerū, quæ maligna, proprie ab antiquis dicta sunt, nam quādo, vt ait Gal. 1. & 4. de comp. med. secundum gen. habitus illius partis in quæ contractum est vlcus adeo vitiatum est, vt alimentū, vel etiam optimum illi particulae distributum à natura, corrumpat in malos & vitiosos humores, atq; deinde ex hac causa redditur difficilis curatio, tūc, proprie antiqui maligna, diuturna, inueterata, vel Græcè *κακοθη* appellabant. Horū verò nō est vna tantū ratio, sed multiplex & diuersa. nam aut ea sola est corruptio humorum, in quos alimentū degenerat, quæ possint consolidatiōni esse impedimento, & cicatrici inducendæ, & ea vlcera, quæ in hunc modum se habent, absolute cacoethe, vel maligna vlcera appellantur.

tur, aut tanta est corruptio, ut vitiosi illi humores non solum inepti sint carnis generationi, & cicatrici contrahendæ, verum & eam consequuti sint acrimoniam, ut abradant & erodant subiectas & circumstantes ulceri partes, & eiusmodi ulcera ἐστιωμενα à Græcis, & Phagedena, exedentia à Latinis: à iunioribus verò corrosiua nuncupantur. Aliquando præterea vitiosi humores in causa sunt, ut putredo ulceratam particulam apprehédât, & quia, ut trita est sententia, quod à putrido tangitur, putrescit: ideo non modò vlcus ipsum putredo corripit verum ad vicinas illi partes serpens eas quasi depascitur. & proinde à Græcis id genus ulcera νόμας ἢ τὸ νέμεδαι quod depasci significat: à Latinis verò depascentia ulcera nominantur. & hæc intercedit, ut docuit Galenus sexto de Compositione medicamentorum secundum gen. inter hanc & priorem differentiam, quod in hac est putredo, & ratione eius serpens, & depascens est vlcus. Solet autem quantum ad ipsam pertinet, plerumque excitare febrem. Estiomena verò vel phagedenæ, non solent comitem habere febrem, exedunt verò & subiectas ulceri partes & vicinas, atque ab herpete hac ratione differunt, quòd herpes exedit idem vicinas partes, verum cutaneas duntaxat, non autem subiectas & profundas: phagedenæ verò cum in d. s. amâ & extremâ

malignitatem deuenirent, solebant à priscis
 medicis vocari chironia à Chirone Centauro,
 qui horum vlcerum curandorū peritissimus
 erat: item & telephia à Telepho heroe, quia si-
 mili vlcere contracto à sagittis Herculis, diu
 fuit miserè cruciatus. solent autem eiusmodi
 phagedenæ, coniunctum habere circumstan-
 tium partium tumorem cum inflammatione
 Vlcera verò quæ non tantum difficilia euadūt
 propter proprium aliquem affectum, quantū
 propter consensum cum aliqua malè affecta
 particula, aut cum vniuerso corpore à quibus
 influunt vitiosi succi, qui naturæ impedinen-
 to sunt, quo minus ad consolidationem pos-
 sint producere, à Galeno ῥεμαπία, hoc est,
 defluxioni obnoxia dicuntur: & vt ille 1. & 4.
 de compositione med. secundum gen. docuit:
 quamuis & aliæ vlcerum differentia ægrè ad-
 modum cicatricem admittant & consoliden-
 tur: hæc tamen vlcera quæ difficultatis occa-
 sionem aliunde habent, propriè à Græcis δι-
 σπονώτα hoc est ægrè cicatricem admitten-
 tia dicuntur. & id quia aliæ quæ ab alijs affecti-
 bus, vel symptomatibus, quorum complexu
 redditur vlcus malignum, suas habent priua-
 tas nuncupationes. Hæ ergo sunt, vel omnes
 vel pleræquæ vlcerum differentia, quarum fa-
 cta est mentio ab antiquis. Et quauis alij etiā
 affectus possint cōsequi vlcera, vel cū illis con-
 iungi,

jungi, vt sunt intemperaturæ, inflammatio-
 nes, erysipelata, œdemata, carnis excreſcen-
 tia, contuſio & dolores, & id genus alia, no-
 luimus tamen ab his ſumere differentia-
 rum vlcerum rationes, quia hæc longè remo-
 tiora ſunt à natura vlcis & propriam priua-
 tamq; curationem deſiderant: vnde opportu-
 num forſitan eſſet, vt aliò orationem conuer-
 tamus: nempe ad exponendos ſcopos, vnde
 de promenda eſt vniuerſa ratio compositio-
 nis, vſusq; medicamentorum, quorum ope cu-
 randa ſunt vlcera: niſi quod fortasſe præſtite-
 rit magis adhuc particulatim tractare eas dif-
 ferentias, quas diximus magis proprias eſſe
 vlcerum, quæ vlcera ſunt, dicebamus enim vl-
 cus omne aut æquale eſſe, aut cauum. In vlce-
 re plano, vel æquali nihil deeſt niſi cutis aut
 cicatrix. Cauum autem, aut ſolum cauum,
 aut cum ſinu eſt, hoc cauernoſum vlcus recen-
 tiores dicunt, quod quidem eſt veluti canalis
 quidam effoſſus in carne. Sinus autem tum
 præſertim appellatur cum amplum habet in-
 ternum ſpaciũ, quod ſi anguſtum fuerit &
 oblongum, fiſtula vel fiſtuloſum vlcus appel-
 lari ſolet. His verò & illud ad damus antequã
 huic capiti finem imponamus, quod nos Ga-
 len. in lib. de totius morbi tempo. docuit, ni-
 mirum quòd & vlcera ſua habent tempora,
 quæ rationem concoctionis eorum excremẽ-

torum sequuntur : quæ solent in vlcereb. generari & congeri. cum enim tenuis ab vlcere & aqueæ ferè substantiæ crudusque emanat ichor seu sanies, principium est: cum verò incipit crassescere, & minori copia effluere, est incrementum : consistit verò morbus, cum iam pus apparet bonum : in inclinatione autem pus, paucum quidem est, sed crassius & albidius. circa hæc satis sumus euagati. Vnde ad exredeamus, quæ ad nostrum institutum pertinent.

De ratione compositionis & vsus medicamentorum, quibus curandum est vlcus concauum. Cap. VII.

AB vlcere cauo sumimus initium, prætermisâ ratione curationis vlceris omnino simplicis, quia, vt paulo antè diximus, eadem est eius & vulneris curatio: itidem etiam de vlcere æquali & plano, cum sola egeat cicatrice, satis erit actum cum exposuerimus quibus auxilijs vel medicamentis sit inducenda cicatrix. Incipiemus ergò à ratione compositionis, & vsus medicamentorum, quæ apta videntur ad curanda vulnera caua, si tamen citra sinum & cuniculum aliquem sint, & citra fistulam, quæque citra complexum alterius, alioquin differentiæ præter defectum

defectum carnis, quæ sit generanda, vt cauita
terepleta, ad planitiem & æqualitatem dedu-
catur antequam consolidescat. Prima ergo in-
dicatio in hoc vlcere est carnis aggeneratio,
quod quidem opus est solius naturæ, non au-
tẽm medici, nisi quatenus ipse potest naturã
iuuare, vt expeditius & citra vllum impedi-
mentum hoc ipsum præstare possit. Hoc er-
go tantum à medico desiderat & expectat na-
tura, vt ea omnia remoueat, & de medio tol-
lat, quæ illi sunt, vel vt esse possunt impedi-
mẽto. Et vt præteream alia quæ externa sunt.
quemadmodum praua victus ratio, incommo-
dus membri situs. & quæcunque id genus a-
lia, quæ ad communia potius & generalia præ-
cepta pertinerent, de illis tantum in præsen-
tia sermonem habebimus, quæ omnibus vl-
ceribus propria & quasi familiaria sunt, quæ-
que primos scopos quæ à medico spectandi
sunt, nobis demonstrant, hæc verò sunt, du-
plex illud excrementum, quod in omni vlce-
re generatur: nèpe tenue & ichorosum, quod
virus appellatur à recentioribus: & crassius
alterum, quod sordes, hæc quidem naturæ im-
pedimento sunt, quo minus possit vlceri car-
nem, probam saltem aggenerare. Ad officium
ergo medici pertinebit procurare vt remouea-
tur duplex hoc excrementum. Detrahitur au-
tẽm sordes per ea medicamenta, quæ deterlo-

riam vim habent: ichor verò per ea quæ exic-
cant: duo ergo in vlcere quocunque primùm
insurgunt scopi: nempe exiccandum & de-
tergendum esse. Verùm quia plerunque hu-
midius & tenuius excrementum copiosius ef-
se solet in simplicibus vlceribus, præterquam
in illis, quæ sordida propriè appellantur. Id-
eò primus scopus in vlcere est exiccatio, al-
ter verò deterfio. Facto autem æquali & pla-
no vlcere, insurgit indicatio inducendæ cica-
tricis. Sed de hoc postea. Redeamus ad prio-
res scopos, nempe desiccandum mox & de-
tergendum esse. Verùm quia neq; satis est no-
uisse in vniuersum siccandum aut detergen-
dum esse, sed & quatenus siccandum aut de-
tergendum est cognoscere oportet, quia ni-
mia exiccatio vtilem etiam materiam agge-
nerandæ carnis absumeret. Ita & nimia exter-
fio, non solùm sordem detergeret, verùm &
nouam tenellamque iam genitam carnem de-
traheret, quia tamen de hoc superius etiam
verba fecimus, ideo breuius in præsentia rem
absoluemus. Diximus autem superius in vl-
cere, quod neque sordidum, neq; humidum
sit suprâ quam requirat communis illa ratio
viceris caui, quatenus vlcus est, non est opus
multa desiccatione, sed ea satis est quæ modi-
cè excedat naturalem siccitatem illius partis,
in qua vlcus est: nempe vt per vnum ordinè,
vel

vel vt à recentioribus dici solet, per vnum gradum, & id quidem non per relationem ad medium inter fines humanæ temperaturæ, sed facta collatione cum naturali temperie vlcera-
tæ partis, & proinde id quod, cum sermo erat de vulneribus, expositum fuit, hoc etiam loco in memoriam reuocandum: nempe quod non idem modus exiccantium in omnib. corporibus, vel particulis vtilis & aptus est ad generandam carnem, quia quæ sicciora sunt, suapte natura egent medicamentis magis desiccantibus, quæ verò minus sicca, minus. Nec minor ratio habenda est particularum, quam vniuersi corporis. Nam sicuti humana corpora plurimum natura & temperatura differunt: ita & partes ex quibus illud coagmentatum est inter se natura & temperatura non parum differunt, aliæ enim sicciores, aliæ humidiores sunt. Et sicut temperamentum corporis vniuersi natura sicciora medicamenta exigunt magis siccantia, & humidiora minus siccantia, ita pars corporis, quæ ad alias relata magis sicca est, præ alijs requirit magis exiccantia medicamenta, & quæ humidior, minus exiccantia: vnde si temperatura vniuersi corporis, cum natura & temperatura vlcera-
tæ partis in siccitate cõspirent, magis siccantia, vt 3. meth. cap. 9. docet Galen. postulat medicamenta. si verò mutuò dissentiant in temperatura: nem

pe quia alterum à mediocritate per siccitatē; alterum per humiditatem labatur à medio, si par vtrinque sit recessus, moderate exiccantia, qualia maximè requireret corpus temperatum essent apta & apposita medicamenta. Sed si impar sit recessus, ita medicamenti vis à mediocritate ad illud extremum declinet, in quod magis inclinat recessus. Non ergo mirandum erit, si in recensendis medicamentis accommodatis ad generandam carnem in vlceribus, multa & diuersa, tam simplicia, quā composita proponemus, quæ tamen non sunt in eodem ordine vel gradu, sed potius in valde diuersis. Inter sarcotica ergo medicamenta, hoc est, ea quæ apta sunt ad generandam carnem in vlceribus, sunt, thus, quod tamen imbecillum est medicamentū, terebinthina, laricea resina, pix vtraque liquida & arida, colophonia, aloe, myrrha, fuligines etiam harum earundem rerum: præterea & ex cælypo etiam fuligo, imò & ex butyro, quamuis hæ leniores sint, caries item lignorum, præsertim verò ex vlmo, farina etiam fœnigræci & hordei fabarumq; vbi non est opus multa desiccatione, utilis esse potest. His verò valentiora sunt, aristolochia, iris, farina erui, cadmia, pōpholyx, vlmi folia, plūbum vstum & lotum, anemonē, multa etiam alia in medium proferri possent, quæ in his recenseri possunt. ne tamen

tamen iusto longiores simus, hæc in præsentia satis sint, reliqua vnusquisq; ex libris tum Galen. de simp. med. facult. tum verò Diosc. poterit describere. Transeamus ergo ad expositionem compositorum, tum eorū, quæ pulueres à recentiorib. arida verò medicamenta ab antiquis dicuntur, quæ etiam aliorum, quæ emplastra vel cerata, vel vt iuniores loqui solent, vnguenta dicuntur, & primū ea exponamus, quæ leuiora sunt, & possunt replere caua vlcera carne, vbi nullus alioquin sit complexus alterius rei diuersam habētis indicationē ab vlcere. Primū ergo est id, quod iuniores resinū vel resinatū vnguentū appellant, facile medicamentum & corporib. non admodum duris accommodatum vlceribusq; non admodum contumacibus, aliquantisper enim calefacit & attrahit, quantum quippe sit satis ad attrahendam vtilem materiam & idoneam ad generandam carnem: modestè etiam desiccet, & habet aliquam detergendi facultatem: & insuper aliquid habet, quod ad concoctionem facit: si concoctione vlceri sit opus, quæ nunquam non utilis est, cum præter alia faciat etiam ad leniendos dolores. Accipit autem resinæ pini, terebenthinæ, ceræ citrinæ, olei communis boni singulorum partes æquales. conficitur primū oleo, resina, & cera ad ignē simul dissolutis & colliguatis.

mox additur terebinthina, vim exiccantem quidem habet, sed eam debilem. Nam quamuis resinæ secundum ordinem fortasse non excedant, remittitur tamen eorum facultas exiccandi mixtura pari olei & ceræ. Sed & de tergendis vim hæc habent, præcipue terebinthina: nec non & digerendi, sed illam etiam modicam, eadem etiam ratione aliquid concoctorij, præterea, vt sæpe diximus, habet, & ex terebinthina non nihil astringentis: vnde eiusmodi medicamentum, in primo ferme ordine erit, aptum mollioribus corporibus & vlceribus in carne subortis. Non procul ab hoc facultate & viribus est vnguentum, quod Aureum, tum Mesue, tum verò iuniores appellant, cuius confectio accipit, ceræ nouæ vncias sex, olei libras duas & semissem, terebinthinae vncias duas, resinæ pini, colophonæ singulorum sesquiunciam, thuris, mastiches singulorum vnciam, croci drachnam. Eliquata cera ex oleo, iniiciatur terebinthina, postremo colophonia & thus, primùm probe tusa, deinde simul mista refrigerascente medicamento inspersa iniiciantur, postremo addito etiam croco omnia probe commisceantur. Si hoc medicamentum cum priori conferamus, erit eo aliquanto magis siccans, priori enim additur colophonia & mastiche, & thus, quæ omnia siccant. Præterea verò maiorem

iore[m] etiam vim concoquendi habet ex thure & croco, magis etiam astringit, vnde illo in super magis roborare poterit particulam affectam, & repellere, si aliquis sit timor, ne ad vlcus humores confluant. Quibus omnibus bene æstimatis, facilè erit iudicatu, quòd hoc medicamentum maioribus & difficilioribus vlceribus erit magis idoneum, cum magis deficcet, aliquanto etiam magis digerat & concoquat, roboret & repellat. Tertium verò quod & in maiori vsu est, à Mesue & alijs Arabibus & iunioribus medicis Basilicon appellatur quasi regium, vel regale dicas. Cuius descriptio duplex est: de eo autem loquor, quod Basilicon magnum appellat, & differunt duæ descriptiones simplicium pondere & proportione, non autem numero vel natura. Prima enim accipit ceræ albæ, resinæ pini, sepi vaccini, picis, terebinthinæ, thuris, myrrhæ, singulorum vnciam, olei quantum satis est. Alia verò descriptio impares accipit eorum simplicium ex quibus conficitur partes, nam accipis primùm ceræ vncijs sex, picis verò tribus singulorum aliorum addit sesquiunciam. Prior quidem descriptio in omnibus erit potentior, nempe in exiccando digerendoq; & abstergendo, atque in extrahendo ex profundo. Nam cum omnium sit par pondus in prima: in altero verò, ceræ sit duplum pondus ad pi-

cem & quadruplum ad alia, necesse est, vt aliorum omnium vis longe magis in secunda obtundatur quàm in prima. Prima ergo valentior erit altera. Vnde & difficilioribus & maioribus vlceribus curandis erit accommodatior, ambæ tamen prioribus maiorem vim siccandi detergendiq; habent, & è profundo extrahendi ob picem & myrrhâ satis copiosam. magis etiam mollire possunt ob vaccinû adipem. in cõcoctoria aut facultate non multa est differentia. Nam quâuis in Aureo sit crocus, non tamen copiosus inest, in hoc autê thuris plus accipitur. Laudatur verò hoc medicamentum præsertim in neruorum vlcerib. Sed de hoc tamen suo loco sermonẽ habituri sumus. Sed quia omnia, quorum hætenus meminimus, medicamenta, quamuis desiccant satis modestè : & aliquantisper etiam detergant, sunt tamen & calida, & vim, vt dicebamus, attrahendi habent, quæ conditiones aliquandò in vlceribus, præsertim verò in eorum initijs suspectæ sunt, si maiora sint vlcera & profundiora, si etiam corpus sit immundum aut etiam plenû. nimirum ne interdum inde inflammatio adducatur ad vlcus. Vnde Galen. 3. metho. cap. 8. protulit hæc sententiam: nempe quòd quamuis interdum loci intèperies medicamentorû ad refrigerantium vsum adigat, non tamen opportunus admodum est vltus
hyo.

hyoscyami, aut mandragoræ, quamuis desiccando possent vlceri accommodari, quia nimis refrigerant, & eadem etiam ratione resina, pix & bitumen, quamuis modicè quidem desiccant, nonnunquam tamen sunt medicamenta non admodum vlceribus commoda, utpote, quia eximius est in ipsis calor, qui remittendus est, si tutò illis uti velimus, miscella aliquorum refrigerantium. à qua præterea sententia neque locus primo de composit. medic. secundum gen. cap. 12. descriptus videtur esse alienus: vbi ait Galenus, quòd vlcera inter initia requirunt medicamenta quæ repellant, ne suboriatur inflammatio: vbi verò tuti ab inflammatione simus, opus relaxantibus erit, ut si quid inclusum sit, exhalare possit, imò etiam si aliqua sit contracta inflammatio, non tamen magna, ut citius soluatur, adhuc utilis est laxantium vsus. At verò repleto iam vlcere, & reddito æquali, cum iam opportuna esse incipiunt, quæ cicatricem inducunt ad astrigentia redeundum. Vnde non erit etiam alienum à nostro instituto, si & de medicamentis egerimus, quæ desiccant & refrigerant cum aliqua etiam astrictione, ut interdum illis solis, interdum verò commixtis cum alijs calefacientibus pro rei exigentia & opportunitate uti medici possint. Incipimus verò à moderatioribus & facilio-

ribus, primumque ab illis quæ priscis etiam temporibus erant in usu: primum ergo describemus illud quod Mesue & iuniores unguentum Triapharmacum appellauerunt: alij vero unguentum ex lithargyro, quod ita describere Mesue & iuniores. Accipiatur lithargyri exactissime triti & leuigati pars vna, cui perfundatur nunc olei, nunc aceti, atque eatenus conterantur simul, donec ad compagem & consistentiam emplastri vel unguenti deuenierint. Quod quidem medicamentum, si in hunc modum parabitur, moderatè quidem desiccabit: quamuis enim acetum, præsertim acre, vim maiorem desiccandi lithargyro impertiatur, præterea & refrigerandi: oleum tamen, quod pari ferè portione immiscendum est, efficit, ut neque multum desiccare possit, magis tamen siccat & refrigerat, quàm quando ex solo oleo & lithargyro, ut superius diximus, fit medicamentum. Acquirit etiam ex multa illa cōtritione & leuigatione partium tenuitatem, sed magis ex aceto, vnde & aliquanto detergere potest, ex eodem præterea habet, quod refrigerando repellere possit influentes ad vicus superuacuos humores: verum non est validum admodum medicamentum, si hoc modo paretur: imò quod teneris & mollibus corporibus aptum, non autem plurimum siccis & maioribus profundioribusque vlcerebus.

Vali-

Validius autem erit, si eo modo paretur, ut in altera descriptione docuit Mesue: quemadmodum ferè ex Galeno 1. de compositione medicam. secundum gen. transcripsit. Conficitur verò non solum per triturationem & mixturam, verum per decoctionem in hunc modum. Accepta selibra lithargyri optimè contriti, aceti verò acris, & cui nihil aquæ furit immixtum, tantundè: illis infundatur & olei veteris libra, omnia deinde facili non violenti coctura ad consistentiam, quæ manus non iniquet, ducantur. Emplastrum hoc, ita enim eiusmodi medicamenta appellabat Galen. magis priori desiccatur & minus refrigerat: & id duplici ratione. Primum quia vetus oleum magis siccatur, & magis etiam calefacit: deinde verò, quia tum coquitur medicamentum, efficitur ratione ignis minus refrigeras, & quia humiditas digeritur, ideo fit magis desiccans, ut ibidem docuit Galen. qui & hoc addidit, quod semper quò magis coquuntur eiusmodi medicamenta, eò fiunt siccantiora: quapropter & difficilioribus maioribusque ulceribus erit accommodatum medicamentum. Sed hoc non est prætermittendū, quòd tanquam rem multi momenti, eodem loco docuit, nempe quòd licet hanc nos mensuram præscriperimus huic medicamento, non est tamen putandum eam esse ita statam ac firmam

seruandam, vt non sit eorum ratio pro varijs
 occasionibus immutanda. Nam possumus in
 terdam oleo vti non veteri, sed communi: ta-
 men nunc id nosse oportet, quod in desiccando
 infirmius erit medicamentum, & facilio-
 ribus idoneum: interdum verò liquidorum
 simplicium maiorem copiam, interdum mi-
 norem infundere possumus, nam interdum
 par pondus omnium accipitur, atque ita de-
 inde coquitur: nimirum vt singulorum trium
 accipiatur libra, nonnunquam duplum, tum
 olei, tum aceti ad lithargyrum accipitur. po-
 test & triplum accipi: vt tamen illud noueri-
 mus, quòd quo liquores maiori copia ad li-
 thargyrum effunduntur, eò etiam, vt ad consi-
 stentiã congruentem istiusmodi medica-
 mentis adducatur, magis coquenda sunt. & quo ma-
 gis coquantur, eò, quantũ ad formam medica-
 menti pertinet, fit magis tenax & glutinosum,
 & particulæ facilius hærens: quatenus ad co-
 lorem, fit magis nigrum & splèdens perinde,
 vt bitumen. Vnde nonnulli in quibus est A-
 nicen. illud vnguentum nigrum appellarunt.
 Quo verò ad vires attinet, fit magis desiccans,
 & maiorem tenuitatem partium sibi cõparat,
 & proinde eò etiam accommodatius medica-
 mentum erit curandis vlceribus cum sinu, &
 profundioribus (iuniores dicerent cauerno-
 sis) interdum & fistulosis. Sed postquam de

his medicamentis, quorum basis est lithargy-
rus in præsentia tractatio est instituta, de ter-
tia etiam compositionis ratione agamus, qua
conficitur emplastrum, quod Gal. ex lithargy-
ro & œnelæo, sicut prius ex lithargyro & oxe-
læo solitus est nominare: propterea quia alte-
rum ex aceto & oleo, alterum ex lithargyro vi-
no & oleo paratur. De hoc verò non est cur
multa dicamus, quoniam paratur sicut illud
quod ex oxæleo conficitur, & hoc quoque
maiores vires ex maiori concoctione sibi com-
parat, sicut & alterum, & eadem potest esse
diuersitas, si oleum vetus vel nouum acci-
piatur: item quòd longiori coctura opus est,
quòd copiosiora, tum vinum, tum oleum in-
ijciuntur: item si loco aprico sub solaribus ra-
dijs sit coctum adeo, vt quandoque per totam
diem canicularibus temporibus Galenus co-
xerit, euaseritque præstantissimum medica-
mentum, quo deinde vsus, difficilima & ca-
uernosa vlcera carne primò repleuerit con-
glutinaueritque, & tandem ad cicatricem de-
duxerit, non minus quàm si vsus esset suo illo
ab ipso ita decantato vnguento vel emplastro
quod diachalciteos, vel diapalma appellaba-
tur. Verùm in cōfectione istius ex lithargyro,
hoc reliquum est, vt moneamus esse accipien-
dum vinū clarum, albū & tenue, vt erat anti-
quius Falernum, nāita & magis desiccās erit,

& magis digerens. Sed vt magis roboretur particula, & magis repellatur influxus superuacaneorū humorum, oportet, vt præterea sit alicuius astrictionis particeps. Sed præterea & de medicamentis illis agamus, quæ à iunioribus composita sunt, & in præsentia in vsu frequenti habentur: primumque de eo quod passim Vnguentum ex plumbo dicitur. Accipit autem plumbi vlti, lithargyri singulorum vncias duas, cerusæ, stibij, hoc est antimonij singulorum vnciam, olei rosati quantum satis sit. Aliqui tamen ceræ vncias duas, & semissem adijciunt, olei verò rosacei & terebinthinæ singulorum vncias quatuor, componunt autem prius liquefacta ex oleo cera, deinde addita & commixta terebinthina, postea istis ab igne detractis, metallica exacte trita, & in puluerem redacta, inijciuntur & probe miscentur. Medicamentum hoc desiccans est & satis insigniter, & præterea alicuius astrictionis est particeps, refrigeratque: quamuis magis refrigeret cum sit citra terebinthinam, reliqua enim omnia præter hanc refrigerant. Non magis autem astringit, neque magis digerit aut detergit, quia terebinthina vim habet & detergendi & digerendi & non astrictionis experts. Plumbum verò & si suapte natura frigidum sit & humidum, tamen dum comburitur fit exiccans medicamentum & mixtæ

mixtæ quodammodo naturæ: ex ignis, n. calore acquirunt tenues quasdam & calidas partes, per quas & digerere aliquâtis per poterit & non nihil detergere, nisi lauetur: per lotionem enim ab eo detrahiur quicquid calidi sibi comparauerat sicut & calx: remanet autem frigidum desiccans, deponit præterea & omnem morsum, vt & oculis euadat idoneum & commodum medicamentum, sed omnino retinet ex igne aliquam partium tenuitatem. Antimonium verò, quod ab antiquis auctoribus dicebatur stimmi, vel stibium, & ipsum frigida est non tamen insignis, temperaturæ. Auicenna enim refrigerare ait in primo ordine, desiccare verò in secundo, sed non exiguam vim habet astringendi cum illotum est. nam si lauetur, non parum exoluitur hæc eius facultas, sed adeò vt prope accedat, sicuti docuit Galenus quarto de Compositione medicamentorum secundum locos cap. 4. ad eorum medicamentorum ordinem, quæ mordacitatis sunt expertia. Cerusa verò & ipsa modicè refrigerat, non nihil etiam astringit, sed exsiccat quoque, si Auicennæ credimus, in secundo ordine: emplasticum tamen est medicamentum. In vniuersum ergo medicamentum desiccans est sine vlllo morfu, quod præterea potest repellere influentes ad vlcus superuacaneos humores, tum ratione astrictiois, tum verò empla.

sticæ facultatis. quare poterit caua vlcera carne replere, & non modo ad æqualitatem, verum ad cicatricem etiam producere. Possimus autem & plurima alia medicamenta describere, quæ non parum viderentur præsentî instituto facere, ea tamen in præsentia omittimus, ne iusto longiores videamur, vel potius in sequentes tractationes differimus, utpote, quia cum ea sint valida medicamenta, & ut Græci dicunt πολύχρηστα hoc est multiplicis usus, potius ad vlcera difficilia vel maligna curanda idonea sunt, quàm ad hæc simpliciora de quibus in hoc loco sermo à nobis est institutus: quamuis possint interdum ita parari, ut etiã his simpliciorib. curandis possint accommodari. Et ne idem sæpius repetendo nimium temporis conteramus, vniuersam horum rationem ad magis opportunum locum reserua-
bimus. Conuertamus ergo iam sermonem nostrum ad medicamenta apta curandis vlceribus, quæ cum complexu alterius rei, siue affectus illa sit, siue aliud quidpiam, quod impedimento sit, quo minus vlcus curari possit, nihil aliud remoueatur. Et primum agemus de vlcere, quod *δυσεπούλωτον* à Græcis appellatur, quasi dicas ægrè recipiens cicatricem.

De cura

De curatione & simplicibus medicamentis, quæ
 tum ad ea vlcera pertinent, à Græcis *δυστα-
 λωτα* propriè dicta, tum quæ ad maligna
 adhibentur, id est *κακωνθῆ* appellata.

Caput VIII.

SI memoria ea tenemus, quæ superius fuere
 exposita, nempe quod ægre admittentia
 cicatricem ab antiquis vt testatus est Ga-
 nus propriè ita absoluta nuncupatione, nul-
 laque addita adiectione, illa dicebantur, quæ
 nullum in se vitium alioquin haberent pro-
 prium, quod esset impedimento inducendæ
 cicatrici, sed vniuersam istius incommodi ra-
 tionem habent à consensu cum aliqua alia
 particula, vel cum vniuerso corpore, vnde vlce-
 ri influunt superuacui & vitiosi succi, qui im-
 pediunt, quod minus possit contrahi cicatrix
 Addit tamen Galenus sexto aphorismorum,
 quòd interdum hæc difficultas accidit, non
 tantum ex fluxione, quæ ab alijs partibus
 fit, sed potius ex aliquo vitio contracto in os-
 se subiecto vlcerae carni: nam ab eo vi-
 rus quoddam effluens obstat cicatrici indu-
 cendæ, vel etiam si inducatur, in causa subin-
 de est, cur iterum erodatur ob eius acrimo-
 niam. Cum ergo in hoc vlceroso statu,
 vt ad primam & propriam causam veniam,
 complicati affectus, quorum alterum in causa

est cur nequeat alterum curari: nulli dubium esse potest, quòd primum intendendus est animus, si medicorum omnium præcepta sequi velimus ad affectum illum, vnde ortum & occasionem habet ea difficultas. Et quia à fluxione pendet vniuersa occasio, primum ergo occurrendum fluxioni, & aut sistenda, aut auertenda à loco affecto. Sistetur autem præcipuè, si aut vniuerso corpori, aut particulæ à qua occasionem habuit fluxio, probè consulamus, vacuatione, aut per missionem sanguinis, aut per purgantia medicamenta: deinde per remotionem causæ illius, ex qua, aut multus, aut vitiosus humor, qui defluebat, generabatur: sed hæc non sunt in hoc loco, nisi summam tractanda, quia non pertinent ad primum hoc nostrum institutum. Ergo vt breui in vnum complectar omnia, auertitur fluxio partim per topica remedia, quæ vlceri adhibentur, partim verò per reuulsionem primum, mox & per deriuationem. Reuulsio quidem fit, dum trahuntur fluentes succi procul & ad contrariam partem, quæ fieri potest, vel cum vacuatione, vt per sectam venam, vel incisas cucurbitulas, vel per hirundines, item per purgationem per aluum inferiorem, vel vomitum. Citra conspicuam autem vacuationem, fit per frictiones, per cucurbitulas absque incisione, per vincula dolorifica, interdum & per lotiones.

nes. Deriuatio verò fit quando his eisdem instrumentis fit attractio ad vicinam aliquã partem: atque hæc breuiter & per transfennam attingisse sufficiat. Topicorum verò seu localium remediorum duplex est ratio, alia enim procul à loco affecto apponuntur, qua parte transeunt humores defluentes ad locum, & hæc vulgo emplastra, vel vnguenta defensiva dici solent, utpote quæ obstant & defendant transitum humorum ad ipsum locum. Defendunt autem quia stipant particulam cui apponuntur, & illam quasi constringendo & densando claudunt meatus per quos feruntur humores. Alia verò vlceri apponuntur, & apposita duplicem vim habent: primã quidẽ, vt ingruentes humores repellant à se ad alias partes, deinde, vt receptos iam, si omnino nequeunt aliò exprimere, exsiccando vel digerendo absument. Scopi verò à quibus pendet vniuersa ratio compositionis horum medicamentorum hi sunt, nempe priorum, quæ recentiores Defensiuã vocat, vtea agant, quæ paulo antè diximus astringendo & refrigerando: astrictio itaque & refrigeratio erunt compositionis illorum scopi. Ex medicamentis ergo erit eorum compositio, quæ vim refrigerandi & astringendi habeat: sed cum his etiam ponamus, quæ vim habent emplasticam: in alijs verò quæ vlceri sunt apponenda, scopi iidem erunt astrictio, refrigera

tio & exsiccatio, & ea etiam maior, quàm in alijs vlceribus, de quibus hactenus egimus, cum non solum sit opus exsiccare humiditatem, quæ vlceris ratione subcrefcit, sed etiam præterea quæ influxit. Primum autem de prioribus sermonem habeamus. Hæc itaque loco opportuno apposita, partim astringendo ineatus, per quos patet aditus ad vlceratam partem, partim ab emplasticis, si medicamenta aliqua istius naturæ indantur, illis repletis, partim etiam redditis humoribus, qui fluxuri sunt, vi refrigerantium crassioribus, difficiliorem transitum ad vlcus præstant. Locus autem accommodatus his vnguentis apponendis, in cruribus quidem aut brachijs, est supra vlcus per sex, aut septem, aut octo digitos: quia plerunque ex superioribus partibus succi in his vlceribus solent defluere, in alijs locis aut circumcirca sunt apponenda medicamenta id genus, vel ad locum illum, per quem medicus rationabili aliqua coniectura iudicat fieri defluxum noxiæ materiæ. Materiam verò aptam compositioni horum medicamentorum, in vniuersum quidem, nuper exposuimus, nempe quia omnia refrigerantia, astringentiaque, nec non emplastica huic negotio sunt imprimis apta, in quib. si de simplicibus loquamur, sunt multi succi & aquæ: sicuti succus plantaginis, solani, polygoni, semper

temper viui, lenticulæ in paludibus nascentis
vmbilici veneris, vuæ acerbæ, portulacæ, cu-
curbitæ, cucumeris, imo & in aliorum præser-
tim eorum, quæ acida, vel austera sunt, & piro-
rum, & aliorum fructuum acerbiorum. itidē &
harum earundem rerum aquæ, & præterea ro-
facea aqua, item & acetū non valde acre & om-
phacium, album oui. præterea & multa arida
medicamenta intrita, qualia sunt bolus armen-
na, terra lemnia, lapis corallius, lapis hæmati-
tes, sanguis draconis, folia rosarum arida, cyti-
ni mali punici, malicorium, balauftia, & id ge-
nus alia multa; inter olea autem huic officio i-
donea sunt rosaceum, præsertim omphacinū,
item & myrteum, melinum quoque, hoc est,
quod fit ex malo cotoneo. Possunt autem duo
vel plura horum mutuo mixta componi, vt ex-
empli causa. Si acceperimus rosaceam aquam,
& illi acetum addiderimus, vt si partem vnam
aceti, & duas aquæ acceperimus, & si duorum
ouorum etiam album iniecerimus, & omnia
simul conuassata commiscuerimus, erit ac-
commodatum medicamentum, neque dete-
rius euadet medicamentum, si addatur etiam
tantundem olei rosacei, præsertim omphaci-
ni, aut alterius olei ex his quorū nuper memi-
nimus. Si etiā succū solani, plantaginis accipia-
mus, & addito aceto illis vtamur: itē si contusa
portulaca, & illi addito suceo vuæ acerbæ mox

vtriusque succum exprefferimus, acetum quod
 addiderimus, vel citra etiam acetum, optimū
 & maximè opportunum erit medicamentū.
 Possunt interdum & administrari medicamē-
 ta istius generis in hunc modum: nempe vtrā-
 liquo ex supra numeratis oleis illiniamus lo-
 cum aptum huic officio, postea aridum aliquē
 puluerem inspergamus: sicuti si acceperimus
 arida rosarum folia, bolum armenam, draco-
 nis sanguinem, & omnia probè trita rediga-
 mus in puluerem postea inspergendum, quod
 si addamus aut cytinus, aut malicorium, aut
 quidpiam aliud astringens, valentius erit me-
 dicamentum. Sed si post hos insperfos pulue-
 res lineam aliquem panniculum perfunda-
 mus, aut aqua rosacea aut aceto, vel aqua etiā
 communi frigida immixto aceto commodius
 res se habebit, & melius etiam, si panniculus se-
 pe, dum siccescit, madefiat eadem aqua. Phar-
 macopœi autem solent compositum medica-
 mentum seruare ad hos vsus, quod vulgo vn-
 guentū Defensiuum vocant, cuius hæc est cō-
 sectio. Accipit boli armenæ semunciam, san-
 guinis draconis, terræ lemnæ singulorum ses-
 quidrachmam, olei rosacei sesquiunciam, myr-
 tini semunciam, ceræ albæ sex drachmas. Dis-
 soluta cera ex oleis, postquam aliquantisper
 ab igne remota refrigerata fuerint, illis arida
 medicamenta optimè contrita & leuigata in-
 ijiuntur,

ijciuntur, & cum exactè mixta fuerint, infundantur in aquam rosaceam, vel acetum rosaceum, vel vtrumque: non remouetur autem hoc medicamentum nisi alternis diebus. Et hætenus quidem de hoc medicamentorum genere. Alia verò quæ vlceri imponuntur, vt diximus, oportet vt vim desiccandi habeant & repellendi, vt tamen neque etiam deterforiæ facultatis sint omnino expertia: quantum verò ad desiccandi rationem pertinet, & si vtrumque medicamentorum genus, quibus curanda sunt vlcera quæ difficulter curantur, & ægre cicatricem admittunt: nempe & id quod idoneum est illis quæ ægrè ad cicatricem deduci possunt, nondum tamen maligna sunt, insignem vim desiccatoriam requirunt, maiori tamen desiccatione opus est, vt maligna commodè curari possint, quàm vt ea quæ solum *δυσπολύωτα* dici consueuere. Veruntamen præterea & id aduertendum est in vtroque horum vlcerum genere, nimirum vt procuremus, quantum fieri potest, vt citra morsum fiant hæc omnia, quæ requirit probæ eorum curatio, quod tamen non est admodum facilè. Nam vt i. de composit. medicamentorum secundum gen. docuit Galenus astringentia facilè solent vlcera exasperare. Præterea verò cum in his quæ nondum maligna sunt, difficultas à fluxione occasionem vniuersam ha-

beat, sicuti ad repellendum est opus astringentibus: ita propter eum humorem qui influxit & iam receptus est in vlcerata parte necessaria sunt quæ digerât & è profundo attrahant: vix autem fieri potest, vt id genus medicamenta non sint acria, & proinde etiam non excitent dolorem: quo deinde fit, vt facile superueniat inflammatio, quæ in causa est, vt vlcus exedatur, & augeatur, & hæc eadem incômoda longè magis insunt malignis vlcerebus. Quare huc tendit omnis industria medici, vt eam medicamentorum materiam deligat, quæ circa morsum desiccet. Et quia horum particulatim nequit vna ratio vnusque definitus modus præscribi, quia neq; omnia corpora, neq; omnes in eodem corpore partes ab eisdem æqualiter solent morderi, & propterea etiam difficile admodum est statim prima die assequi scopum exquisitè in vsu medicamentorû: imò plerumq; necesse est sæpius mutare rationem medicamenti, additis nimirum illis, quæ aut obtundant, aut exacuent vires, obseruata nempe inpressione & mutatione, quæ in vlcere vi medicamenti facta est, cum medicamentum detrahitur: nam interdum, licet medicamentum validè tum astringat, tum detergat & desiccet, non videbitur tamen inordere, quia copia humoris, & fordis, quæ vlcere obducta est, remittunt acrimoniam & morsum medicamenti

menti alioquin acris & mordacis, paulò autem post, vbi fuerit vlcus siccius, & magis mundum ope illius medicamenti redditum, non poterit amplius illud ferre, sed erit necessarium mutare in aliud, eiusdem quidem facultatis, in vniuersum verò tanto imbecillioris, vt minimè mordeat, dummodo neque adeo etiam sit imbecillum, vt nequeat vlcus desiccare, neque quantum opus est detergere & mundum efficere. vnde non modo vtile sanè erit, verum & necessarium, vt medicus, qui rectè voluerit & appositè vti medicamenti, sæpe cum id quod vlceri adhibuerat detracturus est, post detractionem consideret copiam tum fordis, tum humoris, quæ tam vlceri, quàm detracto medicamento insident, vt deinde hæc conferat cum illis quæ ante illius medicamenti appositionem diligenter obseruauerat: ex eorum si quidem collatione facile percipiet vires, & opus illius medicamenti. Præterea verò an expediât viribus illius addere, quatenus ad desiccationem, vel detersionem attinet. Sed neque minoris momenti est præceptum illud quod nobis à Galeno quarto de Compositione medicamentorum secundum genus traditum est: oportere medicum particulatim sibi cognitionem omnium simplicium medicamentorum comparare: particulatim inquam, quia non est illi satis cognouit-

se medicamentorum vires & facultates in vniuersum: sed eorum ordines & gradus oportet perspectos habere, quæ illi in hos vsus venire possunt. Ita enim fiet, vt facilius, siue illis simplicibus vti voluerit, siue compositis, & ad affectus statum & conditionem, atque ad corporis & particulæ naturam ea referens, ad propositum scopum proximè accedat. Nos ergo in præsentia doctrinam & instituta Galeni sequentes, primum simplicia medicamenta, quæ in his desiccantis & detergendis vlceribus, non omnia quidem, sed quæ sunt vsitatiora exponemus: deinde verò & de compositis agemus. Incipiemus autem à metallicis medicamentis: nempe ab his, quæ in mineris vnde metalla effodiuntur solent reperiri. Cadmia ergo prima in examen veniat, quæ quidem vim desiccandi habet, & eam modestam & citra morsum, præsertim ea quæ in mineris reperitur. nã si inde vel eiecta, vel etiam aliqua ratione deuoluta, vel in aliquo torrente vel alioquin in præterlabente aqua diu iacuerit, vitiatum eius facultas, & de vi desiccandi detrahitur: siccantior autem efficitur, si ex aceto, vel vino giluo pellucido & tenui aliquotulum astringente, quale antiquitus erat Paler num, fuerit lota, nunc putarem non futurum ineptum vinum ex Peloponneso Venetias delatum, quod vulgo Romaniã vocant, & quodcun-

zunque aliud simile, si ex his inquam per æsta-
 tem pluribus subinde diebus in sole teneretur:
 chalcitis verò longè hac magis desiccatur, quocunq;
 modo illa vtatur medicus, siue vsta siue elota. Sed cū
 citra exustionem in vsum venit, acerrimum &
 valentissimum medicamentum est, adeò vt crustas
 perinde excitet, vt ignis. cū verò vritur, mitescit
 eius acris & mordax vis, ita vt facilè à solidioribus
 & duris corporibus ferri possit. Sed & minus
 desiccatur, quàm cruda & quæ ignem non sit
 experta. Cū verò & post vstionem eluitur, mitior
 adhuc fit, & cuiuscunq; morsus ferè expers:
 minus tamen quàm illota desiccatur, vt mollioribus
 etiam corporibus possit esse vtile medicamentum.
 Ad id genus verò pertinent chalcanthum, quod à
 Latinis lutorium atramentum appellatur, sory-
 que & misy, nisi quod chalcanthum alijs
 omnibus magis siccatur, magisq; astringit. huic
 succedit chalcitis, postea misy, deinde sory. vn-
 de sory his crassius est, atq; in omnibus imbecil-
 lius, misy verò chalcantho & chalcitide minus
 siccatur, minusq; vrit & minus mordax est, in
 his tamen omnibus eadem ferè ratio est cum
 vruntur, & cum lauantur. Per vstionem enim
 primum, mox & longe magis per loturam do-
 matur, & retunditur morsus omnium metal-
 licorum: quauis desiccatoria vis & ipsa remit-
 tatur, remittitur præterea & astrictio: non ta-

men omnino aboletur .” Sed quod & diphryges antiquitus appellatur, in his medicamentis recenset Galenus quæ optima sunt ad vlcera curanda, quæ ob copiam influentis humoris ægre admodum cicatricem admittunt: vtpote quoniam valenter quidem desiccet, nequeque tamen valde mordax est, & præterea insignem habeat vim astringendi, quamuis non tantam, quantum habent chalcitis & chalcanthum, antequam vrantur. ærugo verò chalcitidi par medicamentum est, quantum ad robur & morsum pertinet: si vltia conferatur cum vltia chalciride, & vtræque etiam conferantur inutuo, quando nondum ignem expertæ sunt quippe quæ fortissima sunt medicamenta, vtpote quæ perinde, vt ignis carnem vrant & crustas concitant. Mutuò tamen alioquin harratione differunt, quòd ærugo valenter detergit, cuiuscunque verò astrictiois expertus est, cuius tamen particeps est chalcitis vnà cum alijs, quæ illi cognata genere sunt. Alumen etiam satis abunde siccat, quia tamen valenter admodum astringit, nõ est eius admodum frequens vsus in curandis vlcibus, eius in quò solius & citra aliorum misturam: sicut aliquando reliquis utebantur in vlcibus. antiqui solis aridisque inspersis. præterea verò ab hoc vsu non sunt aliena, imo quammaximè vtilia hæc, quæ & ipsa inter mineralia recensentur.

aris

æris nempe & ferri squama, & recrementum plumbi, & plumbum, omnia siquidem vsta satis siccant, nihil tamen, aut parum admodum mordent. In hoc autem squama æris ab alijs differt, quòd ab stergendi facultate prædita est. sed & chrysocolla appellata quam vulgo & aurifices & seplasiarij Arabico vocabulo boracem appellant, in his medicamentis, quæ inter mineralia vel metallica connumerantur, poni solet, desiccant enim satis, neque multum mordet. Ex alijs etiam simplicium medicamentorum differentijs multa possunt deprimi nostro huic instituto facientia, quorum eodem quarto de Comp. medic. fit mentio, quia aut sine vlllo morfu, aut sine multo saltem vim habent nõ modicam desiccandi, vt ichtyocolla, sarcocolla, sed etiam lapis specularis, cum comburitur, itemq; vstum vitrum. Sed & buccinæ ostrearum, & reliquorum id generis testæ combustæ citra vllum morfum nõ ingenerosè desiccant. Nõ modo ergo his medicamentis possumus in emplastris, vel vt nunc loquimur, in vnguentis vti, verum & ita aridis, & in puluerem redactis atque, vlceribus, tum malignis, tum verò ægre contrahentibus cicatricem inspersis. Ex herbis quoque plantisque non pauca colligere possemus, sed nonnulla tantum proponemus, collecta tum ex Galeno, tum verò ex Dioscoride, relinquentes deinde labo-

rem auditoribus ex eorundem lectione: alia etiam huic negotio opportuna inde desumpta, huic loco addenda, & vt prætereâ in præsentia fructum Ægyptiæ spinæ, qui exsiccat quidem, sed non minus astringit, vtpote qui his locis incognitus sit: galla, quæ omphacitis hoc est immatura dicitur, exsiccat, & non parum astringit, item malicorium, & rhus, sed & multæ tum herbe, tum radices, quas 4. de Compositione medicamentorum Galenus recenset, non parum exsiccant & astringunt, vt aristolochiæ radix, iridisque, item & acori, panacis, chameleontis nigri, cyperi, dracunculusque & gladiolus insigniter desiccant, sed generosius etiam centaurium, polium. Terris etiam aliquibus ad exsiccandum utebantur antiqui, quorum aliæ magis, aliæ minus exsiccabant. ampelitis enim magis, cretrias autem minus: sed & Lemnia sphragis, vel sigillata terra, & armena bolus noningenerosè desiccant, lemnia tamen astrictionis non est expers, & citra morsum hæc agunt. Possem cum his ponere lapidem hæmatitem & xistum & corallium & alia multa ex libris de medicament. simplic. facultatibus, & Dioscoride decerpta. itaq; 6. de fac. simpl. medic. Gal. ad curanda maligna vlcera plurimū valere ait, si cicer cum melle adhibeatur, itidem & lupinorum decoctū, prætereâ verò isatim mirificè quibuscunque malignis

lignis vlceribus resistere dixit, quamuis etiam putrida, vel exedentia sint. Sed quia interdum non potest ita sola ferri à quibusdam corporibus, vtpote quoniam validum sit admodum medicamentum, docuit etiam qua ratione mitigari eius vehementia possit, quatenus facilius feratur, nempe si tritis eius folijs panis immisceatur, hordeieue aut tritici farina, vel polenta. Septimo autem eiusdem operis libro dicit etiam decoctum albarum violarum esse vtile, si cerato misceatur, vlceribus, quæ ægrè cicatricem admittunt: malignis verò præter centaureæ minoris folia, arida & trita, cuius & superius meminimus: brasica, & eius succus vtilia medicamenta, item & hederæ folia viridia ex vino cocta. Dioscorides verò præcipue folia hederæ nigræ laudat, cortex etiam radicum capparorum à Galen. & à Diosc. facta ex eo cataplasmata laudibus multis effertur, nec non & papaueris corniculati folia & flores sordidis malignisq; vlceribus vtilia sunt. Nam eam detergendi vim habent, vt nisi posteaquam mundum factum fuerit vlcus, ab eis desistas, carnem puram eliquare valeat. At verò, polium aridum inspersum, præsertim verò illud quod minus est, curare maligna vlcera tradidit: poliũ verò quod heracleum nuncupatur, non modò hoc præstare posse ait: verũ & ossa nudata carne con-

regere. Sed & peucedani radicem vlcerebus malignis easdem vires habere testatur, vt purgare possit vlcera, implereque & ad cicatricē perducere. Inō & osfium squamas abscedere facit: sed & scordium aridum illis vtile esse ait, & cordicem radicis solani, quod maniacū appellatur. nono verò de simpl. med. fac. vbi de chryfocolla agit, factitiæ cuiusdam meminit, quæ in mineris nequaquam effoditur, sed arte conficitur ex vrina pueri, quæ in æreo mortario confecto ex rubro ære, quod sanè tenerius & mollius est, pistillo item æneo circumducta eatenus arteritur, donec quasi de rasō, vel potius dissoluto de parte ære, vrina ad mellis crassitudinem deueniat, idque fiet facilius, si in sole, vel in calido loco fiat. Euadit autem medicamentum malignis & contumacibus summe vtile, vtpote vt multum siccet, neque tamen multum mordeat: potest autem in vsum venire & solūm citra aliorum complexum, & cum alijs etiam opportunis medicamentis commixtum. Dioscorides verò glandes laudat cum salita axungia: folia item vrticæ, si ex ipsis adiecto sale, fiat cataplasma, sed de simplicibus quæ his scopis continent, satis mihi hæc esse posse videntur.

*De compositione & usu eorum medicamentorum,
quæ eisdem vlceribus contumacibus & ma-
lignis curandis idonea sunt.*

Caput IX.

Sed tandem de compositis medicamen-
tis, quibus in curandis contumacibus vl-
ceribus possumus cum utilitate & prospere
successu uti, sermonem instituamus. Quâ-
uis enim si quis rectè & ex arte nouerit sim-
plicib. medicamentis uti in his vlceribus, quæ
propter influxionem egrè ad cicatricè duci pos-
sunt, & proinde diuturna fiunt, atque in illis
quæ vitata temperaturæ vlceratæ partis ma-
ligna iam euasere, illi interdum sola simplicia
possint esse satis: tamen vt Galen. 6. de comp.
med. secundum loc. cap. 3. testatur, interdum
mixturæ simplicium vtiliores sunt, quàm sit
simplicis vsus: præsertim cum non sit æquè
facile aptare simplex medicamentum oppor-
tunitati, quam requirit, tum ratio effectus, tū
verò natura corporis & particulæ, & tempo-
ris & reliquorum, quæ cum his eandem ha-
bêr rationem: sicut facile est compositum me-
dicamentum accommodare variata ex arte
simplicium symmetria: & proinde de medica-
mētis etiam compositis, quæ partim antiquis,
partim etiam iunioribus medicis solita sunt
venire in vsum ad curanda id genus vlcera, a.

gemus : hoc tanquam fundamento præcipuè
 iacto, quod in his præcipuus scopus sit, vt in-
 signiter desiccant, & quantum fieri potest ci-
 tra morsum: deinde verò quia nunquam ferè
 est, quin in his vlceribus, non aliqua etiam suc-
 crescat sordes, necessaria est aliqua deterfio:
 tertio, quod tamen proprium potius est vlce-
 ribus contumacibus propter fluxionem su-
 peruacaneorum humorum, quàm illis quæ
 maligna iam sunt, quamuis ab illis non sit ali-
 enum, nempe quòd præterea opus illis est ali-
 qua astrictione, vt fluxio auertatur repellatur
 que. Nam quando etiam maligna facta sunt,
 nequit fieri, quin ex imbecillitate contracta
 in vlcerata parte, ex vitiatis eius habitu & tem-
 peratura, à vicinis saltem partibus non con-
 fluant excrementa. Ideo neque inutilis est ip-
 sis aliqua astrictio. Vnde ex his tanquam cor-
 rolarium quoddam deduxit Gal. 4. de comp.
 med. secundum gen. cap. 1. quod istiusmodi
 vlceribus nihil perinde aduersarium est, sicut
 quæ, oleosi generis, quæque maltacodea ab
 Hippocrate dicuntur, quasi mollientia dicas,
 in quib. præcipuè oleum est, præsertim quod
 vetus non sit, atque adeo etiam adipēs omnes
 præsertim verò suilla, vt pote quæ præ alijs
 molliat & laxet, minus autem exiccet: deinde
 de verò & resina, vt pote quæ licet desiccant,
 molliunt tamen & laxant: tertio verò cera,
 nam

nam & ipsa mollit. Quod si quis opponat, quod plurima Galenus medicamenta refert, quæ accipiunt resinas, alia quæ adipēs, nonnulla etiam quæ oleum, & aliqua quæ ceram. Dicam, quod hæc accipiuntur, vel propterea quia necessaria sunt, vt medicamentum formam sibi comparet emplastri, aut cerati vel vnguenti, vel vt vires aliorum medicamentorum validæ, & maiores, quam requirat ratio medicamenti relati ad proprium scopum, contemperentur & mitigentur, & ad certum modum deducantur. Sæpe enim, vt eodem de comp. secundum gen. docuit Galen. fit compositum medicamentum ex aliquibus simplicibus, quorum quodlibet per se non modò ineptum est, sed etiam aduersarium ipso affectui curando: dum tamen postea rectè & appositè miscentur, ex eis optimum & maximè accommodatum illi scopo conflatum medicamentum. Sed particulatim hanc rem tractemus, vt etiam exemplis res apertior & clarior euadat. Primum quæ agemus de medicamento cuius auctor fuit Galen. id quæ quàm plurimis effert laudibus, atque illis temporibus in plurimo vsu propter maximam eius vtilitatem in varijs vlcerum differentijs fuisse testatur, diuersis autem nuncupationibus ab eo fuit appellatum. nam & Phœnicinum emplastrum vocabat interdum, quasi palmeum latine di-

cas: interdum verò, diachalciteos, quatenus quidem tum ex chalcitide, quasi ex præcipuis medicamentis, tum verò ex ramo & segmentis palmæ arboris conficiebatur: nunc etiam à nostris chirurgis introductum est in vsum, & vulgò diapalma dicitur. Conficitur verò ex oleo veteri, veterique adipe axungiaue, argenti spuma, & chalcitides, quorum vt ait Gale. symmetria est hæc. Acceptis libris duabus vetusti adipis, trib. autem olei veteris, totidem que argenti spumæ, chalcitidis verò tritæ & leuigatæ vncijs quatuor. Modus verò conficiendi est, vt adipis optimè prius mundati & percolati, exemptis nempe membranis libræ duæ mortario indantur, moxq; chalcitis inspergatur, atque oleum infundatur, illisque trita argenti spuma addita, omnia eò probè cõmiscantur, quo ad exquisitè in vnum coierint. postea translata in cacabum coquantur: hoc tamen in coquendo obseruato, vt ramo palmæ, dum coquitur medicamentum, vtamur tanquam instrumento ad commiscendum conficiendumq; id emplastrum, loco quidem spathæ appellatæ, qua in consimilib. medicamentis parandis vti solemus: fit aut ramus viridis, à quo recisi circumquaq; ramuli, & minutim incisi, subindeq; cõtusi in medicamentũ, non statim vt feruere incipit, conijciendi sunt, ne consumatur eorum succus, vnde astringendi & re-

& repellendi vim medicamentum contrahit. Sed cum aliquando bullierit: ramus autē crassior, dum eo circumducitur medicamentū, & ipse ei impertitur suum succū & eandem facultatem, & proinde cū pars ea qua ducitur medicamentū videtur arida vi ignis facta, abscindēda est, vt illi altera quę adhuc viridis & humēs est succedat: ac ita dum coquitur medicamentū, subinde fiat. erit autē satis coctum, vbi ad id deuenit, vt amplius nō coinquinet. Est autē medicamentum, quod quidē insigniter desiccare potest, nihil enim est quod non exiccet, nā argenti spuma minus alijs exiccat, & quantum ad ipsam pertinet modicam his vlceribus sua illa infirma siccandi facultate impertitur: accipitur tamen potius, vt sit tanquam materia apta ad confectionem emplastri, vt pote quę per cocturam ex oleo liquecat. Oleum verò vetus & itidem adeps licet molliendi aliquam vim habeant & laxandi, attamen quia præterea vim digerendi non imbecillam habent, digestis superuacaneis humoribus non parum faciunt ad desiccationem istorum vlcerum, quę insignem exquirunt desiccationem, ac ea propter vetera accipiantur. Chalcitis verò cum cruda & citra vltionem accipiatur, & ipsa his vlceribus sume quantum ad eius naturam propriam attinget, aduersaria est: vt & adeps oleumque.

Nam hæc quia laxant & molliunt, illa quia erodit & vrit, vt etiam crustas excitet. mixta tamen, adeo vtrunque mitescit, & in quadam inter hæc duo extrema mediã naturam temperantur, vt inde optimum & accommodatissimum fiat medicamentum. Nam ab adipe & oleo morsus & acrimonia chalcitis obtunditur & mitescit, neque tamẽ propterea impeditur exiccatio. à chalcite verò, quæ vim habet non modicam astringendi, exiccandi que reprimitur & temperatur facultas molliendi & laxandi, quæ in oleo & adipe eo nomine vlceribus obesse poterant, quam & palmæ succus adiuuat, & ex his medicamento additur vis repellendi, ex qua consequitur, vt possit influentes humores arce- re: & subinde vt commodum sit, quando timenda est futura inflammatio, vel etiam quando iam incepit, habet præterea à chalcide aliquid, quod sordes detergere, & mundum vlcus reddere possit. Optimum ergo medicamentum erit ad omnia vlcera aliosq; affectus, qui curatu difficiles sunt, ob fluxionẽ, ex qua reumatici affectus ac si defluxorios dicas, à prisca soliti sũt appellari. Cũ verò maiora sũt effecta vlcera, & omnino cõtumacia, & ad cõtrahendam cicatricem per quã difficilia, fortius medicamentum requirunt, fortius autem istud euadet, si quatuor chalcitidis vncijs aliq;

duz

duæ addantur vt sint sex. Nam & magis deficcabit maioremque vim repellendi habebit, & detergendi, & sicut hoc pacto fortius fit medicamentum : ita & remitti præterea facile potest: si emplastrum ex aliquo aceto dissoluatur atque adeo vt facile possit euadere præstans medicamentum ad glutinanda vlcera vel vulnera, quæ per agglutinationem curari desiderant; imò cum per tale olei mixturam pro diuersa ratione & portione olei additi poterit accommodari omnibus id genus vlceribus, vulneribusque omnibus temperaturis & ætatibus, quatenus aut valentius aut mitius per hunc modum fiet: imò interdum fit magis digerens, interdum magis repellens & astringens ratione diuersitatis olei, quo emplastrum dissoluitur: si enim ex oleo veteri aut cicino, aut alio simili dissoluatur, magis digerens erit, & magis accommodatum inclinantibus inflammationibus & fluxionibus: si autem oleo rosaceo ophacino aut melino, aut myrthino, aut alio astringenti, magis repulsorium erit, & magis opportunum incipientibus & incrementibus fluxionibus inflammationibusque. Sed si dissoluatur oleo dulci & communi, non veteri, in hæc medicritatem seruabit, & magis anodynum hoc est doloris mitigatorium erit, sed de eo satis loquuti sumus: vnde tempus opportunum erit, vt ad alia transeamus, nam si quis plura audire

voluerit, adeat Galenum primo de compos.
 medic. secundum genera cap. 2. Et quia circa
 medicamenta à Galeno descripta versamur
 in præsentia, qui testatus est similem ferè fa-
 cultatem habere emplastrum, quod fit ex spu-
 ma argenti & œnelæo, parata & trita, ac su-
 binde leuigata & cocta, hoc est ex vino anti-
 quo & astringenti & oleo, donec liquata spu-
 ma, vt superius diximus argenti, ad compagē
 emplastri deuenit: de hoc quoque nonnul-
 la verba faciamus. Sed de confectiois ratio-
 ne non est, cur multa dicamus, cum idem sit
 modus, qui & cum fit ex hydrelæo, vel oxelæo,
 de quibus superius multa verba fecimus. Sed
 hoc considerandum est, quod quia vlcera, de
 quibus in præsentia agimus, quæque dysle-
 pulota vel maligna dicuntur, egent medica-
 mento generosè exiccante, dum tamen id ci-
 tra morsum fiat. Citra morsum quidem om-
 nino hæc siccant, ex quibus conficitur em-
 plastrum, non habet tamen insignem vim ex-
 iccandi, nisi partim à vino, à quo item & vim
 astringendi & repellendi sibi comparat, par-
 tim verò ex ipsa coctum. nam quo diutius co-
 quitur, eo etiam siccantius fit medicamen-
 tum, longiori verò opus est decoctione, vt ad
 formam emplastri deducatur, quando maior
 effunditur copia, tum vini, tum olei: vnde vt
 pares vires palmeo emplastro, & hoc de quo
 agimus

agim
 quin
 leum
 do co
 & ge
 batu
 pelle
 ferè
 min
 glut
 bat:
 mati
 clina
 cicio
 dum
 qua
 cus
 infi
 pos
 gi
 nim
 tate
 cta,
 las
 me
 vle
 ne
 sta
 Q

agimus assequeretur. Galenus solebat per quindecim subinde dies semper vinum & oleum sicut absumebantur vti ignis, affundendo coquere, idque præsertim in sole, ita enim & generosè exiccans medicamentum reddebatur, & non parum etiam astringens & repellens. Quare perinde efficax & ad eadem ferè vtile euadebat, imò, & eodem modo administrandum, nam si ad pura vulnera conglutinanda erat vsurus, illud ex oleo liquabatur: interdum etiam ad repellendas inflammationes ex astringentibus oleis: illis verò inclinantibus, ex digerentibus, vt antiquo, vel cicino: nisi quòd hoc præterea considerandum est, quòd quatenus pertinet ad eam vim qua sordes ex vlceribus est detergenda, & vlcus mūdum reddendum, hoc palmeo longè infirmius est: nam si aliquid in isto est, quod possit detergere, est vinum, quod voluit eligi Galenus tenue & partium tenuium, vis enim deterforia ortum habet à partium tenuitate, quæ si cum aliqua astrictione sit coniuncta, fortius agit, cum astrictio cogat partes illas tenues demergi in profundum, nequit tamen vinum æquari in hoc chalcitidi. Vnde si vlcus sordidum ita esset, vt requireret insignem aliquam purgationem, id valentius præstaret palmeum, vel ex chalcitide emplastrum. Quia verò sunt multi ex nostris iunioribus,

qui summopere laudant medicamentum ab
 Auicenna quarta sen. quarti can. descriptum:
 vbi de vlcereb. egrè admittentibus cicatricem
 malignisque agit: ideo de illo & nos pauca
 dicemus: nempe de facultatibus eius. Com-
 ponitur autem in hunc modum. Accipit cad-
 miæ, chryfocollæ, aluminis, singulorum dra-
 chmas octo, æruginis rasæ, quæ viride æris
 à iunioribus nuncupatur, vtrunque autem
 assumi ipse voluit, & eam quæ deraditur, & il-
 lam quæ spontè decidit ab ære: singularum
 autem ipsarum vstarum drach. j. gummi cu-
 pressi drach. quatuor, ceræ, olei rosacei, vel
 myrtini singulorum quantum satis sit. Me-
 dicamentum, si diligenter æstimetur exami-
 neturque: generosè quidem desiccet & pa-
 rum abest, quin sit morsus expers, moderatè
 etiam detergit & astringit. Nam vt à desicca-
 tione incipiam, nihil est ferè in eo quod non
 satis generosè exiccet, cadmia enim, vt cæte-
 ra omnia metallica medicamenta non parum
 desiccet: de chryfocolla verò itidem Galenus
 nono de simplicium medicamentorum fa-
 cultate ait, illam esse præditam digerente & de-
 siccante facultate, desiccet præterea generosè
 & alumen, quamuis crassiorum alioquin par-
 tium sit, quæ tria sunt præcipua medicamen-
 ta, & quasi, vt iuniores loqui solent, basis me-
 dicamenti, sed ærugo potenter siccat & cur-
 pressi

ab
 m:
 em
 nca
 m-
 ad-
 ra-
 eris
 em
 e il-
 um
 cu-
 vel
 Me-
 mi-
 atè
 ca-
 on
 te-
 um
 nus
 fa-
 de
 osè
 par
 en-
 ne-
 cur
 essi

pressi resina vel gummi, detergit verò cadmia
 ut ait Galenus, mediocriter, potentius autem
 chryfocolla, utpote, quæ etiam carnè eliquet,
 & alumen detergendi facultatem nullam ha-
 bet, ærugo verò eam maximè insignem, utpo-
 te quæ vrat & crustas concitet: nec modò sor-
 dem, verùm etiam carnè liquat & erodit. Sed
 cum vsta vtraque accipiat in medicamen-
 to, non parum de vi & acrimonia per vstionè
 detrahitur, quemadmodum etiam superius
 ex sententia Gal. præsertim 4. de comp. med.
 per genera exposuimus: aliorum comparatio-
 ne non multa copia eius accipitur. Si enim cū
 illis singulatim comparetur, illa ad singulorū
 aliorum metallicorū medicamentorum quar-
 tam partem accedit, sed si ad vniuersam medi-
 camentorum omnium aridorum misturā, est
 15^a. tantū pars, cum & flos & viride æris sin-
 gula pendant drachmam: vniuersa verò mi-
 stura ad drachmas triginta accedat, vnde tan-
 quam alia adiuuātia potius apponuntur, quā
 ut præcipua in medicamento sint, longè autē
 minus detergit medicamentum, quia omnia
 quidem præter oleum & ceram siccant, & ple-
 raq; generosè: alumen verò non modò nō de-
 tergit, verùm potius reprimit deterforiam ali-
 orum medicamentorū vim astringendo. repri-
 mit præterea & cupressi resina, tum astringē-
 do, tum etiam quia resinæ omnes aliquid mol-

lientis habent, ex alumine verò & ea resina, præterea ex rosaceo myrthinòue oleo id assequitur medicamentum vt astringat repellatque: quamuis quodcunq; oleum fuerit, quod accipietur, efficiet vt in caliditate magis temperatum reddatur, sicut autem minor est vis detergendi quàm desiccandi: ita minor astringendi, quàm detergendi. Insigniter ergo excat, modestè detergit, modicè astringit: nempe quantum possit satisfacere ad repellendos si qui influant ad vlcera tam particulam, vitio si succi. Quare erit optimum medicamentum ad dysepulota & maligna vlcera: si modo id quoque habuerit, vt citra morsum, aut saltem citra insignè morsum sit, adeo vt vlcus minime irritetur, quod neque in illo etiam desideratur. Nam cadmia modice admodum mordet, sicuti modice detergit: chrysocolla verò etsi valenter detergat, non tamen vt nono desimpl. medic. fac. tradidit Galenus, insignem habet morsum, sicuti & flos æris & ærugo non potest plurimum mordere, tū quia modica copia eorum medicamento iniicitur: tum verò quòd cum vruntur, mitescant non parum: cui & id addamus, quòd cera, oleum & resina, & ipsa non parum reprimunt horum medicamentorum acrium mordacem qualitatem: nisi quòd & magis particulatim de cera & oleo sermo habendus est, quia neq;

Auicē-

Auicenna neque iuniores pondus, vel mensuram olei vel ceræ præscribere: & id mea quidem sententia, quia medicamentum hoc potest valentius & infirmius additis pluribus, vel paucioribus oleo & cera fieri, atque ita omnibus corporibus accommodari: nempe tã duris & robustis quàm teneris & mollibus, quia quo plus aridorum medicamentorum cerato, hoc est mixturæ olei & ceræ additum fuerit, fortius erit medicamentum: quo minus autem infirmius & mitius, sed nos quoquomodo istius rei determinationem & definitionem à Galen. 2. de comp. medic. per gen. vbi de viridibus vnguentis sermonem habet, sanè petemus, qui confecto cerato ex resina et cera, illi secundum variam proportionem æruginem, quæ nullam sit experta vstionem, interdum acrius & magis detergens medicamentum conficit, interdum leuius & mitius. Nam ad robusta & dura corpora curanda octauam partem æruginis cerato indere docet, vt si tribus cerati 3. tres æruginis injiciantur 3. si verò duodecima, nimirum, vt 3. duæ æruginis tribus cerati vncijs assumantur, mollibus corporibus poterit esse aptum medicamentum. Sed si duodecima pars apponatur, vt si viginti drachmis cerati duæ addatur æruginis, medium erit inter duo priora medicamentū. Sed hoc, quod longè ex mitiori materia constat

quam sit viua ærugo, longe maiorem copiam poterit aridorum medicamentorum vtiliter admittere, cum cerato commiscendorum: cū etiam ex oleo magis quam ex resina mitescere possint acria medicamenta. Vnde si aridorum octauam ad ceratum portionem addiderimus modestum & ferè cuiuscunque mordacis qualitatis expers & medijs corporibus erit idoneum: si decimam, illud & tenera corpora facile poterunt ferre: sicuti dura & sicca, sextam vel septimam confectio. Quamuis Galenus quarto de compositione medic. secundum gen. cap. secundo, referens confectioem cuiusdam medicamenti, quod tanquam valentissimū ab eo iudicatum est. constat autē ex squama æris & æruginē accepta earum singulorū ʒ. & illis assumptis ex semilibra ceræ emollita ex sesquiuncia lariceæ resinæ, ait, quod quādo cera tripla ad metallica accipitur: valentissimū quidem medicamentū est, quod poterit esse accommodatum vlcerebus valde malignis, sed si quadrupla accipiatur cera. moderatum erit, & aptū curationi eorū vlcerebus, quæ non admodum sint maligna, moderatius adhuc futurum, & idoneum vlcerebus quæ egrè quidem cicatricem contrahunt, nondum tamen maligna sūt. Possimus & alia innumera ferè medicamenta, quæ ab hoc loco non essent aliena, referre. Sed nimis excresceret is liber: & hæc iuueni-

Iuuenibus mediocriter in arte medica erudi-
 tis satis esse possunt. Nam his tanquam exem-
 plis vsi & reuocatis in memoriam illis, quæ in
 prioribus capitibus in vniuersum sunt expo-
 sita facilè & ipsi quæcunque in præsentia esse
 in vsu diuersis, quibus occurrerint chirurgis,
 viderint, examinare poterint & iudicare. Nam
 ferè innumera sunt medicamenta, quibus in
 affectibus solent vti diuersimodè, pro diuersa
 ratione eius qui vtitur paratis. Tum igitur
 hac de causa, tum etiam quia multa inferius e-
 rit necesse describere examinareque medica-
 menta, quæ licet difficilioribus & maligniori-
 bus, quàm hæc sint, de quibus nunc agimus,
 sint magis accommodata: possunt tamen & in
 hos vsus commodè transferri ab eo, qui probe
 eis vti nouerit, cum possint arte tractata, vt ha-
 ctenus non semel ostendimus ex Galeni præ-
 ceptis mitiora facilè reddi. Quare ad alia vlce-
 ra accedemus, quæ coniunctas habent certas
 quasdam circumstantias, à quibus certa quæ-
 dam nomina sortita sunt, ex quibus significa-
 tur, qualis sit ea malignitas, vel quodnam sit
 id quod cicatricem impediat: & quia illa
 quæ à iunioribus virulenta dicuntur, quæ-
 que tenui & quasi ichoroso humore ma-
 dent: vnde fit vt agrè ad cicatricè duci possint, pos-
 sunt ad hoc caput ferè adduci. curantur ete-
 nim per ea quæ insigniter exsiccant: ideo sta-

tim ad ea medicamenta explananda transibimus. quibus vtuntur vulnerarij medici ad curanda vlcera sordida.

De compositione & vsu eorum medicamentorum, quibus sordida vlcera curanda sunt. Caput X.

Quamuis si rem rectè æstimare voluerimus, aut prorsus, aut ferè nullum sit vlcus, quod non aliquantulum sit sordidum, quia vt Galenus docuit, & nos superius exposuimus in omni vlcere duplex generatur excrementum, tenue, quod virus à iunioribus. & crassum, quod sordes à Latinis omnibus, *πύμα* verò à græcis passim dicitur. quia tamen in his excrementis procreandis non est omnium vlcerum par ratio. in aliquibus enim tenuioris excrementi longè maior copia scaturit, quæ etiam impedimento est ne facilis curatio reddatur: in alijs verò longè maior copia sordis, quæ remoratur & impedit inductionem cicatricis. Quando ergo difficultas curandi vlceris à multa sorde habet occasionem, & eius indicatio alijs omnibus vim habet maiorem, hanc nuncupationè vlcus fortitur: quod vlcus sordidum nuncupatur. De his ergo medicamentis præsentem sermonem habebimus quæ apta sunt his vlceribus curandis, quo nempe mo

pe modo illa ex methodo sint componenda,
 & ex methodo sint deducenda in vsum. Sed quæ
 prima cuiuscunque methodi fundamenta su-
 muntur ab ipsa rei natura: ideo non alienum
 à nostro instituto fuerit, si de generatione sor-
 dis primum aliqua dixerimus: postea verò cur
 copiosa exuperet in vlcere sordes, & supra quæ
 requireret ratio communis vlceris. Nam ita
 postea facilius poterimus, non modo genitã
 sordem detergendo detrahere: verùm & obsi-
 flere, quo minus in tanta copia generetur. Sæ-
 pius ante retulimus Galeni sententiam in
 hac re, quòd in omni corpore quantumuis sa-
 no ex alimento præter partem illam & maio-
 rem sanè, quæ in substantiam corporis quod
 alitur, quotidie conuertitur, reliqua semper
 est aliqua pars, quæ exquisitè conuerti in vti-
 lem & alendo corpori idoneam materiam ne-
 quit. Et quemadmodum substantia cuiuscun-
 que corporis mixti, quod alitur, duplici con-
 stat materia, altera quidem humida aquea &
 fluida, quæ continuitatis partium in causa est
 & quæ veluti pabulum est natiui caloris: alia
 verò crassiori & magis terrestri, quæ soliditatè
 & crassitiem, & consistentiam illi præstat: ita
 necesse est, vt alimentum quo corpus itidem
 alendum est, duplici cõstet substantia illis dua-
 bus ex proportione respondentem, atque ita et-
 iam duplex relinquatur excrementum: alterum

quod ex ea parte relinquitur, non probè concocta & elaborata, quæ tenuior est & humidior: alterum verò ex crassiori. Et quia dum bene valet corpus & probe circa victum se habet, non in multa copia neque admodum crassa consistentia generantur hæc excrementa, neque ita conspicua eo tempore sunt, cum autem ex aliquo malo affectu vires aliquantò fiunt imbecilliores præsertim concoctrix, maior exuperat & magis conspicua istorum excrementorum copia. Et hæc sanè est ratio cur generetur duplex hoc excrementum. Sed cur in tanta copia, vt iam propriam & præcipuam indicationis rationem asciscant, innox exponamus. non est autem istius rei vnica & simplex ratio. Nam id potest aut ab externa causa ortum habere, aut ab illa quæ in ipso corpore consistat, & causæ quæ in corpore consistunt, aut in vniuerso corpore, aut in aliquibus malè affectis particulis impellentibus sua excrementa ad vlceratam particulam. Ex externis quidem causis sordes copiosa occasionem habet, quando ex mala curatione, atque ex non rectè administratis medicamentis id accidit. Duplex verò est ratio medicamentorum, quæ vim magnam habent ad plurimam in vlcere sordes generandam, quæque vires inter se ferè aduersarias habent. Nam ex pinguium, mollium humectantium emplasticorumque

vfu

vsu importuno, plurima succrescit sordes. Cū enim horum vsu plurimo humore scateat vlcus, ille tandem vi caloris loci concrefcit in sordem. Ita etiam contraria quadam ratione ea medicamenta, quæ immodice detergunt, quæque acriora sunt, sordem augent. ea siquidem vt quarto de compositione medicamentorum secundum gen. testatus est Galenus, carnem colliquant, quæ deinde ex colliquatione dissoluitur in prauos ichores, qui digestis & dissipatis vi medicamenti partibus, quæcunque consistentia tenuiores erant, circa vlcus concrefcientes in sordem transeunt. Ex internis verò causis multa gignitur sordes: si aut corpus vniuersum multis vitiosis sic humoribus scateat, vel aliqua alia male affecta particula multa excrementa ad vlceratū locum, tanquam ad partem imbezilliorē cōtinenter amādet; aut ex aliquo vitio proprio loci vlcerari, quod in causa est, quod alimentum vel etiam probum in mala excrementa vertatur. Nā aut ibi quasi computrescit, aut exurit, aut se micrudum relinquitur, pro ratione diuersitatis vitiosæ intemperaturæ in illo loco contractæ. Nemo autem est qui non videat, quod si rinequeat vt vnus sit medicamentorum modus, vel natura, quæ accommodanda sit huic affectioni, quæ licet vnum habeat symptoma genere, tamen differentiam capit & diuersas

habet & differentias: immo etiam inter se aduersarias. Vnde quantum ad ipsam generalem fordis rationem habet sanè vnã cõmunem indicationem: nempe omnino detergendum esse vlcus, vt purum reddatur: non tamè mox idem erit modus offerendorum detergentiũ. Nam si ex importuno mollientium vsu succreuerit fordes, exsiccantibus & detergentibus erit opus, atque illis valentioribus: quatenus & magis sordidum & magis humidum vlcus euaserit: & sicut paulatim siccus & purius fit, ita etiam minus detergentibus & minus siccantibus erit vtendum, si tandem in naturalem statum volumus particulam adducere: alioquin enim in contrarium excessum adducemus: præter id, quod vlcera quò solidiora sunt, eò, vt exposuit Galenus ibidem, facilius acriora & valentiora detergentia medicamenta ferunt. fordes enim quasi vallum tuetur subiectam carnem, & acrimoniam medicamenti non parum retundit. At verò si ex acrimonia, & vehementia medicamenti eliquata caro in formam degenerauerit, detergentibus quidem sed leuioribus & mitioribus erit agendum. illis quidem quæ possint formam factam auferre, non tamen tantam deinde vim habent, vt carnem dissoluant & colliquant. neque hoc prætermittendum est quod itidem docuit Galenus his argumentis cognosci formam habere occasionem

nem à nimia vi medicamenti: nempe quod vl-
cus semper magis concauum fit, quòd quæ vl-
ceris labra & calidiora & rubentiora fiunt, vt
quasi iam initia inflammationis excitentur.
Quod si aliunde, vt ab vniuerso corpore, ob e-
ius plenitudinem, vel cacochymiam originẽ
habeat copiosa sordes, quatenus ad sordem au-
ferendam pertinet, omnino indicatur deter-
gentibus esse agendum: sed prius rationẽ ha-
bendam fomenti, quod illa aliunde habet. Vn-
de primum inaniendum, vel expurgandum
erit vniuersum corpus illis, quæ videatur ma-
gis exigi à ratione plenitudinis vel cacochy-
miæ: de quibus agere ad hunc locum non vi-
detur pertinere: itidem etiam si ab vna, vel plu-
ribus particulis defluerent excrementa, tum
vacuatione, tum reuulsione interciperere aut a-
uertere oportet eam fluxionem, atque subin-
de, si in mandante particula esset aliquis affe-
ctus, vnde generarentur copiosa illa excremẽ-
ta, illi occurrendum esset. Verùm quantum
ad localia vlceri opponenda, non solum, ex de-
tergentibus illa essent conficienda, sed & ali-
qua repellẽtia essent addenda: præsertim post
aliquam corporis vacuationem, vt repellan-
tur influentia excrementa. Postremò verò, si
in ipso vlcere esset vniuersa ratio sordis, vel ob
calorem putrefacientem, vel exurentem, vitia
hæc prius essent tollenda, de quibus vitij con-

ferendis suo loco sermonem habebimus. In
 præsentia enim particulatim de ratione com-
 positionis eorum medicamentorum agemus,
 quæ apta sunt expurgandis sordidis vlceri-
 bus. De quibus hoc primum accipiendū tan-
 quam constitutum, quod quæcunque deter-
 gendi facultatem habent, ea tenui substantia
 constare opus est, & tenues partes habere. est
 enim abstergens astringenti, vt docuit Gale-
 nus lib. 5. de Facultatibus simp. medicam. cap.
 11. contrarium. astrictio verò vt idem 7. eiusdē
 ait, & aliàs etiam, sæpe opus est crassæ & terre-
 næ frigiditatis. vnde cum in partium tenuita-
 tem referatur vis abstergens, ideò sicuti calida
 aliqua, & frigida etiam aliqua tenui constant
 substantia: ita neque omnia abstergentia cali-
 da, neque omnia frigida: sed interdum hæc, in-
 terdum illa, vnde & amara ferè omnia, quia a-
 maritudo semper in tenui substantia attenua-
 ta à colore consistit, aliquid deterforij habent,
 Sed & dulces succi, quicunque tenues substā-
 tia sunt, detergunt, vt mel & zacharum: præte-
 rea & quæ acidum saporem referunt: vnde 7.
 de comp. med. secundum locos Galenus ait,
 quòd medicamenta, q̄ sunt succi crassioris de-
 tersionem impediūt. Multa verò est detergen-
 tium diuersitas. Nam præter id quod aliqua
 calida sunt, aliqua frigida, non nulla sine villo
 ferè morfu detergant, alia cum modico morfu
 quædam

quædam cum insigni morfu & dolore. Præterea multiplex est detergentium ordo: quia alia qua parum admodum, alia mediocriter, alia validè detergent. Moderatissimè detergent farina hordei, fabarum, cicerum, sæni græci, semen lini torrefactum, mûlsa plurimum diluta. His aliquanto magis farina erui, & lupinorum, myrrha, cadmia, succus apij, terebinthina, resina laricea, amara amigdala. sed magis adhuc iris, radix panacis, aristolochia, mûlsa mediocriter diluta. nam eo magis extergit, quo minus diluta est. ista præterea vincunt in detergendo, spuma nitri, apironitrum, & nitrum id quod tenuium partium est, vt erat quod berennicarium antiquitus appellabatur. Detergit non parum sal, quod & astringentis non est expertis: generosissimè extergunt, ita vt & carnem eliquant & vrant, ærugo, flos æris, chalcitis, misy, sandaraca, auripigmentum, atramentum lutorium, quæ & mordacissima sunt, ita vt & crustas excitent, si crudis illis, hoc est nõ vstis neq; lotis vtamur: sed si vrantur, minus mordacia, atq; minus detergentia euadunt. Si autem post exustionem lauentur diligenter, adhuc minorem detergenti facultatem retinent, sed & morsus omnino experti redduntur. Hæc itaq; sunt simplicia, quæ detergèdis vlceribus esse vsui solent, distincta per suos ordines. Noluimus autem longiores esse, in dis-

cernendis calidis à frigidis, quia ferè omnib.
 qui vel à limine medicinam salutauère, nota
 sunt, vel si alicui aliqua parum sint nota, nemo
 est, qui Gal. aut Paul. aut Aetium, aut Auic. aut
 Serapionem non habeat, vnde facillimè & ci-
 tissimè possit addiscere. His ergo medicamen-
 tis aliquando solis & simplicibus vti solèt me-
 dici: præsertim illis quæ mitiora sunt, interdū
 verò & sæpius, tanq̃ materia ex qb. composita
 cōficiuntur. De quib. paulò post sum⁹ habitu-
 ri sermonē, prius n. hoc, quod non indignū sei-
 tu est, mihi videtur exponendū, de promptū
 ex Gal. 5. de facul. simplic. medicamen. cap. 12.
 Nam ad præsens institutum non parum facit:
 illud verò est, quod detergentium duplex est
 differentia, quæ tamen non distinguuntur ni-
 sifiratione maioris vel minoris. sunt enim ali-
 qua tantum detergentia, vtpote quæ vim ha-
 beant, vt sordem detrahāt, siue in cute illa sub-
 oriat, siue in vlcere. neque vltèrius progred-
 ditar eorum vis. Nempe vt præterea possint
 obstructos & infarctos meatus expurgare, &
 ab infarctū & obstructione liberare, & in hoc
 genere sunt ea quæ partes aliquas, vel qualita-
 tem aliquam nitrosam habent. Sunt & aliæ
 quæ maiores vires habent, vtpote quæ nō mo-
 do exterius adhibita vim habeant à cute vel vl-
 ceribus subcrescentem sordem detergere: ve-
 rùm & interius assumpta, vias & meatus maio-
 res, vt sunt venæ, præsertim quæ per viscera di-

geste sunt, expurgare & extergere, & ab obstru-
 ctionibus quæ ex crassis & lentis extre-
 mentis in eas infarctis concitatae sunt, possunt libe-
 rare: sunt autem hæc partium subtiliorum quam
 priorum, & viribus valentiora, & magis *enka-
 daptina regi enoqexulid*, hoc est expurgantia &
 deobstruentia, in quo genere, tum nitrosa, tum
 amara continentur. Sed & alia inter hæc duo
 genera, ut ibidem testatur Gal. intercedit diffe-
 rentia, quod ad priora, quæ ita absolute deter-
 soria soliti sunt prisci medici appellare, adeo
 nulla adiuncta nitrosæ naturæ astrictione e-
 gent, ut ab illa potius impediatur detersio, &
 id, quia cum in extremis partibus, ut est cutis,
 & sub ea etiam caro, meatus sint adeo angusti,
 ut ab astringente qualitate, cui statim illi oc-
 currunt, prius concludantur, quam possint,
 vtres exposceret, detergi expurgarique, præ-
 ter id quod sordem magis inculcant & affi-
 gunt ipsi vlceri: at in viscerib. meatus & viæ
 ampliores sunt, quales sunt in vasis: & proin-
 denihil potest astrictio moderata impedire,
 quo minus partes tenuiores in quibus sita est
 vniuersa vis aperiendi & extergendi interius
 penetrare, & suo fungi officio possint: imo præ-
 terea & non parum utilis est, tum quia robur
 viscerib. addit, tum etiã quia in causa est, ut et-
 iam intimius, sicuti sæpius in prioribus libris
 fuit expositum, se insinuent atque penetrent.

Sed iam opportunum erit, vt particulatim ea composita medicamenta describamus, quæ in frequentiori vsu sunt, vt tamen à facilioribus & illis, quæ magis à morfu sunt aliena incipiamus, subinde verò & ad acriorum & vehementiorum expositionem accedamus, vt pro ratione multitudinis sordis & pro diuersa eius natura in crassitie & contumacia accommodata medicus possit detergentia medicamenta componere, aut deligere: verùm quia sordem nonnunquam mundo linteo, interdum lotionibus detergentibus, de his primum aliqua dicenda sunt: linteum itaque accommodatius erit, si mundum ex lixiuio fuerit factum, nam inde vim maiorem siccandi & detergenti comparat, nempe ex lixiuio. Medicamentorum autem compositorum detergentium, eorum nempe, quæ moderata sunt, quæque ex illis conficiuntur, quæ non admodum acria & mordacia sunt, serè materia est mel aut crudum, aut coctum, & nostris temporibus mel rosaceum colatum. Nam eo frequentissime in lotionibus vtimur, sæpe etiam in medicamentis alijs. Ea verò differentia est, vt minus acre, & minus deterlorium sit, quando coquitur, quam quando crudum, & ipsum quidem secundum suam naturam simplicioris quantum fieri potest temperaturæ & facultatis, vt septimo de Facultatibus simplicium medicamentorum dixit Galenus, deterloriæ est. vnde accom-

accommodata admodū abluendis vlceribus, quæ detergenda sunt, est mulsæ: sed & oxymel deterforium est, vt decimo tertio meth. ait Galenus, medicamentum & citra morsum. verū eò potius vtuntur medici, ad ea vlcera, quæ nō modò sordida, verū & prona in putredinem sunt, lauant etiam interdum & vino mulso: verū vt idem secundo ad Glaucon. testatus est, mulsū vinum magis commodum præcipuè in sinibus abluendis est, cum iam eo adducti sunt, vt incipiamus de agglutinatione esse solliciti. Mel verò rosaceum, quod à iunioribus nostris sæpe accipitur in confectiōibus horum medicamentorum, interdum magis mordere solet, quàm mel simplex, præsertim verò coctum: & id fortasse quia cum acquirat vim astringendi ab rosis, & ex succo ipsarum, non nihil etiam insuper deterforij addatur, magis exasperare vlcus potest, præsertim cū non multa adfuerit sordes, vnde alij potius syrupo rosaceo ex succo rosarum confecto pro melle vtuntur, cum mel rosaceum nimis mordet: fortiora verò lauacra sunt, aqua marina, magis etiam muria: præterea verò & lixiuium vtiam putrescentibus vlceribus commodè adhiberi possint. Sed de his satis pro ratione nostri instituti egimus. De compositis ergo medicamentis agamus. Facile ergo & satis familiare medicamentum erit, & præ alijs simplex

quod ex terebinthina, & melle vel crudo vel cocto, vel rosaceo conficiunt in hūc modum, accipe terebinthinae, mellis rosacei singulorum sesquilibram, quæ coquantur, donec simul commisceantur, postea tantum farinae hordaceæ addatur, quantum possit esse satis ut fiat molle unguentum, ut iuniores loquuntur, vel emmolum, ut antiqui: nempe ut linamentis possit excipi, & plerumque satis erunt uncia quatuor, vel circiter. Sed si volumus liquantissimum minus mordax efficere: præsertim si sit aliquis calor in ulcere, exquisitè laudanda erit terebinthina, nam ita minus acris & caustida reddetur, & si a melle rosaceo morderi videbitur ulcus, melle simplici utemur. Nam in confectione medicamenti coquitur vnicum terebinthina. Aliqui & parum croci addunt, ut aliquid præterea concoctorij medicamentum habeat. Interdum verò iuniores nostri, ut medicamentum vires detergendi maiores habeat, succum apij, sicuti semunciam, alij præterea addunt thuris nonnihil, ut crocum in coquendo iuuet: præterea & drachmam sarcocollæ vel etiam myrrhæ tantundem alij præterea & Aloen, in qua præter vim desiccandi & detergendi est etiam vis astringendi & detergendi, unde roborare possit nostram particulam, & repellere influentia superuacuos succos. Alij verò irin, nonnulli præ-

si præterea & aristolochiam, quidam enim horum plura, alij pauciora priori medicamento addunt, & alij plus terebinthinæ indunt, quàm mellis, alij par vtriusque pondus. Quidam autem & oui luteum, quod quamuis & ipsum concoquat & acrimoniam mitiget, subindeque dolorem, & ita solebat vbiq; ferè paratum feruari: faciliè tamen corrumpitur & putrescit. Sed quæ præter illam primam confectionem à medicis adijci solent, exquisitè terenda sunt, & in tenuissimum puluerem redigenda, & post colliquationem & commixtionem terebinthinæ & mellis addenda, & bene miscenda. Hoc tamen est aduertendum, quod etiam paulò superius monuimus: nempe quod his temporibus & his Europæ regionibus in quibus non multam habemus terebinthinæ copiam, nostri medici pro illa passim vtuntur laricea resina, neque hoc multum refert. Nam sæpe Galenus in lib. de comp. medic. secundum gen. nos monuit lariceam resinam, si ea bona & clara sit, proximam ita esse ad terebinthinam, vt sine aliqua noxa altera pro altera facile possimus vti, hæc est ergo cõmunis, & ferè vulgaris ratio medicamentorum detergentium sordem succrescentem in vlceribus. Ex metallicis etiam istius generis medicamenta fieri solent, quæ etsi vires valentissimas habeant, & eas quæ nõ modosor-

dem, sed & carnem detrahere possunt, sicut ea sunt, quæ in postremum ordinem fuere relata, mixtura tamen aliorum adeo mitescunt, ut purgandis commodè etiam vlceribus, & ferè citra morsum possunt esse vtilia. In frequentiori verò vsu sunt, flos æris, ærugo, squamma æris, & æs etiam vstum: Sed de his quæ æruginem accipiunt in præsentia sermonem habeamus, & præter id quod huic medicamentorum formæ, quorum nuper meminimus, possit aliqua rasæ æruginis portio, ut vim maiorem detergendi sibi comparent, addi: puta si vnciæ confecti medicamenti iniiciatur semidrachma æruginis, vel duo scrupuli, vel interdum etiam plus. Viridia tamen emplastra vel medicamenta, de quibus longum Galenus 2. de compositione medica. per gen. sermonem habuit, huic officio sunt præsertim idonea, quorum confectio multiplex est, alia enim simpliciora sunt, alia verò multipliciorem confectioem habent. Simplicissimum illud est, cuius ibi exempli causa ille meminit, & eius compositio in hunc modum se habet. Conficitur prius ceratū ex oleo simplici, vel rosaceo, & cera, illis secundum eam symmetriam colliquatis & mixtis ad ignē, ut emmotū, vel molle fiat medicamentū, quantum sit futurū idoneū & aptum nostro vsui, postea illi additur tantum æruginis, quantum nobis ostendunt indicatio-

dicationes, tum à multitudine & pertinacia
 sordium, tum à natura vlcerati, tam corporis
 quàm particulæ, quia si vlcus magnum sit &
 multam malignamq; sordem habuerit, acri-
 or erit medicamento opus: leniori verò, si par-
 uum & non valde sordidum. Item si corpus
 tenerum & molle fuerit, aut particula, quæ vl-
 cus habet, validum medicamentum sine no-
 xa non poterit ferre. Vnde cum istius medica-
 menti vniuersa ferè vis sit in æruginè, ab ea
 copiosiore vel pauciore habebit, quod magis,
 vel minus acré sit, magis vel minus detergat.
 Pro ratione ergo vlceris, vel corporum Gale.
 variandam docuit mixturam æruginis ex cera-
 to. In teneriorib. enim & acriori sensu prædi-
 tis corporibus satis erit, si duodecima pars æ-
 ruginis cerato adijciatur, vt si cerati libræ æ-
 ruginis vncia immisceatur: siccioribus autè
 & robustioribus corporibus, medicamentū
 hoc erit iusto imbecillius. Vnde illis decima
 parte æruginis cerato addita, satis erit: nem-
 pe si decem vncijs cerati indatur vncia ærugi-
 nis. Poterit tamen interdum in sordidioribus
 vlceribus curandis, & siccioribus solidiori-
 busque corporibus vtiliter octaua æruginis
 pars cerato commisceri. Eiusdem verò facul-
 tatis & rationis quatenus ad deterfionem vl-
 cerum pertinet, sunt emplastra, vel vnguenta
 quæ viridia à priscis medicis Galenoque nun-

cupantur. Conficiuntur autem quæ simpliciora sunt, atque illis vlceribus accommodata, quæ ἀπὸ σπύγγου, hoc est aperta, vel sine circumstantijs vlis, quæ peculiarem aliquam indicationem habeât, præter eas, quæ vlceri cauo & sordido adesse solent. Quemadmodum quando dicimus vlcus, vel callosum vel putridum, vel erosum. Illis ergo quæ aperistata dicuntur simplex viride accommodum est, conficitur ex resina cera & ærugine, & quamuis antiqui diuersam symmetriam ceræ & resinæ sequerentur, & in resinis etiâ fuerint diuersi. alij enim colophoniam potius accipiebant, alij fructû, alij piceam, quia tamen terebinthina à Galeno alijsque præfertur, & illi proxima est laticia: ideo has & nos tanquam præstantiores laudabimus: sequemur verò rationem Galeni, qui resinam & ceram pari pondere accipit, & illis simul colliquatis addit æruginis interdum octauam interdum decimam, interdum duodecimam partem, vt conficiatur medicamentum quod pro diuersa mensura, vel pondere æruginis ad alia duo, nempe ad ceram & resinam, possit omnibus corporibus, & omnibus vlcerum differentijs accommodari, quæ detersionem & desiccationem desiderant. Nam si octaua æruginis pars indatur, validissimum euadet medicamentum, idoneum fortissimis & solidissimis corporibus, & valde sordid

fordidis vlceribus : sin autem duodecima, renellis & mollibus, & non vaide fordidis vlceribus. si autem decima & medium erit medicamentum, & medijs corporibus & vlceribus aptum. si autem hoc cum priore conferre velinus, hoc & calidius erit & magis siccans. Nam ceratum ex oleo & resina siccantius est, quam id quod fit ex oleo & cera propter resinam : præterea verò maiorem vim eadem ratione habebit attrahendi superuacuos humores è profundo, & eos etiam digerendi : nonnihil etiam & terebinthina habebit, vt concoquere possit. Prius verò si ceratum sit confectum ex rosaceo oleo, magis aptum erit ad arcendas inflammationes, & refrigerandum ex rosaceo. sin autem ex communi oleo, maiorem vim molliendi concoquendique & mitigandi dolorem. Non multum ab hoc emplastro, quod viride appellabant antiqui, diuersum illud est quod à iunioribus quibusdam damascenum appellatur, quod conficitur addita æruginè vnguento resinino, aut resinato, quod superius descripsimus, & fit ex resina pini, terebinthina, vel laricea paribus portionibus : ipsi tamen modicam æruginem indunt composito illi medicamento. Vnciæ enim scrupulum inijciunt, quæ erit vigesima quarta pars. Vnde erit quantum ad deterfionem facilimū & imbecillum medicamentū,

quod tamen aucto pondere æruginis poterit fieri valentius seruata ratione, quam docti sumus à Gal. vti si adderemus duos scrupulos, vel etiam interdum plus, & hoc medicamentum & calidius prioribus & aliquanto siccantius. Simili etiam modo possumus facile varias conficere similibus medicamentorum compositiones, quæ viribus quidem quantum ad detergendi rationem & siccandi similes erunt, sed aliquid præterea etiam additum habebunt, vt si æruginem quanta nobis videbitur expedire seruata doctrina quam Galen. nos docuit, addiderimus eo medicamento, vel vnguento, quod Basilicon vel Macedonicum nuncupatur, erit tunc medicamentum magis accommodatum vlceri, in quo labra, vel aliqua pars sit callosa effecta, quæ molliari atque digeri discutiq̄ue desideret. Nam ex vaccino seuo mollire potest: præterea si crudius sit vlcus & concoctione æget, & aliquibus, quæ pus moueant: id enim thus & myrrha præter seuum facere possunt. Hoc tamen officium valentius poterit præstare medicamentum id quod Apostolorum vel Venereum appellauit Auicenna, vtpote quod & ammoniacum, opopanax, thus & bdellium præter alia accipiat, quæ molliunt, digerunt & concoquunt. Vnde quia magis mihi accommodatum videtur fistulosis vlceribus, vbi labra iam obcaluerunt,

runt, ideo in aliud caput eius tractationem differemus, sicuti & emplastrum quod Isis ab antiquis Medicis dictum est, cuius meminit Galenus 5. de composit. medicam. per gen. ca pite 2. & 3. utpote quoniam licet & sordidis vlceribus possit & soleat accommodari antiquitus & his etiam temporibus. Nam à multis iam deductum in præsentia est in vsum: attamen multi vsus est medicamentum, quod longè etiam difficilioribus & maioribus affectibus aptari solet, ideoque in alium locum huius sermone differemus, satis enim in hac resumptione vagati, ut iam sit opportunius ad aliud caput progredi. Nam & si in hoc capite multi etiam vnguentum, quod passim Ægyptiacum nuncupatur posuerint: nos tamen accommodatiorem locum illi futurum putamus, si ad sequens caput, vbi de putridis vlceribus & gangrenosis agemus, transferatur.

*De Medicamentis accommodatis vlceribus
putridis & gangrenosis.
Caput XI.*

QÆcunq; vlcera sunt cum alicuius putredinis complexu, siue iam facta sit putredo, quæ apprehenderit non modo pus, quod in eo generatur, sed etiam partes & substantiam vlcerae particulæ, siue par

tem ipsam omnino corruperit, & in ea vitam
 extinxerit: siue nondum eò malignitatis ma-
 lum deuenit, sed adhuc sensus & vita super-
 stes est, quamuis in via sit vt extinguatur, &
 omnino extincto calore natiuo pars intereat,
 & quantum ad ipsam pertinet in cadauer desi-
 nat, illa omnia huic capiti subijciemus. Nam
 licet in putrescentibus particulis multæ repe-
 riri possint differentiæ: illæ tamen non diffe-
 runt nisi ratione maioris vel minoris putredi-
 nis. Vnde ordines, qui in putrescentib. vlceri-
 bus obseruari possunt, hac ratione vel metho-
 do inuestigari possunt, nempe quia in vlcere
 cõsideramus, aut pus quod ab ipso effluit, vel
 carnem seu substantiam vlceratæ partis, quæ
 vlceri subiacet. Si pus quidem consideramus,
 illud eisdem modis se habere reperiemus, si-
 cuti & reliqua excremẽta nostri corporis, sed
 ab illis exempla petamus, quæ magis aperta
 sunt & omnibus magis conspicua, vt sunt al-
 ui deiectiones & lotio. In lotijs itaq; interdũ
 summam cruditatem notamus, in quibus nul-
 lum ferè vestigium apparet à calore, vel exte-
 neo, vel na u ali impressum, vt quando vrina
 alba est & tenuis colore & substantia sine vlla
 hypostasi, & eam crudam omnino appella-
 mus: interdum verò concocta apparet, vt quã-
 do subflaua est mediocri substantia, & in ea sub-
 sidet hypostasis alba, lenis & æqualis, quæq;
 nullum

pullum fædum, & præter eius naturam refert odorem. Tertia autem vrinæ differentia est, quæ confusa & turbida est, liuens, & aliquando subuiridis fætidaq;. Has cotidie differentiæ vrinarum in ægrotantib. obseruamus, quarum prior summâ in venis crudiratem ostendit, vtpote, quæ nullam elaborationē indicet excrementosorum humorum, qui sunt in venis à calore natiuo, sed neq; corruptionem ab externo & putrefaciente: altera verò exquisitam transmutationem à natiuo calore, quanta poterat in ea materia desiderari, sed tertia demonstrat summam corruptionē & putredinem victoriamq; extranei et putrefacientis caloris. Eodem quoque modo aluus interdum cruda deijcit, & aquosa sine vlllo penitus fœtore vel odore: interdum verò diluta quidem et veluti colliquata excrementa sine vlla naturali compage & fœtidissima, vt nullus possit fœtorem sine maxima molestia ferre. Interdum autem naturales feces videntur mediocriter compactæ, quæ nullam redolent putredinem. Et hæc quidem sunt veluti extremæ differentię horum excrementorum, nam inter has sunt multæ intermediæ: imò ferè in numerę pro ratione qua magis vel minus ad naturam primę, vel alterius, vel tercię differentię accedunt. Possemus & in sputis ipsam ostendere, sed ad institutum nostrum

hæc possunt satis esse. Redeamus ergo vnde diuertimus. Hæ eadem differentiæ in vlceribus, si quis eas diligenter voluerit obseruare, inspicere quotidie ferè possunt. Aliquando enim effluit pus aquosum & fluens, quod nullam præsefert neque coctionem neque putredinem, utpote quod neque album neque lenne, neque mediocriter consistens sit, neque vllum putridum & malum refert odorem. interdum verò consistens quidem est, albumque & lenne, ut & colore & consistentia actionem natiua caloris omnino dominantis demonstrat. interdum autè pus quod inde effluit, crassum quidem consistentia est, nullam tamen lennitatem referens, sed potius partium inæqualitatem & asperitatem, ut partim grumosum sit, partim liquidum & fluens, colore verò lividum est vel fuscum, interdum subviride, aut etiam viride, plurimum autem foetidum, hoc sanè putredinem multam demonstrat, & natiuum calorem extraneo & putredinoso succumbere. Sed putredo hæc ad pus solum pertinet. nondum enim videmus carnem subiectam vlceri atque ipsa labra arrepta esse à putredine, quamuis in ipsam sint prona, & nisi illis probè fuerit & opportunè consultum, paulò post incident in putredinem, quia quod à putrido tangitur, necesse est ut ipsum tandem putrescat. Quandoque verò putrefactio ulterius

rius progressa substantiam & labra vel partes ulceratas corripit, quæ & ipsæ corruptæ putrescunt extincta ferè in eis vi naturalis caloris, & interdum quidem omnino extinctus est calor natiuus, vt iam deserit computrescens pars in cadauer, & tam color quam odor iam ostendit. Nam liuescit nigrescitque locus ille, aut morticinum, vt septimo aphor. Com. 50. exposuit Galenus, quendam colore refert, & non solum carnem & venas arterialesque occupat: verum & subiecta ossa & affectum hunc sphacelam Græci, siderationem Latini appellauerunt. quandoque verò nondum omnino extinctus est calor neque emortua habet pars, sed in transitu est, & in transmutatione ad interitum, nam paulatim vincitur calor naturalis ab externo, aut strangulatur à multa copia humorum infarctæ in ipsa particula: sensus tamè eatenus in ea reliquus est, vt pote quæ doleat si pungatur aut incidatur, sed incipit iam hebetior fieri, & iam ille in parte coloris flos languescere & liuescere videtur, & hunc affectum gangrænam Græci nuncupauerunt, cui aliud nomen, cuius meminim, nullum Latini indidere. Quando autè putredo vel corruptio non ibi consistit, sed serpendo corripit subindè vicinas partes, ac eas quasi depascitur *νομαί* à Græcis, depascencia verò vlcera à Latinis dicuntur. Quia verò

initium curationis istarum malarum affectio-
 num, hunc imprimis tanquam præcipuum sco-
 pum spectat, nimirum procurare ut consistat
 putrefactio, nec ulterius serpens depascatur,
 deinde ut pitrilagine, quæ iam genita fuerat,
 detracta, detergatur & mundum reddatur vl-
 cus, tertiò verò quemadmodum 2. de comp.
 medic. secundum genera docuit Galen. ut ca-
 ro proba generetur, postremò ut cicatrix ad-
 ducatur, & putrefactio quidem sistitur præfer-
 tim remotis eius causis. Vnde nonnulla de cau-
 sis suborientis in ulcere putredinis, antequam ad
 rationem medicamentorum, quæ his affecti-
 bus curandis idonea sunt, exponendum acce-
 damus, & quo breviorum poterimus sermo-
 nē habebimus. Tres ergo sunt causæ quate-
 nus ex Gal. colligere possumus tum ex multis
 locis, tum vel maxime ex 2. lib. commentar.
 in 6. epidem. com. 30. cur putredo ulcera corri-
 piat. Prima quidē succorum prauitas, qui vel
 ad ulcus confluunt, vel etiam ex mala & vitio-
 sa illius temperatura ibi generantur. Vnde
 Gal. 3. de cau. symp. gangrenam ex vitiosis suc-
 cis ortum habere testatus est, ex mala enim
 eorum natura & qualitate interdum sunt val-
 de ad putrescendum proclives. Altera est im-
 becillitas particulæ atque sui natiui caloris,
 quo nequeunt, neque si qui aliunde influant
 recte administrari, neque eius alimentum pro-
 be con-

È confici: facile autem cum inconcocti rema-
 nent succi, putrescere solent, & ad imbecillita-
 rem particulæ, & caloris natiui defectum po-
 test tandem referri, quâdo ex vinculo vel de-
 ligatione strictiori in superiori parte vnde de-
 fluunt spiritus, facta, atq; etiam quando ex im-
 portuno & immodico vsu medicamentum re-
 frigerantium exterius adhibitorum, vt solent
 curantib. erysipelata accidere. Tertia verò est
 immensa copia sanguinis confluens ad ali-
 què locum excitatura inflammationem. Cū
 enim infarctus humor adeo inculcatur, vt dif-
 flaretur, euentari nequeat, strangulato extin-
 ctòq; natiuo calore, inflammatio primū gan-
 grenam, mox in sphacelum, & subinde in no-
 men vel depascens vlcus trāsit, & est id quod
 Arabes dicere solent, quod gangrena in asca-
 chilum transit: corrupta enim est vox sphaceli
 in ascachilum, qui etiam nome, hoc est depa-
 scens vlcus æstiomenum, secus quam Græci
 appellant. Græci enim æstiomenum herpete
 vocant, quod summam cutem vlcendo ser-
 pit, quem affectum Arabes fornicam ambu-
 lantem appellauere. Sed de his satis. **Conuer-**
 tamus iam orationem ad rationem medica-
 mentorum, quæ his curandis vlcerosis affecti-
 bus possunt esse opportuna: sed primū in con-
 siderationem reuocemus, quod cum affectio-
 nes hæ quæ cum vlcibus complicatæ pecu-

liarem præter vlcus indicationem habeant, et peculiari etiam curatione egent, & cum sint veluti soboles, vt docuit Gal. 3. de sympt. cau. vitiosorum humorum, quorum vitium consistit, tum in multitudine, tum in corrupta eorum qualitate à quibus ortum & fomentum habent, necesse est, vt qui causas putredinis remoturus est, his in remouendis præcipuè incumbat, à quibus illorum ortus & fomentum pendere iudicauerit. Vnde cum omnia istiusmodi vlcera in illis sint, quibus curandis Hippocrat. in lib. de vlc. & Galenus 4. methodi capi. 5. sanxere, opus esse & corporis vniuersi purgatione, & præterea etiam sanguinis missione, tum vt id fomentum, quod aliunde habet vlcus, subtrahatur, tum etiam vt influxus vitiosorum humorum ab vlcere auertatur, & aliò conuertatur. Sed in his nolumus longiores esse, cum ad nostrum institutum, quod nobis in hoc tertio libro proposuimus, non pertineant. His autem expeditis, quæ ad procurationem vniuersi corporis, vel aliarum partium, si ab eis foueatur vlcerosa affectio, agendum erit, vt sæpe monuere medici quicumque istius artis periti sunt, attendendum quippe erit loco ipsi affecto, & quia cum is in putrefactionem procliuis est, semper ferè primum vitium in humoribus in illo contentis contractum est. Nam illi ratione humiditatis,

tatis, quæ ut in proverbio ferè est, mater putrefactionis est, putrescere solent, ideo secundo loco consulere, ut & vitiosi humores, qui ibi præsentés aliquam concepere putredinem, detrahantur, ne eorum contagio reliqua putrescant, & præterea verò, quia maximam in nostris corporibus causa putrescendi est, prohibita diffusio & transpiratio: id est ut vacuato loco à vitioso sanguine una cum alijs excrementosis succis, liberior & expeditior fiat euaporatio & transpiratio, incisionibus vel scarificationibus pluribus inflictis particulæ vlcera, permittatur sanguis, vel etiam copiosus effluere. Mox autem omni ratione & studio desiccationi danda est opera, quod quidè officium præsertim nostro instituto attinet, quia id ope medicamentorum præstari solet. Itaque post curam vniuersi corporis, et per plures incisiones euacuatam locum affectum ab infectis putredine excrementis, desiccationi vniuersa opera danda est: quia ut vincens humiditas putrefactionem inuitat, ita siccitas eam fugat & reijcit. Vnde Hippo. in li. de vlce. cui Gale. 4. meth. astipulatur, ait, quòd siccum sano vicinius est: humidum verò non sano. primo ergo lauanda est vlcera pars, quæ scalpello incisa fuit, ut putrilagines abluantur. illis autem lotionibus lauanda quæ propter loturam & desiccationem loci conferant etiam arcendo putrefa-

ctionem. Et cum sicuti Gal. ait II. de facultati-
 bus simp. med. optimum medicamentum sit
 sal, utpote quod & superuacua humidita-
 tem absorbat, & substantiam, quæ semper dis-
 soluta & laxa est in putrescentibus rebus con-
 trahat: ideo in his vti solent aqua salsa, & ma-
 rina quidem, si ea sit in promptu: sin minus,
 adiecto sale eam salis efficiunt: muria etiam
 siue è salitis carnibus siue ex piscib. fuerit de-
 sumpta, sed ad hoc officium aceto vti possu-
 mus sale immixto, aut etiam lixiuio, cui si &
 oxymel addamus, cum utilitate id fiet, vel si
 lupini incoquerentur, aptum etiam erit medi-
 camentum, ut tamen in his eligendis pru-
 dens sit medicus, semperque ea conferat tum
 morbo primum: nempe ut cum maior fuerit,
 maioremque conceperit putredinem, ea ad-
 hibeat, quæ magis desiccant maioremque
 vim habeant minoribus verò vtatur, cum mi-
 nor erit affectio. Deinde verò ad intempera-
 turam ipsius vlcis. nam si in eo insignis vi-
 deatur calor, illa sint eligenda quæ minus ca-
 lefaciant, quia vel illa minus ex se calefaciant,
 vel illis aliquid incoquatur, quo temperetur
 calor: ut si lixiuio, vel aquæ salis incoquan-
 tur folia plantaginis, aut faba, aut addatur o-
 xymel, vel acetosus syrupus, quæ ut tempe-
 rant, ita & reprimunt putrefactionem. Ter-
 tiò verò respiciendus est sensus, qui in vlcero:
 sa par-

sa parte est, præsertim verò antequam corruptio ab humoribus in substantiam ulceratæ partis transeat, & incipiat iam gangrena suboriri, quia tum iam sensus fit obscurior & obtusior. Vbi ergo sensus acris viget in loco affecto, mordacioribus medicamentis parcendû, ne fluxionem & inflammationem præ dolore inuitent. Primus ergo putridi vlceris scopus erit procurare ne vlcereb. putredo progressa corrumpat labra vel fundum vlceris, & gangrenam adducat. Et quia plerunq; istiusmodi vlcera ex multo calore, & multa humiditate sunt affecta, hæc enim putredinis proxima principia sunt, ideo illis omni studio erit occurrendum & agendum refrigerantibus. & insigniter desiccantibus. Vnde si linamenta demersa in oxymelite, imò & oxymel instilletur in vlcus, & deinde linamentis contegatur vlcus vniuersum, erit admodum accommodatum medicamentum. Hoc tamen semper accepto tanquam fundamento curationis præcipuo, vt quotiescunque constiterit vlcus ab vniuerso corpore, vel particulatim ab aliqua parte foueri, semper curatio illorum præcedat, & procuratio, vt subtrahatur fomentum illud. Sed sunt etiam multa alia medicamenta, tam simplicia quàm composita huic muneris apta, nempe quæ aspersa, vel insecta in vlcus, illo resicato repellere corruptionem pos-

sunt, ea tamen vt facultatibus sunt diuersa, ita pro varia affectione vlceris eligenda. Nam oxymel quidem exiccat, & potius refrigerat quam calefaciat, sed præterea habet etiam non exiguam detergendi facultatem. Mesue verò aloen ad arcendam putredinem ab vlceribus summopere laudat, & quamuis Galen. quinto Methodi dixerit aloen imbecillum esse medicamentū ad adducendam cicatricem in vlceribus penis: præsertim si ea sint humidiora, hoc tamen non tollit, quia à putrefactione tueri non possit vlcera in illam propensa, laudat autem imprimis si cum myrrha miscatur. Omnes verò aloen præcipuè vtilem esse in vlceribus ani & pudendorum. Sed potentius ait Galenus, est anethum vltum vlceri inspersum, & cucurbita exiccata & vltitudinemque inspersa. Præsertim verò putridis vlceribus commodam esse sabinam, & cupressi folia ait Galenus sexto de simpli. medicamentorum facultat. vt & maligniorem diuturnioremque putredinem superare possit. præterea & isatidis, tam syluestre quam satiuum genus, & vtraque anagallis, & cortex radicis maniaci solani, hypericum aridum inspersum, itē & chamepithys. Nono vero libr. imprimis terram lemniam cōmendat, si acerrimo aceto dissoluatur & illinatur vlceri, quando tetrum odorem redolet, & prætumidū est
fordi

fordidumque: alioquin verò, aut vino aut oxy
melite, cut pos. a, aut mulsa, aut vino dulci, aut
sapa, aut mulso vino, & id pro vlceris maiori
vel minori prauitate. Vrinæ etiam humanæ,
vt II. eiusdem operis libro ait idem Galen. non
desunt in hac re suæ laudes. Dioscorides verò
amaras amigdalas tritas, & ex melle vlceri illi-
tas plurimum prodesse ait. Ex his ea eligi po-
terunt, quæ magis apta videbuntur, tum ratio-
ne maioris vel minoris imminentis putredi-
nis, tum verò maioris, aut minoris humidita-
tis ipsius vlceris, tum etiam ratione calidioris
aut frigidioris téperaturæ ipsius vlceratæ par-
tis. Composita autem medicamenta, quæ apta
& idonea his vlceribus curandis esse possunt,
alia arida sunt, quæ in puluerem redacta vlce-
ri insperguntur, alia in modum cataplasmatibus
conficiuntur, alia verò ab antiquis emplastra
dici solita sunt, ab Arabibus & nostris iuniori-
bus vnguenta dicuntur. Agemus autem pri-
mum de cataplasmatibus quæ vim habent, vt
affectam partem à putredine tueantur. Horù
ergo materiæ, ex quibus plerunque conficiun-
tur, sunt farinæ hordei, fabarum, erui. Sed &
lupinorum, & lolij, priores tamen in maiori
sunt vsu. coquuntur autem in cataplasma, ali-
quando ex oxymelite, aliquando ex syrupo a-
cetosof, interdum ex aqua maris, quandoq; ex
posca, nonnunquã ex lixiuio, & id pro ratione

qua esse opus maiori vel minori calefactione, maiori minoriue desiccatione videtur. Nam lixiuium & aqua salsa magis calefaciunt, & magis desiccant, & omnino vim maiorem habent: oxymel verò minus calefacit & aliquanto minus siccatur, sed eo minus etiam syrupus acetosus, minus etiam posca. Aliqui verò lixiuium, vel aquæ marinæ acetum addunt, vt magis siccetur, & in profundum facilius se insinuent. Solent autem interdum farinæ pari pondere accipi, quandoque impari, & id pro arbitrio medici & eius iudicio. copia verò liquoris vnde conficiendum est cataplasma, relinquitur peritæ coquentis. Quatenus verò ad vsum horum cataplasmatum vel emplastrorum pertinet, interdum solis illis vtuntur medici absque alio vnguento vel emplastro indito ipsi vlceri, vt pote quæ possint quantum satis sit, præter id quod à putrefactione tuentur desiccare, detergant etiam, præsertim si ex oxymellite, aut aqua salsa, vel lixiuium sint confecta. Interdum verò, atque id quando sordidius est vlcus, illi addunt medicamentum, quod magis detergat, filamentis laceri linteï exceptum, vel linamentis: qualia sunt multa, tum valentiora, tum leniora pro opportunitate & indicatione vlcis. Multorum meminimus superiori capite, quæ vim detergendi habent, vt sunt viridia emplastra, vel vngueta cuiusmodi illud est, quod

Licen

Litem diximus à Græcis appellari, & quod à junioribus Damascenum: præterea Iſis Epigoni, & vnguentum Apſtolorū: aut illud quod ex charta combuſta ab Auicenna literis traditum eſt: his verò valentiora ſunt aridum medicamentum à Galeno deſcriptum, quod & iſſum ex combuſta charta nomen habet, præfertim autem vbi vlcus iam putreſcere incipiat in uſu ſunt ad hoc officium trochiſci Andronis, & vnguentum Ægyptiacum dictum, & alia multa, de quibus paulo poſt ſumus ſermonem habituri. Confecto ergo aliquo horum medicamentorum vlcere, ſuper id apponunt emplāſtrum ex his farinis confectum, quo nō modo vlcus, verūm & partes circumſtantes vlceri per aliquod ſpatium conteguntur. Sed iam opportunum erit, vt ad rationem medicamentorum tranſeamus, quibus apte vtimur in curandis putridis vlceribus, quando non modo pus putridum eſt: verūm & caro putreſcere incipit, & gangrenæ particeps eſt, in quibus generales ſcopi ijdem ſunt: nempe putredinem reprimendam & cohibendam, ne vlterius augeatur & ſerpat, & quod putruit iam detrahendum & detergendum, ne vicinas partes inficiat. mox caro generanda, vt planum redditum vlcus poſtmodum ad cicatricem deducatur: ſed quia morbus maior factus eſt, & difficilior, maioribus etiam illi erit auxilijs &

remedijs opus: vnde cum agendum in primis sit incisionibus & scalpellationib., illis erit opus maioribus & profundioribus, quo maior fuerit putredo, & magis in altum se insinuaerit, atque vt sanguis copiosior effluat, erit permittendum, tum vt qui iam vitium contraxit excernatur, & probus illi succedat, tum vt inanita particula affecta, melior & expeditior diffusio & perspiratio fiat. Hoc tamen semper animaduerso, vt corpus vniuersum minime scatens sit vitioso succo, qui malum fouere possit. Nam illud prius cauere oportebit reuulsio nibus perfectionem venæ & purgationes, vt ex Hippocrate & Galeno superius non semel monuimus. Sed quatenus ad topica remedia pertinet, post incisiones & congruentem sanguinis effusionem per scalpellationem, lauandum erit vlcus, vt paulè antea dicebamus. Statimque ad valentia medicamenta erit accedendum. in his enim maioribus morbis, vbi periculum est imminens maioris alicuius ruinæ, non est, vt Galenus 5. metho. docuit. incipiendum à leuioribus. Sed ratio etiam sua habenda maioris vel minoris putredinis, & magis vel minus serpentis. ad hoc verò munus inprimis accommodati sunt pastilli Andronis, quorum nuper est facta mentio. ita autem à Galeno 5. de Composit. medicamen. pen genus describuntur. Cytinorum accipiantur drachmæ decem

decem, Gallæ drach. viij. myrrhæ, aristolochiæ
 singulorum drach. iij. atramenti sutorij, vel
 vt Græci appellant, chalcanti, aluminis scis-
 silis, mysios singulorum drach. ij. passo exci-
 piuntur, & in pastillos & trociscos redigun-
 tur. medicamentum est, vt etiam 7. meth. cap 3
 animaduertit Galenus, insigniter astringens.
 astringūt enim generosè galla, præsertim quæ
 omphacitis, hoc est, immatura appellatur à
 medicis antiquis, & qua in primis utebantur,
 citiniquæ, præterea & atramentum sutorium,
 misy atq; alumen: sed validè etiam desiccant.
 Nihil enim accipiūt, quod non insignem vim
 desiccandi habeat passo excepto, vnde & robo-
 rare possunt particulam, & repellere, si qua in-
 fluunt excrementa, & humiditatem, vnde or-
 tum & fomentum habet putredo, absumere.
 Optimum ergo est medicamentum, quod ta-
 men nequè plurimum mordet, & eius multa
 & frequens mentio fit à Græcis Arabibusq;
 & Latinis auctoribus. & illis possumus in pul-
 uerem redactis tanquã inspersili medicamen-
 to uti. Potest etiam interdum ex melle exce-
 ptum deduci ad formam emplastri, vel mol-
 lis vnguenti. Si arido utatur, vlceri erit insper-
 gendum, superaddito deinde aut emplastro
 ex farinis paulò antea descripto, aut si suspe-
 cta esset inflammatio, aliquo altero medica-
 mento apto ad arcendas inflammationes. Ga-

lenus suo vteretur phoenicinio, vel diapalma
 vt nunc appellat. Possemus tamen & eo quod
 ex cerussa, aut ex thutia à nostris dicta vel ex
 minio. Quod si videatur medico vti illo dilu-
 to ex melle, nihilo erit imbecillius medicamē-
 tum. Nam vt idem Galen. testatur secundo de
 Compositione medicamentorum per gen. au-
 get potius & intendit id genus medicamenta
 mel, quam remittat. Longè vero fortius medi-
 camentum est, quod ex charra combusta dici-
 tur, descriptum quinto de Compositione me-
 dicamentorum secundum genera, quod hic
 referemus: quia in plurimo vsu erat antiquis,
 & in presentia eius etiam à iunioribus fit men-
 cio, cuius verò confectio ita se habet. Squam-
 mæ æris, gallæ, myrrhæ, singulorum drac. viij.
 sandarachæ, non illius quam Arabes, & iunio-
 res ita vocant, sed mineralis, vel metallice, quæ
 & ipsa est auripigmenti species, illa quæ rubi-
 cundior est, arsenici, elaterij singulorum drac.
 iij. thuris, atramenti sutorij singulorum ʒ. iij.
 chartæ combustæ, quantum satis sit ad contra-
 hendum colorem. Fortissimum sanè medica-
 mentum, & de quo dici meritò possit, quod
 nomas, hoc est de pascencia vlcera refrenare &
 sistere possit, vt quod crustas quasi exurēs pos-
 sit excitare, neq; hoc puto fuisse id, quo curare
 solitus erat Galenus vlcera in pene, vt ipse te-
 statur est ʒ. meth. nisi quis fortè dicat, quod eo
 non

non utebatur ita solo & arido, sed diluto ex oleo rosaceo, sicut etiam in vlceribus intestinorum ex oleo rosaceo infundebat. nā ita potest ea ratione dilui, vt mite medicamentum fiat: sed ipse istius mixturæ ibi nullam mentionē facit, & fortasse quidem quod vbi ipse in alijs libris medicamenti, diacharta meminjt, illud intelligit quod primum sub nomine diacharta ex libro Asclepiadis descriptum referatur. à Galeno in eodem septimo de Composition. medicam. secundum genera. Eius autem confectio in hunc modum se habet. Chartæ combustæ, plumbi combusti & eloti, arsenici, squaræ, stomomatis singulorum pars vna, sulphuris viui pars media, tritis vti oportet, ex melle vel rosaceo, vbi patet, quod licet insigniter, & hoc siccet, minus tamen astringit, & minus acre mordensque erit. acrius alijs est arsenicum, deest tamen sandaracha, & arramentum sutorium. plumbum verò vltum, vel nihil, vel parum mordet. æs etiam vltum cum lauatur, magnam morsus & acrimoniarum partem deponit. longè etiam minorem morsum esset habiturum medicamentum, si cætera quoque metallica, quæ lauari solent, lauarentur. Sed ad alia medicamenta transeamus minus acria, vel fortia, quæ quidem arida non conficiuntur, sed ad emplastri vel vnguenti formam deducuntur, & ad ea præsertim vnguenta, quæ his

temporibus ad curanda putrida vlcera, & reprimendam depascentem putredinem nostris medicis sunt in frequentiori vsu: vt sunt vnguenta Ægyptia ab Arabibus dicta, quorum conficiendorum duplex est modus: alter quē Mesue in suo appellato Antidotario retulit, cuius symmetria in hunc modum se habet: Accipe æruginis drach. v. mellis drach. xiiij. aceti drach. vij. alter verò ab Auicenna tertia fen. 4. libri, componitur in hunc modum: Vt accipiamus æruginis, mellis, aluminis, singulorum autem par pondus, coquantur autem hæc vnguenta donec gilua fiant. hæc est enim natura æruginis, vt cum cruda accipiat in medicamentis, ea viridia efficit: sed si coquatur parum inde fiunt medicamenta lutei coloris: vltimus verò cocta, gilua, vel fulua colore reddit medicamenta. Hæc autem mineralia medicamenta, vt Gal. de Com. medic. secundum generat, quo magis coquuntur, eo etiam magis siccant, non tamen magis mordent: verum forte etiam minus. differt verò hæc compositio à priori Mes. quòd valentior & fortior in desiccando & crustas excitando. Nam æruginis, quæ cæteris acrius & valentius est medicamentum tertia totius confectiois pars est, in priori verò vix quinta. Præterea verò hæc magis astringens est ex alumine, vnde præter maiorem desiccationem additam, magis etiam potest

test particulam roborare, & partes vicinas à putredine defendere, & confluentes humores repellere: & hæc mihi sanè satis esse videntur. quatenus ad ea pertinent, quæ faciunt ad curanda putrida & depascentia vlcera. agamus ergo de erodentibus.

De erodentium ulcerum, quæ exedentia à Latinis, phagedenæ à Græcis dicuntur, & ipsa inter maligna connumerata, medicamentis.

Caput XII.

VLcera quæcunque serpentina vicinas circumitantesque partes corripunt, aut id agunt ob putredinem in vitiatam parte subortam, quæ semper contiguas partes inficit, nisi cito illi occurramus, & id genus vlcera ad præcedens caput attinent: utpote quæ depascentia, vel *ύόμν* dicantur, sed quæ citra putredinem serpunt, erodentia, vel corrosiua, ut iuniores appellant, à Græcis verò phagedenæ dicuntur. Hæc ab acri, & ab abradente, & tandem erodente humore fiunt, qui si prætenuis sit, non ad profundiores partes pertingit, sed summam tantum cutem exedens vlcerat: herpes à Græcis dicitur, à Latinis verò præsertim à Celso ignis sacer videtur fuisse appellatus: si tamen nomine alij erysipelas appellant: si autem crassissimus sit humor, qui exedit, per-

inde, vt est exusta & feruens atrabilis: inde generantur cancri vlcerati, vel cancrofa vlcera. Inter hos in tenuitate & crassitie locum medium, vt decimo quarto meth. docet Gal. tenet phagedena. quippe quæ ex mediocriter crasso acrique humore ortum habet, & proinde præter cutem erodit etiam subiectas partes. Hic verò acris & vitiosus humor necesse est vt alibi generetur ex malo aliquo alterius partis affectu, & postea ad vlcus impulsus illi negotium faceat. Et quamuis nõ negemus, quod interdum non possit ex aliqua in affecta parte vitiosa intemperie, nempe calida & sicca, gigni acris materia, quæ exulceret & erodat: plerumque tamen, vt ibidem voluisse insinuare visus est Gal. aliunde generatum impellitur ad vlcus. Ex quibus in hunc modum cõsideratis non est difficile deinde indicationes depromere, quibus methodus constituenda est, qua curanda sint istius generis vlcera. Nam cum semper indicatio à causa (nisi aliquid præcept aliunde periculum obstat) alias omnes antecedit indicationes: si acris & erodens humor aliunde quàm in vlcerato loco sui ortus occasionem habeat, nitendum erit, vt occasio causaq; cur generatur prius tollatur: moxque vt id quod genitum est in corpore, aut per purgationem, aut per sanguinis missioneem detrahatur, & id vt magis expedire visum fuerit, con-

sultis

sultis prius viribus ætate & natura vitiosi humoris, Nam in herpete, vbi tenuis & biliosus acrisque humor omnium malorum auctor est sapius magis vtilis erit purgatio; in alijs vbi humor crassior erit, & vel crassior & exustus sanguis, vel bilis cum sanguine, vel bilis cum pituita præsertim salsa, vel quicumque humor non fuerit multum secretus à natura sanguinis, non erit inutile venam secare, & ea ratione, vt cum vacuatione sit reuulsio: sed hæc potius à rei affinitate, & cõnexione ducti hoc loco exposuimus, quàm quòd præsentì instituto attingant, quo acturi eramus de medicamentis. Transeamus ergo ad aliam partem, quæ ipsam vlceris proximè spectat. In vlcere ergo duplex potest esse vitium, quia vel vniuersum, illi negotium facessit vitiosus humor aliunde eò confluens, qui præter id, quod sua acrimonia subiectam carnem abradit & exedit: corrumpit etiam & probos, qui à natura ad alendam eam particulam amadantur. Item potest & vniuersum vitium esse in vlcerata particula, quæ ex aliqua mala contracta intemperatura corrumpit & vitiat alimentum, vel etiã bonum, quo erat alenda. Interdum etiam vtrumque malum simul conspirat: præcipuè verò in diuturnis morbis, vbi ab influentibus vitiosis humoribus transmutatur tandem & conuertitur vlceratus locus secundum propriam tem-

periem in vitiosam & malam : sed qua ratione malo huic occurrendum sit quatenus ad fomentum illud & occasionem illam pertinet, quam aliunde habet: quatenus spectare poterat ad præsentem locum, ostendimus: agamus ergo de ratione medicamentorum, quibus curari potest particulatim locus qui affectus est: cum fieri nequeat, vt nos quarto methodi cap. 5. docuit Galen. quòd vlcus sanetur, nisi prius sanetur particula in qua contractum est vlcus. In his autem duo in primis consideranda sunt nempe intemperies in quam transmutata est ea pars, & quia cum diuturnior fit, nequit esse sine vitiosa materia præsentè, à quo fouetur illa intemperies : quare statim duæ exoriuntur indicationes : prima vt tollatur intemperies vitiosa, restituaturque naturalis & proba: postea vt vacuentur vitiosi succi congesti in parte vlcera, aut absumentur. Quibus peractis reliqua est deinde curatio vlcera caui, quam superius exposuimus : sed quia dum præsens ibi vitiosa est materia absorpta in ea parte, vel etiam in vicinis venis congesta, nunquam omnino poterit in temperatura remoueri: ideo ab hoc scopo, vel ab hoc capite erit auspicandum nempe vt vitiosus humor detrahatur, quo detracto facilior erit deinde temperaturæ transmutatio: humor verò vitiosus bifariam vacuari potest. Nam aut per illa vacationem, quæ
conspi-

conspicua est & sensibus manifesta, aut per
exsiccationem digestionem discussionemque
priorem vacuationem moliri docuit Hippoc.
in libro de vlceribus, cui subscripsit Gal. quar
to methodi per incisiones multas scalpello in
sictas: non solum vlceri, sed vicinis & circum
stantibus partibus, in quibus congestus est vi
tiatus sanguis, qui malignitatem vlceris fo
uet, scarificationem iuniores dicunt, è quibus
illatis incisionibus, permittendus est sanguis,
vel copiosus effluere. Sed & hoc ad institutū
de medicamentorū ratione non pertinet, ideo
ad alterum vacuationis modum, qui per medi
camenta fit accedamus. Consideranda ergo in
primis erit vlceris, tam magnitudo, quam et
iam malignitas, vt apta medicamenta eliga
mus componamusque. Nimirum enim ad dif
ficilia & per maligna vlcera superanda validis
fortissimisque medicamentis opus omnino
est, quia ex vsu leniorum & faciliorem auge
tur potius & malignius euadit vlcus. Contra
etiam vlcera mitiora & minora, nequeunt cu
rari acrioribus & fortioribus medicamentis,
vt potius augeantur & exacerbentur. Cum
ergo vlcus & quantitate & malitia mediocre
fuerit, præter omnem rationem fuerit, statim
curationē acrib. & vehemētib. aggredi medica
mentis: sed mediocrib. & quantū fieri potest ex
pertibus

pertibus mordacitatis, strenue tamen exsic-
 cantibus & potius refrigerantibus. Cum enim
 erosio fiat, ut diximus, ab acri & calido succo
 & præsertim à calidiori & sicca intemperie ge-
 nito, ad consumptionem vitiosi illius succi
 necessaria est exsiccatio. Ad delendam verò ca-
 lidam intemperiem, opus est refrigeratione.
 Et quamuis siccitas sit quasi lima, ut aiunt ca-
 loris plus tamen potest tum refrigeratio, tum
 etiam absorptio vitiosi illius succi qui longè
 etiam magis siccabat & calefaciebat, quàm id
 genus medicamenta faciant. Medicamenta ve-
 rò, quæ huic officio apta sunt, sunt aut arida,
 hoc est, pulueres, vel emplastra, vogueantur,
 & arida, aut simplicia, aut composita. Simpli-
 cia multa esse possunt, in primis verò metalli-
 ca, quæ sint lota & exquisitè trita: sicuti præ-
 fertim pompholyx, pro qua thutia vtuntur in
 præsentia, quæ fortasse cadmiæ illa differentia
 est, quam botritim appellant & factitia est. Sed
 & stibium vltum & lotum, præterea stibio-
 bolis etiam armena, & terra lemnia seu sigilla-
 ta, & lapis hæmatites, & myrobalanorum pul-
 uis. Quidam & cariem lignorum laudant, cõ-
 quibus consentire visum sunt Galen & Dioscor.
 Quidam & satis appositè ex multis horum
 conficiunt aridum medicamentum, ut exem-
 pli causa, accipiunt spumæ argenti, quæ si sit
 lota & trita exquisitè ex aceto in sole, vel ex vi-
 no

no, vt superius exposuimus, longè vtilius medicamentum erit, stibij, vel antimoniij, lapidis hematitis, myrobalanorum citrinorum, boli armenæ, singulorum partes duas, æris etiam vsti, & probè loti, quod si & ipsum eodem modo lauetur, melius erit partem vnã, miscenda sunt omnia, & in tenuissimum puluerem redigenda, quo replendum erit vlcus illi, quæ mox si imponantur, penicilli, vel vt Græci vocant splenia, quæ sint imbuta aliquo vnguento refrigerante & exsiccante, qualia sunt quæ aut ex plûbo vsto, aut ex sandice, quod de minio appellant, aut ex rhutia, qua nunc pro pòpholyge vtuntur, aut id quod ex succo solani aut quod vnguentum album dici solet, aut etiam illud quod ex calce sæpius elota sit, de quibus suo etiam loco agemus. Et his quidem maligna vlcera natura superari poterit, & erosio reprimi, præsertim si mediocris fuerit malignitas, quia quandoque adeo malignum erit vlcus, vt eiusmodi medicamenta spernat omnino: quod duplici de causa euenire potest. Nã aut quia à prauis succis, quo refertum est corpus, fouetur, aut quia caro vlcera & partium vicinarum adeò corrupta est, & malum vitium contraxit, vt & alimentum quemadmodum dicebamus, corrumpat in prauum & malignum succum, & partes alioquin sanæ, quæ propè vlcus sunt, ab vlcera & vitiatæ per quoddã

veluti contagium malè afficiuntur & cor-
 rumpantur. Vnde si difficultas curationis
 occasionem habeat à fomento quod habet
 aliunde. illi occurrendum erit per purga-
 tionem, aut per missionem sanguinis, vt &
 paulò antè monuimus. Sin autem id ortum
 habeat à magno vitio in parte affecta, tunc
 præstantissimum remedium, & aptissimum
 ad emendandum omne vitium, roborandam-
 que particulam, & corrigendam illius partis
 intemperiem esset, candenti ferro locum inu-
 rere, quod quidem remedium magis aspectu
 horridum est, quàm re ipsa. Quod si quis aut
 propter ægrotantis timorem, aut propter æta-
 tem, aut quia in parte aliqua sit vlcus, quæ nõ
 facile ex toto possit hoc remedium sufferre,
 medicamentis negotium conficiendum erit,
 quæ similem ferè vim habeant, vt pote, quæ
 & crustam adducere solent, & vitiatam car-
 nem exedere: sicut ea quæ fiunt ex atramento
 sutorio, aut ex calce viua, aut aqua vrente, aut
 eo vnguento, quod Ægyptiacum vulgo appel-
 latur. Sed in præsentia in multo vsu est puluis
 ruber, quem præcipitatum nuncupant, & re-
 fertur in Ioannem de Vico celebrem chi-
 rurgum his paulò antea actis temporibus, de
 quibus suo loco dicemus: postmodum ve-
 rò crusta remota, de qua etiam remouenda
 loco opportuno sermonem habebimus, vlcus
 curandum

curandum erit, quo modo diximus curanda esse vlcera, quæ caua sunt, nempe vt caro aggeneretur, donec planum & æquale fiat, mox verò ad cicatricem deducatur.

De sinu & fistula, vel de medicamentis, quibus hæc curanda sunt.

Caput XIII.

Sinus est quasi genus fistulam continens tanquam speciem, nam fistula, vt Galen. in libello de tumo. præter nat. docuit, aliud non est, nisi sinus oblongus & angustus. imò vt ille idem 2. prognost. testatus est à sua figura, hoc etiam nomen sortitum est: imitatur enim fistulam, quæ musicum instrumentum est oblongum, angustum & excauatum, vnde similis est generatio in vniuersum sinuum & fistularum. sinus autem sunt quasi cuniculi in carne, vel similibus corporibus excuati. Vnde semper in sinu os, quod in cute est minus & strictius est, quàm fundus & concavitas vlceris, & fiunt sinus, vt ille idem eodem de tumo. præter nat. lib. exposuit, quando pus tum cutem excoriat, tum verò in causa est cur superiores partes & continentes à subiectis & contentis abscedant, quæ vbi abcessere & mutuò distant, cum redire ad pristinum statum, & simul coire iterum neque-

unt, sinus iam factus est, qui nisi citò curatio apta adhibeatur, callum contrahit: iuniores verò dicerent fieri ostracosum, atque subinde induratur, vt mox non facillè curationem admittat. solet autem sinus plerumque ex abcessibus fieri. Vnde omnes tumores præter naturam, cum in abcessum desinunt, rupto & aperto abcessu, & excreta materia, quæ in eo continebatur, iam, vt ait Galenus 2. lib. com. de his, quæ in medica officina com. 27. non amplius abcessus est, sed sinus erit appellandus. Fiunt tamen sinus interdum ob contusiones magnas, vt nonnulli iuniores dixerunt neque id ineptè. Nam cum sit necesse, vt monuit Hippoc. omne contusum tandem putrescere & in pus verti, in magnis contusionibus sicuti factis ex globulis eiectis vi bellicorum tormentorum, quæ sclopetos vulgò appellant: facillè contusi circumquaque, vel etiam altioribus partibus fiunt sinus. Sinus autem aut rectus est aut obliquus, qui quidem talis pro partis in qua vlcus excitatum longitudine dicitur: quia si rectè per longitudinem fuerit protensus, rectus erit appellandus, sed si in latus quoquomodo declinet, erit, vt ibidem testatur Galen. obliquus. rectus verò sinus, aut decliuus est, decliuem autem appellamus, quando fundus superior est, & os inferius: sicut quando contra se habet, & os superius est, accliuem

accliuem nuncupare possumus. Hæ igitur sunt differentia sinuum. Eorum verò duplex est curationis ratio. Nam aut integrè & verè curantur: vera autem & absoluta curatio est, quando partes, quæ mutuò abscessere & auulsa sunt, iterum convenientes simul agglutinantur, & ita ad vnitatem redeunt, vt nullum inter eas spacium relinquatur, sed vndique ad pristinam continuitatem reuertuntur. Altera verò ficta quædam, vt Galenus in libro de tumoribus præter nat. insinuauit, curatio est, quam palliatam iuniores appellarent. Nā neque inter se diductæ & dispersitæ partes agglutinatæ vniuntur: imò cavitatis aliqua in eis reliqua est: veruntamen contracto callo, ita deinde à medicamentis & ratione victus exiccantur, vt integra videatur curatio. Nam nisi intercidat aliquod in ratione victus peccatum, & alioquin corpus sanum & mundum sit, poterit sinus ita contractus diutissime seruari, vt sanus appareat. Verùm si ex aliqua occasione, iterum fiat aliqua inutilis & superuacaneæ materiæ congestio, inde repleto loco illo imbecilliori facto, iterum fit abscessus, & nisi integra fiat curatio, poterit ad eundem statum sæpius redire, atque etiam semper facilius & frequentius: quia sinus, qui semper reliquus est, aptus sanè est vt facilimè repleatur, cum iam sit facta facilis via fluxionibus.

imò abscessus isti citra dolorem excitantur propter callum sinui obductum: sicuti postea facile etiam cum colligitur materia, effluit: cum sinus sit apertus. Sed si fiat conglutinatio partium & concretio, & mox iterum in eundem locum confluyente materia fiat abscessus, necesse est, ut cum disrumpitur, dolor concitetur. Hoc verò loco præsertim agemus de ratione eorum medicamentorum, quibus vera perfici curatio possit. Prius tamen pro nouitijs medicis hoc videtur explanandum, cuius Gale. 3. lib. commen. in sextum epide. com. 37. 38. & 39. meminit, pertinens ad fistulas, nepe quòd nonnunquã cum fistulæ inueterascunt, quod sæpe in ano contingit, natura illis assuescit, & illis tanquã emissario quodam perinde vitur, atq; mariscis, ad corpus expurgandũ & excernenda varia, quæ quotidie in corpore gignuntur excrementa. Vnde non est omnino, ut ille docet tutũ, curare has fistulas, sicuti neque mariscas: nisi huic periculo et recta victus ratione occurramus, & corporis purgatiõẽ vacuationẽue, per aliqua interualla repetita, vel saltẽ exercitatione. Sed propius ad institutũ nostrum accedamus, quod proximẽ rationẽ & vsum medicamentorũ respicit. Porrò ut & Gal. sæpius in libris de cõp. med. testatus est, eadẽ est methodus, quæ nobis curationis, & quæ cõpositionis & vsus medicamentorũ rationem

tionem demonstrat. ideo nobis primùm videtur aliqua ponenda fundamenta, quibus ea omnia, quæ dicenda sunt, innitantur. Primùm quæ aliqua in memoriã reuocanda sunt, quæ prius fuerant exposita: nēpe, quòd tam in vulnerib. quàm vlcerib. curandis prima, & princeps est natura, ad medici verò officiũ pertinet procurare, vt ea remoueantur, quæ possunt naturæ esse impedimēto, quo minus suo fungatur officio. Et quãuis multa huiusmodi sint impedimenta, vt in priorib. capitib. explanauimus, quorũ aliqua morbi sũt, aliqua causæ, aliqua symptomata, et aliqua, aut semp, aut frequētissimè concomitantur & ferè ex propria sinu ratione, alia verò rarò, & quasi externa & aliena occasione, de primis nos tantum sermonē instituamus. hæc verò tria præsertim sunt. Nã & duplex illud excrementum, alterum tenue & serosum, alterum verò crassum, quod sordè appellari diximus, quæ quidē & si sint omnibus vlcerib. communia, tam in sinib. ea longè copiosiora, habita ratione magnitudinis, gignuntur, quàm in alijs vlcerib. quæ citra sinũ sunt. præterea verò & callus, qui rarò in fistulis & sinib. cum diuturni fiunt, non contrahitur: & quamuis alia quoq; sinibus & fistulis possint accidere, quæ possunt impedimēto esse horum curationi, quia tamen hæc familiariora & frequētiora sunt, horũ tantum memi-

nimus, utpote quæ præfenti huic instituto magis attineant. Quoniam aut omnia vlcera, ut sæpius testati fumus, curantur imprimis exiccatione, deinde verò & deterfione, & hæc non ita facilè in finib. præfari poffunt, ideo etiam longior & difficilior eft eorù curatio. Vnde in hoc præfertim cõfultitatio curandi citius & facilius finis, ut procuremus primũ quo pacto ea quæ in illis quotidie gignuntur excrementa pròptè & facilè inde, poffint effluere. Nam ita pròptius & facilius deficcari & detergi poterant: deinde cũ fit opus uti medicamentis ad eorum deficcationem & deterfionem, & non fit perinde facilè ut medicamenta opportuna pertingant ad omnes partes vlceris, cũ tamen omnes ope eorù egeant, ut ficcètur, in finuofis, ut in apertis vlcerib. hac etiam ex parte defiderant induftriã medici, qui aliquã ineat rationẽ qua poffint medicamẽta ita parari, ut in vniuerfũ finũ poffint fe infinuare. maxime verò omnium calius, fi iã fuerit obduetus, in impedimento eft, quo minus cõglutinari & cõolidari finis poffit. Circa hæc itaq; præfertim vertitur negotiũ medici curandis illiusmodi vlcerib. & quatenus ad deficcationẽ & deterfionẽ pertinet, nihil ita ad facilè & citatũ deficcationẽ tum deterfionẽ finis facere potelt, q̃ procuratio, ut nõ detineatur pus quod in eo gignitur, fed facilè effluat. Nemo. n. non

videt

videt quàm egrè exiccari possit & mūdus red
di locus in quo nequit pus vt generatur, ita e-
riam effluere, facile aut̄ in sinibus illis effluit,
qui decliues sunt, h. e. in quibus os deorsum
spectat, fundus verò superior est. vnde periti
medici maxime nituntur, quando sinus non
hoc modo se habet, ita parare, vt in eum mo-
dum se habeat, nempe in eo situ collocata par-
ticula, vt os vlceris deorsum vergat, si tamen
ita potest sine multo incommodo collocari.
quod si id ratione naturæ illius particulæ fieri
nequeat, ferro, si locus admittat, id facere nitū-
tur, nimirū perforato sinu in eius parte, quæ
magis decliuis sit, & ex qua sit puri facilior e-
xitus. Et quia quandoq; neq; hoc licet. obstat
enim cōpositio & natura particulæ, cōmenti
sūt, præterea medici ligaturis & puluillis mol-
liri expulsionem puris, nempe fascia deligan-
tes partē vlceratam, incipientes deligationem
paulò sub ipso sinu apposito puluillo, quo cō-
primatur fūdus sinus, & facta deligatura astri-
ctiori ad fundū, ascendendo verò semper ali-
quantū remittendo astrictiōem versus os si-
nus, vt superius ad exitū exprimatur & quasi
elidatur pus: exireq; cogatur. Quia verò sæpe
neq; hæc cōmenta & quasi machinamēta sūt
satis, sed & virib. medicamentorum ad ablu-
das detergēdasq; sordes, & ad exiccandum su-
per uacaneū humorem idoneis opus est: quod

præsertim ad nostrum præsens institutum spe-
 ctat: ideo huc vniuersum nostrum sermonem
 conuertamus, propositis semper duobus illis
 scopis, qui in curandis omnibus ferè vlceri-
 bus, vt sæpe diximus, spectandi sunt, nempe
 sordium deterfio, & superuacui humoris exic-
 catio. remotis enim his quæ naturæ impedi-
 mento erant, cætera omnia natura sponte sua
 molitur. At verò cū medicamenta, quæ hæc p-
 stitura sunt, non possint suo munere fungi, ni-
 si fuerint immissa in sinum, & immitti neque-
 unt, nisi liquida & fluida sint: docti ab ipsa re
 medici in curandis sinib, id genus medicamē-
 tis, quæ humida & fluētia sint, vtpote quæ vel
 per æneam fistulā, vel per aliud instrumentū
 simile illi, quo clysteres injici solent, immitti
 possunt, talia verò sunt, quæ aquea sunt confi-
 stentia, vt est aqua mulsa, vinum mulsum, lixi-
 uiū, aqua marina, muria, decocta multa, quæ
 à iunioribus lotiones àppellantur, aut empla-
 stra, vel vt cum iunioribus etiam loquamur,
 vnguenta, quæ *ύγες* hoc est humida à Græcis
 dicuntur, quippe, quæ tenera sint, & quæ ali-
 quo aut oleo aut liquore diluta, fluere pos-
 sint, prius aut de priori medicamentorum ge-
 nere sermonē instituamus. cum itaq; sinus re-
 cēs est, ex paulo ante rupto abcessu excitatus,
 maximè Gal. 2. li. com. in ea quæ in medica of-
 ficina com. 28. probatur aqua mulsa infusa, vt-
 pote

pote quæ satis apta sit ad parandas omnes partes sinus, vt faciliè agglutinari possint, detergit enim sordes, quæ obstare poterunt. vbi verò ià cæperit sinus esse aptus ad agglutinationem, vtilius erit vinum modò solùm citra mel, modò mulsum itidem infusum, quippe quod accommodatius agglutinationi sit, quàm mulsa, præsertim si inter austerum, vt ibi ait Gal. fuerit & dulce: mulsa verò vtilior est ad sordes ichoresquæ; abluendos & detergendos, quæ id temperamentum habet, vt potui non sit iniucunda. Consueuere autem multi ex iunioribus, in colluendis his sinibus vti aqua hordeacea addito melle rosaceo, in vtroque enim deterfio cum exiccatione est, præter id quod etiam refrigerant, quod maximè opportunum est, quando calida adest in loco intemperatura, aut sint aliquæ inflammationis reliquæ. aliqui verò decocto iridis, aut aristolochiæ, aut vtriusque ad abluendum sinum vtuntur. Sed hæc potius idonea sunt, quando iam carnis generationi, vt repleatur sinus, vel agglutinationi opera danda est. Cum ergo recens est sinus, neque hactenus sibi aliquam comparauit malignitatem, mundus his aut similib. erit reddendus, quo reddito purgato & mündo, agendum postea medicamentis, quæ tum carnem aggenerare, tum verò latera simul agglutinare possint. Quod si sinus inte-

terius malignitatem conquifierit, aut putredinem, aut erosionem, vnde etiam diuturnus euaserit, fortioribus & acrioribus ad superandum eius malitiam erit opus, & quatum ad lotiones pertinet Gal. 2. li. artis cur. ad Glauco. ca. 8. præfertim laudat lixiuium, quo vtendū, tam diu esse voluit, donec tota sordes fuerit exiccata. Auicē. verò, quem multi præterea alij sequuntur, præter lixiuiū probatur, & aqua marina, & aqua aluminosa, quæ præterquam quod deficcant & detergunt, fluxiones etiam ab affecto loco repellunt. Sed si quasi putredinosum sit vlcus à quo humor cruentus & foetidus effundatur, Aetius oxymel alijs omnibus præfert. At verò interdum, imò sæpius non solis lotionibus possunt mundi finus reddi, simulque carne repleti aut agglutinari, & tandem ad cicatricem duci, verum necessarius est præterea & aliorum medicamentorum, vel aridorum, vel in forinam vnguentorum, vel emplastrorum compositorum vsus. illis autem bifariam vti solemus in id genus vlceribus curandis. Nam aut in ipsum finum, vel fistulam inijcimus, aut linteolo paniculoue medicamentum extendentes exterius adhibemus. Priorem autem sermōnem de illis instituemus, quæ interiorius in finum inijcimus. hæc ergo pro vario statu & natura vlcerosi finus varianda sunt. Nam si finus non contraxit

traxit aliquam malignam naturam neq; cal-
 lum, neq; sordem malam & crassam copiosio-
 remq; quam ratio eius requireret, quæ fini-
 bus solent accidere, aliquando ob vniuersum
 corpus male affectum, vtpote quod prauis suc-
 cis scateat, interdum verò ob medici imperiti-
 am, qui non recta ratione primùm tractaue-
 rit, abscessum, deinde verò & sinum, vel ob
 mollitiem metumue ægrotantis, qui non per-
 miserit medicum opportuno tempore aperire
 & rescindere abscessum, neq; postea cõgru-
 entia medicamenta admittere & ferre volu-
 erit: si itaque eò nondum deuenit, sed sim-
 plicior sit, ea illi medicamenta erunt apta quã-
 tum ad facultates pertinet, quæ idonea sunt
 ad modice implendum sinum carne, atque
 mox agglutinandum, sed quo ad consisten-
 tiã, quæ ita fluida & mollia sint, vt aut per fistu-
 lam aut per instrumentum quod fit ex suilla
 vesica alligata fistulæ, perinde, vt illud est, quo
 pueris clysteres solent imponi. At verò quia
 emplastra vel vnguenta, quorum fit tam ab
 antiquis quàm iunioribus medicis mentio;
 tanq̃ eorum, quæ idonea sint ad carnem in vl-
 ceribus generandam, vel ad glutinandam ec-
 iam, crassioris sunt consistentiæ, quàm vt pos-
 sint his instrumentis inijci in sinum, vt in hos
 vsus venire possint, necesse est vt liquecant,
 & diluantur aliquo oleo vel liquore alio, dũ

autem commifcentur cum his, vires remiffio
 res retinent, & imbecilliores, tam ficcandi q̄
 detergendi, vnde in curandis finuofis vlceri-
 bus neceffaria funt longè acriora vuguenta et
 emplastra, quā ea quæ farcotica vel agglutina-
 toria fuperius fuere appellata: qualia funt cō-
 munia emplastra, q̄ viridia ab antiquis dicebā-
 tur. & quorū fupius eft fua etiam facta mētio.
 Sed ea funt fumenda, q̄ fola et non cōmixta et
 oleo diluta nullo modo ferri ab egrotante præ-
 acrimonia poffent, cuiusmodi erat emplastrū
 Macherionis, cuius meminit Gal. 2. de comp.
 per gen. quod in præfentia in nullo eft vfu, &
 illud etiā quod prifcis temporib. maximè ce-
 lebrabatur ab omnibus ferè medicis, & Ifis
 appellabatur. In hoc ordine etiam eft quod
 ab Auicēn. vuguentum apoftolorum dicitur.
 fuit autem pofterioribus in maximo vfu, &
 ni fallor, aliquantisper minus acre eft & vali-
 dum quā Ifis. parumq; diuerfum ab illo quod
 cerafcos, vel crafcos appellat Mefue. Sed de
 his paulo poft magis particulatim agemus.
 Noftri verò iuniores medici, in finib. curan-
 dis, præfertim verò illis, qui fordidiores & hu-
 midiores atq; etiam difficiliores funt, vtuntur
 eo quod Ægyptiacum appellatur, de quo fu-
 perius verba fecimus, diluunt autem aliquo li-
 quore, qui & ipfe fit ea facultate præditus, quæ
 apta fit fcopo, qui nobis in curando, vel mun-
 dando

dando sinu fit utilis. plerumque verò decocta
 conficiunt ex aristolochia vel iride, vel centau-
 rio, aliquando verò mulla, aut vino, prout
 magis expedire visum fuerit, atq; infundunt
 in sinum, & adeo feliciter eo vtuntur, vt eo so-
 lo non modo vlcus à forde depurent, verùm
 & agglutinent, & ad cicatricem perducant:
 maximè verò vbi vlcus plurimo humore sca-
 teat, & multa in ano vlcera hac ratione curata
 vidi. Sed hic vnum mihi videtur animaduer-
 sione dignum, cuius meminit Galen. 2. libro
 artis curati. ad Glaucon. quod interdum si-
 nus proximè sub cute est, adeo vt sæpe sola
 cute, & illa admodum tenui vt similis ferè vi-
 deatur tritæ & laceræ vesti, vnde & à Græcis
 medicis *πακώδης* dicebatur. solet autem talis
 euadere præsertim quando abscessus non fue-
 rit opportuno tempore per sectionem aper-
 tus, & id aut propter imperitiam medici cu-
 rantis, aut timorem ipsius ægroti, qui incisio-
 nem pati non audet. Vnde postea cutis à pu-
 re contento & erodente semper magis atte-
 nuatur, & non modò in abscessu antequam
 aperiatur, pus erodit carnem, cui hæret: ve-
 rum & in eo rupto & in sinum conuerso, cum
 pus detinetur, nec facilè effluit. Vnde hac e-
 tiam ratione obstat generationi carnis & ag-
 glutinationi. Itaque agglutinatio & carnis ag-
 generatio in his sinibus, qui adeo tenui & la-

cera cuti conteguntur, per quam difficilis est,
 et peritū medicum requirit: eius autem curan-
 di ratio, altera quidem promptior & facilior,
 breuiorque est, nempe si forcipe aut cultello
 secundum longitudinem vlcis, tota ea cutis
 incidatur, atque ita opertum vlcus aperiatur,
 nam facilimè pus effluit, & vlcus accommo-
 datis medicamentis siccari & detergi potest,
 & subinde carne repleti, & ad cicatricem de-
 duci. Commodius præterea medicamenta pos-
 sunt adhiberi, quamuis malignum & madens
 sit multo humore, & quidam ignito & candē-
 ti ferreo instrumento eam incisionem solent
 moliri. Altera autem longior & difficilior est,
 quam medicus ope medicamentorum perfici-
 cere nititur, & hanc docuit Gal. 2. lib. ad Glau-
 co. Nam interdum ægrotantes non præstant
 se ad hanc incisionem faciles, & quandoque
 locus non potest nisi cum periculo ferre se-
 ctionem, vel si posset ferre, fugimus tamen ob
 magnam cicatricem, quæ partem illam mul-
 tum deturparet, sicuti in facie has cicatrices
 quantum fieri potest fugimus. Cum ergo in
 hunc modum se habet vlcus, solebat Galen.
 lixiuo lauare, vt purgetur sinus, deinde ad-
 hibebat ea quæ humida essent actu secundū
 suam consistentiam, vim tamen insignem de-
 siccandi haberent. Nam si eis vtamur ait Gal.
 quæ consistentia sint sicca, tenuis illa cutis æ-
 deo

deo resiccatur, vt similis fiat corio vel pelli tri-
tæ, præfert autem in hac re Galen. suum em-
plastrum, quod diachalciteos, nostri diapal-
mam nuncupant, si conficiatur ex vetustissi-
mo oleo, & mediocris sit consistentiæ, quod
neque durum admodum, neque ita molle sit,
vt inquinet. Præterea verò illi & mel eatenus
coctum probatur, vt emplastri compagem ha-
beat, nempe vt neque durum sit, neque diffu-
ens. Nam tanquam optimum medicamen-
tum ab antiquis habitum est, si ad congruen-
tem cocturam deueniat, & quia non vnicui-
que facile est ad eum concoctionis modum
vel deducere, ideo Galenus defectum conco-
ctionis docet corrigere super asperso pulue-
re tenuissimo thuris vel myrrhæ & aloes, vel
aliquorum, vel omnium nimirum, quando
linterio inunctum liquidius videatur, quam
ratio requireret. excutiatur verò pulvis per
cribrum, & semel tantum, vel ad summum i-
terum excutiatur. Sed si maior & profun-
dior fuerit sinus, consulit vt inter coquen-
dum præfati pulueres inspergantur, tamen
& centaurium minus, interdum & symphy-
tum, quandoque & erui farina addi possunt.
Sed de his satis egimus: agamus præterea de
medicamentis, quæ exterius apposita sinum
comprehendunt. Ea itaq; huic officio apta es-
se ait Galenus, quæ præterquam quod insi-

gniter desiccant, etiam è profundo attrahant, hæc tamen omnia citra morsum faciant. hoc tamen diligenter obseruato, vt pro diuersa ratione & conditione ipsius vlceris diuersis vtamur medicamentis, atq; etiam, quod tamen idem est, pro diuersis scopis, qui nobis offeruntur. Nam si vlcus purgatum mundumq; redditum sit, sola agglutinatione laterum opus est, perinde vt in recentibus & sanguinolentis vulneribus. Vnde et eadem vsui esse poterunt medicamenta, quibus vti solemus in eiusmodi vlcerib. vel vulneribus, qualia antiquis ea erant, quæ appellabantur Barbara & quæ cirrha, hoc est fulua, vel quæ fusca, phæa autem à Græcis dicebantur, de quibus Galenus sermonem in secundo & sexto de compositione medicam. secundum gen. satis etiam copiosum habuit, & de hoc medicamentorum genere quantum videbatur posse esse satis, nos quoque superius egimus: in hunc vsus venire posset emplastrum Galeni cuius paulò ante meminimus, quod phœnicinum ipse, vel chalciteos appellat, & illud præterea, quod ex lithargyro & œnelæo, vel ex oxelæo conficitur: sin autem nimis humidum esset, exiccãtioribus medicamentis agendum esset; si sordidius, Isis emplastrum ex cærato quantum satis esset ad hoc, vt non morderet accommodatum esset, vel aliquod istius modi

modi alterum: si callosum esset vlcus, mollientibus & digerētibus esset opus, vt esset diachylon magnum, additis etiā his lachrymis, quas vulgo gummas vocant: item hissopi seu mauiis atypici ceratum, quod à Mesue describitur, & id genus alijs, quæ magis minusūe digerere & mollire possent, pro maiori minoriūe duritie. Nam dum initio res est, neque induruerit callus, vel diapalma posset sufficere, nam vim molliendi ex adipe suillo habet, digerendi autem & desiccandi ex chalcitide. vbi verò magis obcalluit, ea medicamenta quæ durities digerūt, magis erunt opportuna. Sed in modo vsus horum hoc animaduertendum quod à Galeno moniti sumus secundo libro ad Glauconem, quod eiusmodi medicamenta linteo extensa & illita apponenda sunt, quæ comprehendāt vniuersum sinum, vt tamen forcipe pluribus foraminibus sint incisa ad os ipsius sinus, nempe vt pus ichoresque facilem habeant effluxū. imo & hoc consuluit Galenus, quod altero & latiori medicamento vniuersus contegatur sinus præter os eius, altero verò os quod breuius sit, & quasi par, vel paulò maius ipso ore, quod & sæpius: quotidie nimirum, vel alternis diebus mutetur, cum alterum nequaquam auferendum sit: nisi per longa interualla. Ad dit & tertio, quando agglutinationi sinus damus operam, alijs medicamentis spongiam

nouam madidam, vel vino vel mulso superad-
dendam. Sed de callosis finib. vel fistulis, pau-
cula quædam dicamus.

*De callosis finibus fistulisq; ac alijs ulceribus, quæ
ostracosa iuniores appellant.*

Caput XIII.

ET si vlcera omnia vel ratione male affecti
corporis vitiosisque humoribus referti,
vel ex imperitia medici, vel ex pertina-
cia & inobediencia ægrotantis possint callosa fie-
ri, & omni ex parte, hoc tamen vitium fistulis
& finibus magis familiare est, præsertim verò
labris ipsorum interius. quandoque tamen vt
à Galeno quinto de simplic. medic. facultatib.
haberi potest, & exterius circum circa ipsum
os, indurantur autè duplici præsertim de cau-
sa. Nempe aut ex immodica siccitate, aut ex in-
farctu materiæ, in primis verò crassioris, qua
repleta particula distenditur & indurescit.
nam de tertia causa, quia aliquid à frigore
concretescens induratur, mihi in præsentia
meminisse opportunum minime vide-
tur, vtpote quoniam nunquam aut rarissi-
mè ea de causa indurescunt labra vlceris.
plerunque enim, ni fallor, fiunt calli in vlceri-
bus, eodem modo quo scirrhi, quippe qui aut
ex infarcto frigido & crasso humore, aut ex ca-
lido

lido quidem inter initia, crassiori tamen, atque
mox defervescente, digestisque tenuioribus
& humidioribus partibus gignuntur, sicut
quando inflammatio in scirrhum transit. fit ta-
men interdum ex importuno refrigerantium
vsu, ut erysipelas in scirrhum vertatur. Sed po-
tius duobus prioribus modis fiunt callosa vl-
cera, dum humores influentes in eas partes,
nec excreti vel separati, ibi diutius retinentur,
maximè verò si crassiores sint, atque ibi dum
à calore nativo, magis etiam ab extraneo, quo
semper aliqua ex parte affecta sunt vlcera, tū
verò vi exsiccantium medicamentorum, dis-
cussis paulatim tenuioribus & humidioribus
partibus, ibi quasi durus tumor gignitur. Ho-
rum porro callorum, ut duplex potest esse con-
ditio, ita duplex indicatur curationis ratio: in
initio enim dum nondum exquisitè indurue-
re, sed indurescunt, & molliri & digeri vi me-
dicamentorum possunt: at ubi exactè indurue-
rint, nequeunt hac curandi ratione vinci atte-
ri que. Sed tantum manuali operatione. ut pote
si nouacula, aut cultello abscindantur, aut si i-
gne vrantur, & hac ratione detrahantur. At si
vel locus non admittat, vel ægrotus nolit vel
nequeat ferre hanc operationem, medicamen-
tis crustas inducentibus vrentibusque perin-
de, ut ignis indurenda sunt: hæc medici tum
caustica, tum septica appellant. Sed de prima

curadi ratione priorem sermonem habeamus
cæterùm istius morbi ratio non est vna & sim
plex, sed constat ex complexu duorum af
fectuum, nempe vlceris, & calli vel duritie: &
proinde medicamenta quorum vsus ipsis cu
randis idoneus est, componenda sunt, habita
semper ratione duorum scoporum, quæ nobis
duo illi affectus offerunt. callus enim requirit
tum mollientia, tum digerentia, vlcus verò de
tergentia & desiccantia: vnde tum ea quæ in
vlcus induntur, tum ea quæ desuper apponun
tur comprehendentia sinum & ulcus, oportet
mixtis facultatibus esse prædita, vt & siccent
& detergant, sed præterea & digerant molliat
quæ. verùm quia plerunque cum indurantur,
labra in primis indurescunt, nõ cavitatis & pro
fundiores partes vlceris, ideo maior deterfio
& desiccatio necessaria est medicamentis qui
bus spatium vlceris repletur: maior verò
molliendi & digerendi facultas illis, quæ com
prehendunt vniuersum affectum locum su
prapposita, prioribus. Nam cum labra, vel loca
circa ipsa, quæ ad cutim solent pertingere, so
lent à duritie occupari, magis poterunt ea effi
cere externa emplastra vel cerata medicamen
ta, ergo vlceri imponenda mihi illa maxime
opportuna videntur, quorum superius fuit ha
bita mentio. nempe id quod Iſis dictum est ab
antiquis, relata à Galeno quinto de Compositi
tione

tione medicamentorum per gen. cap. 3. præfer-
 tim confecta eo modo, quo videtur Galen. so-
 litus conficere, itemque illud quod Apostolo-
 rum appellavit Auicenna, vel alia quæ cum
 his rationem similem habent. Ad atterendos
 tamen vlcerum callos, maiorem vim si rectè
 velimus vtriusque confectioem æstimare, vi-
 detur habere Auicennæ medicamentū, quod
 ipse Apostolorum vel Veneris appellavit, quā
 Isis. detergendi verò sordes & desiccandi, Isis,
 quod & longè acrius est. Nam Apostolorum
 accipit terebinthinæ, ceræ albæ, resinæ piceæ
 singulorum ʒ iiij. oppopanacis, æruginis sin-
 gulorum drach. ij. ammoniaci drach. quatuor,
 aristolochiæ longæ, thuris, singulorum ʒ. vj.
 myrrhæ, chalbanī, singulorū ʒ. quatuor, bde-
 lij drach. vj. lithargyri drach. xj. bdelium ex a-
 ceto dissoluitur, coquitur verò medicamen-
 tum ex libris duabus olei æstate, tribus verò
 hyeme. omnia quidem plus minusue siccant
 oleo excepto, & ferè etiam lithargyro. deter-
 gunt verò præcipue ærugo, deinde myrrha &
 aristolochia: at terebinthina, picea, opopanax,
 ammoniacum, chalbanum, bdelium partim
 mollièdi, digerendi que insignem facultatem
 habent: præterea verò & attrahendi ex pro-
 fundo. thus autem concoquendi: plurimum
 ergo poterit esse vtile medicamentum callosis
 vlcerib. roborandi tamen & repellendi, vel

nullam, vel exiguam vim retinet, cum ferè as-
 stringentibus careat. His autem in hunc mo-
 dum à Gal. ex sententia Critonis describitur.
 Guttæ ammoniaci, salis armoniaci, squammæ
 æris, æris vlti, æruginis singulorum denarios
 viij. aluminis rotundi denarios vj. aristolochiæ
 thuris singul. denar. viij. myrrhæ, aloes, chalba-
 ni, singulorum denarios xij. ceræ denarios viij.
 colophoniæ, terebinthinæ sing. den. vj. olei ve-
 teris, aceti singulorum heminas duas, medica-
 mentum inagnam vim habet attrahendi è pro-
 fundo. Nam ammoniacum, chalbanum, tere-
 binthina, item & colophonia præter faculta-
 tem molliendi & concoquendi, digerendiq;
 non parum etiam attrahunt è profundo, & o-
 mnia siccant, non minus etiam attrahunt æru-
 go, squamma æris, & æs vitum, sal amonia-
 cum, quæ & detergendi vim obtinent insignè.
 aliquam etiam habet myrrha, maiorem tamè
 concoquendi, tum ipsa habet, tum vel etiam
 thus: altringunt autem & subinde particulas
 roborant, fluxionesq; repellunt alumen & a-
 loe. Epigonus verò succum marubij, quod &
 ipsum attrahit, & non parū detergit, & sercos,
 quæ calorem aliorum potest aliquantulum
 temperare: confecto autem hoc medicamento
 in sinibus curandis bifariam vti possumus, si-
 cut duplex potest; eius esse vsus. Nam & in
 fistulas, vel sinus injici potest, & exterius ap-
 poni

poni, inijcitur autem, vel linamentis, siue vt iu-
niores loquuntur, tentis eo inunctis, aut per
instrumenta paulò antè exposita eliquatus:
præterea verò potest & linteo extensus exte-
riù apponi. Si quidè hoc modo vtamur, cerato
immiscendū est, nam & moderatiora hac mix-
tura fiunt id genus acria medicamenta, quæ
rarò ferri possent sola & immixta, vtpote quia
eroderent carnem, fit autem eius cum cerato
miscela secundum eam symmetriam, quæ ma-
gis videtur medico esse opportuna. Nam quo
plus istius emplastri, & minus cerati simul cõ-
miscatur, eo acrius & fortius erit medicamẽ-
tum: quo verò plus cerati, & minus emplastri,
mitius & minus potens euadet: vnde illud lau-
dant quòd & recentia vulnera possit conglu-
tinare, & carnem generare, & cicatricem indu-
cere. Sed id pro varia ratione illius mixturæ.
nam eo modo magis minusque ficans, ma-
gis minusque detergens & itidem astringens
fit. At verò si aut infundendum est medicamẽ-
tum, vel etiam illinendum linamentis, opor-
tet vt fluens & mollius reddatur: vnde erit a-
liquo oleo eliquandum quod magis erit medi-
ci loco congruens. Nam si in fistula, vel sinu
aliquæ sint inflammationis reliquæ, vel prin-
cipia, accommodatius erit oleum rosaceum
vel maturum, vel omphacinum, & id quate-
nus sit opus maiori repulsione & refrigeratio-

ne, si autem humidior & sordidior, ut & digestionem deficcationeque maiori & deterfione fit opus, oleo veteri dissoluetur. ita & maior copia ad oleum emplastri, vel minor imponenda. Vnde dicebat Galenus, quod aliquando vna pars emplastri componitur cum duabus cerati, vel olei, aliquando tribus, vel pluribus quo enim sordidior erit sinus vel vlcus, eo etiam ex minori cerato dissoluendum erit. & quo purior fuerit, eo etiam copiosiori cerato, vel oleo liquandum erit. Quando vero magis incalluerint & induruerint labra vlcus, quae ut speremus medicamentis digeri & atteri posse duritiem, tunc vel abscissione totius illius partis ferè erit agendum, qua ablata, ut vlcera recentia & cruenta erit affectus curandus, vel si id minimè liceat, medicamentisque caustica vel septica, hoc est vrentia, vel putrefactientia dicuntur à Græcis, res est tractanda. Nostri chirurgi interdum Ægyptiaco dicto vnguento vtuntur, incisus prius, vel ut ipsi aiunt, scarificatis labijs, sicuti præcipiebat Auicenna crederem quod & Isis sine alia mixtura posset illud præstare. ad hoc officium non ineptus esset vsus illius rubri pulueris quem præcipitatum appellant, cuius auctor fuit Ioannes de Vigo. Fit autem ex sublimato hydrargyro, vel ut nunc appellamus, argento viuo. conficitur etiam medicamentum ex calce viua assumpta
ex nigro

ex nigro sapone. Aliqui etiam componunt medicamentum ex arsenico albo, quod sublimatum vulgo appellant. quæ omnia vrunt & crustam inurunt, quæ deinde aut butyro, aut alio molliente & concoctorio medicamento paratur vt cadat, deinde curatio instituenda pro ratione vlcis: vt tamen cum his causticis vtimur, illis sit desuper apponendum medicamentum refrigerans, & aptum ad arcendas inflammationes. Possimus autem hoc loco multa eiusmodi describere medicamenta caustica, quorum copiosissima reperitur sylua apud auctores, qui hanc materiam tractarunt: sed mihi in præsentia hæc satis sint, properamus enim ad finem tractationis vlcis: agamus in futurum de excrecente carne, præsertim molli in vlcis.

*De his quibus curanda sint ulcera, quibus superex-
crescit caro inutilis, quem affectum Græci
ὄψιν σαρκώσιν appellant.*

Caput XV.

Quia vlcis interdum superexcrescit caro, quem affectum ὄψιν σαρκώσιν Græci appellauere, esseq; morbum auctæ magnitudinis Galenus 3. methodi sensit, qui sui detractionem indicat, sicuti cum ea deficit, esse peragenerationem augendam: quamuis

n

deinde vtriusque officij, nempe detractionis
 auctæ carnis, & aggenerationis, qua caua vlcera
 replentur & ad æqualitarem deducuntur
 vt cicatrix commodè illis obduci possit, non
 sit eadem ratio, quia solius naturæ, vt & superius
 monuimus, munus est carnem aggenerare:
 medici verò, vt ea amoueat, quæ naturæ
 possunt esse impedimento, contra verò res
 carnis detractione se habet, quia ad solum
 medicum hoc officium pertinet, cum natura
 nihil ipsa in hoc possit. Vnde neque ab re fuerit
 si de instrumentis egerimus, quibus vti solent
 medici ad reprimendam & amouendam super
 perexcrecentem vlceri carnem, cum autem
 caro excreseat in primis, vt Auicenna testatur
 est fen. 4. libro quarto, quando medicus pro
 curat, vt caro generetur in vlcere antequam
 purgatum à sorde sit vlcus, & probè, quantum
 nempe satis sit desiccatum, videtur inde sequi
 quòd causa cur fiat hyperfarcosis, sit redun
 dans in vlcere excrementosus & superuacuuus
 humor, & proinde caro, quæ hoc modo accre
 scit, inutilis & vitiosa caro est, quæ propter
 neque vnius est naturæ, sed potius diuersa
 pro diuersitate excrementi exuberantis. Nam
 aliquando superaccrescens hæc caro mollis
 madens & flaccida est, interdum verò durior
 & quasi callosa: ideo neque eadem erit ratio
 eorum instrumentorum, quibus & accretio
 reprimen-

reprimenda sit, & aucta detrahenda. Ratio vero hæc diuersa harum differentiarum à diuersitate naturæ excrementosi humoris oritur, qui ad vlcus affluit. Nam si tenuis & quasi aqueus, copiosus autem, generatur caro mollis vt eam Hippoc. tertio libro de Articulis appellat, mucosa, quam ex affluxu multæ humiditatis procreari ait ibidem Galenus Com. 65. 66. si autem sit confluxus crassiorum humorum vt est crassa pituita, vel melancholicus humor vt potius sordidum quàm ichorosum sit vlcus, caro callosa & durior ibi generatur, quomodo & calli alibi gignuntur, euaporantibus nempe partibus tenuioribus. Longè facilius autem est carnis detractio, quæ mollis sit, quàm eius, quæ callosa, sicut & illius quæ non plurima est, quàm illius quæ plurimum excreuit: sed præterea quoniam, vt inter initia probauimus, ab vsu iudicantur & eliguntur remedia, vsus verò pendet à primis illis indicationibus, quæ tum à natura & magnitudine affectus depromi solent, tum à natura particulæ: ideo sicut horum amborum multiplex est differentia, ita etiam necesse est, multiplicem esse differentiam eorum instrumentorum, quibus in remouenda hac inutili carne medicus utatur. quandoq; .n. medicamentis, interdum verò ferro igneque, & quandoq; medicamentis negociū trāsigi posse videtur, interdum quæ acrioribus

& fortioribus vti necesse est: nonnunquam mitioribus & facilioribus, atque id tum ratione magnitudinis & difficultatis morbi, tum etiā ob naturam ipsius corporis, quod aut mollius aut tenerius est, aut durius: itemque quod aut acriori, aut obtusiori sit sensu. Et cum docuerit Hippocrates ad officium medici in primis pertinere vt citius quidem, quam fieri potest, sed suauiter & quanta minori potest molestia morbos curet, atque vt iuuet, minime verò noceat, in vlcerib. verò curandis dolores & morsus, præter quàm quòd ægrotantes cruciant, vlcera etiam irritant & fluxionum subindeque inflammationum in causa sunt: & cum ad detrahendam superexcrecentem in vlceribus carnem sit opus his medicamentis, quæ vt tertio meth. cap. 6, docuit Galen. vehementer siccent adeo, vt hac ratione proxima illis sint, quæ cicatrici idonea obducendæ sunt, quæque etiam vehementer detergant, & pleraque id genus medicamenta, vt idem 5. de Comp. med. per gen. cap. 14. calida sint & acris & proinde mordacia: recte consulunt, qui aiunt, vt si citra morsum transigi hoc negotium possit, abstinemus ab illis quæ mordet: quòd si necesse sit acris & mordacibus vti, ita paratis vtamur, vt quatenus fieri potest, temperetur, & moderatior reddatur acrimonia mordacitasque. In qua quidem re præstanda, consideran-

sideranda sanè erit medicamento natura pri-
mum, deinde verò conferenda cum natura tū
corporis, tum etiam particulæ, quæ vlcus ha-
bet, æstimata nempe duritie, vel mollitie e-
ius, sensus acrimonia & hebetudine. præterea
& aduertendum, an in vlcere aliqua sint initia,
vel reliquiæ inflammationis, vel etiam sit ali-
qua suspicio eius superuenturæ. quia istiusmo-
di medicamenta, si insignem haberent deter-
sionem, aut desiccationem, irritarent vlcus, &
& inflammationem auerent, vnde in his for-
tasse, qui non possunt ferre acriora medicamē-
ta, non absque ratione esset dictum in libello
de theriaca ad Pisonem, posse aloem exsiccare
supercrefcentem in viceribus carnem. Sed
magis particulatim rem hanc tractemus. in v-
su itaque plurimo nostris his temporibus &
præcedentibus est alumen, quod roche vulgo
dicitur, combustum. Nam dum vritur, fit mi-
nus mordax, & hoc medicamentum mulieri-
bus etiam familiare est, quo nonnunquam so-
lo, interdum verò ex Auicē. consilio illi bo-
lum armenam admiscēt: efficax sanè medica-
mentum, quando multa non fuerit caro, quæ
superaccreuerit, neq; callosa. In eodem ferè or-
dine est, & illud, quod vulgo alumen zuccari-
num vocant: est autem medicamentū nō sim-
plex, sed ex multis compositum, & priori mi-
nus mordax, quod conficitur ex non vsto alu-

mine trito subactoque aqua rosacea, & albo o-
 ui, ex quib. acrimonia vel mordacitas alumi-
 nis non parū delinitur. quidam hermodactylis
 tritis & cū fece vini, quā tartarum vocant, mix-
 tis vtuntur. vtilis etiam est vsus cineris conchi-
 liorum, vel eorū piscium, qui testacei sunt, vel
 testa clauduntur, vt sunt ostrea, buccinæ, pur-
 puræ, & id genus alia quando cōburuntur &
 in cinerem, vel puluerē vertuntur. eius. n. me-
 minere antiqui ferē omnes. Quidam autē chi-
 rurgi vt quoquo modo ægrotantes decipiant,
 præsertim pueros & timidias mulieres, excer-
 punt ex tritis & laceris linteis panniculis fila,
 easq; in muria, aut ex decocto aluminis mace-
 rant, moxq; exsiccant ad hos vsus. His fortio-
 ra sunt misy, sory, disyges, chalcitis, atramentum
 sutoriū, sandaraca, de quib. superius fuit
 habitus sermo. In fortiorib. etiam sunt res vtilis-
 squamma æris, flos æris & ærugo. Sed vt sa-
 pius ex Gal. sententia monuimus, hæc ita pa-
 rari possunt, vt & magis ac minus acria sint. *Acria*
 enim vrantur, minus quidem acria sunt, nō
 men minus desiccant. & si exquisitè præter-
 lauētur, adhuc minus acria & magis mitia re-
 duntur. Composita quoq; medicamenta, quæ
 ex his conficiuntur, hoc officium possunt præ-
 stare, sicut sunt viridia vngueta, vel emplastra
 vt illud quod Litem appellari diximus, & De-
 masconum, & Apostolorum, & Isis, tandem

Ægyptiacū. Iam .n. declarauit Galenus, quòd eisdem sepiſſimè medicamentis vti poſſumus ad agglutinandum vlcera, & ad aggenerandam in eiſdem carnem, & ad cicatricem obducendam, & tandem etiam ad detrahendam & conſumendam excreſcentem in vlceribus carnem. Quamuis enim diuerſos medicamentorum ordines & rationes, vt ſuperius docuim⁹, hæc requirant: poſſumus tamen medicamenta hæc ita, additis, aut detractis illis, quorum mixtura, aut mitescit & obtunditur eorum vis & acrimonia, aut intenditur & exacuitur, parare vt differentibus illis muneribus poſſint pro diuerſa eorum ſymmetria accommodari: Vnde vt diximus, vel ipſo etiam *Ægyptiaco* interdum carnem excreſcentem reprimimus, & carne vlcera replemus, & agglutinamus & cicatricem inducimus. Quæ omnia à Galeno, & 3. meth. in vniuerſum, & primo de Compoſitione medicamentorum per genera de diachalciteos emplastro demonſtrata, & 2. de viridibus emplastris, & 4. etiam de Iſide & de alijs. Præter autem hæc ſunt ad hos ſcopos non inutilia multa medicamenta arida, tum ſimplicia, præſertim vero illud cuius antea meminimus, nempe quod iuniores mercuriū ꝑcipitatū appellant, & apud omnes chirurgos in præſentia eſt in multo vſu, quodq; & ipſum ſi lauetur miti⁹ redditur, tū paſtillorū multè diſſe-

rentiæ, quæ antiquis in frequenti erant usu, ut sunt Andronis, Passionis, Poliydæ descripti à Gal. 5. de Comp. med. per gen. nostris autem temporibus Andronis pastilli ubique fere parati reperiuntur, de quib. etiam superius nos sermonem habuimus: præterea verò & pastilli ex charta combusta. Interdum verò adeo excreuit caro, & illa adeo callosa & maligna, ut sit opus causticis septicisq; medicamentis eam auferre: ubi multi in præsentia utuntur oleo ex atramento futorio, quod ex vitriolo vulgo appellant, aut oleo, vel aqua sulphuris: sæpe etiã ad ferrum transire & ad ignem necesse est, nempe eam rescindendo, ut de calloso etiam vlcere paulò antea diximus, aut candendi ferro inuendo. Sed quatenus ad usum horum medicamentorum, quæ mordent & exedunt pertinere potest, est id aduertendum, quod cum pleraque, imò omnia calefaciant irritentq; locum, in causa interdum esse poterunt concitandi fluxiones, & accrescendi inflàmationes: quapropter hoc in primis perito & prudenti medico attingit, ut his periculis se opponat usu eorum medicamentorum, quæ refrigerent & repellant imminentes fluxiones. sicuti si vel panniculus aliqua aqua, vel succo alicuius herbæ, huic rei idoneæ, prius immersus post appositos exedentes pulueres, vel alia medicamenta, desuper apponatur comprehendens vlcus vniuer-

vn
pl
ch
xa
ali
re
se
ve
la
pe
ne
di
bi
qu
ill
pe
est
ca
ris
tia
du
bu
ter
cu
De
f
S

vnuerfum . aquæ verò, vel succi sint solani, plantaginis, polygoni, semperuiui, herbæ lichena, quam hepaticam vulgò appellant oxalidis, & id genus aliarum. Vel emplastrum aliquod vnguentumue refrigerans, nam & vires diutius seruabit. Ad quem vsum vtilia essent album vnguentum ex cerusa confectum, vel simplex, vel quod camphoratum appellant, itemque diapompholygos, vt nunc appellant, ex thutia: aut ex plumbo vsto & loto. nec minus vtile esset id quod ex succo solani dicitur, de quo sumus suo loco sermonem habituri, vel quodpiam aliud istius naturæ, neque præter rationem esset, si circum circa ea illinirentur, quæ à iunioribus defensiuæ appellantur, de quibus superius longus etiam est habitus sermo. Reliquum autem est vt de causticis vel vrentibus agemus medicamentis, quæ septica dicuntur, hoc est putrefaciencia medicamenta, cum eorum vsus sit interdum illis medicis necessarius, qui in vlcibus istiusmodi, fistulosisque & putridis, præterea & multis tumoribus præter naturam curandis versantur.

De compositione & vsu medicamentorum, quæ caustica quæq; septica, hoc est vrentia & putrefaciencia dicuntur. Caput XVI.

Sunt quidem proxima qualitatibus & viribus medicamenta, quæ caustica Græcè,

hoc est vrentia, quæque septa, vel septica, hoc est putrefacientia dicuntur, non tamen eandem omnino naturam & rationem habent. Nam caustica illa propriè dicuntur, quæ carnem vel alias similes partes perinde ferè vt ignis exurunt, relicta crusta parte, illi simili, quæ ab igne inuri solet. Vnde escharotica etiam medicamenta dicuntur, quasi crustam inducentia, escharam enim crustam ab igne excitatam Græci appellauere, quæ vt testatur Galenus, nihil aliud est, quàm pars exusta carnis, quæ consumpto proprio & natiuo eius humore, relictis tantùm terreis partibus, induruit, & quasi in carbonem, vt in combustis lignis fit, conuersa est. vt ergo ab igne, ita & ab igneis medicamentis exiccatur, imò quasi vritur, & dissipatur natiuus carnis humor & calor, quæ ab illis tangitur & in crustam duram conuertuntur partes crassiores & terrestriores. Vnde hac ratione corrumpunt partes quæ tangunt, & ad interitum deducunt, constant siquidem ignea imprimis terreaque natura. Septica verò medicamenta impropriè sanè dicuntur putrefacientia, quia putrefactio fit à calido cum multa humiditate, quam cum natiuus calor regere nequeat, externus corrumpit, et extincto, vel potius digesto natiuo calore, mixturam dissoluere nititur, atque ita per putrefactionem extinguuntur, & inter-

cunt

eunt mixta corpora. consequitur autem putredinē, quasi proprium eius symptoma fœtor. Vnde propriè putrefaciunt ea medicamenta, quæ calida & humida sunt. Quæ autem *συνήρη* vel *συνήρη* à medicis Græcis quasi putrefacientia dici solent, ea calefaciunt & desiccant, cum partium tenuitate, vnde carnes & alias etiam partes quasi colliquant, & nativū calorem corrumpunt, vt quasi cadaueris partem eas relinquunt, neq; alioquin crustas inurant, neq; cū dolore id agunt, & id quia neq; ita terreæ, neque ita crassæ substantiæ sunt, sicut caustica seu vrentia medicamenta, quæ crustas excitant, hæc enim cū dolore fixo propter substantiæ crassitudinem, ac si infixus loco esset stipes, cruciant. Propterea ergo quod citra dolorem & citra crustā colliquant & corrumpunt extinguuntq; partē cui inhærent, sicuti & ea, quæ putrefaciunt verè proprièq; ab effectus quadā similitudine putrefacientia dicta sunt. Hoc tamen tēpore chirurgi hæc confūdunt & caustica tam ea quæ propriè caustica sunt, quàm illa quæ septica vel putrefacientia ab antiquis dicebantur, appellant. Sed de his magis particulatim agamus, & eorū materias p̄sertim verò illas, quæ in maiori vsu sunt, exponamus, sunt aut in ordine vrentiū, vel crustas inductium medicamentorum ex simplicib. mineralia ea, de quibus multa sæpe facta est mentio,

nempe atramentum sutorium, quod chalcantum Græci vocant, chalcitis, misy, sory, siue illa vsta sint ait Galenus 5. meth. siue citra vstionem illis vtamur. præterea verò calx viua. in his nonnulli vini & aceti fecem si crementur posuere. Imprimis verò Dioscorid. & in his eisdem æruginem esse ponendam arbitraret. Septica autem, quæ à Galeno 5. de simp. medicam. referuntur, sunt auripigmentum, vel vt Græci arsenicum appellant, sandaraca, quæ similis ferè generis cum arsenico est, de sandaraca autem græcorum loquimur. Præterea verò & chryfocolla, sed & filiculâ ex herbis Galen. dryopteria appellat, aconitum, & pithyocampe, nisi quod hoc est animaduertendum, quod sicuti nostri iuniores caustica cum septicis vbique ferè confundere videntur, ita & Galenus, nam quamuis ea ita mutuò distinxerit vt caustica & crustam inducant, & crassiorum partium sint, & citra dolorem eliquant ferè carnem, & inter septica medicamenta in principe loco arsenici, vel auripigmenti meminit 5. de fac. simp. med. Non tamen libro illud causticæ esse facultatis ait, quemadmodum & sandaracam. In horum putrefacientium ordine existimarem ponendū oleum illud, quod ex atramento sutorio fieri solet, inuentum alchimistarum, item & oleū, vel aqua sulphuris. Nam ex modo quo conficiuntur

ciuntur, tenuitatem partium suarum acquirunt, utpote quia terræ partes separantur, & aquam etiam illam acerrimam, ex qua fit sapo, & illam etiam qua utuntur, qui aurum ab argento separant, & quæcunque alia his similem habet virtutem. pulverem autem, quæ præcipitatum appellant, potius in ordinem cauteriorum redigerem. Sed hoc longè maiori consideratione dignum, quod ad usum eorum pertinet, nempe quod similibus medicamentis, quæ vel caustica, vel seprica appellamus, multiplice de causa medici uti solent. Nā aliquando ad aperiendos abscessus, sicuti in illis, qui incisionem & ferrum timent, aut interdum nimiam sanguinis effusionem timeamus propter multas magnasque venas in loco in quo incisionem moliri oportet, aut præterea ut putredo serpentium & depascentium ulcerum rosioque & partio reprimatur, & tandem superetur, aut etiam ut sanguinis eruptionem ex insigni aliqua vena vel arteria refrenemus aut intercipiamus, præsertim si profundior illa sit, ut neque medicamentis, quibus sanguinem fluentem sistere & suppressere solemus quicquam agere potuerimus, neque vinculis, neque ligaturis & fasciis quod imprimis contingere solet in corrosivis ulceribus. nam aut candenti ferro, aut causticis medicamentis inurimus locum. crusta enim, quæ

ex vstione inducitur, cooperuli vicem supplet, quod exitum sanguinis prohibeat, donec superexcrefcens in vlcere caro, verum & naturale illi fiat operculum, & quia hoc, si infigne fit vlcus, breui tempore fieri nequit, quatum possunt procurant medici, vt crassior duriorque excitetur crusta, quo diutius ibi possit manere, alioquin enim si citò ante genitam carnem, quæ cooperiat & consolidet locum, cadat crusta, deterius quàm prius, vt 5. methodi docuit Galenus, semper res se haberet, quia cum crusta nihil aliud sit, quàm illius loci exusta caro, cum illa cadit, foramen maius euadit, et proinde consuluit, vt illis causticis ad hoc munus vtamur, quæ propriè caustica & escharotica appellantur, potius quàm septicis, quæ licet carnem corrumpant, duram tamen crustam non excitant. Illa verò sunt imprimis huic officio commoda, quæ præter vrendi vim, insignem etiam astringentiam habent, vt atramentum sutorium vstum vel non vstum, chalcitis, misy, sory, long etiam magis quàm calx viua, quia crusta, quæ ab ea inuritur, citius cadit, quàm ab alijs, quæ præterea insigniter quoque astringunt. Insuper & tertio neque omnino hoc prætermittendum, quod idem Galen. videtur aduertisse 7. de sim. medicamen. fac. vbi de cedro & eius oleo, quod cedream antiqui appellabant, serma-

sermonem habet. Nempe quod medicamenta quæ vim habent eliquandi carnẽ, siue ea sint vrentia propriè, siue putrefacientia, non easdem vires habent. Nam alia maiores, alia minores, quod ipsè cedriæ vel cedræ exemplo docuit ibidem. Ait enim quod vim quandam habet liquandi mollem carnem, duriores tamen particulas nequaquam, vnde cadauerũ carnes à putrefactione seruat, vtpote quæ possit humorem earum vnde essent putrefaciendæ exiccare. Multa verò sunt septica, vel vrentia medicamenta, quæ etiam cadauerum carnes, vbi diutius illis hæserint, eliquare & putrefacere possint, vnde in his multi ordines, siue simplicia sint, siue composita, obseruari possunt, quæ obseruatio non erit parum utilis ad id, vt possit medicus aptare hæc medicamentã tũ affectib. nempe pro ratione eorũ magnitudinis vel paruitatis, cũ extremis morbis extrema, vt docuit Hippoc. remedia opportuna sint: tum etiam corporibus. Nam corpora molliora leuioribus & facilioribus possunt facile cedere, duriora verò & solidiora non vincuntur nisi à fortioribus & acrioribus. Præterea verò aliqua perspicacissimi & acerrimi sensus sunt, quæ ferre sine magna noxa & cruciatu acriora medicamentã nullo modo queunt, alia verò obtusiora sunt, vt hæc facile tollerent. Sed de hoc medicamentorum genere magis particulatim sermonem instituamus. Et quia

simpliciora medicamenta huc spectantia, si non omnia, saltem quæ in maiori usu fuere singulatim paulò antea fuere exposita, & aliqua etiam factitia, quæ etsi vires habuerint ab alijs pluribus, per quæ dilabuntur, vel excolata sunt, ferè inter simplicia recensimus, quia illis quasi simplicibus in compositione utimur. Sicut aqua prima ex qua saponem conficiunt, eam in oleum, dum coquitur, infundendo. Fit autem aqua illa ex viua calce & cinere, vel sale, ex qua cum lapidibus rotundis & fluminibus detractis ac exquisitissimè tinctis vitra conficiunt, ex cinere ergo & aliqua etiã parte illius salis quod alchali Arabes vocant, & ex viua calce aqua de super effusa aquã parant ex qua, vt dixi, fit sapo, quæ acerrima est. affusa enim in has materias, ab illis vniuersam eam igneam substantiam vel facultatem, quam Aristo. vt & Galen. testatur, empyrena vocabat, abluens fit admodum accis, vt se re exurat & liquefaciat carnem, quam attingit & diu madefacit. aliqui verò quibus fortasse non est copia cineris illius herbæ, vtuntur cineribus illis, quibus tinctores vtuntur, ex quercu, vel cerro. nonnulli hunc aquam, quam vulgò chirurgi capitellum vocant, adeo coquunt, vt tandem criffescat & condensetur in quandam quasi gypseam substantiam, & illa vtuntur pro ruptorio medicamento, vt

illi

illi loqui solent. tritum enim vel ex saliuā, vel ex modico sapone vel melle exceptum, & inclusum calici ex cortice auellanæ, vel cera ne desuat & lædat partes alias, apponunt loco qui inurendus est, vel rumpendus, & breui tempore imprimit, & opus suum perficit, & validum admodum medicamentum est. alij, cum similibus medicamentis fuerit opus, prout statim habent hoc, accipiunt viam calcem tritam, & cum nigro sapone commiscetes emplastrum, & ipsum acre et validum conficiunt. alij tantum auripigmenti quantum calcis & ex eodem sapone medicamentum eodem modo conficere soliti sunt, valentissima sanè medicamenta. Sed ni fallor, fortius his omnibus & acrius est, id quod argentum sublimatum appellant alchimistarum inuentum, quod ex hydrargyro, vel vt nunc appellant, argento viuo & sale ammoniaco dicto simul mixtis, & ex alembico sublimatis conficitur, perniciosum alioquin medicamentum, vt pote quod excedat exuratque. Illud autem alijs admistis, quæ aliquantisper leniant & reprimunt acrem & perniciosam virtutem ipsius, tum aliorum causticorum, validorumque medicamentorum deponunt. Et licet varix fiant ex his compositiones: ego tamen quarundam mentionem faciam, quæ possint tanquam exempla modum compositionis

o

nis communi quadam ratione insinuare. Hoc quidem inter valentissima habitum à multis est, sicuti omnino efficax admodum est. Accipit autem lithargyri, hæmatitis lapidis, chalcanti, quod vitriolum romanum appellant, singulorum drach. ij. argenti istius sublimati drachmas duas, s. quibus simul tritis, conficiunt aridum medicamentum inspergendum loco, vbi eo sit opus, superaddito aliquo emplastro vel vnguento panniculo extenso, à quo contineatur, quodque inflammationem aut calidiorem intemperiem possit arcere. Alij medicamentum liquidum ad consistentiam aqueam conficiunt in similem modum. Accipiunt sublimati istius argenti, exempli causa, drachmas duas, aluminis communis drachmas quinque, aquæ rosaceæ vel plantaginis, vel vltius similis, drachmas sex, simul omnia ad medietatem coquatur. Alij aquam mirificè vrentem & exedentem ex destillatione ad alembicum more alchimistarum conficiunt, cuius materia hæc est, Accipiunt atramenti futorij partes duas, aluminis rochæ appellari partem vnâ, salis nitri partem mediam. prius tamen atramentum & alumen coniecta in testaceum vas ad ignem calefaciunt, non tamen eatenus vt rubescant, sed quatenus digestis tenuioribus partibus vi ignis exiccantur, mox extracta in vitreum instrumentum,

tum, in quo solet fieri distillatio addito nitro
inijciunt, & apposito altero quod capellum
vulgò dicunt, & subiecto eo vase quod recipi-
ens nuncupant, oblinitis tamen solito luto o-
ptimè commissuris, & subiecto igne medio-
cri, procurant, vt destillet inde aqua, adhibi-
ta ignis ea moderatione, quam ars illa requi-
rit, validissimum euadit medicamentum per-
inde ferè, vt oleum ex chalcantio, vel ex sul-
phure. Fiunt præterea & variæ differentiæ pa-
stillorum, vel trochiscorum, & aliquorum au-
ctores fuere prisca Græci, vt sunt trochisci An-
dronis, Musæ, Passionis, quorum Galenus se-
pe meminit, præsertim verò quinto de com-
positione medicamentorum secundum gen-
ibi & cōfectionem describit aliquorum quos
Arabes alicalon appellant, & ab eisdem eo-
rum describitur cōfectio. Aliqui etiam à no-
stris recentioribus sunt inuenti, in quibus re-
censendis nolumus esse longiores & nimium
temporis conterere, sed duntaxat illis expo-
sitis, qui his temporibus à multis plurimum
laudantur, & in Ioannem de Vigo celebrem
hac tempestate inter chirurgos auctorem, re-
feruntur. Accipiunt autem panis fermentati
quatuor vncias, argenti purissimi sublimati
singulorum vnciam, minij semitunciam. pa-
nis optimè ex aqua rosacea vel cucurbitæ, vel
alia simili maceratur et diluitur, ac deinde tria

illa in tenuissimum puluerem redacta pani inspergantur, & simul mixta subigantur, & mox fiunt pastilli, vel trochisci diuersæ magnitudinis, qui siccentur in tepido clibano, & ad usum seruentur.

De medicamentorum ratione, quæ in curandis affectibus neruorum ad solutam continuitatem attendentibus, in usum solent venire.

Caput XVII.

ME non sanè præterit consueuisse iuniores præsertim qui istius artis professores sunt, seorsim & proprijs capitibus agere de verminoso ulcere. præterea verò & de illis, quæ aliqua intemperatura in ulcerato loco contracta difficilem curationem habent. nos verò, quia in maius volumen, quam uoluissimus excrescit tractatio, longitudini parentes, hæc omnia summatim percurrerimus: quia neque etiam longior horum explanatio videtur esse necessaria. Nā ut à priori incipiamus, vermes non gignuntur nisi ex putredine, vnde illa curatio, qua nitimur putrefactioni resistere, opportuna etiam erit ad prohibendam vermium generationem, sicut deinde illos genitos interimunt amara omnia, sicut aloë, succus absinthij, marubij & tandem omnia amara. Intemperatura verò, in qua-

quacunq; parte fit, contrarijs corrigenda est, unde fomenta, olea, cataplasmata, emplastra, vnguentaque & cerata, quæ secundum suas qualitates vlcerum intemperaturis erunt aduersaria, opportuna & vtilia erunt ad eas tollendas. Quare longè maius operæ pretium nos facturos existimauerim, si statim de ratione curandi per medicamenta eos neruorum affectus, qui in soluta continuitate essentiam habent, sermonem in præsentia instituamus, præsertim verò quando ab externa causa & procatartica ortum & occasionem habent, & imprimis de illis agemus differentijs, quæ aut à diuersa figura instrumenti, aut diuerso quo inferuntur modo nominantur. nam vulnus, aut ab acuto telo & punctim infligitur, & punctura nerui dici solet, aut ab incidente, & cesim, & vulnus illud appellamus neruorum, quamuis sit generalius vocabulum: item quando hoc modo ceduntur nerui, aut per transversum vniuersus neruus rescinditur, aut non vniuersi fit abscissio, sed tantum secundum partem: sicut & per longitudinem neruus quandoque inciditur. Præterea verò aut fauciatus neruus apertus & detectus est aut profundus & occultus. Per has ergo distinctiones, si quis hæc neruorum vulnera, vel vlcera rectè curaturus est, & curandi rationem & medicamentorum naturam & usum

metiri oportet. nam punctura malū est, quod
 manus affert periculum, cum illa facilius sole-
 ant sequi dolores & conuulsiones. præsertim
 si altum sit vulnus: postea illi proximum est
 vulnus, quantum ad discrimē pertinet, quod
 per transversum neruum fuit inflictū, si pror-
 sus non fuerit recisus, sed secundum aliquam
 duntaxat partem, quia cum omnino præcisus
 est nervus, res ferè periculo caret, nisi quod
 pars ea cui nervus inseruiebat sensu vel motu
 destituta remanet, nec aliam curandi rationē
 desiderat, quam vulnera alia recentia & cru-
 enta. Sed cum non est totus nervus recisus, si-
 bræ, quæ recisæ non sunt ab illis quæ sectæ sunt,
 læduntur, utpote quæ fiunt & ipsæ inflamma-
 tionis participes, illa ab incisis ad integras tra-
 seunte, propter integras autem facile accer-
 sur neruorum distētio et conuulsio, minoris
 momenti vulnus est, secundum fibrarum lon-
 gitudinem illatū. maioris verò periculi ratio,
 quatenus ad rationem vulneris pertinet, ex
 duob. occasionibus, vel fortasse tribus pendet.
 primum quidem ex dolore, qui & causa & co-
 mes plerunq; inflammationis esse solet, qui-
 que facilius in neruorum læsionib. vel maxi-
 mis solet excitari, et illud ob insignem eorum
 sensum, dolorem verò & inflammationem, i-
 mō insignes noxas omnes ferè, conuulsio se-
 qui solet, propter maximum neruorum cum
 cere-

cerebro nexum & consensum. Alterum verò periculum, quod in neruorum plagis impendet ex frigore occasionem habet. frigus enim vt Hipp. 5. aph. testatus est, summe neruis & spinali medullæ aduersarium est. Vnde Gal. 3. de comp. med. secundum gen. historiam refert cuiusdam, qui cum in neruo vulnus haberet, & recta curandi ratio esset alioquin adhibita, bene vsq; ad quartâ diem, & citra dolorē & inflammationem se habuit. Sed cum ab urgente negotio coactus domo fuisset egressus, in aereq; frigido diu degisset, domum redijt totum membrum vsq; ad ceruicem conuulsum deferens non sine vehemēti dolore. Tertium verò periculum est putrefactio, quod periculum præsertim in chordarum vulneribus quas tendines antiqui appellabant, contingit, quæ & ipsa ad vulnera neruorum referri possunt, cum magna ex parte ex nerueis fibris contextæ sint. facile ergo putrescunt, atque vicinas partes putredine afficiunt. Sed agamus primùm de vulnere punctum illato ab acuto aliquo instrumento, vt sunt acus, vel pugiones acutissimi: in his enim maximum est periculum, quod in hoc consistit, quod vbi neruus pūctus profundior est, & angusta admodum est, & quasi cæca via per quam effluere aut exhalare oporteret virus, aut sanies illa tenuis, quæ præcipuè in sauciatis neruis

generari & congeri solet, illa nequit effluere, quo fit vt dum continetur aliquo tempore, diffuariq; & tráspirare nequit, acrior iuxta nequum male affectum mordens & pungens, dolores vshementes, & subinde inflammationem concitat. vnde summa curationis vniuersa in hoc sita est, vt arceamus inflammationem, quod nequit nisi remotis illius causis, fieri: causa vero inflammationis est fluxio humoris ad affectum locum concitata à dolore. Ob sistendum ergo & prohibendum, quo minus dolor fiat, & fluxio exoriat. fluxionem verò inhibemus euacuatione corporis reuulsionibusq; vnde in his, quo ad tuti ab inflammationis timore sumus, tenuis admodum victus imprimis est necessarius, & abstinentia à vino. Nam Hippocrat. est sententia in aphorismis, quod vbi morbus statim extremos labores habet, statim tenuissimus victus instituendus est. extremus autem labor est conuulsio quã plurimum timemus in his affectibus. Mesue verò dixit vinum per se oculis & neruis nocere. Sed & nisi aliquid magni momenti, vt sunt vires & ætas obstet, ad vacuationem pariter & reuulsionem vena erit secanda, sed & purganda erit corpus, si vitiosis scatere humoribus videatur. nam & hæc in illis vulneribus recensenda sunt, in quibus utilis est purgatio, si Hippocrati in libro de vlcerebus, & Galeno

quarto

quarto methodi credimus . Sed hæc ita summationem percurrenda sunt , vt quæ ad primum nostrum institutum non videantur attinere , sed potius ad rationem & procurationem vniuersi corporis . De localibus ergo & exterius adhibendis remedijs agamus . Cum ex ipso vlcere maxima omnium malorum occasio sit . quando eo quasi obcæcato , nequit extra effluere vel destillare ichor saniesûe , ex puncto neruo , incumbere in primis oportet , vt apertum & liberum exitum & exhalationem paremus , quod & opere manuum & medicamentis erit præstandum . nam incisione cutis , vt tertio de Compositione medicamentorum secundum genera , & sexto methodi docuit Galenus , & aliarum etiam partium vulnus erit aperiendum dilatandumq; : sectionem verò moliri ad duos angulos rectos , ne iterum facile claudatur idè docuit . Medicamentis præterea agendum erit quæ possint ex alto saniem extrahere , & in his in præsentia insistamus , vtpote quæ primario ad hanc tractationem spectent , de eisquæ primum agamus in vniuersum : mox verò & particulatim . Ea ergo medicamenta commopè hanc attractionem præstare poterunt , quæ modestam vim calefaciendi & siccandi habêt , sine dolore tamen & molestia , & huic muneri accommodatissima erunt illa , quæ tenuis substantiæ sunt . hæc enim facile possunt suis te-

nuibus partibus se in profundum indere, atq;
 saniam inde extrahere citra vllam molestiam,
 quippe quæ neque etiam mordicent. Hæc er-
 go est medicamentorum natura in vniuersum
 quæ curandis neruorum vlceribus, præsertim
 verò puncturæ quàm maximè idonea sint.

Particulatim verò Galenus cui posteriores om-
 nes subscripsere, omnibus alijs medicamen-
 tis, quæ ad curandos punctos vel vulneratos
 neruos vtilia sunt, resinam terebinthinam præ-
 fert, nam moderatè calefacit & desiccatur citra
 morsum, & est tenuium partium, sed quia non
 vbiq; huius copia potest haberi. & vt idem
 Galenus sæpe testatus est, huic proxima & fe-
 rè similis est laricea, præsertim verò illa eiusdis-
 ferentia, quæ terebinthinæ, & substantiæ ratio-
 ne & colore, odoreque similis est, ita vt præ-
 scisè penè nos altera pro altera posse vti confes-
 sus sit, ideo cum terebinthina hanc in eodem
 ordine ponendam censemus. Deinde verò in
 secundo ferè loco ab eo ponitur propolis, quæ
 est sordes quædam in aluearibus reperta ceræ
 similis: quam quidam vulgo ceram virginem
 appellant. hanc verò si durior fuerit, pauillo
 oleo molliendum esse ait. non inutiles autem
 præterea futuras & resinam liquidam ex figu-
 linis, & eam quæ fricta dicitur, & abietinam
 interdum & strobilinâ cêsendum est. sed præ-
 cipuè hæc durioribus corporibus magis apta
 erit

erit, vt quæ calidior & ficcior fit. Hoc tamē aduertendum, quod in corporibus tenerioribus vt essent delicata corpora, præsertim puerorū mulierum, & eunuchorum, & eorum qui vmbrailem & otiosam vitam degunt, hæc satis esse poterunt, & hoc quantum pertinet ad naturam ipsorum corporum. Quatenus ad differentias vlcis pertinet, in vulnere non cæco, sed aperto & vbi neruus sit detectus non occultus, hæc quæ nunc proposita, sine alterius acrioris & valentioris medicamenti mixtura idonea vtiliaque sola esse poterunt: verum si corpus ficcius duriusque erit, aut si neruus profundior, & minimè detectus, verum occultus, his aliquid erit addendum, quod valentius sit, vt facilius vis medicamenti eò perueniat, & saniem latentem in alto desiccare vel extrahere possit. solebant autem antiqui terebinthinæ, vel alijs nuper expositis immiscere aliquantulum euphorbij, præsertim vero Gal. qui profitetur vbi que se primum fuisse inuentorem auctoremque istius rationis curationis in istis vlcibus. minorem autem vel maiorem copiam immiscebat, pro ratione corporum, aut profunditatis vlcis aut vigoris ipsius medicamenti: nam quo corpus durius & ficcius est, eo copiosioris euphorbij mixtura erit opus: ita quo magis in profundiori & magis occultus erit affectus neruus, eo etiam va-

lentius medicamentum erit magis oportunit.
 Nec minor medicamenti ratio consideratio.
 que habenda. nam quanto recentius & magis
 nouum erit euphorbium, eo vires in illo maio
 res erunt. dum enim inueterascit, vis eius obso
 lefcit & elanguescit, & proinde si recens tere
 binthinæ immiscendum est, minus immisce
 re oportet, plus verò, si vetustius. verū adhuc
 magis particulatim res est tractanda. Ait ergo
 Gal. meth. 5. non cognouisse medicamentū in
 his neruorum affectibus quod hoc esset præ
 stantius, cuius ipse fuit auctor. Accipit autem
 terebinthinæ, picis, singulorum partē vnā, ce
 ræ verò duas, interdum autem ex altera tantū
 earum & cera medicamentum cōficiēbat, præ
 sertim verò ex terebinthina. quamuis si inter
 dum deesset eam habendi facultas, fricta aut
 biettina vtebatur, addamus nos & laricēam,
 quandoque verò strobilinam, sed tantum in
 durioribus corporibus. hoc ergo erat illi præ
 cipuum medicamētum, quo citra vterius mix
 turam vteretur, in mollioribus corporibus, vel
 in apertis vulneribus, & detectis neruis. in du
 rioribus verò & profundis, præsertim in pun
 cturis, illi addebat euphorbium, varia tamen
 vt diximus symmetria, pro diuersa illorum
 ratione, quæ nuper esse considerata diceba
 mus. nam si recens fuisset euphorbium, & me
 diocre medicamentum fuisset compositurus,
 & reli.

& resinam liquidam haberet, illud tritum & tenui cribro excussum reliquis prius eliquatis iniiciebat, tantum autem vt duodecimam cere partem æquaret, aut tatum plus hoc, quantum videbatur esse opus validiori medicamento. Tertio autem de Compositione medicamenti secundum genera Galeni, hoc modo medicamentum componit ad neruorum vulnera, valde idoneum vtileque: præsertim verò vbi timeamus ne plaga clausa & obcæcata sit. Accipit euphorbij recentis partem vnã, tres cere, duodecim olei. mollius enim & magis fluens erit hoc medicamentum priori. vnde facilius poterit fluens penetrare in intimiores vlceris partes, vel etiam angustas & inde saniem extrahere, & propterea magis aptum puncturis, & occultis plagis. Quamuis autem hæc horum symmetria optima sit, & plerunque vtilis, non est tamen ita supersticiosè semper & ad amussim seruanda, vt aliquando non possit ex ratione, imò cogatur etiam medicus illam mutare. nã si sectandam hanc mensuram videatur quandoque hoc medicamentum debile, erit addendum euphorbium. poterit enim accipi pars eius vna & semis, quandoq; vna & altera, quandoque etiam vtiliter tantundem euphorbij accipiemus, quantum cere, & ea varietas à diuersitate ipsius euphorbij, quod aut recentius, aut vetustius sit, erit petenda vel à diuersitate vul-

neris, quod magis vel minus angustum & profundum, vel à diuersitate naturæ vulnerarum corporis, quod durius & solidius sit, vel magis tenellum & acriori sensu præditum. Sed quoniã vniuersa ferè ratio hæc in quadam coniectura sita est, in qua nemo sanè est, qui non possit aliquando falli: ideo præterea exposuit Galen. quandam quasi regulam, qua possimus facile conijcere, nũ rectè iudicauerimus fecerimusque in commensuranda compositione istius medicamenti: nempe ex impressione in vulnus & affectu, quem obseruando percipimus post primam administrationem medicamenti. quia si adhibito medicamento paulò post dolorè & morsum perceperit ille, qui vulnus habet: præterea verò si circum circa partes calidiores sint. atque plus quàm par sit punctura intumuerit, & in ore eius veluti quædam inflammationis initia conspiciantur, hæc indicia erunt, quod medicamentum acrius iusto valentiusq; fuerit. quare exoluendum est, antequam iterum apponatur. exoluetur autem, aut copiosiori oleo addito, aut accepto euphorbio vetustiori. contrã verò agendum erit si languidius visum fuerit medicamentũ, quod quidem inde poterit deprehendi, quia omnia contraria visa fuerint circa vulnus illis, quæ nuper exposuimus: sicuti si omnia moderatè se circa vlcus habuerint, nihil erit omnino immutandum;

dum. quantum ad medicamēti robur & facultates pertinet. vnde tres rationes diuerfas secundum symmetriam exponit Galenus, quibus confici hoc medicamentum potest, robore differentes. Nam illa quam nuper descripsimus, nempe in qua ceræ ratio ad euphorbium tripla est, ferè potentissima est. infirmissima verò, quæ quincuplam ceram ad euphorbium accipit: quemadmodum mediocris erit, quæ quadruplam ceram accipiet. His tamen & illud addendum, quod non semper vna & eadē forma vel compages medicamentorum æque facile accommodari potest omnibus particulis & occasionibus: interdum enim fluido & liquido medicamento, sicut in profundioribus angustioribusq; vulnerib. magis indigemus. nonnunquam crassiori & tenaciori vt crassitudinem emplastri, vel vt nunc aiunt, vnguenti habeat. Quare vt nuper exposita ratio apta erit ad componendum medicamentum molle & diffluens: ita si pari mensura erunt accepta oleum & cera, euadet medicamētum, quod crassioris emplastri vel vnguenti compagem habebit: sicut si tantundem terebinthinæ, quantum ceræ addideris, aut quando illa desit, frictam colophoniam eius loco acceperis, fiet medicamentum tenaciter cuti hærens, quod non facile inde auelli possit. Non est autem putandum artem medicam ita angustis arētari finibus, vt

si medicus in locis degat, vbi aut terebinthina, aut euphorbium desint, non possint medici illis opem ferre, qui vulnus vel puncturam in neruis acceperint: inò quantum ad terebinthinam pertinet diximus iam, quod & aliæ resinæ sunt, quæ in locum terebinthinæ suffici possunt. Nam in puncturis & profundioribus neruorum vlceribus terebinthina & cera quibus in componendis medicamentis vtuntur, magis vtuntur, sicuti ibidem testatur Galen. tanquam apta materia ad id officium vt medicamenta crassitudinem & compagem emplastri vel vnguenti habeant, quàm vt ipsa possint aliquid alioquin vtilitatis curationi præstare, quod sit alicuius momenti. Sed etsi euphorbio careamus, quod in prædictis medicamentis principem locum habet, multa præterea alia docet Galenus, quæ vbi que ferè reperiri possunt, & similem, quatenus ad præsens negotium attinet euphorbio vim habent. nam tantundem ferè faceret stercus columbinum resinis, vel alijs medicamentis immixtum, & innumera ferè alia. quæcunque enim tenui constant substantia, nullam quæ astrictionem gustui repræsentant, vt ex herbis & radicibus, quæ saporis sunt amari, & quæ acris quoque, modò non immodicè acres sint & astrictionis sint expertes, quales sunt, dictamnium, amarus, marum, polium, argemone, chamepithys, centau.

centaurium, vtriusque aristolochiæ radix, dra-
 contijque & præterea cucumeris agrestis, bry-
 onia, iridis, acori, meu, asari, phu, gentianæ, &
 id genus multa alia. hæc igitur diligenter tri-
 ta & tenuissimo cribro excussa & quasi in po-
 linem eo modo redacta, quo arida colliria con-
 fici solent, aliquo cerato excipienda sunt, ac-
 cepto eo istorum pondere, quod euphorbij ac-
 cipiendum superius diximus. & cum fuerit
 hoc etiam paulò antè ex positum, quod diuer-
 sitas in euphorbij viribus non parua est ratio-
 ne temporis. nam si recens est, quod non excel-
 cesserit secundum annum fortius & acrius est
 imbecillius verò, si trium annorum fuerit, at-
 que ita subinde; ideo cum horum etiam enu-
 meratorum simplicium nõ eadem sit vis, quæ
 gustui dum manduntur manifestum calorem
 representant, qualem dictamnum, meu, acor^o,
 & id genus alia, erunt in mensura conferenda
 cum bimulo euphorbio: quæ verò potius ama-
 ritudinem cum trimulo euphorbio, talia sunt
 aristolochiæ, iris, dracontij, gentianæque radi-
 ces, centaurium & alia similia. Nec hæc modò
 hunc in usum venire posse ait Galenus, sed &
 multa alia. sicut erui farina ex lixiuio, præte-
 rea & propolis, aut per se, aut cum fermento:
 atque etiam fermentum, quod etiam quò ve-
 tustius fuerit, erit etiam melius, sed & idem cū
 succo tithymali, farinæ quoque lolij, vel faba-

rum, vel lupinorum ex oleo veteri, vel etiam
 ex lixiuio exceptæ, præsertim verò durioribus
 corporibus, vt rusticorum sunt, hæc magis ac
 commodari possunt. Sed quatenus ad horum
 medicamentorum vsum pertinet, quædam, vt
 idem Galenus monuit, sunt maximè aduer-
 tenda, & primum quidem, quòd medicamen-
 ta, quibus vtuntur medici in his neruorum af-
 fectibus curandis, omnia sunt calida imponen-
 da & administranda: non frigida vllò pacto.
 Nam vt pronunciauit Hippoc. frigidum vul-
 neribus mordax, præsertim verò inimicum ei
 se neruis, idem 5. aphor. 19. ait, neque etiam te-
 pida, tepidum enim laxat & ad putrefactionē
 facit. Præterea verò in vlceribus neruorum
 prætermittendus est vsus aquæ, cauiendumq̃
 ne illa vulnus attingat, vnde Galen. vel oleo
 potius vel sapa voluit neruorum vùlnera de-
 tergi. Hæc est ratio curandi solutam in neruis
 continuitatem, cuius inuentor & expositor
 fuit Galenus. Nisi quòd vt res absolutior ha-
 beatur istis, quæ hæctenus à nobis fuere expla-
 nata, hæc etiam ex Galeni doctrina sunt addē-
 da, nempe quod interdum soluitur nerui con-
 tinuitas non solum per incisionem & punctu-
 ram, verum & cum contusione, quod ille duo-
 bus modis fieri posse autumat. Nam quando-
 que contunditur vnà cum neruo & cutis atq̃
 dilaceratur vlceraturq̃. quod frequentius ac-
 cidere

cidere solet. nonnunquam tamen contusio so-
li neruo accidit, nequaquã contusa cute: quan-
quam id rarò fieri soleat, & semel tantum acci-
disse animaduertit Galenus, si cum neruo vnã
& cutis fuerit contusa, curatio per exsiccantia
medicamenta perinde erit instituenda ait ipse
6. meth. ac in neruorum vulnere, vt tamen ea
sint, quæ possint contrahere constringereque
partes dissiuctas. eiusmodi verò est cataplasma
quod ex farina fabarũ & oxymelitè paratur,
cui esse adijciendum aliquid picis liquidæ ait.
quando præterea & color fuerit infestus. &
quia pro ratione corporum magis vel minus
desiccantibus medicamentis est opus: ideò si
ficciori sit opus, his & farina erui addenda erit
& iridis illyricæ, vel myricis tritæ puluis. Dio-
scorides verò in contusis neruis dixit vtile es-
se, si ex cinere sarmentorum adipeque & oleo
fiat cataplasma. At verò si neruus fuerit contu-
sus nullo cuti illato vlcere, calido aliquo oleo
quod vim digerentem habeat, fouendus erit
locus. Multa autem prætermisimus quæ in vul-
neribus neruorum vtiliter in vsum venire pos-
se tradidit Galenus 6. meth. & 3. de composi-
tione medicamentorum secundum genera. vñ
sagapenum, opopanax, præsertim in du-
rioribus, succusque cyrenæicus, si cum oleo &
terebinthina componantur, his enim pro eu-
phorbio vti licet. Item & sulphur ignem non

expertū nec lapidosum ex oleo tritum ad for-
 dium crassitudinem, in minus duris corpori-
 bus, sicut in durioribus ad crassitudinem mel-
 lis, & alia multa, sed nimis longum esset omnia
 recensere, quare quibusdam præterea relatis,
 quæ in minorum nostrorum aut inuenta, & util-
 lis in multo sunt vsu, huic tractationi finem
 imponemus. in neruorum itaque vlceribus in
 vsu frequenti est vnguetum basilicon magnū
 descriptum à Mesue, de quo in superioribus
 capitibus egimus. eo autem vtuntur, excepto
 vel extenso panniculo, vel linteo, & alijs quæ
 in vlcus instillantur superaddito, nam vim &
 ipsum habet attrahendū desiccandique, præte-
 rea & concoquendi, aliquam præterea deter-
 gendi. His etiam præteritis temporibus erat
 in frequentissimo vsu empiricis præsertim no-
 stris, quod & plurimum admirabantur tanq̃
 preciosum secretum oleū, quod ipsi zanetum
 vel zanetinum appellabant, eo que in neruorū
 vulneribus, præcipuè vbi videbatur illis immi-
 nere conuulsionis periculum. & sanè non ig-
 nobile medicamentum censendum est, si com-
 positionem velimus rectè extimare. confici-
 tur autem in hunc modum. Accipiunt succi
 apij, roris marini, singulorum ʒ. vnam. saluiz,
 rutæ, lumbricorum terrestrium, sing. drach. ii.
 millefolij, plantaginis, herbæ quam Lauren-
 tiam vulgo appellant, calendulæ in præsentia
 dictæ,

dictæ, singulorum drach. iij. verbasci, lanceo-
 lz, quæ est alia plantaginis species quæ angu-
 stiora folia habet, cyclaminis, singul. ʒ. ij. ab-
 sinthij ʒ. j. succos harum herbarum additis olei
 veteris libris duabus, terebenthinæ, resinæ a-
 bietinæ, singulorum ℥b. j. chalbani drachmas
 duas, resinæ pini ℥b. ij. simul verò omnia bul-
 liant ad succorum consumptionem, & illis po-
 stea tepesactis addendæ sunt æruginis opti-
 mæ tritæ ʒ. ij. ac ita seruandum medicamentū,
 quod postea vulneribus instillandum calidū,
 atque panniculo exceptum illis apponendū.
 Medicamentum verò multiplices vires habet
 Nam ex multis conficitur, quæ calefaciunt, &
 è profundo attrahere possunt, vtpote quæ te-
 nuium partium sint, vt saluia, rosmarinus, a-
 pium, ruta, herba quam Laurentiam dicunt,
 absinthium, omnia enim hæc attenuandi &
 digerendi facultatem habent, & his etiam ma-
 gis cyclamen. De oleo autem veteri resinæq;
 terebinthina, siue veram intelligamus terebin-
 thinam, seu laricæam, & abietinam, piniq;, nō
 est cur aliquid in præsentia dicamus, cum satis
 superque de illis egerimus. Sed aliqua in his
 sunt, quæ & influentes humores repellere, &
 inflammationes arcere possint, faciuntque
 ad vlcera consolidationem, vt vtraq; planta
 go. Lūbrici verò terrestres adeò vtilis neruis
 vulneratis esse creduntur, vt mirificè possint,

quemadmodum & Galenus de simplicium
 medicamentorum facultatibus tradidit, eos
 incisos conglutinare & consolidare. Unde &
 ex eis confectis oleis: nam & chamæmelinū &
 rosaceum oleum ex lumbricis passim confice-
 re solent, & illis exsiccatis & in puluerem tri-
 tis sæpissimè in his nervorum affectibus vtu-
 tur medici, vulneribus insperso puluere. Sed
 cuiuspiam fortasse non videtur rationi consen-
 taneum, quod his medicamentis, in quibus om-
 nino sit cauendus omnis morsus, ærugo sit
 immiscenda, quæ est acerrimum & mordaci-
 simum medicamentum. Sed si rem velimus re-
 ctè extimare, & considerare quanta ærugo, qui-
 to medicamento, quod vim insignem habet
 reprimendi & demulcendi acrimoniam &
 morsum æruginis habet. Si que præterea id
 id considerabit, quod à nobis ex Galeni sen-
 tentia, ubi de viridibus emplastris egimus ex-
 positum fuit, de miscenda ærugine cum cera-
 to, neq; à ratione alienum illi videbitur, quod
 ærugo huic medicamento fuerit iniecta. Nam
 ita commodè non mordet: sed desic-
 cat detergitque circa vllum mor-
 sum, & ex alto attrahit. & de his
 quidem satis diximus.

Quibus

*Quibus medicamentis sistendus sit sanguis
immodicè à vulneribus, uel ulceribus
profluens.*

Caput XVIII.

Postrationes illis quæ ad curationem vlcerum, vel vulnerum pertinebant, non primario & perse quatenus vlcera vel vulnera sunt, sed quatenus aliquid aliud illis præterea coniunctum erat, quod illis erat impedimento, quo minus possent admittere curationem, siue id symptoma aliquod esset, quod causæ rationem subinduxerit, siue causa, siue alius affectus illis adiunctus, & quæcunque tandem essent, quæ aliquam vim haberent propriam indicandi. Iure merito etiam agendum videtur de sanguinis profluentis immodicè à vulneribus vel vlceribus, repressione, nimirum quibus medicamentis sisti possit. Nam quamuis res hæc potius symptoma censenda sit, symptoma autem vt symptoma est, nullam vim indicandi habeat, symptomata tamen multa sunt, quæ ita excrescunt, vt ferè symptomata esse desinant, & causæ subinduat rationem, & proinde etiam sibi vim aliquam indicandi vendicant, atque interdum adeò validam, vt superet & obscuret aliorum omnium indicationes, quemadmodum se habet interdum dolor, & in his est & san-

sanguinis profluuium. Nam præter id quod
 curationem præcipue affectionis prohibet, illa
 causa etiam esse potest multorum & maximo
 rum incommodorum, vt sunt virium omnium
 debilitas & dissolutio, conuulsiones, singultus
 aqua intercutem, & alia id genus multa, vnde
 tum ratione impedimenti quod curandæ so-
 lutæ continuati affert, & periculi, tum verò
 ratione difficultatis suæ curationis plurimum
 negotium facessere solet medicis, & longe etiã
 maius ipsis ægrotantibus. At verò quia institu-
 tum nostrum in his libris omnibus, quæcun-
 que tractamus, illa ex methodo definire, & ea-
 dem est methodus qua componimus, quaque-
 dum curamus hos affectus, medicamentis vti-
 mur, necesse est vt prius methodum expona-
 mus, quam vulnerarij medici sequentes im-
 modicam hanc sanguinis profusionem op-
 pugnant, ac supprimunt. Verùm quia metho-
 di fundamenta primaria sunt indicationes,
 quæ à natura rei indicantis depromendæ sunt:
 ideò de hoc sanguinis profluuiò aliquis ser-
 mo habendus est, atque de eius causis. his e-
 nim perceptis facillè nobis methodum hanc
 confingemus. Sanguis itaque si copiosus à par-
 te quapiam profluat, exire non potest, nisi ex
 vasis, nimirum ex arterijs, aut venis, cùm secundum
 naturam sanguis nullibi contineatur nisi in va-
 sis aut in corde. à venis autem & arterijs effluere
 confer-

confertim nequit, nisi illis aliqua ratione a-
pertis. aperiuntur verò aliquando eorum of-
cula & fines, ab ipsa natura spòte sua se exone-
rante, dum vel à multitudine sanguinis aggra-
uatur, vel à prava aliqua eius qualitate irrita-
tur; aut ex aliquo calore immodico laxante,
& rarefaciente, vt prætermittam nunc, quod
interdum accidat quòd sanguinis effluxio ex
nimia accidat venarum imbecillitate nequa-
quam illum continere valentium, sed exire
permittentium, quæ imbecillitas sit exorta ex
aliqua intemperie in illis contracta, vel ex ni-
mia dissolutione spiritus & natiui caloris, cū
rarissimè hoc in vulneribus ac vlceribus acci-
dat. quamuis non sit etiam negandum, quin
possit nonnunquam accidere. Interdum au-
tem potest sanguis profluere ruptis vasis, hoc
est soluta in illis vnitate, quod fieri potest, re-
cisis venis vel arterijs in aliqua particula, vel
illis disruptis ex aliqua violenta distentione,
vel distortione, vt interdum in casu è sublimi
loco ex saltu violento, vt quandoque in tho-
race contingere solet in clamoribus summa vi
concitatis, in sufflationibus violentis, quod
aliquo contracto vase sanguis excreatur, &
hoc etiam venis nonnunquam euenit, quæ
sunt in membranis cerebri & illis quæ ad na-
res pertingunt. Aliquando verò ex erosione,
quæ fit vel ab acris & mordacibus excre-

mentis, quæ vel in vlcere in dies ex proprio illius particulæ alimento corrupto gignitur propter intemperiem aliquam, qua pars illa affecta est, vt in erodentibus vlceribus fieri solet, aut ex acri aliqua fluxione, quæ aliunde eo confluerit, vt ab acri distillatione erosio venis narium, aut oris et faucium, interdum pulmonum & thoracis. eroduntur etiam ab acri & mordaci humore intestina, nonnunquam & ventriculus, possunt & ad exulceratas partes mordaces & acres succi confluere, & facta ad vasa vsque abrasione & erosione, tandemque corrosio illis in causa esse eruptionis sanguinis. Sed istis & illud addamus, quòd cum fieri ferè non possit confertim largum profluuium sanguinis ex apertis quomodo venis, nisi ab alijs aliarum partium cum quibus continentes sunt venæ, quæ apertæ ad has confluant. Vnde hoc modo refertur ratio profluij immodici sanguinis vndeunque fiat. Et quamuis princeps causa sit aperta vena, nam ab alijs ad illam cõfluit sanguis quadam consecutione, & vt ita dicam, ratione vacui. attamen interdum in loco affecto ex quo fluit sanguis, præterea est aliquis aliarum causarum conuentus. Vnde concitatur ad eam partem maior fluxio irrita nempe affecta parte, sicuti si sit calor aliquis alienus ab illius natura sanguinem eò attrahens, ita demum

demque & dolor & illius partis inflammatio. quæ utroque nomine sanguinem promouet, sed & situs particulæ à quo sanguis profluit non parum ad hoc facit, facilius enim & propius atque magis confertim effluit sanguis, si decliuus sit, hoc est, deorsum vergat pars affecta, quàm si accliuus, quia facilius sanguis innata gravitate descendit, quàm ascendat. Hæc quidem exposui quàm potui breuius, utpote quæ ad rationem compositionis, & usus medicamentorum non parum sint necessaria, si id ex methodo sit agendum, quæ ab indicationibus suum habet fundamentum. Quamuis autem vniuersam methodum exposuerimus, qua omnes causæ profluuij sanguinis possunt inueniri, non tamen ille omnes ad institutum nostrum attinere censendum est. Nam de his tantum in hoc libro sermonem habere institimus, quæ generali vulnerum vel vlcerum rationi accidentia, priuatam aliquam rationem indicandi retinent. nam de illis quæ certum aliquem locum, vel definitam aliquam particulam respiciunt, agemus in sequenti lib. Sicuti de fluore sanguinis è narib. vel ex ore, vel de mictu sanguinis, vel de immodico profluuijo sanguinis ex utero, vel ex venis sedis. Nã in presentia, ut statim ab initio monuimus, tractatio fuit instituta de usu & cõp. med. secun. gen. quæ apta sunt curandis illiusmodi vulnerib. & vlcerib.

quæ occupant communia & simplicia membra: plerumque autem in his fiunt sanguinis eruptiones copiosæ, vel recisis, vel erosis venis, quamuis interdum & vasa aperiri possunt, ex confluxu multi sanguinis ad illam partem, ob id, quia plenum sit admodum corpus, & inde fiat fluxio ad affectam partem, tanquam ad infirmiore locum, quem cum aggrauet, cumque illi sit molestus, facultas expultrix ad quam pertinet expellere ea quæ particulis corporis molesta sunt impellit ad eam partem spiritus confertim, vt facto impetu vasa aperiantur, & grauis illi loco sanguis effluat, vnde 7. aph. 22. dixit Hippocrates, quod à pulsu in vlceribus expectandum est sanguinis profluuium, vehementius enim pulsant arteriæ spiritu & sanguine repletæ, atque ea propterea quod magis calefactæ, quâuis hoc, vt ibidem exposuit Galen. præsertim fiat si inflammetur locus, aut ob id, quia attrahitur ratione caloris aut doloris excitati in ea parte. neque putamus negandum esse, quin & id fieri possit ex insigni illius particulæ imbecillitate, qua venæ nequeant sanguinè retinere. verum, quia imbecillitas hæc, vt diximus, aut ex intemperie aliqua pendet, aut ex laxitate & dissolutione spirituum & natui caloris, ideo de medicamentis eligendis atque de eorum vsu non agamus, nisi in vniuersum, quia horum multa
 ex illis

ex illis percipi poterunt, quæ magis particulatim superius fuere explicata. Nam nemo esse videtur, qui non nouerit, quòd si calida fuerit intemperies illa, indicari, occurrendum esse refrigerantibus medicamentis, & itidem videtur ratione. Commoda ergo erunt cataplasmata refrigerantia, itidem etiam embrochæ seu perfusiones, inunctiones, emplastra, cerata & id genus omnia alia. Contra verò, si frigida fuerit intemperatura, quæ illam imbecillitatem attulerit, & quia mutatio intemperamenti non potest ita citò fieri, & interim sanguis effluit, ideo vt citius ille reprimatur, sunt illis simul intermiscenda astringentia: ita etiam si fuerit virium infirmitas ex laxitate & resolutione spirituum, & natiui caloris, opportunum quidem erit corpus reficere, modestè tamen, & astringentibus robur illis partibus addere. Quæ verò plerunq; & ex propria fere vlcerũ vel vulnerũ ratione solent accidere sanguinis, pfluuia, ea fiũt, aut vasis resectis, vel ex re cõtundẽte dilaceratis, aut illis erosis, quod propemodum in vlceribus erodentibus solummodo fieri consuevit. Quamuis vt diximus, possit & fomentum aliquod habere, ex dolore, vel ex calore, & cum Galenus quarto lib. methodi medendi in vniuersum hanc protulerit sententiam, quòd, quotiescunque in aliquo morbo præsens est causa, quæ fouet, o-

portet prius, inde illam remouere: ergo siue dolor sit, siue calor, siue inflammatio, siue situs decliuus, de quibus nolumus in præsentia verba facere, quia hæc non videntur proximè spectare scopum in hoc capite propositum, illis primum consulendum erit. Accedamus ergo ad ea quæ nostro instituto in præsentia magis attinent. Cum itaq; duæ videantur esse causæ, vt nuper meminimus, fluoris sanguinis ex viceratis vel vulneratis particulis, præcipuè si multus fuerit fluor ille, nempe apertio vasorum vnde sanguis effluit, & cōfluxus sanguinis confertim ad locum affectum. vtręque hæc causæ propriam priuam tamquæ indicationem habent. Sed prius de confluxu loquemur. Porro indicatio, quæ inde petenda est, nobis statim ostendit, intercipiendam esse eiusmodi fluxionem: quia verò duplex est illam intercipiendi modus, vel ratio, ideo isthæc indicatio duos nobis scopos spectandos offert, duobus namq; modis id quod indicatur, fieri potest, nempe vt sanguis repellatur à loco in quem confluere cæpit, atq; vt aliò instrumētis medicis attrahatur, & quia in aliam partem attractio vim habet maiorem, inò tantam, vt parum admodum prior ille possit, præsertim si aliqua fuerit corporis plenitudo, aut magnus confluentis succi impetus, nisi hic alter præcedat: ideo de hoc prior

rem

rem sermonem instituemus, nisi quòd fortasse operæ pretium erit, vt paucula quædam verba dicamus de ratione vsus eorum remediorum, quæ accommodari solent his duobus scopis, vtpote quoniam sit a deo diuersus, vt ferè aduertarias rationes habeat. Nam repulsio quidem fit à loco affecto, & ea quæ hac ratione administrantur, oportet vt vim habeant repellendi à loco affecto succos ad illum ingruentes, & proinde aut affectæ parti, aut circum circa sunt apponenda. Contra verò in attractione ad locum conuertitur modus defluentis humoris, in quo sunt illa quæ attrahunt. Vnde is modus reuulsio ab antiquis medicis dictus est, & propterea reuellentia remedia accommodatum locum habent in remotioribus particulis, vel si in vicinis, non tamen in particula affecta, neque in illa quæ affectæ proximè adiacent. eiusmodi verò attractio, quæ alioquin ad vicinum locum fieri solet, deriuatio dici solet. Sed his expositis, horum quæ hoc officio fungi solent remediorum rationem exponamus. huiusmodi ergo attractio, quæ reuulsio à medicis, vel deriuatio solet appellari, vel vacuatione fieri potest, vel citra vacuationem, quæ saltem sit sensibus conspicua. Cum vacuatione fit reuulsio per sectam venam, aut per aliam rationem, qua sanguis detrahi solet, vt per cucurbitulas cum cutis præ-

cisione, vel per hirudines: his enim instrumentis detracto sanguine, & subinde inanitis partibus in quibus hæc molimur conuertitur modus & fluxio in illam partem in qua sanguis detrahitur, & hoc pacto reuellit ab ulcerata parte. de ratione autem istius reuulsionis est, vt procul fiat & in contrariam partem. Fit etiam per euacuationem reuulsio versus purgantium medicamentorum, tum per superiora, vt per vomitum, tum per inferiorem aluum, vel deuoratis medicamentis purgantibus, vel per clysteres, vel glandes iniectis. Sed de his particulatim hoc loco non est habendus sermo, cum alibi hæc sint distinctius tractata, hic enim rerum connexionem & consecutionem, hæc à nobis dicta sunt, quibus tamen si & hoc addamus, non erit ab re. Nempe, quod in supprimendo sanguinis profluuio, longè aptior & tutior efficaciorque est vacuatio sanguine detracto, quàm quæ per vacuantia medicamenta fieri solet. Reuulsio verò, quæ fit citra conspicuam vacuationem, & ipsa manuali operatione fieri potest, tum verò per medicamenta. opera manuum fit reuulsio frictionibus. dum enim fricantur partes remotiores, & fiat valida frictio, duplici nomine fit reuulsio. Nam per frictiones mouetur sanguis & exprimitur versus eas partes ad quas ducitur in fricando manus: præterea verò locus

rò locus etiam qui fricatur calescit, & per calorem attrahit ad se aliò confluentes humores. Sed & per cucurbitulas. nam & illa citra etiam præcisionem cutis attrahunt ratione doloris concitati, & proinde si deuinciantur partes remotiores & oppositæ, fit reuulsio. Medicamenta etiam, vt cataplasmata, perfusiones, & quæ rubificantia dicuntur, vel Græcè sinapifini, vesicantia, & huiusmodi reliqua, quæ calefaciant, quemadmodum balneæ aquæ calidioris administratæ remotioribus partibus, reuellendi vim habent. Pro ratione autem vrgentis rei, & impetus fluentis sanguinis, ea eligenda sunt instrumenta ad hoc officium, quæ valentiora aut imbecilliora sunt. Venæ enim sectio alijs vim maiorem habet, deinde detractio sanguinis per cucurbitulas, aut hirudines. Vomitus verò, aut purgatio per medicamenta, non ita sunt opportuna ad sistendum sanguinis profluum, nisi interdum sit in causa tenuitas & acrimonia sanguinis, vbi purgatio bibulosorum, calidorum, & tenuiù humorum mixtorum cum sanguine conferre potest. Nam per purgationem eductis partibus, quæ calidiores & tenuiores sunt, & subinde magis fluxioni aptum sanguinem reddentes, sed & motus excitatus humorum vi medicamenti communi quadam vacuationis ratione reuellit.

Quantum verò ad alium scopum pertinet, repellendi nimirum ab affecto loco confluentem in illum sanguinem, illa eadem remedia sunt opportuna, quibus ad arcendas inflammationes vti solemus, nempe refrigerantibus & astringentibus, de quibus suo loco erit instituendus sermo: & ideo hoc loco in illis exponendis tempus non conteremus, nisi quod hoc non præmittendum videtur, quod hæc eadem videntur, & vim habere proximè & sua ferè ratione obturandi ora vasorum per quæ sanguis effluit, tum quia astringunt, densant, tum verò quia horum ope sanguis qui in extremis partibus reperitur facilè concrescit & grumescit. Sed de his satis quantum ad nostram institutum pertinet, neque enim hæc quæ cum multis alijs communia sunt, quæ alibi, aut exposita, aut exponenda sunt, particulatim hoc loco sunt explicanda, hic autem à nobis in vniuersum proposita sunt, ductis, vt diximus, à magna connexionè & consecutione, quæ inter ea sunt, & hæc de quibus sumus acturi. Altera causa, immò prior & princeps à qua pendet sanguinis profluuium, est apertio vasorum, quæ facta est, aut per eorum incisionem, aut per dilacerationem, aut per corrosionem. Et hæc quæuis particulatim à diuersis causis fit facta, cum tamen vnam communem rationem habeat,

beat, quæ est apertio, vnam etiam habet communem indicationem, nimirum claudenda esse ora apertorum vasorum, si sit supprimendus sanguis, quæ tamen conclusio & ipsa facienda est per varios modos, diuersitas verò claudendi accipitur à diuersa ratione vulneris, vel vlceris, quatenus ad eorum magnitudinem & profunditatem pertinet, vel à modo quo apertæ fuere venæ, aut arteriæ. Res autem hæc facilius percipi poterit, si particulatim tractetur. Clauduntur ergo primùm aperta vasa per coniunctionem mutuam laterum, vel vt recentiores dicunt labiorum vulneris, vel vlceris. Adducuntur enim impellentibus manibus, donec mutuò iungantur & hæreant. Ex mutuo namque occurfu & coitu clauduntur aperta vasa, donec vulnere consolidato omnis affectus tollatur, deinde deligatura est opus, vtpote, quæ & ipsa paulatim astringendo & impellendo facit ad adducenda latera. sæpe etiam eorum confusione egemus, qua illa vnita seruentur. Verùm his vitimur, quando non admodum vulnus, vel vlcus fuerit altum. Nam in profundis ea neque adduci manibus, neque deligatura possunt latera in parte profundiori, & proinde ad alios modos accedendum est. Hi verò sunt, vt obturentur vasorum ora aliquo operculo illis appposito, opercula autem quæ in vulneribus

procuranda sunt, aut ab ipso ulcerato, vel vulnerato loco petenda sunt. Nam ut quinto methodi capite tertio docuit Galenus, aliquando aliqua caruncula prominens in vulnere reperitur, quam procuramus ut adducatur, vel impellatur, ita ut ab ea contactum os claudatur: in aliquibus autem vulneribus vel ulceribus ipsa cutis nobis potest hoc officium præstare, nonnunquam etiam operculum hoc à fluente sanguine petendum est. Ut enim paulò antè diximus, cruor vi refrigerantium, & astringentium medicamentorum vulnere impositorum crassescit & densatur in grumum, qui hærens in ore vasis, officio operculi fungitur. Aut operculum hoc non à sanguine petendum est, sed vniuersa ferè eius ratio in vi medicamentorum sita est. horum autem diuersus modus est parandi eiusmodi operculum. Sicuti diuersa etiam est eorum natura. Nam hæc aut emplastica sunt, quæ crassæ viscidæque sunt materiæ, vel substantiæ, & dum locis vnde sanguis effluit apponuntur illis lentore suotenaciter hærentes: præsertim verò oris vasorum eis obtutatis, prohibent, quo minus possit sanguis effluere. Alia verò sunt, quæ vrentem vim habent, Græcè verò caustica medicamenta vel cauteria dicuntur. Quamvis aliquando, ut vbi de putridis & erodentibus

fermo

fermo habitus est, diximus, sæpe igne, vel candenti & ignito ferro fiat hæc inustio. ab his autem medicamentis, vel instrumentis fit vas operculum, non ex se, vt à prioribus, hoc est, non quòd ex ipsis fiat operculum ori vasis. Sed operculum fit ex carne exusta. dum enim vratur, caro, vel partes, quæcunque vruntur, exusta carne fit crusta, quæ operit, & hac ratione claudit, & intercipit exitum sanguinis donec in eo loco manet, & inde non decedit. Nam necesse est, vt tandem subrescente pure aut aliqua humiditate cadat. Expositis autem modis quibus sanguis restringi potest, eos ad vtilem vsum referamus, tum secundum se consideratos, tum verò mutuò inter se collatos. Postremus itaque in alijs omnibus magis fallax est. Nam nisi citò caro subrescat, decedente crusta, iterum sanguis rumpit, vt repressio sit postea difficilior, quia cum crusta fiat exusta particula vulnerata, necesse est, vt eatenus magis petens fiat cauitas vlcis. Sæpe autem nequit ita citò caro regenerari. Sicubi verò videtur aptus atque fere necessarius is modus, in vlcibus, quæ putrida aut erodentia sunt, vtilis videtur. Nam exustio siue medicamentis fiat, siue igne vel ignito instrumento, præter id, quod induta crusta intercipit profluuium sanguinis, consumpto etiam, atque resiccato vitioso

humore, qui rosionis, aut putrefactionis erat in causa. sistit etiam rosionem, vel putrefactionem, ut facilius deinde vlcus possit curari. nā licet cadente crusta, iterum sanguis quandoque erumpat, ille iterum per alios modos retineri poterit, & eo retento, facilius caro regenerari & vlcus curari. primus verò, qui sit per reductionem laterum vulneris, atque per astringentem & compressionem futuramq; & deligaturam, locum quidem habere potest & satis facilem in vulneribus non admodum in profundum præterea vsus: in profundis tamen, præsertim si in alto sint vasa aliqua insignia, quæ confertim sanguinem eructent, maximeq; si arteria, hoc modo nihil efficere poterimus. Sed erit necesse uti altero, aut tertio, nempe ut vulnus, aut astringentibus impletur medicamentis & refrigerantibus, nam hæc desiccant & desiccando generationem carnis iuvant, quæ est exquisitissima curatio istius rei, aut illis quæ emplastica insunt, vel utrisque, nempe, ut in profundiores partes emplastica indamus, desuper verò refrigerantia & astringentia imponamus, vel ea quæ utranque facultatem mixtam habent. Antequam autem de compositione & vsu horum medicamentorum particulatim agamus, optere pretium fortasse fecerimus, si cuiusdā præcepti Hippoc. meminerimus, circa rationem restrin-

restringendi sanguinis. Cui Galen. primùm
 4. meth. cap. 6. deinde verò & Auicen. sed &
 ante Auicen. antiqui ferè omnes subscripsere,
 cum id ab illis admodum vtile fuerit indica-
 tum. Consulit itaq; Hipp. in recentibus vulne-
 ribus, præsertim quæ non sint in internum
 ventrem, sed in externis partib. adacta, sangui-
 nem non esse statim cum inde effluit, suppri-
 mendum, sed permittendam aliquatenus de-
 fluere, & id quatenus medico visum fuerit ex-
 pedire. vtilitas verò, q̄ potest egrotanti accede-
 re est, quod facilius arcetur, quo minus inflam-
 matio vlceri, aut circumstantib. partibus su-
 perueniat. qua autè de causa modesta sangui-
 nis profusio tutas ferè reddat partes vulnera-
 tas & circũstantes ab inflammatiõe, facile per-
 cipiemus, si eorum memores fuerimus, quæ
 sæpius & in hoc libro & in alijs fuere explana-
 ta. nimirum enim ostensum est, inflammatio-
 nẽ originem habere à fluxione humorũ con-
 fluentiũ ad aliquẽ imbecilliozem locũ. facile
 autem excitãtur fluxiones in corporibus ple-
 nis. vbi verò obest plenitudo, partes, quæ su-
 peruacacuo humore carent, auariores reddi-
 dæ, contendunt quanta vi possunt, ne utilis &
 ferè necessarius succus illis subtrahatur. Ne-
 que minoris momenti illud est, quod Galen.
 5. methodi capit. tertio docuit, ad sanguinem
 reprimendum ex vulneribus profluentem, in

quo exponendo hac methodo procedit, si-
cisa sit vena, & vulnus eius oculis conspici,
& digito seo vsque peruenire possit, digito
vulneris osculo admoto, atque leuiter com-
presso, ita vt exitus sanguinis intercipiatur,
citra tamen dolorem, facile sanguinem sup-
primes. Nam sanguine in grumum interim-
dam digito locū premes conuerso, osculum
obturabitur. Verū si vasin penitiorib. vul-
neris partibus fuerit incisum, tunc diligentius
rei attendendum, & situs magnitudoque
illius erit exquirenda insuper verò, & quod-
nam vas illud sit, num vena, vel arteria. Qui-
bus examinatis & perspectis, si vnco vas ap-
prehensum leuiter attolles, moxq; aliquanto
intorqueas; hoc pacto forsan supprimetur san-
guis. quod si id ex voto non successerit, si ve-
na illa fuerit, medicamentis erit agendū, que
vim habent sistendi sanguinem, præ alijs au-
tem, emplasticis. At si arteria fuerit, vix medi-
camentis hoc assequi poteris, si vas hoc fue-
rit alicuius magnitudinis. Quare relictis me-
dicamentis, necesse erit manib. agere, & aut cir-
cuncto vinculo deliganda erit arteria, aut
vniuersa rescindenda, & si vinculo vti volue-
ris, hoc tibi obseruandum erit, vt deligetur ar-
teria ex ea parte, vnde illa ortum habet, nem-
pe versus cor, quia sanguis inde impetum fa-
cit versus vulnus. Vnde si arteria ascendat à
corde

corde, vel ab aliquo ramo, qui statim à corde defluerit, in inferiori parte vinculo deuincienda erit. Verùm si ex illis fuerit quæ deorsum versus particulas inferius feratur, in superiori parte deliganda erit. Sed sæpe medici nõ sunt vinculo solo contenti, sed præterea & vas vniuersum præcidunt, quod in vulneratis venis moliri quoque interdum cogimur. præsertim vbi vena sauciata ex valde profundo loco ascendens, per vias angustas fertur, aut per aliquas ex partibus, quæ aliquo pacto in præcipuis sit. Vasa enim hæc hanc habent naturam, vt si excindantur, aut alioquin diuellantur, vtræque partes retrahuntur, vnaqueque ad suum locum, circumstantibus verò superpositisque corporibus quasi conuiuentibus, absconduntur præcisæ vasorum partes secundum ora, atque ita intercipitur sanguis, quo minus effluere queat. Consultit autem Galenus, methodi capite 5. vt vtrumque agamus, nempe vt primum partem vasis quæ suum initium respicit, vinculo deligemus, alteram verò, quæ ad extremum vergit rescindamus. Quo peracto nihil antiquius nobis sit, quàm procuratio vt carne aggenita vulnus repleatur antequam vinculum à vase decidat, alioquin nisi caro cito excrescens comprimat partem præcisi vasis, præsertim verò quando sit arteria, quæ vulnus acceperit, quæque sanguinem effundat, sed ina-

ne aliquod ibi relinquatur, anteaquam vinculum excidat, excitabitur tumor ille, qui à Grecis *αιδενωμα*, ab Arabibus autem inater sanguinis appellatur: vnde ex hoc concludit ibi Galenus, quod omnino in hoc negotio præferendus sit vsus medicamentorum emplasticorum, vsui eorum qui crustam inducunt, & id propterea quia magis & citius carnem reparant: sed ab hac reprimendi sanguinis ratione eximenda sunt vasa, quæ per cerebri membranas digesta sunt, nimirum venæ, & præterea illæ *κρομμυδες* à Grecis dicuntur, à Latinis verò iugulares appellantur, in quibus solo medicamento, de quo agemus, citra vinculum sanguinis erit astringendus. Sed videretur forsitan opportunum accedere particulatim ad horum medicamentorum tractationem. additis ergo his paucis ad præcedentia, ea exponemus. Nā diuersam aliquanto curationis rationem sanguinis requirit, quando ex profundioribus partibus profunditur, quia siue velis vincula experiri, siue ligaturam, nihil omnino proficies, minus quoque si medicamenti crustam inuentibus vtaris. Sed neque si alijs fissuræ impo-
nendis, verum solis reuulsionibus aut deriuationibus proficies. præterea verò tam cibis, quam potu, tum astringentibus, tum refrigerantibus, quæ non modò in his profusionibus ex partibus, quæ in alio sunt, maxime sunt oppor-
tuna

tuna, verum in illis etiam, vbi externa remedia, vt sunt refrigerantia, siue astringentia sint, siue citra astrictiōem, solent censerī esse accommodata, nihil proficere poteris, nisi prius impetus confluentis humoris per reuulsionem, aut ex secta vena, aut per ligaturas, aut per cucurbitulas auertatur. Addamus præterea quòd si effundatur interdum sanguis quasi exudās ex venis per *σιανίδιον* Græci dicunt, quod fit vel propter raritatem & laxitatem substantiæ vasīs, aut propter tenuitatem substantiæ sanguinis, quamuis id ad solutam continuitatem non pertineat, non erit tamen ab re, vt saltem in vniuersum de hoc etiam pauca dicamus, nempe quomodo sit reprimendus: porrò nemo ferè non videt, quod id per refrigerantia & astringentia sit agendum, in quibus est facultas densandi & colligendi vasorum substantiam, & cibis quoque in crassantibus, quando id à sanguinis tenuitate pendet. tandem ergo particulatim ad rationem horum medicamentorum exponendum accedamus. quorum in vniuersum paulò antea facta est mentio: & cū hæc in tres ordines, vel tria genera sint digesta, prius ea describemus, mox non quidem omnia, sed quæ magis in promptu & in frequentiori vsu sunt, recensēbimus. genera verò sunt hæc. Quædam refrigerantia & astringentia sunt, alia emplastica, alia caustica, vel in crer-

tia. De causticis sanè non est cur in præsentia
 aliquid dicamus, cum multa fuerint à nobis,
 dum de malignis putridis & erodentibus vlc
 eribus ageremus, literis tradita. Emplastica ve
 rò, ea sunt, quæ crassioris sunt substantiæ cum
 quodam lentore. & quamuis eorum aliqua nõ
 videantur expertia alicuius caloris, quæ tamè
 aliquantulum in frigus inclinant, nostro huic
 scopo magis videntur accommodata. Ergo ex
 simplicibus in primis album oui, quod cum
 expers morfus, & lentoris sit particeps, atque
 quoquo modo refrigerans, nonnulli præterea
 & vim aliquam attribuunt, fuit semper in fre
 quentissimo usu, atque maximè vulgare medi
 camentum, quo tum solo præsertim lineis pul
 uillis, excepto, tum verò tanquam materia,
 qualia assumantur vti solent. emplasticam et
 iam facultatem habet aranæ tela, quæ præte
 rea refrigerando apposita loco, vnde sanguis
 effluit, ibique hærens solet suppressere, vel et
 iam sola: sed si illa accipitur, quæ reperitur vbi
 triticum molunt, vel vbi à furfure excutitur fa
 rina, sunt enim telæ illæ refertæ tenuissima fa
 rina quæ euolat, inde maiorem vim emplasti
 cam & agglutinatoriam consequitur, nam &
 pollen, hoc est tenuissima farina vim emplasti
 cam insignem habet. sed si alijs interdum me
 dicamentis careremus, raro deesset puluis com
 munis. ille enim si Galeno 8. de Facultat. sim
 plicium

plicium medicament. credimus, eas omnes vires habere videtur, quæ plurimum valent ad sanguinem supprimendum, nam emplasticus est, refrigerat & repellit. Gypsum quoque, præsertim verò si fuerit exquisitè lotum, in hac re plurimam vim habet, vel ita aridum inspersum, vel ex albo oui mixtum, vel alio liquore similis consistentiæ, nam & in emplasticis medicamentis est, & refrigerandi desiccandi que facultate præditum. resina etiam fricta, vt ait Galenus 5. meth. cap. 3. quamuis non refrigeret. quia tamen emplastica & ipsa est, reprimere potest fluentem sanguinem. Validè etiam potest fluentem sanguinem sistere bolus armena, quæ & ipsa aliquid habet emplastici, quamuis vt Galenus nono de Facultat. simplicium medicamentorum testatus est, magis exsiccando id agunt, & partim etiam refrigerando. Cû his autem posuerim lapides hæmatitè & schistum, & terram lemniam vel sigillatam, & si quidpiam aliud est istius generis. Refrigerantia autem & ea ratione sanguinem supprimentia, sunt aqua frigida, posca, succus cucurbitæ, palustris lenticula, lactuca. Refrigerant autem aliqua astrictione portulaca & eius succus, refrigerant quoque & astringunt, simulque aliquantulum siccant solanum, plantago, polygonum, semperuiuum. Vtcunq; possumus cum his recensere, malum cotoneum, reliqua-

que mala & pira, quæ alicuius austeritatis &
 attritionis sunt expertia, præterea sorba, &
 mespila, præsertim quæ mitia minimè sunt, &
 corna & fructus comari. Sed & omnium ho-
 rum folia, sicut & fructus rubi, atque etiam
 mororum, quæ immatura sunt, & rubi qui-
 que germina. Insigniter autem astringunt
 & refrigerant gallæ, præsertim immaturæ, ba-
 laustia, cytini, malicorium. sed & myrtus, hy-
 pocistis, rhus, oniphacium. sunt & aliqua quæ
 etsi calida sint, ratione tamen, qua astringunt
 & siccant, huic muneri possunt esse utilia, ut
 aloe, rhus, & eius manna, & frixa resina. sed
 & aliqua in illis emplastica facultas id adiu-
 uat, & pini etiam cortex, vinum præterea au-
 stereum, præsertim nigrum astringendo potest
 iuuare ad suppressendum sanguinem. Sed &
 multa alia his iuniores addunt, quæ, ni fallor,
 desiccâdo potius quàm alia ratione fluentem
 sanguinem intercipiunt, sicuti fuligo, quæ à
 clibano, vel à lebeo aeneo deraditur, sed for-
 tasse & thuris fuligo vel maltiches vim habe-
 ret maiorem, ita & gallinacæ plumæ combu-
 stæ, pili quæ leporis combusti, ossa usta, spon-
 gia etiam exusta, quanquam & alia non mo-
 do siccando, sed etiam astringendo esse possunt
 utilia, ut rhabarbari torrefacti puluis, gallæ ex-
 ustæ, mox quæ aceto vel vino præsertim austo-
 ro restinctæ, cinis quorumcunque lignorum
 quæ astringunt.

quæ astringentem facultatem habuerint. Possemus alia præterea multa ascribere, quæ orationis prolixitati parcentes, dimittimus, & Galenum imitati, vno capite colligemus omnia, nimirum dicentes, quæ astringendi facultate præditi sunt, ad hunc scopum pertinere. vnde si paucula quædam de compositionis istius generis medicamentis literis tradiderimus, huic capiti finem imponemus. Cum autem omnia composita medicamenta ex simplicibus conficiantur, & ex his præsertim, quæ iam à nobis proposita sunt, aut saltem, quæ ad idem genus cum his tandem referenda sint ea cum omnium non sit vnum omnino & simplex genus. Nam alia magis emplastica sunt, alia verò astringentia & refrigerantia partimque exsiccantia, nonnulla caustica, vel exurentia: ideo diuersus reperitur modus & diuersa methodus compositionis id genus medicamentorum. Vnde si diligenter velimus ea medicamenta examinare, quæ ab auctoribus tum prisca, tum recentioribus descripta reperimus (nam alij quidem omnia ferè ad idem genus pertinentia, commiscet, alij verò ex diuersis & sæpe etiam ex omnibus generibus vel etiam inter se contrarijs medicamenta colligunt commiscetque, & aliqui multa, alij pauca) incipimus ab illis, quæ antiquis & maximè præcipuis medicis fuere in vsu. Galenus itaque duo com.

posita medicamenta quàm maximè laudauit, alterum quod confici potest ex resina addito polline triticæ farinæ, vel gypso trito in tenuissimum puluerem, vel etiam additis vtrisque ea portione, vt fiat molle emplastrum vel cataplasma. vel etiam si duo hæc simul mixta assumantur ex albo oui, erit nihilominus accommodatum medicamentum, quamuis ex farina & gypso potest fieri aridum medicamentum, vel puluis, qui vulnere & ori nasæ inspersus, dum fluenti sanguini cōmiscetur, fit veluti emplastrum vel cataplasma. nam aliqui etiã sanguinis grumo exiccato ac trito, in puluerè que redacto vtuntur ad astringendum fluentem sanguinem, quomodocunque autem medicamentum paritur, emplasticum erit, & ex emplasticis confectum. Alterum verò quod à Galeno cæteris omnibus præfertur, est id cuius materia est aloë & thus, & eius vt recentiores loqui solent, basis, quamuis non semper idem erat illi modus vtendi, neque eadē mensura simplicium, quæ accipiebantur, sed varium pro diuersa ratione corporum in quibus medicamēto erat vsurus, tum etiam pro ratione vulneris. Nam illi interdum videbatur esse opus magis emplastica facultatē, interdū magis astrictiora & desiccatoria. Communis tamen eius ratio erat, vt esset thus duplex ad aloën. & thus illud eligeretur, quod mollius esset &

set & recentius, iuniores dicerent gummosius
 utpote quoniam hoc magis emplasticum est,
 atque in magis emplasticum euadit medica-
 mentum. Si tamen corpus cui esset opus istius
 modi medicamento siccius esse videretur, sic-
 ciori etiam esset opus medicamento. par ergo
 portio vtriusque esset assumenda. Interdum
 verò & aliquantulum plus aloes indebat, nū-
 quam tamen aloë thuri erat superius. aloë au-
 tem magis desiccet, & magis astringit thure.
 imo nonnunquam quando plus præterea es-
 set necessaria & attrictio & desiccatio, pro thu-
 re consulit Galenus esse assumendam man-
 nam, quam thuris corticem iuniores solent ap-
 pellare. Nam ut idem testatur, manna magis a-
 stringit, quam thus: hoc autem emplasticum
 magis est. modus verò vtendi isto medicamen-
 to frequentior & vtilior est ille, quem ibidem
 Galenus docuit, vt aridum paretur, nempe cō-
 tritis omnibus simul, & in tenuem puluerem
 redactis, atque ita seruetur: cum verò vtendi
 occasio fuerit oblata, albo oui subigendum est
 atque ad crassitiem mellis deducendum & as-
 sumendam mollissimis pilis leporinis, & na-
 si sanguinem effundenti imponendum, atque
 subinde vniuerso vulnere moxque tenui fasciæ
 id deligandum accommodata ligatura figuræ
 & situ ipsius particulæ deligandæ, ita, vt pri-
 mum ter, quaterue, aut etiam quinquies vul-

neri locoque vnde effluebat sanguis circumdatur, mox verò circumductio procedat versus radicem originis: mûe ipsius secti vasis, quatenus tamen id fieri potest, nam in faucibus cerebri membranis id nequit sanè fieri. Mihi verò neque satis compertum est, an hoc medicamentum membranæ cerebri hoc modo ex albo oui subactum & pilis leporinis exceptum membranæ commodè possit imponi, vel potius illis sit aridum inspergendum, ac mox ex oui albo & leporinis pilis vulnere exterius imponendum. nostris autem tēporibus sæpe pro illis pilis vtuntur medici mollissimo lino, aut etiam coto. Laudatur autem adeo medicamentum hoc, propterea quia præter id quod agglutinando & astringendo sanguinem sistere potest, vim etiam illam habet, vt carnem aggeneret. quod non modò vtile, verùm & summè necessarium ad reddendum omnino tutum hoc negotium. Auicenna verò & ipse suum quoddam medicamentum reliquit conscriptum, in quo exponendo vel examinando non ero multus, quia idem ferè in alijs est, nisi quòd bolum armenâ & draconis sanguinem medicamento Galeni addidit: omnia verò accipit pari pondere, at idem est modus eo vtendi, & hi quidem auctores perstinere in illis medicamentis miscendis, quæ ad genus emplasticum pertinent, nam & melius id est & tutius

tins. Posteriores verò his minimè contenti, alia etiam commiscuere, quæ diuersorum generum sunt, nam & caustica, vel crustifica cum emplasticis composuere, quemadmodum Brunus inter recentiores chirurgos vetustior, Arabes, præsertim verò Rasim & Albucasim imitatus. is enim in hunc modum conficit medicamentum. Accipit calcis viuæ, de qua sermonem alibi habuimus, sanguinis draconis, gypsi, aloes, thuris, chalcæthi, singulorum tantundem, omniaque simul contusa in tenuem puluerem redigit, & ex albo oui addita tela araneæ, eatenus cõmiscet, donec ad vnam compagem deuenerint, eoque vtitur vt suprâ. In qua compositiõe cætera emplastica sunt, chalcanthum verò causticum est, & ex ijs quæ crustam vrendo inducunt. at calx viua inter septica vel putrefacientia recensetur. Possemus longè maiorem copiam medicamentorum compositorum describere, nisi superuacaneum fore hunc laborem putaremus. nam his rectè perceptis, atque seruata memoria simplicium, quæ fuere paulò antea literis commissa, non erit difficile variare rationem medicamentorum, & sylvam ingentem sibi parare, vel istis aliquantisper mutatis partim additis aliquibus alijs pro ratione opportunitatis, partim etiam nonnullis detractis, vel diuersis etiam ab his commixtis prout videbitur, vel

ratio corporis, vel temporis, vel loci nobis et
facile subministrare atque expetere. Quapro-
pter iam videtur opportunum, vt finem qua-
tenus ad hoc caput pertinet, faciamus.

*De curandis tumoribus, qui in corpore humano,
præter eius naturam excitantur per medica-
menta, primumq; de eorum natura in
uniuersum.*

Caput XIX.

EXpeditis, autem illis, quæ ad curanda
tam vulnera, quam vlcera pertinere
poterant, quantum nempe ad nostrum
institutum spectare videbantur, ad tumorum
rationem, qui præter corporis laborantis na-
turam solent concitari, orationem conuerta-
mus, & exponamus, quibus medicamentis, &
qua ratione administrandis curandi sint. verum
quia vt sæpius ex Galeno in prioribus capitulis
fuit ostensum, aut vniuersa, vt maior pars
methoditam componendorum quam adhi-
bendorum medicamentorum à natura ipsius
curandi affectus depromenda est, ideo de tu-
moribus, tum vniuersim, tum etiam particula-
tim agemus: sed quantum duntaxat poterit ad
faciliorem eorum quæ dicenda sunt explana-
tionem conferre. Attolluntur itaq; in tumore
partes nostri corporis non alioquin, nisi quia ali-

aliqua replentur materia à qua infarcta distenduntur. quâuis autem possit illa materia qua replètur in eadem particula quæ in tumorem attollitur paulatim ex aliquo in eo contracto vitio generari, sæpissime tamen, vt Gal. in lib. de caus. morb. tradidit, à fluxione fiunt, expellentibus nimirum fortiorib. particulis inutilibus vel ob copiam, vel ob malitiam & extremetas materias naturæ instituto à se, & id ministerio expultricis facultatis, quando natura ab illis irritata excitat hanc facultatem, atque inde subinde fit, donec impulsio ad eam particulam desinat, quæ non eas vires habeat, vt à se aliò ingruentes humores possit impellere, tunc autem replentur primum plus iusto ab hac fluxione vasa maiora distèdunturq; , mox autem & minora. demum per vasorum ora & per meatus angustos & sensibus inconspicuos humor copiosus infarctus, cum contineri amplius ferè nequeat, quasi expressus exudat exciditque inter spacia quæ in musculis sunt inter similes partes, vt idem & in lib. de inæquali intemperie cap. 3. & lib. de art. med. cap. 95. & 14. meth. cap. 2. docuit, quales sunt membræ. nerui, ligamenta, venæ arteriæ. Vt tandem & caro ipsa istiusmodi humore suffundatur, eumque veluti absorbeat. Is ergo est motus & ratio generationis omnium id genus tumorum, de quibus in præsentia sumus ser-

monem instituturi. Et quamuis in vniuersum eundem modum generationis habent, differentem tamen speciatim habent naturam, quae vniuersa diuersitas, à differente natura influentis humoris ortum habet. Nam influens humor, aut naturam sanguinis habet, aut bilis, aut pituitae, aut melancholici succi. Praeterea verò quandoque non ex corpulento succo excitatur tumor, sed ex flatulento potius, ut testatur Galenus quarto de ratione victus in acutis morbis commen. 21. spiritu, & quasi ventoso. Pro ratione ergo fluxionis vnde ortum habent, diuersam quoque naturam sortiuntur tumores hi, sicuti fluxio aut calida aut frigida est, ita alij calidi sunt, alij frigidi, & antiquitate quidem, nempe tempestate Hippocratis, omnes calidi tumores, vno quasi communi nomine à medicis plegmone Graecè, inflammatio verò Latine dicebantur. posteriores verò vti idem Galen. tum loco à nobis nuper adductum etiam 2. lib. artis curat. ad Glauconem commune hoc nomen determinarunt ad tantam horum tumorum calidorum speciem, nempe ad illam quae excitatur à sanguinea fluxione, in qua significatione nunc passim accipitur inflammationis nomen, quem morem & nos in praesentia sequemur. Prius autem de tumoribus calidis agemus, & primum de inflammatione, nisi quod prius quaedam

huc in vniuersum consideranda sunt anteaquam particulatim res hæc tractetur, primumque, quòd aliquando simplices sunt hi tumores, utpote qui ab vno tantùm & simplici humore influente ortum habeant: aliquando verò compositi vel mixti, quando à pluribus & diuersis humoribus mixtim confluentibus excitantur, sicuti aliquando exquisita est inflammatio, aut exquisitum erysipelas, aliquando verò inflammatio erit erysipelatosà, vel erysipelas phlegmonosum. Sed huc & illud addamus, quod nos idem Galenus decimo tertio methodi docuit, quod quando dicimus purum, & exquisitum erysipelas fieri à simplici humore, itidemque exquisitam inflammationem, hoc ita accipiendum, quasi rarissimè, aut nunquã accidat, quia semper ferè misti fluunt humores, & erysipelas, aut inflammationis aliquo modo particeps est, aut scirrhi, aut œdematis, & ita etiam alij, vel huius vel alterius participes, aut hoc ad sensum referendum est, quia adeo copia & viribus vnus humor alios superat, ut illi à sensibus nostris nequeant discerni, sed ab illis tanquam vnus & simplex humor habentur.

De ratione medicamentorum, quibus curande sunt inflammationes.

Caput XX.

Inflammatiō, quam phlegmonem, ut paulo ante monuimus, Græci posteriores Hippocrate particulatim nuncupauere, tumor est, ut idē 2. lib. ad Glauco. c. 2. ait, qui à sanguine optimo modice tamen crasso, aut sanè à sanguinea materia, hoc est in qua copia & viribus sanguis superior est, influente in aliquam particulam excitatur. symptomata verò communi quadā ratione inflammationes consequentia sunt, ut decimo quarto methodi docuit Galenus calor primum, deinde rubor, mox dolor tensioque & renitentia comprimenti. Et calor quidē insignis & quasi flammeus, vel igneus, vnde & inflammationis, vel phlegmonem nomen inditum. Percipiunt enim ægri calorem adeo vehementem, ut quasi accensa flamma videatur, cuius multiplex est causa, primū quidem, quia sanguis suapte natura calidus est, deinde verò cum comprehenditur constipatus in inflammato loco, seipso longè calidior fit, quia cute obstructa, à multa & crassiori materia, prohibetur quo minus diffilari possit, atque ita maior accenditur calor, cui hæc etiam de causa putredo accedens, priori calori & illum addit, qui à putredine accenditur.

Rubor

Rubor verò item in sanguinis colorem referendus, & distenditur etiam particula & prementi renititur, quia spacia quæ inania prius erant, sanguine inculcato & infarcto plena sunt. Dolor autem tum ex nimio calore feruoreque excitatur, tum verò quia partes à materia efferuescente distenduntur, ac quasi dilacerantur, tum etiam quod ab incumbentibus partibus comprimuntur & aggrauantur, qui plerumque cum pulsu est, si inflammatio insigniter creuerit, & in loco fuerit, qui sit sensus particeps, & propinquas habeat arterias. pulsus enim is ab arterijs, vt 7. aph. docuit Galenus, prodit, quæ & refrigerio egent maiori, & noxiam rem expellere nituntur, & compressæ angustiori spacio, dum impetu maiori mouentur, circumstantes partes percutiunt. præcipue verò is pulsus fit cum inflàmatio in supurationem propensa est. Sed antea quam ad eorum tractationem accedamus, quæ magis particulatim huic nostro instituto attinent, aliqua insuper circa communem rationem inflammationum sunt explananda necessaria ad methodum componendorum medicamentorum, quæ apta sint illis curandis & ad rationem vsus eorum, & hoc primùm quidem declarauimus, quod tanquam corrolarium ex illis sequitur, quæ nuper fuere exposita. Nempe quòd in inflàmata parte duplex reperitur

caloris ratio, & altera quidem natiui, ad quem principem spectat & morbos curare & omnia pertinentia ad vitam & salutem illius partis administrare: alter extraneus & aduentitijs, præsertim, vt diximus ex putredine concitatus, qui omnino aduersarius natiuo, corrumpit, destruit, & impedit omnia à natiuo administrata, qui sicut aduersarij mutuo sunt, ita semper inter se pugnant ac veluti colluctantur. Vnde ex his postea accidit, vt inflammationes non semper vno & eodem modo terminentur, sed vt à Galeno multis in locis fuimus docti, multipliciter, nam aut omnino natiuus calor superior est, aut omnino externus & ascititijs, aut res quasi medio modo se habet, nempe quia neque natiuus, neque extraneus alterum superat, sed vel pares sunt viribus, vel si impares, vtriusque tamen actio in materia, quæ iam fluxit, apparet. Et si quidem omnino superior sit vis natiui coloris, nulla sequitur suppuratio, nullus abscessus, sed per attenuationem & digestionem, vel, vt aiunt, resolutionem materiæ attollentis particulam in tumore inanitur inflammata pars, & inanita citra aliud incommodum redit ad pristinam & ad naturalem statum, quæ quidem terminatio vel curatio optima est, & præcipue semper optanda. Sin autem externus & ascititijs calor penitus superet natiuum, pars omnino corrum-

corruptitur & putrescit, quo modo fiunt gā-
grenæ & sphaceli, & reliqua id genus, quæ qui-
dem terminatio pessima est & maximè dete-
standa. Quando verò non omnino alter calor
alterum vincit, tunc inflammationes in abces-
sum vertuntur & suppurantur, & quia in hæc
horum calorum quasi pugna, varij sunt ordi-
nes, vel, vt aiunt, gradus, quatenus magis vel
minus alter alteri superior est. Nam nativi o-
peratio & scopus est quando digerere per va-
cuationem sensibus inconspicuam humorem
vitiosum nequit, saltem illum concoquere, &
in optimū conuertere, ascititius verò semper
putrefacere & corrumpere, ideo pus quod in
abscessibus gignitur, aliquando excernitur al-
bū & leue, & æquale, nullum, aut non insignè
referens malum odorem: interdum odore cō-
sistentia, coloreque victoriam caloris extra-
nei referens, sicut autem diuersæ sunt hæc ra-
tiones, quibus terminantur inflammationes,
ita etiam oportet, vt medicus, qui naturæ ad-
iutor est, diuersas medicamentorum rationes
ineat, quibus naturæ laboranti opem ferre pos-
sit. Quibus & illud addendum est, quod cum
morborum temporibus occasiones mutandi
rationes remediorum accipiendæ sint, non
erit etiam abre, si de temporibus inflamma-
tionum aliqua dixerimus: præsertim cum nō
vnus simplexque modus sit, quo distinguen-

da sunt eiusmodi tempora. Ratio verò distinctionis à diuersis modis accipitur, quibus terminatur inflammatio, & materia in inflammatione transmutatur, quando per digestionem, vel per suppurationem, vel per corruptionem et putrefactionem terminatur. Nam principium, vt in libro de temporibus vniuersi morbi exposuit Galen. inflammationis est, quando ex fluente sanguine pars affecta impletur. Cum ergo consistente fluxione iam cœpit collecta materia putrescere, calor vehementior ex putredine excitatur, à quo sanguis magis funditur, atque inde spiritum generari contingit: quo deinde fit, vt quamuis constiterit fluxio materiæ, pars tamen magis distendatur quàm antea, vnde hoc tempus incrementum censendum est. Cum verò concoquitur materia, & per concoctionem paratur, aut ad digestionem faciliorem, aut ad suppurationem, maximus tunc dolor & maior concitatur febris. dum pus enim conficitur dolores, & febres magis molestæ sunt quam confecto iam pure, atq; tempus id vigoris vel consistentiæ existimandum est. Postremò verò, vbi in pus versus est sanguis, vel coctus digeritur, decrescit tumor, remittitur partis distentio, incipit inflammatio inclinare. Est tamen his & illud adiiciendum, quòd triplex est ratio distinguendi tempora in ipsis inflammationib.

tionibus, accepta a tribus, quæ necessario simul semper reperiuntur in omnibus morbis, qui ex materia ortum habent. Nam est primū ipsa morbi natura vel essentia, est materia quæ partim natura vel natiuus calor, partim calor præter naturam & extraneus, transmutare & vincere nititur: tertio sunt symptomata, quæ tam morbum, quàm materiæ transmutationem sequuntur. & horum omnium in hac arte multa semper ab omnibus medicis, præsertim verò rationalibus ratio habita est, adeo vt ab omnibus istis suis tempora distinguendi modus est depromptus: qui quidem modi (si Galen. credere volumus) in vnum quandoq; cōspirant, vt eadem sint tempora, tam quo ad morbi essentiam, quàm quo ad symptomata, aut etiam quo ad materiæ transmutationem & concoctionem, nonnunquam adeo dissentiant, & diuersa sint, vt vigor sit quatenus ad symptomata pertinet, quando nondum incipit coqui materia, quod nobis insinuauit Gal. l. de ratione vict. in morb. acu. com. 3. vbi Hippocra. de pleuritide agens ait, quòd vbi dolor sit assiduus, qui vsu fomentorum non lenitur sputumq; non procedit, sed citra concoctionem perquam glutinosum est, si ptisanam ante sectionem venæ, aut purgationem medicus dederit, ægrotantem interficiat, locum explanas Gal. ait, quòd ea quæ ab Hippo. exponuntur,

signa sunt vigentis inflammationis, vbi liquido patet, de illo vigore ipsum eo in loco sensisse, qui ex distinctione temporum penes symptomata accipitur, non autem penes rationem concoctionis. Nam si sputum nondum procedit, sed citra concoctionem fit glutinosum, cruditas adhuc manifesta est ipsius materię, & quatenus ad illam pertinet inflamatio, aut in initio adhuc est, aut parũ ab illo abest. Sed & experientia huic attestatur, vbi .n. incipiunt concocta expuere pleuritici incrementum est, ratione quidẽ concoctionis, symptomata autẽ inclinare incipiunt, nã & dolor remittitur & respirandi difficultas, sed clarius hoc exposuit 3. eiusdem de ratione vict. libr. com. 62. vbi ait interdum tempora symptomatum, & ipsius affectionis simul procedere, interdũ verò nequaquam. Quibus ita expositis, vltterius progrediamur et explanemus scopos et indicationes, quę sunt veluti fundamenta, quibus instituitur methodus curandarum inflammationũ, tum per medicamẽta localia particulatim exterius administranda, tum etiam per alia communia remedia, & primũ id reuocemus in memoriã, quòd inflammationes ortum & incrementum à fluxione habent, quare & comuni methodo subiectas esse necesse est, cui & cæteri omnes morbi subiecti sunt, qui à fluxione ortum habet, & indicationib. quę à fluxione

xione depromendæ sunt. inter quas princeps
 illa est, quæ nobis demonstrat fluxionem sup-
 primendam reprimendamque esse. Et cum
 duplici ratione fluxioni occurrere possumus,
 primùm remotis causis fluxionis, deinde pro-
 curando ne particula ad quam defertur deflu-
 ens materia, illam minimè admittat recipiat-
 que. Et quamuis fluxionis causa aliquando
 in ea sit particula, vt in 13. meth. Galenus do-
 cuit, ad quam humor confluit, & hæc multi-
 plex sit, vna quidem communis, & est illius
 particulæ imbecillitas aliqua, vel ex ipso ortu,
 vel ex aliqua externa vel interna occasione cō-
 tracta, aliæ verò magis priuatæ sunt, aut calor
 aut dolor in illa parte excitatus, nam duo hæc
 præcipuè vim habent attrahendi ad affectam
 particulam superuacuos humores in alijs resi-
 dentes. Aliquando autem fluxionis causa nō
 est in loco affecto, sed potius in alijs circum-
 stantibus vicinis, vel remotis partibus, vt sæ-
 pe etiam in vniuerso corpore, cuius deinde v-
 niuersa ratio in multitudinem, aut vitiosam
 naturam fluentium humorum, qui irritant
 naturam earum partium, vt expultrice facul-
 tate excitata insurgat ad eos procul expellen-
 dos: attamen omnia in hoc tandem caput re-
 soluantur, nempe in repletionem multi aut
 vitiosi succi. Nam nisi hæc adsit redundantia,
 nihil attrahenti prodest attractio, cū nihil re-

reliquum sit quod attrahendum sit. Nam aliæ partes non cedunt attrahenti, cum nihil superuacui habent, quod attrahi facile permittant, neque impellentes quidpiam à se expellere conantur: nisi quod illis est, aut copia, aut mala aliqua qualitate molestum. In summa ergo primus scopus & communis in omnibus defluxorijs morbis erit, tum vacuatio, tum etiam reuulsio. Vacuationes autem quæ maiorem in hoc munere præstando vim habent, sunt sanguinis missio & purgatio per medicamenta, inaximè verò quando euacuando etià reuellunt. Hæc ergo erit princeps & cõmuniõ pars methodi curandarum, tam inflãmationum, quàm aliarum etiam affectionũ à fluxione excitatarum, quæ ita cursim à nobis tractata sunt, quoniam particulatim non videntur spectare ad præsens institutũ, in quo de localibus remedijs vel medicamentis agere institui mus. Vnde ad aliam partẽ accedamus, in qua agendum est quonã pacto procurandum est, primũ quidem ne locus affectus influentes ingruentesq; humores recipiat, deinde verò si qui recipiuntur, illa vacuent. Et hoc, quia cũ fluxio aliquanto tempore in aliquem locum tendit, qui eas vires non habeat, vt illam à se repellere possit, necesse est, vt tandem victus aliquid recipiat, & subinde semper plus sitrecepturus. Hæc autem nobis statim indicant, pro-

procu-

procurandum quantum fieri potest, ut arceamus quod adhuc fluit, vel fluxurum est, & elidamus exprimamusque quod iam influxit & receptum est, vel si hoc fieri nequeat, saltem per digerentia, vel resoluentia vacuus locus reddatur. Scopi ergo qui præcipui in hac re sunt spectandi, hi præsertim sunt, repellendum esse, vel ut iuniores dicere solebant, percipiendum esse, & digerendum seu resoluendum. qui quidem & si ambo sint summe necessarii, non tamen semper æqualem vim habent. Nam inter initia, dum fluxio incipit, maiorem vim habet scopus repellendi, quam digerendi, imò digerendi, vel nullam, vel admodum exiguam habet, cum id quod influxit & receptum est, parum admodum sit, quod verò fluxurum est, vel fluere potest, plurimum. & proinde medici omnes in hoc consensere, in initio solis esse opus repellentibus: in incremento cum aliquid alicuius momenti iam influxerit, atque receptum sit intermiscenda esse digerentia repellentibus, primum quidem in minori copia, mox autem paulatim & subinde in maiori copia, donec ad consistentiam vel vigorem sit peruentum, quo tempore nisi aliquid sit adnexum, vel ob naturam particulæ, vel ob aliam rationem quod secus indicet, solis digerentibus relinquatur locus accommodatus. Hæc autem si recte extimen-

tur verissima profecto censenda sunt, si tempora hæc ad naturam morbi referantur, quatenus à fluxione omnino habet. Nam in principio fluxionis repellere solum oportet, cum verò procedit fluxio & augetur tumor, partim repellentibus, partim digerentibus egemus. Vbi verò iam constiterit fluxio, solis digerentibus. Sed si sequamur partitionem temporum, quàm paulò ante ex libro de temporibus morbi vniuersi exposuimus, methodus hæc non omnino vera erit. nam vbi dicebat Galenus, quòd vbi consistat fluxio, inciperet incrementum. eo autem tempore nemo dixerit oportere mixtim vti repellentibus & digerentibus. cur enim repellendum, si nihil amplius fluit? Nam potius ea tunc erant curationi idonea, quæ partim concoquendi, partim verò digerendi vim habent, si speramus per digestionem resolutionemue terminandam iri inflammationem, aut saltem illa quæ pus mouent. Si videatur suppurari & in abcessum transire tumor. Verùm & hoc considerandû, quod cognitu in his necessariû est, præsertim ad aptam & commodam medicamentorum compositionem, & eorundem congruentem vsum summe utile est, nempe quòd in præsentia nuper exposito theoremati id accidit, quòd & alijs plerisque generalibus medicorum præceptis. illud verò est, quòd si ea referamus ad eas ratio-

rationes & eas indicationes vnde deprompta
 sunt, omnino vera sunt: quia tamen multæ a-
 liæ etiã rationes & conditiones, vel circum-
 stantiæ cum illo affectu, siue inflammatio sit,
 siue alius morbus, quæ suam & ipsæ rationem
 propriamq; indicationem, & eam non contē-
 nendam habent: ideo nonnunquam à genera-
 libus illis theorematibus deflectere cogitur
 medicus, neq; tamen propterea tollitur, quin
 ea vera sint. Ecce enim, vt parum antè dictum
 est, inflammatio primam occasionem habeat
 in ipso loco affecto à dolore concitato à spiri-
 tu flatuoso, & densitate cutis, non oportebit
 statim ab initio aggredi curationem, per ea re-
 media, quæ repellant, vtpote quoniam adde-
 rent densitati cutis, & magis concluso spiritu
 auerent dolorem, & subinde etiam inflam-
 mationem, sed potius erit agendum, vt 13. me-
 thod. docet Galen. illis quæ modicè calefaci-
 unt, qualia sunt quæ laxantia dicuntur, quæ-
 que desatum corpus rarefacere possunt, & fla-
 tulentum spiritum extenuare digerereq;, &
 quicquid confluxit in inflammatam partem
 discutere. itidemq; si ex refrigeratione conci-
 tato dolore orietur inflammatio, calefacienti-
 bus. frigidiori contractæ intemperaturæ do-
 loriq; & inflammationi esset consulendum.
 Contra verò si ex immodico loci calore infla-
 matio originem haberet, refrigerantib. & in-

temperaturæ calidæ, & inflammationi esset occurrendum. Nam intemperatura contrarijs tollitur, & per refrigerantia & astringentia, pars repleta, expressa quasi contenta materia & extracta, perinde inanitur ferè, ac per digerentia. His præterea & id addamus, quòd si fluxio crassorum admodum humorum sit, aut materia plurimum fuerit inculcata ab affecta parte repellentibus & refrigerantibus, insistendum minime erit, sed ad digerentia transeundum. Vnde tandem vniuersam istius rei rationem in hanc summam resoluemus, quòd si quando omnino humorum fluxio repressa constiterit, corpusque probe mundum & inane fuerit, tuncque si minus iterum excitetur aliqua fluxio, tunc in principio quidem sola repellentia refrigerantiaque accommodata erunt, inclinante vero inflammatione, ut nobis breuissimè exposuit Gale. 1. de comp. med. secund. gen. sola digerentia, ubi tamen vehemens adesset dolor mutanda esset hæc ratio, quia lenientia ad sedandum dolorem necessaria essent, intermedijs vero temporibus, mixta esse repellentia oportet cum digerentibus, ut tamen repellentium vis inter initia superaret, atque quo morbus magis per incrementum versus vigorem progreditur, eò magis de repellentibus detrahendum, digerentibusque adiiciendum, adeo ut prope vigorem par sit ferè utrorumque ratio. In vigore vero, ut idem

sexto

sexto de compositione medicamentorum secundum loca, concoctorijs medicamentis suus est locus, concocto verò morbo & inclinante, digerentibus. At verò vbi corpus non omnino mundum fuerit, & fluxionis timor non desit, semper oportet, vt eodem quarto de compositione medicamentorum per genera apertè pronuntiauit Galenus, mixtam esse vtranque facultatem digerentem & repellentem. Quæ, si fuerint secundum artem & methodū, mixtæ, non modo quamuis videantur inter se esse aduersariæ, non se mutuò impediunt, ac potius, vt eodem sexto de compositione explanauit idem Galen. mutuò se iuuent. Sed tandem ad hæc ipsa particulatim tractanda accedamus. Et quia diximus duplicem esse modum, quo fœliciter potest inflammatio terminari, curarique, nam cum fiat inflammatio ex repletione sanguinis, qui defluit in ipsam particulam, fieri nequit, vt curetur hic affectus, nisi per contrarium, nempe per vacationem repletæ partis. Dupliciter autem solet superuacua illa materia, cum incalcata est & absorpta ab ipsa particula, detrahi & vacuari. nam aut per digestionem eius in halitum, aut per eius conuersionem in pus & effluxum ex facto iam abcessu rupto vel inciso. Sed de priori ratione curandi inflammationes agamus, nempe per digestionem. Rem

verò hanc diligentissimè Galen. secundo libro artis cur. ad Glauc. tractauit, in hunc modum. Inter initia inflammationum, vel vehemens admodum cruciat dolor, vel non est adeo vehemens (nam vix fieri potest vt sit inflammatio omnino doloris expers, dolor tamen non tantus est, vt omnem, vel maiorem curationis partem ad se conuertat.) si quidem vehementior adsit dolor, neque vsus eorum, quæ refrigerant & exiccant, qualia illa sunt, quæ paulò post sumus exposituri, quæque solum repellunt, vt ilis futurus est, neque etiam eorum quæ laxant & molliunt, quale est cataplasma ex triticea farina oleoque & aqua confectum, aut aquæ calidæ, aut olei perfusio. nam quamuis hæc videantur statim ferè lenire & lenire dolorem, in affectibus tamen ab impetu confluentis materiæ concitatis aliena sunt, & noxia istiusmodi medicamenta. eos enim augent, quia fluxiones magis proleclat. in his itaque dolor leniendus erit, quopiam simili medicamento, vt illud est, quod ex paffo & rosaceo fit addita modica cera ex utroque liquata, quæ apponenda sunt excepta lana plurimo ex œsipo sordida, sed & vtile præterea erit medicamentum quod fit ex plantagine lenticulaq; præsertim coctis addito pane, & exceptis rosaceo oleo, in his enim vis refrigerandi quidem est, & digerendi, & roborandi.

borandi particulam, vt se tueri ab ingruentibus humoribus possit. Nam in plantagine & lenticula præterea in rosaceo etiam vis est astrictoria, modesta tamen quæ potest robur parti affectæ prestare, non tamen tanta, vt contrahere & exasperare ipsam possit, atque ita dolorem exasperare, in pane verò itemque in rosaceo aliqua leniendi & digerendi, sed & refrigerant hæc medicamenta: & vnde frigida æstate, tepida verò hyeme sunt adhibenda. Tertio enim de temper. ait Galen. calidis affectibus æstate medicamenta actu frigida esse apponenda, hyeme verò ne ex ære vehementer frigidò cōtrahatur magis pars affecta, intendatur magis, & ita exacerbetur dolor, tepidum medicamentum imponendum erit. Ita enim dum partim corrigitur & reprimitur calidior intemperatura inflammati loci, digeriturque pars aliqua contentæ materiæ, vnde illa minus distenditur, & delentur etiam, fit dolor minor & minus molestus. Verùm quia istius rei summa inter initia in fluxione sita est, cui imprimis incumbendum, & quæ illam potenter reprimunt, si inflamate parti imponantur, dolorem exacerbant, idcō præterea idem consultit, vt paulò suprâ male affectam partem apponatur spongia aspersa prius ex vino astringenti, aut aqua frigida, deinde verò expressa, quæ item frigida sunt ap-

ponenda, cui si præterea aliquid adijciatur acetum, res melius se habebit. hæc verò superiori loco apponenda voluit, per quem putat fluxionem descendere, vt eam astringendo & contrahendo fluxionem intercipiat prohibeatque. Et hoc quidem medicamentum eorum officio fungitur, quæ à nostris iunioribus defensiva dici solent, de quibus cum abundè suo loco fuerit actum, in præsentia nullum habebimus sermonem, quamuis & illa huic loco possent accommodari, sin autem vehemens dolor nõ cogat nos à recta curationis methodo diuertere, toti erimus inter initia in repulsione, cum refrigerantibus & astringentibus & subinde desiccantibus. Nam vt eodem secundo libro ad Glaucon. docuit Galenus, ea optima emplastra sunt, quæ mollia sunt, quæ que reprimunt & coercent cursum fluentis materie, sed & desiccant, præsertim si sine dolore illud fiat. nam quæ multum partem intendunt, dolorem maiorem concitant, & plus noxæ, quàm utilitatis afferunt. Præsertim verò hoc cataplasma laudauit ibidem, quod conficitur ex semperuiuo, malicorio, ex sapa, rhu, farina hordei. nam potest reprimere repellereque fluxionem, eamque exiccare, & circumpositas partes roborare, nam omnia quidem desiccant plus aut minus, semperuiuum insigniter refrigerat, aliquantisper desiccant & astringit.

aftringit, non tamen intendit ob multam aqueam humiditatem. Malicorium insigniter desiccatur & aftringit, cum verò ex vino coquitur, mollius fit medicamentum, & aliquantisper digerens, neque tamen minus aftringens & siccans, præsertim si ex austero vino coquatur, sed rhus etiam siccatur & aftringit: hordei verò farina desiccatur quidem, aperit verò meatus & materiam digerit & transpirare facit. Auicenna verò hoc cataplasma in hunc modum descripsit, ut & iuniores referunt. Accipiamus succi semperuiui libram, vini nigri austeri dimidiam, farinæ hordaceæ tres uncias, malicorij, rhu, singulorum tritorum unciam & semis, his simul coctis fiat medicamentum. Galenus tamen coqui voluisse videtur ex vino malicorium, reliqua verò trita & tusa esse addenda ad compositionem cataplasmatum. Medicamenta verò quæ semper ferè possunt esse in promptu utiliaque sunt, sicut vinum nigrum & austerrum, si eò perfundatur spongia, vel lana succida quam appellant, hoc est antequam lauetur à suis sordibus: item posca hoc est aqua ex aceto, quæ frigida sunt, vel ex lanæ vellere, vel ex spongia loco affecto, sicut antea diximus, in superioribus & suprastantibus inflammationi apponenda sunt. Sunt etiam innumera ferè simplicia, quæ in hos vsus commodè venire possunt, ut semper

vitium, plantago, polygonum, solanum, vitium capreoli & germina, germina rubi. hæc omnia refrigerant & astringunt, atque etiam desiccant. sunt præterea portulaca, cucurbita cucumer. quorum succus refrigerat quidem, non tamen astringit, neque desiccet. istarum tamen facultatum fieri possunt participes, si aliqua astringentia cum illis miscentur, sicut omphacium, vel succus vix acerbæ, vinum aliquod austerum, succi aliarum herbarum astringentium, vt oxyacanthæ, sorbi mali alitius aut piri, quæ saporem astringentem haberent. Album etiam oui addita aqua rosacea & aliquanto aceto huic officio esset aptum medicamentum. Sunt & quamplurima alia, quæ mihi videtur superuacaneum recensere, posteaquam nemo est, qui facile non possit ea omnia lectis libris, in quibus de medicinali materia agitur, colligere. Sed transeundum est ad ea quæ iam crescente inflammatione possunt aptè adhiberi. Tertio itaque de facultat. simplicium medicamentorum Galenus oleum rosaceum medicamentum esse ait, quod maximè accommodatum sit incrementis inflammationum, sed cum non vnica sit ratio hoc oleum conficiendi. nam & ex oleo immaturo quod omphacinum Græci appellarunt, & interdum, imo frequentius ex oleo maturo & quo communiter in cibis vtimur, primum illud

Illud & frigidius est & magis astringens, quare repulsiōni accommodatius, vnde eius vsus in ea parte incrementi, quæ principio proxima est, erit magis opportunus. quod verò maturius est maiorem vim digerendi & concoquendi obtinet: quam obrem aptius erit, cum incrementum vltterius progreditur, imo versus vigorem vel statum, vt aiunt, accedente inflammatione, si cum chamæmelino oleo commisceatur præstantius erit medicamentum. Nam & magis digerere, & præterea magis lenire dolorem poterit. Et hæc quidem sunt simpliciora medicamenta. nam & componi præterea multa cataplasinata possunt, quorū mentio & ab Auicenna & alijs auctoribus fit, sicuti defrutum, vel sapa inter medicamenta referuntur, quæ incremento accommodata sunt. Vnde si acceperimus olei rosacei vncias duas primum, sapę vnciam vnam, croci drachmam vnam, erit vtile medicamentum, maiorem verò digestionem habiturum, si ex succida appellata lana assumptum apponatur. Alij in hunc modum componunt aptum cataplasma. Accipiunt enim foliorum malux manipulum, quem ex aqua coquunt, adduntque absinthij, rosarum aridarum, singulorū semunciam, farine hordei vnciam, omnia ex aqua coquunt, & atterunt, & addunt olei chamæmelini parum, commiscentque in molle em-

plastrum, & apponunt. potest & ex oleo rosaceo & chamæmelino farinaque hordeacea componi cataplasma addito deinde oui vitello, interdum & pauco croco. sed innumera possent confici medicamenta, nobis tamen hæc satis erunt proposita iuuenib. tanquam exempla, ad quorum imitationem plura alia, si quis fuerit peritus facultatū simplicium medicamentorum, illa conferens cum explanatis scopis sponte sua componere pro opportunitate & occasione sibi oblata poterit. Galenus autem 2. artis ad Glauconem, & 1. de compositione medicamentorum secundum genera maxime laudat emplastrum suum diachalciteos, quod & Phœnicium appellauit. iuniores verò Latini, & Arabum multi diapalma, præsertim verò si ex rosaceo resoluatur. digerit enim ex adipe veteri & oleo, refrigerat ex rosaceo & spuma argenti, astringit ex chalcitide & rosaceo: præsertim si sit omphacinum oleum, & ex palmæ succo, desiccatur verò sine morfu & dolore, quamuis enim chalcitis sit acre medicamentum, & per se dolorosum asperumque aliorum tamē mixtura lenitur eius asperitas. Mihi verò præcipuè probaretur eius vsus ad arcendas repellendasque, & partim digerendas in vulneribus & vlceribus inflammationes: nam & ad curanda vlcera, ea exiccando detergendoque, & ad arcendas inflammationes, siue

nes, siue antè in ceperint, siue etiam nondum
cœperint, sed timeamus earum superuētum.
De medicamentis autem opportunis in vigo
re, non est cur multa dicam. cum enim eo tem
pore dolores magis infestent, concoquenti
bus & dolorem sedantibus res tractanda erit.
de quibus aliqua paulò superius diximus.
post vigorem verò digerentibus attenuanti
bus præcipuus locus erit, & quia, vt Gal. 13.
methodi dixit, inclinantis inflammationis si
milis, vel eadem ferè curatio est, quæ & scir
rhi. & Auicenna non absque ratione eo tem
pore laudat vnguentum, quod Basilicon dixi
mus appellari, de quo sicut & diachalciteos
superius, quantum satis videbatur esse, actum
fuit, præterea verò & diachylon, vtraque ve
rò digerendi insignem vim habent, atque etiã
mollendi, præsertim verò diachylon, de quo
inferius & sermonem suum sumus habituri,
præterea verò & oleum anethinum, chamæ
melinum, liliaceum, & id genus alia. Quod
si inflammatio in maturationē potius & sup
purationem, & tandem in abscessum, quam
in digestionem inclinet, alia erit curationis ra
tio ineunda. Nam illis erit agendum, quæ
pus mouere possunt: præsertim verò in in
flammationibus externarum partium. quia
inflammationes internorum viscerum, cum
in abscessum & suppurationem vertuntur,

transeunt in aliud grauius etiam & difficilius
 genus morbi: nempe in vlcus, vnde pulmo-
 num inflammationes, cum suppurantur in ta-
 bem vel phthisim, hoc est in vlcus pulmonis:
 pleuritis verò, primū in suppurationem, vel
 vt Græci appellât, *ἐμπύημα*, & tandē in phthi-
 sim. De inflammationibus verò internis capi-
 tis, ventriculi, iecinoris, & aliorum viscerum,
 cum suppurantur, & tandem rumpuntur, nō
 est cur multa dicamus, nemo enim ferè non
 nouit, quanta afferât pericula: vnde quàm ma-
 ximè in illis incumbendum est, quo minus
 suppurentur. Illud verò fiet vacuationibus &
 reuulsionibus fortioribus, tenuissimo victu,
 repulsorijs medicamentis, & reliquis, quorū
 hæctenus satis copiosè meminimus. In partiū
 autem exteriorum inflammationibus curan-
 dis, non erit adeò remittendum maturacioni
 & suppurationi, sed cum naturam propèsam
 in id viderimus, adiuuanda erit, vt citius & fa-
 cilis suppurentur. Medicamenta verò quæ
 huic officio idonea sunt: nempe puri mouen-
 do, ea sunt, quæ vt quinto de simplicium me-
 dicamentorum facultatibus docuit Galenus
 temperaturam similem & conformē habent
 cum humano corpore. Pus enim præsertim il-
 lud quod in abscessibus exoptadum est, nem-
 pe quod bonum est, opus est caloris natui in
 primis & præcipuè: quare medicamentis sup-
 puran-

purantibus calorem excitari oportet, qui calori humano similis sit temperie, & proinde etiam alia medicamenta alijs corporibus ad faciliorem & promptiorem suppurationem idonea erunt, & illum pro diuersis corporum temperaturis. Simile ergo corpori in caliditate erit medicamentum, quod pus sit excitaturum, quia vis & copia natiui caloris augenda est, non autem qualitas. quatenus autem ad rationem substantiæ pertinet, ea quæ *ἰμνάσις* à Græcis dicuntur, huic muneri in primis apta sunt. hæc enim cum obstruant inconspicuos cutis meatus per quos diffilatur corpus, spiritus includunt, vt non digerantur, qui suppurationi velociori auxilio sunt. Calida ergo medicamenta temperato calore erunt apta suppurandis abscessibus, quod & Hippocrates testatus est. 5. aphorism. vbi ait quod frigidum prohibet, calidum verò suppurationi promouendæ idoneum in omnibus, præterquam in vlcere putridis, & illis quæ adhuc à fluxione humorum tentatur fouenturque. In his enim id genus medicamenta putrefaciunt magis & fluxiones maiores concitant: præsertim verò cum id genus medicamenta calida sint, verum vt Gal. 5. meth. ait, & humida sint oportet. Nam cum puris generatio nõ solum à natiuo calore, quamuis cum probum pus est, natiuus sit superior, verum & extra

neus accedit, & ideo quoquo modo putrescit materia, quæ in pus transmutatur: quare citissimè medicamentis solèt mouere pus, quæ calida & humida sunt, Sed de his tandem & particulatim agendum est. Forus ergo inflammatione partis ex aqua tepida, item ex oleo tepido maturo & dulci, vel etiam ex vtrisque mixtis tanquam accommodata remedia ad suppurandas inflammationes à Galeno tum quinto de facultatibus simplicium medicamentorum, tum verò secundo artis cur. ad Glaucon. & quarto meth. habita sunt, item decoctum ibisci seu altheæ. Composita verò huic muneris accommodata sunt, in calidioribus & feruentioribus, cataplasma confectum ex aqua, & oleo pari mensura coctis, atque tanta farina hordeacea inspersa, quanta satis sit ad confectionem mollis emplastri: in illis autem quæ non adeo feruent, mirificè pus mouet, simili modo confectum cataplasma, sed ex triticea farina. & hoc quidem magis suppurationem mouet. Ex hordeacea verò farina, aliquantū etiam inflammationē repellit. Sed panis etiā qui non sit vehementer coctus, si ex aqua & oleo subigitur & coquatur, & modice calidus apponatur, aptū erit medicamentum. Verūm hoc ex fermento & sale præter maturandi vim habet etiam non parum digerendi, ad facilem ergo suppurationem deligendus
est panis

est panis non plurimum coctus, quia vt eodem 5. de facult. simp. med. Gal. testatur, panis quo magis coctus fuerit, maiorem vim exiccandi habet, & proinde aptior est inflammationibus, quæ concoctu sunt difficiliore, qui verò modicè est coctus, calidioribus & feruentioribus. Sed & quo plus olei adijcitur, eo etiam valentius ad suppurationem adducit cataplasma ex pane, vel ex farina etiam: quo verò minus olei, & plus aquæ, eò feruidioribus inflammationibus vtilius erit. Ita etiam quo farina triticea purior, & furfurum magis expers, itemque & panis aptior ad pus mouendum erit. Adipes quoque suppurandis inflammationibus vtiles sunt, non tamen omnes pariter: aptissimi enim sunt, primumsuilla, mox gallinacea & vitulina, reliqui verò vt sunt tauri, capræ, leonis, pardi, & id genus aliæ syluestrium animantium, magis digestionem, sicut et oleum vetus, quam mouendo puri sunt apti. Picem autem & resinam posse pus mouere, eodem quinto de simplicium medicamentorum facultatibus tradidit Galenus, siquidem ex oleo liquentur: communi quidem & recentiori quando feruidiores fuerint inflammationes, sed si frigidiores, aptius erit oleum cicutinum, vel raphaninum, vel oleum vetus. Medicamenta verò quæ ferè vulgo in vsu sunt ad maturandos calidiores præsertim abscessus,

in hunc sanè modum solent parari. Nam manipulum foliorum maluæ ex aqua coquunt, moxque in mortario terunt, additaque axungia suilla recenti salis experti pari ferè pondere, cataplasma componunt, cui nonnulli & partem croci addunt nempe drachmam: valentius erit si acceperimus radicem ibisci, seu altheæ, & foliorum maluæ coctorum singulorum tantundem atque ex axungia suilla contritis omnibus molle confecerimus cataplasma. Quidam etiam coctas radices liliorum alborum unam nempe vel alteram prædictis addunt. In illis verò, in quibus & difficiliore est suppuratio, & alia addunt. Coctis enim folijs maluarum, radicibusque altheæ & liliorum, illisque tritis in mortario, & adiecta axungia ex farina seminis lini & tritici singulorum quantum videbitur satis esse pro emplastro conficiendo conficiunt medicamentum, eas enim subigunt ex decocto prædictarum rerum, mox illis radices tritas & axungiam commiscunt in compagem mollis emplastri. Nonnulli verò & caricam pingues cum alijs commiscunt coquendas, teruntque. Hæc autem ex multis collegimus, quæ etiã in maiori usu his nostris temporibus esse solent, quæque pro præsentis nostri instituto putauimus posse esse satis, & tanquam exempla aliorum multorum quæ confici possunt. nã in hac tractatione plus fortasse, quam par esset

effer videmur esse vagati. Suppurato autem
 abscessu, duplex deinde reliqua est eius curan-
 di ratio, altera quidem qua abscessus aperia-
 tur, vel sponte sicuti quando pus sibi ipsi viam
 facit erodens cutim superpositam & quasi e-
 rumpens, quod accidere sepe solet quando in
 externis & summis partibus statim cuti subie-
 ctis attollitur inflammatio, raro autem quan-
 do in alto suboritur. Nam & plerunque mate-
 ria calidior & tenuior solet ascendere ad ex-
 ternas partes versus cutem, crassior vero in pro-
 fundum potius decumbere. Unde in empla-
 stris maturantibus abscessus, quando profun-
 diores sunt, solent medici ut facilius fiat aper-
 tio, vel ut diximus sponte sua, vel per incisio-
 nem, vel per medicamenta, quæ ruptoria vul-
 go dicuntur, maturantibus emplastris aliqua
 commiscere, quæ materias in abscessibus con-
 tentas attenuent, & è profundo versus cutem
 attrahant; addunt vero plerunque fermentum,
 quod magis attrahit, quò fuerit vetustius.
 In hac autem curationis ratione, ut morbi
 ratio mutatur (nam inflammatio in vlcus
 apertum transit) ita etiam curatio: curandus
 etenim postea novus is affectus, quo modo
 vlcera sunt curanda, de quibus copiosa etiam
 oratione superius tractatio fuit instituta & hanc
 curationis rationem plerumque aut fortasse etiam em-
 per medici, qui nostris his temporibus chirur-

gi nuncupantur, sequi solent. raro enim non procurant ut pure confecto aperiatur abscessus. Altera verò curandi istiusmodi abscessus ratio magis Galeno decimotertio methodi probari videtur. nempe ne statim ad abscessum aperiendum accurramus. Sed potius, ut quantum fieri potest experiamur, si medicamentis attenuantibus digerentibusque, & è profundo attrahentibus discuti possit latens pus citra incisionem, vel aliam aliquam apertionem. Nam facilior & minori cum molestia in hunc modum succedet curatio. Voluit tamen & in usu horum medicamentorum medicum esse prudentem & cautum, considerata nempe prius diligenter natura ipsius affectus, quia si adhuc sint aliquæ in eo loco inflammationis reliquæ à fortioribus & acrioribus discutientibus omnino erit illi abstinendum, utpote quæ sint potius affectum irritatura, quam pus discussura: sin autem nihil inflammationis sit reliquum amplius, materiaque subsit durior & ineptior, tunc apta & opportuna erunt valentiora & acriora medicamenta: sed horum mentionem faciemus, ubi de durioribus tumoribus sermo erit instituendus. At verò cum ea est puris copia, ut potius vincat vim medicamentorum digerentium, quam quod ab eis vincatur, tum ad apertionem per incisionem vel vstionem ferro vel medicamentis

mentis erit accedendū Sed de his satis, transi-
eamus nunc ad curationem aliorum tumo-
rum per medicamenta curandorum.

*De aptis medicamentis ad ignem sacrum re-
ctè curandum.*

Caput XXI.

Tumor qui erysipelas à Græcis dicitur,
ignis sacer à Latinis præsertim à Pli-
nio nuncupabatur, quæ nuncupatio à
multo incendio quod percipitur est deprom-
pta, sicuti Græcis à rubedine quæ vicinas par-
tes corripit. Est autem biliosus tumor atque à
materia biliosa, nam à sola bile, aut à sangui-
guine tenuissimo & effervescenti, atq; ita ad
naturam flauæ bilis accedenti, aut à sanguine
cū copiosiori flaua bile mixto, excitatur. Cū
enim bilis sincera copiosè fluens, ad cutim la-
bitur (nam solius cutis sunt hi affectus) & illa
naturali sita quantisper crassior, non tamen
admodum acris, aut sanguis tenuissimus &
feruens, fit exquisitum erysipelas, quod citra
conspicuum cutis tumorem fit. Si verò bilis
acrior admodum fuerit, summam cuticulam
(epidermida vocant) serpendo excoriat vlc-
eratque, & herpes propriè affectus dicitur, sed
si acrior adhuc sit, & crassior, non modò cuti-
culam, sed & profundius cutem ipsam, vsque

ad subiectam carnem exedit, herpesque estio-
 menos hoc est exedens dicitur, herpes verò
 quia prioribus relictis ad alias partes serpat.
 Prior verò herpetis differentia, miliaris dici-
 tur, propterea quia efflorescant quædam ve-
 luti vesiculæ similes granis milij. Fieri autem
 hunc affectum dixit Galenus in lib. de tumo-
 ribus præter naturam, & 14. methodi cap. de-
 cimo sexto, vel ab exquisita & tenui bile, vel
 potius ex ea prompta cum tenui ichore pitui-
 toso, at cum sit mixta fluxio ex bile & sangui-
 ne præsertim tenui & calido, erysipelas dice-
 tur. Nam rarò contingit vt testatur Galen. in
 lib. de diff. morb. cap. 12. quòd fluant humores
 in aliquam partem omnino sinceri & alijs im-
 permixti. Cum verò inflammatio ex sangui-
 ne non vitiato ortum habeat, vel ex eius parte
 crassiori, ideo in maiorem tumorem particu-
 lam attollit. ita vt profundior in carne sit tu-
 mor, qui est si cutim possit attingere, præser-
 tim tamen carnem cutim subiectam apprehē-
 dit. erysipelas verò cum ex tenuissimo humo-
 re sanguineo, vel bilioso ortum habeat, in pri-
 mis cuti hæret, parum autem vel nihil carnis
 subiectæ corripit, immo exquisita dicuntur e-
 rysipelata vel herpetes, cum non descendant
 ultra cutim. Nam cum descendant, crassior
 est humor aliquis intermixt⁹. Vnde sicut mix-
 ta est fluxio, ita mixta est natura affectus. Si

enim

enim sanguis non ille tenuissimus, qui cum
bile conformis est, sed crassior ex quo fieri so-
lent inflammationes, erit affectio composita
& mixta ex erysipelate & inflammatione, &
pro varia ratione mixturæ, ita nunc magis in
inflammationem, aliàs in erysipelas vergit, &
ita appellabitur aut erysipelas phlegmono-
sum, aut phlegmone erysipelatoſa. & quo ma-
gis ad naturam erysipelatis accedet eò minus
cutim in tumorem attollet, & quo magis ad
inflammationis naturam inclinabit, lōgè ma-
iorem tumorem faciet. Quia verò biliosus est
affectus, ideo rubet quidem, sed rubor in fla-
uitiem degenerat in erysipelate: in inflamma-
tione verò obscurior est rubor, serè in puni-
ceum vergens. Et quia erysipelas ex tenuissi-
ma fluxione fit, ideo cum digitis locus affe-
ctus premitur, rubor delitescere videtur, &
paulò post iterum redire: in inflammatione
autem non item. Sed & illud prætermitten-
dum minimè est, quòd in inflammatione do-
lor maior est, & maior distentio & compres-
sio, utpote qui à crassiori humore oriatur, in
erysipelate maior calor, neque ita cum pulsu
est erysipelas, ut inflammatio. Quemad-
modum autem refert Galenus tertio libro
in tertium epidemiorum commentario pri-
mo, aliquando erysipelas satis facilis est mor-
bus citra vllam malignitatem & periculum:

modò in ratione curandi non committatur error, aliquando verò malignus & pestilens affectus est, quæ quidem diuersitas à ratione & natura materiæ confluentis ad affectum locum in primis occasionem habet. Nam etsi in tumoribus, præsertim verò calidioribus, materia vnde illi excitantur inclusa & inculcata in ipso loco affecto, interdicta distillatione aliquam, vt paulò antè dicebamus, contrahat putredinem, vnde & acrior & calidior etiam euadit. Interdum tamen & antequam deflueret & reciperetur in affecta particula, putrem aliquam qualitatem vel naturam secum affert, quam etiam ob rem vt malignior, acrior atque deterior est, ita maligniorem reddit affectum. Hoc enim nos idem Galenus docuit nono de vsu particularum capite primo. vbi ait, quòd cum excrementa diutius intercepta excretionem retinentur, computrescunt, & acriora deterioraque fiunt, à quibus pro diuersa eorum natura & ratione, cum ab expultrice facultate aliquò pelluntur, diuersos concitant prauos affectus, vt sunt herpes, erysipelata, carunculi, cancri, & id genus quam plura alia. Vnde tertio libro in tertium epidem. commentario 9. hoc longe clarius exposuit, vbi ait erysipelas à biliosa fluxione oriri, quæ si talis sit, qualis naturaliter gignitur, nullum ferè damnum, si modò rectè tractetur, solet afferre

Interdum,

Interdum verò malignior ea bilis ex putredine, quæ erodens est, & putrefaciens, quod in pestilentibus quibusdam tempestatibus solet accidere, quando multa regnat humiditas aerisque tranquillitas, cum aer nullis perflatur ventis. Cui incommodo illi plerunq; fiunt obnoxij, qui sua sponte solent plurimam bilem generare, aut qui eam victus rationem sequuntur, quæ generandæ bili magis apta est. Male verò cum illis agi solet, vt 7. aph. 52. testatur Hippocr. in quibus erysipelas prius quidem extrorsum erumpere videtur, mox verò introrsum conuersum delitescit. Contra verò bene res succedit, si ab interioribus extrorsum conuertatur. Malum etiam est erysipelas, vt idem 7. aph. ait, quod vbi os detectum est superuenit. Malum item si in putredinem & suppurationem vertatur. Verum non est hoc primum nostrum institutum, vt de his exquisitè differamus, sed solum quatenus nobis ad expositionem rationis eorum medicamentorum possit satisfacere, quæ idonea nobis ad curanda erysipelata possint satis esse. Si quis ea rectè pependerit, quæ hactenus exposita fuere, facile poterit percipere, non vnam ac simplicem indicationem, sed plures & diuersas esse illi necessarias, qui rectè curare voluerit erysipelata, & in illis curandis apta & accommodata eligere & componere medi

camenta, illisq; appositeviti . Quæ tamen multiplicitas & diuersitas à varijs differentijs, quibus distincta est erysipelatum ratio, vel à diuersis ac varijs conditionibus & circumstantijs, quæ in erysipelate sunt animaduertendæ quæ varias etiã habent indicationes, ortum habet. Nam quædam cum cæteris tumoribus communia habet quædam cum inflammatione duntaxat. Præterea interdum ab aliqua manifesta, vel procatartica causa ortum, vel occasionem habet. Interdum verò à nulla tali occasione habet, sed vniuersam originem suam ab interna & antecedente causa ducit, spõteque oritur. Item quandoque simplex & exquisitum est erysipelas solumque ferè cutim afficit: nonnunquam verò mixtum secundum naturam est, & est inflammationis, aut œdematis, aut scirchi particeps, quatenus non est simplex biliosa fluxio sed mixta. Item aut est cum vlcere sicuti herpes est aut citra vlcus, vt exquisitam erysipilas. Præterea verò interdum cum malignitate est, nonnunquam, imò sæpius, citra illam. Sicuti ergo diuersa est erysipelatum ratio, ita requirit diuersam curatio nem diuersorumq; medicamentorum vsum. Sed negotium hoc magis particulatim, & ex methodo tamen tractemus, & primum tantum fundamentum ponamus erysipelas ortum habere ex fluxione biliosa, vnde quatenus

nus ad eius curationem pertinet, subiectum erit communi & generali methodo eorum omnium affectuum, qui à fluxione excitantur. statim ergo examinandum erit, an eiusmodi fluxio, vnde concitatum est erysipelas desierit iam, vt quicquid fluxurum erat iam fluxerit, an verò fluat adhuc humor increfcatur & adhuc foueatur affectus. Nam si iam constitit fluxio, nec alicunde foueatur: sicuti sæpe in illis solet accidere, quæ ab aliqua manifesta, & procatarctica causa habuere occasionem, non autem multa cacochymia seu copia vitiosorum humorum congesta sit, vel vniuerso corpore, vel in aliquo interno viscere, simplex erit & facilius curatio, qua duntaxat affectui ipso tollendo per indicationes illas duntaxat, quas nobis offert ratio & natura affectus, de qua paulo post sumus sermonem habituri. Sin verò occasionem habuerit internam à multa biliosi humoris copia congesta in vniuerso corpore, aut in aliquo interno viscere, procedatque vltcrius fluxio, à qua fouetur & augeatur affectus, non erit omnino tutum curare erysipelas: præsertim verò inter initia propria & priuata ratione curandi erysipelata, nempe per refrigerantia & repellentia, ne introrsum conuertatur erysipelas, & ad aliquam præcipuam particulam recurrat: quod maximè cauendum, si malignitatis particeps

videatur affectus, vt in pestilentibus constitutionibus. Sed erit opus procurare prius, vt fomentum illud subtrahatur, & vniuersi corporis ratio habeatur, vel illius visceris in quo consistit fluxionis & fomenti occasio, quod non nisi vacuatione erit agendum, & siquidem fluxio omnino biliosa fuerit, non erit, ait Gal. 13. meth. 2. ad Glauc. opus missione sanguinis, sed potius purgatione per ea medicamenta, quæ bilem detrahunt, si multa fuerit copia fluentis humoris, & vires & ætas eam vacuandi rationem ferre possint, alioquin autem acrioribus clysterijs res poterit transigi. Nam subtracto fomento & remotis causis fluendi, poterit institui curatio quæ priuatim accommodata est erysipelati, accepta à proprijs indicationibus & scopis qui particulatim à propria natura & essentia ipsius affectus erunt depromendi. De quibus nunquam gemus sequuti antiquorum medicorum decreta, præsertim verò Hippocratis & Galeni. Erysipelas itaque cum in tumorum genere sit, exciterurque à materia biliosa tenui quidem quatenus ad substantiam, feruida verò & plurimum calida, quatenus ad qualitates pertinet, cruciet verò longè magis calore & feruore quàm corpore vel copia: neque enim vt idem Galen, lib. 14. meth. cap. 2. & 3. ait, tanta fit distentio, vel etiam cōpressio, vel grauitas in

tas in parte, sicut in inflammatione, maius tamen incendium & maior feruor in vtrisque est, & plenitudo affectæ particulæ, ex infarctâ materia quæ fluxit iam, & calor vehemens. Vnde primi scopi insurgunt euacuandam esse materiam replentē locum, quia propria eorum curatio quæ à replente humore concitantur, est illius euacuatio. Præterea verò & alter scopus est, quòd sit etiam refrigerandum propter molestiam ex ardore. Et hi quidem scopi, tam inflammationi, quàm erysipelati communes sunt, nisi quòd hæc intercedit differentia, quòd inflàmatio non tantū ex insigni calore dolorē affert, sed adeo etiã magis & distentione & cõpressionē à multa & crassi ori materia inculcata & infarctâ: erysipelas verò, nullâ nisi è calore & feruore modestiã affert, quia non excitatur à crassa, sed à tenui potius & leui, verū feruenti materia. Vnde vt 13. meth. refert Gal. in inflàmatione indicatio vacuationis, si cum erysipelate cõferatur, vincit refrigerationis indicationē: contrà verò in erysipelate, indicatio refrigerationis vincit eam, quæ est vacuationis. Refrigerantibus ergo medicamentis præsertim verò inter initia curanda sunt erysipelata, vt extinguatur fluētis materiæ feruor, ille enim est qui præsertim cruciat. & aliquâtis per in crasse tur, vt fluxioni ineprior reddatur. Refrigerendum autem est ad

mutationem vsque coloris. Cum enim iam
 liuere locus affectus incepisse visus fuerit,
 atque adeo etiam magis si nigrescere incipiat,
 à refrigeratione desinendum, quia iam desi-
 nit esse erysipelas, & in alium affectum dege-
 nerat, & proinde etiam neque eo tempore ex
 quisiiti erysipelatis curationem requirit. Sed
 anteaquam hoc negotium magis particula-
 tim tractemus, illud in memoriam reuocan-
 dum erit, quod paulò ante fuit expositum,
 nempe diuersam esse erysipelatum rationem,
 quia & exquisitum est erysipelas, & non ex-
 quisitum: & aliud cum ulcere est, quod ad na-
 turam herpetis accedit, aliud circa vlcus, & si-
 quidem exquisitum fuerit & citra vlcus, quæ-
 cunq; refrigerantia loco affecto particulatim
 apposita feruorem possunt extinguere, siue a-
 ctu frigida fuerint, siue potestate apta erunt.
 Medicamenta istius generis sunt solanum,
 semperuiuum, portulaca, umbilicus ueneris,
 pulicaria herba, seu psyllium, altercus seu hy-
 ofcyamus, lactuca, intubus, palustris lenticu-
 la. Sed & acetum multa aqua mixtum actu fri-
 gidum aspersum, uel ex macido linteo uel spò-
 gia appositum, ceratum item ex frigida aqua,
 sæpius refrigeratum. Nam hoc illis omnibus
 commune est, quæ actuali frigore præsertim
 agunt, ut frequentius sicut incalescunt, im-
 mutantur aut refrigerentur. Potuissimus au-
 tem &

autem & aliorum multorum meminisse, quæ refrigerandis erysipelatis essent idonea, nam & folia papaveris, mandragoræ, & multa alia, verùm longiores, quam proposuerimus videremur, hæc enim tanquam exempla proposita sunt, reliqua verò ex Galen. Paul. Aetio, & alijs, qui de materia medicinali scripsere, quorum monumenta omnibus in promptu sunt, colligi possunt. Sin autem erysipelas cum vlcere sit, vtpote quod potius ad herpetis naturam accedit, immò herpes iam est, refrigerantibus etiamnum erit agendum, sed de hoc paulò post agemus. Erit ergo refrigerantibus tractanda curatio erysipelatis, quod sine vlcere est. Attamen vbique Galenus, vbi de hac re sermonem habuit, videtur, si sit erysipelas à procatarctica & manifesta causa excitatum, vbi nulla sit suspicio, quòd fomentum habeat ab interna & antecedente causa, audacter ad refrigerantia statim accedere: sed vbi spontè, & ab interna causa ortum habeat, suspectam omnino habere hanc curandi rationem, neque ideo vt quisquam temerè aggrediatur, audet consulere, ne fluxio repulsa ab his medicamentis recurrat interiorius ad aliquod viscus maioris momenti. Sed potius monet, vt prior curatio atque maior illius pars conuertatur ad vacuationem vniuersi corporis, vt detracta bile, fluxio inter-

cipiatur, & erysipelati subtrahatur fomen-
 tum. Cui sententiæ innixus, cum sæpius
 præfuerim curationi erysipelatum, rarissi-
 mé tamen imò nunquam, dum mihi res vni-
 uersa stetit, ausus sum curare per hæc externa
 refrigerantia, quia timebam ne impediretur
 exitus vel expulsio morboscæ materiæ, quam
 à natura intenta expurgationi & expiratio-
 ni sanguinis, & custodiæ internorum visce-
 rum, ad cutem & externas partes ab internis
 visceribus excrementis propulsis moliri so-
 let, neque animaduerti vnquam aliquod ac-
 cidisse incommodum ipsis ægrotantibus,
 præterquam quòd interdum aliquantisper
 longior euadebat curatio, sed securior: cum
 tamen sæpe viderim multos, quibus adhibi-
 ta fuit curatio per hæc refrigerantia, maxi-
 ma etiam vitæ subijssse pericula. Nam neque
 videre possum quid mali impendeat, quando
 natura validè expellit, si expellere sinamus,
 & interim interius & victus ratione, & me-
 dicamentis, vt sunt syrapi, vel decocta, iecur,
 sanguinem & corpus vniuersum refrigerem-
 mus, neque id solum seruauit, si exquisitum
 esset erysipelas, sed etiam si inflammationis
 particeps, in quo quidem longè promptior,
 vt etiam consuluit Galenus, in mittendo san-
 guinem eram, & de his quidem hætenus. V-
 bi verò medicus vtitur curandi ratione per
 frigi-

frigida medicamenta, & cœperit mutari color, & iam liuere inceperit locus, non solum extinctus est calor, sed transmutatus est affectus in aliud genus, & materia degenerauit in frigidum humorem, vt proximè ad naturam scirrhi accedat: immò nisi ratio medicamentorum mutetur, iam nigrescente & indurascete loco, erit scirrus. Quare vbi ardor inclinet, ait Galenus, non erit amplius frigore aduentitio opus, nêpe vt frigida aqua, aut niue refrigerentur medicamenta, immò & à succis herbisq̄ue valde frigidis erit temperandum, sed moderatioribus vtendum. Quin etiam magis adhuc inclinante affectu, ad vsum feminis lini & chamæmelini transeundum: immo ad diachalciteos appellati emplastri, non ex rosaceo liquati, sed potius ex oleo per se. Et præsertim hæc curandi ratio obseruanda, quando non exquisitum fuerit erysipelas, sed quod sit inflammationis particeps, in quo statim etiam à principio congruerat vsus istius emplastri diachalciteos, verùm liquati ex rosaceo & refrigerati ex alijs refrigerantibus medicamentis, vtpote si in mortario contundatur affuso succo solani aut psyllij, aut succo acerbæ vuæ expresso, ex ea simul cum portulaca, aut semperuiuo confuso. Nam vuæ acerbæ succus per se adhibitus, non esset idoneum medicamentum, vt quod supra

quam in præsentia opus esset astringat. ex portulaca autem, sola difficilis est succi expressio. At & in hoc non simplici affectu magis animaduertendum & procurandum ne ubi inclinare cœperit, in scirrhum vertatur, quamuis neque in exquisito hoc negligendum sit. immò 14. methodi Galenus capite quarto, vt hoc incommodum effugeret, statim vt ardor remittatur, opportunum fore vsum ait cataplasmatum facti ex hordeacea farina, de quo superius fuit habitus sermo, antequam liuere locus incipiat. Quod si iam liuere cœperit, etiam prius præcidendam scilicet pello cutim esse consultit, moxque cataplasma imponendum, atque sæpius fouendum locum aqua calida, ne materia induretur, sed facilius attenuari & digeri possit, & interdum ad maiorem exiccationem & digestionem aqua marina, vel falsa, & aliquando si cataplasma ex aqua marina addito aceto & hordeacea farina conficeretur optimum esset medicamentum. De herpete verò non est cur multa dicamus, cum iam in vlcerebus sit, sicuti & erysipelata quando aut suppurantur, vel exalceratur. Sed nobis satis erit, si tantum generales quasdam summas exposuerimus. In vniuersum ergo eadem est ratio curationis istorum affectuum, præsertim inter initia, quæ & erysipelatum, cum à similibus excitentur causis:

causis: vnde in his quoque inter initia corpus inaniendum, aut purgatione si sit exquisitus herpes, aut missione sanguinis, vt fluxio intercipiatur, vel reprimatur. Quandoque vero si multus sit sanguis in vniuerso corpore, vel ex vitioso sanguine assato ortum herpes habuerit, non erit etiam ab re sanguinem mittere. Et quatenus ad externa & localia pertinet, cum calida & quasi feruens sit fluxio, indicat validè esse refrigerandum, & non minus quàm in erysipelate: præterquam quod nõ eadem ratio medicamentorum vtriusque accommodari recte potest, quia aliquid in herpete est, quod diuersam habet indicationem. Nam vlcus est, quod & ipsum à calida intemperie suam seorsam indicationem habet. Ulcera enim exiccantibus medicamentis sunt curanda, vnde neque portulaca, neq; lactuca, neque solanum, neq; semperuiuum, ueq; aliquid quidpiam quod refrigeret & humectat aptum erit medicamentum. Nam quamuis solanum non sit expers alicuius siccitatis, non tamen illa tanta est, vt possit esse satis, sicut pæulstris lenticula, neq; psylium neq; seris. Sed illa erunt apta his curandis, quæ refrigerant & desiccant, quemadmodum plantago, folia & germina rubi, aut canini rubi, aut capreoli vitis & cum vltèrius res progreditur, & lens, in vsum venire poterit ait Galenus cataplasma

ex hordeacea farina & melle, sed hæc expositio & aptior esset illi capiti, vbi de exedentibus vlceribus erat instituta tractatio, vnde hic consistemus, & ad aliam differentiam tumorum calidorum transibimus.

De tuberculis, furunculo, bubone, phlegtho, & carbunculo.

Cap. XXII.

AD genus calidorum tumorum referendi illi sunt, qui *φύματα* à Græcis dicuntur, Celsus verò tubercula nuncupavit, quiq; *δορῖτιώας* quos furunculos idem appellat, Arabes verò aldemenus: bubones quoq; item & *αἰθῆρες*, quæ panos latinè putavit Celsus dicenda esse, carbunculiq; quos *φυέθλα*, Græci, prunam & ignem persicum vocavit Auicen. imò verò in commune inflammationum genus hæc deducenda sunt, quæ omnia sunt veluti sóboles calidæ fluxionis, quæ occasionem habet à vitiosis succis plerunq; ex mala victus ratione in corpore congestis, præcipuè verò à vitioso sanguine. Differunt autem vel ratione loci in quo constitit fluxio, vel ratione naturæ fluentis humoris. Nam bubones quidem vt Gal. tum 13. meth. tum verò lib. artis ad Glauc. inflammationes illæ dicuntur, quæ in adenis seu glandulosis exoriuntur partibus, in inguinib. præcipuè, sed & sub
alis

alis & secundum aures, loca hæc iuniores nostri emunctoria nuncuparunt, utpote quæ ea sint, in quæ membra præcipua, vel interna viscera, quasi emungant, hoc est excernant, ex aliqua interna, vel externa occasione in eis congesta excrementa. Nam capitis quidem excrementa à cerebro plerumque solent post aures relegari, à corde verò & pulmonibus, sub alas, naturalia autem viscera ad inguina impellunt, quamvis sæpe & ab uniuerso corpore propulsa materia ad has partes, hæ glandulæ in tumorem consurgunt, utpote quæ aptiores sint ad admittenda id genus excrementa, cum & imbecilliores & laxiores à natura factæ sint. Vnde harum partium inflammationes duplicem habent generationis modum, quandoque enim ex labore vel dolore in artibus, ut ex insueta & laboriosa equitatione solent concitari bubones in inguinibus, & quâdoque si quis ex aliquo dolore sit factus claudus & claudicando cogatur ambulare: præterea verò in scabie, dum copiosa materia expulsa ad crura vel brachia versus cutim, ex qua papulæ efflorescunt, interdum sub alis, nonnunquam in inguinibus, repletis in transitu glandulis illis, fiunt bubones, & in vlceribus, quibus infantes exerceri solent, quæ faui appellantur, solent hac eadem ratione partes pone aures intumescere. Sed in vlceribus, in ma

nibus cruribus: præsertim si fuerint prope aliquod magnum vas, nempe venam vel arteriam, vt & Gal. 13. meth. tradidit, citissimè at tollunt bubones. & sæpe vena quoq; ex ea fluxione calida rubra, tensa q; apparet per totum illud membrum, quæ si præmatur, etiã doler, & qui ex aliqua simili causa manifesta excitatur bubones, non admodum mali sunt, neq; aliquam malignam præferunt naturam, & pleriq; sine febre saltem inter initia solent exoriri, nisi interdum aliqua excitetur ephemera. Qui verò in febribus, aut vnà cum febre putrida exoriuntur, mali sunt, malignitatis etenim febres solent esse testes, quod animaduertit & Hipp. 4. aph. 55. vbi ait, febres omnes ex bubonibus malas esse, exceptis ephemeris. ait verò Gal. eam ob causam malas has febres esse, quia à viscerum inflammationib. fouentur. Vnde maximè in malignis & pestilentibus febribus solent extuberare inflammationes, hæ quæ vulgò dici solent inguinaræ, & non solum in inguinibus, sed secundum aures & sub alis. Et quamuis bubo propriè ex vi vocabuli ad inguina referatur, Gal. tamè omnes harum glandularum inflammationes 2. lib. artis cur. ad Glau. & 13. meth. bubonum communi nuncupatione comprehendisse visus est. Quauis quæ post aures oriuntur proprium nomen sint sortitæ, & parotites dicuntur. in
eisdem

eisdem verò glandosis partibus solent oriri, si Gal. credimus, phyma, quod tuberculum appellari diximus & phygethlon, quamuis in 5. de compos. medicament. secundum loca, in facie fieri phymata dixerit, & cætera quæ ad hoc genus pertinent, vt sunt vari, quos ὀδοντι-
 τας Græci vocant, & ἰόνδοις, quos furunculos appellauimus. qui quidem tumores ita differunt, quod tuberculi citò generantur, citò crescunt, citò etiam suppurantur, vt secundo ad Glauco. cap. 1. & 3. aph. com. 26. exposuit Galenus, qui phymata, vel tubercula appellantur, & id quia à sânguine calefacto ex bilis mixtura, vt idem 2. aph. commē. 15. ait, ortum habent: vnde rationem habent inflammationis erysipelatosæ, furunculus autem ex sanguine crassiori. Vnde non ita citò, sed tardius crescunt, quamuis tandem suppurentur, tamen & ægrè id faciunt. Differunt præterea duritie & figura. Nam duriores sunt furunculi tuberculis, & magis in acutum attolluntur, cum tubercula sint planiora. Quamuis in furunculorum etiam genere aliqua sit differentia. Nam aliqui sunt, qui ad varorum naturam magis vergunt, vtpote qui & duriores sint ac ad concoctionem difficiliore: alij verò, vt 5. de compositione medicamentor. secundum locos tradidit Galenus, magis ad inflammationis naturam propè accedunt, faciliusque

ad suppurationem deducuntur, atq; nonnunquam non sine febre oriuntur. phygethlon quoq; cum his recenferi potest, parum enim à tuberculo diuersū est, in lib. enim de tumor. præter. naturam cap. 25. ait, quod propè ad naturam inflammationis accedit & ipsum ea ratione, à tuberculis euarians, quod est illis adhuc calidius, & ortum celeriores habet: unde videtur ferè erysipelatosam esse inflammationem. Celsus autem ait esse tumorem latum non altum in quo est aliquid pustulæ satis simile, nonnullos autem putasse ait Galen. phygethlon tantum in inguinibus exoriri, carbunculus enim, vel etiam carbunculus, qui *αἰθρα* à Græcis dicitur, & ipse in inflammationū genus potest referri, à feruescente enim sanguine crassiori, vt tum primo ad Glauc. tum verò in lib. de tumor. præter. nat. ait Galenus ortum habet. quamuis ille inter differentias potius vlcera, quandoque reuulerit carbunculos, & possunt sanè in vtrumq; genus referri. Nam inter initia inflammatio est carbunculus, quæ à feruenti humore exulta cuti & subiecta carne citò in crustosum vlcus degenerat. Est autem duplex, vt eodem loco exposuit Galenus, carbunculorum modus vel differentia altera quidem, quæ oritur à calido sanguine, & satis crasso, qui confertim in aliquam partem decumbens, eam exurens crustosum, vt paulò

paulò ante dicebamus ,excitat vlcus,circun-
 stantes que partes in inflammationem pluri-
 mum calidam cum vehementi admodum do-
 lore attollit. Altera itidem à fluxione sangui-
 nis nigri, crassi, feculenti, feruidique ortum
 habet, verùm cui tenuis quidam ichor cõmix-
 tus est, à quo bullæ quædam vel pustulæ simi-
 les illis excitantur, quæ in ambustis ab igne
 fiunt, quib. ruptis succedit crustosum vlcus.
 Modum verò, quo oritur is carbunculus, idem
 decimoquarto methodi ita descripsit: primũ
 pruritu quodam locus tentatur, postea verò
 pustula aliqua subcrescit, etiam dum à pruri-
 tu ferè coactus homo locum scalpit, papulæ
 plures granis milij similes suboriuntur, quæ
 deinde suppuratæ rumpuntur, quibus subin-
 de inducitur crusta. Vnde frequentius quidẽ
 crustæ in carbunculis oriuntur: non tamen
 semper. Nam in Asia, ait ipse, interdum geniti
 sunt carbunculi pestilentes, qui statim citra
 aliquem pustularum ortum cutem excoria-
 bant, quia verò multa est in hoc modo exu-
 stio, ideo crusta interdum cinerulentum, in-
 terdum atrum colorem refert, quia etiam po-
 tius à feruente sanguine crasso & alicuius ex-
 plosionis particeps fiunt, non à bilioso: ideo li-
 cet summam cutem colore vitiet, tamen non
 eum habet colorem, qui erysipelas referat, sed
 potius inflammationem, nempe subnigrum

vt si plurimo rubro parum nigri esset immix-
 tum, vt quasi liuere videatur, cum quodam ta-
 men splendore, vt & bitumen habet aut pix.
 Nam bilis atra ad cuius naturâ is ferè humor
 accedit, eum habet colorem, vnde etiam mali-
 gnitatem carbunculi acceptam referunt. Nam
 aut ab initio statim atrabilarius est, aut paulò
 post à nimio feruore exustus talis euadit san-
 guis à quo carbunculi excitantur: inde etiam
 fit vt maximam & acutissimam, sicuti ait Ga-
 lenus 6. de compositione medicamentorum
 secundum genera cap. 15. febrem adducant,
 & cū manifesto vitæ discrimine, vtpote quia
 ortum à vitiosa malignaque materia habue-
 rint. pessimi verò & maximè perniciosi illi
 sunt, quibus natiuæ suæ malitiæ, alia etiam ad-
 uentitia è cœli mala qualitate accedit, quem-
 admodum in pestilentijs solet accidere. Huic
 enim attestatur experiētia, & astipulatur Ga-
 lenus 3. commen. in 3. epid. aphor. 50. Quod
 autem in alijs fecimus, in his quoq; quorum
 hactenus meminimus faciendum putamus,
 nempe vt anteaquam particulatim rationem
 compositionis & vsus medicamentorum ad
 hos affectus curandos exponamus, primum
 aliqua in vniuersum explanemus, vnde sint
 deinde indicationes depromendę, quæ nobis
 ostendant scopos in vniuersa curatione spe-
 ctandos. Hęc verò duo sunt, alterum quod ad
 natu.

naturam affectus pertinet, alterum ad naturam loci affecti. Primum itaque quia omnes tumores ut saepius diximus, ortum habent à vitioso humore fluente ad locum affectum, & illum replente, essent omnes curandi per illius loci vacationem. Sed quia res non semper eodem modo se habet. nam interdum, quando curationem medicus aggreditur, vniuersam vitiosam superuacaneamque materiam, quæ potest negotium faceffere, ut Gal. 2. aph. com. 15. docuit, iam ad affectas partes natura mandauit. Interdum verò, licet pars deflexerit, scetet tamen adhuc corpus vniuersum superuacaneis vitiosisque succis. docuit verò Hippocrates quam ratione discerni possit, expurgatumne corpus an verò sit immundum, & refertum malis humoribus. & ait obseruandas esse deiectiones alui, quia si biliosæ fuerint, ostendunt corpus impurum esse. si autem similes sanis naturam demonstrant per eiusmodi tubercula excrementa exquisitè expurgasse. Et quamuis de tuberculis duntaxat habere sermonem videatur, eadem tamen est & reliquorum ratio. Vnde eadem erit horum tumorum curandorum methodus, quatenus ad generalem rationem pertinet, quæ & aliorum paulò ante expositorum est, nempe vacuatio vitiosi vel superuacui succi, à quo particula in tumore attollitur, & quia id comode nequit

fieri manente fluxione, necesse est prius fluxionem reprimere & sistere, & id vel per sectionem venæ, vel aliam vacuandi rationem, quæ vt sæpius fuit expositum, vim reuellendi habeat, & fluxionis causam de medio tollere, de quibus in præsentia non est cur agamus, cum ad institutum præsens non faciat, quod versatur circa externa & localia remedia: vnde eò conuertamus nostrum sermonem. Et quamuis hoc sit tanquam commune theorema, quod defluxorij morbis solet accommodari, nempe quod inter initia sit repellendum: interdum tamen in istiusmodi affectibus aliæ quæ adiunctæ sunt indicationes, vel à natura fluentis humoris, vel à natura loci ad quem fluit, depromptæ, quæ vim maiorem habent, quam communis & generalis. Indicationes verò hæc, etsi à varijs rebus occasionem suam habeant, nos tamen duarum tantum in præsentia, vt quæ magis huic loco attineant mentionem faciemus. Prima autem est natura humoris vnde tumor est excitatus: altera verò natura loci affecti. Nam si maligna fuerit natura fluentis humoris, pestilensque & venenosa, vt solet euenire in febribus, vel constitutionibus malignis & pestilentibus, non modo non est repellendum in initio, vt potius attrahendum sit fluens excrementum, ne repulsum, interius recurrat ad interna viscera. Altera verò est

rò est natura particulæ ad quam tendit fluxio. Nam quæ adenes à Græcis dictæ sunt, glandulosæ verò carnes à nostris, ea de causa imbecilles fuere à natura creatæ, vt excrementa amandata ab internis visceribus facile possent admittere, vnde in his quidem quando cum febre putrida fuerint, omnes conueniunt nullo pacto esse repellentib. vtendum: quia, vt ex Hippocratis sententia paulò ante diximus, hæc solent euenire in morbis malignis à mala materia excitatis. Vnde mala materia, quam natura nititur procul ab internis & precipuis visceribus exterius propellere, non est repellenda & reflectenda interius, sed statim ab initio digerentibus, vel etiam maturantibus agenda est, & potius procurandum, vt recipiatur ibi, quàm recurrat interius fluxio. Qualia autem sint digerentia, vel maturantia medicamenta, non est nunc cur exponamus, cum priori capite fuerint exposita. Et ab hac ratione etiam non esse alienos bubones illos puto, qui post vlcera cariosa in pene contracta ex congressu venereo, solent in inguinibus exoriri, & sunt manifesta signa contractæ illius luis, quam nos Gallicam appellamus. quos nequaquam esse repellendos censerem, ne recurrens malignus succus, qui à naturalibus visceribus eò propellebatur, illa longè magis afficiat, aut ad articulos conuersus dolores ve

hementes concitet, aut ad aliam aliquam partem, ut fauces vel facies sunt, molesta, turpia, sæpissimè etiam maligna adducat vlcera. Unde longè melius cum illis agi in his morbis videmus quotidie, in quibus suppurati sunt bubones, ac aperti diutius seruati, per ea etenim vlcera, si multa effluat vitiosa materia, per illam partem expiatis ab istis malignis excrementis naturalibus visceribus, non ita altas radices figit hæc lues. Quare in his præstat prius probè expurgato corpore, maturantia, & pus mouentia experiri, vel saltem digerentibus rem aggredi, quando ille, qui infectus est, nequaquam vult suppurationi acquiescere, à repellentibus autem omnino abstinendum. At verò si tumores communes sint, qui has glandulosas partes corripunt citra naturam aliquam malignam, & citra febrem, ut qui solent oriri quando vlcus aliquod fuerit prope insigne aliquod vas, præsertim si dolorosum fuerit, vel si ex labore aliquo, vel dolore ortum habuerint, sicuti in his qui claudicare coguntur, aut qui non admodum assueti equitationi equo non sanè commodo vehuntur, vel ob similem aliquam occasionem bubones contrahunt. videntur præsci medici non omnino inter se in ratione eos curandi concordēs esse Galenus enim 13. meth. cap. 5. nulla repellentium facta mentione, nisi corpus plenum, aut

scatens

scatens vitiosis fuerit succis, nam statim à corporis procuratione essent sumenda initia curationis, consulit primum illis esse agendum, quæ possunt dolorem sedare, cum inde præstita sit inflammationi occasio. Præcipit ergo vniuersum membrum dolens calefacientibus & humectantibus medicamentis esse fouendum. atque adeo etiam glandulam illam, quæ inflammatione tentari cœpit. Vnde instituit, vt hapso lanæ ex oleo calido madefacto membrum vniuersum inuoluatur, lanaque itidem prius oleo calido demersa foueatur. post principium autem, cum & tumor membri cœperit subsidere, & dolor mitescere, adijci aliquid salis voluit ad digestionem fluxæ materiæ. Interim verò vlcus & ipsum curandum medicamentis, quæ exiccent quidem, sed vim etiam concoquendi habeant, & maturandi cum leui aliqua astrictione quanta satis sit roborandæ particulæ. Quare laudat medicamentum id quod Terrapharmacum appellatur, si rosaceo fuerit dissolutum, ex linamento autem appositum: vel illud etiã quod Macedonicum nuncupatur, eodem modo paratum. vt tamen supra illud medicamentum addatur cataplasma ex farina hordei vel tritici, vel vtriusque commixtis aqua que & exiguo oleo, deferuescente autem inflammatione, sensim à mitigantibus medicamentis ad digerentia transeundum. Vnde & oleo quo & inflammatio &

vniuersum membrum fouebatur aliquantu-
 lum sal erit addendum, mitigatorio autem ca-
 tapla smati non nihil mellis erit immiscendū,
 & triticea farina detrahenda, relicta sola hor-
 deacea, semperque plus mellis addendum, at-
 que semper ad digerentia magis transeundū
 Sed quatenus ad rationem vsus pertinet, hoc
 addit Galenus quod in curandis bubonibus,
 præsertim si fuerint dolorosi, vtemur medica-
 mentis mollibus & teneris, qualia sunt quæ
 emmota à Græcis medicis dicebantur, quib.
 per linimenta vti solemus, quia ab illis, quæ
 duriora sunt, qualia quæ antiqui emplastra
 nuncupabant, læduntur irritanturque denuo
 inflammationes. ex quibus satis apparet, Ga-
 lenum alia omnino putasse repellentia à ra-
 tione curandi inflammationes glandosarum
 partium. Paulus tamen suæ medicinæ libro
 cui videtur subscripsisse Auicenna cap. de al-
 toym. qui & propterea non caruit reprehen-
 sione, quia ratione curationis, quam Paulus
 simplici buboni, qui à manifesta causa vt ab
 vlcere, vel ab aliquo dolore habet occasio-
 nem, accommodauit, ipse ad bubonem pesti-
 lentem & malignum transtulit. Sensere ergo
 hi bubones esse repellentibus inter initia cu-
 randos, sicuti & reliquas inflammations, mi-
 hi que magis ratio Galeni probatur, & vide-
 tur tutior, neque de medicamentis, quæ his tu-
 moribus

moribus curandis accommodata sunt; longio-
 rem sermonem habebimus, quia alioquin ea-
 d m sunt, quibus & aliæ inflammationes cu-
 rari solent per digestionem, aut suppuratio-
 nem. Quare iam sermo conuertendus est ad
 rationem medicamentorum exponendam,
 quibus apte carbunculi curari possint, quo-
 rum generalem methodum 14. methodi ca-
 pite decimo Galenus nobis descriptum reli-
 quit. Et cum non vnam & simplicem naturã
 habeat carbunculus, nam vel statim à princi-
 pio, vt paulò ante dicebamus, & si inflamma-
 tio inceperit, degenerat tamen in crustosum
 vlcus, & valde malignum, vicinæ verò & cir-
 cunstantes vlceri partes inflammatione & il-
 la feruentissima tentantur, vt ferè exuratur in
 ea sanguis. Vnde & rubor quo suffusæ sunt
 cum liuore est. Quamuis Auicenna maligni-
 tatem maiorem, vel minorem in carbunculis
 ex colore discreuerit. Ait enim, si statim ru-
 beat carbunculus, moxque in luteum ferè co-
 lorem degeneret, minoris malitiæ erit: sin au-
 tem liuescat & nigrescat exquisitus erit carbũ-
 culus, & longe malignior, nam in priori assa-
 tur quidem sanguis, nondum tamen in atram-
 bilem vertitur, sed potius naturam adhuc fla-
 uæ bilis retinet: in altero iam vertitur in atrã
 bilem deterrimum humorem. Cum itaque ex
 humore facto crassiori per assationem fiant

carbunculi, & eo omnino vitioso & malo, id eò omnes in hoc consensere, à repellentibus abstinendum esse, & id duplici de causa: primum quia humor præ sua crassitie minimè repellentibus cedit, vnde nihil proficies: præterea si etiam esses profecturus, ratione malignitatis non est attentanda repulsio. nam non poterit malus humor repulsus non asferre maiorem labem recurrens ad interna viscera.

Quare in primis inter initia curationis, cum semper ferè adiunctam habeat febrem, & eam etiam plerunque malam, necessaria erit primum procuratio vniuersi corporis, etsi in aliquo morbo opus videatur esse missione sanguinis, si nihil quidem adsit, quod illi possit obstare, in hoc maximè necessaria est, nec modo illa opus est, sed & liberalissima & copiosissima: ita vt vsque ad animi deliquium detrahi sanguinem Galenus consuluerit. extremis enim morbis opportuna sunt extrema remedia, & sicubi locum habet sententia Galeni i. aph. com. 23. descripta, vbi ait, nullum se in febre ardentissima, in maxima inflammatione, & in vehementissimo dolore reperisse magis præsentaneum remedium, quàm sit sanguinis detractio ad animi vsque deliquium. In hoc maximè affectu, si vires id patiantur, locum habet, cum & maxima sit inflammatiō, & maxima febris, & vehemens dolor: sed & hæc

hæc quasi *πάρεργα* dimittamus in præsentia;
 & particulatim de illis loquamur remedijs,
 quæ topica possunt communi quadam ratio-
 ne appellari. Non modo autem Galenus de-
 testatur usum eorum, quæ repellunt, utpote
 quæ præter repulsionem constipent astringē-
 do & refrigerando humorem crassum in eo
 loco impactum, ut potius affectam partē præ-
 cidendam consuluerit multis incisionib. ad-
 ducto scalpello profundius, & id propter cras-
 sitiem humoris, ut euacuata eius parte aliqua
 reliquam facilius diffusetur & possit melius à
 natura administrari. Sed quia nō simplici na-
 tura constat is morbus, sed multiplici & com-
 posita, ideo neque vna est & simplex ratio me-
 dicamentorum, quæ requiruntur ad curatio-
 nem. Compositus enim est affectus ex ulcere,
 & eo quidem maligno admodum, multam re-
 ferens ex putredine malignitatem, & præte-
 rea ex circumstantium partium inflammatio-
 ne, & ea valde maligna. Vnde Galenus & ab
 hoc eodem affectu aliena omnino esse putat
 ea quæ puri inouendo sunt, aut vim conco-
 quendi habent, utpote quæ putredinem fo-
 uere, & augere possint, cum potius omnino
 sit procurandum, ut arceatur, aut tollatur pu-
 tredo. Et quamuis posteriores Galeno, ut
 Paulus & Auicenna aliqua medicamenta ad
 carbunculos maturandos & aperiendos de-

scripserint, sicuti est hoc. conficitur enim cataplasma ex ficibus fermentoque & sale. alij verò conficiunt cataplasma ex vitellis ouorum & sale. alij verò ex melle, triticea farina & sale & ouorum vitellis. In his tamen duo consideranda sunt, vnum quod ad naturam morbi pertinet, aliud verò ad naturam ipsius medicamenti. Ad naturam morbi hoc attinet, quòd non est par in omnibus carbunculis ratio malignitatis. Nam cum ex assatione sanguinis confluentis ad excitandum carbunculum accidat vniuersa malignitas in hoc affectu, exustus enim conuertitur in atram bilem pessimum sane humorem. Assationis verò non est par ratio in omnibus, quod & colores ostendunt, nam crusta quæ tandem carbunculo in ducitur aliquando aliquantulum ad flauum vergit, interdum cineritium colorem refert, interdum verò omnino atrum & lucens perinde vt bitumen. ita & circumstantes partes quæ inflammatione tentantur & rubent, interdum rubedinem habent cum quadam flauitie, interdum intermixta nigritie perinde, ac si aliquid nigri atramenti multo rubro esset intermixtum. Vnde pro varia ratione & veluti mensura malignitatis quam præ se fert affectus, ita varia etiam medicamentorum ratione tractandus est locus affectus. Nam si exquiritus sit carbunculus, et nigricans, neq; speranda neq;

da neq; tentanda est suppuratio, quia potius corruptio & putrefactio sequutura est, quam maturatio vel suppuratio, quod præsertim respexit Galenus. sed illis medicamentis potius erit agendum, quæ apta sunt putredini & depascentibus vlceribus curandis: sin autem nõ tanta videatur assatio inualuisse tantaq; malignitas, quin maturatio sit desperanda, eã tentare prædictis, vel alijs istis similibus medicamentis, possumus. Deinde verò & naturam medicamenti quo sumus vsuri diligenter & ipsa est consideranda. Nam cum omnino carbunculi omnes sunt maligni, & nullus, cum ex affato sanguine ortum habeat, malignitatis est expers: possumus quidem in prima differetia carbunculorum maturantibus & suppurantibus vti, cum in ea non sit tanta malignitas, neque tanta peruciatia. Verum quia neque ipsa est expers insignis malignitatis, & prona vt per corruptionem & putredinem ad maiorem malignitatem perueniat, aliam suppurantium vel maturantium medicamentorum rationem desiderat. Vnde si primum quod descripsimus medicamentum velimus examinare, quod fit ex caricis fermento & sale, non minorem vim habet digerendi, nihil enim nõ digerit in eo, sed & vim ex fermento attrahendi habet, & aliquam quidem concoquendi, maiorem tamen digerendi & aliquam desic-

candi ex sale, præsertim verò humiditate
 extraneam, quæ mater, vt est in prouerbio, pu-
 trefactionis est. Vnde maximè à putrefactio-
 ne illæsas res seruare solet, maior autem v-
 concoquendi & pus mouendi est in caricis: a-
 lia verò, tum digerendi causa vitiosos superua-
 cuos humores cõfluentes ad affectum locum
 ne putrefactionem illius partis foueant: alia
 vt prohibeant vltèrius putredinem progredi:
 alia vt malignas materias foras attrahant, ap-
 ponuntur. Eadem ferè ratione & alterum cõ-
 fectum est è triticea farina, melle & sale. triti-
 cea enim farina maturat, & pus mouere po-
 test: mel digerit & siccat, à putredine quæ tue-
 tur: luteum oui maturat & ipsum concoquit-
 que & dolorem lenit. facilius est & simplicius
 eodem tamen spectat, quod ex vitellis ouorũ
 fit & sale. Vnde omnes tandem secus in curan-
 dis carbunculis ac alijs tumoribus suppura-
 tionem & maturationem eorum procurant.
 Cum verò multa & exquisita malignitas ap-
 parer, quæ ex liuido, aut nigro colore, multo
 feruore & vehemèti dolore cognoscenda est,
 omnes in hoc Galenũ sequuntur, qui acrib. &
 valentissimè exiccantib. medicamentis cura-
 tionem aggrediuntur, eisdem nempe, quibus
 curari diximus vlcera putrida & depalcentia:
 ita vt ad illa fiat interdum accessus, quæ vren-
 di & crustam, perinde vt ignis, inducèdi vim
 habent

habent. Vnde & Andronis pastilli, & Passio-
 nis, & Polyidæ ab omnibus tanquam aptissi-
 ma huic negotio medicamenta referuntur, si
 diluti & triti ex vino dulci, vel sapa, si carea-
 mus dulci vino, ad fordium crassitudinem in-
 terdum, vt secundo ad Glauconem monet Gra-
 lenus, succo plantaginis, si vehemens admo-
 dum fuerit inflammatio, & linamentis exce-
 pta vlceri apponantur. In presentia, vt & supe-
 rius diximus, Andronis pastilli parantur pas-
 sim à seplasiarijs. Nostri autem chirurgi in fre-
 quentiori vsu habent vnguentum quod Ægy-
 ptiacum appellari diximus. Interdum tamen
 adeo sæuit vis morbi, vt cogantur vrentibus
 vti medicamentis, quæ caustica, vel cauteria
 dicuntur, vt quæ ex atramento futorio, vel ex
 chalcitide, vel misy, vel id genus alijs, vel eo
 quod capitellum vulgo appellant: satis facile
 & lene medicamentum id est, quod præcipi-
 tatum dicitur. Quandoq; verò adeo sæuit ma-
 lum, vt candenti ferro sit neccesse locum inure-
 re, & ita demoliri vniuersam morbi maligni-
 tatem. Sunt qui symphytum, consolidam ma-
 iorem nostri appellât, miris in hac re laudib,
 efferât, si inter duos lapides teratur, & postea
 tanquam cataplasma carbunculo apponatur.
 aiunt enim mirificè intra diem vnum carbu-
 culum quasi interfectum sanare, vt nulla de-
 inde alia sit opus curatione, præter illâ quam

cætera requirunt vlcera. alij etiam mira de scabiōsa narrant. aiunt enim quod commanducata, vel pota ex vino internos tumores ad exteriora protusos discutit. Sed ad Galenum redeamus: ipse quinto de compositione medicamentorum secundum genera capite 15, confuluit, vt superaddamus carbunculis cataplasma factum ex erui farina & oxymelite, quod cataplasma omnibus putrescentibus vlceribus perquam commodum est. Paulus verò cui & Auicenna subscripsit, plurimum ad carbunculos radicitus diuellendos & dirimendos ab adiacentibus partibus laudauit cataplasma factum ex malo punico: verum hic alij quantisper consistendum est, & nonnulla eorum sunt in memoriam reuocanda, quæ prius fuere exposita. Diximus autem neque suppurantia neque repellentia Galeno probari, priora quidem propter putredinem, hæc autem ne recurrens malignus humor maius negotium internis visceribus facessat, & sicuti primum præceptum nonnulli posteriores moderari, vt paulò antea ostendimus, voluere, ita Galenus in hoc altero noluit rem ita ad viuum refecari, vt putemus non esse aliquantisper refrenandum impetum maligni humoris fluentis: immo moderandam esse fluxionem dummodo id fiat his medicamentis, quæ modestè quidem, non adeo

valenter tamen repellant, quæque coniunctam vim discutiendi habeant. Nam dum non ita præceptum fertur in aliquam particulam mala fluxio, dumque vi medicamenti aliqua pars discutitur, facilius deinde reliquum à natura administratur. Vnde tum 14. meth. tum verò 5. de compositione medicamentorum secundum gen. iniungit, vt cataplasmata non quidem vlcera partibus (nam diximus iam qualia vlcera partes requirunt,) sed circumpositis partibus imponantur, quæ pariter refrigerare repellereque, sed modeste, possint, non minus autem digerere: eiusmodi verò cataplasmata sunt, quæ ex plantagine, vel ex lente cocta, addita medulla panis triticeï ex clybano cocti, confecti ex farina non multum à furfuribus purgata, qui que non multum fermenti acceperit, vt si accipiamus medullæ panis, foliorum plantaginis, vel lenticulæ coctorum singulorum tantundem, coquantur simul, terantur, & fiat cataplasma. Auicenna & gallas addidit, & medicamentum hoc passim appellatur emplastrum de arnoglossa. Sed & monet idem Auicen. cataplasma partibus circumstantibus illiniendum, simile illis, quæ defensua vnguenta à iunioribus diximus appellari, quale esset illud quod ab ipso describitur, & fit ex armena bolo, oleo rosaceo myrtinoque & aceto mixtis, quod qui-

dem insigniter refrigerare potest & astringere, parum autem digerere. Nonnulli quidem credunt Auicennæ scopum in his esse, obstare, quo minus materia vitiosa, quæ defluxit ad affectum locum, recurrat intrò. Sed hoc mihi videtur omnino esse à ratione alienum, quia ad eius repulsionem magis faciunt, quàm quòd obstant. Auicenna verò satis aperte exponit qui fuerit eius scopus. nimirum defendere vicinas & circūiacentes partes, ne ad eas vlcus & putredo serpat. mihi verò si his esset vtendum, magis Gal. cataplasmata probarentur. nimia enim vis repellendi in hoc Auicennæ medicamento videtur. & non caret periculo in his repulsio insignis, præter id quod modicam & ferè nullam vim digerentem habet. Paulus verò cui & Auicenna subscripsit, plurimum ad carbunculos diuellendos & dirimendos ab adiectis partibus laudauit cataplasma ex malo punico acido prius minutatim conciso, moxque ex aceto donec incaluerit excocto, deindeque triti & leuigati, si linteo exceptum carbunculo apponatur, & vbi siccescat aceto iterum humectetur. Idem verò Paulus item & Auicen. quod tamen ex Dioscoride descriptum est, laudant interiorem iuglandis nucleum ad maturandos & rumpendos carbunculos, præsertim si sit vetus: quauis sit etiam vtilis vsus non veteris. Dioscorid. verò

verò consulit vt commanducata carbunculis imponatur. Sed de his satis abundè sumus: ad alios tumores frigidiores orationem transferamus.

De curandis frigidis tumoribus, primumq; de tumore molli, laxoq; qui œdema à Græcis dictus est.

Caput XXIII.

OEdema generale nomen erat Hippocratis tempestate, quod sicuti testatur Galen. tum alibi, tum vel maximè 4. lib. commentariorum in sextum epid. com. 1. significabat omnes, qui præter naturam in corpore humano extuberabant tumores. posteriores verò generale hoc vocabulum, ad vnam diffinitam tumorum differentiam limitarunt, qui frigidi laxique & molles sunt, & à pituitoso succo ortum habent, non tamen à quocunque. Sed ab humido tenui & ferè flatulento. Nam cum duplex sit pituita, si eius differentias à ratione substantiæ spectemus: altera enim crassa & lenta, & ab hac duriores tumores, qui scirrhi dicuntur, solent excitari, altera verò tenuis humidaque & flatulenta, & hæc est vnde fiunt œdemata. Possunt autem istiusmodi laxi tumores in omnibus partibus attolli, in habitu vniuersi corporis: præsertim

verò in manibus pedibusque, brachijs & cruribus, utpote quæ à fonte caloris sint remotiora, & præterea magis exanguia. Et cum cachexiæ, vel malo corporis habitui sit familiaris eiusmodi tumor, plerunque ille in pedibus & circa crura, deinde in manibus, mox et in facie sub oculis solet apparere. rarissimè autem, vel etiam nunquam, si vera est Galeni sententia, quam 4. de præfaga. ex puls. cap. 4. literis prodidit, in iocinore vel intra thoracem oriri potest. Ratio verò quam istius rei ipse affert, est quod thoracis substãtia compactior est, quàm ut possit pituitammittere: iecur verò præter id, quod ex densiori sanguine cõcretum est, habet etiam ingentiam facultatem qua potenter possit pituitam transmutare, præsertim tenuem, nam crassa & lenta non ita facilè transmutatur. Vnde non est iecurita à scirrhis, sicut ab œdemate tutum. Quo loco nõ possumus id præterire (licet mihi hæc obiter dicere) quod hinc potest depromi validum argumentum contra illos, qui naturalem pituitam in ventriculo generari aiunt, & id ex Galeni sententia. Nam si propterea, aut omnino nequit œdema in iecinore oriri, quia vim habet insitam, ut possit pituitam transmutare, & nequeat pituita in ventriculo genita digeri per venas in habitum corporis ad alendas particulas, sicut & sanguis et alij humores

alunt,

alunt, nisi per iecur transeat, in quo cum sit in-
fita vis ipsam transmutandi in sanguinem,
quo modo fieri poterit, quod in sanguinem
antequam pertranseat, vertatur: sed de his a-
liàs. Cognoscitur verò hoc tumorum genus
hoc præsertim argumento, quòd si prematur
digitis, locus qui premitur, cedit digitis reli-
cto digiti quodam quasi vestigio & fouea im-
pressa in loco qui premebatur. Solent autem,
vt idem Galen. 2. libr. artis ad Glauc. cap. 3. &
14. meth. cap. 4. ait, œdemata nonnunquam
spontè & per se oriri. Interdum verò alijs mor-
bis succedere, præsertim verò illis, qui labo-
rantem ad malum corporis habitum deduce-
re consueuere, quemadmodum aqua inter cu-
tem, tabes, asthmata, & id genus alia. In his
etenim solent tandem pedes manusque intum-
escere, sed interdum in locis vlcerebus cir-
cumstantibus, solent œdemata attolli. His ita
expositis non est difficile scopos, & indicatio-
nes desumere, quæ nobis rationem vsus & cõ-
fectionis medicamentorum ostendant qui-
bus sint curanda œdemata. Et primùm qui-
dem, cum, vt nuper diximus, illa interdum
spontaneum ortum habeant, nonnunquam
verò alios morbos sequantur: quando alijs
morbis succedunt, non aliam curandi ratio-
nem requirunt, nisi illam qua curandi sunt
morbi quos sequuntur, aut saltem alioquin

curari nequeunt, nisi curatis illis. Quamuis aliquantisper interdum, si adeo excrescant, vt nimis molesta sint, reprimi & mitigari non nihil possint. Quando verò spontaneum ortum habent, id imprimis considerandum est, quòd plerunque, si non semper, materia vnde excitantur, non intumescente loco genita est, sed aliunde eò fertur confluitque, & propterea statim duplex insurgit indicatio: altera quidem & prior, vt fluxio istius aquosæ materiæ inhibeatur: altera verò, vt quæ iam confluit & in tumorem attollit particulam, deficcetur & digeratur. Vnde quatenus ad eam œdemata, quæ alios morbos concomitantur, præsertim verò eos deterrimos, docuit Galenus 14. metho. perfricare tumentem locum aut oxyrrhodino addito sale, aut oleo addito sale: in oxyrrhodino quidem maior aliquanto est repellendi, & refrigerandi facultas, sed & deficcandi, tum ratione salis, tum etiam acetii: digerit verò oleum. In oleo verò & sale vis maior digerendi, non minor exiccandi, & aliqua ex sale astringendi, & subinde repellendi. At verò si sit œdematis spontaneus ortus, vbique Galenus dissoluere nititur, partim medicamentis, partim ope manuum, atque etiam repellere prohibereq; fluxionem, his quidem medicamentis, posca primûm, vel vt Græci loquuntur oxycrato: immixto
nempe

hempe tanto aceto aquæ, quantum immisce-
retur si bibenda potio, quæ non ingrata esse
futura, pararetur, refrigerando enim reprimere
fluxionem potest: acetum verò desiccet, his
autem madefacta spongia tumentis loco ap-
ponenda & alliganda fascia, eo modo quo de-
ligari solent artus cum fracta sunt ossa: sum-
pto nempe deligationis initio ab inferiori par-
te, vbi & strictior fit deligatio, semperque la-
xior, quo magis ascendit. Oportet autem vt
spongia noua sit, quæ in alios vsus non vene-
rit, & id quia maiorem seruat ficcandi vim,
tum ex natura sua, tum verò ex ea, quam se-
cum ex mari attulit. Quod si nulla noua spon-
gia adsit, oportet veteri vim exiccandi adde-
re, illam lauando aut lixiuio, aut aqua mari-
na, aut in qua nitrum, vel aphronitum fue-
rit inspersum. Medicamenta itaque hæc im-
primis vim desiccandi habent, aliquam etiam
alstringendi: deligatio verò, dum strictior ab
inferioribus partibus, laxior ad superiora fit, re-
pellit quidem fluxionem, & alstringendo non
parum facit ad expressionem & discussionem
stulentæ partis illius pituitæ. sed si valentio-
ri medicamento videatur esse opus, consulit
parum quidpiam aluminis addendum esse.
Quod si diuturnior euaserit affectus & sub-
inde difficilior, valentioribus medicamentis
rem aggredi oportet dummodo mixtas ha-

beant facultates, tam astringendi cogendiq̄,
quàm digerendi. & inter alia medicamenta
huic officio apta Galenus non patum laudat
suum illud medicamentum, quod diachal-
citeos appellari diximus, à nostris autem iu-
nioribus diapalma: cuiusque mentio supe-
rius à nobis facta est. Inueterascentia autem
& pertinacia œdemata, vt ipse 2. ad Glaucon,
testatus est, solis desiccantibus & discutien-
tibus curare solitus est, spongiam nouam li-
xiuio madentem apponens, ac subinde deli-
gans quo modo paulò antè dicebamus, illito
tamen prius loco oleo, quod valentius reddi-
tur, vt prius monuimus, sale. Idem ferè præ-
staret aqua marina & thermarum aquæ; in
quib. esset vis digerendi, attenuandi & discu-
tiendi, vt sunt nostræ Patauinæ ferè omnes,
& Porretanæ, Viterbienses, & quæ Corsenæ
scaturiunt, Burnensesq̄; apud Rheticos mon-
tes, & id genus omnes aliæ sunt, vt quæ Pate-
olis habentur. Sed de œdemate hæc satis es-
se possunt.

*De medicamentis aptis ad curandos tumo-
res flatuosos.*

Caput XXIII.

CVum œdemate, vt antea dicebamus, a-
liquam affinitatem habet tumores qui
à flatuoso spiritu excitantur, quos Græ-
ci εἰσ-

ci *εμφυσηματα* Latini inflationes appellauerunt:
 iuniores verò qui Auicena. & Arabes sequuti
 sunt, apostemata ventosa. Ab œdemate autem
 differunt, quia illius causa est pituita tenuis
 & aqua, cum flatu permixta. Inflationes verò
 à crassiori pituita in flatum crassum conuersa
 ortum habent, qui postea in aliquo spacio con-
 clusus & comprehensus, locum in tumorem
 attollit. Vnde eiusmodi tumor comprimē-
 tibus digitis renittitur, vt illis remotis nul-
 lum ibi vestigium, nulla fossula, vt in œdema-
 te, relinquatur. Solent autem eiusmodi ven-
 tosi tumores attolli in locis prius contusis, &
 duplicem modum habent. Interdum enim
 flatus contentus est in aliquo ampliori spa-
 cio, quod densiori aliqua membrana, vel cuti
 contegitur, nisi enim densior sit particula, fla-
 tum nequit continere, vnde vel statim sub cu-
 te attolluntur id genus inflationes, vel circa ar-
 ticulos, nempe sub membranis quæ periostia
 dicuntur, quibus obducta sunt ossa, vel illis
 quæ perinde sunt, vt tunicæ musculorum,
 aut in articularum spacijs. In ipsis quoq; in-
 ternis visceribus, sub eorum membranis, in
 spacio item ventriculi. Præterea verò in eo
 spacio, quo naturalia viscera, intestina nempe
 ventriculusq; & id genus alia concluduntur.
 præterea & in scroto sæpe comprehenso fla-
 tulento spiritu vidi excitatas inflationes. In-

terdum verò, dispersus est flatus per angustos meatus, atq; subinde per substantiam membri. Vnde aliquos nosnunquam videmus præsertim in artubus similes illis excitatos tumores, qui œdemata primo aspectu videbantur, dum tamen locus digitis premebatur, nullū sub digitis relinquebatur vestigium, aut in œdemate, quia solus ibi erat flatulētus spiritus. Quando autem in ampliori spacio contentus est spiritus, si locus percutiatur, sonitum perinde vt tympanum, quod percutitur, reddere solet. Id verò clarius percipitur, cum ventriculus, aut spacium inferioris ventris intra abdomen inflantur. Solet autem id genus tumoris circa artus imprimis excitari, cum ex plaga & contusione fuerint malè affecti: præsertim autem, vt Auicenna monuit, circa genua. Nam & supra patelam genu, & circa ipsum articulum insignes hos tumores flatuosos sæpe elatos vidi, quandoque etiam in contrusionibus & plagis capitis obseruavi excitatos similes tumores, qui decerepere, vel eos etiam chirurgos, qui non erant obscuri nominis. Quo loco & id maximè est animaduertendum, quod & Auicenna videtur insinuare, & eius etiam expositores monent. Illud autem est, quod tumores hi ventosi aliquando dum vtraque manu tractantur & premuntur alternatim inundant, vt quasi fluctuare interius materia perinde

inde videatur, ut pus in suppuratis abscessibus
 quando maturuere. Vnde sæpe non aduertenti
 chirurgi ad naturam horum tumorum, ac pu-
 tantes esse suppuratum abscessum, ad incisionem
 deuenere, cum ingenti suo dedecore, &
 non paruo incommodo ægrotantium, inci-
 so enim loco, nihil præter flatum exiit, & vl-
 cus deinde satis molestum successit. Ego
 dum Venetijs facerem medicinam, sæpe id
 contigisse vidi. Quandoque enim accersitus
 ad consulendum cuidam nobili puero, qui ac-
 ceperat ictum ex allisione capitis ad parie-
 tem, dum fugeret præceptoris flagellum, cu-
 ius rei cum nulla esset cura habita, lotum de
 more eodem die illi fuit caput, & ad solem ex-
 iccatum, & dum tractaretur caput & secun-
 dum contusum locum doleret, aspicientes fa-
 miliares deprehendere in tumorem insignem
 elatam cutem capitis, accersunt autem chirur-
 gum, qui tumorem tractans, & ipsum mol-
 lem reperiens, in quo percipiebat quandam
 veluti inundationem, statimque putauit ex
 contusione excitatum fuisse fluxionem hu-
 morum, ac subinde tumorem præter naturam
 excreuisse, qui deinde suppuratus fuerit in
 abscessum conuersus, volebatque ad acto cul-
 tello locum rescindere ut pus excerneretur.
 Ego verò rem diligenter existimans, cum ani-
 maduertissem nulla fuisse relata symptomata

ra quæ indicarent puris generationem sicut
 par erat in insigni eo tumore, si fuisset suppu-
 ratus, obstiti quo minus fieret incisio, & vsi
 emplastris attenuantibus & discutientib. fla-
 tum crassiorein, curauimus affectum. Alias
 etiam acerfitus vt videré mulierem senem et
 religiosam, quæ ex casu & contusione vulnus
 in capite acceperat, cui in loco vicino vulnere
 in syncipite excreuerat similis tumor, cumq;
 chirurgus omni nixu instaret, vt incideretur,
 putabat enim inflammationem ex affluxu hu-
 morum excitatam ad suppurationem fuisse
 conuersam, quem vix ab incisione potui con-
 tinere, continui tamen, & vsus emplastris dis-
 cutientibus, quamuis aliquantis per difficilé
 se ad discussionem exhibuerit primûm tu-
 mor, paulò post tamen celsit, statimque ferè
 vbi aliquantulum valentioribus medicamen-
 tis fuimus vsi, euauit tumor, moxq; aptis re-
 medijs & vlcus fuit curatum. Hæc voluimus
 ascribere, vt iuniores cautiore fierent in his,
 nam nos hæc non consummatis scribimus.
 Sed iam ad rationem curationis horum tumo-
 rum orationem conuertamus. Cum ergo hi
 tumores tum ob dësitatem partis in qua con-
 tinetur flatus, excitentur, tum verò à crassitie
 ipsius flatus, ab hac imprimis petendæ sunt
 indicationes, scopos nobis ostendentes, quos
 ad compositionem medicamentorum, quib.
 fit

sit flatus in tumore comprehensus facile dis-
 cutiendus, spectare oportet. Nam hinc etiam pri-
 ma indicatio est vacuationis indicatio, nem-
 pe ut flatus, quo repleta particula tumet, vacu-
 etur, neque in hoc ulterius alioquin, cum res
 sit clarissima, immorabimur: sed scopos quos
 spectare oportet particulatim in illius mate-
 riæ vacuatione, inuestigabimus, ut ex metho-
 do hæc rem tractemus. In his autem duo sunt
 consideranda, primum quæ sit causa cur intu-
 merit locus præ flatu, ut ea ablata detume-
 scat, deinde verò, quia, ut diximus, plerunque
 sequuntur hi tumores plagam & contusionem
 acceptam in articulis, vel musculis, vel mem-
 branis, quæ particule sunt insigni etiam sen-
 su interdum præditæ: unde quandoq; his tu-
 moribus solent dolores assidere, qui possunt
 excitata humorum fluxione, esse in causa cur
 succedunt inflammationes: quibus & prospici-
 cere medicum oportebit, qui curationi horum
 tumorum præfuturus est. Sed de causis pri-
 mum agamus, neque tamen tempus contere-
 mus in exponenda communi causa generatio-
 nis flatuum, quæ est calor factus imbecillior,
 quam ut materiam possit omnino superare et
 rarefactum digerere, sed rarefacit quidem & in-
 crassam flatulentamq; exhalationem conuer-
 tit. Verum de illis dicamus, quæ id præstant,
 ut flatus detineatur in vno loco, ne inde efflu-

ens ad exitum permeet, harum enim causarum cognitio ad instituendam rationem istius curationis non parum proderit. Vnde duplex est huiusce rei causa: altera crassitudo exhalationis, altera densitudo particulæ, in qua exhalatio inclusa est, quæ si quis rectè animaduertent, facillè cognoscet duos statim inde scopos emergere, nempe quod & attenuanda sit ea flatuosa materia, & quod locus in quo comprehensa continetur, sit rarior reddendus. hæc autem præstare possunt illa, quæ calida sunt, cum tenuitate partium. calefacientia ergo medicamenta, & extenuantia huic negotio erunt accommodata, nec hoc loco in his exponendis diutius immorabimur, quæ toties fuere explanata: nempe ad statum vniuersi corporis anteaquam particulatim hæc medicamenta localia tractentur semper esse respiciendum. Nam si plenum sit eorum, & multis vel vitiosis scatens humoribus, qui fomentum possint laboranti loco subministrare, necessarium erit prius aggredi vniuersi corporis procurationem, si scilicet sit curatio successura. Sed cum hæc non pertineant ad præsens institutum, redeamus vnde diuertimus, sed hoc posito, quòd ea sint accommodata medicamenta his scopis, quæ calida sunt & partium tenuium: hæc siquidem & particulam laxare rarioremque reddere possunt,

& præ-

& præterea flatum extenuatum discutere. Et quia horum copiosa est sylua, de aliquibus, utpote quæ tanquam magis præcipua & prisca, & his nostris temporibus semper in maiori usu fuere, agemus. Inflationi itaque ventris præsertim inferioris tanquam accommodata medicamenta à Paulo Auicennaque proposita sunt olea, quæ sint calida cum partium tenuitate, qualia sunt chamæmelinû, anethinum, rutaceum, quibus si inferbuerint semina ea quæ discussoria facultate polleant, ut sunt semina apij, fœniculi, anisi, caros, amij, cumini, & id genus multa alia, efficacius erit medicamentum: posset pari ratione imponi aliquid piperis, vel cinamomi, vel alterius cuiuscunq; aromatis, & radices, ut iridis: præterea & lachrymæ, ut opoponax, ammoniacum, castorium: ex herbis verò pulegium, calamentum, hyssopum & sexcenta alia istius naturæ. Meminere autem illi iidem & cucurbitule maioris sine vlla cutis præcisione, quæ ex copiosiori igne affigatur loco. Quod remediû tanquam efficacissimum ab antiquis medicis semper est habitû, ad euellendos è profundis partibus & discutiendos crassiores flatus. Eiusmodi verò flatulentos tumores, qui circa articulos & in membranis musculos & ossa contingunt, solent attolli, præsertim verò ubi plaga & contusio præcesserit, quandâ curationis ratio

nem habent ab hac non nihil euariantem, præcipue verò, si eorum sit comes dolor. vbi enim dolor ex contusis musculis sit concitatus, mitigandus erit in primis: ne inde excitata fluxio accersat inflammationem: erit ergo princeps scopus doloris mitigatio, quæ medicamenta requirit, in quibus sit mixta facultas ex concoquente digerenteq; & modicè astringente. nam si astrictionis sint omnia expertia, facile in causa erunt, ait Galen. cur incitentur vel augeantur inflammationes, maximè verò si corpus, vel etiam bonis succis sit refertum: vnde quo maior fuerit dolor, eò magis erit mitigantibus opus. Laudat autem inter initia Galenus, si paretur medicamentum ex sapa & vino, vt exempli causa, si sapa & vini singulorum vncias sex acceperimus, illis autem aceti vnciam addiderimus, & olei dulcis & maturi vncias quatuor, quæ optima mixta & tepefacta ex lana non lota, quam vulgò succidam vocant, excepta loco tumentis sunt imponenda. Vinum verò oportet vt austerrum sit ratione astrictionis, vt per ipsum fiat repulsio, & aliqua digestio, quibus etiam vtrisque facultatibus præditum est acetum. Concoquunt autem sapa & oleum, quamuis non nihil digerant & laxent. Vbi verò dolor mitescat, paulatim his ea commiscenda sunt, quæ maiorè vim discutiendi habeant; lixiuium nē

pe &

pe & acerū, & quò magis recesserit indicatio ab ipso dolore, eò magis de cōcoquētib. & mitigantibus detrahemus. Plus verò digerentibus & discutiētibus addemus: vt solo vtamur lixiuio & aceto, cum nulla erit mitigandi doloris ratio, quamuis donec fluxio timenda est nunquam à vini austeri mixtura sit continendum. Huc etiam spectare possunt, thermæ naturales, præsertim quæ sulphureæ nitrosæque sunt & bituminosæ. Præterea verò & estuaria illa, vel foueæ calidiores, quæ in his locis, vbi thermæ sunt, reperiuntur, à quibus fumus calidus effertur, vbi maxima vis discutiendi & desiccandi, sed & falsæ aquæ, vel marinæ immixto aceto insignem in his vim discutiendi habere possunt. Hic autem consistendum est, quatenus ad hoc tumorum genus pertinere possunt, & ad aliud genus transeundum frigidorum quidem tumorum: duriorum autem vtpote quia à lenta & crassa pituita indurata, vel ab humore melancholico ortum habent.

*De scirrhis exquisitis & non exquisitis per
medicamenta curandis.*

Caput XXV.

Scirrhum Græci durum tumorem excitatum à crasso succo, siue illa crassa & lenta sit pituita, siue melancholicus succus, qui

veluti fex sanguinis est, & naturalis melancholia à iunioribus solita est appellari, aut ex utriusque miscella. est autem tumor is sine rubore, caloreque atque sine dolore, quibus inditijs ab inflammatione discernitur, interdū verò & sine vlllo etiam sensu est. Nam duæ horum tumorum differentiæ reperiuntur. alteram quidem scirrhum exquisitum appellauere medici, quoniam talis dicitur, cum eo progressa est res, vt penitus sit expertus cuiuscunq; sensus: ille autem qui adhuc aliquem sensum obtinet, licet non admodum insignem illum habeat, non exquisitus scirrhus dici solet. aliqui scirrhum non exquisitum appellant illū, qui ab humore melancholico ortum habet, exquisitum verò à pituita crassa. Galenus tamen has differentias non distinxit nisi penes vim sentiendi seruata, aut ablatam. Inter scirrhos autem, qui à crassiori pituita, qui que à melancholico humore ortum habent, hanc Galenus differentiam posuisse videtur, quòd qui ab humore melancholico fiunt, affinitatē multam cum cancro habent, & in eum tantā propensioem, vt tandem si diuturniores fiāt, sicut in libro de atrabile cap. quarto, & decimo quarto methodi capite decimonono ait, in cancrum desinant, vnde & cancrum esse hunc scirrhum 5. de facul. sim, med. cap. 9. idē autem ait. Sed de differētia inter scirrhum

&

& cancrum sequenti capite sermonem instituemus. in præsentia verò hoc in primis aduertendum, cuius idem 2. lib. ad Glauconem capite 4. & septimo de compositione medicamentorum secundum genera cap. 9. meminit quod duplex est ortus scirrhi. Nam interdum statim ab initio dum incipit scirrhus est, utpote qui fiat ex fluxione frigida & crassa pituitosa vel melancholica, & ab eadem etiam paulatim incrementum suscipiat: interdum verò fit ex alio tumore, sicut ex inflammatione mutata in scirrhum, præcipuè verò si excitata sit inflammatio à crassiori & lenta fluxione. Si enim medicus ad eius digestionem nimis calefacientibus & siccantibus utatur medicamentis, tenuiores partes discutuntur, crassiores verò indurantur, ita interdum & erysipelata in scirrhos transeunt ex immodico vsu refrigerantium & astringentium medicamentorum. in crassantur enim & concresecunt atque subinde indurantur. Sæpius autem in solidioribus particulis scirrhi, ut Galenus quarto de præfagitione ex pulsibus testatur, suboriri solent, quàm in mollibus, vnde rarò cerebrum, aut pulmones occupant scirrhi. Exquisiti autem scirrhi, qui omnino sensus sunt exptes, nullâ omnino curationem admittunt, quæ verò non exquisiti sunt, curari quædem, non tamè si Gal. credimus, facillè possunt.

Curantur verò qui curationis sunt capaces ea curationis ratione, quæ communis est tumoribus omnibus. imo si velimus exquisitius loqui, omnibus morbis qui ortum aut fomentum habent ab aliqua materia. In his etenim omnibus vnus est communis scopus, quem decimotertio methodi & decimoquarto Galenus exposuit. nempe illius materiæ vacuatio, à qua & fomentum, & quod sit, habet affectus. Ex plenitudine namque factos morbos vacuatio sanat. verùm quia multiplex est vacuandi ratio, alia quidem communis, quæ in primis vniuersum corp⁹ respicit, sicut illa est quam missione sanguinis, aut purgantibus medicamentis moliri solent medici, interdum verò sudoribus, exercitatione, balneis, frictionibus: altera autem, quæ particulatim loco affecto solet accommodari per digerentia, nempe quæ attenuant & calefaciunt, subindeque discutiunt & dissipant materiam in affecta particula absorptam, moliuntur: & quamuis vtraque interdum vacuandi ratio curandis scirrhis sit opportuna, præsertim verò inter initia, prior tamen ad præsens nostrum institutum nequaquam pertinet, vbi de externis medicamentis instituta est tractatio. Vnde de his solum in præsentia sermonem sumus habituri, quæ digerendo vacuant, quæque calefaciunt & siccant. Particulatim ergo in hos scopos

scopos huius curationis ratio resoluitur: nisi quod duo præterea videntur his esse addenda, vnum quod initium, alterum verò reliquum tempus omnino respicit. Et primum quidem accipiendum est à communi ratione affectuum, qui à fluxione fiunt, nempe quod inter initia dum viget fluxio, repellentibus easit inhibenda, quia tamen repellentia, tum refrigerando, tum astringendo suo funguntur officio, refrigerantia autem & astringentia cōdensant impinguntque materiam, vt deinde difficilior ad digestionem reddatur. ideò si opportunus videatur horum vsus illis vtendum est, quæ modicè refrigerent vel astringant. Sed etiam quantum ad alterum pertinet, cautum oportet esse medicum in vsu digerentiū, nam calefaciunt & desiccant: quæ verò vehementer tum calefaciunt, tum desiccant, non sunt apta ad digerendos & subinde curandos scirrhus. Nam quæ valde calefaciunt, vehementer etiam & confertim digerunt. vnde confertim digestis partib. quæ aptiores ad digestionem sunt, licet videantur qui ita agunt plurimum profecisse, cum tumor videatur eorum ope factus minor, reliquæ tamen partes destituta à tenuioribus & mollioribus, adeo rescantur & indurescunt, vt deinde digeri amplius nequeant, vtpote quæ perinde, vt lapis induruerint: sed etiã quæ vehementer desic

cant, vt quinto de facultat. simplicium medicamentorum docemur, nimis exsiccando, idē suapte sanē natura præstare possunt, vnde vt idem paulò inferius docet, ea medicamenta requirunt, quę vel in secundo calefacientium ordine sint, vel saltem tertium non excedant, & hoc quidem rarius: resiccant autem vltra primum, quo ad medicamentorum genus, malaginata à Græcis, vt Galenus 7. de compositione medicamentorum secundum genus testatur, dici consueuere, vel vt eodem 5. de facultatibus simp. medic. malactica. & id à vi molliente, quę enim calefaciunt mediocri quidem calore, non tamē manifestē siccant aut humectant, ea propriē mollentia dici merentur: habent enim hæc eas vires, vt quasi liquare induratum materiam possint, hæc ergo exquisitē mollentia sunt. Sin autem in calore sint moderata, in siccitatem verò vel humiditatem aliquantisper, sed modicē, nempe nō extra primum ordinem inclinent, ea etiam in his recenseri possunt, quę malactica, vel mollentia dici possunt: licet enim omnino non eliquent vt priora, fundunt tamen crassiorē & duram materiam, quod mediocri calori acceptum referunt. Quibus & id videtur addendum, quod itidem ex quinto de facultatibus simplicium medicamentorum depromendum est: nimirum enim ait, quod medicamentum huius

ta huius generis, quæque molliunt, præsertim apta sunt scirrhis curandis, qui ex crassa lentaque materia sunt geniti, quales illi sunt, qui occupant capita musculorum & tendinū. Nam qui ex atrabile ortum habent, proni que sunt ad naturam cancri, à mollientibus medicamentis potius exacerbantur irritanturque. Sed iam de illis particulatim agamus. In his ergo medicamentis, quæ tum molliendo, tum etiam digerendo dissolvere possunt scirrhosos tumores, in primis recensent auctores omnes, tam antiqui quam recētiore, præsertim verò Galenus quinto de facultat. simplicium medicamentorum cap. nono, adipēs animalium medullasque. utpote quæ plus calefacere quam exiccare possint. Vnde earum usus tum digerendo, tum molliendo aptissimus est, sed ut diuersorum animalium sunt tam adipēs quam medullæ, quæ diuersa & differenti admodum natura & temperaturā constant: ita necesse est, illas differentes vires habere, quamuis vna communi que ratione similes sint, nempe quòd omnes molliunt et digerunt, & quia omnes calefaciunt, & modicè exiccant. aliæ tamen alijs magis minusue hæc officia præstare possunt. Nā ut à valentioribus incipiam⁹, leonis adeps in digerēdo calefaciēdoque alios omnes superat, postea verò pardi & hyenæ, deinde vrsi, postea tauri, quæ anserina

sequitur, illam gallinacea, deinde vitulina, postrema suilla. Capræ verò & longè etiam magis hirci adipēs, vt testatur idem Galen. secundo lib. artis cur. ad Glauconem capite quarto emolliendis durioribus tumoribus, non ita sunt accommodati, vtpote qui crassiores & sicciore sint. Interea verò quæ possunt satis validè emollire atque etiam digerere est cerui medulla, deinde verò vituli. Sed neque illud in præsentia prætereundum sub silentio, cuius meminit Galen. primo & septimo de compositione medicamentorum, secundum genera, & quinto de facultatibus simplicium medicamen. cap. nono, quòd tam adipēs, quàm medullæ, quo magis inueterascunt, eò & calidiores euadunt & sicciore, & proinde etiam in digerendo & exiccando fortiores, quò verò recentiores, eò aptiores ad molliendum & mitigandum: præterea verò & adipēs syluestrium animalium acriore sunt, & vim siccandi maiorem habent. In hoc eodem genere, eorum nempe, quæ molliendi & digerendi vim habent, sed maiorem quàm adipēs, sunt ammoniacum, thymiana, stirax, chalbanū, bdellium scythiçū, oleum sicyonium, & susinum etiam, nisi sit vetustum, sed & maluæ folia cruda vel cocta, & alteæ radix, item & radix cucumeris agrestis cocta ex oleo vel aqua. In his etiam poni & oppopanax potest, plus tamen digerit

digerit quàm molliat, sicut chalbanum plus molliet et concoquit quàm digerat, thus etiam aliquid emollientis habet & concoquentis, ut & semina fœnigræci si ex aqua coquantur, & magis etiam si cum aliquo adipe misceantur. Multa sunt & alia medicamenta simplicia quæ possunt digerere & emollire, nam & laudanum modicè molliet digeritque, & oleum liliaceum nempe ex albis lilijs, caricæ etiâ pinguiore, si ex farina triticea conficiantur, aut hordeacea, nisi quòd cum triticea magis concoquunt & molliunt, cum hordeacea verò magis digerunt, quia farina triticea maiorem molliendi, hordeacea maiorem digerendi vim habet. Sunt & alia ferè innumera, quæ ad hoc genus referri possent, quæq; ex Galeno & Dioscoride & alijs medicis colligi possent. Sed hæc in præsentia nobis erunt satis, ne nimis in longum excurrere cogatur præsens sermo. Sed & illud animaduertendum, quòd sicut non omnia hæc relata medicamenta sunt eiusdem ordinis, ita & differens omnino est eorundem ut docuit Galenus septimo de compositione medicamentorum, secundum genera capit. 1. ratio, quatenus ad usum pertinet. differentia verò omnis ex triplici capite sumenda est. Primum ex parte naturæ affectus, quia inter initia dum scirrhus nondum valde induruit, leuioribus & facilioribus, tum mollientibus,

tum digerentib. erit opus, vt dissoluatur. quo
 verò magis inueterauerit & induruerit, eò ve
 hementiora & valentiora desiderat remedia.
 Deinde verò ex parte laborantis corporis,
 quia corpora duriora & solidiora, vt sunt rusti
 corum, & qui in puluere & sole degunt, exer
 centurque fortioribus & acrioribus tractan
 da sunt medicamentis, molliora verò & deli
 cationa, mitioribus & lenioribus, qualia sunt
 mulierum præsertim nobilium, & puerorum
 eunuchorumq;, & eorum tandem qui in um
 bra & otio & frequentibus balneis vitâ transi
 gunt. Tertio etiam ex parte ipsarum particu
 larum, quæ à scirrho fuere correptæ. Nam il
 lis quæ solidiores & duriores sunt, validiori
 bus medicamentis opus est. mollioribus aut
 & laxioribus, faciliora & mitiora satis esse pos
 sunt. Vnde decimo quarto methodi capite 5.
 & secundo ad Glauconem capite quarto con
 sultit, vt si quando in tēdonibus aut ligamen
 tis fuisset contractus scirrhus, illis quæ emol
 liunt addenda esse ea quæ habent vim inciden
 di, vt habet acetum, sed vt tamen in eius usu
 sit cautus medicus, quia neque sæpius & fre
 quentius in talibus eo vti oportet, neque diu
 tius, neque etiam inter initia ipsius tumoris,
 quia alioquin vis aceti, vtpote, quod tenuio
 res partes cito absumat, reliquum in lapidem
 quasi indurat: præterea verò ex immodico e
 ius

ius vsu nerui læduntur. Vnde tunc maximè
 utilis est eius administratio, quando præcesse
 rit emollitio. Quare vt eorum medicamento-
 rum, quæ ex aceto parantur, administratio
 prodest cum emollitio præcesserit, ita etiam
 post eorum aliquem moderatum vsum debet
 iterum succedere emollitio, atque ita alterna-
 tim. Atque hoc in durioribus partibus præser-
 tim seruandum est, quia in laxioribus particu-
 lis, vt esset lien redditus scirrhusus, aut in tene-
 ris & carnosis partibus musculorum, non es-
 set adeo vsus aceti timendus, tum propter la-
 xitatem earum, tum verò, quia non ita sit, vt
 in neruis timendum. Præterea verò & hoc nõ
 est ignorandum, quantum ad rationem vsus
 & administrationis eorum remediorum quæ
 molliunt, & eorum etiam quæ digerunt per-
 tinet, quod duplex est eius vtendi modus: al-
 ter qui Galeno longè, vt ipse z. de Glauc. atte-
 statur, fuit frequentior & familiarior: alter ve-
 rò in frequentiori vsu fuit alijs medicis. Prior
 ergo est, vt primum per aliquod tempus solis
 laxantibus & mollientibus vtamur, quo pa-
 rator & promptior ad digestionem reddatur
 materia. postea verò digerentia succedant, at-
 que ita alternatim & per vices fiat, donec vni-
 uersus absumatur scirrhus. modum aut hunc
 idem exemplo exposuit eodem z. ad Glauc.
 pueri, quem ab insigni scirrho contracto in fe-

more ferè toto ob importunum vsus refrigerantium & astringentium, vt erysipelas curaretur, hac ratione & methodo curauit. Cum enim censuisset non posse tumorem dissolui nisi vi & ope medicamentorum, quæ digerât, quæque calefaciant moderatè cum partium tenuitate & aliquantisper siccaent: sed cum horum vsus, nisi præcesserit eorum, quæ sunt digerenda emollitio, vt hæcenus sæpe diximus, potest longè magis interdum obesse indurando quod post digestionem reliquum est, quàm prodesse absumptis tenuioribus partibus, decreuit crus demittere in profundius vas olei sabinii plenum, quod maiorem vim molliendi & laxandi habet, mox verò confecto medicamento ex prædictis adipibus illius illinuit, in quibus cum emollitione erat modesta adiuncta digestio: quibus postea & ea addebat, quæ mollitionem iuuabant, sed magis etiam digestionem. interdum enim illis pingue bdellium, & mastichen Ægyptiam, ammoniacumque recens & pingue, præterea verò & chalbanum. postea vbi parata ad valentioris digestionem illi videbatur digerenda materia, obliniebat femur vniuersum ammoniaco prius ex acerrimo aceto dissoluto. cui paucos post dies & chalbanum itidem pingue & recens ex acerrimo aceto solutum addebat atque procurabat, vt maior alimenti pars
ad al-

ad alterum femur deferretur, vt tumori subtraheretur fomentum, & id diutius insisteredo alteri pedi, mox verò femur affectum curauit, vt & ipsum instauraretur vsu eorū emplastrorum, quæ conficiuntur ex pice. Alij autè quos neque damnat Galenus, compositis & mixtis ex vtraque facultate medicamentis vti consueuere, quæ propterea etiam malagmata appellauere, quasi mollientia, de quibus reliquum est vt paucula quedam, & quo breuius fieri poterit dicamus, & primum de illis, quæ apud medicos in vsu erant, postea verò etiam de aliquibus, quæ iunioribus magis sunt familiaria. Galenus itaque septimo de compositione medicamentorum secundū genera capite 2. vbi emollientium medicamentorum meminit, illa in quendam ordinem digerit: in quibus illud tanquam infirmius & alijs imbecillius constituit, quod ipse cerelœum appellat, quia ex cera & oleo conficitur. oportet autem ceram esse pinguem & mollem, nō duram & aridam: oleum verò, quod sit cuiuscunque astrictionis experts, simul autem pari pondere eliquata miscenda sunt, vel etiā aliquantum plus ceræ imponendum, nempe si olei sex, ceræ verò octo ꝑ accipiantur. Aliquantisper maiorem vim habet, quod ex butyro, resina colophonina, & cera non veteri pari portione componitur. Præter vim enim molliendi

ex ipsa cera & butyro aliquid etiam digerentis & siccantis ex resina & colophonia acquirit. His verò omnibus aliquanto valentius est compositum id quod *αίψυρον* Græcè dicitur, fit autem acceptis vncijs vndecim adipis suili mundi, ceræ sex, cerusæ, argenti spumæ singulorum sesquiuncia. Componitur verò eliquatis primum cera & axungia, illisq; inspersis aridis medicamentis prius exquisitè tritis, magis hoc prioribus mollit, sed & desiccet & digerit, nondum tamen validum est medicamentum. Vnde istius ordinis medicamenta tenerioribus corporibus & incipientibus potius, quàm plurimum induratis scirrhis erūt accommodata: in durioribus autem corporibus, & induratis inueteratis que scirrhis, hæc parum possunt efficere. Valentioribus enim mollientibus & digerentibus esset opus, de quibus pauca quædam dicemus. Nam quæ hactenus sunt exposita indurescentibus potius quàm induratis tumoribus sunt apta. Si cuti dum inflammatio in scirrhum iam degenerare incipit, Valentiora ergo medicamenta, & ad molliendum & digerendum potentiora sunt, quæ ex medullis, atque ex illis que opi seu guttæ, vel lacrymæ à Græcis Latinisque dicuntur, gummæ verò ab Arabibus & recentiorib. vt sunt ammoniacum, bdellium, chalbanum, oppopanax, styrax, & id genus reliqua

reliqua. In quibus interdum aliqua item indunduntur, quæ vim aliquam ob tenuitatem partium incidendi habent, vt piper, propolis, præter acetum. Galenus verò septimo de medicamentorum comp. secundum genus, multa istiusmodi medicamenta ex libris tum Heræ, tum verò Andromachi excepta describit: quæ nimis longum esset singulatim referre. Vnde primo qui ab eo etiam examinatur, erimus contenti, cuius licet ipse duos describat compositionis modos, vnum tamè duntaxat nos proponemus. Conficitur autem in hunc modum. Bdelij, seu vitulini, ammoniaci, iridis illyricæ, singulorum drach. xvj. opopanax, chalbani, cachryos, styracis, thuris, singulorum drach. viij. piperis gran. clx. fecis vnguenti irini quantum satis sit, ceræ, resinæ terebinthinæ, singulorum semilibrâ, vini quantum satis sit. Bdelium, thus vino madefiunt, ammoniacum aceto dissoluitur, cætera contunduntur pistello inuncto irino, & quæ liquari possunt liquantur, ac deinde omnia miscentur. In hoc malagmate validè quidem molliunt seuum vitulinum, bdelium, ammoniacum & chalbanum & styrax, quæ & digerunt non parum. aliquantisper præterea, vt ferè in primo ordine sint, thus, cera, & terebinthina molliunt & concoquunt, potenter opopanax, piper, chachrys. Digerit & vinum, incidunt verò in pri-

mis acetum, piper, cachrys, quod vt idē Galenus docet, admodum commodum est his scirrhis, qui ex pituita crassa & lenta ortum habuere. Vnde valentissimum medicamentum esset: in eius tamen vsu monet Galenus hoc seruandum esse, nec modo in hoc, sed & in alijs, vt si cerati formam habuerit, & sit lentum tenaciterque hæreat parti scirrhosæ, dimittatur ibi, donec sponte decidat, neque detrahatur vi. In illis autem quæ mutanda sunt ablatō primo antequam alterum apponatur, oleo fouendum esse locum affectum, vt materia mollis reddatur, & particula laxior. Multa alia malagmata possemus hoc loco describere, quorū confectiones legi possunt apud Galenum septimo de compositione medicamentorum secundum gen. & 8. de comp. secundū locos, & apud Paulum & Aetium & Arabes, sed nimis longus esset is sermo: præsertim verò huic loco attineret, vt de emplastro de meliloto cuius satis frequens est vsus nostris his temporibus, præcipuè iuxta compositionem à Mesue relatam ex Philagrii sententia: quia tamen maximè medici nostris temporibus, cum quibus etiam Galenus octauo de comp. medica. secundum locos consentire videtur, in duris viscerum affectibus, nempe ventriculi, iecinoris, & lienis vti solent: ideo ad aliam partem, vbi de medicamentis particulatim certis

certis & diffinitis locis accommodandis agemus, illud seruabimus. Interim verò de cerato agemus, quod ex œsypo conficitur, tanquã de optimo medicamento ad molliendas & digerendas, vel etiã inueteratas durities vbi-
 cunque fuerint contractę & quamuis à diuersis auctoribus diuersimodę conficiatur, omnes tamen in vnum scopum tendunt, & idem præstant, quamuis non æqualiter. alię enim vehementiores, alię aliquantisper infirmiores sunt. Mesue tres cerati ex œsypo confectio-
 nes descripsit, primum quidem in Gal. auctorem refert, quamuis nullibi apud Galenum illam reperierim. alteram in Philagrum, tertiã in Paul. septimo quidem libro describitur cu-
 -usdam liquidi medicamenti ex œsypo compositio, quę tamen ab illa quam ex sententia Pauli retulit Mes. & modo compositionis & materia plurimum differens est. In vsu autem
 plerisq; in locis his nostris temporib. est secũda à Mesue descripta, quę Philagrio est inscri-
 pta, vtpote quę ad molliendas & digerendas durities alijs habeat vires maiores. Accipit ve-
 rò croci ʒ. x. bdelij, mastiches, ammoniaci, aloes, styracis liquidę, singulorum ʒ. viij. cerę
 ℥. j. terebinthinę ʒ. j. s. medullę cruris vaccę adipis anseris, singulorum ʒ. xv. œsypi ℥. xv. olei nardini quantum satis sit. subiungit autę
 Mesue, quòd medici quidam post Philagriũ

addidère huic cōfectioni succi scillæ ℥. iij. thuris ℥. j. seu vitulini ℥. xv. Medicamentum potens est & optimum. Nam aliquid concoctorij habet ex croco, thure & terebinthina: emollit autem cera, oesypus & adeps tam vituli quam anseris, & medulla vaccina. Nam adeps vituli & vaccina medulla ferè eiusdem sunt facultatis. Vbi hoc considerandum quòd Græci medici antiquiores medulla potius vitulina quàm vaccina vtuntur in suis emplastris & id genus alijs medicamentis. Nam si iuuenis sit vacca vnde fuit medulla accepta, parum à vitulina differt: nam pueri & fœmellæ parum saltem in humiditate differunt. Si autem vacca confenerit, magis eius adeps aut medulla desiccabit. Bdelium verò ammoniacum que & styrax potenter molliunt, & strenuè digerunt, aliquantisper digerit & aloë. quâdo aut additur succus scyllæ, maiorem attenuandi & incidendi vim sibi comparat. Vnde inueteratis & induratis scirrhis magis potens redditur medicamentum. Quod si bdelium & ammoniacum ex aceto diluerentur, adhuc maiorẽ vim haberẽt. De alijs autem compositionibus medicamentorum ex oesypo confectorum non habebimus longiorem sermonem, tum quia nunc in nullo sunt vsu, tum verò quia ex earũ collatione cum hac illarum ratio facillè potest percipi. Sed de diachylon, quod & ipsum his

tempo.

temporibus in multo usu est, & ad præfens in
 litutum pertinet, paucula quædam dicemus
 quamuis Galen. inter χαλαστικά medicamenta
 h. e. relaxantia numeravit, quæ distensis poti⁹
 ut ipse 7. de comp. medic. secun. loc. testatur,
 curandis commoda sunt quàm induratis. Sed
 quia strenuè præterea etiam mollit: ideò non
 erit illis ineptus is locus: præsertim si fiat, ut
 vulgo dici solet, cum gummis, h. e. cum guttis
 seu lacrymis, quæ ὄροι à Græcis appellantur
 Nam si in hunc modum conficiantur, ad emolliē
 das & digerendas durities validū rit medica
 mentū, plures. n. reperiuntur modi, quib. diā
 chylon à diuersis auctioribus confici solebat.
 Vbi primum id aduertendum, ad facilem per
 ceptionem eorum, quæ de hoc medicamento
 dici solent, siue illud ceratum dicatur, siue em
 plastrum, siue vnguentum. Nam his omnib.
 nuncupationibus à iunioribus solet appella
 ri. A succis nomen habuit. χυλός enim ut plu
 res interpretantur, succum significat. non ta
 men ex illis succis componitur, qui ex contu
 sis herbis, vel fructibus exprimuntur, sed suc
 ci vnde fit hoc medicamentum, sunt mucos
 us humor, qui vel maceratis illis seminibus
 fit, puta fœnigræci liniq̄ue, & coctis radi
 cibus althææ & pinguibus caricis passulis
 que, & deinde percolatis & expressis. hos
 succos mucilagines iuniores & seplasia.

rij appellant. Frequens est eius vsus & priscis & nostris etiam temporibus, & eius sæpe fit ab auctoribus mentio. sub diuersis tamen nominibus & diuersa eius reperitur compositionis ratio. Apud Arabes. n. dicitur interdum vnguentum de mucilaginibus, interdum verò ceratum de mucilaginibus. triplex verò illud componendi modus reperitur: alter quidem antiquorum ferè omnium, cuius meminit Galenus septimo de compositione medicamentorum per genera à Democrate verbis descriptus, quæ tamen in primum auctorem Menecratein refert, & eadem Paul. & reliqui Græci retulere, & est simplicior & facilior. Accipit enim libras quatuor mucilaginum extractarum, vel percolatarum ex decocto seminis lini. foeni græci, radicum altheæ, olei, æstate addunt illi libras septem. hyeme verò libras nouem, quæ simul coquantur quoadusque non amplius bulliando attolluntur bullæ. mox inspergantur spumæ argenti libræ sex & coquantur, donec non inquinet. Quæ quidem confectio à Galeno potius inter medicamenta numeratur, quæ χαλαστικὰ hoc est, laxantia, quàm inter illa quæ malagmata, vel malactica, hoc est, emollientia dicuntur, quæ non magis molliendi quàm digerendi vim habent, hoc enim laxare quidem & mollire partes intentas potest, non autem insignem

infirmam vim habet indurata membra emolliendi. nihil enim accipit, quod possit insigniter emollitas partes digerere. facilius ergo & minus vehemens ad scirrhus curandos est is compositionis modus. Huius etiam Mesue meminit, & ex Hamech auctoritate ait, quod si prædictis addatur aliquid iridis, & mucilago melliloti, euadet medicamentum longè fortius ad tollendos tumores duros. Alter verò qui literis à Mesue traditus est, ad dissoluendas durities potentior & vehemèntior est, & ab eo appellatur diachylon magnum: describitur autem in hunc modum. Accipe spumæ argenti optimæ mundæ tritæque & cribro tenui excussæ vnc. 12. olei irini, chamæmelini anethini singulorum vncias 8. mucilaginis seminum lini, mucilaginis fœnigræci, mucilaginis radicum althææ, item & mucilaginis caricarum pinguium & passularum quoque pinguium, succi iridis, succi scillæ, item & æsopi, & glutinis piscium. ita enim interpretantur vocabulum illud arabicum alzanach. singulorum drachm. 12. s. terebinthinae vnc. 3. resinæ pini, hoc est piceæ singulorum vnc. 2. coquantur quo modo paulò antè expositum fuit, & fiat, vt nunc solemus appellare, in modum cerati. Longè, vt dixi, potentius malagma hoc priori est. nam præter chylos, hoc est mulcila-gines, quæ laxant & molliunt,

accipit œsopum quod præter vim mollientem & laxantem, digerit etiam: sed & oleum irinum, anethinũ magis digerunt, nec chamæ melinum ea vi caret, iris quoque suarum partium tenuitate crassos humores secare, attenuare, & non parum digerere & detergere potest. Sed & scillæ succus plurimum citra caliditatem aut exiccationem insignem attenuare & incidere potest crassos & induratos humores: itidem & iridis succus. Tertio verò modo fit præterea diachylõ hoc additis, quas vocant gummas iuniores, Græci verò ὀπὸς præscriptæ compositioni: fuere autem à iunioribus nostris additi: & tres sunt hæ lacrymæ quæ adijci ab illis solent, nempe bdelium, ammoniacum, & sagapenum, singulorum verò additur vncia. & cum his vna etiam vis maior additur molliendi & digerendi, & sicut simplicibus facta est in hac postrema confectioe additio, ita nomen est immutatũ. Nam hoc diachylon cum gummis appellant, alterũ verò sine gummis. Est etiam Venetijs medicamentum, quod ferè simile viribus est primæ compositioni diachylon, nempe Græcorum. Accipit enim mucilaginum althææ, seminum fœnigræci, & seminum lini ad vncias sex, spumæ argenti libras ij. medullæ cruris vaccæ, vel vituli, terebinthiæ singulorum vncias iij. cere vncias 4. olei ex sem. lini vncias is. in quo
pro

pro oleo communi, vt in prima, oleū ex sem-
lini accipitur, quod maiorem vim laxādi & di-
gerēdi habet: minorē tamen digerendi quam
anethinum & irinum, addit autem iridis pul-
uerem secutus, quicumque fuit auctor, Ara-
bes. non apponit tamen cēsipum, sed loco e-
ius medullam cruris vaccæ. Vnde medium
potestate est inter primum Græcorum & ma-
gnum Mesue, & de his quidem satis dictum
putamus: in sequentibus de Cancro curando
agemus.

*De ratione compositionis & vsus medicamentorum,
quibus curandus est cancer.*

Cap. XXVI.

Cancer est tumor durus ex humore me-
lancholico excitatus, nisi quod ab alte-
ra scirrhi differentia ea ratione diuer-
sus est, quod à melancholico humore, qui san-
guinis cōparatione eam naturam habet, quā
fæcula in vino & amurca in oleo, nondum quā
aliquam expertus est adustionem fit scirrhus:
cum verò vstionem aliquam, vel ex putredi-
ne, vel ex aliqua assatione fuerit expertus, tūc
vt in libro de atrabile, & de tumoribus præter
naturam tradidit Galenus, cancer verus est.
vnde scirrhus is, vt idem 14. metho. voluit, à
cancro non nisi maioris minorisquæ ratione

differt: quia si materia, quæ in scirrho comprehensa est, magis indalescat, in cancerum fit transitus, calefit autem, vel à febre ardentiori, vel contracta aliqua putredine. Nam temporis progressu humor infarctus & conculcatus in vasis solet putrescere, & proinde etiam cancerus scirrhus is solitus est ab antiquis dici, quia facilè in cancerum transit. Sed neq; deinde melancholici humoris unde fit cancer, par ubiq; ratio est, aliquando siquidè, etsi aliquã sibi comparat exustionè, illa tamen non est tanta ut iam acris etiam fiat & erodens, & tunc fit cancer sine ulcere, qui & aliquibus cancer absconditus, vel occultus dicitur. cum verò acrior fit, ut iam erodat, ulceratus cancer. Non est tamen ita efferuescens is humor, ut in inflammatione. In ipso etiam & circiter ipsum venæ turgidiores & acriores sunt, quam in inflammatione, quia crassa & nigra est materia, qua venæ refertæ sunt, & præ crassitie nequit ad eò facilè è venis effluens, in circumpositam carnem effundi, & inde etiam canceri nomen illi fuit inditum. venæ enim illæ manifestæ apparentes circa tumorem, videntur referre similitudinem canceri aquatici animalis. Videntur enim quasi pedes canceri circa ipsum quod præsertim conspici solet in mulierum mammis: in quibus præ omnibus alijs partibus frequentius solet suboriri, & id duplici quidem

quidem ratione, primùm quia si accidat vt mē-
 ses supprimatur sanguis ille excrementosus
 & magna ex parte crassus & melancholicus
 per venas vteri excerni solitus, intercepta ea
 via, sæpe ad superiores partes, quasi regurgi-
 tans, ad mammas fertur propter naturalem
 nexum & consensum, quem cum inammis v-
 terus habet. Deinde quia mammæ, quæ car-
 ne adnosa, laxa & quasi spongiosa constant,
 & ea facile admittūt & suscipiunt crassa excre-
 mēta, & cū multarum & crassarū venarum à
 natura propter lac generandum sint factæ par-
 ticipes, illæ distentæ & repletæ crasso & atro
 illo sanguine crassescunt & nigrescunt, vnde
 in hac maximè parte representant quandam
 cancri effigiem. Et quamuis excrementū hoc
 melancholicum in iecore primùm generetur
 vna cum sanguine, non habet tamen cancer
 minorem suæ generationis occasionem à lie-
 ne, vtpote cuius officium sit, vt quicquid ex-
 crementosum & non amplius naturæ vtile su-
 perest istius melancholici humoris, attrahat,
 atque inde partim alatur, partim verò quic-
 quid superuacaneū & inutile illi est, vt corp⁹
 ab eo expietur, per vias consuetas excernat.
 Quod si viscus hoc ab eo suo munere deficiat,
 vel quia ex aliqua intemperatura sit factū im-
 becillius, vel quia obstructions impēdiant,
 vel quia tantum istius humoris ex vicius nō

proba ratione gignatur, vt illi excernendo nō sit satis hæc particula: ille exuberans & ad hæc morrhoidas propulsus, illi negotium facescit, aut sua grauitate ad venas in cruribus translatus varices concitat, aut in habitum vniuersi corporis digestum & ad cutim propulsum elephantiasim, vel elephantem procreat, aut in vnum aliquem circumscriptum locū decumbit, & inde fit cancer: quæcunq; verò vel temperaturæ, vel ætates, vel victus ratio aptę sunt generando humori melancholico, ea omnia possunt generādis & illis etiā fouendis in causa esse. Potest aut is morbus inter initia, quando nondum in insignem tumorem est elatus, sicut Gale. 6. aph. com. 49. & 2. ad Glauc. cap. 19. testatus est, medicamentis si cognoscatur, curari. Nam neq; cognitu in principio facilis est, adeo enim parum & obscure molestus est, vt quamplures non admodum peritos medicos lateat, sed vbi increuerit: ita solet esse molestus, vt neminem ferè latere possit. Occultos verò cancos non esse curandos cęsuis Hipp. 6. aph. nam cum curantur, & vi medicamentorum eos superare nitimur, irritantur magis & citius interimunt. Facilius autem & minori cum afflictione degunt, qui sine curatione transeunt. Occultos autem Gal. intelligit tum illos, qui nōdum vlcerati sunt, tum vel etiam illos qui internum & occultū aliquem

aliquem locum occuparunt, vt si in ore, intra nares, in vtero, aut in sede oriatur. Ego memini cuiusdam religiosæ & sacræ mulieris, quæ dum haberet durum sub alis tumorem ad naturam canceri vergentem, & fuisset commissa curanda duobus præstantissimis medicis, illi post multas purgationes aggressi curationem localibus medicamentis, tandem in eo loco visus est tumor digestus euauisse, sed paulò post subcreuit durus & dolorosus tumor, & insignis in iecinore, qui post multos cruciatus tandem mulierẽ interfecit, translat⁹ ad iecur. Curandi verò cancerum duplex poterit iri ratio: altera quidem quæ vera & absoluta curatio dici possit, utpote qua morbus omnino tollatur & particula suæ pristinæ restituatur integritati, & hæc quidem si aliquando speranda sit, speranda est initio antequam materia omnino inculcata induruerit, & aliquam sibi comparauerit malignitatẽ ex vltiori putredine vel assatione, & quo tempore diximus à paucis cognosci, plures autem fallere: cum verò iam tumor in insignem aliquam magnitudinem elatus fuerit, non est amplius speranda hæc in eo curationis ratio, sed altera de qua paulò post sermonem sumus habituri. In præsentia verò de priori breuiter & cursim agemus, cū illis medicamentis fit absolucnda & illis remedijs, quæ nihil ad institutũ præsens

pertinent. Nam vacuationibus reuulsionibus
 que & purgationibus tractanda erit hæc cu-
 ratio. omnes ergo statim rem auspiciantur,
 modò nihil sit, quod vetet à venæ sectione,
 in talo vel poplite, si præcesserit suppressio hæ-
 morrhoidarū, quæ alioquin sint solitæ fluere:
 nam si aperiantur, vt iterum reuocetur earum
 fluxio, vtilis & salubris erit operatio, vel si præ-
 terea in mulieribus sint menstrua suppressa.
 alioquin verò è superioribus venis iecur, vel
 lienem recto itinere & locum affectum respi-
 cientibus erit mittendus sanguis: deinde ve-
 rò medicamentis parantibus hos tumores, &
 delinientibus eius asperitatem, ac illis deinde
 quibus mouentur erit agendum: neq; tamen
 de illis magis particulatim loquemur, cum
 quantum poterat satis esse, in primo & altero
 libro egerimus. Imprimis verò recta erit vi-
 ctus ratio instituenda, & aliena, quantum fie-
 ri poterit, ab illa que sit apta melancholico hu-
 mori gignendo. quod si videatur corpus sua-
 pte natura pronum esse, vt illum generet, suc-
 currendum saltem illi erit repetitis per inter-
 ualla euacuationibus: sed de his satis superq;.
 Ad eam curationis rationem accedamus, quæ
 magis attinet præsentì instituto, nempe quæ
 per medicamenta exterius loco affecto admi-
 nistranda absoluitur: ea itaque sub communi
 ratione & methodo comprehenditur, qua &
 cæteri

cæteri tumores præter naturam curantur, in
 mò affectus omnes à fluxione humorum ex-
 citati. Ea nempe est, vt tum repellentibus,
 tum digerentibus medicamentis agamus: in
 quo quidem negotio fœlicem successum spe-
 rare possumus, quando materia nondum ad-
 modum crassa fuerit. Nam hæc non ægrè pri-
 mum medicamentis purgantibus, deinde ve-
 rò & repellentibus & digerentibus cedit: sin
 autem crassa fuerit, illis quidem non facile ce-
 det. His autem parum proficiemus, si facilio-
 ribus quidem vti voluerimus: sed si poten-
 tiora aggrediamur, aliquas sanè tenuiores par-
 tes sanguinis contenti in venis partim repe-
 lemus, partim digeremus. Vnde videbimur
 statim inter initia aliquid profecisse, quod re-
 liquum tamen erit, nempe crassior materia,
 durior & magis rebellis euadet. Dum ergo
 corpus purgatur diligenter, primùm repe-
 lentibus vtendum: mox vbi mediocriter iam
 sit purgatum immiscenda repellentibus erūt
 digerētia, illo aut̄ exquisitè purgato, conuer-
 tenda est omnis curatio ad digerentia, vt ta-
 men in illis eligendis hæc sint imprimis ser-
 uanda: primùm vt his vtamur tam repellen-
 tibus, quàm digerentibus, quæ vires habe-
 ant mediocres, quia leuiora nihil ferè faciunt,
 valentiora irritant exasperantque morbum
 & crassiorem reddunt humorem, deinde ve-

rò ea omnia fugienda sunt, quæ acrimonia,
 & morsus cuiuscunque non sint expertia. tan-
 ta enim est istius affectus prauitas, vt facili-
 mè à mordentibus medicamentis exaspera-
 tus irriteretur. Metallica ergo medicamenta
 cum & exusta prius, & postea exquisitè lota
 fuerint, deponunt omnem morsum: quapro-
 pter, & illa, & composita medicamenta, quæ
 ex his fiunt, si rectè confecta sint, optima sunt
 in hac curatione. Ab omnibus etiam solani
 succus, statim etiam inter initia laudari solet,
 nam repellit quidem sine vlla exasperatione.
 Nam refrigerat in secundo ordine, præterea
 & astringit, vel solus administratur, vel etiam
 longiori tempore in mortario plumbeo, pistil-
 lo etiam plumbeo donec crassescat & colorè
 plumbi contrahat ductus & tritus. In hunc e-
 undem vsum apprime vtile erit oleum rosace-
 um eodem modo tritum & paratum, inter ini-
 tia quidem illud quod omphacinum appel-
 lant. nam magis & astringit & refrigerat: mox
 verò & illud quod in præsentia completum
 dicunt. Nam aliquanto magis omphacino di-
 gerit, & minus repellit, quod si progrediente
 curatione maiorem item digestionem quære-
 mus, non esset præter rem chamæmelinum
 cum rosaceo, dum in mortario tererentur, in-
 termiscere. Hæc est ergo summa rationis & v-
 sus eorum medicamentorum, quæ apta esse
 possunt

possunt curandis cancris, qui istius magis de
 siderandæ curationis esse possunt participes.
 Qui verò iam creuere induruereq; & cōsenu-
 re, si hoc modo curare voluerimus, nullum fa-
 cturi sumus operæpretium: nimis enim per-
 uicax & rebellis est is morbus, ita vt leuibus
 & lenibus medicamētis superari minimè pos-
 sit, à fortioribus semper magis irritetur, & ef-
 ferus magis euadat, potiusq; vlceretur, quam
 curetur. Vnde duplex nobis, cum eò peruen-
 tum est, consilium reliquum est. alterum facti-
 lius & tutius, nempe vt solum procuremus,
 ne vlterius crescat & vlceretur, & quanto fie-
 ri potest minus sit molestus, id verò fiet ea-
 dem fere ratione, quàm nuper exposuimus,
 nempe frequentibus & repetitis purgationi-
 bus, victus seruata ratione, quam summatim
 paulò antea descripsimus, & illis etiam medi-
 camentis, quæ demulcent melancholicum hu-
 morem, & ad expiationem sanguinis faciunt.
 Alterum verò consilium ad opem chirurgi-
 cam cōfugit, nimirum vt sit tumor is in parte
 aliqua, vbi possit excidi, sicut in mamilla, ac
 deinde inuri pars vnà cum venis apparenti-
 bus, quæ veluti radices sunt, aut cancri pedes,
 ac subinde curetur relictum vulnus, vel po-
 tius vlcus pro natura & ratione relictæ vul-
 neris. Verùm vt & 6. aph. ait Galen. & subscri-
 bit Celsus, multi sunt, quibus curationis mo-

dus hic nullo pacto potest probari, ut pote
 quod multis sit periculis obnoxius & fallax.
 Nam & admodum dolorosum est officium
 illud, & sæpissimè quod maxima sequitur san-
 guinis effusio propter ampla vasa & consen-
 sum cum internis partibus. sed lubrica admo-
 dum est præterea hæc curatio. Quâuis enim
 recte fiat beneque succedat abscissio, atque de-
 inde vlcus postea deducatur ad consolidatio-
 nem, paulò post tamen morbus iterum reuer-
 sus, aut illam eandem particulam, aut dignio-
 rem occupat, & tandem hominem interficit:
 & hoc nõ semel accidisse animaduerti, & præ-
 ter alios, duas Venetijs sacras & religiosas mu-
 lieres dum medicinam Venetijs facerem no-
 ui, & alterius quidem paulò antea historiam
 narrauimus. Altera verò habebat cancrum
 in mammilla insignis etiam magnitudinis,
 qui cum vniuersa mammilla fuit excisus. reli-
 ctum autem ab abscissione vlcus quanta po-
 tuit diligentia fuit curatũ, & neque etiam mul-
 to negotio inducta fuit cicatrix. Verũ non
 multos post menses, nulla alioquin præstita
 occasione, iterum sponte exulceratus est lo-
 cus ille idem, neque vlcus illud vllis amplius e-
 mēdari, aut curari potuit, & postremo mulie-
 rē necauit: sed & quædã etiã de eo cancro dicē-
 da sunt, qui cū vlcere est, cuius curã diu nũ-
 la reliqua sit spes, nõ tamẽ propterea nõ potest
 illis,

illis, qui ab eo affliguntur, ars medicinæ pluri-
mū pdesse, cū possit eos mitiores reddere, mi-
nus molestos, minus erodentes, minusque
dolorosos. Nam etsi apud plurimos adeo in-
ualuerit hæc sententia, vt fere in prouerbum
transierit, non esse cancrorum, quando iam
cum vlcere sunt, quærendam curationem, ea
quidem si hoc pacto intelligatur, quod non
sit neque quærenda, neque speranda vera cu-
ratio, verissima est sententia, quia medi ca-
mentis vel alijs medicis instrumentis nequit
is morbus omnino superari: immo quo magis
illum superare contenderit medicus, eo ma-
gis ferus & malignus reddetur. non tamen
propterea omne curationis genus prætermit-
tendum. nam mitigari & deliniri aliquantif-
per ferina eius natura potest, vt minus mole-
sta & magis tractabilis eius natura euadat.
Nam cum in his vlceribus, sicut & in quibus-
cunque alijs, semper aliquod pus vel sanies,
gignatur, acrior autem & deterior, quo fuerit
vlcus peioris naturæ, quod quidem virus pū-
git, imo rodit etiam atque dolores auget. nam
& semper dum diutius vlceri hæret, acrius &
deterius fit: necesse est, vt Galenus monebat,
aliquibus vti medicamentis, quib. malignus
ille humor abluatur, & faciliè quasi, vt aiunt,
blandiendo deliniatur praua mali istius na-
tura. Iam ergo satis diximus superius, quod

fuccus solani imprimis & præcipuè huic officio commodissimus est, siue ita simplex adhibeatur, siue cum alijs componatur. Componi autem potest, vt post dicemus. Nam ductus in mortario plumbeo donec colorem plumbi acquirat & vnguenti crassitudinem, quàm maximè vtile medicamentum erit. Sed & polygoni succus, & cichorei, & portulacæ excessus cum succo vuzæ immaturæ pari modo ducti in plumbeo mortario, vtilis esse possunt, quamuis non habeant tantam vim quantum solanum: Rosacea etiam olea, siue omphacium, in quo maior est desiccatio, roboratio, & extinctio, siue quod completum appellant in quo maior est digestio & lenitio, itidem in mortario plumbeo ducta: pro quibus & oleum eotoneorum, & myrtinum possent interdum sumi. Præterea verò omnia metallica medicamenta vltà prius, & optimè lota: præsertim verò pompholyx, & plumbum vltum lotum, deinde & cadmia, quæ vel composita simul, vel cum alijs prædictis possunt vtiliter venire in vsum. Vnde Galenus decimo de simplicium medicamentorum facultatib. ad maligna vlcera & canerosa laudat lac præsertim si in eo immiscentur pompholyx, quam nunc tutiam vocant, aut plumbum, aut cadmia lota & vltà. Nos autem in exemplum duo medicamenta ex Galen. & Paul. Aetioq; deprompta proponemus

ponemus. Primum accipit cerusam & lithargyrum pari pondere, eaque in plumbeo mortario eatenus in sole ex rosaceo oleo conterunt donec mixtum horum colorem plumbi omnino contrahat. Alterum verò quod & efficacius est, accipit pompholygis, plumbi viti v. triusque verò loti, thuris singulorum vncias quinque, absinthij vnciam, olei rosacei sex vncias, ceræ sescunciam, succi solani quantum ad crassitudinem sit satis. Galenus autem quarto de compositione medicamentorum secundum genera laudat cinerem ex concretis fluuiatibus cancris ad reprimendam istius morbi malam naturam, si cum pari portione cadmiæ vlceri inspergatur, aut si idem cinis cerato exceptus imponatur, cuius & Auicenna & alij meminere. Sunt & quadam quæ plurimum in sedandis doloribus laudari solent, vt malua, & althea ex mulis cæta & subacta, & oleum quod ex vitel'is ouorum extrahitur. Nonnulli præterea & herbam illam, quam virgam auream multi appellant, summopere laudant. quæ ignoratur quæ ferit antiquis, alchimyis vero plurimum est familiaris, siue eius succus, seu aqua per distillationem accipiatur. De eleyhanthia etiam quam Arabes & illos secuti iuniores nostri, immo & vulgus leprara appellant (quamvis supra notatum vna sit ex scabiei differentijs) possumus

aliquid dicere, quia tamen eandem ferè cum cancro rationem habet, nam ex eodem humore gignitur, nisi quod decumbente illo in vnâ circumscriptam particulam, & illam in tumorem attollentem, fit cancer, illo verò digesto per vniuersum corpus, ac tandem ad cutem expulso, fit elephantiasis: vnde sicut cancer solum inter iniçiã solet curari, inueterascens autem nullam admittit curationem, ita & elephantiasis, quæ eandem vniuersi corporis pro curationem, quatenus ad vacuationem, requirit. In externis verò medicamentis explanandis non admodum multi fuere antiqui medici, & de his neque etiam nos multa verba faciemus, sed de quibusdam alijs tumoribus, qui cum iam dictis multum & similitudinem & affinitatem habent, pauca quædam dicemus.

De ratione curandi reliquos tumores & abscessus frigidiores, qui ex pituitosa materia ortum habent.

Caput XXVII.

Quia verò sunt & aliæ tumorum differentię, qui varijs in locis suboriri solent, quorum frequens est mentio apud medicos, de his ante quã primam hanc de externis medicamentis partem finiamus, aliqua di-

qua dicemus: non est enim in multis opus, quia sicut cum multis illorum quæ hætenus exposita sunt similitudinem quandam habent saltem ratione materiæ à qua excitantur, ita etiã multum cum illis in ratione curandi habent similitudinem. Incipientis autem ab illis tumoribus, qui strumæ à Celso & Latinis, chærades Græcis, ab Arabibus verò & recentioribus nostris scrofulæ appellantur: voluere enim Græcum vocabulum exprimere, qui ita appellarunt, vel quia huic morborum generi propter voracitatem maximæ obnoxix sunt scrofæ, vel quia sicut numerosæ sobolis sunt scrofæ, ita in hoc morbi genere numerosi generantur tumores sibi ferè mutuo hærentes, vel quæcumq; alia fuerit istius nuncupationis occasio. Solet autem plerunque hoc tumorum genus, vt tertio aphor. commen. 26 ait Galenus in partibus glandulosas oriri, vbi etiam bubones. Imo vt idem testatur in libro de tum. præter naturam cap. 16. inflammationes, quæ in his partibus oriuntur, cum veram seruant inflammationis naturam, bubones, aut phygethla dicuntur: sin autem indurentur, in strumas transeunt. Porro & ex ulcere interdum exurgit bubo, vt primo de locis affectis idem docuit. qui aliquando facile suppuratur. Nonnunquam verò induratur & in strumam desinit. Sunt ergo vt ibidem

monet Galenus hi & similes tumores veluti soboles vitiosæ non quidem calidæ, sed potius frigidæ materiæ & pituitosæ, quibus præferunt obnoxij sunt, qui voraces nimirum sunt. Unde in pueris, ab eo tempore quo primum dentes incipiunt emittere, vsque ad tertium decimum annum solet esse frequentior is affectus, vtpote qui plures congerunt cruditates plerunque autem tumores id genus alijs de quibus statim sermonem sumus habituri, similes sunt, qui generantur circumdati quadâ membrana quasi vesicula quam vulgo chirurgi chistim Græco vocabulo appellant. pro diuersitate autem materiæ differunt: aliquando enim si aliquid caloris immixtum habeant, maturantur & suppurantur: aliqui verò duriores sunt, & ad scirrhi naturam, vt decimoquarto methodi tradidit Galenus, proximè accedunt. Sunt verò & plures aliæ tumorum frigidorum differentiæ, quorum medici meminere frequenter, ad hoc ferè genus pertinentes, qui particulatim nullum habent nomen: differunt autem penes diuersam materiæ rationem, quæ in illis cum aperiuntur, reperiri solet. Nam aliquando quasi pilos reperies iuclusos, interdum quasi vngues, interdum res duras perinde vt ossa, aut lapilli, aut testa, quandoque callosum corpus, sæpe quod aut cœnũ aut lutum aut amurca videatur, quandoque
reperi-

reperitur res adeò fœdita, vt vix possis odorẽ
perferre. Fiunt autem omnes quando, vt dixi-
mus, frigida materia in vnum locũ confluens
ibi conclusa diutius detinetur, sibiq̃ue vario
modo afficitur, quatenus aut digestis parti-
bus tenuioribus humidioribusq̃ue magis mi-
nusq̃ue induratur. Interdum verò maiori
minorũque contracta putredine vi caloris ex-
tranei aut cœnum lutumue imitatur, aut a-
murca, tetrusq̃ue magis aut minus odor in-
de excitatur. Frequentiores tamen alijs esse
solent abscessus illi, qui vno communi nomi-
ne ab Auicenna nodi appellantur. Commu-
ne autem nomen nullum apud Græcos ha-
bent, præter nomẽ tumoris & abscessus, quod
& alios tumores continet. Horum tres sunt
præcipuè differentiæ acceptæ à triplici ratio-
ne illius materiæ, quæ in illis continetur. Eo-
rum enim aliqui liquorem quendam in qua-
dam quasi vesicula contentum habent, vulgõ
chirurgorum in folliculo diceret, qui liquor
melli colore & crassitudine similis est, & à iu-
nioribus nodi mellini dicuntur, à Græcis ve-
rò melicerides. Alij verò crassiorem substan-
tiam collectam habent, quæ colore & crassi-
situdine pultem imitatur, quam atheram
Græci nominant, vnde & Atheromata Græ-
cè dicuntur. Alij crassiorem & solidiorem
congestam

congestam habent, quæ crassitudine & colore seuum vel adipem imitatur, quod cū steat Græcè dicatur, steatomata etiam ab illis nuncupantur. Id verò omnibus his, vt paulò antea diximus, commune est, vt materiã quãdam membrana inclusam contineant, quasi in quadam vesica. Est & similibus tumorum quarta quædam differentia, cuius nonnquam etiam meminit Galenus, in quibus antequam aperiantur, spirituosã quædam tensio apparet, illis autem apertis reperitur grumus sanguinis. Et quia non modo in externis & summis partibus solent oriri id genus tumores, sed & in profundioribus quoque: præsertim verò glandulosis: immo & in ipsis visceribus. Ego enim in cadauerum dissectionibus sæpe in iecinoris substantia vidi hos tumores subortos, maximè verò steatomata. Qui tamè in externis & summis generantur partibus tactu & digitis dum premuntur, ex maiori vel minori renitentia & celsione, ac citiori, & faciliori ad pristinam figuram transitu deprehendi à medico poterunt. qui verò in alto oriuntur, quo digitus peruenire nequit, non ita deprehendi possunt, sed de his quantum ad nostrum institutũ pertinet hæc satis sunt. De alijs enim pluribus distincta capita fecere iuniores, & aliqui etiam ex antiquis, qui suis etiam nominibus distinxere. quæ tamen si re-

ctè consi-

Et considerentur, ad aliquod horum, quæ hæc tenus fuere à nobis exposita referenda sunt. Nam & quæ nactæ, & quæ talpæ, imo magna ex parte tumores qui anteriori parte & exteriori ceruicis seu gutturis solent exoriri, & boccia à iunioribus solent dici, bronchochile à Græcis, quasi dicas ramicem gutturis, ad aliquod horum tumorum referenda sunt, ita ut & aliqui ramicosi tumores sint istius generis, & differunt aut loco in quo oriuntur, aut magnitudine, aut figura, non autem natura aut essentia. Quatenus autem ad curationem pertinet, id in primis considerandum, quod nos 14. meth. capite 12. docuit Galenus, duplicem esse rationem curandi hos tumores quæ in vnam omnium tumorum communem tandem resoluitur, nempe ea est euacuatio materiæ in abscessu contentæ. Sed dupliciter illa euacuari à medico potest. Nam aut medicamentis aut manuali opere. Per medicamenta autem duplex potest fieri curatio: quia aut per digerentia, aut per putrefacientia. manuali opere curantur, quando per præcisionem partis affectæ tolluntur: horum verò aliqui vna tantum ex his curari possunt, alij duabus, alij tribus, quæ diuersitas tum à ratione loci ortum habet, tum à ratione materiæ: nam qui in alto ortum habent, solis digerentibus & attenuantibus possunt curari, nec quocunq; modo ad-

ministratis . Sed aut illis solis, aut illis maxime quæ per os fumuntur, in quibus sit vis attenuandi & in vapores dissoluendi materiam concretam, qualia sunt medicamenta, quæ ex aromatibus conficiuntur, vt antidoti illæ maiores, vt sunt theriaca, mithridatia, ambrosia, athanasia, diacalamentum, diaspoliticum, diacyminum, & quod diagalanga iuniores appellant, & id genus alia multa, quæ nos cursim pertransimus, vt pote quæ quasi ~~passim~~ dici possunt, neque primo ad præsens institutum pertinentia. A natura autem materiæ petenda est ratio diuersæ curationis: quia quæ tenuiori constant materia, vt melicerides possunt tres has curationes admittere. nam & digeri, & per putrefactionem extrahi potest materia & per præcisionem: quæ verò crassiori, nõ ferè nisi aut præcisione aut putrefactione: stentata officio duntaxat manus & incisione possunt abstrahi. Non erimus autem in his particulatim exponendis multi, quia quæ sint medicamenta, quæ stiptica, hoc est putrescentia sunt, & qualis sit eorum vsus, satis superius fuit à nobis expositum. Quæ verò ad chirurgiam pertinet, huic non attinent negotio. De digerentium verò vsu & cõpositione, & quomodo tractanda, satis superque locuti sumus superius: præsertim vbi de duris tumoribus fuit institutus sermo. Nam in omnibus his &

corpus

corpus prius à crassis & crudis humorib. purgandum, et victus ratio attenuantis instituen-
da, postea externis & localibus agendum, & si
digestioni cefferint, illi incumbendum: sin au-
tem aliquando videantur posse suppurari, si-
cut strumas aliquando videmus, vel quia cū
crassis & frigidis fluxerit aliqua calida mate-
ria, statim inter initia, vel postea etiam dū tra-
ctatur curatio, attracta ab usu calidiorum me-
dicamentorum quæ possit pus mouere, ma-
turationi & suppurationi esset opera danda.
In digerendo autem, quæ sint animaduerten-
da, satis superque diximus superius, vnde de
scabiei & pruritus differentijs per medicamen-
ta curandis paucis expositis huic priori parti
finem faciemus.

*De ratione eorum medicamentorum, quibus aptè
curari possunt cutanei affectus, nempe pru-
rigo scabies atque huiusmodi.*

Caput XXVIII.

Postremo loco quatenus ad istius tracta-
tionis partē attinet, & de cutaneis affecti-
bus per medicamēta propria extērius ad-
ministrāda curandis nonnulla dicēda sunt,
quales sunt pruritus, psora, lepra, quæ à Lati-
nis tanq̄ scabiei differentiæ proponuntur, &
lichen, quam impetiginem Latini soliti sunt

Bb 2

appellare. Horum enim ferè omnium commune symptoma est desiderium quoddã scalpenti, quod manifestum est argumentũ, eos esse quasi sobolem vitiosorum humorũ acriũ & mordacium, qui ad cutim impulsĩ, ibi retinentur & manent, præterea verò, quòd aliqua constant crassitie. Nam si omnino tenues essent, cutim perinde vt sudor transigeret neque illam abradere possent, neq; tamen adeo crassi sunt, vt illi à quibus phagedenæ aut cancri gignuntur, nam non modo extimam cutim abraderent, verum & subiectas carnes vicerarent exederentque: inter se verò differunt hi cutanei affectus crassitie & tenuitate materiæ, vnde concitantur. Nam à crassiori materia ortum habet lepra, vtpote in qua separentur veluti squammæ quædam & quasi serpentis appellatum senium: à p̄fora verò veluti furfures, quæ quidem ad abrasionem summæ & extimæ solum cuticulæ referuntur: profundior verò est abrasio in lepra: sicuti crassiores sunt squammulæ ab ea resectæ, quàm furfures, his vtrisque adhuc tenuior est materia imperiginis vel lichenes. Commune autem his omnib. est cutim reddere asperiores, sed pruritus materia alijs tenuior. Quæ autem & qualis sit materia, quæ omnium horum affectuũ fomentum est, non videntur omnes consentire: præterquam quòd omnes acré esse aiunt.

Arabes

Arabes enim vt Auicenna, Haliabas & alij videntur quidem voluisse pforæ & lepræ materiam esse sanguinem vitiosum, quia aut illi sit immixtus melancholicus humor exustus, aut quia pars aliqua, quæ per putredinem, vel affationem fit cõuerfa in melancholicum humorem. vel etiam quia interdum sanguini fit immixta falsa pituita, vnde subdit, quòd si ex humore melancholico fit orta scabies sicca illa est, sin autem ex mixtione pituitæ falsæ pinguior illa videtur. Galenus verò & cæteri Græci non in sanguinem referunt hos affectus, sed duntaxat in melancholicum humorem & pituitosum falsum. Nam in libro de atrabile & de tumoribus præter naturam, affectus hos melancholicos censet: vnde eos sæpe mutuam transmutationem habere cum elephante visum est. Si enim aliquando elephantiasis curationem habet prius in lepram postea in pforam mutatur. sicuti sæpe si negligatur lichene in pforam, mox pfora in lepram, & tandem in elephantiasim fit transitus. Paulus tamen pforam & lepram à melancholico succo fieri solere ait. prurimum verò à falso humore, At Galenus secundo libro de causis symptomatum capite sexto ait, prurimum à tenui & falso humore ortum habere. pforam verò & lepram à multo crasso & falso non moto, quia si in motu sint & per partes sensu præ-

dicas ferantur, horrorem aut rigorem concitant: tamen ibidem exponens quid sit pruritus, cum prius dixisset esse sensum excrementorum, pruritus mouentium, id magis particulatim explanare volens dicit, nisi quis ea nitrosa, falsa, vel amara velit nominare. Quibus videtur insinuare & bilem posse prurientes concitare affectus, amaritudo enim bili propria esse videtur. Sed si rectè considerare rem velimus, cum frequentissimè hi affectus præsertim psora, & lepra reddant cutim asperam & ferè aridam, sæpissimè à sicco & exusto, nempe melancholico humore videtur originem habere. Interdum verò cū in his cutaneis affectibus papulæ quædam parvæ quidè exoriuntur, & quibus tenuis quidam quasi ichor exprimitur acer quidem & mordax, putarem eas à tenui & falsa pituita esse excitatas quâdoq; verò papulæ maiores, quæ tandè suppurantur, & inde pus satis crassum affluit, quâ vulgo pinguem scabiem vocant. Sed harum duplex est differentia, aliquæ enim dolorosæ sunt & rubræ anteaquam suppurationem assequantur, vt quasi inflammationes imitentur: aliæ verò tandem & ipsæ ad suppurationem veniunt, neque tamen ita inflammatae sunt, neque etiam adeo dolorosæ. Priores ego putarem omnino mixturam sanguinis habere, alias verò potius in falsam & crassiorem pituitam

tuitam esse referendas. Impetigo verò ex ichore tenui cum crassiore & acri humore generationem habere, dixit Galenus libro quinto de compositione medicamentorum secundum genera. Est autem omnium communis sententia eos qui vitiosis vtuntur cibis, esse his cutaneis affectibus obnoxios: senectus etiam frequenter ab illis solet exerceri, & adeo cruciari, vt aliquando pruritus in senesi inueterauerit, aut nonquam curari possit, aut ita ægre, vt illis satis esse possit, si leniatur & mitigetur. Sed iam conuertamus orationem ad rationem medicamentorum, quibus sit laborantibus hac molestia succurrendum. hac enim spectant quæcunque hætenus fuere exposita. Nempe vt scopos depremeremus, qui nobis rectam rationem compositionis & vsus medicamentorum huic rationi accommodatorum ostenderent. Et quia omnes hos affectus in copiam vitiosorum humorum, vel ex parua victus ratione vel ex aliquorum viscerum intemperie congestorum, & tandem in cutem propulsorum ortum habere ab omnibus constitutum est nemo non videt primum statim scopum in illis curandis insurgere, qui indicat causam, quam medici antecedentem appellant, tollendam: nempe subtrahendū esse hoc fomentum per vacationē eorum malorum

succorum, qui in venis vel visceribus conti-
 nentur, & factum morbum fouent, & pro ra-
 tione naturę illius excrementitij humoris, at-
 que pro conditione corporis, aut secta vena,
 aut medicamenti purgatorijs molliri vacua-
 tionē oportere. Verū quia hoc extra fines
 præsentis instituti, quo agere de externis me-
 dicamenti propositum est, ideo hęc partem
 non magis particulatim tractabimus. Sed his
 summatim expositis, de ratione eorum medi-
 camentorum agamus, quibus affecta iam cu-
 tis curanda est. Et cum, vt docuit Galenus sex-
 to de comp. medic. secundum gen. cap. secun-
 do, quando iam squamosa, vel furfurosa cu-
 tis facta est, id quod in squammas, vel furfu-
 res iam versum est, nequit amplius in natura-
 lem & pristinum statum redire, vt & crustę
 quę vlcibus obducuntur. Sed neque etiam
 impacti ipsi cuti prauis humores amplius cor-
 rigi possunt: ideo proprius scopus in his cu-
 randis est, hęc omnia ope medicorum, quan-
 do alia nequeunt ratione, esse remouenda, re-
 moueri autem poterunt, tum per digerentia
 & siccantia, tum verò per detergentia. His
 ergo facultatibus ea medicamenta, quibus cu-
 randę sunt hęc affectiones prædita esse oportet.
 Sed cum pruritus ex tenuiori humore or-
 tum habent, qui vt ait Auicenna, quasi inter
 duas cutes, h. e. ad cuticulam consistit, quam
 nequit

nequit transire, quia aut constipatio sit facta, aut obstructi sint eius meatus, ideo digerentibus potius & desiccantibus egere videtur, sed quoquo modo etiam laxantibus. Vnde & balneæ aquæ communis & tepidæ, tanquam vtilis laudantur præsertim à Paulo & Aetio, vt laxiore reddita cute facilius fiat vitiosæ materiæ vaporatio, & ipsius humoris fusio attenuatioque, & præterea eius acrimoniam delinitio. deinde verò opportunus est fons & fricatio cum his quæ digerunt & exiccant. Fortioribus verò ad lichenas, vel impetigines est opus, vtpote cuius materia constat ex tenui quidem & acri ichore, sed qui mixtam etiam crassam materiam habeat pituitosam vel melancholicam. Vnde cum horum affectuum differens sit ratio, quia alij difficiliore, & id ratione materiæ crassioris & contumacioris: alij verò facilius medicamentis cedunt, vtpote quia ex materia minus contumaci & crassa ortum habent. Præterea verò, & particulatim ille idem affectus non in omnibus æqualem rationem habet. Nam lepra à lepra, & psora à psora pruritusque à pruritu non parum interdum facilitate & difficultate, vel prauitate differt, quod tum ratione prauitatis & malæ naturæ materiæ vnde excitantur accidere solet, tum verò ratione corporis male affecti, quia aliqui adeo sunt obnoxij his cutaneis af-

fectionibus, vel propter pravam viscerum in-
 temperaturam illis perpetuò fomentum sum-
 minitransem, vel propter malam victus ra-
 tionem qua vtuntur, vel quia adeo eas diu per-
 tulere, vt iam vitiosa sit temperatura & habi-
 tus ipsius cutis, vt præter id quod iam facta im-
 becillior facilius excrementa vndiq; amanda-
 ta suscipit & difficilius digerit & expellit, cor-
 rumpit etiam delatum alimentum, quamuis
 bonum in vitiosum humorem, vt vix ab eis
 se vnquam possint explicare. Cui accedit præ-
 terea & natura corporum, qui enim durior et
 siccior solidiorique habitu corporis & cutis
 constant, maiori negotio & fortioribus medi-
 camentis curantur: qui laxiori & teneriori,
 facilioribus. Vnde ea ratione pueri & tene-
 ræ mulieres facilioribus & leuioribus medi-
 camentis cedunt, viri autem rustici, & id ge-
 nus alij, fortioribus & acrioribus. Senes au-
 tem præsertim in secundo senio ægerrimè cu-
 rari ab his possunt, tum quia ex imbecillitate
 viscerum excrementosiores sunt, tum quia
 expultricem & digestricem facultatem imbe-
 cilliolem præ alijs ætatibus habent, tum et-
 iam quia cutis eorum aridior & densior facta.
 Vnde in medicamentis etiam his affectibus
 curandis aptis varios oportet esse ordines,
 in quibus exponendis, si omnia singulatim
 quorum medici meminere, vellems literis
 man-

mandare, nimis in longum noster sermo propeheretur. Vnde nos aliqua tantum in exemplum proponemus, quæ nobis magis in promptu esse posse videbuntur, quibus & multa alia addere poterit qui materiæ medicinalis aliquam habuerit peritiam, & scopos à nobis & alijs medicis in hac re propositos memoriter tenuerit. Inter leuia & simplicia medicamenta est hominis saliuæ, præsertim si fuerit ieiunus, surfures farinae tritici affricati cuti, vel decocti ex aqua, maluæ tam domesticæ folia & radices quam syluestris expresso ex eis succo scabioso loco affricata: ite & betæ & apij, sapathij, chelidoniæ, anemona, salutiæ, folia cucumeris syluestris, præterea radices, succus malorum medicorum rampicitrij, quam appellatorum, vulgò limonum, vel aranciorum, multus & succus vuzæ imaturæ profuit. Vrina etiam humana, si ea lauetur affectus locus, non erit inutile medicamentum. neque tanquam languidum medicamentum proponitur decoctum ex cruo, sed & recrementa glandis vnguentariæ unde fuit expressum oleum plurimum omnibus ferè probantur. Inter medicamenta affectibus his apta, sunt resina, terebinthina, & laricea, & gumma pini dissoluta ex aceto. Efficaciora his sunt aqua salsa, lixiuium, sal, nitrum, nitrifpuma, sal armoniacum, balneæ minerales

nitrosæ, sulphuræ, bituminosæ & ferreæ. Valida præterea sunt vtrunque veratrum, tam nigrum, quam album, radix vitis albæ, dracunculus vterque. Vtebantur antiqui in his curandis affectibus, cum difficiliores sunt, & chalcidite & chalcanto præsertim vsto. Vtuntur autem in præsentia quoque in medicamentis ad scabiem hydrargyro, seu, vt nunc appellant, argento viuo, vel vt chymici, mercurio, extincto tamen aut saliuâ aut limonum succo, aut alia quapiam simili ratione: imò etiam si difficilior reddatur curatio, addunt, & quod sublimatum appellant. Sulphur tamen coctum ex oleo, vel eo dissolutum ita vt eo in ungi possit, optimum medicamentum ad scabiem tollendam, quamuis suo odore ingrato à multis ferri nequeat. Sed inter composita medicamenta lene quidem & tutum, quod quæ pueris mulieribus ac mollioribus corporibus possit esse satis, est emplastrum ex lithargyro cocto ex hydrelæo, de quo facta est superius mentio: sed fortasse fortius esset quod fit ex argenti spuma cocta ex aceto & oleo. Sed longè his efficacius & valentius esset emplastrum illud, quod à Galeno sexto de compositione medicamentorum secundum genera cap. 4. describitur & διαβοταύων, hoc est, de herbis appellatur. Cum autem omnes in his affectibus viuam calcem optimè & sæpius lotâ laudent,

laudent, si illa ex aqua diluatur ad mellis spissitudinem, & inungatur locus scabiosus, crederem ego quod et vulgare vnguentum, quod fieri passim solet ex calce lota, posset esse plurimum utile ad scabiosos affectus. praesertim ubi sit aliqua ex scalptu illata cutis excoriatio. Passim tamen in usu sunt quaedam medicamenta, quae vulgo vnguenta ad scabiem apud apothecarios dicuntur. Fiunt autem ex multis eorum, quae a nobis nuper relata sunt commixtis, quorum duplex est ratio. Prima quidem illis maxime apta est, in quibus neque admodum contumax & difficilis est morbus, corpusque mollius & tenerius subindeque delicatius est, ut puerorum & foemellarum, & eorum qui in umbra & otio vitam transigunt. Et quamvis vario conficiatur modo: ego tamen illum referam qui magis tritus magisque in usu est. Accipiunt ergo terebinthinæ, vel laricinæ resinæ, exempli causa, uncias duas, butyri recentis drach. j. ouorum lutea duo, falis communis unciam mediam, succi malorum medicorum, quae appellantur arancia quantum satis esse posse videtur, olei rosacei parum, ex omnibus simul mixtis faciunt molle medicamentum, quod ad ignem vel solem deliniunt fricando scabiosas partes. Lenit enim detergitque & desiccet modestè, & praeterea extrahit excrementa subiecta & impacta

cuti ad exteriora. Solet autem lauari resina; interdum autem & butyrum, & pro lotionis modo additur, aut detrahatur vis medicamentum. Nam si aqua communi lauetur, mitius fit: si enim quidpiam acrimoniae insit resinæ, lotionem lenitur: si autem alia re lauaretur, sicuti rosacea aqua, minus calefaceret, melius oleret medicamentum, aliquantisper etiam roboraret cutim astringendo, & quoquomodo repelleret ingruentes in eam humores. Idem præstaret, si succo rosarum, verum magis ad detergendum adiuuaret, & digerendum, & odoratius redderet medicamentum. Possent lauari & succi & aquis earum herbarum, quæ vim habent delendi scabiem, quas paulò antè recensuimus, ut est malua utraq; fumarina, apium. Efficacior esset chelidonia, rubea etiam, vel lapathum, oxalis: præ omnibus autem alijs, si ex decocto vnius vel alterius veratri. His enim lota resina & butyrum, longè valētius redderetur medicamentum. Si verò voluissent antiqui medici adhuc valētius reddere aliquod sulphuris igne non experti addidissent, interdum & oleum quod laurinum dicitur. Delicatiores tamen horum ingrati odorem non facillè admittunt. Arabes autem & qui illos secuti sunt in multo usu habuere hydrargyrum, quod viuū argentum nūcupamus, & est sane efficax admodum medicamentum in his affectibus etiam diffusilibus

oillibus & inueteratis tollendis. Vnde si prædi-
 ctæ confectiōni addatur aliquid hydrargyri ex
 saliuā hominis præsertim ieiuni extincti vel
 ex succo arancij in præsentia appellati, aut li-
 monis, erit valens & forte medicamentū, qua-
 lia ea sunt, quib. inungi solēt artus, præsertim
 verò manuum articulis & pedum aut etiā vo-
 læ & plantæ eorum. Fit aut magis vel minus
 vehemens medicamentū quatenus plus, vel
 minus additur hydrargyri. nā vel semiuincia,
 vel iij ʒ. vel ʒi. s. indi potest, et id habita tum
 corporis ratione, tū verò affectus. Conficiuntur
 aut et innumera alia medicamēta similis
 ferē naturę, quorū tamen materia sunt medi-
 camēta simplicia, q̄ hæctenus fuere exposita:
 maiorē vim habēt ea q̄ aut sulphur, aut chal-
 canthum, aut chalcitē, aut hydrargyrum, aut
 quod sublimatū vulgò appellant, aut veratrū
 vtrunq; accipiunt, vtebantur tamen & alcyo-
 nijs antiqui. Sed nolumus diutius in his ver-
 sari, satis enim excreuit tertius hic liber, & vl-
 tra quā putaremus: vnde iā finem illi facie-
 mus, & interim ad quartā istius tractationis
 partē nos accingemus. In qua de Localib. me-
 dicamentis agemus, in quibus maximā vim
 habet indicatio, quæ accipitur à locorū defi-
 nitorum natura, & à capitis summa cute su-
 memus exordium: interim verò gratiæ
 sint quantæ possunt Deo optimo
 & maximo.

VICTORIS
 TRINCAVELLII
 PHILOSOPHI ET
 Medici Veneti.

De Compositione ac Vsu medica-
 mentorum,
 LIBER QVARTVS.

DEO Opt. Maximo, qui bono-
 rum omnium principium est, & fi-
 nis, initium nobis nunc iuvenes
 studiosissimi quarti istius nostri la-
 boris libri petendum. Cum compendij, ac for-
 mæ huius nostrorum de vsu, & Compositio-
 ne medicamentorum, quos Deo dante aliquã
 do edituri sumus commentariorum iam tres
 libri à vobis me prælegente fuerint excepti,
 & rogandus Deus ipse, vt nobis adsit, faxitq;
 vt noster hic labor ad ipsius præsertim hono-
 rem referatur, & in vestram utilitatem, & gra-
 tiam, quibus, vt morem geramus, hanc pro-
 uinciam suscepimus, possumus & postremo
 huic nostri compendij libro finem imponere:
 nam eo absoluto tum omni studio ac diligen-
 tia operam dabimus, vt commentarij ipsi ad
 finem optatum perducantur, ac deinde in lu-
 cem edantur. Huius autem libri argumentũ,
 ni fal-

ni fallor, non erit aliorum librorum argumen-
to minus difficile, sed longè magis varium,
cum de illis medicamentis sumus acturi, quæ
propria & particularia certis ac definitis lo-
cis, ac particulis in humano corpore particu-
latim adhibere solent medici in curandis affe-
ctibus, vnde etiam ferè nomen acceperere, & in
ijs curendis diuersâ curationis methodû indi-
cet non solû diuersa affectus secundum se na-
tura, verùm, & ipsarum, quæ malè affecte sunt
particularum. Fieri enim quamuis possit, vt
idem specie sit, quantum ad affectus naturam
& essentiam pertinet, in diuersis particulis
morbus: quia tamen ratio particularum varia
admodum, & diuersa est, quibus medicamen-
ta aptanda & accommodanda sunt: necesse est,
vt varia etiam tam vsus, quam compositionis
medicamentorum methodus euadat. In his
autem tractandis hoc rudimentum nostrum,
siue quarti libri commentariorum nostrum
compendium partiemur pro particularum ra-
tione, & eum ordinem sequemur, quem Gale-
nus, & plerique medicorum, celebriores sal-
tem secuti sunt, qui idem argumentum tracta-
uerunt. Inchoabimus igitur à capite, & ab illis
particulis, quæ in capite sunt. Nam trium pri-
marum & præcipuarum partium, quæ in cor-
pore sunt, ac insigni & conspicuo interstitio
distinguuntur, atque continent tres princi-

pes facultates, quæ vniuersam corporis rationem administrant, subinde eas particulas, quæ harum facultatum sedes sunt, & illas etiam, quas ipsis alioquin ministrat: prima quidem illa est, quæ caput à nostris, à Græcis *κεφαλή* dicitur: quæ continet membra animalis facultati deseruientia: altera verò, quæ *στήθος* à Græcis, à nostris verò pectus nuncupatur, quæ ea continet, quæ vitali ministrant. Tertia verò quæ Græcè *κοιλία*, Latine verò venter seu aluus appellatur, & est quasi armarium earum particularum, quibus tanquam instrumentis vititur naturalis animi vis. Postea verò sunt extremæ partes, vt brachia, & manus, crura, & pedes quæ motricis facultatis præsertim sunt instrumenta. Vnde à capite ad alias partes eo ordine descendemus, quo sunt à natura digestæ. Sed & illud addamus quod in vnoquoque vnâ tanquam primam & præcipuam respiciant omnes particulae, quæ his tribus quasi ventribus comprehenduntur, (in hoc enim iuniores nostros sequemur, qui in tres ventres corpus partiuntur, supremum caput nuncupantes, medium thoracem, infimum verò inferiorem ventrem, seu aluum: licet antiqui caput ventrem nuncquam vocauerint. sed quia res hæc circa nomina tantum versatur, id non multum faciemus nec in eo multum immorabimur, quia huiusmodi

modi quæstiones, in quibus de nominibus est tantum controuersia, Galen. sequuti semper uti ineptias libenter prætermisimus) reliquæ tamen superuacuae non sunt. Omnes enim propter illas præcipuas à summo illo rerum omnium opifice ita sunt procreatae, ut earum ministerium, aut plurimum utile, aut ad modum necessarium sit. Aliæ enim fabræ factæ ut alimentum subministrét, aut alioquin materiam circa quam illa operatur: aliæ ut excrementa, quæ ex concoctione non possunt generari, attrahant & excernant, ne re-tenta turbent omnia aliarum munia: aliæ ve-rò ut has complectantur, contineant, foueant, defendantque. Ac licet oporteat medicum, qui recte & ex methodo velit harum omnium affectus, tum per alia instruméta, tum vel ma-ximè per apta medicamenta curare, earum om-nium exquisitam cognitionem habere: non tamen ad præsens institutum pertinet, parti-cularim omnia hinc distinguere, sed tantum sum-matim ea recensere, quæ alibi diffusè & per diexodum à medicis, præsertim verò à Galé-no fuere exposita, quæq; à nobis hinc tãquam posita & constituta sunt accipienda: & nê sæ-pius eadem repetendo tempus contèramus, orationem ad caput conuertamus, de quo pri-mus est habendus sermo. In illo ergo plures continentur partes, quarum princeps est cere-

brum, quod quemadmodum in lib. de Hip. & Plat. plac. præsertimq; in 2. & 7. concludit Gal. quasi facellum est animalis facultatis, vt in præsentia Hippoc. Platonem & Galenum sequamur. Huic enim sententiæ facilius, & clarius poterit accommodari methodus, quæ nostro huic scopo attinet. est et initium omnium sensuum. Vnde particulæ quæ sunt sensuum exteriorum instrumenta, præsertim verò quatuor circa caput sunt, nec fortasse aberrarem, si diceremus intra caput. Nam in caluaria in anteriori parte duas habent foueas oculi, à quib. maiori ex parte comprehenduntur. Inimò & eorum tunicæ, quibus sunt inuoluti, sunt propagines membranarum cerebri. Instrumenta autem tam odoratus, quàm auditus, & gustus potius interna sunt, quàm externa, quæ item sæpe inseruiunt ad excernenda excrementa, quæ copiosa generantur in cerebro. Sunt præterea intra caput multi nerui venæ, & arteriæ, quarum munus non est cur in præsentia exponamus, cum horum ratio alibi sit petenda. Partes verò capitis quæ hæc continent, sunt primum extima cutis, quæ hac parte ab alijs cutis partibus in humano corpore, si non omnibus, sed pluribus differt, quod non vniuersa, sed multis, & magnis partibus naturæ instituto pilis obducta est. nam in summa parte capillata est, ex anteriori cilia
habet

habet & supercilia, circa mentum, & vtrinque barbam in masculis procreat. Nam si Galenum sequamur in libro primo de compositione medicamentorum secundum locos capite secundo, si in alijs partibus pili expullulant, id fit magis quasi ex accidente ex ratione materiæ quam propter insignem aliquem finem aut vtilitatem. cilia autem & supercilia quasi necessaria oculis sunt. ex barba masculis ornamentum, grauitas, veneratioque accedit. capilli quidem, & ipsi caput faciemque exornant, sed & caput ab externis peregrinisque impressionibus, vt à radijs solaribus, frigore atque id genus alijs defendunt. Sub cute est inembrana, quæ à Græcis pericranium dicitur, ob id quia cranio hoc est, caluarię circumquaq; sit obducta. sub pericranio est caluaria, sub caluaria duæ membranæ, quarum exterior crassior & durior, interior tenuior est, quæ cerebro quasi eius tunica, vel cuticula hærens, illud continet. Et quia medicus est artifex, qui, vt ferè in prouerbio est, plerunque sensum solet sequi, externæ vero, continentes partes priores se offerunt sensibus, & prima cutis: de istis ergo, & primum de cutis capitis affectibus per medicamenta curandis, quatenus capitis est, agemus, hoc est de illis affectibus, qui illi attribuuntur ratione illius ferè priuilegij quod peculiariter

consecuta est à natura quatenus capitis esse, nempe vt capillata sit. nam quantū ad alios affectus pertinet, qui sunt illi cōmunes, & quasi ijdem cum alijs partibus cutis, possunt ea quæ in priori libro fuere descripta esse satis, ne iusto longior euadat præfens tractatio.

De Topicis medicamentis accommodatis ad affectus cutis capitis curandos.

Cap. II.

Non est autem vna, simplexque ratio affectuum, qui proprii sūt cuti capitis, sed multiplex & varia. Alij enim illi accidunt quatenus capillata, alij verò vt secundum propriam suam naturam considerantur, vt capillatæ accidunt areæ, quæ à Græcis dicuntur ἀλωπεκία vel ὀσιώσεις, caluities, quæ à Græcis φαλόχρωσις nuncupatur, & defluuium capillorum, quod non habet proprium aliquod nomē Græcum vel Latinum. Alij verò in ea oriuntur aggenita aliqua illi materia præter eius naturam ex excrementitio & vitioso humore ad illam delata, vt in affectu, qui πιτυρίασις Græcè, porrigo verò, vel vt alij furfuratio Latine dicitur, in quo squamulæ quasi inspersæ sunt ipsi cūti, quæ furfuribus sunt similes, vnde & nomen habuit. pityria enim furfur Græcè dicitur: itemq; in illo qui
Græcè

Græcè *φθειρασις*, Latinè verò pedicularis morbus, in quo multa animalia generantur, quæ *φθειραι* à Græcis, à Latinis pediculi appellantur. Alij verò propriè in substantia ipsa cutis proueniunt, sunt enim tumores, qui præter naturam in cute excitantur, & erumpentes in vlcera desinunt, vt sunt qui *ἀχῆρες, κνεία, Ἰσδεξία* à Græcis nuncupantur, à Latinis verò omnia communi nuncupatione dicuntur vlcera capitis manantia, propterea quia tenuis quidam ichor vel sanies emanat. De medicamentis ergo quibus hi affectus curandi sunt, vel à medicis curari solent, ac de recto eorum vsu in præsentia ageinus. primūq; de illis quæ ad capillos pertinent, non quod verè capillorū proprij affectus, quia morbi propriè referuntur ad partes corporis, quæ animæ vitæq; sunt participes. capilli verò, neq; viuunt, neq; propriè quantum sint vtilis homini, partes censendi sunt, sed potius sunt aggeniti cuti ex excrementitia materia. Sed affectus qui ad ipsos spectare videntur proprij sunt cutis, qui in eius intemperie cōsistunt, vel cū materia, vel citra illam: quæ verò capillis accidunt, sunt symptomatica hos cutis affectus cōsequencia. Vnde neque curandi indicationes à capillis petuntur, sed ab affectionib. quæ in cute sunt, quarū cognitionē inuestigam⁹ ex obseruatione eorū q̄ capillis cōtingūt. duo verò vitia solēt capillis

contingere ex male affecta cute. vt i. de comp. med. secund. loc. in pr. docuit Gal. Nam natura suam colorem immutant in alium, alij enim à sua natura, turpem & deformem, vt in vitiliginibus, quæ à Græcis *λιδιαι* dicuntur, de quibus in præsentia non agemus, quia non est is affectus proprius cutis capitis, sed communis vniuersæ cuti. Mutantur etiam in areis vt dicemus, ex parte capilli, vt quasi linei videantur. Alterum verò vitium est, quod cadunt & cutim nudam relinquunt, aut rari admodum relinquuntur, & destituitur quidem cutis capillis, vel quia ipsa reddita est inepta ad eorum generationem, vel quia non eas vires habet, vt eos continere possit, qui, vel geniti sunt, vel generantur, sed illos decidere permittit vt in capillorum defluuio, vel quia vitiosis humoribus qui cuti infarcti eroduntur illæ, quæ quasi radices infixæ sunt cuti, à quibus quæ capilli pendent. illis autem erosis, cadunt necessitate quadam quod in areis accidit, quæ à Græcis alopecia & ophiasis dicuntur. quæ re, & essentia sunt vna & eadem affectio: figura tantum differens. Nam in alopecia, cum incipiunt cadere capilli vltius progreditur depilatio q. recto tramite. aiunt autem nomen habuisse à vulpibus, quæ maximæ sunt huic affectui obnoxia. in ophiasis autem, obliqua & flexuosa fit depilatio, vt imitetur anguem serpente

pentem per flexuosum iter. Vnde etiam inditum illi est nomen illud. Affectus verò cutis à quibus eueniunt, sunt raritas & laxitas cutis, quæ sequitur eius consumptionem propriæ & vtilis substantiæ cutis & defectum vtilis materiæ, ex qua possunt capilli procreari, vnde in conualescentibus ex magno aliquo morbo plerunq; solent capilli defluere, multis etiam in autumno idem solet euenire. Caluities verò sequitur ariditatem cutis. nam cum nimis exiccatur cutis, fit perinde vti tellus squalida, in qua nullæ expullulant plantæ. Vnde qui capite sunt ficciori, tempestiuus caluescunt: areæ verò ab intemperie cutis cū materia vitiosa, & tum ad capillos generandos inepta, tum verò radices capillorum corumpente vel erodente. Sed de caluitie, cum sit quasi naturalis affectus consequens plerunque exiccationem, quæ rationem ætatis sequitur, quamuis accedente ascititia etiam alia causa, cur corpus præsertim verò cutis citius & magis arefcat, possit accelerare, non multa dicturi sumus. vtpote quia illam credimus nequaquam posse euitari. etsi quidam fuerint, qui crediderint eam posse tardari, sed cum proxima causa eius sit cutis ariditas & quasi squalor. si aliqua poterit ratione fieri, vt tardius caluescant: id ea erit, quòd procuremus, vt corpus & præterea caput quo minus

fieri potest, siccescat, quod fieri poterit, tum victus ratione, tum verò ab his cauendo, quæ vim siccandi habent. Vnde hoc affectu relicto de capillorum defluuio agemus, vt à simpliciorib. incipiamus. Cum ergo defluuium id quantũ ad præsens institutũ attinet, duas causas habeat, raritatẽ & laxitatem cutis, quæ nõ potest firmare radices, ac stabiles eas stringendo reddere, & inopia præterea materiæ vtilis, vnde possit cuti subministrari talis substantia, quæ apta sit ad capillorum generationem, duæ primæ exurgunt inde indicationes, altera ab affectu cutis, quæ nobis indicat cuti esse addendum robur, vt validè possit radicem capillorum retinere. altera verò, corpus esse reficiendum: sed hæc nihil in præsentia ad nos pertinere videtur, cum illam victus rationem ad hunc scopum accommodatam spectet: altera verò scopum maximè nobis offert, cui præcipue medicamenta, & præsertim ea quæ exterius solent adhiberi accommodantur. quamuis & priori scopo possint medicamenta esse vtilia. cum non solũ sit opus copia materiæ aptæ ad generationem capillorum, verũ etiam vt illa ad cutem feratur. Vnde ad hoc possunt conferre medicamenta, nempe si modestam aliquam vim habeant attrahendi, modestam, inquam, quia cum attractio à calido fiat, quæ validè attrahunt, possunt

sunt, & subinde attractam materiam digerere atq; ita vacuare. Duo ergo hi scopi spectandi in cōpositione & usu medicamentorum, quibus succurrendum est defluentibus capillis: nempe modeste attrahere, & modestè astringere. Alioquin enim immodica astrictio, præter id, quod nimis exiccat, constipans & cogens cutim, impedimento est, quo minus in ipsam possit pertransire fuliginosus vapor, qui vi caloris concoquentis vtilem illam materiã attollit, ex quo cōcrecente & exiccato, fit capillus. Iam ergo nulli non evidens esse potest, qual a oporteat esse medicamēta huic instituto apta, nimirum quæ tum astringentia, tum attrahentia sint, sed moderatè. Addit tamen Gal. quod cauendum est ab astringentibus validis, ea etiam ratione, quia hæc plerunque etiam fugida sunt. quæ verò refrigerant & astringunt, repellunt & auertunt materiã quam attrahunt. Quamuis autem ex diversis auctoribus antiquis Gale. multa descripserit medicamenta, ipse tamen ait, duo ferè nobis posse sufficere, quæ & semper ab ipso præ omnibus alijs sunt habita tanquam optima, & experientia comprobata, & ea quidem simplicia sunt & facultate similia, nempe ladanum, quod sincerum & naturale sit, nullo sanè artificio transmutatum, & oleum lentiscinum. Vtrunq; enim eatenus calidum est, vt attrahere

modicè possit, non insigniter digerere, vtrum
 que etiã est modestè astrigens. Quod si vtrum
 que commisceatur in confectionem vnius me
 dicamenti ea mensura vt inde fiat, vt iuniores
 loqui solent, linimentum, vel molle vnguen
 tum, quo cutis inungatur, optimum erit medi
 camentum. Quòd si lentiscino oleo careamus
 alio erit vtendum, quod sit modicè alicuius a
 strictionis partice ps, vt erat eo tempore Hispa
 num oleum. hîc autem apud nos quod affer
 tur ex vicina regione, quæ Istria appellatur,
 posset esse aptum. Nam non est aliquantulè a
 strictionis experts, præsertim æstiuo tempore.
 nam si frigidior esset temporis status, posset ac
 cipi & mastichinum. Non erimus autem lon
 giores in his exponendis, cum neque affectus
 tanti sit momenti, vt admodum diligentem re
 quirat disquisitionem. nam vt ait Gal. solent
 frequentius ægrotantibus vel conualescenti
 bus capilli defluere, quibus dum vtuntur pro
 ba victus ratione, qua reficiantur, sponte & si
 ne vlla & medicamentorum ope renascuntur.
 Sed vnum prædictis ex Galeno addemus, lib.
 primo de medicam. comp. secundum locos ca
 pite secundo, quatenus ad rationem medica
 mentorum pertinet. nempe quòd si nimium
 videatur hoc defluuium, oportebit pro lenti
 scino alijs vti oleis magis adstringentibus, si
 cuti myrtinum est, aut melinum, quod ex co
 toneo

toneo malo conficitur . Alterum verò quod ad rationem vsus horum medicamentorum pertinet, est, quod detondendi sunt capilli saltem secundum maiorem eorum partem, vel etiam omnino auferendi, & ad cutim abraderi. & hoc habito respectu ad statum aeris, ratione frigoris ne caput lædatur. Ratio verò de trahendi capillos est duplex: altera, quia ante administrationem & iunctionem oportet vt cutis fricetur, nam & ita cutis calefiet & roborabitur, atq; inde fiet facilius ad eam attractio utilis materiæ, & penetratio medicamēti. Sed & medicamenti compagem non eandem nec modum vnguinis semper eundem requirit ratio administrationis, quia si abrasa sint omnino capilli vsque ad cutim, exigitur mollius & liquidius medicamētum, quo sit inugenda cutis: si ad cutim vsque non sint detonsi, crassius sit cataplasma, & hīc consistere volumus, vt in reliquis affectibus, qui maioris momenti sunt habeamus ampliotem locum tractationis. Agamus ergo de areis, quæ vulgo & à nostris fere vulgaribus chirurgis tineæ appellantur. quarum ratio non est, vt diximus, ita simplex vt eorum quæ hæctenus sint tractata. Nam affectus priores in solam intemperaturam relati sunt, hi autem in temperaturam cum materia & illa vitiosa. Sed hīc paulisper consistendum, & petito quasi exemplo à Galen. in lib.

primo de composit. medicamentorum secū-
 dum locos, res hæc magis explananda, qui ge-
 nerationem capillorum, & pilorum reliquo-
 rum confert cum ortu, & incremento herba-
 rum ex terra nascentium, & terræ quidem si-
 mile officium præstare cutim ait. naturam au-
 tem utrobique esse, quæ tam herbas, quàm ca-
 pillos procreat, atque illis medicamentum sug-
 gerit, sed illi necessaria est apta materia ad ha-
 rum rerum procreationem & incrementum.
 Nam vnaquæque res crescit ex simili materia
 illi ex qua generatur. Et quamuis pili nõ pri-
 priè vt herbæ incrementum habeant. illæ e-
 nim nutrimento propriè crescunt, & secundū
 omnes dimensiones, pili verò propriè non a-
 lantur neque crescunt, qui non nisi in longi-
 tudinem crescunt, addita semper noua mate-
 ria radici, cum qua concrescit, & extra illam
 expellit atque ita longior fit capillus. Sed quo
 modocunq; res hæc se habeat, hoc est illi qua-
 si alimentum & incrementum suo sane modo
 & quantum sua fert natura, & quantum no-
 stro instituto in præsentia potest esse satis.
 Vnde sicuti duobus modis sterilis & nuda
 herbis fit terra, eisdem vel similibus rationib.
 cutis glabra & destituta capillis esse potest. &
 vtraque ratio in materiæ defectum refertor.
 quamuis non sit eadem defectus ratio. nam
 aliquando defectus est ex cuiuscunq; humo-
 ris pe-

ris penuria. sicut quando arescunt campi ex nimia siccitate, intereunt herbæ quæ ortæ erant, ex inopia humoris, & inde neque aliæ possunt oriri. Aliquando verò nō ex omnimoda humoris inopia, sed humoris vel materiæ aptæ ad generationē & alimentū plantarum, vt in horto quando aluntur ab aquis falsis, vel nitrosis inundantibus. Priori modo fit caluitium, nēpe ex nimia cutis ariditate, & aliquo etiam pacto defluuium capillorum: altero verò areæ. Dum enim affluit vel corpus vniuersum, vel caput malis & vitiosis succis, qui sicuti non sunt congruentes alendo corpori, imò sæpe bonos & vtilis vitiant & ineptos naturæ reddunt: ita halitus vel vapores ab illis attolluntur vi caloris natiui, quique materia apta erant gignendis capillis, huic muneri fiunt inepti & inutiles, nec modo ipsi fiunt inutiles, sed accedentes ad priores, qui erant iam in veluti radices conuersi, à quibus pendeabant capilli, eos vitiant & corrumpunt, & interdum corrodunt, vt cadere cogantur. Solent autem hi affectus plerunque esse soboles prauorum ciborum, & malæ victus rationis. Congesti verò sunt vitiosi hi succi qui hos fouent affectus, nonnunquam in vniuerso corpore, nonnunquam in solo capite: interdum etiam vitio ipsius cutis ex affectu qui proprius factus sit ipsius cutis, Nam cuti illud accidit, quod et

reliquis partibus, ad quas cōfluit vitiosus humor. Ab illa enim tandem vitiatur & corrumpitur eius habitus vel temperamentum, vt quantumuis ad eam optimum deferatur alimentum, corrumpatur tamen ab intemperie in illa contracta, & in vitiosum succum degeneret, qui affectum fouet. Vnde consuluit Galenus vt inter initia anteaquam inueterascat malum, & fiat cutis primarius affectus, eius curationi incumbamus, quia alioquin difficilius fit semper, & maiori negotio superatur. His autem in hunc modum expositis, facile erit methodum curandi hos affectus constituere & inire rationem componendi apta medicamenta huic curationi, atque illis vtendi. Nam cum morbus hic materiam præsentem & fouentem habeat, & intemperiem, quæ ab illa fouetur, non erit simplex indicationum, & scoporum ratio, sed multiplex: nam & materia præsens suam habet indicationem, suam etiam habet intemperaturam, & harum vtraque duplicem potest habere rationem. Quia materia illa aut occupat vniuersum corporis habitum, aut caput duntaxat, quæ cuti hæres proximè cutim afficit, & pro diuersitate loci diuersam etiam curationis methodum exigit. Ita etiam cutis intemperatura, vel iam eò deuenit, & ita impressa est, vt facta iam sit & independens, nempe vt vel remota quacunque

vitiosa

vitiosa materia, ipsa adhuc maneat, & in causa esse possit cur iterum corrupto nutrimento possint congeri vitiosi succi fouentes hoc malum, vel cutis nondum proprium et primariū contraxit vllum affectum, sed eius vniuersa ratio à præsentibus malis humoribus pendet Quatenus autem ad primum pertinet, si corpus, vt Græci aiunt, sit cacochyinum, erit omnino inchoandum ab eius purgatione, & pro ratione humorum congestorum erit etiã instituenta purgatio, & Gal. in 1. libr. de comp. medicam, secundum loca sequamur, itidem. que in libello de facile parab. med. cap. 6. nō enim semper ab eisdem excrementis excitatur is affectus, sed à diuersis. Quandoq; enim à vitiosa pituita, interdū verò à bilioso humore, crasso tamen. nam idem Galen. in libel. de facile para. proximè citato aut à crassis succis ortum habere areas, nonnunquam à melancholico. qui hæc distinguere eisdem libris docuit, notato nimirum colore cutis, an ad albū vel ad pallidum flauum ūe vel ad atrū quoquo modo vergat, quamuis Alexander Tralianus obseruari potius colorem capillorum voluerit, mihi tamen magis Galeni sententia probatur: quibus autem medicamentis id sit agendum, ad præsens institutū haud pertinet. sed ad primum librum, & ideo de hoc non habebimus aliquem sermonem in præsentia.

Dd

Corpore autem purgato, & præterea, si ea humorum malorum copia habeat occasionem ab aliquo interno viscere, ex aliquo prauo affectu in illo contracto, illi etiam esset consulendum. Postea ad caput purgandum esset accedendum: nam & ipsum proprium habet modum, quo particulatim purgari potest, per ea quæ apophlegmatismata dicuntur, quasi pituitam educunt, quorum ratio varia. Nam alia per nares attracta purgant, quæ Græci er rhina nuncupant, alia gargarizata, alia verò commasticata. Sed de his, ubi de internarum partium affectibus curandis erit sermo magis particulatim agemus. Vnde ad præsentem locum attinere videtur, ut ea tractemus, quæ priuatim spectant ad morbum iam factum remouendum. nempe ut & vitiosos succos cuti insidentes detrahamus, & si vitium aliquod reliquum sit, post vacationem, illud etiam aptis medicamentis corrigamus. Neque tamen putandum, quod oportet eiusmodi moliri vacationem per medicamenta, quæ soluentia & purgantia propriè dicuntur, quamuis sæpe tollatur omnino etiam malum hoc per diligentem purgationem & rectam victus rationem: si inter initia id moliamur anteaquam vitiatum sit cutis habitus. Purgato enim corpore & subtracto fomèto, quod illi subministrabatur natura ex se aliquas reliquias non multas digerit

gerit absumitque, & per rectam victus rationem, genita vtili materia in copia, capilli sine alia ope regenerantur. Verum vbi inueterauerit affectus, & vitiosi succi copiosi sint cuti infarcti, non satis erit vniuersi corporis neq; capitis vacuatio: sed topicis remedijs erit opus, quibus vt diximus, digeratur & absumatur copia illa excrementorū, roboreturque, & cutis intemperies corrigatur: quod quidem officium ad præsens hoc nostrum institutū pertinet. Agamus ergo de medicamentorum ratione, quæ apta & opportuna huic negotio sunt censenda, & quia ex methodo instituimus agere, primū institutiones propriæ sunt depromendæ, quæ nobis scopos ostendant, qui in eligendis & componendis medicamentis sint spectandi. primariæ verò ac magis præcipuæ indicationes à duobus petendæ sunt, nempe à loco affecto & à natura ipsius affectus. Locus affectus est cutis capitis, quæ reliqua cute ferè durior & crassior est, atq; propterea valentiorib. opus est medicamentis, quorum vis perueniat ad altiores eius partes, quibus capillorum radices infixæ sunt. Affectus autem est in temperatura cum materia crassa atque impacta cuti, vt non facile possit discutiti, & inde elui. Quatenus autem ad hoc postremum pertinet, discussorijs egemus medicamentis. horum. n. ope vacuantur, quæ q. absor

Dd 2

pta & impacta sunt in substantia particularū. Sed & illa non minus oportet esse tenuis substantiæ, & tenuiorū partiū, alioquin. n. nequissent in profundū, vt opus est, se indere, neq; è profundis partib. materiam aptā ad capillorum generationē attrahere, præsertim vbi particula crassa & dura est. hoc verò sequitur, vt sit necesse id genus medicamenta non esse parum calida, vt tamen neq; quicunq; modus caloris sit huic negotio futurus utilis. nam neque is esse debet, vt cutim vrat, vt cuique potest esse perspicuum, sed neque præterea tantus, vt quāuis non vrat, nimis tamen exsiccet. Nam inter initia quidem videbitur plurimū p̄fecisse: mox verò cutis euadet illi similis, q̄ conspicitur ita illis, qui caluescunt. Oportet igitur ea medicamenta eligere, quæ tenues habeāt partes, & intra certos quosdam & præfixos terminos calefaciunt, qui tamē non in omnib. neq; vbiq;, neq; semper possunt esse iidem. Ratio verò diuersitatis à naturali laborantis temperatura accipiēda est ab ætate, à sexu à regione, à tempore. nam corpora iuniora & molliora lenioribus & facilioribus egent, tam calefacientib. quàm desiccantib. hieme etiā facilius ferunt calidiora medicamenta. His in vniuersum explanatis opportunum sanè erit vt particulatim de medicamentis accommodatis affectib. his curandis agamus, ac de apto
eorum

eorum usu. Prius tamen id considerandū est, quod ex Galeno & alijs auctoribus antiquis facile depromi potest: nempe quod arduum admodum est aliquod reperire simplex medicamentū, quod ad amulsim possit ita statim aptari affectui, ut sit quantū satis sit pro ratione ipsius quatenus magis vel minus inueteratus, sit etiam maior vel minor & quantū etiā ratio corporis affecti requirit ex naturali eius téperatura et étate, & sexu, et id gen^o reliquis. Vnde multa solét proponere, & ea diuersorū ordinum, ut vnusquisq; pro arbitrio suo ea eligat, quæ illi videntur ppius accedere ad rationem scopi, quæ sibi iuxta certam mensurā præscripserit. docēt præterea, quo modo & ea quæ intensiora & acriora videntur possunt remitti & mitigari, & quæ remissiora, intēdi & aciora reddi. Gal. ergo horū meminit i. de comp. med. sec. loc. & in hunc ordinē redigit, ut primum & supremū locū tū caliditate, tū partiū tenuitate retineat euphorbiū. mox verò illud sequatur thapsia, quæ planta est ferulacei generis, & copiosa nascitur in Calabria, Piceno, & Apulia, acre admodum calidumq; medicamentum, quod inter rubificantia & vesicātia cutem recensetur. Hanc vim habent folia, in signem etiā radix & præsertim lacryma vel succus, qui veluti in lacrymā concrevit. his succedūt semina sinapi, & nasturtij, & adarcæ, quæ

& lymnitis dicitur. Sed in præsentia neq; in
 vsu est, neq; quod nouerim, noltris est cogni
 ta. Est autem veluti spuma cannarum tenuiſſi
 in paludibus nascentium quæ concreſcit, vbi
 marina aqua dulcibus immiſcetur. Res adeo
 acris, vt exurat: hæc ſequuntur illis aliquanto
 inferiora ſulphur, ſpuma nitri, atque ipſum ni
 trum, non tamen quodlibet, ſed illud quod
 molle ſit, non lapidoſum. nam hoc tenuioris
 eſt ſubſtantia, quodq; prius fuerit vſtu, ex i
 gne .n. adhuc tenuius ſit ſicut & ſpuma nitri
Quæ qualis ſit nõ auſim ita facile affirmare, id
 eò neq; in illa exponenda ero multus. Nec ab
 his admodum diſtat vtrumq; veratrum, cum
 nigrum, tum albũ, & erucæ ſemen, oleumque
 laurinum, & his etiã accedit vtrumq; alcyo
 nium: nempe quod à Dioſ. lib. 5. ſecundum &
 quartũ appellatur, & à Gal. quoq; præſertim
 in lib. 11. de ſimp. medic. fac. circa fin. c. 137. vbi
 de Alcyonio agit. & hæc apta ſunt medicamẽ
 ta ſiue prius exurantur, ſiue circa vſtionem il
 lis vtamur, præſtantiora tamen ſunt, ſi vran
 tur, eadem, quam nuper expoſuimus, ratione
 nempe quia ſunt tenuiorum partium exigue
Recentiores Arabes ſecuti, ſpumã maris vul
 go appellant. Præterea ad hunc etiam ſcopũ
 vtiles ſunt cortices combuſtarum cannarum
 ſi ſint exuſti. In illis enim vt ſenſit Arilt. ex i
 gne relinquitur, vt etiam in calce, aliquid i
 gneum

gneum, quod potest calefacere & ex profundo attrahere. Ab his deinde sequitur pix liquida, quæ vulgaribus quoque in his affectibus est in frequenti usu. & cedria, et muris stercus deinde verò, & sepum vrsi recens, & hyenæ, pardiq; & leonis, tandemque & anseris, quæ eò erunt efficaciora, quo fuerint verustiora. Tempore enim adipēs hi & calidiores fiunt, & tenuioris substantiæ, sicut & oleum, & tandem cætera omnia quæ calida sint, & tenuiū partium. In quibus essent & amaræ amigdalæ vniuersæ cum suo cortice cōcremata. Ex his ergo, & id genus alijs simplicibus medicamentis conficiuntur composita omnia, quibus in his affectibus curandis vtuntur, & vñ sunt medici. Verum anteaquã de compositis agamus, quædam in vniuersum sunt explananda, quæ vtilia erunt siue simplicib. siue compositis simus vsuri. Primum quod illud, quod cum sit necesse in eorū vsu præsertim obseruare quosdam terminos in medicamentorum horum viribus, quos si excedamus, aut nihil nostra proficiet curatio, aut etiam vt diximus, plurimum poterit obesse. Nam si fuerit eorum vis languidior, parum proderunt. Sin autem acrior & valentior, poterunt, vlcerata cute, aut nimis exsiccata, plurimum lædere. Vnde si his simplicibus vti voluerimus, illud erit primū aduertēdū, quòd ea q̄ in priorib. ordinib.

fuerunt proposita: per se omnino nimis acris
 sunt & magis apta vt lædant quàm vt iuuent.
 Postrema verò, sicuti pix, adeps vrsi, anseris,
 & alia quæ similia sunt, satis sunt imbecilla,
 præsertim in durioribus corporibus, & ma-
 gis antiquatis affectibus. Vnde sæpe eritop-
 pus, vt vel in his vires addamus, vel alijs de-
 trahamus, delineta & mitigata aliquantisper
 eorum acrimonia & violentia. Vt tamen hoc
 præ oculis habeamus, quod sæpe monuit Ga-
 lenus: nimirum quod quia vix fieri potest, vt
 statim prima die scopum, quem nobis propo-
 sueramus adamussum attingamus, ita potius
 agendum est, vt infra terminum subsistamus,
 quàm vt suprâ progrediamur, et id quia dū de-
 bilioribus aliquanto vtimur, in hoc tantum
 erramus, quod parum proficimus, alioquin
 autem neque obsumus. sin verò vltra procedi-
 mus, possumus plurimum officere, proindeq;
 longè tutius est, vt à leuioribus inchoantes
 paulatim ascendamus ad fortiora, semper ob-
 seruando quantum medicamenta in cutim
 imprimant quotidie. Incipiemus autem pri-
 mum ab horum simplicium vsu. Cum itaque
 acriorum illorum pleraq; longe acriora sint,
 quàm vt possit ea citra noxam ferre cutis
 humana, si tamen ars recta accesserit, quæ illa
 moderetur, non modò non nocent, sed potius
 commodissima & aptissima euadunt. Mo-
 deratio-

derationem verò accipiunt, si cum alijs immisceantur à quibus aliquanto mitescant, refrænata eorum acrimonia & temperata. vnde si oleo misceantur, vel cerato simplici, vel si alia defint, aqua eadem ratione dilui & leniri possunt. Nam vt à cerato incipiamus, quod oleo duntaxat, & cera conficitur, mollissimum, quatenus ad vires pertinet medicamentum est, quo potest mollescere, & mitescere omnis acrimonia acriorum medicamentorum, si illi immisceantur, magis verò & minus, vt plus minusue secundum proportionem inditur acris medicamenti, hoc nos in tertio libro in alio negotio ostendimus. Nam vlceribus quæ carnis generatione egent, erugo, chalcitis, & id genus aduersariissima sunt medicamenta, vt quæ potius genitam erodant, quam quod nouam generent. si tamen cum simili cerato componantur certa quadam temperatura, ad eò mitescunt, vt carnem procreare possint. Ita in presenti negotio euphorbium, thapsia, sinapis & reliqua, ipsa ex se cutem exurere, vesicareque, & exulcerare validè etiam possunt, sed & à profundo attrahunt & potenter digerunt. nos autem attractione imprimis & aliqua digestionem egemus, vt tamen illud incommodum deuitemus, & attractio possit esse utilis, procuramus vt eatenus vis horum acris, & feruens temperetur, quod non amplius vratur, &

Dd 5

velicet, seruent tamen attrahendi & digerendi vim quanta nobis satis est. Verum horum moderatio non est in omnibus eadem seruanda, sed mutanda variandaque, tum pro ratione corporum considerata natura, etate, sexu, regione, tempore, consuetudine & vitę institutis. Corpora enim quo molliora & teneriora, & cuiuscunq; horum ratione id eueniat, magis ab acribus afficiuntur ledunturque, tum etiam pro ratione horum medicamentorum, quatenus ad eorum etatem vel tempus attinet. Quia quo recentiora, eo valentiora sunt, viresque maiores retinent, quo vero magis inueterascunt, eò etiam magis eorum vires exolefcunt. Vt autem res magis particulatim tractetur, imitabimur Galenum loco superius citato. Aliquando satis erit si ad ceratum sit duodecima pars euphorbij, nonnunquam vndecima, quandoque decima, raro vltterius, si euphorbij vires non incœperint languescere ex etate. Eodem modo dicemus de thapsia, quamuis enim illa sit aliquanto infra euphorbium, poterimus in eius vsu, aliquanto esse liberaliores, non tamen multum. Sed & affectum respiciendum, nempe si malignior & pertinacior videatur vel secus. Quod vero de cerato diximus, id ipsum ad oleum referendum erit. Vt enim cum cerato miscentur, ita possunt dilui dissoluique copio-

so oleo, vel pauciori, vt comodatus citra ce-
ram inungatur locus. Sed neque oleum qua-
rendum est, quod sit astringens, verum id po-
tius, quod tenue sit & digerens. Galenus ve-
rò aqua diluebat hæc medicamenta, ita illis
dilutis & remissioribus factis. Sed duo adda-
mus adhuc, quæ nos Galenus monuit, atque
mox ad composita transibimus. & hæc ratio-
nem vsus spectant. Primum, quia plurimum
refert, vt facile medicamenta se in profundū
indant, & inde attrahant: ideo medici non so-
lūm quæerunt ea medicamenta, quæ tum calo-
re, tum partium tenuitate facile penetrent: ve-
rūm nituntur ita affectum locum parare, vt fa-
cilis ea dum penetrant, admittant reddito
expeditiori transitu: vnde consulunt, vt ante-
quam medicamentum medicus adhibeat, lo-
cus fricetur, donec rubescat & calefeat. inde e-
nim rarefit cutis, atq; facilius transit vis medi-
camenti. Alterum verò est adhuc momenti
maioris. nimirum, vt medicus quodcumq;
appositorus est medicamen, priori deteriso,
aut alioquin ablato, diligenter cutem intuea-
tur, notetq; quomodo illa se habeat, quamq;
mutationem acceperit. quia, si nihil videatur
mutata, signum erit languidum nimis esse me-
dicamentum parumq; esse profecturam ni-
si aliquid acris medicamenti addatur. si vero
cutis videatur rubens, & quasi feruens, pe-

neq; principia aliqua inflammationis contraxisse, incepisseque aliquo modo excoriari, id indicabit validius, & acrius esse medicamentum, & proinde esse opus, vt de viribus detrahatur, vt præterea sit etiam danda opera lenientibus & sedantibus inflammationem, vt res ea mitescat antequam medicamentum aptum apponatur. In addendo autem aut detrahendo de viribus, attendendum est quid Galenus consuluit, qui recte monet, quod si præmanibus acerrima habeamus medicamenta, quæ superent exigentiam nostram vt euphorbium, thapsiam, adarcem, sinapin, illud erit molliendum & mitigandum oleo, vt diximus aut cerato aut etiam aqua. Sed si medicamentum quod in promptu habemus, lenius videatur, quam opus esset, illis erit dissoluendum, quæ eius vires excitare possunt, vt esset oleum laurinum. Sed de compositis aliquibus agamus, non tamen de omnibus: quatenus autem his probe perceptis iuuenes aliorum rationes facilius inire possint: hoc tamen prius considerandum, quod aliàs præterea in prioribus libris fuit à nobis expositum, nempe quod consuevere medici in cõficiendis compositis medicamentis rarissimè esse contenti vnico medicamento ad curandam vnã morborum differentiam, sed semper sunt necessaria plura, quæ aut eadè vires in vniuersum habeat,

& se.

& secundum speciem & eundem scopum respiciant, ordine tamen, vel vt iuniores loqui solent gradu differant, vel efficacia aut interdum etiã contrarijs, istius verò rei causa est, quàm paulò ante exposuimus: nẽpe quia differens est eorum corporũ, quę curanda sunt, ratio, & natura, differens etiam est morborum curandorum conditio tempore, magnitudine, malignitate, & pertinacia. vnde aliquando fortiorib. opus est medicamentis, aliquando infirmioribus, cũ semper oporteat spectare, quod medicamenta se habeãt vt se habent & morbi. hoc enim & Hip. docuit in aph. cum dixit, Extremis morbis accõmodantur extrema remedia. potest aut̃ medicus diuersimode sibi diuersa comparare medicamẽta secundũ propositam rationem. præsertim si peritus & versatus fuerit in materia medicinali, vires quę eorum simplicium quę in promptu sunt, perspectas habuerit. Negotium autem hoc longe clarius euadet: si rem hanc magis particulatim tractauerimus, & medicamenta, quæ ab antiquis & clarioribus medicis fuere composita, & multis laudibus elata: præsertim verò quæ Galenus primo de compos. medicamentorum secundum loca, descripsit, explanauerimus. Ergo ibi confectiõnem istius medicamenti, literis mandauit, quod præterquam quod ea ratione compositum est vt possimus

inde sperare, quod sit futurum optimum, illi etiam experientia adeo fauit, vt ille testatus sit, hoc se nulli secundum vnquam reperijisse. componitur autem in hunc modum. Accipit euphorbij, thapsiæ, olei laurini singulorum drachmas ij. sulphuris viui, veratri alterutrius. in hac enim re nihil refert hoc vel illud accipiamus, singulorum drachmam j, ceræ z. sex, liquefit cera ex oleo laurino vel cicino, vel cõmuni, sed veteri. aut si his omnibus careremus, possemus vti aptè oleo ex lucernis effuso, quod simile sit cicino & veteri: tũ quasi excoquitur in lucernis, & ad formam cerati, mollis tamen deducitur. cui reliquis prius intritis & inspersis optimeq; commixtis absoluitur medicamentum, quod præstantissimum iudicatũ est: sed non omnib. hoc pacto confectum cõgruens est, quia strenuũ admodum est & valentissimum. Vnde ad difficiles alopecias & plurimũ pertinaces, & malignas erit optimum, itemq; corporib. durioribus & solidioribus: mediocrib. verò aut leuioribus affectionib. item & pueris, mulieribus, & tandem molliorib. minus asperum acerbumque medicamentum esset. Sed de ratione compositionis, paucis tamen, vt iuuenes exquisitius instruantur, agamus. Scopum sibi in conficiendo hoc medicamento proposuit, id parare, quod esset generosum admodũ & areas quantulibet

tumlibet inueteratas & rebelles superaret, unde statim duo simplicia prima accepit, quæ in primo & supremo ordine sunt, vimq; maximam habent attrahendi ex profundo, ut ea essent tanquam fundamentum, vel ut iuniores aiunt, basis vniuersæ compositionis: ea verò sunt euphorbium & thapsia, quia tamen adeo acria sunt, ut humana cutis quantumlibet dura sit, eorū vim citra noxam & insignem quidem, ferre nequeat, vreretur nanq; & vlceraretur, necesse erat aliquantulum delinire, & refrenare tantū eorum vim, ut facilius ferri possit, aliorum aliquorū mixtura, bifariam verò hoc agi potest: nempe vel additis illis, quæ licet eisdem qualitatibus prædita sint, eas tamē remissiores habent, illis, quæ qualitatibus oppositis sint prædita, utpote quæ lenientia potius mollientiaq; sint. & per hæc quidem maior fit represio & refrenatio acrimoniæ, quæ per priora. Vnde illis, quæ quasi robore extrema sunt, addit sulphur & veratrum, quorum primum in tertio ab illis ordine est, alterum in quarto, in quo etiã est laurinum oleum, quibus omnibus simul cōmixtis remanet adhuc vis medicamenti adeo robusta, ut ferè paucam possint commodè ferè, quia autem instituerat medicamentum conficere, quod formam vel compagem cerati aliquo modo mollis haberet, ideo erat opus ceram illi ad-

dere, quæ emplasticæ est naturæ, potestque plurimum eximiam illâ vim remittere, quæ longè etiam remissior fuerit, si cera, quæ fundi & liquari necesse est, aliquo pingui humore fundatur, aliquo ué oleo laxante. ideo, ne adeò retundatur vis medicamenti, uoluit eam liquari aut laurino oleo, aut cicino, aut ueteri, uel adipe uersi, uel alio simili. ubi si rectè considerauerim, quæ tanquam basis sunt, & proportionè alia superant, nã eorum quatuor 3. accipiuntur, sulphuris autem, quod in tertio ordine est, vnam duntaxat accipit, olei uerò laurini & ueratri, tres drach. nam quatenus ad ceram pertinet, illa tanquam materia medicamenti sumitur à Galen. Temperatius ergo hoc pacto redditum est medicamentum, uel de adulti & quibus exercitatione robustius & solidius redditum sit corpus, facile possint illud tolerare, potens quod sit superare difficiles cõtumaces, ac malignas areas, potentius tamen quàm ut qui habitu corporis molliori sunt possint perferre citra noxam. sed neque mediocribus affectibus esset accommodatum. Quod si quis quærat. Cum sæpius aræ solèt pueros & adolescentes corripere, sæpiusque affectus hi occurrant medicis non extremi & plurimum maligni, uerum potius mediocres ut proinde in frequentiori usu possint esse medicamenta mediocria & mitia, quæ ea quæ potentio-

tentiora sunt. rationi magis consonum fuisset, si Gale. quem nos volumus imitari, à mi-
rioribus incepisset, & in illis magis versaretur. Respondere huic obiectioni non est difficile. Dicimus enim quod quamuis non admodum sæpe vtamur his ita valentibus medicamentis, possunt tamen frequentissimè esse in vsu medico perito, & prudenti. Quia hoc genus medicamenti potest aptari pertinacibus, malisque affectionibus, nec minus etiam minoribus, & facilioribus, si artem caluerit augendi ac remittendi acrimoniam & robur eius virium, additis illis quæ possint id efficere, exempli causa, si cerati plus addatur, nam addita cera & oleo, aut alio liquore pingui, & molliente, laxanteque de viribus medicamenti detrahetur. Vnde licet fuerit hoc medicamentum tanquam vltimum descriptum, tamen superat medicamenta multa potestate. Possunt tamen, si quis voluerit, componi alia medicamenta infirmiora si dimittamus ea acriora medicamenta quæ ad primum ordinem ferè pertinent, vt est euphorbium, thapsia, adarce, sinapi, & vti illis quæ ad tertium attinent ordinem, quod quidem quo pacto fieri possit ostendemus, peritis exemplis ab antiquis illis medicis, quorum meminit Galen. & ab ipso etiam Galeno. Nam docet, quòd si accipiamus vsu adipem, atque et-

E e

iam anseris, postquam nobis non ita facile esse potest in promptu leoninus adeps, vel leonæ vel pardi, quibus si duodecima pars thapsiæ, aut euphorbij, vel adarcij, vel omnium simul mixtorum erit commodum, nec admodum acre medicamentum. Sed si aliqua exempla ex alijs antiquis auctoribus acceperimus, res hæc erit aprior. Heras huius meminit, quod conficitur ex alcyonio, quod diximus in præsentia spumam maris à junioribus appellari, prius vsto, & ex oleo leuigato, præsertim si ex oleo fiat ex lucernis accepto, quod tenuius est, ut paulò antè diximus, hoc medicamentum ait Galenus, posse esse satis ad aereas medias magnitudine. moderatius autem erit quod fit ex amaris amygdalis vstis integris cum cortice, vel ex cannarum radicibus, vel earum corticibus itidem vstis, vel ex abrotano vsto, bis tritis, ex oleoque leuigatis & illitis, hoc autem aliquanto fortius est. Alterum eiusdem Heræ, quod fit ex seminibus nasturcij, erucæ, nitri, singulorum pari accepta mensura, & liquida affusa pice quanta videatur satis ad illa assumenda: poterit esse efficacius medicamentum in pueris & mollioribus corporibus, si hæc quorum nuper meminimus, ut solent aliqui trita aceto excipiantur, & tantillum mellis addatur, alij hoc eodem modo vtuntur cineribus ex erinaceis marinis

his vstis, exceptis vrsino adipe, alij laurino oleo. Vt tandem ad hoc munus omnia accommodari possint, quæ tenuis sunt substantiæ & è profundo attrahunt, & hic volumus quantum ad hos affectus pertinet, consistere. Hoc eodem verò capite agemus de medicamentis aptis ad curandum affectum qui porrigo & pedicularis morbus à Latinis dicitur: Græcè verò *πιτυρίασις* et *φθειρίασις*, quia neq; admodum dissimilem generationis, neque curationis rationem ab his habent, de quibus hætenus egimus. Vtrique enim ex vitiosis humoribus confluentibus ad cutem originem habent, quamuis inter se hac ratione differat, quod pityriasis, quam nonnulli exprimere volentes vim Græci vocabuli, surfurationem appellauere, fit à tenuioribus & serosis succis, non expertibus tamen alicuius acrimoniæ, vel vt Galenus ait, ab ichoribus ipsorum humorum qui præ tenuitate possunt etiam pertransire cuticulam extimam, & ibi hærentes, concresecunt in corpuscula similia squamulis, vel surfuribus, vnde etiam deductum est nomen illud Græcum, decidunt autem dum vel vnguibus caput, vel pectine scalpimur. Pediculi verò sæda admodum animalia ex crassiori humori, sed calido gignuntur in profundiori cute: præ crassitie enim nequit ad cuticulam vsq; pertingere. vnde in parte cutis altior

ri contentus, ibique putrescens, fit materia generationis horum animantium, quæ demùm è cute erumpant. Differunt ergo furfures à pediculis loco in quo generantur, & natura materiæ ex quo ortum habent. nam illæ ex tenuiori, hic ex crassiori. Vt & hoc consideremus, quod insinuare visus est Galenus, tum primo de compositione medicamentorum secundum loca, tum verò tertio libro com. in 6. epidem. quod aliquando hæ affectiones sunt propriè ipsius cutis, utpote quæ consistant in vitiosa eius temperatura, à qua proprium eius alimentum corrumpitur in huiusmodi prauos humores. Aliquando verò ortum habent à cacoehymia cõgesta, vel vitio alicuius visceris, vel vniuersi corporis, à quo cuti subministratur materia & fomentum, vnde aut furfures, aut pediculi generantur. Ex his autem ita breuiter & in vniuersum explanatis, facillè possunt indicationes, & scopi assumi, quæ nobis ostendant rationem componendorum medicamentorum, & eorundem etiam usum, quibus sit occurrendum his affectibus. Et vt primùm de illis in vniuersum dicamus, considerandum, quod non est semper eadem ratio curationis eorum, si ex proprio cutis vitio pendeant, & si aliunde occasionem habeant, vt aut ab vniuerso corpore, aut particulatim ab aliquo interno viscere. Quia vt etiam

iam

iam prius diximus, cum omnis occasio in cute est, solis externis & topicis remedijs erit opus: at si aliunde fomentum habent, primum procurandum erit, vt subtrahatur fomentum detracta cacochymia primùm, quod fiet vacuato & expiato corpore à superuacuis & vitiolis succis. De hoc tamen non est cur magis particulatim verba faciamus, cum ad id præsens institutum minimè pertineat. Agemus ergo de illis medicamentis, quæ capiti vel cuti eius adhibita, prodesse possunt, vbi Galen. mouet quæstionem non modici momenti, quatenus spectat ad præsens negotium. Ea verò est, quòd cum sit iam à nobis dictum, quod aliquando hi affectus sunt veluti soboles viti osorum humorum confluentium ad cutim. imò, si rem recte extimare velimus, etiam quãdo illi sunt tanquam proprij & primarij cutis affectus, vix fieri potest, quin præ eius imbecillitate non foueantur à subiectis partibus, dubium videtur, an cum alijs medicamentis respicientibus proprios scopos de promptos à natura ipsius affectus sint aliqua intermiscenda, quæ astringendo habeant vim repellendi ascendentes humores ab alijs partibus ad cutem. Aitque Galenus quod si nos ea cõsiderauerimus, quæ ab antiquioribus medicis literis tradita fuere, videtur illi sentire posse esse vtilem eiusmodi mixturam, præsertim

quando quædam proponunt medicamenta, quæ, vt aiunt, pollicentur, non modò hos affectus curare, verùm eam etiam vim habent, vt non amplius fiat in posterum eiusmodi affectio, & si ea nos perpendamus non deerit in eis astrictio, neq; tamen rem hanc dissoluit fortasse quia alijs in locis hoc definitum erat, quia non omnino tutus esset vsus id genus medicamentorum, quando aut ab vniuerso corpore, aut ab interno aliquo viscere affectus foueretur. Nam ea propter cutis procreata est imbecillior alijs partibus, vt facilius extrema admittere possit, si tamen mundum esset corpus, possent in hunc vsum venire. Præcipui tamen scopi in quibus vniuersa ratio curationis posita est, non sunt omnino iidem in porriginè & pediculari morbo: sicuti neq; eadem est materia, neq; idem locus in quo illa consistit. Cum enim tenuis sit materia porriginis hærens summæ cuticulæ, illi satis erunt medicamenta, quæ modestè digerant, & aliquantum etiam detergant, pediculorum verò crassior est materia, & interius in alto sub cuti contenta, & proinde acrioribus est opus medicamentis, quæ maiorem discutiendi & attenuandi vim habeant, præterea verò attrahendi ex altioribus partibus. In porriginè ergo satis esse poterunt decoctum scenigræci, si modicè digerit, discutiitq; itidèq; & betæ.

Præte.

Præterea verò, & amaræ amigdalæ. amari et-
 jam lupini, & malua agreſtis, vt tandem vſ-
 que ad nitrum ſit aſcendendum, terra præte-
 rea chimolea cum felle vel bubulo vel ſuillo.
 Quatenus autem ad rationem vſus pertinet,
 poteſt harum rerum decoctis præſertim fœ-
 nigræci, betæ, agreſtis maluæ, lupinorum ca-
 put abluï. poſſunt etiam componi ad modum
 mollioris vnguenti, quo caput affricare mox
 oportet, vt docuit Galen. quodq; vbi exarue-
 rit, calida abluendum. Amygdalas ergo ama-
 ras decorticas ex aceto vel aqua, ſed ex ace-
 to efficacius erit, contritas affricabis. maluam
 verò ſilueſtrem coctâ ex aqua marina donec
 reliqua ſit pars decima ſi triveris, erit vtile me-
 dicamentum. Validum & fortaiſſe nimis eſt
 medicamentum, cuius meminit Gal. confe-
 ctum ex ſpuma nitri & atramêto ſutorio mix-
 tis æquis partibus, & vino aſſumptis, & erit
 adeo validum, vt ſi quater affricetur in men-
 ſe, non amplius gignantur hæ ſquamulæ. nã
 in atramento vis eſt aſtringês etiam in ſignis.
 laudat præterea ſerum liquidæ picis illicitum,
 aſperſo mox nitro. Ad tollendos verò pedicu-
 los maioribus auxilijs opus eſt, cum craſſior,
 & profundior ſit materia vnde generantur:
 quare oportet, vt medicamenta à profundo
 attrahant & deſiccant. nam deſiccantia præ-
 ter id quod conſumunt humorem ex quo ge-

generandi sunt pediculi, obstant etiam quo minus putrescat, quod tamen necessum est, si sint procreanda id genus animalia, quapropter multa ex illis, quæ sanandis areis vtilia sunt, possunt etiam in pediculari morbo venire in vsum, quæ tamen ait Galen. experientia comprobata sunt, illa sunt, quæ agriam hoc est syluestrem staphin accipiunt, vnde & nomen à latinis accepit. pedicularis enim herba vocatur. Sed & veratrum nigrum vel album, item & nitrum. sed & oxylapathum vel oxali dis radices inter medicamenta recensentur, quæ ex oleo trita accommodata sunt huic negotio, si illis affricetur cutis. Nostris autem temporibus experientia docuit, quod his animalibus hydrargyros, seu, vt illud in præsentia vulgò appellant, argentum viuum, quâ maximè his animalibus inimicum est, sicut & alia animantia, quæ eandem rationem generationis habent, vt cimices, pulices, & id genus alia, fugiant & necentur. Horum verò medicamentorum modum ita docuit Galen. accipe staphidis syluestris partes duas, sandarachæ, nitri, singulorum partem vnam, terantur, ac ex aceto & oleo mixta capiti illinantur. Item veratrum album, & syluestrem staphidem, nitrumque pari pondere accepta, & ex aceto, aut aqua marina commixta capiti illine. Sed vbi adsit nuditas capillorum staphis

phis siluestris cum aceto, & oleo illinenda. Et
 hac tempestate ad necandos pediculos mu-
 res siluestrum staphin tritam inspergunt capi-
 titia aridam. hydrargyros, hoc est, argentum
 viuum vulgo dicitur, hac nostra tempestate in
 vsum venit: extinguitur autem primum, aut
 saluia, aut succo arancij vulgo appellati, po-
 stea suillo larido commiscetur & extenditur
 linteo stricto. sicut sunt, quæ vulgo chordellæ
 vocantur, & capiti super capillis circumdatur,
 hoc tamen obseruant, vt pars ea quæ medica-
 mento delinita est, caput non tangat, sed in
 exteriorem partem versa sit. nam odore vel va-
 pore abigit omnes pediculos. fugiunt enim
 per stragula, vnde obseruandi sunt, ne per ea
 diffugientes, alijs postea partibus, hærentes
 tunicis, sint molesti. capiendi namque & ne-
 cãdi. & quatenus ad hos affectus pertinet hæc
 esse satis possunt. de vlceribus manantibus
 agamus.

*De medicamentis aptis ad curandum manan-
 tia vlcera in capite, quæ ἀχῶρες, ἔ-
 χνεῖα, ἔψιδάκια dicuntur.*

Caput IIII.

Postremus affectus ad capitis cutem præ-
 sertim attinens vna communi nuncupa-
 tione vlcera manantia appellatur: quia

ramèn plures in eo possunt particulatim ob-
 seruari differentiæ, plura etiam sortitus est no-
 mina apud Græcos. Differentia verò quæ in
 hoc affectu notari potest, est, aut ratione mate-
 riæ à qua procreatur, aut ratione loci in quo
 consistit. nam quæ *Ψόρα* dicuntur, sunt ve-
 luti minutissimæ quædam papulæ, quæ soli
 extimæ cuticulæ insident quasi vesiculæ, &
 inde etiam illi nomē id inditum. *Ψόρα* enim
 papulam vel vesiculam significat, & ea tenuis-
 simo quodam ichore ortum habent. *κνεία* ve-
 rò quæ fauos Latine possumus interpretari,
 ab humore crassiori consistentia & lenire si-
 mili mediocri secundum consistentiam, &
 proinde non modo extimam cuticulam, sed
 profundiorē etiam cutim afficit, eamque
 primum in tumorem attollit, mox quod per-
 forat grandioribus quibusdam foraminibus,
 è quibus humor quidam emanat, vt videatur
 hac ratione fauum mellis imitari, à cuius cel-
 lulis vel foraminibus mel emanat, vnde ab
 hac similitudine cerion Græcè, hoc est fauus
 dictus est. Tertia differentia *αχόρ* dicuntur,
 his prioribus similis quatenus ad hoc perti-
 net, quod à vitiosis humoribus ortum habet,
 qui primum cutim in tumorem eleuant, mox
 ea pertusa ad illis foraminibus humor veli-
 chor quidam effluit, tenuior quidem quā à fa-
 uo, crassior aut, quā à psyracis, & ferè medius
 est affe-

est affectus. ita & exiliora foramina in hoc sunt, & tenuior succus qui effluit, hæc est horum differentia, qui tamen etiã in multis sunt similia. Nam pariter sunt quasi soboles vitiosorum humorum. In initio item sunt in genere tumorum, qui præter naturam dicuntur, postea in vlcera desinunt, & cum omnium horum comes sit pruritus, necesse est, quod humor vnde concitantur, sit acrimoniæ participes. Sed quia ad rectam rationem componendi apta medicamenta non parum refert naturam materiæ à qua fit morbus, nouisse, ideo pauca quædam de ea etiã dicemus. psydracia itaq; à tenui ichore & seroso humore excitatur, qui salis præsertim pituitæ naturam refert. achor autem, vt ait Gal. constat ex humore mixto, cuius vna pars ichorosa & tenuis v. bique: vnde achor, vt videtur idem Galen lib. 1. de compositione medicamentorum secundum locos cap. octauo insinuasæ quasi ichor, ab eo qui ab illo effluit ichore dictus est, sicut & multi alij morbi ab aliquo symptomate denominationem habuere: altera verò crassior est, crassior verò est faui materia, & hæc omnes præsertim, vt 1. de composit. medicam. secundum loca capite octauo videtur dixisse Gale. pituitosæ sunt, præcipuæ verò salis pituitæ naturam referentes: quod nõ credo ita accipiendum esse, ac si ille crediderit ab alio humore

hos morbos minimè fieri posse: quia secus tã
 Aetius, quàm Alexan. Trallianus, prodidère,
 sed quod raro ab alio, plerunque autem à pi-
 tuita falsa. nã & ipse ait aliquos achores phleg-
 monosos esse. Quibus ita constitutis, cum re-
 liquum videatur esse, vt de ratione cõponen-
 di apposita medicamenta his affectibus curan-
 dis & congruenti eorum vsu sermonem ha-
 beamus, vt ex recta methodo id facere possi-
 mus, hoc etiam considerandum est, quod affe-
 ctus hi possunt quidem interdum oriri, vt de
 prioribus quoque diximus, ex vitio proprio
 ipsius cutis corrumpentis suum nutrimen-
 tum in prauos humores: interdum verò ex af-
 fluxu excrementitiæ materiæ ad cutem, quan-
 do ex sola malè affecta cute oriuntur, soli cuti
 externis & localibus remedijs erit incumben-
 dum. Quando verò ex affluxu, primum cau-
 sã attendendum: nempe vt tollamus fluxio-
 nem, primum remota eius causa, quæ vacua-
 tione vniuersi corporis, ac reuulsionibus vel
 deriuationibus erit remouenda, atque vt etiã
 affluentem humorem post vacationem ali-
 quo modo repellamus. præterea verò vt si ge-
 neratur humor ille, qui affluit ex aliquo cuius
 piam visceris vitioso affectu, ille etiã proprijs
 & accõmodatis remedijs curandus erit, quod
 ad præsens institutum non pertinet. sicut et-
 iam, qua ratione & quibus medicamentis sit
 instituen-

instituenta vacuatio, vel quod pro ratione humoris quo refertum est corpus eligenda sint purgantia medicamenta moderandaque pro ratione corporum ætatisq; & virium, & temporum. Quare agamus in præsentia de indicationibus & scopis, qui spectandi sunt in electione, compositione & usu medicamentorum, quibus curandi sunt hi affectus, quatenus tamen pertinet ad naturam ipsius morbi in vniuersum prius, deinde & particulatim. Sed quia interdum simplices sunt hi affectus simplices inquam, quia non habent aliquam affectus alterius complexionem, qui possit propriam eius rationem variare: sicuti si sint participes aliquo modo alicuius inflammationis, vt & rubicunda proinde videatur cutis, & magis quam par sit dolorosa. nam si hoc modo se haberet indicatio quæ ab hoc esset depromenda, omnibus alis locum præriperet sicut in alijs etiam omnibus vlceribus solet euenire, quando annexam habent inflammationem. Statim siquidem inchoandum est ab illis remedijs, quibus dolor sedandus est, & inflammatio tollenda. nam si hoc tempore vti vellemus medicamentis quæ eiusmodi requirunt, morderent locum affectum, affectione que irritarent, & aucto dolore maior fieret attractio nocuorum humorum. medicamenta verò, quæ huic officio accommodata sunt,

quæ humida sunt, vimq; molliendi, & conco-
quendi habent citra vllam acrimoniam. Qua-
lia verò sint eiusmodi medicamenta Galenus
primo de compositione medicamentorum se-
cundum locos exemplo demonstrat ait enim
eiusmodi esse id quod parygron Græcè appel-
latum est, cuius descriptio tum ab Hera literis
tradita est, tum ab alijs antiquis medicis, & e-
ius meminit Galen. in de simp. medic. fac. ca-
pitate de pinguedine & adipe. Paulus autem &
ipse, quando istius medicamenti confectio-
nem exposuit, in Oribasium auctorem retulit
Nos verò tertio libro capite de scirrho, de cõ-
positione & natura, viribusque istius medica-
menti sermonem habuimus, quare nolimus
ne tempus conteramus, eadem hoc loco repe-
tere, quia nobis restat grandis via. nisi quod
non erit ab re, de modo vsus eius aliqua refer-
re. Nam videtur aliquantisper diuersus Gale-
nus primo de compositione medicamento.
secundum loca, & septimo de compositione
secundum genera. hic enim componi oleo
quod atrictitionis sit experts, ibi verò molli-
ri hoc medicamentum voluit & dilui, vt illini
ri possit oleo rosaceo. Sed si considerentur sco-
pi, quos hic vel ibi spectauit Galenus vtrun-
que protulit ex recta ratione. Nam in libro
de compositione secundum gener. eius memi-
nit quatenus vim habet molliendi partes in-
duratas,

duratas, id aut magis præstare poterit, si fiat ex oleo maturo adstrictionis experte: in primo autem de comp. secundum locos instituit occurrere inflammationi cui officio magis aptum erit medicamentum: si ex oleo rosaceo emolliatur & diluatur. Nam præter id, quod facilius refrigerat calidiorē loci intemperiem, atque ita dolorem lenit, astringendo etiam fluxionem arcet. Sed his addamus, quod eiusmodi medicamenta, ut eodem 7. docuit Galen. quo magis inueterantur magis etiam indurescunt. In his autem affectibus, de quibus in præsentia agimus, quando dolorosi & aliquid inflammationis habeat, accommodatius est hoc medicamentum quanto recentius est. Hoc enim modo magis dolorem sedat. Sed quo magis inueterascit, eo maiorem habet vim difficiliorem emolliendi durities, & proinde voluit Galenus magis adhuc emolliiri rosaceo, ut liniamenti compagem retineat. Sed & id aduertendum est, quod præterea memorie mandandum, nempe quanta diligentia in his vitiis consueuerit Galenus, qui consuluit, ut quando diluere ex rosaceo medicamentum volumus id non ad ignem agamus, sed manibus, auspata commiscendo subigamus. quia ab igne medicamentum sibi extraneum quendam calorem comparat. unde postea non euadit expertus alicuius acrimoniae & morsus.

Quod si in hoc affectu tãta istius rei ratio habenda est, longè maior in alijs veris inflammationibus, & cæteris affectibus calidis, & dolorosis. Et cum non ægre hoc medicamentum emolliri & subigi possit, hac etiam ratione minus necessarius est ignis. Hæc verò tanquam exempla proposita sunt, non autem propterea, quia hoc solum medicamentum huic negotio sit aptum. nam eodem capite in tertio libro vbi de mollientibus & humidis medicamentis agit, alia etiã descripta sunt, quæ possunt illi esse vtilia: præsertim si hoc modo parentur in modum linimenti, vt in præsentia docuimus, si quæ illis vtamur, dum sunt recentia. Galenus verò ait, præterea & illa medicamenta posse admitti ad hunc vsum, quibus solent medici vti ad sedandos dolores in cancerosis affectibus, quando à vehementi dolore cruciantur, item quæ & illa, quibus vtuntur in dolorosis, & non expertibus inflammationis vlceribus scissuris quæ ani: de his autem non hîc, sed suo loco agemus. nam in præsentia de ratione medicamentorum sumus sermonem habituri, quæ apta sunt curandis vlceribus manantibus, quando circa dolorem inflammationem quæ sunt, & complexum alterius affectus vel symptomatis, quod propriam priuatam quæ indicationem aliquam habeat. Sed prius indicationes & scopos exponamus, quos

quos intueri oportet in compositione, & vsu
 medicamentorum. Porro affectiones hæ sim-
 plices minimè sunt, verùm consistunt in quo-
 dam complexu morborum, qui ad duo primà
 genera referuntur. constât siquidem ex vlce-
 re, quod ad genus solutæ continuitatis perti-
 net, & ex intemperatura, non simplici, sed ea
 quæ fouetur à præsentè vitiosaque materia,
 quæ etsi vt diximus, plerunque sit pituitosa
 & salsa, potest tamen & ab alio vitioso humo-
 re originem habere, qui ex loci malè affecti co-
 lore maximè cognosci poterit. Cum vero ea sit
 semper curandi ratio, vt quando vlcus est cū
 insigni intemperaturâ, prior semper vigeat ea
 indicatio, quæ ab intemperie desumenda est,
 vt pote quæ impediât vlceris curationem. In-
 temperies verò, quando à præsentè materia
 vel affluente fouetur, tolli nequit, non detra-
 cta prius illa materia, quæ præsens est, & in-
 tercepto affluxu, si à fluxione pendeat. Et quâ
 uis ad hæc peragenda sit in primis necessaria
 optima victus ratio, ea nempe, quæ minimè
 sit excrementosa: præterea verò corporis eua-
 cuatio & expurgatio à vitiosis succis per apta
 & opportuna remedia, in quib. sit vis vacuan-
 di & reuellendi, de his tamen agere ad præ-
 sens institutum minimè pertinet, sed de lo-
 calibus remedijs quæ particulatim loco affe-
 cto sunt adhibenda. Scopi verò, quos natura

Ff

istius affectus spectandos offert, hi sunt prin-
 cipes, vt materia quæ laboranti particu-
 læ insidet, & ab ea est absorpta, per vacuatio-
 nem detrahatur, alioquin namque neque in-
 temperatura tolli, neque vlcera curari pote-
 runt. Non detrahuntur autem materiæ in his
 locis absorptæ, & inculcatæ secta vena, aut
 purgantibus medicamentis, sed localibus re-
 medijs, in quibus sit facultas perdigestionem
 vel discussionem prauos eos succos dissipandi.
 Sed cum in ichore, & fauo non desint cras-
 si succi & lenti, quamuis & tenues ichores et-
 iam mixtos habent, ideo altera indicatio in-
 fargit, quæ nobis hunc præterea scopum o-
 stendit, nempe aliqua esse attenuatione, & in-
 cisione opus. demum tertio, quia pars ea fa-
 cta est ex morbo imbecillior, ideo non parum
 conducet, si etiam aliqua eis non desit vis re-
 pellendi. Hi ergo sunt scopi, à quib. methodus
 pendet vniuersa cõponendorum medicam. huic
 negotio accommodatorum, ac eis vtendi. Sed
 si ita res se habuerit, possumus audacter prosi-
 teri, sicut & Galenus primo de compositione
 medicamentorum secundum locos cap. octa-
 uo professus est, inter simplicia medicamen-
 ta quàm maximè vsum aceti vtilem esse ad cu-
 randos ichores & fauos, non quidem vt eo so-
 lo & simplici vtamur, sed quasi quodam cõdi-
 mento & apparatu aliorum medicamentorum

rum. Nam solum quidem sua acrimonia mor-
deret, & vlcera posset irritare: alia verò medi-
camenta eo lauantur & parantur, quòd non
solum non ea acria & mordacia reddit, sed po-
tius ab illis abluir, & detrahit omnem acrimo-
niam & morsum si in eis sit, desiccaturque sem-
per natura, quòd vlceribus salutare est, repel-
lit etiam refrigerando. & quia acris eius sapor
esse nequit sine aliquibus partibus, quæ calo-
ris sint participes, ideo & digerendi faculta-
tem habet. Medicamenta verò aceto lota vel
parata apta sunt his affectib. curãdis, & diuer-
sos habent ordines, q̄ in primo ordine sunt &
faciliores, sunt differentia illæ terræ quarum
à Galeno fit mentio nono de facultatib. sim-
plicium medicamentorum circa principium
præcipue verò cimolea. deinde verò samia ter-
ra & Lemnia & Cretica: hæ itaque terræ si tri-
tæ aceto quasi condiantur & diluantur, vt il-
liri possint, vtile erunt medicamentum, leue
tamen, nec admodum validum. his valentio-
ra erunt metallica seu mineralia medica-
ta itidem aceto parata, vt sunt pompholyx,
quam in præsentia vulgo tutiam appellant, ite-
m lithargyros, hoc est spuma argenti, item
& cadmia, & plumbum vstum, hæ itaque ab-
luta & diluta aceto, efficaciora erunt medica-
menta: his verò omnibus superior efficacia
est charta combusta, vt i. de compos. medica-

mentorum secundum locos tradidit Galenus
 sed hoc in præsentia carem⁹, quæ a & charta an-
 tiquorum caremus, utpote quæ his tempori-
 bus non conficiatur. fiebat enim antiquitus
 ex papyro & quodam glutino confecto ex tri-
 tici simila, vel tritici ex aqua macerati succo.
 Ex hac ergo charta combusta parabantur ali-
 qua medicamenta antiquitus valde utilia, ut
 in quinto de comp. medic. secundum genera
 Galen. refert, qui dum ruri esset, nec in prom-
 ptu aliud medicamentum congruens habe-
 ret, chartam cremavit, & ea ex aceto diluta il-
 leuit caput rustici, qui deinde repetito hoc me-
 dicamento, tandem curatus est. quod medica-
 mentum non ingerosum esse insinuat Ga-
 lenus, utpote quod vim repellendi, & attenuan-
 di incidendi que ex aceto habet, quam etiam
 adauget charta, nam dū comburitur, ab igne,
 ut ex sententia Aristotelis quandoque Gale-
 nus exposuit, igneam quandam qualitatem
 contrahit, & aliquandiu seruat, qua digerere
 attenuare que & exsiccare potest. Quod verò
 senserit eiusmodi medicamentum validum
 esse, verba quibus utitur manifesto indicant.
 Ait enim se cognouisse rusticum facile laturū
 id medicamentum, quia durioris & solidio-
 ris carnis esset. Fortius adhuc medica-
 mentum esset, si ex combusto papyro confi-
 ceretur, quàm si ex papyracea charta, quia pa-
 pyrus

pyrus, vt octauo de facultatibus simplicium
medicamentorum docuit, charta siccantius
est medicamentum, gluten namque quod ad
ditur papyro non nihil detrahit de vi papyri.
Putarem autem, quod si ex nostra charta, que
ex laceris & tritis linteis conficitur, itidem
combusta conficiatur perinde, vt confecit Ga
lenus ex sua illa papyracea, quod non erit qui
dem adeo validum medicamentum, non erit
tamen inutile. Nam inter medicamenta apta
achoribus curandis, quorum Galenus memi
nit, vnum etiam reperitur, quod fit ex panni
culis linteis combustis, si tamen exemplari an
tiquissimo manu scripto fides est præstanda:
immo memini, quod chirurgus quidam insi
gnis utebatur vnguento ex charta combusta,
cuius Galenus primo de compositione medi
camentorum secundum locos capite de acho
ribus meminit. & illud ex nostra charta confi
ciebat. Videretur autem putare esse valide gene
rosum medicamentum ad achores, quod ma
ximè congruens sit in affectibus his quando
pertinaces, inueterati & maligni fuerint, & in
durioribus corporibus. De hoc verò medica
mento in tertio libro mentionem fecimus, v
bi de medicamentis agebam⁹ aptis curandis vl
ceribus putridis. Credimus autem hic fieri men
tionem secundæ confectioionis descriptæ
ex quinto libro de compositione medicamen

E f 3

torum per genera, quod medicamentum aridum & inspersile erat, vnde docuit Galenus quomodo mitius fieri possit, si interdum videatur nimis validum, & supra quam requirat, aut laborantis natura, aut ratio morbi, nepe addito lithargyro, pari pondere cum ipso medicamento, aut minori aut interdum maiori. Quia quo simplicius fuerit medicamentum, eò & fortius erit, quò verò illi plus lithargyri fuerit additum, eò lenius & infirmius. alius enim mixtura lenitur & mitescit vis medicamenti. Ex multa medicamentorum farragine syluaq; ab antiquis & iunioribus literis traditorum hæc nos delegimus, quæ putamus posse esse satis si tanq̃ exempla fuerint accepta: nunij. n. fuisset, si omnia vel pleraque persequi voluisset. nã facile collatis inter se simplicibus vnde conficiuntur, sicut nos ea conferre, tum in hoc, tum in alijs solemus. & cum his etiam quæ nos examinamus, poterit eorum ratio percipi, vnde nonnullis expositis, quæ ad eorum rectum vsu[m] pertinent, si nem haic capiti imponemus. Primum ergo et in hoc affectu perinde vt in priorib. capilli ante adhibitum medicamentum detondedi vel abradendi sunt, atque mox fricanda cutis, vel vnguibus, vel asperiori linteo. Deinde consideranda est natura & habitus corporis, quare si durum solidumq; est, an verò delicatum & molle,

& molle, & id, vel ratione ætatis. pueri enim præ mollitudine egrè se habent ad fortia & acria medicamenta, aut ratione sexus, mollius enim muliebre corpus est virili: aut ratione artis & institutorum vitæ. quia qui exercentur, præcipuè verò sub sole, sicca & solida membra habent, vt rustici & nautæ. qui verò otiosam & vmbrailem vitam degunt, molles, & laxas carnes habent. Præterea & diligens habenda est morbi ratio, quatenus maior, vetustior & pertinacior videatur, vel minor & facilior. nam maior morbus valentiora desiderat medicamenta. minor verò leuiores & mitiores. hæc ergo mutuo conferenda sunt, vt cõgruentem medicamenti modum assequi possimus. & quia difficile est exquisitè illum statim assequi, ideo semper quando medicamentum mutamus obseruandû, quomodo locus se habuerit sub priori, nû sit magis, quàm par sit irritatus, & dolentior redditus, vel iusto rubicundior, nam erit opus remittere vim medicamenti. si autem nulla videatur facta à medicamento impressio in cute, addenda erit modicamento vis. addetur autem, aut eo relicto & altero fortiori adhibito, aut priori, alio simplici acriori addito, quod possit illud exacuere, aut aucto pondere eorum, quæ in ea compositione vim habent maiorem. Vnde Gal. in lib. de facil. parab. medic. ait, quod &

si acetum optimum sit medicamentum, ut diximus, in teneris tamen puellis longè melius est, ut pro aceto utamur vino. Unde & nos seriatim in proprios ordines medicamenta ad hoc negotium pertinentia digessimus. & exemplo medicamenti ex charta combusta docuimus, docti tamen prius à Galeo, quomodo remitti plus minusue possit. & hoc tanquam exemplo vsi, possumus, si his propositis forte fortuna careremus, alia accipere quæ ad curanda alia vlcera laudantur, & sunt in frequenti vsu his temporibus, suntque huic de charta non dissimilia, hac eadem methodo illis vti. nam & hæc vlcera sunt. Sed & hoc addamus, quòd cum acrioribus medicamentis antiqui utebantur, illis in balneo utebantur: ita enim minus mordent & irritant locos affectos, sed & ablato medicamento, caput calida aqua liberaliter perfundebant. Accedamus autem ad alios capitis morbos.

De ratione compositionis, & vsus medicamentorum congruentium curandis affectibus internarum partium capitis, primùmque de illis, quæ ad plagas capiti illatas pertinent.

Caput IIII.

Quam.

Quamuis in capite cuti succedat mem-
 brana, quæ ab anatomicis pericrane-
 um dicitur, & illi os quod caluaria à
 Latinis, cranium verò à Græcis appellatur,
 de quibus videretur prius esse habendus ser-
 mo: quia tamen affectus harum partium, non
 habent aliam quampiam priuatam ac diuer-
 sam curandi rationem ab illis, qui ad idem ge-
 nus pertinent in alijs consimilis naturæ parti-
 culis, nempe in alijs membranis, quæ alibi in
 corpore sunt, vel in alijs ossibus, nisi quate-
 nus conficiunt internas capitis particulas, ita
 vt si sit aliqua alia indicatio sumenda præter
 illam, quæ à communi natura ossis vel mem-
 branæ sumitur, illa vniuersa petenda sit ab in-
 ternis particulis, quatenus cum externis con-
 sentiant. Vnde in capitis vulneribus, cum
 tuti & liberi sumus à suspitione alicuius no-
 xæ cuius sint participes interiores partes, vul-
 nera vel contusiones eodem modo curamus,
 sicut & alios similes aliarum partiũ affectus,
 ideo neque deinde mirandum erit, si de his
 non instituemus separatam & distinctam tra-
 ctationem, sed ageinus simul de harum, & il-
 larum partium affectibus per accommodata
 medicamenta curandis. primumque de op-
 portunis medicamentis ad plagam capiti il-
 latam, Accipimus autem in præsentia plagam
 & percussionem acceptam vel ex casu, vel al-

Et 5

lisione vel percussione ad rem quampiam da-
 ram siue attulerit continui solutionem eu-
 dentem in osse, aut membrana, aut cute, siue
 sola sit facta contusio, & præterea vt vulnus
 cum re incidente inflictum significat. At ve-
 ro quia diximus, hæc omnia in præsentia ea-
 tenus in considerationem venire, quatenus i-
 storum incommodorum participes fiunt par-
 tes internæ. neque tamen vna est ratio qua à
 plagis eiusmodi internæ capitis partes affici-
 antur, & pro diuersitate affectionum diuersa
 etiam solemus adhibere remedia: ideo parti-
 culatim hæc etiam disquirenda sunt, vt par-
 ticularitè vnique affectui congruentia me-
 dicamenta aptare possimus. Ex collisione er-
 go, vel casu, vel percussione interdum frangi-
 tur caluaria, interdum solū contunditur con-
 cutiturque. Si solum contundatur & concutia-
 tur caput, hæc possunt in interioribus incom-
 moda consequi. Primùm potest cerebrū con-
 sentiens cōmoueri & quasi conquassari, quod
 si accidat, statim percussus cadēs obmutescit,
 cuius rei Hip. meminit 7. aph. vbi ait, quibus
 cerebrum cōcussum est, hi statim muti fiunt,
 nec modò muti, vt ait Galenus, verùm quasi
 apoplectici iacent ab omni motu, & sensu de-
 stituti. cuius causam esse ait ille, quia ex cere-
 bri concussionem quasi turbata & terrefacta à
 vehementi illo motu vis animalis in seipsam
 contra.

contrahitur, & propterea quiescit. Interdum
verò ex contusione vel concussione fit ali-
qua diuulsio vel dilaceratio alicuius vasis in
internis partibus: nempe venula aliqua vel ar-
teria, potius tamen vena, vel aliqua particula
ipsarum membranarum quibus annectuntur
ipsi caluariz, vel cum pericraneo per suturas
connectuntur. nonnunquam, vt Gal. ibidem
ait, contingere potest, vt concussio cerebro &
cum eo consentiente spinali medulla & ea pa-
riter concussa, subeat periculum ne nervus a-
liquis ex illis qui ab eo oriuntur, auulsus ab-
rumpatur: quod longe etiam facilius, vt idem
testatur, in ipso quoque cerebro fieri potest,
quia maior est inanitas in loco, in quo cere-
brum continetur, quod si fiat: nempe, vt cere-
brum auellatur aut aliqua eius pars, ait Gale-
nus, hi non reficiuntur amplius, hoc est, ne-
queunt amplius cōualescere. sin autem nulla
sit in cerebro ex cōcussione facta auulsio, ani-
malis facultas aliquandiu colligens & quies-
cens, tandem reassumptis viribus iterum ex-
iens ad instrumenta motus, & sensus expan-
ditur. Quod si ex concussione ex plaga facta,
dirumpatur vas aliquod, præsertim verò exi-
gua aliqua venula, effunditur sanguis, qui ef-
fusus cadit præcipue super internas cerebri
mēbranas, ibiq; nisi locus aperiat, perforata
terebello caluaria, prius tamē cute incisa, sub-

iecta q̄; mēbrana, vt materiæ ibi contusæ fiat
 perspiratio ac extractio, putrescens, membra
 nas denigrat atq; ad inflammationem tandem
 p̄ducit, quandoq; tamen fiunt ex his plagis,
 & contusionibus citra abruptioem vasis ali
 cuius in internis partibus inflammationes,
 nam cum ex vehementi percussione agitetur
 cerebrum, humores inordinato quodam mo
 tu commouentur; ita, vt à natura nequeant
 probè administrari, quare confluentes ad ali
 quam partem, quam fuerint nacti imbecillio
 rem, eam occupant, & in inflammationem at
 tollunt, doloresq̄ue capiti afferunt, quod nos
 Galenus secundo de compositione medica
 ment. secundum locos docuit, vbi de capitis
 dolore agens, à plaga concitato, ait, quod ille
 ab inflammatione concitatur. Sed nonnun
 quam ex his contusionibus, primum quidem
 os ipsum infringitur non vulnerata vel disru
 pta cute, vel subiecta membrana, quæ cæca
 fractura appellatur. Interdum verò simul, &
 dilacerantur hæ particulæ. quando autem os
 infringitur, aut vnica tantum oblonga fit scis
 sura vel rima, rectaq̄ue ex illis hanc iuniores
 capillorum rimam appellant, aut os in multa
 confringitur frustra, vt multæ appareant scis
 suræ, & quandoque verò non modò os fran
 gitur, verùm & inflectitur & deprimitur con
 tusa & fracta ossis pars versus internam capi
 tis ca-

tis cavitatem, vt concaua eo loco fiat capitis caluaria, & aliquâdo vtraq: ossis lamina, vel, vt iuniores loquuntur, tabula pariter incarnata interius inflectitur, aliquando verò sola interior: interdum & frustum aliquid con fracti ossis elisum, & ab alijs auulsum cadit supra duram cerebri membranam, illi que hærens, & pungens, plurimum lædit, vtpote quòd inflammationem accersat, interdum reflexa ossis pars membranam attingens illam premit, subinde que & cerebrum, vnde postea fit, vt homo à sensu, & motu destituatur, & quasi apoplecticus iaceat, aut ex altera parte resoluitur, aut quasi epilepticus conuellatur, aut id genus alia praua accidant. Memini me Venetijs accersitum vnà cum chirurgo excellenti ad visendum puerum, qui ex alto loco in caput ceciderat in impluuium lateribus stratum, & os fractum in multa frustra vidi, & illa quidem acuta, quorum duo interius reflexa, vtraque membrana perforata, cerebro infixæ erant. qui tamen summa diligentia tractatus tandem liber ab eo morbo euasit, sed hæc rarò eueniunt. interdum etiam tamen secus, immò etiam sæpe pueris accidit, præsertim ante septennium, vt ex casu vel alioquin ex contusione deprimatur & inflectatur os ad interiorem partem. neque tamen frangatur vel scindatur. & id propterea, quia os in

illis tenerum est, in adultis verò, vel nunquam id accidit, vel rarissimè. Sed & rimæ, quæ ex contusione in adultis fiunt, semper verò in interiorè cavitatè desinunt, & proinde nisi citò detecta cute & subiecta membrana os perforetur, paulò post superueniunt prava & lætalia symptomata. Quamvis enim nulla ossis pars, neque premat neque pungat membranas, per eas tamen rimas, vt testatur Hippocrates in libro de vulneribus capitis, cui & Galenus subscripsit pluribus locis, ichor aliquis ex osse effluit ad membranas, ibique putrescens illas ad inflammationem aut gangrenam, aut quidpiam aliud his etiam deterrius adducit. Vulnera item, quæ capiti infliguntur punctim, telo nempe acuto sicuti sagitta vel pugione, vel cæsim ense, nisi teli acies obtusa fuerit, vt aliquam vim contundendi habeat, simpliciora sunt, cum ex incisione non fiant multiplicès rimæ, sed vna tantùm & simplex: nisi interdum adactum telum aliquo modo inuertatur violenter, & obliquè, in vnam vel aliam partem contorta ferientis manu, nam ita & laminæ attolluntur aliquando, & rima secundum caput transversa potest progredi. cum autem obtusum fuerit telum non modò incidi, sed frangi os poterit & interius incuruari, vt in constitutionibus fuit expositum. Hoc autem imprimis
in his

In his incisuris considerandum, quod interdum sola cutis & membrana illi subiecta inciditur. interdum & os incisio pertingit, & quandoque totum os diuiditur ad internam vsque cauitatem capitis, aliquando non vniuersum in profundum vsque inciditur, sed primam solùm laurinam fecat, interdum ad alteram etiam pertingit, illam tamen non scindit vniuersam, quandoque non modò os sed & membranæ discissæ fauciat: interdum verò & ipsa cerebri substantia. Hæ videntur omnes differentiæ solutæ continuitatis in hac particula, quas particulatim volumus exponere, quia, vt sæpissimè dictum est, primâ fundaméta methodi componendi medicamenta apta curandis morbis, ac illis etiam appositè vtendi in indicationibus. Sita sunt, quæ tam à natura & ratione ipsorum morborum depromuntur qui curandi offeruntur, tam verò à natura laborantis particulæ. Et cum plagæ, à quibus nullus fit consensus nullaque toxæ internarum partium, non sint multi momenti vel discriminis, neque curationis rationem ab illis differentem requirant, quæ alijs externis partibus infliguntur, neque differentia medicamenta, ideo neque alioquin de illis particulatim alium habebimus sermonem, nisi quod monendos iuuenes censemus, ne si quando contuso capite non abrupta tamen

cute, inter initia nullū extet symptoma, quod
 ostendat illatum aliquid incommodum inter
 nis particulis, propterea confidant, credant-
 que rem nullius esse momenti. Sæpe namq;
 non statim, sed post aliquod tempus ea appa-
 rent, nempe cum aliquid effluxit in internas
 partes. Nam & huc quoque spectare potest,
 quod Hip. in aphor. libro secundo aph. 3. pro-
 tulit, circa initia & fines omnia imbecilliora.
 sed summa diligentia rependenda & conside-
 randa primum ea symptomata quæ possunt
 in his obseruari. Nam solet cum fractum est
 os cæcaque sub cute scissura latet, loco, ubi ac-
 cepta est plaga, ægrotus manum adhibere, &
 aut scalpere, aut fricare: deinde verò extima-
 re quanta potuerit esse facta contusio: & id si
 ex aliquo loco ceciderit, an magno impetu fu-
 erit casus, an ex præalto loco. Deinde consi-
 derandus locus ad quem cadens alliserit, an
 lapidibus stratus, & durus, vel potius mollis,
 an in medio descensu aliquid acciderit, quod
 potuerit cadentem aliquantisper detinere, &
 obstare quo minus tanto impetu deorsum fer-
 retur. Sed si ab alio ictum fuisse, aut claua, aut
 saxo acceperit, considerandæ sunt vires per-
 cutientis, modus, quo percussus sit: nempe an i-
 ratus & vsus suis viribus, an potius non seriò
 agens. Considerandum etiam instrumentum
 quo percussus sit, an durum, an graue, & his om-
 nibus

nibus rectè perpensis studere vt quantum fieri rationabili coniectura potest, assequamur, vel etiam anteaquam seua & verenda symptomata accidant iudicemus, fractum sit nec ne os, quia si credamus latère sub cute fracturam quamprimum cutis aspicienda, locus detergendus, ac os perforandum terebello, aut deradendum ferreis instrumentis quib. abradi solent ossa, vulgò raspatoria dicuntur, donec fiat foramen penetrans ad internam capitis concavitatem, vt & perspirare possint, si qui defluerint ichores, vel sanguis, anteaquam correpti à putredine, male afficiant internas, & præcipuas particulas, atq; facilius congruentium medicamentorum vis perueniat ad locum affectum. Et quamuis videamur esse à primario nostro scopo digressi, quia tamen hæc ad rectum vsum medicamentorum pertinere possunt, ideo neque parerga ab aliquo sunt censenda. Sed ad princeps nostrum institutum redeamus, & eandem methodum sequentes de plagis telo aliquo cæsim vel punctim factis agamus. Pro ratione ergo teli, aut virium illius qui gladio hominem petit, maiora vel minora infliguntur vulnera, magisque vel minus profunda. Vt & hoc addamus, quod sæpe ex violento ictu, præsertim si graue sit telum, non modò incidatur os vel frangitur quoq; & circa vulnus fragmenta reperi-

Gg

untur vel segmenta, quandoque penitus ab offe auulsa, quandoque aliqua parte cum illis coniuncta, quæ ante curationem, quam medicamentis molituri sumus, auferenda sunt, quia dum ibi manent, curationem & consolidationem impediunt. Magna autem ex parte pro ratione diuersi status ipsius vulneris, diuersa etiam quoquo modo curatio exigitur. & quantum ad alia, vel remedia vel instrumenta, & maximè quantum ad compositionem & vsum medicamentorum pertinet, sed tandem hæc omnia particulatim tractemus. Primum tamen posito hoc fundamento, quod capitis plaga quantumque magna non videatur, ac non multa vi illata, nunquam sit à medico contemnenda, quia antequam decernat quid sit agendum, non diligenter extimetur, quia res hæc non est leuis momenti, sed grauis potius. Momentum verò vniuersum ab hoc capite pendet, an recidenda sit cutis & subinde subiecta membrana, locusque sit detergendus, vt perforetur os aperiaturque. Quia si temere hoc fiat, & citra diligentem examinationem, vt sepe ignari chirurgi & imprudentes faciunt, qui ex leui quacunque occasione ad incisionem & apertionem accedunt, id sine magno incommodo atque insigni etiam discrimine, vt quidam non contemnendi auctores monent, fieri ne-

si nequit. Nam primùm insignis dolor in incisione & separatione particularum illarum concitari solet, dolor verò, si quid aliud, concitat fluxiones: commotis siquidem succis, præsertim verò calidioribus, qui confluentes ad partem imbecilliolem, sæpe gignunt inflammationem: quia non modò afficiuntur, licet primo illæ lædantur, externæ & contusæ partes, verùm & internæ. Nam si fuerit insignis contusio, illæ etiã commouentur. præterea tãtus est internarum partium cum externis cõsensus & cõnexio, vt necesse sit, & illas ex eã operatione male habere & lædi. Huc accedit, quòd cum os aperiendum est, siue scalpris id fiat siue terebello, vel quocunq; alio instrumẽto, vix fieri potest, quin concutiatur caput, quod sine interiorum particularũ incommodo fieri nequit, dum concutiuntur & ipsæ, & succi ex ea concussione concitantur. Præterea, & dum citra necessitatem detegitur pars illa cerebrum & eius membranę, frigidiori exponuntur aeri quo nihil ferè nocentius est: quia & inflàmationis, & aliorũ grauium symptomatum in causa esse potest. neq; tamẽ propter hæc si re diligenter perpensa, nostra nõs cõiectura ad hoc adducat, vt quantum certum nimè simus, potius tamẽ credamus os non esse integrum, ita nos esse timidos oportet, vt non audeamus accedere ad apertionem, quia

longè maius est periculum & magis præceptis, si decipiamus credentes non subesse fracturam, quæ tamen subsit, quam si credamus subesse, quæ tamen nulla subsit. His ergo in hunc modum expositis, particulatim agamus, quo modo negotium sit tractandum in omnibus his propositis differentijs. Porrò si sola sit contusio absque vulnere vel ulcere, communi contusarum partium curatione curandus locus erit, quæ curatio spectatis his scopis per agenda erit. nam si ibi dilaceratis venulis tenuioribus & conspicuis ex plaga, sanguis in inania spacia sit fusus, statim extat indicatio, quod quoniam exiens in grumum vertitur, neque iterum in venas queat redire, illum vacatione inde esse extrahendum, cum sit omnino iam factus, res præter naturam, inaniri autem locus nequit nisi per digestionem, facile digeritur, nisi facilior fiat digestio per ea, quæ molliunt. Alioquin enim digestis tenuioribus & facilioribus partibus reliquum crassesceret & induraretur. Erit ergo localibus medicamentis mollientibus & digerentibus res tractanda. hæc autem quæ & qualia sint particulatim explanare, atque rationem compositionis & vsus exponere, ad præsentem locum minimè pertinet cum abunde de illis in præcedente libro fuerit à nobis actum, ne tempus frustra conteramus vltius, ergo gradatim pro-

tim procedamus. Si ex plaga præter contusio-
 nem sit etiam cutis dilacerata, non erit sim-
 plex affectus, sed ex duobus compositus, qui
 diuersas habent indicationes. est enim contu-
 sio, & vulnus seu vlcus. Cum enim sit neces-
 se omne in vlceribus contusum putrefieri, vt
 docuit Hippocrates, & tandem in pus verti,
 & quanto id citius fit, eò etiam citius curatio
 absolui potest: ideo ratione contusionis ex-
 tat indicatio accelerandam esse suppuratione,
 quæ accelerari potest medicamentis illis, quæ
 vim habent mouendi pus, quæ maturantia et
 concoquentia sunt, à chirurgorum autem
 vulgo digestiua impropria nuncupatione vo-
 cari solent. Vlcus verò exiccationem, & ali-
 quam deterfionem desiderat. ita enim eius in-
 dicatio ostendit. Sed longè prior est indicatio
 quæ à cõtusione petenda est, atq; prius illi in-
 cumbendũ. Hoc tamen non esse prætermittē-
 dum arbitror, quatenus ad rectã curandi ratio-
 nem attinet, quòd si cum contusio sit vulnus
 illatum diligenter illud considerandum est,
 quousq; nimirũ pertingat, & an cum cute sit
 dilaceratum etiam pericraneum, & an id ab
 osse diuulsum sit, an verò integrum & osfi hæ-
 res, quia si membrana illa sit lacerata & diuul-
 sa ab osse, id inditium erit ictum magnũ fuis-
 se, vt suspicari facilè possit medicus, os etiam
 fuisse perpeffum insigne incommodum, et du-

bitare, quod fractum etiam sit. Vnde non erit ab re vt locum ampliet, dilato nempe vulnere ad os vsq;. poterit tamen & prius specilli cus- pide explorare, an subsit aliqua in osse rima, vel scissura. dum. n. os cus- pide fricabit, nisi mi- nima sit rima, manifestè percipiet asperiorè lo- cum ex inæqualitate laterū scissi ossis. nisi for- tasse ibi adsit aliqua caluarię futura, quia in nō nullis interdum capitib. futuræ caluarię euari- ant, neq; in cōmuni loco reperiūtur. à qua de inde occasiōe quandoq; cōsummatissimi in hac arte viri falsi sunt se fuisse deceptos. Inter- dum verò si os cū fuerit detectū, & chirurgus aliquo instrumēto ferreo percutiat, sonus qui ex ea percussione editur, significat an contra- ctū sit, si enim obscurior quidā & quasi raucus se offerat sonus, indicio erit fractum esse: sin- aut clarius sit sonus sicut in alijs etiam vasib, tā testaceis, quā metallo confectis, signū est ossis integri. Neq; tamen factō istius rei peri- culo adeo confidendū est, vt quantūcunq; nul- la sit deprehensa asperitas, omnino putemus nos esse in tuto. aliquando enim adeo exilis ri- ma est, vt non modò tactū, sed visum etiā fugi- at: & proinde si insignis fuerit facta percussio tutius est vuln⁹ dilatare, vt os aspectui pateat, & diligenter inspici possit. & si sit adeo exilis rima, vt aspectu deprehendi non possit docu- ore medici, tā antiqui, quā recentiores, vt hac

ratio-

ratione experiamur: nempe affuso aliquo humore coloris atrii, ut esset atramentum, quo scribimus, ac deinde locum detergamus, hoc. n. sæpe scissuram detegit. ibi enim apparet velut nigra linea. & si nihil etiam appareat factis bis periculis omnibus, aliqua tamen contigerint symptomata suspecta: sicut si ille percussus ceciderit, si post plagam obmutuerit, si bilis euomuerit, si sit quasi stupidus factus, si vertiginosus, si caput graue videatur, si insigniter doleat, si deliret, si oculi obtenebrentur, cum hæc nequeant fieri sine aliqua internarum partium noxa, præstat, ut locus aut scalpris aut te rebellis, aut simili alio instrumeto, perforata caluaria, aperiatur, ut facilius hac ratione internis particulis & commodius possimus subuenire. Sed de hoc hæctenus satis, ad institutum unde diuertamus redeundum est. si ergo à fracturæ suspitione liberi simus, tres in his præfertim nobis indicationes reliquæ sunt, prima quæ fuit à contusione accepta, quæq; dictos scopos spectandos offert: nempe molliendum & digerendum, sed magis etiam pus mouendum esse, altera ab ulcere vel vulnere, quæ duos & ipsa scopos continet, detergendum siccandumq; esse: quia verò semper in vulneribus. timendum est, ne confluentibus superuacaneis succis ad affectum locum fiat inflammatio, istius autem defluxionis extare potest occasio ex

illato dolore, tum ex cōtusione, tum alijs, que
 vt nuper diximus, moliri oportet vt assequa-
 mur, & cognoscamus quatenus noxa ex con-
 tusione peruenerit, ideo inde exoritur & ter-
 tia indicatio ab hoc timore desumpta: nempe
 omni ope inflammationem esse arcendam,
 quæ indicatio nobis hos scopos ostendit: re-
 uellendum vt occurramus fluxioni, & repel-
 lendum, vt fluentes succi minimè ab offensis
 partibus admittantur. De priori scopo non
 multa dicemus, quia diuersis remedijs illi erit
 satisfaciendum. aut enim vacuando fieri po-
 test reuulsio, nēpe secta vena, aut per medica-
 menta. Nam vt ait Galen. medicamenta al-
 uum ciantia, in affectibus capitis insigniter re-
 uellunt, siue fuerint deuorata, siue per clyste-
 res iniecta. Conditio verò vel status corpo-
 ris hæc definiet: sicuti si corpus plenum sit,
 aut cacochymum: si febris adsit vel absit, nam
 vbi febris insignis aliqua sit, vt 2. de rat. vict.
 in acutis morb. dixit Galenus, longè magis
 commoda est sanguinis detractio. Sed si cor-
 pus neutro modo plenum est, possemus illud
 agere fricatis partibus inferioribus aut affi-
 xis cucurbitulis præcisa cuti, aut citra incisio-
 nem. sed hæc aliquantulum præter institu-
 tum videtur. Ad repellendum, & maximè op-
 portunum, & in maximo vsu est oleum rosa-
 ceum, quod astringit, & leniendo dolorem se-
 dat: &

dat: & cum duplex sit ratio parandi oleum, si
vrgeret magis dolor, aptius esset illud quod
in præsentia completum appellant: sin autem
magis videretur refrigerandum & repellend-
um, illud quod Græci omphacinum nuncu-
pant, aptius esset, quod ex oleo confectum est
quod non sit planè maturum. Perfunden-
dum ergo quo ad erit timenda inflammatio,
oleo rosaceo tepido, atque superaddendus,
præterea erit linteus eodem oleo perfusus,
circumvicinas partes contegens. neque obe-
rit, si in vulnus inter initia infundatur. Medi-
camenta verò prioribus indicationibus ac-
commodata, vt prius fuit quoque dictum, ter-
tio libro fuere exposita, & propterea non hîc
repetenda, quia curantur hæc sicut alia vulne-
ra cum contusione alijs inflictâ particulis. Ve-
rùm quia interdum aut à primo illato vulne-
re cum cutis diducta & dilacerata est, aut etiã
dum locus & vulnus dilatatur, incisa cute &
membrana, excitatur copiosa sanguinis pro-
fusio: cum venæ insignes etiam in ea opera-
tione rescindantur, huic symptomati etiam
occurrendum est, & sanguis est cohibendus.
Spongia autem in aceto intincta sanguinem
nonnulli reprimebant. alij linamentis imbu-
tis œnelæo, hoc est vino & oleo. oleum enim
dolorem mitigat, vinum verò præsertim au-
sterum astringit. alij oxycrato, hoc est po-

sca, alij verò siccis linamentis vulnus replent,
 quæ præcipuè loco apponunt, vnde emanat
 sanguis, superaddito deinde linteolo aliquan-
 to ampliori quàm sit vulnus, imbuto vino, o-
 leo quæ. Suppresso autem sanguine, atque mun-
 dato osse, nisi reliquus sit dolor aliquis in illis
 vulneribus, in quibus os pertusum nõ sit, aut
 saltem ad internas partes non penetret scissu-
 ra, sola extat indicatio ad generandam esse car-
 nem qua os contegatur, vulnus quæ repletum
 ad æqualitatem perducatur, vt deinde & con-
 solidetur. sed cum carnis procreatio, vt priori
 libro diximus, sit solius naturæ opus, quæ nõ
 modò generari oportet, verùm & procurare,
 vt possit osi hæere dum quasi pullulat, & in
 hoc præsertim, vt 6. meth. exposuit Gal. ope-
 ram medici desiderat. nã maximè naturæ ob-
 stare potest, si pingue aliquod aut sordes que-
 piam à circumstantibus partibus ad os con-
 fluat, in his ergo subuenire naturæ poterit suis
 medicamentis, si vim habuerint insigniter de-
 siccandi. Is ergo est scopus, quem in hoc statu
 maximè, tum ab ipsius affectus, tum ab ipsius
 particulæ natura deprompta indicatio nobis
 offert: nempe desiccandum propter affectum
 vt diximus: validè verò, propter naturam af-
 fectarum particularum, primum quidem os-
 sis siccissimæ partis, deinde pericranei, tertio
 & cutis capitis. Ergo semper vtetur medicus
 vsque

vsque ad curationem absolutam desiccantibus, quæ morsus sint expertia, quæque cephalica, hoc est capitalia medicamenta appellari solita sunt, tanquam huic negotio congruentia: id genus verò sunt, quæ primum à Galeno enumerata habemus, & itidem ab alijs omnibus repetita. vt sunt iridis radices, erui farina, thuris manna, radicum item cortex tam aristolochiæ, quàm panacis, & tandem cætera quæ similem cum his naturam habent, nempe quæ sine morfu desiccant. Ex his enim tritis & commixtis conficitur aridum, & inspersibile medicamentum. nam hæc in primis huic officio aptiora sunt. Galenus enim ac reliqui probati medici consuluere, declinanda esse medicamenta, quæ tenera molliaque sunt, quibusque linamenta imbui possunt. quia tamen si desiccant insigniter, tamen pinguis aliquid vel oleaginosi continent. Sed iam transeamus ad vulnera capiti inflicta cæsim vel punctim. de illis autem quæ ad caluariam non pertinent, non est quod aliquid præterea dicamus, nisi quod eadem est eorum curatio, quæ & aliorum vulnerum adeo, vt antiqui dixerint ea etiam suenda esse, si amplitudo eorum requirere videatur. Sin autem ossa attingant, pro maiori vel minori noxa ossa illata, ita vario modo res est tractanda. nam si incisura aliqua appareat, citra tamem ossis contritionem, scalpris ossa

abradendum, donec illa deleatur. Alioquin
 enim cum necesse sit humiditatem aliquam
 in ea contineri vel ichorem, is putrescens infi-
 cere atque corrumpere os facile poterit, ac sub
 inde ad internas vsque partes vitium illud ra-
 tione connexionis, quam mutuam habet, im-
 pertiri. Sæpe enim in similibus capitis vulne-
 ribus, cum alijs recte administratis, per dies
 multos omnia recte successissent, tandem cœ-
 pit os liuescere & subnigrescere, quod deinde
 concomitata sunt grauissima symptomata, vt
 sunt rigores, febres, tremores, deliria, & id ge-
 nus alia multa: postremo verò & interitus. i-
 mo & hoc interdum obseruauit, quod abra-
 sum fuit os, vt penitus deleteretur aliqua rima
 in eo adparens, & eo vsque abradentes scal-
 pris chirurgi progressi sunt, vt finita fuerit ri-
 ma: adeo tamen in fundo os exile relictum est
 vt ab aere, vel ab alijs causis se defendere ne-
 quiuerit. vnde postea quasi extincto eius calo-
 re natiuo cœperit liuescere & denigrari. quo
 neglecto male deinde cum laborante actum
 est. Aliquando verò ablato tenui illo & vitia-
 to osse consultum est illius saluti. Quod si in-
 cisio arripuerit os vniuersum vsque ad inter-
 nas partes, illud aperiendum erit vel scalp-
 tris, vel terebello, vel alio id genus instrumento,
 ne aut resudans, aut destillans ichor, aut ali-
 qua humiditas ad internas membranas, ibiq;

conclusa

conclusa & destituta à perspiratione, putrescat, & illas pessimè afficiat, hominemque ad extrema pericula adducat. Aperto itaque osse facto in ipso, vt diximus, foramine, id in primis considerandum, quid agendum sit, vt hominem ab imminente discrimine liberemus, id autem præstantissimè agere poterimus, si quibus periculis est obnoxius, probè teneamus. hoc enim percepto, rationem non ægre inibimus qua illi consulendum sit. Periculum autem duplex in his affectibus extat. Primū à fluxione humorum impendet, ne ob imbecillitatem loci tum obiectum, tum etiam, internæ partes detectæ aeri frigidiori exponantur, qui illis maximè noxius est & ob dolores & concussionem capitis ex plaga, ex motu spirituum, & sanguinis, qui concitantur ex animi motione, tum timore quando vulneratur aut ira aut similibus animi perturbationibus agitantur, calidi confluant succi, qui inflammationem inferant, & hoc commune ferè est omnibus vulneribus, præsertim inter initia, quia facile inflammationibus patent. & proinde inter primos scopos is est, inflammationem arcere. In his autem vulneribus, non modo partibus externis timenda est inflammatio, verùm & interioribus: nempe membranis & cerebro. Alterum verò quod imminet periculum est ex humiditatibus, vel ichori-

bus, vel pure destillantibus ad internas partes, præcipuè ad membranas. nam si ibi morerentur, contrahunt putredinè, & subinde acrimoniam, quæ noxas illis vehementissimas inferunt, his ergo prospiciendum est. & quia primum periculum magis præceptus est, ideo maiorem in initio vim indicandi habet. quare ab hoc inchoandum est, & primùm contra inflammationem est pugnandum. Sed hoc aduertendum præterea est, quòd eadem est ratio oppugnandi aliquem affectum, quando iam in initio est, & quando nondum quidem incepit, sed suspicamur ac incipiat, vt ex Gal. accipi potest in libro de curandi ratione per sect. ven. cui videtur & Hippocrates attestari qui libro commentariorum in epidem. ait, quod quæ administrata curare possunt morbum præsentem, illa si prius fiant, obstant quo minus fiat is morbus, cui & hoc addamus, quòd inflammatio membranarum, sicuti exponit vbique Galenus, propriè phrenitis est. nisi quòd cū phrenitim dicimus ita absolutè, eam intelligimus quæ sponte sua oritur in capite, nulla illi præstita occasione ab aliqua plaga. Si tamen ad ipsam rei naturam respiciamus, idem est omnino affectus, & ideò eadem etiam methòdo curatur, et si in aliquo euariant, id potius euenit ratione alterius conditionis diuersæ quæ reperitur in particula affecta, sed primum

nam ea quę omnino eadem communia sunt exponemus: postea verò, & illa in quibus aliqua est varietas. Cum itaque scopus primus sit, vt obstitamus futurę inflammationi, istius verò rei vniuersum momentum fit in ipsa fluxione, quę possunt obstare fluxioni, ea omnia huic scopo attinent: vnde & tenuissimus victus, quantus potest à sauciatohomine perferri maximè congruens erit, interdictis præterea illis omnibus, quę possunt sanguinem commouere: in primis verò vino, & quęcumque calida solent replere caput, siue bibantur vel comedantur, siue odorètur, sicut aromata & proinde etiam motiones tam corporis, quàm animi noxię sunt, cum succos facile commoueant. Contra verò quies quanta esse potest, comoda est. Deinde verò quia vix fieri potest, quin huiuscemodi plagis non commoueantur succi: ideo & necessarium est, vt rem nostram in tuto collocemus, motos humores reprimere, ac etiam à loco affecto auertere. hoc verò, si vires & ætas possit hoc remedium admittere, fiet secta vena, aut interiori, aut exteriori in cubito, aut media, & id pro ratione maioris vel minoris plenitudinis corporis, sed interdum neque satis fuerit semel venam secare, sed bis. Et quamuis hoc proximè non videatur ad præsens institutum pertinere: non possumus tamen

& illud sub silentio præterire, quod legentibus aliquando poterit esse vtile. nam sæpe & Galenus in libris de medicamentorum compositione, quamuis instituisset ibi de medicamentis agere, interdum tamen à quadam rerum connexionione tractus, vel ex aliqua utilitate, aliorum etiam instrumentorum medicinalium meminit. Porro cum semel cum alijs etiam præstantissimis medicis interesset cuidam curationi nobilis cuiusdam patricij, qui vulnus præmagnum in capite acceperat, quod non modò os discisserat, sed & internas membranas, gladiusque in cerebri substantiam, quantus est transversus digitus fuerat adductus, vulnus autem erat parum supra futuram, quæ à litera Lambda nomen habet. cumque omnibus rectè peractis, res usque ad transfactam quintam felicissimè successisset, statim nulla alioquin præstita occasione, cœpit à rigoribus cum aliquo dolore capitis corripì, vulnusque solito pallidius & depressius visum est. vnde omnes cœpimus esse consternato animo. Ego verò ad me ipsum conuersus cogitabam, vnde hæc tam sæua cœpisset procella, cumque pro certo haberem, hæc esse signa sub orientis inflammationis, putabam huic esse incumbendum, nec leui sed valido remedio. Apertui itaque consilium meum, & cum vires eæ essent, quæ id genus remedium possent

ferre

ferre, proposui, vt iterum secaretur exterior vena in cubito, quam cephalicam appellant, consensere omnes. Sanguine autem detracto omnia sedata sunt, & vulnus etiam melius in colore visum est, indeque res semper melius se habuit, & tandem facile pro ratione vulneris conualuit. His autem & illud addamus, quod & addidit Galenus, secundo de comp. medicamentorum secundum loca capite primo, quòd si vel vires, vel ætas eiusmodi remedium ferre minimè possent, alia ratione esset reuellendum leuioribus & facilioribus instrumentis, nempe clysteri. Vbi vnum videtur hic considerandum, quòd in his fortasse damnandus videretur Galenus, vtpote qui eandem calumniam pati videretur (nam hæc à Galen. descripsimus) cuius ipse Apollonium insinuauit, quia quibus clysteribus sit vtendum, cum eorum viribus & robore diuersa admodum sit ratio, vt primo istius compendij libro ostēdimus non explicauerit. Verùm si aliqua volumus huc transferre quæ ille hoc eodem libro exposuit, hæc præsertim referenda sunt ad acriores clysteres. quia scopus ille est, fluentium humorum impetum reuellere. Auicenna verò in capite de dolore capitis ex casu aut percussione, rem hanc magis per appositas limitationes definiuisse visus est, & quidem ex bona satis ratione, qui non modò laudauit cly-

Hh

steriorum vsu, & illorum acrium quidem interdum: verum & catapotijs quandoque vti oportere ait, & valentioribus etiam catapotijs, qualia sunt quæ cochix dicuntur: hac verò vtitur definitione, vt considerandum sit an cum dolore sit adiuncta febris, præterea verò & tenor vel modus febris, quia si ad sit febris alicuius momēti, oportet continere nos ab eiusmodi catapotijs, alijsq; id medicamentis soluentibus. imo & clysteribus, qui sint valde acres, & moderatis vti oportet: si verò aut nulla aut exigua adsit febris, & acris clysteribus, vti licebit. hæc verò definitio descripta est à Rasi, qui tamen videtur voluisse imitari Gal. 2. de ratione vict. in acut. mor. qui vbi explanans Hip. sententiam qua præcipit pleuriticos vacuandos esse si dolor descendat peplio vel nigro veratro, ait illud quidem fieri posse, cum si nulla adest febris, quæ acuta & insignis sit quod mihi annotatu dignum videtur, id tamen à multis medicis neglectum est, qui sæpe hæc catapotia illis exhibent, quibus vulneratum est caput aut contusum, quamuis credant aut suspicentur male affectas esse internas partes & periculum adesse inflammationis. Neq; enim potest adesse suspicio inflammationis internæ sine acuta febre, cum in eodem genere sit cum phrenitide: tuto ergo illa medicamenta dari possunt, vbi externæ partes in-

tes incommodum passę sunt, non aut quando internę, quod vel ea ratione potest probari. Quia si ad naturę morbi respexerimus, a qua prima remedium indicatio accipienda est, ut eodem capite insinuavit Gal. is affectus idę natura & specie est cū phrenitide, & eandem curationem, paucis admodū mutatis, desiderat. Nullus aut in curanda phrenitide qui legitimus medicus fuit, laudavit horū catapotiorum vsū, sed si aliquib. medicamentis aluū cientib. videatur esse opus, non transgrediuntur eorū ordinem quę leniunt & refrigerant. Sed ad nostrum institutū tandem redeamus, quod est de externis & localib. medicamentis agere. His itaq; expositis quę cōmunia sunt phrenitidi quę citra vllam causam procatartica oriuntur, & inflammationē, quę plagam in capite acceptā sequitur, id considerandum quod alia ratione res tractanda erit inter initia, si nulla sit alia indicatio præter illā, quę ab inflammatione accepta est. Indicatio autē quę sæpius solet in hoc affectu vim habere, ea est quę a dolore proficiscitur. nam si adsit dolor adeo insignis, ut vim indicandi assumpserit, quā primū ab his medicamentis curatio inchoanda erit, quę possunt sedare dolorem pægorica vero a Græcis dicuntur. ita enim instituit Galenus secundo de compsi. medicamentorum secundum locos in curatione

doloris capitis ex plaga. vbi statim irrigandū esse caput ait oleo dulci ex lana eo imbuta. In osse autem perforato, licet etiam incisa sit interior membrana, cum calamintæ succum con filio Archigenis infundendum esse dixisset, inspergendamque farinam milij aridam, deinde esse infundendum medicamentum confectum ex butyro, oleo rosaceo, & adipe suillo salis experte, veteri tamē, simul liquatis & mixtris. in quo si omnia velimus rectē æstimare butyrum vim habet molliendi, aliquātulum etiam digerendi, adeps suillus inueteratus aliquantisper & ipse molliit, quamuis longē magis dum recens est. Insigniter autem satis digerit, cum vetus est, oleum rosaceum modicē quidem ex oleo habet quod molliat & digerat, sed potius in hoc medicamento accipitur, quia tum refrigerando, modicē tamen, tum astringendo potest influentes humores repellere, & robur particulæ seruare. Est autem medicamentum vniuersum temperati caloris, atque ideo mitigando dolori aptum. Sed hæc omnia præsertim congruentia sunt, quando morbus à plaga ortum habuit, & præcipuē ex contusione, doloremque adeo magnum habet assidentem, vt eius indicatio vrgeat multum. In affectib. aut capitis, vbi aliqua adeit inflammatio, quæ aut iam inceperit occupare internas particulas, aut ea pro forib. sit, alia erit ineun-

ineunda curandi ratio. Nā in vniuersum quātum ad curationis methodum, eadem erit ratio, quæ & ceterarum inflammationum, nempe vt à repellentibus in initio inchoemus, in incremento digerentia cum repellentib. commisceamus, vt in tertio lib. exposuimus, mox solis laxantibus & digerentib. vtamur. Particulatim autem materiæ quæ his scopis satisfaciunt eligendæ sunt, habita in primis ratione illius particulæ quæ ab inflammatione tentatur, & inde depromptæ indicationis. Sed ne verbis nimis abundemus, rem perstringam⁹. Itaq; cum repellentia, tum refrigerent, tum astringant, & neq; vehementer refrigerantia, neque nimis astringentia sint admodum capiti in his affectibus, vt paulò post est ostendimus, accommodata, ideo ab omnib. oleum rosaceum communi consensu ad repellendum in inflammationib. capitis laudatur siue cum vulnere sint, siue citra vulnus, vt in phrenitide. Nam cum sit eadem ratio morbi, & eadem particula quæ inflammationi obnoxia est, eadem etiam requirit rationem remediorum. rosaceum verò oleum omnibus visum est eatenus refrigerare & astringere posse, quatenus his inflammationibus satis sit, & quamuis aliquam etiam vim digerendi habeat: tamē hoc tempore venit præcipuè in vsum, ratione repulsionis, quæ fit ope astringentis facultatis.

Hh 3

Ut tamen neque inutilis sit digerendi & laxã-
 di facultas, qua præditum est. nam potest ab
 ea aliquantulum sedari dolor, cuius nunquã
 expers est inflãmatio, quã exercetur partes a-
 liquo sensu præditæ. Est tamen aliqua diuer-
 sitas in vsu ipsius rosacei, quæ non accipitur à
 morbi ratione, sed ab aliqua ratione affectæ
 partis. nam in phrenitide, vbi nullum vulnus
 neque vlla est in caluaria pertusio, modicum
 admodum esset commodum, quod natura
 posset expectare ab vsu olei rosacei. Cũ enim
 illi sit per tot partes transeundum anteaquam
 peruenire possit ad inflãmatam. quarum
 pleræque densæ & solidæ sunt. Primũ enim
 cutis capitis, & crassa, & dura est, pericraneũ
 etiam & si satis tenuis sit membrana, densa ta-
 men est, vt de caluaria nihil dicã, quæ os cras-
 sum est, Sed & membranæ internæ ita cras-
 sæ & densæ sunt, vt non facilè possunt ad-
 mittere medicam, transitum, vt testatur Gal.
 semper dissoluitur aliquid virium medica-
 menti, ex ea transmutatione, quæ mutua est
 inter particulas & medicamenta. Hac itaque
 de causa inierunt rationem medici, vt oleo ro-
 saceo aliquid adderent aceti. hæc enim addi-
 tio, cum & acetum repellat refrigerando, ad-
 dit aliquid rosaceo, sed longe magis prodest,
 quia cum facilius possit, citiusque se in pro-
 fundum indere ratione tenuitatis suarum
 partium,

partium, secum præterea & oleum ducit, anteaque fiat aliqua insignis virium eius dissolutio, neque tamen timendus aliquis morsus, & irritatio ex aceti acrimonia, quia illa, tum in transitu, tum verò mixtura olei non parum mitescunt. In affectibus autem capitis vbi cutis detracta, & pericranei pertusum est os, non est hæc difficultas medicamenti in transitu, quæ possunt in membranas infundi & proinde non est alioquin opus, ut oleo addatur acetum, sed satis est oleum rosaceum, quod quidem licet aliquid habeat digerentis, præsertim tamen repellit astringendo & refrigerando: sed in incremento etiam inflammationis opportunus erit vsus olei rosacei. Nisi quis fortasse obijciat, quod hæc cum prioribus non videntur consona. Diximus enim quod ratio curandi has inflammationes continetur sub generali methodo curandarum inflammationum, quemadmodum & hæc inflammationes sub communi inflammationum genere continentur. Methodus autem communis curandarum inflammationum in his regulis fundatur, in initio solis repellentibus uti oportet. In incremento autem cum repellentibus miscenda esse digerentia, donec in ipso vigore solis digerentibus locus relinquatur. hæc enim in tertio libro ex omnium medicorum sententia à nobis fuere

exposita. In his autem inflammationibus capitis curandis inter initia medici volunt medicamenta esse mixtæ facultatis, nimirum repellentis & digerendis, item & in incremento immo & in ipso vigore. Huic dubitationi respondemus, quod generalis curandarum inflammationum methodus ita requirit, vt regulæ quæ nuper relatæ fuere præscribunt, item in tertio fuit expositum. Sed hæc omnia solum deprompta sunt à communi natura inflammationis quatenus inflammatio est, non autem, vt hanc vel illam particulam respicit, quia in communi & generali ratione nulla comprehenditur comparatio magis ad vnum definitum locum quam ad alium. indicationes verò quæ à certis & definitis quibusdam particulis depromendæ sunt, vim tantam habent, vt communem methodum defletere aliquatenus & vitare possint, nam particulæ illæ quæ aliquas habent obeundas actiones quæ nobiles admodum sunt vel necessariæ vitæ animantis, cogunt medicum eorum robori semper prospicere, ne dissoluatur, Vnde semper medicamentis vtuntur medici, non modo in sanandis earum inflammationibus, quæ habent vim aliquam astringendi, verum & in cæteris quoque affectibus ad illas pertinentibus. Hoc enim seruari solet in medicamentis accommodatis ventriculo, jecino
ri, cor-

ri, cordi, cerebro. Sed in præsentia hæc satis sint. & vt tandem finem huic capiti imponamus: aliqua quam breuius poterimus, quæ necessaria sunt ad rectum horum medicamentorum vsum, expediemus. Primum ergo hoc etiam explanemus, quo modo oxyrhodino, vel solo rosaceo expediat in his affectibus vti? calidisne? vel tepidis? vel potius frigidis? Alterum, quando acetum immiscendum est oleo rosaceo in initio, quotuplum oporteat esse oleum ad acetum. Nam 2. de compositione medicamentorum secundum locos, capi. 1. hoc vitio vertit Apollonio, quod illud non definierit. quod tamen & ipse prætermisit. Quatenus ad primum pertinet, si de vsu rosacei in capitis vulneribus sit sermo, præsertim si ad internas partes penetratum sit, nulli potest esse dubium, quod oporteat, aut tepido, præsertim in æstate, aut aliquanto calidiori, maximè in hyeme eo vti. nunquam autem actu frigido, cum frigus illis particulis nocentissimum sit, cum etiam in æstate aer frigidus tanquam res maximè noxia fugiendus sit, vbi verò integrum sit os, & externæ partes, nõ est æquè res hæc clara, immò maximè in ea dissentiant medici, & illi sanè celeberrimi in hac arte. Arabes enim, vt Auicenna & Mesues præcipiunt, vt eo frigido & insigniter frigido, vtpote quod sit ex niue refrigeratum vta-

mur, quod à Galen. fortasse desumpsere, qui in eodem de compositione medicamentor. secundum locos in curatione doloris capitis ex causa calefaciente, vt à solis ardore, siue sit sola intemperies, siue sit cum affluxu vaporum vel humorum calidorum. atque hoc esse & optimum remedium in hoc affectu, vtpote quoniam repellit, tum vapores, tum humores qui ab infernis partibus sursum feruntur, eosque deorsum detrudit. Huic tamen sententiae aduersantur omnes ferè Græci auctores. imprimisque Aetius ex Posidonio apertissimè ait, æstate tepidum esse perfundendum: hyeme verò, aliquantisper calidum. Sed & Apollonius, vt hic refert Galenus, idem sentit. Paulus quoque in eandem sententiam concessit, cui & Alexan. Trallianus subscripsit. Mihi autem cum his Galen. consentire videtur: nam propositis medicamentis, quæ ad dolorem capitis descripsit Apollonius, singulatim ea in examen deducit, & vbi reprehensione dignus ille videtur, reprehendit, exponitque illa quæ nullo modo ipsi probantur. aliqua verò damnat, quia sint indistinctè descripta, quæ tamen distinctione aliqua egebant, sicut de immixtione aceti cum oleo rosaceo. si itaque putasset differentem esse rationem oxyrhodini cum fractum est caput, & cū integrum est, interior tamen aliqua pars est inflam-

inflammata, cum hoc multum referat, in eo
 etiam damnasset Apollonium. Huic accedit,
 quod decimotertio meth. cum de pleuritide,
 & lethargo sermonem haberet, dixit in ratio-
 ne curationis in principio similes esse, eisdem
 que egere remedijs, itidemque in fine, in medio
 autem omnino requirere contrariam medi-
 camentorum rationem, vnde pariter in vtro-
 que oxyrhodinum laudat. postea verò, quia
 inualescunt symptomata in illis omnino ad-
 uersaria, in altero immodica vigilia, in altero
 ferè inexuperabilis somnus, ideo in altero
 necessaria sunt, quæ somnum conciliant: in
 altero, quæ maximè à somno excitent. Si er-
 go sensisset in altero frigidum, in altero tepi-
 dum, aut calidum esse perfundendum, istius
 rei, cum non parui sit momenti, meminisset.
 neminem autem puto sentire in lethargo fri-
 gida esse perfundenda, vnde nobis videtur po-
 tius hærendum Græcis auctoribus, quam A-
 rabibus in hac re. Et si quis dicat ad Gal. pro-
 positam sententiam de curando capitis dolo-
 re ab ardore excitato, quomodo respondebi-
 mus. Nobis Posidonius viam ostendit, quan-
 do non modò ait tepidum adhibendum esse
 oxyrhodinum, verù & istius rationem reddit
 & ait, frigida actu declinanda, quia materiã in
 inflammatione comprehensam, & infarctam
 magis inculcarent, atque ita deinde eius dige

stionem longè difficiliorem efficerent. Ecce ergo cur fugimus frigus actu, in dolore verò ex ardore solis excitato, licet adsit materia, quæ partim fluxit, partim fluit ad caput, non est tamen illa infarcta & inculcata in ipsam affectam particulam, vt in inflammatione, sed fluit, & vt secundo libro commentariorum, in primum epidem, tradidit Galen, quasi aluit ipsas particulas: vnde propterea neque deinde timemus ne intrudatur inculceturq; in substantiam loci affecti. Sed & alterum dissoluamus, quod de portione aceti immiscendi oleo rosaceo propositum fuerat. Dicimus ergo quod istius rei nequit fieri certa & exquisita determinatio. nam cum præsertim ad hoc immisceatur, vt faciat faciliorem penetrationem medicamenti ad internas partes, pro ratione corporis, ita varianda est aceti mixtura. Nam alia alijs sunt densiora, duriora & solidiora corpora, tum cutim, et tû caluariam crassiora & duriora habent. quo fit, vt alia etiam alijs maiori egeant ope ad penetrandum, in his ergo erit etiam opus copiosiori aceto. Et quamuis Galen. in libro de facile parabil. medic. cap. i. hoc diffiniuisse videatur, dixisse quæ oportere, vt quadruplum sit oleum ad acetum: hoc tamen accipiendum ita esse prolatum, non vt semper sit hæc mensura seruanda, sed tanquam hæc sit satis mediocris, & quæ sæpius

ſæpius poſſit eſſe congruens. Hîc mihi ta-
men neq; id prætereundum videtur, in quo
alios medicos hallucinari animaduerti, qui
putant in oxyrhodino plus interdum aceti
imponendum, quam roſacei. & id quando ni-
mis vrget ſomnus, quia acetum maiorem vim
habet excitandi, cui rei nullum antiquorum
auctorum atteſtantiem, me legiſſe memini.
Galenus quidem 13. methodi, capite 12. dixit,
omnes inflammationes cerebri, ſiue ſit phre-
nitis, ſiue lethargus, ſiue ſit affectus medius
inter hos, in initio egere repulſionis gratia,
quando integrum eſt os caluariæ, oxyrhodi-
no, ſed ſi perforatum ſit os, ſatis eſſe roſaceum
oleum, in ſecundo de compoſitione medica-
mentorum ſecundum locos cap. 1. pronuntia-
uit, acetum que addi, vt facilius ad fundum vſ-
que perueniat vis olei roſacei, ex quo facile
quiſque percipere poteſt, ſatis eſſe vt tantum
aceti imponatur, quantum ſit ſatis ad penetra-
tionem. & proinde, quòd nunquam ſit opus
plus aceti indere quàm olei. Accedit ad hoc,
quod idem Galen. in lib. de facile parab. med.
capite 1. de dolore capitis ex ſolis ardore a-
gens, ait, quod ſit in oxyrhodino imponendû
quadruplum roſacei, & ſubiungit, niſi plus re-
frigerare velis, tunc enim plus aliquanto ace-
ti imponendum. Quia verò hætenus de oxy-
rhodino verba fecimus quatenus pertinet ad

mixturam aceti & modum illud perfunden-
 di nempe calidum vel frigidum, quia etiam a-
 liquod dubium posset alicui negotium face-
 sere quantum ad oleum pertinet, cum duplex
 sit eius conficiendi ratio: interdum enim fit
 ex immaturo oleo, quod omphacinum appel-
 lant, interdum ex maturo, quod in præsentia
 completum nuncupant. Differunt autem eo-
 rum facultates, quia omphacinum magis a-
 stringit & refrigerat, quàm alterum: quod au-
 tem maturum est, magis mollit & digerit.

Cum ergo ita differant, videtur rationi con-
 sonum, vt differens subinde sit etiam ratio v-
 sus eorum. Huic dubitationi ita videtur re-
 spondendum, quod vbi maior viget caliditas,
 ibi magis accommodatum est omphacinum:
 vnde Galenus in dolore capitis ex ardore so-
 lis præfert oleum rosaceum omphacinum.

In initio etiam inflammationum cerebri quæ
 proximè accedunt ad naturam phrenitidis
 mihi magis probaretur omphacinum, siue fra-
 cta esset caluaria & pertusa, siue secus, quia
 maiorem refrigerationem & repulsionem re-
 quirunt. At in inflammatione hac, quæ magis
 naturam lethargi habet, putarem, oleum ro-
 saceum maturum aptius fore, quia non eget
 tanta refrigeratione & astrictione, cum à fri-
 gido humore suapte natura ortum habeat &
 crassiori. post principum vtrobiq; mihi ma-

turam

turum magis probaretur: imò in lethargo magis etiam chamæmelinum. Sed quia hæcenus rationem curationis, quæ communis est omnibus incipientibus inflammationibus, exposuimus, quatenus nimirum ad naturam & usum medicamentorum pertinet, & ut ait Gal. quantum ab initio deinde recedunt, tantum magis eorum ratio euadit diuersa & quasi aduersaria sit, & id sicuti 13. meth. c. 4. & 21. idem ait, ob diuersam & ferè ex toto oppositam symptomatum naturam, quæ oppositam naturam ipsorum morborum sequuntur. phrenitidis siquidem, quæ à calida siccaque materia ortum habet, comes est vigilia omnino modum excedens: lethargiam verò, inexuperabilis somnus. Itaque postea quam circa has cerebri inflammationes vertitur in præsentia nostra oratio, de illis particulatim agamus, quæ ad curandas utrasque inflammationes solent in usum venire. Cum igitur quo magis increuit inflammatio, eò etiam magis symptomata sequantur, quæ inflammationis in ea parte subortæ naturam sequuntur, & phrenitidis, cuius causa est humor calidus & siccus, comes est maxima agitatio corporis, & interdum tanta, ut vires deiciat, vigilia maxima, & plerumque continens & perpetua, deliriumque perpetuum, ac constans, oris & linguæ ariditas: & sæpe denigratio, febris etiam ardens, His occurrendum erit non modè

illis remedijs quæ somnum conciliant, sed interdum quia extremi morbi extrema remedia desiderant, illis quæ soporem & torporem afferunt, nec modo sensibus, verùm & internis, & principalibus facultatibus. vnde succo lactucæ vtuntur medici, vel eius decocto, caput perfundentes, aut decocto ex capitibus papauerum, & alijs id genus medicamentis, quibus & caput perfundunt, & naribus, vt odorétur, offerunt. Sed & illitiones interdum parantur, quæ temporibus naribusque illinuntur, vt sunt oleum violaceum & nenupharinum, quibus interdum commisceimus, & succum lactucæ. Aliqui accipiunt olei violacei, nenupharini, anethini singulorum drachmas tres, opij gran. 3. & his mixtis inungunt internas nares & tempora. In maximo autem vsu his temporibus fuit vnguentum, quod à Nicolao descriptum & paratum apud omnes ferè seplasiarios reperitur & appellatur Populeo, quia gemina populi arboris aliorum omnium simplicium rationem excedunt. Eorum enim libram accipit, seminis papaueris nigri, foliorum mandragoræ, summitatum rubi tenerarum, foliorum hyosciami, solani minoris semperuiui, quod vermicularem herbam in præsentia vocant, semperuiui maioris, personaceæ, quam bardanam nuncupant, violarum, vmbilici veneris, singulorum vncias 3.

axur-

axungia porcinæ citra salem libras duas. Oculi populi seorsum primum tunduntur, mox iterum cum axungia, ac efformantur, vt nunc dici solet, in magdaleones, per biduum que ita dimittuntur, tertio verò die prædictæ omnes herbæ seorsum prius, deinde iterum simul cum prædictis magdaleonibus mixtim teruntur, iterumque confectis vt prius magdaleonibus, quiescendum est per dies nouem qui postea frustatim incisi coquuntur ex libra vini optimi odoriferi, donec vinum absumat, semper tamen spatula agitando. Postremo succo omnia imposita exprimendo colanda sunt, & vbi refrigererint, seruanda ad opportunum vsum. Omnia quidem refrigerant, aliqua ratione etiam nonnihil astringunt, vt rubi germina, solanum, plantago. Alicuius temperati caloris est axungia, quæ materiæ officio fungitur, calefacit & vinum aromaticum, quod tametsi possit contemperare multum eorum frigus, puto tamen potius fuisse impositum vt perducatur & penetrare faciat vim medicamentorum frigidiorum, præsertim verò ad caput, atque ita somnum conciliet. Vim et go refrigerandi insignem habet. Solent tamen medici interdum aliquid opij immiscere, vt habeat maiorem vim soporem afferendi, vt semuncie duo vel tria grana, inungunt autem tempora & nares, vt paulò antè dixi.

mus. In lethargo autem hoc tempore sicut diuersissima, immò omnino opposita accidunt symptomata, ita penitus opposita remediorum ratio instituenda, tam ratione materiae à qua morbus excitatus est, quam etiam quatenus pertinet ad ipsa symptomata, quæ illi assidere solent. Materia enim cum frigida lenta, & crassa sit, ostendit opus esse medicamentis, quæ vim habeant attenuandi, siccandi, ac calefaciendi. Symptomata vetò quæ illam sequuntur, sunt quædam segnities corporis, somnans vel sopor, & quasi stupor facultatis tam sensitricis, quam motricis. Quare his etiam obstitendum remedijs excitantibus euigilantibusque, & propterea cum oxyrhodino illa commiscenda sunt, quæ & coquendi, & attenuandi digerendiq; facultatem habent, vnde & oleû chamæmelinum erit præstantius hoc tempore rosaceo. Interdum verò, si & aliquid rutacei intermiseretur, id non esset alienum ab hoc instituto. Castoreum quoq; cum his contritum, atque illitum syncipiti summis effertur laudibus in hoc negotio, vtpote quod concoquat, attenuet & digerat euigiletq; discussis vaporibus frigidioribus qui somnum fouent. Sed & odora menta attenuantia & euigilantia maximè vtilia sunt, aut naribus illita, aut odoranda oblata, quemadmodum esset ruta ita arida, serpillum, sampsuccus, calaminta,

mentha, pulegium, origanum, & id genus alia
 multa, quæ, & efficaciora erunt, si ex aceto, &
 illo etiam acerrimo cocta atq; ita calida nari-
 bus olfacienda opponantur. Sed quia de his
 satis longum sermonem habuisse videbimur;
 opportunum erit, vt huic capiti finem impo-
 namus. Verùm cum à nostro instituto alie-
 num nequaquam sit censendum: si pauca
 quædam de medicamentis illis addiderimus;
 quæ cephalica ab antiquis medicis dicta sunt:
 propterea quia in fracturis capitis æstimaren-
 tur esse admodum vtilia. Nam & de his egit
 Galenus secundo de compositione medica-
 mentorum secundum genera, primùm de il-
 lis in vniuersum agemus, deinde verò parti-
 culatim. Reuocemus ergo in memoriam,
 quæ paulò antè fuere exposita, nempe quod
 ea quæ maximum negotium in capitis fra-
 cturis facessere possunt, aut ossis fragmenta
 sunt, quæ attingentia membranas cerebri, eas
 pungant vel premunt, aut ichor aliquis,
 sanguisue, qui vel ex venis disruptis vel inci-
 sis, vel alijs partibus, vt ex osse fracto, vel cir-
 cumstantibus partibus effluens, supra mem-
 branas delabitur, ibique corruptus; multa
 affert incommoda, & interdum extrema pe-
 ricula. Quare cum princeps scopus medici
 in his malis curandis sit viciosum humo-
 rem extrahere, qui omnium malorum in

causa est, & os, si quod depressum est attolere, ad hoc officium medicamenta illa erunt apta, quæ vim insignem exiccandi, & è profûdo attrahendi habent, quod deinde tum calore, tum partium tenuitate præstant. Istius ergo nature ea medicamêta sunt, quæ cephalica ab antiquis medicis dicebantur, & in his affectibus erant in vûsu. Galen. verò in 6. meth. cap. 1. emplâstri quod Isis dicitur meminit, & fuit ab eo literis traditum & examinatum 4. de compositione medicamentorum secundum generum cuius nos etiam meminimus, priori libr. quia hæc eadem ad alios etiam affectus, quàm maximè vtilia sunt, præsertim verò curandis vlceribus malignis & putridis. Inter cephalica etiam recensuit Galen. 5. de com. med. secundum generum. emplastrum quod Heras diadictamna, hoc est ex dictamno, & sacrum appellauit, & erat celebratissimum suis temporibus. præterea, & illud quod diabotanon, hoc est ex herbis nuncupatum est, expositum ab eodem Galeno 4. de composit. medicamen. secundum genera. & plura item alia, quorum idem 2. eiusdem operis meminit, quæ propterea quòd nostra hac tempestate in nullo aut raro sunt vûsu, non putamus opportunum esse in hoc loco describere, sed de illis tantùm in præsentia agemus quibus vulnerarij medici nostri nunc temporis vtuntur. Quæ tria sunt, nempe, quod

quod ex periclymeno conficitur, vulgò verò Vnguentum de Matrisylua appellatur. alterum, quod ex betonica fit, & ab ea etiam nomen sortitum est, & tertium quod ex gummi elemi, quia gummi illud vnà cum alijs medicamentis accipit. primumque de prioriagemus, cum & magis vulgare, & in maiori vsu sit. Accipit ergo periclymeni, velut nunc vulgò appellatur, matrisyluæ quantum videtur esse satis, & in optimo vino coquitur ad consumptionem tertiæ partis, quod vbi factum sit percolatur, deinde verò accipiuntur ceræ citrinæ, terebinthinæ, singulorum autem vnciæ quatuor, olei rosacei drachmæ duæ, hæc simul colliquata commisceantur, ac ita in vinum illud colatum injiciantur, ac in eo tam diu spata ducuntur, donec frigescant, atque ita deinde seruetur medicamentum, quod quidem vim habet desiccandi ac ex alto materias extrahendi. Nam si velimus res omnes singulatim æstimare, vinum primum optimū quod accipitur, non nigrum neque austerum erit. neque enim illud videtur comprehendi sub appellatione vini optimi, sed illud quod aromaticum & fuluum, estque tenuis substantiæ, hoc namque facile ob suarum partium tenuitatem potest profundius se indere. Periclymenum verò vel matrisylua, si recte velimus ea expensitare, quæ de hoc medicamen-

to à Diosc. in lib. 4. & Galen. de simpl. medic. facul. fuere literis tradita, manifestè percipimus vim habere insignem attrahendi ex profundo. cum calidum sit, & tenuioribus partibus tenuiq; substantia constet, cum & dissolucandi vim habeat, & extenuandi. Nam urinà potenter cit, vt tandem longo eius vsu ad sanguinis mictum deducat, & tam interius acceptum, quàm exterius eo oleo illitum lienè extenuet, præterea & asthmaticis opem ferat. Quòd autem & terebinthina resina ex profundo attrahat, nulli non notum. Quia verò præterea necessaria est in his aliqua attritio, tum vt robur internarum partium seruetur, tum vel maximè, vt repellantur succi confluentes ad affectas partes, hoc oleo rosaceo referendum est acceptum. Est tamen hoc medicamentū satis moderatum in attrahendo, quod non eas habet vires, vt illi sit fidendum, in fracturis cæcis, sicut quidam antiqui fidebant illis, quæ propriè ab ipsis cephalica dicebantur. sperabant etenim vi eorum posse & attrahi ichores vel humores effusos antequam putrescerent, ac etiã depressas ossis particulas attolli, vt & 6. meth. & 2. de compos. medicam. secundum gen. visus est Galen. in sinuasse. Alrerum verò medicamentum, quod emplastrū vel ceratum ex betonica dicitur, in modum hunc conficitur. Accipit succi betonicæ, succi
plan.

plantaginis, succi apij, singulorum autem co-
 latorum libram j. resinæ, ceræ singulorum vn-
 cias iij. terebinthinæ libram vnam. cætera co-
 quantur ad succorum consumptionem, vlti-
 mo addatur terebinthina, ac fiat emplastrum.
 Non admodum priori viribus dissimile est
 hoc medicamentum, nam potest à profundis
 partibus vitiosam materiam extrahere. Beto-
 nica enim vt tum ex sapore, tum verò ex af-
 fectu percipere possumus, calidiuscula est, &
 tenuium partium, saporem enim partim sub-
 amarum habet, vt ait Galenus, partim verò
 acrem. Quæ vtraque partium, tum calidita-
 tem, tum tenuitatem ostendunt, cum præte-
 rea lapidem in renibus afferat, mentes ciet,
 & à pulmone pituitosam & purulentam mate-
 riam attenuet & detergat, neq; hæc fieri pos-
 sunt nisi cum quodâ calore & partium tenui-
 tate, à multis quoq; in vulneribus & alijs affe-
 ctibus mirificè laudatur, vt pote quæ citissi-
 mē, rufa atq; in modum emplastri apposita,
 illa consolidet, vnde & deficcat. Sed & apij suc-
 cus attenuat, & exterius attrahit, cum calidus
 sit, & tenuis substantiæ, vt lotia, mentes que
 muliebres possit ciere, & flatus discutere. sed
 & plantaginis succum fuisse additū puro, vt
 inflammationes repellat. Resinas verò, tam e-
 am communem, quàm terebinthinam, nemo
 est, qui nō nouerit vires habere exterius attra-

hendi, vt 3. libro exposuimus. Reliquum autem est, vt de eo medicamento postremum agamus, quod fit ex gummi quod ab Arabibus Elemi dicitur, cuius authorem tradunt fuisse Petrum Aponesem, qui Conciliatoris cognomen sibi vendicauit. conficitur autem in hunc modum. Accipit gummi illud elemi ad 3. tres, resinam verò ad vncias 4. his adduntur ceræ vnciæ sex, olei rosacei vnciæ ij. & seminis, ammoniaci vnciæ duæ, terebinthinæ vnciæ tres & semidrachma, atque ita ex arte fit vnguentum. Alij verò in hunc modum parant. Accipiunt gummi illius vncias itidē ij. opopanacis vncias duas, bdelij semiunciam, resinæ pini ... ceræ quantum sit satis, ac vnguentum conficiunt. Parum admodum differunt inter se duæ hæ confectioes, nisi quod prior ammoniacum accipit. altera verò eo relicto accipit opopanacé & bdelym. prioribus oleum rosaceū, altera verò minimè, vnde prior quidem aliquanto téperatior, & vim repellendi aliquanto maiorem habet, vtraq; tamen satis insigniter desiccatur atque ex alto attrahit, quod ex examinatione eorum, ex quibus conficiuntur, percipi potest, de quibus prioribus libris egimus, vnde & alijs vlcerebus possunt esse commoda medicamenta, præsertim verò capitis, de quibus fuit hoc loco institutus sermo. Nam gummi illud elemi, resina quædam

dam esse videtur alicuius peregrinæ & nobis
 ignotæ arboris: quæ præter id, quod ratione
 qua resinaceæ naturæ est, & proinde vim ex-
 siccandi calefaciendique, & præterea ex alto
 attrahendi habeat, obseruatum etiam est à iu-
 nioribus in capitis vulneribus, in quibus cal-
 uaris scissa sit peculiari quadam & ei naturali
 vi quam maximè esse medicamentum vtile.
 Sed & tertia etiam istud medicamentum com-
 ponendi ratio reperitur, quod in auctore Bar-
 tolomeum referunt Môtagnanam, quod quæ
 licet materia à superioribus varium sit, facul-
 tatibus tamen ab illis non est admodum dissi-
 mile, nisi quod hæc istius medicamenti confe-
 ctio illis vim maiorem concoquendi habet,
 tam ex thure, quam etiam ex styrace, præser-
 tim verò ea quæ vera est, quam calamitem ap-
 pellant, quia etiam facultate & liquida fortal-
 sè præditam esse credendum. est etiam nonni-
 hil astrictiōis particeps ex ladano, myrrha
 verò præter id, quod calefacit & desiccet ordi-
 ne secundo & quod detergit neq; tamen per-
 inde vt alia multa detergentia exasperat &
 capitis vlcera, vt tum sæpe præsertim verò in
 octauo de simplicium medicamentorum fa-
 cultatibus Galenus, tum etiam libro primo
 Dioscorides referunt, glutinat, & fractis ossi-
 bus medetur, & hac fortalssè ratione addidit
 auctor, quod medicamētum adiecta myrrha

erit fortius. Ladanum verò cum è profundo attrahat, scopo in his medicamentis proposito est accommodatum, & cum vt diximus prioribus capitibus, sit restrictionis alicuius particeps, iuuare poterit, tum repellendo fluxiones, tum etiam robur addendo subiectis particulis. Quia verò & sandaracæ fit mentio, non illius quæ mineralis est, & arsenici species, sed illius, quæ ita ab Arabibus & seplasiarijs appellatur, & est resina vel gummi iuniperi, quam etiam vernicem vulgo appellant, de ea etiam aliquid dicemus, quamuis aut nullam, aut raram eius mentionem factam ab antiquis medicis inuenerimus. Arabes tamen, & iuniores Latini in vsu satis frequèti habuere, neque in hoc Plinio subscribere, quòd gummi iuniperi nulli sit vsui. imo putarunt præter alios vsus, quod desiccet capitis superuacua humiditatem, & proinde eius suffumigium naribus exceptum destillationes desiccans, illas sistit. commiscetur etiam pulueribus, quas capitales appellant, quasque capiti inspergunt vbi futura est, quam coronalem dicunt, ad desiccandum nimium capitis humorem, & illud roborandum. Nam si eius effectum, quem medici exponunt consideremus, non caret aliqua astrictione, præsertim cum hoc medicamentum esse viribus similem electro, vel succino dicant, quod Arabes charabe dicunt, in quo

quo antiquorum consensu insignis est astringendi vis. In hoc ergo medicamento accipitur tum vi humiditatem vel ichores confluentes ex faucibus partibus ad internas particulas desiccat, & præterea etiam astringendo robur capiti addat. postremo verò & pini resina ad cerati vel unguenti absolutionem accipitur, quæ & ipsa siccat, & ex alto attrahit, omnia verò pari pondere accipiuntur, & ad ignem excocta componuntur. Horum verò hæc est utendi ratio, quod tum linamentis excepta ulceri eis repleto induntur, tum verò linteo quod alijs omnibus superapponitur. Sed iam huic tractationi finem imponamus. nam satis superque in ea sumus vagati, & ad ea medicamenta componenda accedamus, quæ alijs internarum partium, affectibus curandis accommodari possunt.

De medicamentis componendis, quæ congruentia sunt alijs affectibus internarum partium capitis curandis.

Caput V.

Quamuis cæteri affectus, quibus exceri possunt internæ capitis partes. si eos particulatim per omnes eorû differentias ad ultimas usque persequi vellemus.

plures sint, & subinde longam admodum requirerent tractationem, si tamen illos in quædam summa capita colligere voluerimus, sicut facile & non sine legentium vtilitate contrahi possunt, seruata congruenti in illis exponendis methodo, clarior & facilior euadet hæc disquisitio. Cû. n. vniuersa ferè ratio, qua morbi in varias & multas differentias diducuntur, aut à propria affectus natura sit petenda, aut à natura loci vel particulæ affectæ. Vt differentiæ omnes particulatim, tum inueniantur, tum cognoscantur, necessaria est exquisitissima, ac exactissima, & naturæ morbi inquisitio, & particulatim exquisitissima locorum omnium affectorum cognitio. In curandi tamen ratione internos capitis affectus, non est necessaria tam diligens & exquisita internarum partium, quæ malè affectæ sunt, mentio, sed ea satis est, quæ communis & generalis sit, sicut & sola satis est indicatio communis, & generalis, quæ à quadam communi ratione omnium earum particularum quæ intra caluariam sitæ sunt, accipienda est. Sed vt res hæc quæ fortasse obscurior aliquib. videbitur, clarior & apertior reddatur, magis particulatim illam tractemus, & primum diuisa methodo inueniamus omnes differentias morborum quibus obnoxia sunt hæc capitis particulæ. Itaq; cû partim simplices, & similes sint partim

timverò cōpositę & instrumētales, vel vt Gręci appellant, organicę, necesse est, vt & affectibus pateant, qui simplicibus proprij sunt, & illis qui organicis: item & illis qui vtrisque communes sunt proprie similis sunt intemperaturę, tum illę quę citra vllum materię affluxum consistunt, tum verò illę, quę semper ab affluxu materię fiunt & fouentur. Proprij autem affectus partium instrumentaliũ sunt, quicunque ad conformationem, vel vt iuniores loqui solent, ad compositionem istarũ particularum pertinent, vt sunt morbi in via, in cauitate, in figura, numero, magnitudine, & id genus reliqui. Communes autem sunt, qui soluta continuitate constant, de quibus nihil est cur amplius loquamur, cum satis superque sit de illis superiori capite sermo habitus. In intemperaturam autem, tum cum materia, tum citra ipsam referuntur dolores prætim, præterea verò sopores, qui comata à Gręcis, subet autem ab Arabibus dicuntur. sed & deliria, & quę calidam & siccam cerebri intemperiem sequuntur, vt in febribus & phrenitide, quę & frigidam & siccam, vt insania, vel vt Gręci loquuntur melancholia, & congelatio quę catochus Gręcè dicitur, stoliditas quoque ex cerebri intemperie ortum habet. Porro intemperatura quę sola & citra materiam est, quatenus ad hoc pertinet vnã duntaxat

rationem, vnicumque modum habet, quo consistere potest, ac subinde etiam particularum actiones lædere. At illam quæ cum affluxu materiæ, non vnũ & simplicem modum habet, sed potius duplicem, quia vt Gal. in primo porrhet. comin. i. tradit, materia aliquando quasi alluit ipsas particulas & per vasa, hoc est per venas, & arterias diffluit, nondum in substantiam particularum, hoc est in inanes earum meatus à vasis quasi pro nimia eorum repletionem expressa absorbetur & inculcatur adeo, vt particula in tumorem attollatur, quo modo fieri solent tumores omnes, qui in particulis præter earum naturam extuberare solent ad quod genus pertinent, & phrenitides & lethargi, & quæ inflammationes inter has vtrasque mediæ sunt ex vtrisque mixtæ, & quasi confusæ. Nam sicuti lethargus pituitosa inflammatio est, quæ calorem vt 13. meth. ait Galen. contrahit ex putredine materiæ, vnde ortum habet, phrenitis verò ex bile, vel bilioso sanguine, mediæ verò est, quæ cataphora à Græcis, subethallari ab Arabibus dicitur, in quasi cut mixtus & confusus est vterque humor, nepe pituita, & bilis: ita & symptomata, somnus nimirum & vigilia confundantur ita, vt neque omnino dominiant, neque omnino vigilent, sed semper quasi dormitent, aut alternatim modo in somnum, modo in vigiliam pro
 pensæ

penſi ſint, non modo autem ratione materiæ,
à qua excitantur differunt hæc capitis inflam-
mationes, verùm etiam loco, quia vt itidem
expoſuit Galenus, phrenitis proprie inflam-
matio eſt membranarum capitis, lethargus
verò ſubſtantiæ cerebri. In ſolidum enim cor-
pus vt ſunt membranæ non facile admittitur
crasſus & lentus humor vt eſt pituita, facile
aut tenuis, qui tamen in rara & laxa ſubſtan-
tia, vt cerebri ſubſtantia eſt, non poteſt facile
contineri ne diffluat. Sed neq; de his alioquin
in præſentia ſumus acturi, cum priori item ca-
pite diſſuſe fuerit actum. Ceteri verò affectus
quorum eſſentia in intemperatura, tam cum
materia, quàm ſine materia conſiſtit, ad parti-
culas in capite contentas quatenus ſimpli-
ces ſunt, præſertim attinēt, non tamen indi-
criminatim ad earum quamlibet, affectus e-
nim doloroſi non poſſunt attribui niſi parti-
culis, quæ ſunt ſenſu præditæ, nam cum do-
lor ſit actio ſenſus tactus læſa, nulla pars ſen-
ſus expers, vt sæpe docuit Gal. doloris capax
eſt, in capite verò membranę, venę, arterięq;
inſignem ſenſum habent, oſſa verò nullum, ce-
rebrum & ipſum aut nullum vt plerique ſen-
tiunt, aut obſcurum admodum, vt inſinuafſe
viſus eſt Gal, in lib. de vtilitate reſpirationis.
Affectus verò à quibus interne actiones le-
duntur pertinentes ad principes facultates, vt
eſt imaginatio, cogitatio, et memoria, cum ille

nō in membranas, sed in cerebro eiusque sub-
 stantia suam sedem & organum habeant, sunt
 affectus propriè attribuendi & primum ipsi
 cerebro, neque enim illæ lædi possunt, nisi ce-
 rebrum, aut per se, aut cum aliis consentiens
 male habeat. Morbi verò his particulis pro-
 prii quatenus non simplices sunt sed instru-
 mentariæ, præsertim duo sunt, epilepsia nimi-
 rum & apoplexia, vel vt latini loqui solent,
 morbus comitialis & attonitus. Plerumque
 enim, cum primarii affectus cerebri sunt, nō
 autem per consensum, fiunt à crassa aliqua, &
 frigida materia, & sæpius pituitosa. Epilepsia
 autem non nunquam, & à melancholico suc-
 co, vnde sæpe in melancholicum affectū tran-
 sit, sicuti melancholia, vel insania quandoque
 in morbum comitiale desinit. Cum ergo
 hac materia ventres cerebri replentur, spiriti-
 busque animalibus intercipitur transitus, cō-
 citantur, aut apoplexia, si omnino replean-
 tur, aut epilepsia; si non sit exquisita repletio.
 Vnde quantumlibet sint morbi harum parti-
 cularum quatenus instrumentariæ, cum ta-
 men penitus à præsentemateria concitentur
 & foueantur, & citra frigidam intemperiem
 esse nequeant, eadem est tandem hos curandi
 ratio, sicut & alios affectus, qui in intèperie cū
 simili materia consistunt, quando verò per
 cōsensum aliquo affectu tentatur cerebrū, id

ad

ad præsens institutum non admodum pertinet, quia non ad caput dirigenda est princeps curatio, sed ad eam particulam, cum qua in affectu consentit. Quamuis autem ita multiplex ea ratio sit, unde indicationes sumendæ sunt, quæ à natura & essentia morbi prodeunt, simplex tamen admodum est illa à qua petenda est indicatio, quæ à natura partis affectæ peti solet. Quia licet internæ capitis partes plures sint, & natura temperaturaque diuersæ quatenus tamen ad administrationem remedium, perinde est, ac si vna tantum & simplex esset. Nam & vnus est tantum locus cui sunt exteriora & localia remedia adhibenda, nempe sinciput vbi futura est, quæ coronalis dicta est ab anatomicis. Quæcunq; .n. pars laboret interiori affectu, siue posterior, siue anterior, siue media sit, ite siue superior, siue inferior, & quæcunque tandem illa sit, oportet vt 2. de composit. medicamentorum secundum loca capite primo docuit Galenus, medicamenta & remedia sincipiti, si eorum vis sit facile peruentura ad loca affecta, administrare, tum propter futuram, tum etiam propter raritatem & tenuitatem ossis in ea parte. sed quantumlibet interdum vna tantum pars primum morbofa esse videatur, omnium tamen pariter in medendo rationem habere necesse est, partim ob maximam, quam inuicem habent,

connexionem, partim quia quæcunque ad-
 ministrantur medicamenta fieri nequit, quin
 vis eorum tandem ad omnes non pertingat.
 Vnde quatenus ad vsum pertinet omnium
 ferè idem est, quare diuersitates curationis af-
 fectuum harum partium vniuersæ ferè in na-
 turam vel essentiam ipsorum affectuum, non
 autem in diuersam rationem affectuum par-
 ticularum referuntur, quæ tandem ad duo pri-
 ma capita vel summa genera pertinent, ut po-
 te quoniam omnes hi affectus aut in sola con-
 sistunt intemperie citra vllum ab aliqua mate-
 ria fomentum, aut sunt cum alicuius materiæ
 affluxu. Simplex admodum est curandi ra-
 tio quando illa à sola intemperie indicatio-
 ne sumenda est absque interuentu alicuius
 materiæ, cum per solam transmutatio-
 nem & correctionem illius intemperaturæ
 absoluenda sit, illis nempe medicamentis &
 remedijs, quæ qualitatib. illi intemperaturæ
 contraria sint. Nam vt sæpe testatus est Gal.
 præsertim verò in commen. in lib. Hip. de his
 quæ in medica officina inscriptum, primus &
 communis. scopus in parte medicinæ quæ
 circa curandos morbos versatur, est, quòd cò-
 trarijs contraria curanda sint. multiplicior ve-
 rò ea est, quando præter intemperiem adest
 etiam materia, quæ & ipsa suam habet indica-
 tionem propriam. sed explicemus scopos &

indica-

indicaciones, & vnde illi affectus ortum habeant antequàm vterius progrediatur nostra oratio, & rationem exponamus eorù medicamentorum vsuq; quibus vti oporteat in curandis his affectib. qui ab aliqua intemperaturarù proficiscuntur, siue illa cum materia sit, siue citra materiam. nam illæ eadem ferè noxæ inferuntur particulis quatenus simplices ab intemperatura circa materiam, quæ & ab illa cū materia. Quia materia & ipsa non lædit, nisi quia per suas qualitates vitiant naturale temperamentum particulæ. quòd si aliquando sua substantia quatenus corpulenta est lædat, læsio ad illam pertinet, quatenus composita & instrumentaria est, vitiata nempe eius conformatione, vt paulò ante exposuimus. Ex intemperie itaq; humida in primis, deinde & frigida somni fiunt longiores, ab vtriusq; autem complexu sopores & veterni, qui à Græcis κώματα, καταφοραι & χέροι dicuntur, ac Arabibus subeth ijdem affectus ex pituitosa materia occupante præsertim partem anteriore, quo loco sedem eam facultatè habere credimus, quæ communis sensus à peripateticis in primis dicitur. occupante verò hac intemperatura mediâ cerebri partem versus posteriore, imaginatricis & cogitatricis facultatù actiones læduntur. et si quidẽ fiat magna offensa, destruuntur omnino actiones, vt in apople

xia sæpe videmus: sin autem minor, hebetes & imminutę fiunt, sicut in stoliditate & anētia cōtingere solet. Sed si cerebri posteriorem occupet partem, sequitur obliuio, & hæc ab intemperie, tum frigida tum humida, tum cū materia, quam citra illam euenire possunt. A siccitate verò in primis, deinde & à calore sequitur nimia vigilia, siue cū materia fuerint hæ intemperaturæ, siue citra illam, præsertim autem, vt diximus, à siccitate. nam frigida & sicca intemperatura, vt melancholicis accidit, vigiliam adfert. itē & calida & sicca, sicut in biliosis affectibus. Calida autem & humidā, vt vbi sanguis multus fuerit, reddit hominē pronum in longum somnum saltem, si nō in profundum. Calida autem intemperatura siue cum siccitate, siue cum humiditate fuerit, deliria commouet illis similia quæ in phreniticis solent contingere. Frigida verò & sicca melancholica deliria concitare solet. Humiditas autem præcipuè: sed & frigiditas memoriæ labem afferre solet, tam cum materia, quàm sine materia. His autem explanatis, methodum constituamus, qua cōponere apta possimus medicamenta, & compositis præterea opportunè vti. Cū autem vniuersa horum affectuū ratio in duo præsertim capita fuerit tandē relata: nempe in solam intemperaturam, quę sit citra vilius materiæ affluxum, & illam quæ

aba.

ab affluxu materiæ fouetur: ita duplex erit ratio medicamentorum & remediorum, quibus tollendi hi affectus. Nam cum horum omnium ratio ab indicationibus sit sumenda, in illis quæ citra materiam sunt, vnica est tantum indicatio, quæ ab illa intemperatura depromenda est, simplex quidem, si simplex sit intemperatura, quæ vna tantum qualitate excedat: composita verò si in complexu vtriusque contrarietatis sit aliquis excessus. Vbi verò adsit præterea & alicuius materiæ præsentia, prima quidem & princeps indicatio non est ab ipsa temperatura petenda, quamuis intemperatura sit proxima ratio, qua actiones læduntur, quod est quasi forma, vt sæpe fuit expositum, ipsius morbi: sed prima princepsque indicatio est illa, quam nobis offert materia, quia ab ipsa materia omnino pendet intemperatura, ita vt remota materia statim ferè desinit intemperatura, nisi interdum ex longa transmutatione in membris à materia facta, mutata sit naturalis illius partis intemperies, vt iam duæ ibi sint intemperaturæ, altera quæ omnino adhuc pendet ab illa materia, altera quæ iam inde pendens facta sit. Nos autem primum agamus de intemperaturis vel de medicamentis aptis ad tollenda intemperamenta morbosa internarum partium capitibus: sumpto nimirum exordio à calida intem-

perie, in qua nulli obscurū esse potest, primū scopum nobis oblatum insinuare refrigerandum esse, & id medicamentis huic rei aptis. Verum hoc etiam considerandum, quod tamen summam percurremus, cum parum ad præfens institutum videatur pertinere, nempe quod caput si calidius redditum est, quomodocunq; id factum fuerit: vel ab aere calidiori, vel ob solares radios, vel propter ignem vel ex nimis tegumentis, vel alijs id genus occasionib. licet inter initia contraxerit calidam intemperiem citra materiam, nam externæ hæc & procatarticæ causæ ex propria sua natura non eam vim habent, vt aliquam intemperaturam cum materia imprimant, possunt tamē id agere ratione apparatus corporis. nam caput calefactum faciliè, tum vapores, tum etiā humores à subiectis partibus solet attrahere. Galen 2. de com. med. secundum loc. cap. 1. ex Apollonij sententia, cibi subtractionem laudat per ventrem etiam inferiorem vacuationem saltem glandibus & clysteribus, lenientibus etiam interdum medicamentis, & summam vt alius leuis & fluida sit: præterea vero ab illis omnibus abstinendum esse præcipit, quæ illam intemperiem fouere & augere possunt, vt potus vini, præsertim potentioris, cum & calefaciat, & caput repleat. Sol etiā ignis que loca calidiora & balnea quoque calida

lida, excādescētia, clamores vehementes, sed
& animi perturbationes, & cōcitationes men-
tis, motiones, vigiliæ: sicuti contra quies, tam
animi quam corporis plurimum prodesse po-
terit: ita etiam conuersatio in loco qui probe
perspiretur. Et hæc quatenus ad rationem vi-
ctus pertinent satis superque, si præsens insti-
tutum spectemus satis sunt, cum circa ratio-
nem medicamentorum versemur, de quibus
etiam solum particulatim loquemur, quan-
do de illis erit sermo, quæ erunt exterius
adhibenda. Nam de alijs quæ interius
sumi solent, satis erit tantum summa capi-
ta prosequi. Nam & de decoctis & syrupis
qui refrigerant, & de cæteris tandem id ge-
nus medicamentis in secundo libro fuit ser-
mo habitus. Ad externa itaque medicamen-
ta transeamus. Hæc solent habere formam vel
modum fomentorum, aut perfusionum, quas
Græci embrochas appellant, aut illitionum,
aut emplastrorum, aut ceratorum, aut id ge-
nus aliorum. sed in his exponendis eandem
methodum & ordinem sequemur, quam in
in alijs sumus sequuti. Primum enim refere-
mus scopos, qui à nobis spectandi sunt in exi-
gendis & componēdis, subindeq; in vtendis
his medicamentis. Scopos verò nobis indica-
tiones ostendunt, quæ à natura rei indicantis
deprimēde sunt. Vt tamē neq; alia quædā negli-

gantur, quæ interdum, & ipsa multâ vim habent. Nam quandoque aliqua illum affectum sequi solent, aut causam illam quæ affectum attulit, à quibus, nisi occurramus, aut deterior reddetur affectus, aut curatio difficilior. Hæc ergo & ipsa in considerationem deducenda sunt. Cum ergo calidam intemperaturam, cuius curationem tractamus, statuerimus esse sine vlllo alicuius materię fomento, habeat illa tamen ex sua natura hoc, quod ab ipsa tolli nequit, nempe quod attrahit, quantumlibet corpus mundum sit excrementis, à subiectis partibus saltem vapores, si non etiam aliquos tenues humores, præterea verò & humiditates quibus nunquam caput omnino vacat, fundit & in vapores dissoluit, quibus particule illæ repletæ & distentę magis dolent. postremò autem à calore laxiores redduntur affectę partes, & quasi eneruâtur imbecilliores quę euadunt. Cum his itaq; omnibus sit prospiciendum in hac curatione, statim hi omnes scopi se medico offerunt. Primum quidē refrigerandum, vt tollatur morbosa intemperatura, sed & repellendum propter attractos & genitos vapores, & digerendum verò esse, vt qui repelli nequeunt, per digestionem dissoluantur, præterea & concoquendū aliquanto. nam hac præsertim ratione lenitur dolor. Repellunt aut̄ tum refrigerantia tū astringentia, di-

tia, digerunt & concoquunt ea, quæ calore moderato prædita sint, ita ut non exacerbent primum affectum. Quamvis autem ita se habeat res hæc, sitque necesse omnium istorum rationem habere, non est tamen eadem & æqualis eorum vis in indicando. Nam in initio quidem semper repellendi scopus vim maiorem habet, qui cum refrigerantia spectet & astringentia simul, & primario morbo consulent & repellent, & laxitati imbecillitati que particulae consulent. Sed ad exquisitiorum istius rei disquisitionem, id non esse præmittendum existimo, quamvis alibi etiam fuerit à nobis expositum: nempe, ut diximus in his maximè viget refrigerationis indicatio. Refrigerantia verò medicamenta duplicia sunt, alia enim sunt actu frigida, ut aqua, quatenus ad suam naturam pertinet, nix, glacies, & alia quæ ex his solent refrigerari, alia verò, præsertim suapte natura frigida sunt potestate, nam in primis refrigerant, si à nativo corporis calore ad actum deducantur, qualia sunt quæ soporifera sunt, ut opium, mandragoræ radix, semen alterci, & reliqua istius generis, quæ insignem habent in refrigerando facultatem. Non est autem harum duarum differentiarum refrigerantium par, aut eadem ratio, nam sæpe auctores antiqui audentes sunt in usu eorum refrigerantium, quæ actu insi-

gniter frigida sunt. nam sæpe oleo rosaceo ex
 niue etiam, vel glacie refrigerato vtuntur. In
 vsu autem eorum quæ potestate frigida sunt,
 quando summopere frigida sunt, qualia illa,
 quæ à Græcis narcotica dicuntur, prisca me-
 dici parum audaces fuere. Nam 2. de compos.
 med. secund. loc. Gal. c. 1. monuit nos, vt quan-
 tū fieri potest hæc declinemus, neq; illis vta-
 mur, nisi cum aut sæuitia doloris, aut immodi-
 ca nos cogit vigilia, quoniam hæc internis fa-
 cultatibus cerebroq; & initio neruorum ma-
 ximam labē solent afferre. Quæ autē rei istius
 ratio reddi possit, aliàs exposuimus, nō enim
 omnia vbiq; dici possunt. longiores enim aliō
 qui essemus. Quatenus autē ad astringentia p-
 tinet, hoc etiam est aduertendū, quod ea sunt
 huic scopo imprimis vtilia, q̄ modeste astrin-
 gunt, quia quæ immodicè vel insigniter id a-
 gunt, ledere bifariam possunt. primū. n. con-
 stipatis & conclusis meatib. per quos corpus
 perspirabile est, vapores detinētur, ac deinde
 repleto capite, morbum augment. deinde verò
 reddunt difficiliorē transitum facultatib. ap-
 plicitorum medicamentorū ad interiores &
 male affectas particulas. Vnde in his non pro-
 batur Gal. succus solani vel vux acerbæ, si so-
 lis his vtamur, permittit autem, si illis dilatis
 aliquo alio medicamēto quod refrigeret vta-
 mur, quod si t tamē astrictionis experts, vt sunt
 succus,

succus, tum cucurbitę, tum portulacę. Et hæc quidem quantum ad methodum compositionis & vsus medicamentorum constituendam pertinet satis esse possunt. in præsentia autem de medicamentis particulatim agamus. Primum medicamentum cuius omnes medici, cum præsci tum iuniores meminere tanquam præcipui, & optimi ad corrigendam calidã capitis intemperiem est oleum rosaceum, quod est expers mixturę alterius rei. nam refrigerat & moderatę astringit, & cum, vt priori capite fuit expositum, duplex sit ratio id conficiendi, nempe, aut ex maturo oleo fit, sicut commune rosaceum fieri solet, aut cum oleo immaturo, quod Græcè omphacinum appellat. Hoc quidem & magis refrigerat, & magis astringit: illud verò aliquanto plus digerit & concoquit & lenit. Vnde si magna sit intemperatura contracta, vt maioris refrigerationis sit indicatio, omphacinum vtilius erit, præsertim in initio. nam tunc maxime vrget refrigerationis, & repulsionis indicatio. postea verò, vbi & aliqua digestionem sit opus, lenitateque ob dolorem sedandum, commodus erit vsus olei rosacei communis vel completi, vt nunc appellari solet, atque hoc præstantius erit cum fiat ex multiplici rosarum maceratione, vt Mesue docuit. Præterea verò, & id erit aduertendum, ne oleum id, tam primum,

tum alterum excedat annum, quod in omnibus oleis refrigerantibus seruandum est, quia oleum quodcunque, cum inueterascit, fit calidius. solet præterea & huic oleo addi aliquid aceti ad faciliorem transitum & penetrationem, quod nos indicatio à natura & conformatione particulæ deprompta docuit. quæ aceti additio magis omphacino oleo necessaria est propter maiorem astrictionem. In con-
 temperanda autem calida hac intemperatura aptius est acetum, quod non admodum acre sit, nam acrimonia nequit esse sine aliquo calore. De modo autem & copia immiscendi aceti satis superius fuit actum. Modus verò, quo medicamento uti expedit est, ut quis perfundatur eo frigido actu ita, ut ex altiori loco cadat. nam ita maior fit impressio, & facilior penetratio: procuretque, ne statim diffuat, nam si aliquanto tempore moram in capite traxerit, maior fiet refrigeratio. docuit autem Galen. qua ratione hoc fieri possit, ait enim, quòd si ex lineo paniculo, aut ex intortis lanis caput quasi corona circundetur, quæ ex anteriori parte & sincipite locum occupet, ubi capilli desinunt ad frontem in temporibus, supra aures: in occipite verò, parum infra verticem qua parte locus incipit esse decliuior. nã hac ratione oleum intra illos terminos continebitur, & ibi moratū, magis eam partem afficiet,

ciet, neq; poterit diffluens, aut ad oculos, aut ad neruorum initiũ, aut frigore, aut alia ratione noxam subiectis particulis afferre. Hoc medicamentum, ait Galenus in 2. de composit. medicamentor. secundum loca capite 1. ad id genus morbos curandos adeo mihi satisfacit, vt nunquam alia sim expertus: quãuis multa ab alijs referantur. Verũm quædam sunt hic aduertenda. primũ quatenus ad id quod dictum est de actuali medicamento frigore, quod hoc seruandum est in capitis affectibus, vbi integra sit cutis & subiectæ partes, quia si vulnus, vel fractura ibi esset accepta, nequaquam tutum esset perfundere oleo frigido, posset enim eximiè lædere internas partes, sed quando integræ sunt externæ partes, anteaquam ad interna possit penetrare, locum est iter, in quo adeo remittitur id medicamenti frigus, vt non possit partes in alto sitas immodicè afficere. Deinde verò in eiusdem vsu multa ratio habenda est corporum, quæ hoc oleo, vel oxyrhodino profunduntur. Nam aliqua corpora sunt, quæ sine eximia labe nequeunt ferre ea, quæ insignem habent vim refrigerandi, vt sunt mulieres: præfertim illæ, quæ in otio & delitijs viuunt, sunt quæ albæ, & molles habent carnes, hæ enim calorem natium paucum, & debilem habent. Præterea & eunuchi, dum enim castrantur a-

nimalia degenerant in muliebrem temperaturam, itidem & pueri: sed hi propter molli-
 tiem omnium partium, ita ut ossium, non pro-
 pter defectum natiui caloris, læduntur à frige-
 gore. In his ergo pro rosaceo præstat uti chā-
 mæmelino, addito aceto itidem refrigerato.
 Ratio autem cur huius magis quàm illius,
 quàmuis ambo actu pariter frigida sint, tutior
 censeatur vsus, est quia chamæmelinum, pote-
 state modicè calidum est, ideo licet inter ini-
 tia suo illo actuali frigore frigus imprimat, dū
 tamen modicus ille calor à natura particula-
 rum deducitur & ipse ad actum, potest mode-
 rari frigus impressum, & natiuum particula-
 rum calorem fouere & defendere ne extin-
 guatur ab externo frigore, quod rosaceum,
 utpote quod utroque modo frigidum est, fa-
 cere minimè poterit. cum tamen chamæme-
 linum oleum, si actu frigidum profundatur a-
 liquanto aceto immixto, refrigeret & sit ateri-
 ctionis aliquanto particeps, potest & ipsum
 repellere, quantum in his corporibus sit satis,
 atque ita propositis scopis satis facere. Quam-
 uis autem eiusmodi medicamenta, quantum
 ad eorum naturam pertinet, adeo apra, & ef-
 ficacia sint, ut alijs non sit opus in hac affectio-
 ne tollenda. sintque plerunque, & in plerisque
 locis omnibus ferè in promptu. Interdum ta-
 men, & id euenire potest, ut illis careamus, ut
 in na-

in nauigationibus & locis remotioribus à ciuitatibus, ideo medici & aliorum medicamentorum meminere, quæ præfenti instituto possunt accommodari, facillè enim prudens medicus, modò medicinalis materiæ sit peritus, simpliciumque medicamentorum particulatim vires memoriter teneat, potest sibi medicamenta apta parare, illorum vires cum propositis scopis conferendo. Nam si alia desint, poterit satis esse perfusio aquæ frigidæ simplicis, vt Gal. docuit, modico illi instillato aceto, additoque alio quopiam medicamento, à quo aliquid astrictionis possit consequi, sicut esset succus vixæ acerbæ, aut mali punici, aut mali cotonei, aut alterius, quod non sit expers astrictionis, aut mororum non planè maturorum, aut summitatum rubi, vel alterius id genus. Poterit etiam vti succis vel decoctis rerum refrigerantium, quæ satis erunt si habuerint modicam astrictionem, vt eam habet endiuia & herbe cichoracæ, sin autem illam nullam habuerint, sicut ea carent lactuca, portulaca, lenticula, quæ in stagnis & paludibus nascitur, item & fructus multi, sicuti cucurbita, cucumeres, melon indus, qui à nostris auguria dicitur, quibus commisceri potest aliquid succi solani, polygони, mespili, sorbarum, & aliorum multorum id genus. Erasistratus aut, vt 2. de comp. med. secund. loc. c. 1.

recitat Galenus, docuit quo pacto illi quiestate in locis apricis, & sub sole versantur, aut iter faciunt, possint obsistere quo minus nimis excalefiat caput à radijs solaribus, nempe si spongia lata cauaque & densa, demergatur & madefiat aqua frigida, quam mox diligenter exprimamus, ac capiti impostam deferamus donec exsiccetur, quo deinde tempore iterum madefiat, ac ita subinde. Aliqui similifere vtuntur remedio, sudarium enim madidum aqua sub pileo gestant, ita tamen summo pileo assutum sit, vt capiti minimè incumbat. Sed iam ad alteram intemperiem huic contrariam accedamus. Quamuis hæc intemperatura sit priori omnino contraria secundum primas qualitates, & à contrarijs etiam causis suboriatur, nam sicut illa à sole calidiori, & cæteris exterius, & peregrinis causis calefacientib. ortū habet: ita & hæc à frigidiori aere, à ventis, niue, glacie, & relijs frigidis & externis concitatur. plerunque enim ab externis causis fiunt intemperaturæ citra materiam, ab internis autem illæ quæ ab affluxu materiæ pendent, & si, vt superius dictum est, aliquando ab externis & procatarteticis causis aliqua fiat intemperatura cū materia. id accidit potius ratione corporis quod plenū & excrementosum est. Nam vt in pro- uerbio est, procatartice, & externæ causæ mo- uent

uent internas & antecedentes, si eorum copiã in corpore inuenerint. Habent tamen aliqua, quæ in vtrisque communia & ferè eadem sunt, primumq; quod vtraque dum recens est, non multo negotio tollitur, & quo diuturnior fit, & magis inueterascit, eò ægrius curationem admittit. Sed & quæcunq; ab ea indicatione pendent, quæ à natura affectæ particulæ petèda est eadè omnino in vtrisque sunt. Vnde in vtrisque idem est modus remedia adhibendi, & idè est locus, cui sunt adhibenda, & sicut in intèperie calida à natura & situ particulæ affectæ depròpta erat ratio immisceendi acetũ alijs medicamentis, nèp e vt facilior fieret trãsitus: ita quàmuis calida medicamenta quæ in hac intèperie necessaria sunt, facilius frigidis permeare possint, attamen hac de causa inter calida ea rursus vtiliora censentur, quæ tenuioribus partibus constant. Natura ergo ipsius affectus indicat calefaciendũ esse. Ratio verò partis affectæ, illorũ vsum esse accommodatũ indicat quæ partibus tenuibus, & tenui constant substantia. Et proinde sicuti oleum rosaceum cum modico aceto habitum, tanquã præcipuum medicamētum, frigidum actu perfusum, ita in dolore ex frigida intemperatura, vel quicunq; sit affectus ex frigida intemperie, oleũ rutaceum actu calidum itidem perfusum in præcipuis remedijs positum est. Quod si in-

terdum videretur hoc non esse satis, sed esse opus in signiori calefactione, multorum præterea meminit, tum simplicium tum positorum medicamentorum, quæ hoc vel alio calido oleo mixta, possunt nobis esse vsui, simplicia verò sunt castoreum, euphorbium, pyretrum, possemus in his ponere anisum, semen nasturcij & id genus alia multa. Ex compositis præsertim quæ antiquis erant in vsu, præcipuum est id emplastrum cuius meminit Gal. .i. de compos. med. secund. locos, quod diatrion piperum dicebatur. nostris autem temporibus possemus medicamenta conficere ex pulueribus illius medicamenti quod deuorari solet, & itidem diatrion piperon dicitur, vel illis oleo addito, vel addita cera & confectio cerato, vel pulueribus etiam aliarum, quas iuniores confectiones vocant, vt diacosti, diagalangæ, aromatici gariophyllati. Nec modo hæc calefactione capiti affusa, vel illita, vel apposita possunt esse vtilia. verum Galeno plurimum probatur, vt internæ nares eiusmodi rebus calefactionibus illinantur. nam tum per attractos vapores potest cerebrum affici, tum etiam per neruum ad nares delatam ob odoratus sensum. meminit autem ibidem Galen. vnguentorum illorum quæ præciosa antiquitus erant & in multo vsu mulieribus, qualia erant quæ spicata vel foliata dicebantur, vel id genus alia.

ſia. Idem officium nobis præſtare poſſent ea
 quæ in præſentia ab iſtis vnguentarijs ven-
 duntur, tum vnguenta, tum olea odorata, ſi-
 cut oleum quod ex Ieſemino flore conficitur,
 ſambacinum autem ab Arabibus dicitur, item
 quæ id quod ex cinamomo, vel ex reliquis aro-
 matibus parant. Pauperibus autem poſſet
 eſſe vtile oleum laurinum. Item ſi ex ſamſuco
 vel maiorana, item ex pulegio, calamento,
 vel origana, aut ſi ſimbrio conficeretur. Sed
 idem etiam conſuluit, vt in aures inſtillentur
 calefacientia olea. Præterea verò, ſicuti in ca-
 lida temperatura præcepit thermas eſſe om-
 nino deuitandas, ita in hac dixit eas poſſe eſ-
 ſe admodum vtilis. Motus præterea, exercita-
 tio, vtpote quæ calefaciant, conferunt, & po-
 tus aliquantuli vini, quod calidum ſit, & te-
 nuum partium. quamuis Apollonius id indi-
 cerit, qui perinde in hac ſicut in priori cen-
 ſuit cibum ſubtrahendum, & corpus eſſe ina-
 niendum. Galenus tamen in hac frigidiori
 conſtitutione vacuandi corporis expreſſam
 mentionem facit, præſertim verò per vomitum,
 & id, mea quidem ſententia, quia re-
 frigerato capite, conſenſu cum cerebro pluri-
 mum læditur ventriculus, qui genitis ſubini-
 de multis cruditatibus, poteſt fouere capi-
 tis affectum. Sed hæc ferè præter inſtitu-
 tum noſtrum, vnde hîc finem faciemus, his

his tamen additis, quod medicamenta sunt ipsi affectibus aptanda, ut & maioribus & vetustioribus ea adhibeantur quæ fortiora sunt & calidiora. In recentioribus autem & minoribus, quatenus ad eorum vim pertinet, utamur deinde quod compositionem spectat, si cuti frigidiori temperaturæ oleum accommodatum est quod recens sit, & non omnino maturum, ita in hac, quo maturius est, aptius etiam est, immò si aliquam contraxisset vetustatem non esset inutile. Nec de hac intemperatura longius sermonem protrahemus, sed ad eas accedemus, quæ cum materia sunt.

*De affectibus capitis qui à præsentemateria
srouentur per topica medicamenta curandis.*

Cap. VI.

Non est, ut diximus, ita simplex oratio vel methodus curandi capitis affectus, qui à præsentemateria pendent, sicut illorum qui sola constant intemperatura, cum ad illas priores indicationes quibus attendere oportebat in solis temperaturis, & aliæ quædam ratione præsentis & affluentis materiæ, accedant, quæ locum etiam prioribus illis præcipiunt. Cum enim intemperies quam fouet materia nequeat tolli donec præsens illa est,

est, prius omnino danda erit opera, vt materia auferatur, imò sæpius non modò præsentis materiæ rationem habere necesse est, verū & illius quæ continenter affluit ad locum affectum, nec etiam solum istius, sed præterea, & loci vel particulæ, quæ istius influxus causa est, vtpote quia illam copiosam ex aliquo eius vitio generat, & hæc omnia suam particulatim habent indicationem à medico spectandam, quæ tamen particulatim examinare non pertinet ad præsentem tractationem. In vniuersum tamen de illis nonnulla verba faciemus, cum hæc sint veluti prima fundamenta eorum, quæ à nobis postea particulatim sunt diffinienda. Materiæ itaq; à quibus morbi hi imprimis pendent, duplices sunt. alię enim solidiori consistentia crassioriq; constât substantia: hæc verò sunt quatuor humores, qui sunt quasi proxima humani corporis elementa, & præterea serosus humor. Aliæ verò tenuem & vaporosam habent consistentiam, vt sunt halitus qui in corpore vi caloris excitantur, & flatuosos spiritus. Præterea verò & materiæ hæc duplicem possunt in morbis rationem habere, nam aut in loco affecto receptæ proximè ad essentiam morbi pertinent, à quibus etiam proxime curationis indicatio accipitur, nempe per eius vacationem, aut digestæ sunt in habitu vniuersi corporis, in ve

nisq; contentę, vel si non in vniuerso corpore, saltem in aliqua vel aliquibus particulis, à quibus amandatę fluunt postea ad locum affectum, & habent rationem causę antecedentis, & credo nulli esse dubium, indicationem quę ab hac materia petenda est, cęteris prædictis priorę suapte natura esse censendā. Nam dixit Gal. quod si quis male affecti oculi curationem assumere voluerit, illi prius erit considerandū, quo nam pacto se habeat caput, & si illud sit excrementis scatens, prius illius cura habēda est, nisi pariter & corpus ipsum sit excrementosum, quia in his curationis initium erit sumendum ab vniuerso corpore, si tamen prius remota sit causa, cur tot in vniuerso corpore, vel in particulis gignuntur excrementa. Sed hoc ad præsens institutum non pertinet. De ratione verò corpus vniuersum inanienti ac de instrumentis, quibus inaniri à medicis solet, aliqua quidem dicemus, pauca tamen, et ea in vniuersum, quia particulatim ea medicamenta, quę apta sunt huic indicationi & scopo à primo libro petenda sunt, sicut à secūdo illa, quę humores crudos & ad vacuationem inextinguunt, & cōcoquunt, atq; illa etiā quę possunt vlcerebus, & capiti robur addere. Et quia cuiuscunque methodi fundamentum in indicationibus innititur, indicatio verò à natura rei sumenda semper est, vnde pro natura, & ratio-

ratione humoris vel materiæ detrahendæ (de
 trahenda verò ea est, quæ aut facit, aut fouet
 morbum) ineunda est inaniendi ratio. Quod
 apertissimè nos docuere Hippoc. 1. aph. 2. &
 Galen. commentario 2. nam si materia super-
 vacua & excrementosa sit bilis, bilis quidem
 detrahenda non pituita, neque sanguis. Ita et-
 ià si illa sit pituitosa, pituita nõ alius humor,
 nisi cū pituita sit alius humor mixtus, atq; ita
 etiam subinde de alijs dicendū, & qui innixi
 sententiæ Hippo. 4. de rat. vict. in acut. mor. &
 Gal. in libello de ratione curan. per venam se-
 ctam, vbi aiūt in magnis morbis si vires, & æ-
 tas hæc patiantur, mittendum esse sanguinem
 credunt magnitudinem morbi eam esse, quæ
 primum, & per se indicet mittendum esse san-
 guinem, decipiuntur, neque Hipp. Galeniq;
 decreta recta accipiunt. neque enim magnus
 morbus indicat mittendum esse sanguinem,
 nisi ea ratione qua sanguis missus per venam
 sectam inter magna remedia numeratur. mor-
 bus verò magnus, vt ijdem exposuere eodem
 libro primo, indicat magnis esse opus reme-
 dijs, vnde et victus exquisitè tenuis, vt eodem
 1. libro aphoris. sexto illi ijdem insinuarunt,
 continetur sub indicatione à magno morbo,
 & purgatio per medicamenta, vt Galenus a-
 it quarto methodi, respicit indicationem à
 magno morbo. Humor itaque qui fouet

aut fouere potest morbum, aut quo corpus refertum est, ostendit quidnam purgandum, aut vacuandum, & qua ratione vacuandum aut purgandum sit. Sed de his alibi latius disputauimus. Hoc autem loco hæc satis sint. nam quibus medicamentis, siue simplicia illa sint, siue composita, hoc tempore medici corpus vniuersum purgare soleant, vt nuper diximus in primo nostro commentariolo de vsu & compositione medic. purgantium, satis lucidè à nobis actum fuit. Longè etiam minus pertinet ad præsens negotium agere de sanguine mittendo. Exinanito autem vniuerso, si caput adhuc particulatim habeat congestam superuacuam materiam, quæ & ipsa adhuc ferat rationem antecedentis causæ, quæ morbum foueat, & ipsa statim suam proferet indicationem, nempe caput quoque particulatim esse inaniendum. Et quamuis multi credant per deuorata catapotia, vel vt aiunt, pilulas caput particulatim inaniri, hi tamen non rectè sentiunt. Catapotia enim primùm, & magis vniuersum corpus inaniunt, quòd si etiam videatur caput subinde vacuare, id est, quia cum solidiore & duriori constant substantia, diutius antequam à calore ventriculi vincantur & dissoluantur, ibi manent, atq; ita magis attrahere videntur à superposito capite & à longinquiore partibus. Propriè autem
 illa

illa à capite particulatim comprehensam in eo materiam detrahunt, quæ per loca attrahunt, per quæ caput sponte sua excrementa & superuacuas materias excernere solet per nares, atque per palatum & os. Quare per illa medicamenta solet fieri expurgatio priuatim ipsius capitis, quæ vel attracta per nares, vel mansa vel exagitata in ore & faucibus, humores per hæc partes attrahunt. Hæc autem à Græcis apophlegmatismi dicuntur. nam præsertim pituitam detrahunt. raro enim vel fortasse nunquã bilis per eiusmodi medicamenta detrahitur. Quæ verò per nares attrahuntur, ea à Græcis errhina, quia in nares induuntur, à iunioribus autem nostris caputpurgia nuncupantur. Alia verò quæ concitata sternutatione purgant, ab effectu sternutatoria. At quæ in ora assumpta purgant, illa aut diu dentibus mansa attractam pituitam expuendam ad os ducunt, quæ à iunioribus masticatoria dicuntur, aut vi spiritus in interiori oris parte ad palatum allisa agitantur, & hæc gargarismata à Græcis vocantur. Et quia possunt isthæc omnia inter propria, & huic loco accommodata medicamenta recenseri, & in topicis poni, ideo de illis paucula quedam verba faciemus anteaquam sermo instituaturs de illis medicamentis, quæ omnino extrema sunt, & verè localia possunt nuncupari. Inci-

piemus autem ab his, quæ errhina Græce, à iunioribus caputpurgia dicuntur. Medicamenta ergo quæ naribus induntur, triplicem habere modum vel formam solent. Alia enim sunt omnino humida & fluida, ut sunt succi vel decocta, alia sunt arida, & in tenuem pulverem redacta, alia verò mediam quãdam habent consistentiam, quia neque arida, neque fluida sunt, sed quandam unguenti compagè habent. Prima quidem, quæ fluida omnino sunt, per nares vna cum attracto spiritu ad superiores vsq; capitis partes attrahuntur, quæ cum vim attenuantem & detergentè habeant dum postea redeunt & excernuntur, secum pituitam ducunt quæ locis illis hærens & infarcta erat. Quæ verò modum habent unguenti, intra nares illinuntur, vbi à calore loci in vapores digesta vnà cum spiritu ad cerebrũ attrahuntur, atque ibi inuentam pituitam attenuant & quasi dissoluunt, ut illa deinde facilius defluat. Arida verò fistulã aliqua vel pena excepta, in nares vsque ad supremas partes insufflantur, aut in aliquo vase agitata naribus odoranda offeruntur ut simul cum aere agitur puluisculus per nares attrahatur, ibique facultatem expultricem, ea molestia quam afferunt, vellicando irritant, vnde concitata sternutatione, fit expulsio non sine insigni vi materiæ contentæ in cerebro. Nam sternutatio
 violen-

violentior est motus cerebri expellentis noxia excrementa, quàm situssis & vomitus, vnde à Græcis medicamenta hæc *μυρμηκία* dicta sunt, stertnutoria à Latinis. Differunt autem medicamenta hæc, quod plerunque vim maiorem habent stertnutoria, quæ verò caput purgã fluida & humida sunt, mitiora & facilia sunt: viribus medium locum sufficiunt quæ illinuntur. Et quamvis medicamenta omnia quæ ad hoc genus pertinent, eas vires habeant, vt præsertim pituitam detrahant quæ suapte natura frigidus & humidus humor est, qui videtur indicare calidioribus eius modi medicamentis esse opus: aliquando tamen, vel propter febrem præsentem, vel caput suapte natura calidum, & quod facile inflàmatur, vel propterea quia humor extraneum aliquem vel ex putredine, vel ex mixtura alterius calidioris humoris aliquem insignem calorem contraxerit, vt imur etiã vel frigidis vel non admodum calidis his, quæ per nares attrahuntur: sicut aqua hordeacia, in qua parum zacheri, vel mellis rosacei dissolutum sit: Sed & succus betæ in frequenti usu medicis esse solet, qui ex vitiosis partibus, quibus ex natura prædictæ est attenuare & digerere potest, neq; tamê calescit. Laudant præterea & anagalidis purpureos flores ferentis succum antiqui ferè oës. Iohannem autem & salsucco, quæ maioranã dicimur, vt

Sed hoc iam calidius est medicamentum, & valentius, cuius varia est vtendi ratio. nam alij aqua vtuntur quæ per distillationem sit extracta: alij verò, succo ex ea expresso, & quia non potest multus ex ea succus exprimi, si cū alio conteratur, vt cum beta, vel anagalide, fauilius poterit eius haberi succus. Galeno autem probatur quinto de facultatibus simplicium medicamentorum succus hæderæ: his autem fortiores sunt succus iridis & succus ciclaminis. Sed & decocta non pauca possunt in hunc vsu deduci, vt samfuci, hysopi, pullegij, calaminthæ, sifymbrij & multorum aliorum id genus simplicium, quæ sunt satis modesta medicamenta, efficacia tamen. Est & aliterum istorum medicamentorum genus, sed longe valentius & acrius, ex quo potest accipi materia non modo ad hæc conficienda medicamenta, quæ per nares sunt attrahenda, sed ea etiam quæ vel illinenda, vel arida insufflāda, vt sternutamenta citentur, imo & ex eisdem confici possunt ea quæ masticata pituitam euocant, ea verò sunt piper, zingiber, piperitrum, sinapi, veratrum, staphisagria, quam Latini pedicularem herbam appellant, & istius generis multa, nobis enim satis est ea recensuisse, quæ magis in promptu esse solent. Ratio verò compositionis horum ea est, quod si ex eis & aqua aliqua vel succo fiat decoctū fluidum

fluidum attrahi per nares poterit, si autem ea trita in puluerem redigantur, insufflata in his medicamentis erunt, quæ sternutatoria appellantur, sed si melle, aut oleo aliquo assumpta in modum vnguenti componantur, intra nares poterunt illiniri. Et quantum ad horum medicamentorum rationem spectat, hæc in præsentia possunt esse satis. Verum postea quæ huc peruenimus, prædictis & hoc addendum, quod aliquando utimur aliquibus suffumigijs quæ naribus ita calida odoranda offeruntur, ex illis quæ attenuant & dissecant crassitiam humorum occupantium caput, præsertim ubi grauis sopor molestus est. Nam possunt strenuè excitare & euigilare sicuti in comate accidit, & in lethargo, neque in apoplexia, et grauiori epilepsia inutile est remediū. fit autem hoc medicamentum, decoctis herbis illis quarum nuper facta est mentio ut ruta, serpillum, hyssopus, calamentum, & id genus cætera: coquantur verò ex aceto & illi o quidem acri. Quatenus verò ad usum pertinet quædã sunt aduertenda, primumque quod quæ caput purgia à iunioribus dicuntur, fluidaque sunt cum attrahuntur, solent frequenter si in attrahendo vis aliqua adhibeatur, per interiori viam ad palatum & fauces ferri, ubi non parum ne gotij partibus illis exasperatis & irritatis faceffunt. cu tamen incommodo facile

occurri potest, si anteaquam attrahatur medicamentum à naribus, absorbeamus, in oreque detinemus, aut aquam aut alium quempiam liquorem donec medicamentum per nares fuerit excretum. Alterum quod est aduertendum, est cum multi sint ordines horum omnium medicamentorum, de quibus in præsentia sermonem habemus. Quòd si in illis à scopo proposito aberremus, si is error sit commissus in acrioribus & fortioribus medicamentis, poterit interdum sequi magna noxa, quæ nequit deinde facile corrigi: sin autem in minoribus & remissioribus imbecillioribusque non sequitur inde magnum aliquod damnum, præterquam quod non tantum sicut opus esset conferunt: quod postea additis viribus medicamento, emendari facile potest. Vnde semper fere & in his & alijs affectibus, nisi valde præceps sit periculum, longe magis præstat, & tutius est à leuioribus incipere, & paulatim vires augendo ascendere, donec scopus attaingatur. Sed de illis præterea, quæ mandari, aut gargarizari solent, pauca quædam dicamus, hæc itaque mansa ac remansa pituitam detrahunt. vnde & apophlegmatismi dicuntur, & proinde obscurum non est, quod neque ita mollia & fluida oportet ea esse, vt diffuant sub dentibus. neque ita dura & sicca, vt dentibus minime cedant, sed in puluerem ab illis conterantur, sed
 media

media quadam consistentia cum aliquo lentore vt dentibus cedant, non tamen terantur vel diffuant. In his autem ordo quidam est, inter simplicia quidem sunt in leuissimis primum mastiche, si recens & tenera sit, nam si vetustior & sicciior, in puluerē teritur, cui consulumus, si quantum est tritici granum, ceram addamus. Similis huic est terebinthina, quæ cocta est & consistens, horum vtrunque mansum concitat multum pituitæ sputum. Sed si hæc cum alijs commisceantur, fortius medicamentum fit. quæ autem addi possunt, simplicia multa sunt, quæ acris sunt saporis, subindeque tenuis substantiæ, vt sunt piper, zingiber, pyretram, staphisagria. in his potest hyssopus poni, sisymbrium, origanum, sinapi, & id genus alia multa, quæ possunt misceri cum mastiche, aut terebinthina, addita si sit opus, cera vel melle, vel passo. quibus si immisceatur aliquid olei, & id Galeno probaretur. Vnde si accipiat Staphidis agricæ tritæ, exempli causa sesquidrach. illaq; melle, quantum satis esse videatur subacta, ad eam medicamenti compositionem ducatur, quæ mandi possit, erit medicamentum non parū efficax. Idem ex pyretro fieri potest, quāuis multi sola simplici vtatur pyretri radice mansa ad hoc officium, alij verò radice zingiberis: eodem modo et alia relata possunt componi, quæ de industria, ne longior iusto sim

prætermitto. Vnde relato solo illo composito medicamento, quod descripsit Archigenes de compositione medicamentorum secundum loca cap. 2. & illo proposito, vt sit quasi exemplum aliorum multorum quæ possent describi, ad alia sermonem nostrum conuertemus. nam de gargarismatibus non est cur multa dicamus. eorum enim eadem sere est materia, quæ & horum, quæ hæctenus recensuimus, si ex ipsis decocta parentur, quæ deinde addito, aut rosaceo melle, aut oxymelite, aut syrupo ex hysopo, vel simili alio possunt fieri gargarismata, quæ valentiora aut mitiora erunt pro ratione simplicium, ex quibus conficientur. Nā simplicissimum omnium esset, si ex aqua hordei & oxymelite, vel rosaceo melle, aut etiam ex syrupo ex hysopo, aut calamento, aut quopiam simili fieret gargarizatio. Medicamentum Archigenis in hunc modum se habet. Accipit piperis, alij staphidis, origani, cassiæ, singulorum scrupul. ij. excipiunt vuarum passarum exiccatarum vel ficuum pinguium carnib. & manduntur. Quæ autem exterius in his affectibus in vsum ducuntur, illa varia & diuersa sunt, quorum diuersitas à varijs scopis ortum habet, quos nobis ostendunt variæ indicationes à diuersis affectuum naturis desumptæ. Sed in his quoque exponendis breuissimi erimus, cum maxima pars eorum quæ possent

possent spectare ad præsentem locum, iam à nobis eo capite, vbi de ratione curandi phrenitum & lethargum egimus, fuerint tractata. Primum itaq; hoc in memoriàm reuocandú quod nostra hæc oratio versatur circa illos affectus, vel rationem medicamentorum, quib. curandi sunt capitis affectus, quorum essentia est in intemperatura cum materia, in quibus prima & princeps indicatio semper ferè illa est, quam nobis offert materia, quæ tamè duplex est, quia aut à materia accepta est quæ iam omnino fluxa est, & in parte accepta iam recepta, aut ab illa quæ nuper fluit, quandoq; verò mixta est hæc indicatio, sicut mixta est materiæ ratio, nempe quia illa partim fluit, partim fluxa est. materia quatenus fluit, indicat repellendum, vt fluxio cōsistat. illa autem quæ iam fluxit, duplicem habere rationē potest. Nam aut iam in loco inueterata est, & aut à tempore & natura, digestis tenuibus partib. vel ex importuno vsu refrigerantium, vel immodico digerentium iam induruit, & in naturam scirrhi conuersa est. aut adhuc recens est, & modeste mollis. Quæ hoc modo se habet, indicat digerendum & concoquendum, & quoquomodo molliendum esse. Quæ verò iam induruit, perinde vt scirrhus tractanda est. Sed & de illis affectibus, quia calidæ materiæ affluxu originem habuere, non est cur

Mm

multa dicamus, quatenus ad repellentium vsum pertinēt, nam eadem in his ratio est, quæ & in phrenitide, & idem medicamentorum vsus, & superuacanea videri posset longior eorum disquisitio quæ concitatur à fluxione frigidæ & pituitosæ materiæ, cum similem & hæc rationem illis habeant, quæ de lethargo superius exposita fuere. immo si exquisitius rem extimauerimus, cū similis deinde sit medicamentorum ratio, quibus tractanda est phrenitis & lethargus, cum febris deferuescere inciperit. Nam cum vtrique affectus calidi sint, quibus semper assidet insignis febris, dum ea viget nunquam est negligenda, ideo quamuis in incremento & vigore sit opus digerentibus, tamen illis vtendum, quæ non possint insigniter calefaciendo febrem exacerbare, ea vero deferuescente, vt diximus, ad valentiora erunt manus adiuuendæ: vnde quamuis ratio horum medicamentorum his affectibus hoc tempore communis sit, & alijs præterea frigidioribus capitis affectibus à frigida & crassa materia excitatis, in his tamen plerunque nulla adest febris, & proinde calefacientium liberalior potest esse vsus. Sed rem hanc particulatim iam tractemus. Inanito itaque vniuerso copore, & subinde etiam priuatim ipso capite, materia quæ omnino fluxit, & in partibus quasi absorpta est, nequit vacuari alioquin

quò, nisi per digestionem & euaporationem. Facilius autem fit euaporatio, si laxior sit ipsa particula, densitas enim digestionem, & euaporationi obstat, quare digerentia & aliquo modo laxantia erunt maximè opportuna huic muneri. quare oleum, quod rosaceum completum diximus appellari, aliquid facere potest, licet non multum: chamæmelinum aliquanto plus: sed plus etiam anethinum: valentius est rutaceum, & sic deinde usque ad oleum laurinum, quæ inungi, vel ex ipsis fieri quoque possunt epithemata, quemadmodum diximus ubi de lethargo erat nobis sermo, & interdum illis solis, nonnunquam multis v. nà mixtis, prout ratio morbi, aut naturæ corporis, vel constitutionis temporis requirere videtur. Ad hunc præterea scopum, & ad hæc medicamentorum rationem pertinent ea epithemata, quæ fieri solent ex pulmonibus calidis veruecum nuper exenteratorum, atque ita applicatis ac replicatis capiti, de rasis prius capillis. itemque ex pullis columbarum per dorsum dissectis, atque ita calidis capillis adhibitis præterea & ex catulis paulò antea natis, laxant enim & digerunt. Sed quia id agunt dum calent, non possunt autem diu retinere calorem, ideo excogitarunt medici, vt cum refrigerant. tunc demergantur in aliquod decoctum

ex illis, quæ vim habeant digerendi & attenuandi, vtamen in illis eligendis simplicibus, quæ sint coquenda ad rationem morbi respiciamus. Nam in inflammationibus, sicut in phrenitide quando vtuntur medici his enteratis animalibus, non est parandum illud decoctum ex admodum calidis, quia licet videatur aliquantisper deferbuissè calor, omnino adhuc sunt reliquæ caloris impressæ in ipsis particulis. Vnde nõ est vltra chamæmelû in his progrediendum. In lethargo verò, calidioribus aliquanto esset opus, vt anetho & alijs quorum paulo antea hoc & prioribus capitibus facta est mentio, & in alijs, quæ citra febrem vllam sunt, adhuc valentioribus audeat vti possemus, sicuti hysopo, serpillo, mentha, pulegio, calamentho, interdum & ruta, & istiusmodi alijs. Et interdum fouere possum⁹ caput oleis calidioribus, ita vt illis etiam antiqui medici & castoreum addiderint. Sed finis tandem huius capituli faciendus est, si tamen hoc addiderimus, quod non erit inutile præsertim ad vsum & delectionem medicamentorum, vt & nos Galenus monuit, quod vt diximus, reliquię calidorum etiã affectuũ postquam febris deferbuerit, vacuantur per digestionem quæ in primis per attenuantia fit, & aliquam præterea concoctionem, quia semper vltimò remanent crassiores partes, vnde

unde vltima etiam inflammationis pars ad naturam scirrhi inclinat. longe tamen difficilior est, eorum digestio & discussio, quæ aut ex nimio refrigerantium vel ex importuno digerentium & discutientium usu euenerunt. Refrigerantia enim densant, incrassant & impingunt. digerentia verò immodesta, digestis & vacuatis tenuioribus partibus & mollioribus. quod reliquum est crassius & durius reddunt. Unde interdum quæ laxant & digerunt non sunt satis ad dissipandas illas reliquias, sed cogitur medicus vti validioribus medicamentis, quæ validè possunt crassitiem humorum difsecare, & præterea potèter attrahere ex profundo, cõfectis emplastris, aut ceratis, quæ castoreum, aut sinapim, aut pyretrum, aut piper accipiunt. Sed tandem ad alia transeamus.

De affectibus per medicamenta topica curandis, quibus exerceri solent particulae, quæ habent ortum & facultates à cerebro: primumque de illis qui ad neruos & neruosas partes referuntur vt sunt resolutio & conuulsio.

Caput VII.

M m 2

NERUORUM affectus, qui eos exercent
 quatenus instrumenta sunt, & viæ per
 quas vis motrix atque sensus ad omnes
 partes quæ sunt capaces tum sensus tum mo-
 tus defertur, duo in primis sunt: nempe reso-
 lutio quæ *πρόλυσις*, & conuulsio, quæ *σπασ-
 μός* à Græcis dicitur. quia si qui sunt præte-
 rea alij, ad hos tandem referendi sunt. Nam
 stupor est quasi via quædam in resolutionem
 vel leuis & parua incipiensque resolutio. Ita
 etiam tremor membrorum quidem refertur
 in imbecillitatem facultatis motricis, quæ or-
 tum habuit ab aliqua frigidiori, vel humidio-
 ri neruorum intemperie, aut ab eorū obstru-
 ctione. Palpitatio verò fit spiritu flatulento in-
 cluso in musculis. Vnde nobis in præsentia sa-
 ris erit si de medicamentis egerimus, quæ uti-
 lia sunt curandæ resolutioni & conuulsioni:
 sequemur autem eandem in his, quam in alijs
 hætenus methodi rationem sumus secuti, ne-
 pe ut ab indicationibus quas nobis statim of-
 ferunt naturæ ipsorum morborum scopos de-
 promamus, qui in his vniuersam medendi ra-
 tionem dirigant. Et quia multæ vtriusque ho-
 rum sunt differentiæ, non modo diuersæ inter
 se, verùm & aduersariæ: ideo necesse itidè est,
 vt & contrarias indicationes habeant, & con-
 trarij scopi medico offerantur. Sed hæc parti-
 culatim investigemus, & primum agamus de
 resolutione.

resolutione, quæ si integra sit, aufert & delet
 omnem actionem tam sensus quàm mouen-
 tis facultatis: sin autem non integra, vt in stu-
 pore actio redditur imminuta & manca. quod
 & aliquo modo dici de tremore potest, nempe
 quatenus ad debilitatem motricis facultatis
 pertinet, licet tremulus ille motus quo-
 quo modo in vitiatam vel corruptam actionē
 referri possit. Affectus ergo is potest aut in in-
 temperiem neruorū sine materia deduci, aut
 in obstructionem, aut in solutam continuitatem
 neruis illatam. Intemperatura quidem vn-
 de resolui nerui possunt, quatenus ad primas
 qualitates pertinet, duplex est, nempe frigida,
 quæ ita potest densare nerui substantiam, vt
 nequeant spiritus deferentes facultates per il-
 los transire, præterea verò humida, mollitis
 nempe & laxatis neruis. Calida verò nequa-
 quam, neque sicca, nam neque resolutio à sic-
 citate fit. Si enim immodicè nerui siccantur,
 conuelluntur potius quàm resoluantur, sicuti
 ex humiditate nequeunt conuelli. Hæc ve-
 rò intelligenda sunt quantum ad qualitates
 spectat: quia si sit intemperies cum materia,
 potest & ex hac resolutio & ex illa conuulsio
 oriri, sed hoc potius ratione materiæ, quàm qua-
 litatū vel intemperaturę accidunt. Cæteri verò
 affectus, à quib. efficitur resolutio, vel paraly-
 sis, in causa sunt, cur facultates tã illa quàm motus

quàm quæ sensus auctor est, clausa vel obstructa via circa initium nervi resoluti, nõ potest per illum liberum habere transitum. Nam si impingatur infarciaturve crassus aliquis succus, vel etiam lentus alicui initio alicuius nervi, vel initio medullæ spinæ, reliqui nervi inferiores, qui ab illo initio derivantur, intercepta via ab illo crassiori succo, destituuntur ab omni facultate tum sentiendi, tum movendi. Nec modo nervi sed ceteræ etiam particule ad quas ducti nervi inde derivati, illis sensum motumque subministrabant. Et si obstructio hæc fit statim circa initium medullæ, quæ in spinâ est, omnes subiectæ partes resolvuntur, ex ea saltem parte, nempe dextra vel sinistra, ex qua fiat obstructio. fit autem interdum obstructio, suborto aliquo crudo tuberculo, in nervo aliquo vel in ipsa medulla perinde, ac de obstructione diximus, interdum & ex inflammatione. Ego tamen putarem, quod si inflammatio corripuerit nervos aliquos, potius illam futuram in causa convulsionis, quàm resolutionis. Nam Galenus hoc argumento probat dolores articulares, quos ipse in inflammationem refert, non fieri ex fluxione humorum ad nervos vel chordas, quia nunquam hos dolores convulsio sequitur: innititur autem id argumentum huic fundamento quod potius nervorum inflammationis comes sit convulsio quam resolutio.

fit

fit autem & hæc obstructio, nulla impacta materia in neruo vel laborante neruo aliquo suo proprio vitio vel affectu, sed potius cum afficitur, cum alia parte consentiens, sicut interdum à vicinis parte comprimitur, & ex ea cōpressione densato prohibetur defluxus facultatis vel spiritus ad subiectas & connexas partes. Premitur aut̄ obaliquem obortum tumorem insignem in vicinis particulis, nempe aut inflammationem, aut crudum aliquod tuberculum aut scirrhum, aut luxationem alicuius articuli, si luxatum os in locum exciderit vbi neruus sit vicinus, cui caput illius ossis impigerit. Postremò autem fit resolutio, si neruus transuersus rescindatur. Cum enim nerui à suo initio omnes vires habeant, nempe à cerebro & à medulla spine, cū ab eo diuelluntur & disseparantur, ab omni facultate destituuntur. His itaque modis fit resolutio, præsertim quando illud non accidit ex eorum consensu cum cerebro prius per se affecto, quemadmodum, in commotione vel concussionem cerebri, aut in apoplexia vel catotocho, quem cōgelationem Arabes, & iuniores appellant. Nisi quis fortasse obijciat nobis, se à medicis sæpe audiuisse, præsertim verò in consultationibus, quod fit & interdum resolutio neruorum, ipsis tenui aliquo humore emollitis perfusisque cuius tamen nullam fecimus men-

tionem. Sed istius differentiæ resolutionis propterea mentionem nullam fecimus, quia puramus à tenui humiditate perfusos, conuelli potius quam resolui, nam sicuti exemplo petito à fidibus in musicis instrumentis, & à loris quæ duplici ratione abrumpūtur & retrahuntur versus suum principium, nempe si nimis siccantur & arescant, aut humore aliquo perfundantur: ita duplicem esse differentiam conuulsionis, alteram quæ fit inanitis, et arescentibus neruis, alteram illis humore repletis, & madidis, & quemadmodum chordæ in citharis in humidiori aeris statu, vt nocturnus est, dum humectiores fiunt, nisi laxentur soleat abrumpi, neque tamen crasso humore perfunduntur ab aere, sed potius tenui: ita & nerui, si perfundantur humore, crassescunt, & breuiores fiunt, Potest autem id esse argumento, falsum esse, quod à crassa pituita fiat conuulsio, à tenui resolutio, imò quod ex sola obstructione, non autem ex perfusione ab aliqua materia, quia in resolutione amittitur pariter sensus & motus, & id quidem semper, in conuulsione autem sensus non tollitur, cum tamen conuulsio, vt hi volunt, fiat repletis neruis multo & crasso humore. Vnde, si crassus humor non prohibet transitum facultatis per neruos, neque etiam tenuis. In resolutione autem, quacunque de causa illa fiat, semper
sensus

sensus & motus deficiunt. Conuulsio verò ipsa, si sit primarius nervorum affectus, aut ex repletionē fit, aut ex inanitione, non autem ex obstructione, cum semper pateat transitus facultati deferenti sensum, & motum. Aliquando verò fit ex consensu nervorum cum alio, utpote cum cerebro, sicut in epilepsia, & in venenatis moribus, tum qualitas illa maligna cerebrum petens, illud cogit ut se colligat & contrahat, atque ita etiam in dolore. In punctura autem, vel vulnere nervorum, atque etiam in inflammatione Galeanus sensit ex repletionē fieri conuulsionem. Conuellitur enim nervus quando ichores, & tenuē pus excerni nequit, inflammatio verò quod sit morbus ex plenitudine concitatus, nemo non nouit. Ex his ergo in hunc modum expositis, liquido patere ubique potest, quod multæ harum differentiarum ad ad præsens institutum non pertinent, tam conuulsionis quàm etiam resolutionis. ut illa quæ fit consentientibus nervis cum cerebro, quemadmodum contingit in apoplexia & epilepsia. Quia horum curatio, est apoplexiæ curatio, ita etiã quæ à venenosis moribus, nã propriam habent curationem pertinentem ad priuatam rationem curandi venenosos ietus. Sed neque etiam cum puncturam nervi sequitur, quia proprius in priori lib. sermo est

habitus de aptis medicamentis ad neruorum vulnera, longe etiam minus si horum affectuum ratio pendeat à neruo abscisso aut abrupto. Quare de illorum medicamentorum ratione sermonem habebimus quibus tollendus est proprius aliquis neruorum affectus: siue conuulsio sit, siue resolutio. Primum itaque de illis agamus, qui simpliciores sunt, utpote qui in sola intemperatura consistunt, ut frigida est, quæ vtrisque, tam resolutioni, quàm conuulsioni communis esse potest, sicca verò conuulsio peculiaris est, à resolutione aliena: sicut contra humida à conuulsione aliena est, de illis tamen in præsentia duntaxat agimus, quæ citra materiæ consortium fieri solent. In his ergo in vniuersum hoc tanquam constitutum accipiendum est, quod quatenus ad eiusmodi intemperaturas pertinet, indicatio euacuationis nullum habet locum, sed res vniuersa per transmutantia est transigenda, siue de illis sit sermo, quæ ad victus, siue de his quæ ad medicamentorum rationem pertinet. Sed & illud nulli non notum, & in confesso est, quod contrarijs vitiosæ intemperaturæ sunt tractandæ, & si intemperatura fuerit frigida, calidis tum cibus, tum verò potu. Præterea verò & aere & reliquis omnibus quæ ad victus rationem pertinent. Nec his modò, verum & medicamentis, tum internis quidem, ut syrups

pis

pis decoctis, antidotis, & illis quas vulgò confectiones vocant. de quibus copiosa libro secundo instituta fuit tractatio, externis verò, vt sunt vnguenta, illitiones, cataplasmata, emplastra, balneæ, perfusiões, seu, vt Græci loqui solent, embrochæ. De illis ergo imprimis erit agendum, quæ calefaciunt & nos materiam in præsentia exponemus solummodo, vt tamen & hoc addamus, quod si præterea aliquã vim digerendi habuerint, illud non ab re fuerit. Et si quis obijciat, quod digerentia euacuant, tu verò paulò antè dixisti, nullam hîc haberi vacationis indicationem? Dicemus quod id quidem verum est, quatenus illa intemperatura sine materia per se est. Quia tamè in frigida alicuius particulæ intemperatura calor natiuus imbecillior redditus, non potest aliqua crudiora excrementa non gignere, quæ eam fouent intemperiem, ideo præter calefactionem, utilis est etiam aliqua digestio. Olea igitur quæ calefaciunt huic negotio sunt opportuna, sicuti chamæmelinû, anethinum, absinthinum, nardinum, mastichinum, & illud, quod ex hyperico conficitur, liliaceum etiam & irinum, & costinum, quod etiam fit ex lini semine. Sed & fomêta ex decoctis cõfectis ex eisdem simplicibus, ex quibus illa oleo conficiuntur, & ex alijs etiam, quæ eiusdem sint facultatis. Item quæ & emplastra, & cataplasma

ta, & reliqua id genus medicamenta fieri possunt, quæ particulatim, ob nimiam tractationis prolixitate non in præsentia non sunt exponenda, nisi quod hoc loco id quod alijs quoque faciendum est. Monendus sane iuuenis Medicus est, ut semper à facilioribus, & leuioribus, curatio- nis sumat exordium, atque ita paulatim tentet, quid possit ferre laborantis natura. Sed in his neque thermarum quæ tum actu tum potestate calidæ sunt, usus est inutilis. quales Patavinæ sunt, quæ multiplices sũt, & Bononienses, Portitanæ, & in Extraria etiam plures. Nec etiam dissimilis esset ratio medicamentorum quibus humida neruorum intemperies curanda esset, nam & thermæ omnes siccant quidam, non omnes tamen calefaciunt. Sed & omnia quæ paulò antè recensuimus, præter id, quod calefaciant exiccant etiam. In hac tamen intemperie curanda, & huius est habenda ratio, ut ad naturam corporis eiusque naturalem temperaturam, præterea verò & ad aeris & temporis constitutionem, respiciamus, ne interdum, si usi fuerimus siccantibus medicamentis, quæ præterea & calefaciant, febrem accendamus. Unde consultius sane erit, ut si calidis exiccantibus simus usuri, ubi nulla adsit præterea frigida intemperatura, aliqua intermisceantur, quæ siccant quidem, sed etiam refrigerent, ut illorum calor temperetur, sicuti sunt rosæ aridæ, folia salicis

& id

& id genus alia. Multi quidem in resolutioni-
bus, si occasionem ab humiditate, vel etiam à
frigore habuerint, vtuntur aqua ex vino distil-
lata, aquam vitæ vulgò appel- lant, resolutas
partes illa madefacientes. Ex sicca autem in-
temperatura, vt diximus, in neruis contracta,
resolutio nequit fieri. Sed tamen conuulsio,
qui quidem affectus si aliquam potest curatio-
nem admittere (nam nunquam aut rarissimè
& inter prima morbi initia medicamentis alijs
sue remedijs cedit) curatur humectantib. se-
cundum omnem modum administrandis me-
dicamentis, nimirū, & ratione victus hume-
ctante, non solùm in potu & cibus, verùm & a-
lijs omnibus, vt aere, somno, quiete, tam cor-
poris, quàm animi. Sed & externis remedijs,
præ omnib. autem alijs balneis, non quidem
quæ sponte scaturiunt & mineralem aliquam
facultatem continent, quia illæ omnes siccât,
sed quæ arte parantur. Duplex autem balnea-
rum genus potest his esse vtile: primùm quod
fit ex aqua dulci modeste calida, nam si calidi-
or esset magis siccaret digerendo. Quòd si ali-
qua præterea incoquerentur, quæ humecta-
rent, vt essent malua, lactuca, borago, & alia
quæcunq; humectant, quæ ita tamen essent
moderanda, ne nimis aut calefacerent, aut re-
frigerarent. Nonnulli præterea laudant vt in
ea quoque aqua incoquantur capita & pedes

agnorum, aut veruecum. Alterum verò balnei genus est, quod fit ex oleo communi, & dulci, quod & plane maturum sit, & non vetus. sit quo omnino sincerum, vtpote quod sit expressum ex solis oliuis citra salis permixtionem & citra germina vel folia vel furculos arboris, hæc si quidem omnia vim exiccandi habent. Tandem autem Galen. omnia in vnam summam colligens ait, quod curatio conuulsionis, quæ à siccitate accidit eadem tandem est, quæ & febris hecticæ. nempe vt omni, qua id fieri potest ratione, corpus humectetur. Vnde iam opportunū fuerit, vt ad alias differentias horum affectuum tractandas accedamus, quæ à præsentente materia ortum & fontem habent, siue illa nervos repleat, vt in conuulsione, siue obstruat, vt in resolutione. Et quia vt & Rasis in suo libro ad Almanforè testatur, eadem est tandem methodus vel saltè parum admodum differens, qua curandi sunt duo hi affectus, nempe resolutio & conuulsio, quando ab abundantia materiæ replentis vel obstruentis ortum habent, quamuis diuersa & ferè contraria symptomata habeant: ideo de ambobus etiam in vniuersum agemus, expositis primùm generalibus indicationibus, quibus præsertim curandi methodus innititur. Generales igitur indicationes sunt illæ, quæ omnibus morbis, qui ab affluxu materie

teriaz ortum & fomentum habent, communes sunt, nempe quod statim à principio, fluxio est intercipienda, per vacuationem & reuulsionem, vt occasio fluendi tollatur: vacuetur autem corpus vniuersum, si illud vitio sis & superuacuis humoribus sit plenum, deinde verò & caput, si inde excrementosam materiam ad neruos fluere putemus. Particulatim verò modum & rationem vacuationis ostendet natura ipsius affectus vel causæ, quæ illum concitarunt & fouent, præterea verò, & status vel natura ipsius corporis. nam quamuis Aetius ex Archigene, cui videtur & Paul. subscribere & Aretæus, semper in resolutione & conuulsione senserit à venæ sectione esse incipiendum, Arabes tamen in resolutione ne meminere quidem quòd vena, præsertim in resolutione, sit secanda. & multi iuniores etiam damnant, cum frigidus morbus sit, Galenus verò in libro de vena secanda contra Erasistratum sensisse videtur vtilem esse venæ sectionem, præsertim illis, in quibus suppressio sanguinis præcesserit, qui solitus sit per menses muliebres, aut per hæmorrhoidas fluere: præterea verò in 1. lib. ad Glaucon. concedit in his affectibus mittendum esse sanguinem non tamen semper. Sed aliquando, neque tamen particulatim deinde quando id expediat exponit, nisi quod aliquas videtur insi-

Nn

nuare limitationes, sed cum hæc ad præsens institutum non videatur pertinere, in illis exponendis non erimus longiores. Cum verò plerunq; affectus hi à frigidis humorib. fiant, sæpius quidem à pituitosa materia, interdum tamen, & à succo melancholico sicut & epilepsia, ideo plerunq; humor pituitosus purgandus est, nonnunquam & melancholicus, quibus autem medicamentis purgandus sit is vel ille humor, in 1. li. satis est à nobis expositum: in secundo verò, quibus coqui & parari ad vacuationem possit, quibusq; sicari & roborari nerui possunt, digesto excrementitio humore, qui in illis est impactus. Quare reliquum est, vt ad illa conuertamus orationem, quæ in primis fluxum iam humorem, & factum morbum respiciunt, vt sunt externa & topica remedia. Sed non erit fortasse inutile, vt prius particulatim ea exponamus, & aliqua generalia documenta ab antiquis medicis tradita referamus. Et primum ab Alexandro Tralliano deproinsumus, hoc vero est, quòd cum plerunq; fluxionis in morbis his à capite originem primam perere oporteat, quanuis aliquando videmus dolores ventriculi, & intestinorum in neruorū resolutionem desisse, ad eos nimirū translata materia: ideo non modò in illis curandis, vniuersi corporis curam per eius vacuationem habere oportet, verū et ipsius plerunq;

capitis,

capitis, vt ante illud ab excrementis, quibus
 scet expietur, quam factum iam morbum in
 ipsis neruis, externis remedijs aggrediamur.
 superius autem, vbi de curandis affectib. capi-
 tis fuit sermo habitus, de illis quib. caput sit i-
 naniendū, particulatim plura verba fecimus.
 Alteram verò fuit à Gale. de promptum 3. de
 locis affe. & ad rationē vsus, & administratio-
 nis eorum medicamentorum pertinet, quæ
 exterius adhibentur. id autem est, quod in ho-
 rum medicamentorum vsu in primis & præ-
 cipuè inquiramus & inueniamus locum ori-
 ginis eorū neruorum, qui sensum & motū re-
 solutis particulis, aut conuulsis subministrât.
 Nam longe magis eo loco applicata profunt,
 initium enim longe maioris momenti est, & id
 etiam est, quod primū laborat, à quo defluit af-
 fectus in subiectas partes. Vnde si resolutio,
 vel cōuulsio magna sit, in qua non modò infe-
 riores, verū & superiores partes affectæ sint;
 præcipuè spinæ dorsi, quod est initium omni-
 um neruorum, præter septem illas coniuga-
 tiones, quæ statim à cerebro deriuantur. Me-
 dicamenta affectui congruentia applicare
 consuevere peritiores medici, & illis verte-
 bris, vnde ortum habent resoluti vel conuul-
 si nerui, & proinde nos docuit Alexander, vt
 si pars aliqua faciei resoluta aut conuul-
 sa fuerit. sicut ori solet accidere & oculis

Cum à cerebro nerui harum partium proximè oriantur, magis capiti, quàm laborantib. partibus aptis remedijs consulamus. Sed iam de medicamentis localib. agamus particulatim, prius tamen scopis propositis, ad quos dirigenda est eorum vniuersa ratio, quos, quæ nobis ostendit natura ipsius affectus, & ab eo sumptæ indicationes, Cû ergo affectus à præsentia materiæ frigidæ & crassæ excitatus fuerit princeps scopus erit per digerentia euacuandum esse, & præterea frigidâ intemperiem corrigendam, sed quia crassus, & lentus humor non facile digeritur, ideo attenuandus & concoquendus: sed & calefaciendum, hoc enim & res ipsa nos docet, & Gal. 2. & 4. aph. exposuit. Erit ergo agendum medicamentis attenuantib. calefacientibus concoquentibusq;. & hac eadem de causa aliquando febris conuulsionem, & resolutionem sanare potuit. Imò & ob id excogitarunt medici, vt quando difficilis est morbus, febris vsu rerû calefacientium concitetur, & Galen. 5. aph. quamuis vinum alioquin neruis sit nocentissimum: interdum tamen ait, quod potus eius meraci ab his affectibus hominem, propterea quod calefaciat attenuet & digerat, potest liberari. Sed quatenus ad primum pertinet, non est concitanda neq; desideranda acuta aliqua febris, sed potius leuis & facilis, ne liberi ab vno periculo, in aliud

non leuius incidamus. Quartanam verò in-
primis posse hos affectus tollere putarunt Hip-
pocrat. & Galen. vtpote quæ calore possit at-
tenuare & coquere crassam & frigidam mate-
riam, rigore verò, illam excurbare & excute-
re. Vinum autem potest his affectibus esse vti-
le, vt 7. aphorif. ex Asclepiadis sententia do-
cuit Galen. quando corpus purgatum & ina-
nitum fuerit, alioqui enim potius oberit & in-
signiter. Verùm hæc tanquam ferè parerga o-
mittenda sunt, quamuis non omnino parer-
ga sint, & de medicamentis tandem particula
tim sermo instituendus est. Quæ ergo calefa-
ciendi & attenuandi vim habent, ea huic ne-
gotio possunt esse accommodata. nos autem
ex multa & copiosa sylua aliqua collegimus
simplicia ab auctoribus laudata, non quòd ea
sola nobis probentur, sed potius vt tanquam
exempla proponantur. Sunt autem hæc velu-
ti materia apta ad diuersorum medicamento-
rum compositionem, nam & olea medicata
ex his parari possunt. & balneæ, perfusiones-
que cataplasmata & emplastra. Neq; alicui mi-
rum videatur, si emplastrorum velcataplasma-
tum meminerimus, vtpote quòd graue videa-
tur hæc posse ferri, si conuulsio vel resolutio
multas partes occupauerit, quia, vt superius
monuimus, non est opus his vniuersam com-
prehendere particulam, sed satis plerunque

est, si vel origini nervorum qui affecti sunt, adhibeantur. Aetius itaq; & Paul. multis laudibus hæc extollunt, nempe artemisiam, conizam, calamentum, rutam. his tamen addere possumus chamæmelum, anethum, saluiam, chamepitym, origanum & hypericon, & istius generis plurima alia, quæ possunt ex libris de facultatibus simpl. medicamentorum depromi. Ex his ex aqua coctis, fieri possunt balneæ, perfusionesq;, sed si hæc herbe coctæ terantur in cataplasmatibus emplastrisq; formam redigi poterint. Olea verò quæ possunt vtiliter in usum venire, sunt oleum commune vetus multorum annorum oleum chamæmelinum, anethinum, ex semine lini, ricininum, costinum, rutaceum oleum, ex hypericon coctum in affectibus nervorum, vel ab ipsis etiam vulgaribus effertur multis laudibus, oleum præterea de piperibus, oleum vulpinum, quod ex lumbricis terrestribus paratur, siue sit oleum alioquin simplex, siue vetus quod forcius erit, siue (vt in præsentia est in usu) coctum ex oleo chamæmelino. Ad institutum hoc nõ parum facere solent aque thermarum spontè nascentium, quæcunq; calefaciunt & digerunt, quales sunt sulphureæ, nitrosæq; & quæcunque salis, cineris, calcisue sunt participes. Sed & bituminosæ ac aluminosæ, quæ tamen non plurimum aluminis habeant, ne ni-

mis a

nis astringant. Ratio verò illis vtendi multiplex esse potest, nam & in potu potest earum vsus esse utilis, & earum balneę perfusionesq; vel embrochæ. Sed multis in locis, & luta quę subsident ipsis thermis, si illis affectæ partes, præsertim verò ad neruorum initia illinantur vtiliter adhibentur, sicut hîc in Patauino agro latum thermarum sanctę Helenæ, itemq; sancti Petri, & montis Ortonis. Sancti verò Bartholomei, quamuis aliquib. in resolutione nō valde probetur, propterea quia non parū molliat, attamen cum insignem præterea vim digerendi habeat, ita vt induratos tumores possit primū mollire & attenuare, mox verò & valide digerere, non putarem illud in resolutione contemnendum, in conuulsione aut plurimum esse laudandum. Ego verò & aquam, quam vitę vulgò appellamus, resolutis particulis affusam plurimum præsidij illis attulisse vidi.

De medicamentorum compositione, quæ apta sunt curandis morbis proprijs sensuum instrumentis, primumq; oculis, ac de eorum vsu.

Cap. VIII.

Videretur forsitan alicui, & de medicamentis agendum esse, quibus ad tollendas destillationes medici vtî solēt. Sed

Nn 4

si recte rem examinemus, destillationes sequuntur, aut semper aut frequentius cerebri affectū proprium, nempe eius imbecillitatē, quæ habet originem ab aliqua in eo intēperie contracta, præsertim verò frigida. Vnde Gal. 3. de caus. symp. similem habere rationē in cerebro destillationem ait, vt in ventriculo alui profluuiū, quodā vētriculi cruditate primariā occasionem habet. Pari. n. ratione ex errore cōcoctricis facultatis in cerebro fluxio concitatur, & distillatio, & quatenus ad hoc pertinet, superuacaneum videtur de hac affectione particulatim agere, cum superius de illis fuerit ab vnde sermo habitus, quib. eiusmodi sintemperamentum corrigendum sit. De affectibus verò, qui in diuersis alioquin partib. ad eas decumbente destillatione concitari possunt, nō hic, sed alijs magis proprijs locis erit instituēda tractatio. In præsentia ergo ad sensuum instrumenta conuertamus nostram orationem: primumq; ad oculos. Oculus ergo visus est instrumentum, quod magnam cum cerebro connexionem naturalemq; affinitatē habet, maiore fortassē quàm quispiam aliorum sensuū. nam præter id, quod visoriā vim vniuersā ab eo per neruos opticos habeat, multis musculis circumseptus est, à quibus in varias partes moueri potest, qui neruos suos à cerebro recipiūt, per quos ad illos vis mouēdi amādatur.

tur. partes etiam ex quibus tanquam instrumentaria, & composita pars coagmentatur, si non omnes, aliquæ saltem originem habent, & deriuetur à cerebri mēbranis. Nam ex anteriore & exteriori parte trib. cōstat mēbranis seu tunicis: prima, quæ extrema est, & cū Græcis *ἀντιπροσώτα χιτῶνα* appellant, quasi adnatā vel adiunctam dicas; iuniores Latini coniunctiuam vocant. Altera verò quæ ab hac continetur ea est, quam corneam nuncupant. tertia est quam vucam, rhagoida autem Græci appellant. Sed de internis non proferemus in longum nostram hanc orationem, ne nimium temporis conteramus, satis est, quod omnes tam internas quàm externas, tum à cerebro, tum à capitis membranis tanquam propaginesortum habuisse anatomici auctores in administranda oculorum anatome, ostendunt. Ex quo tanquam corrolarium hoc deduci potest, quod ad rationem curationis affectuum istius particulæ instituendam non parum vtile esse potest, id nouisse, nimirum quod plerique morbi, qui oculos affligere solent, quando sponte sua oriuntur & ab internis causis, à capite & cerebro in primis occasionem habent. Sed his præterea addendum est, quod oculi nomine proprie quidem significamus eā tantum particulam quam circum circa ambit & continet tunica, quam adnatam vocari dixi

mus, nonnunquam tamen latiori quadam significatione, & externas partes, quibus oculus proprie includitur, vt sunt palpebræ & cilia superciliaque, inter eas recensemus, quæ ad conformationem oculi ex propria eius natura pertineant. Nos tamen seorsim de illis, & de his agemus, prioremque sermonem habebimus de curandis per medicamenta illis affectibus, qui interiori oculo proprii sunt, & cum duplici facultate oculus à natura sit donatus, nempe motrice, quæ per musculos fit, & visoria: de priori non est curagamus, quia cum omnes affectus qui motrici facultati noxi sunt, tandem in resolutionem & conuulsionem referantur, eos omnes fuisse comprehensos superiori capite affirmare merito possumus. Qui verò ad alteram facultatem attingere quoquo modo possunt, in multiplici sunt differentia. Nam alij proprii sunt partibus oculi communi tamen quadam ratione quatenus simplices & similes sunt, alij verò primū & per se oculū lædunt, quatenus cōposita & instrumentaria est. quatenus simplices sunt obnoxie duplici morborum generi illi quod in intemperatura est, & illi quod in soluta vnitatem: intemperaturæ verò sunt quatuor simplices & quatuor compositæ, quæ itidem sicut in alijs partibus, vel cum materia esse possunt, vel citra illam. Ad intemperaturam cum

mate-

materia referuntur inflammationes, & reli-
quæ tumorum differentiæ. Vtraq; autem ge-
nera solét dolores sequi, qui symptomata sunt
sensus tactus, cuius oculus communi ratione
particeps est. Et quia genus hoc morborum
quod in intemperie secundum propriam na-
turâ cōstat, primam etiam rationem sequitur,
ad earum particularum naturam pertinet: id-
eò de illo priorem sermonem habebimus. Ut
autem in breviorē summâ, methodumq; quâ
tum per nos fieri poterit, omnia redigamus,
hunc ordinē seruabimus, quod primū circa
eas intemperaturas versabimur, quæ maioris
momenti sunt, & maiorem requirunt diligen-
tiam, quales sunt illæ, quæ ab affluxu materię
ortum & fomentū habent. Nam in his cōtinē-
tur & illæ, quæ citra materiâ sunt, atq; in his
quib. curanda est intemperies cū materia, ple-
raq; eorū cōprehenduntur, quæ illam tollere
possunt, quę est citra materiâ. Sed & id præter
ea annotatione dignū est. quod si non omnes
plærique saltem oculorum affectus, qui à
præsente materia pendent, & fouentur, à flu-
xione originem habent, quæ à capite & cere-
bro semper ferè primam (vt ex paulo ante
expositis facile posset probari) occasionem
habent. Fluxiones verò quarum initium est
à capite, ex maiori, immo maxima parte sunt
vel à bile, & ex sanguine tenui & biloso.

aut tenui & salsa pituita: vel frigidæ ex pituita frigida & insipida. aliquando etiam mixta est ex utrisque. Nam ab humore melancholico crasso rarò hæc eueniunt, nisi interdum aliqua huius succi portiuncula sit his alijs mixta. Quia verò omnes defluxorij morbi, sicut vnam habent communem rationem, qua generantur, ita vni etiam generali methodo, quatenus ad eorum curationem pertinet subiecti sunt, licet particulatim quatenus ad materiã medicamentorum, aliqua sit in eis diuersitas, & aliqua etiam ratione naturæ particulæ morbosæ. Sed non est in præsentia opus, vt multa de hac ratione dicamus, quia cum præsens oratio solum circa oculorum affectus versetur, eadem quantum ad hoc spectat, in omnibus erit ratio. Nos ergo, vt breuiores simus, non omnium affectuum, quia calida fluxione pendent, curationem tractabimus: sed de oculorum inflammatione, quæ à Græcis ophthalmia, à Latinis lippitudo dicitur, agemus, quæ erit nobis veluti exemplum quoddam curandarum omnium calidarum fluxionum. Ineq; longi admodum erimus in exponendis illis quæ in vniuersum continent generalia theoremata horum curandarum affectuum, quia sæpius & hæc priori libro fuere exposita: nempe quod quamuis hæ fluxiones primum & proximè occasionem à cerebro capite que habeant,

beant, fomentum tamen rarò illi deest à sup-
 positis partibus, vt ab hepate, sæpius etiam
 ab vniuerso corpore. Vnde & vniuersi corporis
 vacuatione priori egent & reuulsione, &
 tãdem deriuatione. reuulsio præcipua illa est,
 quæ omnibus affectibus calidioribus cõmu-
 nis est, nempe per sectionem eiusdem venæ,
 quæ in affectibus capitis secari solet. deriua-
 tiones fieri possunt affixis cucurbitulis scapu-
 lis eisdemque incisis. itemque & hirudinibus
 posttaures, atque permissio sanguine fluere post
 earum casum, quantum expedire visum fue-
 rit. Galenus verò in libro de facil. parab. me-
 dic. meminit alterius reuulsionis vel deriua-
 tionis, nempe apposita cucurbitula occipiti
 & incisa, atque inde sanguine detracto, perin-
 de vt Hippocrates rectam frontis venam secã
 dam esse, quando pars posterior capitis malè
 affecta est. Auertunt etiam, sine manifestata-
 men vacuatione frictions brachiorum cru-
 rum & dorsi. Et quamuis hæc reuulsionis ra-
 tio frequentior sit medicis, non tamen ea so-
 la in vsu est, nam sæpe medicamentis purgan-
 tibus vtuntur, cuius rei meminit Galenus tũ
 primo apher. tum verò decimotertio meth.
 vbi ait se curasse sæpius incipientes ophthal-
 mias illo eodem die corpore per medicamen-
 ta purgato. & si quis quærat, quamuis fortasse
 hæc videantur ab hoc instituto aliquantulã

duæ reuellendi rationes semper & in omnibus æqualiter, & indifferenter sint futuræ vtilis, vel aliqua potius in illis differentia, & distinctio adhibenda, ita vt aliquando altera aliquando autem altera sit accommodatior cõfenda. Est fanè, & illa præsertim quæ à natura fluxionis sumenda est, vt videtur insinuasit Galenus. nam si fluxio fuerit aut sanguinea, aut aliorum humorum cū sanguine, sanguinis detractio aptior erit ad curationem. Sin autem non fuerit insignis cum sanguine mistura, vtilior erit purgatio. Vnde Galenus in libello de medicam. fac. parab. signa exposuit, quib, hæc discerni possint, ait enim quod si venæ circa frontem tumidiore, & apparentes fuerint, sit sanguis mittendus: sin autem, purgandum. Sed ad ea tandè transeamus, quæ particulatim ad præsens hoc negotium magis videntur attinere, nempe ad tractationem de localibus, & externis medicamentis. vt tamen prius hoc sit considerandum, quod cum methodus primario quidem naturam rationemque morborum sequatur: à generalibus morborum rationibus occasionem habent & constitutionem theorematum pertinentia ad partem communiorem, & generaliore methodi. Cum ergo ophthalmia inflammatio sit oculi, vnde & ophthalmiæ nomen illi inditum: necesse est, vt communi methodo curæ

darum

dic. darum inflammationum sit subiecta . habeat
& in vni- tamen aliquas particulatim definitiones & li-
tate futu- mitationes, à sua propria & peculiari natura.
erentia, & At inflammatio à fluxione efficitur. Primum
ndo altera ergo indicat sistendam esse fluxionem, dein-
modatione de verò si quid iam fluxerit, id per digestionē
quæ à natu- vacuandum esse. Sistitur autem fluxio per re-
tur infima- pellentia, quæ vt sæpe expositum est, refrige-
aut langu- rant & astringunt. Sed & quoquomodo eua-
guine, dis- cuatur particula, dum per hæc quasi exprimi-
urationem- tur, si quid admissum & receptum est, præser-
in languin- tim verò vacuant, quæ vim habent digerendi
e Galenu- vnde inter initia repellentibus agendum est,
ga expo- morbo autem ad incrementum progredien-
nim quod- te, miscenda sunt digerentia repellentibus, ac
e appari- paulatim de repellentibus detrahendum, do-
n autem, nec solis digerentibus, quando vigor morbi
mus, quæ- accesserit, vtamur. Hæc ergo est generalis me-
um ma- thodus curandi affectus, qui à fluxione ortū
ationem- habent. Sed illa postea per peculiare ratio-
is. vti- nes, quæ à varia natura ipsius morbi, vel spe-
od cum- cie accipienda est: in hac tamen inflamationis
n ratio- quasi specie, quantum ad institutum nostrum
ralibus- pertinet, præcipua diuersitatis ratio ab ipso
bent & loco affecto depromenda est, nam adeo diffe-
ria ad- rentis naturæ ab alijs particulis oculus est, vt
tu me- diuersissimam requirat medicamentorum
matio- conditionem ab alijs particulis: ita vt quæ in
i indi- inflammationibus aliarum ferè omnium
curam-
arum

particularum maximè commoda, & saluta-
 ria sunt, in oculorum inflammationibus alijs
 quæ eorum morbis maximè nocua sint. Nam
 rosaceo oleo, vt superius fuit expositum, in ca-
 pitis & cerebri, tum inflammationibus, tum
 etiam doloribus, & alijs calidis affectionibus
 omnes, vel etiam vulgares, vtuntur tanquam
 præcipuo, optimoquæ medicamento, quod ta-
 men oculos irritare & exacerbare potest, na-
 turæ enim oculi maximè est aduersarium. Et
 proinde licet in vniuersum eadem sit metho-
 dus curandi oculorum lippitudines, qua & a-
 liæ curantur inflammationes, particulatim ta-
 men quatenus ad materiam pertinet ex qua
 componenda sunt medicamenta apta curan-
 dis oculorum morbis, maxima est diuersitas.
 Id verò est propter dignitatè istius particulæ,
 & eximiū in illa sensum: à quo habet quod fa-
 cilimè à quocunq; in quo sit vel quâuis modi-
 cus aliquarum qualitatum excessus, statim læ-
 datur & irritetur, vt in ea fere sola locum non
 habere videatur aphoristica illa sententia,
 quod extremis morbis extrema remedia con-
 ferre solent. Nam neque in magnis oculorum
 morbis vt licet valentioribus & fortioribus
 medicamentis, & inde fit quod eorum cura-
 tiones tum difficiles, tum etiam longæ esse
 solent. Vnde, vt Galenus partim decimo ter-
 tio methodi, partim quinto de compositione
 medi-

medicamentorum secundum locos docuit, neque primas neque secundas qualitates, neque tertias, nisi moderatissimæ sint, oculi ferre citra noxam possunt: nam neque quæ insignem aliquem saporem habent, ut austerum vel amarum vel acrem, & tandem quæ acrimoniæ expertia non sunt, quæque exasperant, sicuti astringentia exasperant. Omnia enim sunt oculis inimica, nisi modestissime id faciant, immo neque ea quæ vel modeste id agunt, periti medici oculis iniiciunt, nisi prius illa aliquo liquore leni demulceant & deliniant, ut omnem exasperandi facultatem detrahant. Liquores verò, qui medicis in oculorum affectibus frequentissimi sunt, tres sunt: primum est album oui dum concutitur & aquæ consistentiam assumit: alterum est muliebri lac: præsertim, ut docuit Rasis, si fuerit mulieris iuuenis & boni habitus, quæ puellam peperit, hoc enim illum voluisse puto: tertium est seminum fœnigræci decoctum diligentissime paratum: nempe prius diligenter abluto semine, ut si quid pulueris vel alterius rei, quæ possit exasperare habeat vel mixtum vel hærens, detrahatur. Sed hoc præterea aduertendum est, quod hac eadem etiã de causa cauti medici ad repellendas fluxiones oculorum potius emplasticis utuntur medicamentis, quàm astringentibus, quia & illa

repellunt, tum quia quoquomodo refrigerant tum quia meatus particulæ replent & obstruunt, vt deinde nequeant faciliè defluentes humores admittere. Sed iam de his medicamentis particulatim agamus, quæ incipienti inflammationi congruentia sunt, sumpto initio à facilioribus. In horum autem medicamentorum vsu & delectu, considerandus est primum morbus, impetusque influentis humoris, eius etiam copia & acris qualitas. Præterea verò & symptomata, præsertim verò dolor. Nam si magnus sit impetus irruentis fluxionis, vt inde sit timenda magna inflammatio, si mala sit materia, vt vel à multitudine facta magna particulæ distentione, vel ab acrimonia, dum mordetur & penè eroditur oculus, ingens excitetur dolor, valentioribus res erit tractanda medicamentis: si autem neque multa materia impetum in oculos facere videatur, neque adeo acris, vt ingens concitetur dolor, leuioribus & facilioribus, simplicioribusque medicamentis erit agendū. Faciliora verò simplicioraque hæc imprimis sunt, oui album, quo vel solo sæpe principijs ophthalmiæ multos restitisse vidit: eo nempe prius probe agitato & concusso, vt in tenuem & ferè aqueum liquorem dissoluatur, mox verò in oculos instillato, nam multis nominibus potest esse vtile. primum refrigerando

gerando, non tamen ita insigniter, vt lædere possit, vim repellendi habet, postea aliquid emplastici habet, vnde, vt aliàs diximus, repletis, & quasi obturatis illis tenuibus meatibus ipsius particulæ, quibus admittuntur influentia excrementa, fit aliqua repulsio, & illa in primis, quæ magis commoda est oculis, quàm quæ fit per astringentia, cum non ita exasperet, vt astringentia: præterea vt haec quidem ratione, delinens asperitatem, & obtundens acrimoniam influentium succorum dolorem sedat. Cui accedit, quod dum lente cuius particeps est, oblitit partes per quas defluunt acres fluxiones, illas perindè munit, vt in dysenterijs pinguis & emplastica medicamenta, quæ intestina ab erosione acrimie excrementorum defendunt. Quod si videatur inter initia maiori aliqua refrigeratione, & aliquantula item astrictione esse opus, sæpe aquâ rosaceâ intermiscunt, quæ cū refrigeret & ipsa, & aliquid astrictionis ex rosa retineat, & id citra vllam asperitatē, potest adiuuare, & vires albo oui addere. Et quamuis decoctum ex aridis rosarum folijs, posset pro aqua venire in vsum, putarem tamen illud non ita futurum cuiuscunq; morsus expers, vt aqua rosacea. In mollioribus itaq; corporibus, vt mulieres & pueri sunt, vidī repressas eiusmodi inflammationes hoc medicam. præfer

tim verò inter initia. Si verò videatur esse a-
 liqua digestionē opus, surculi plantæ fœnicu-
 li in frustra resecti dum concutitur, in album
 oui solent injici, inde enim aliquam digerē-
 di facultatem sibi medicamentum comparat.
 Sæpe etiam inter initia vsus sum rhu obs-
 niorum. Arabes verò, & apothecarij vulgo
 sumach appellant. Vt autem hoc modo ac-
 cipio vnam aut alteram eius drachmam, ac in
 albo & raro linteolo deligo, in aquam quæ ro-
 faceam demergo, atque ibi macerari permitto
 citra vllum morsum vel exasperationem, me-
 dicamentum hoc refrigerat & astringit, & sub-
 inde etiam repellit. hoc autem medicamen-
 tum præsertim mihi in vsu est in dictis vario-
 lis, ad tuendos oculos puerorum, sunt hæc
 medicamenta familiaria faciliaque paratu.
 Post hæc autem potest esse utile decoctum
 fœnugræci, ea diligentia paratum, quam
 nos docuit Galenus decimo tertio methodi,
 nempe vt diligenter per abluionem sordes
 & omnis puluis detrahatur, moxque ex dul-
 ci & simplici coquatur aqua, vt si quid asperit-
 tatis vel morsus habuerit, id deponat. Coqui
 autem solebat ex dulci aqua paulatim & len-
 to igne, ne dum violentiori igne efferue-
 scit, inde vim maiorem calefaciendi acquirat,
 & aliquam subinde acrimoniam. Instilla-
 tur autem medicamentum in oculos, aut illo
 oculi

illo oculi obducuntur. Decoctum hoc maiores vires concoquendi priori habet, & aliquas detergendi, quamuis non multas, citra tamen aliquem morsum, sed cum sit alicuius caloris particeps, digerere etiam aliquantum potest, & repellere, perinde vt album oui, ratione nimirum lentoris, cuius non est expertus, & proinde etiam emplasticum est. Cum ergo concoquat extergatque & digerat, potest digerendo coquendo & leniendo dolores mitigare. Quare album oui primis inijs accommodatius erit medicamentum: circa incrementum verò fœnigræci decoctum. Possumus autem eius facultatibus addere vel detrudere, si vel aqua mutetur ex qua coquitur semen, vt si pro communi aqua, rosaceum sumimus, minus calefaciet & aliquantum astringet: sin autem aqua fœniculi, magis digeret, Præterea possunt, dum coquitur, addi rhus obsoniorum vt magis repellat, vel germina aut surculi fœniculi inijsi, vel semina, vel id genus aliud, nam ita magis digerere poterit. Tertium verò, quod præsertim opportunum est, quando vehementiores dolores vrgent, maximè qui ab acri fluxione excitantur, est muliebre lac, si sit calidum ab vbere expressum mulieris iuuenis & boni habitus. nam & aliquid detergentis habet ex seroso humore, cuius semper est particeps, quo

acres delapsas materias abluir, nec diu perm-
nere permittit. Nam semper locum, in quem
decumbunt, vellicant & abradunt, habet et-
iam partem ex qua conficitur caseus, quæ
habet nonnihil emplastici, quo præter id,
quod vt sæpe dictum est, potest repellere flu-
xionem, obliniens etiam emplastica substan-
tia affectam partem, eam munit ab iniuria a-
crium excrementorum fluentium, sed pin-
guiores etiam partes illi non desunt, vt qua-
les illæ sunt, vnde fit butyrum, quæ coquendi
facultate præditæ sunt, & nonnihil digerendi
lenitate præterea, quæ illi ex propria sua
natura peculiaris est, delinit & demulcet o-
mnium acrimoniam & asperitatem. Est au-
tem tum hæc, tum verò oui album in maiori
vsu etiam apud vulgares. In acerbioribus au-
tem, & maioribus inflammationibus, vbi e-
geamus ope fortiorum medicamentorum, cõ-
positis illis solemus vti, quæ Græcè collyria
Arabice autem sieff appellantur. Et Galenus
in initijs fluxionum, quando vehementes as-
sident dolores, dixit collyria illa vim magnã
habere, quæ monoemera à medicis diceban-
tur, quia illa eadem die possint liberare ab
hoc morbo, & quæ à colore *νευρώδης* quasi fe-
culenta dicas. alia verò libiana ab illis & cy-
gni ab albo colore, & ipse plures horum colly-
riorum compositiones descripsit, quarto, de
com-

compositione medicamentorum secundum loca. Multas enim Aetius, Paulus, & Alexander Trali. quæ tamen in præsentia nullibi paratæ reperiuntur, neque sunt in vsu, & proinde in illis referendis non erimus longiores, cum nullibi ferè in vsu in præsentia sint, est verò in vsu nostris his temporibus loco eorum quæ cygni dicuntur collyrium Rasis non ad Almanforem descriptum, quod ipse vocabulo Arabico sief albū appellat. & aliquanto illis quæ Gal. quarto de composit. medicament. secundum loc. referuntur, simplicitus. Fit autem ex decem partibus cerusæ lotæ, sarcocollæ tribus, vna autem tragacanthæ. In relatis autem à Galeno additur cadmia & amyllum, & gummi, quod nunc Arabicum appellant. unde illa maiorem vim desiccandi & repellendi habent ad vlcera consolidanda. Hoc verò quod Rasis descripsit magis lenire dolores potest, & acrimoniam fluxionis delinire & obtundere, sed & fluxiones repellere, doloremque mitigare. Dupliciter autem illud in præsentia fit, aliquando enim partem mediam opij addunt, quo deinde utitur, vbi doloris vehemètia cogit, alioquin verò citra opium in vsu est. Nec modo hoc medicamento vtuntur ad id genus oculorum affectus, verum & in alijs, quando ab acri excremento concitatur. solent. n. vsq; in vesicâ illud injicere, in vehemènti ardore vrinæ.

Aptum autem est hoc medicamentum præcipuè incipientibus inflammationibus. Nam cum iam videtur esse aliqua concoctione opus, huic aliquid illius collyrij addunt, quod ex croco conficitur, de quo postea suo loco agemus. Galenus verò docet, non solum collyrijs quæ instillanda sunt diluta ex aliquo prædictorum liquorum: nempe aut albo oui, aut lacte, aut decocto fœnigræci: verùm vtiliter posse oculo laboranti adhiberi emplastra apta his affectibus. In libro autem de facile parabilibus medicamentis describit hoc cataplasma, quod accipit ouum nempe album, & luteum, additoque meliloto & pane quantum satis sit ad confectionem cataplasmatum, atque oleo etiam rosaceo, fit emplastrum, quod oculo clauso imponendum & deligandum est. exceptum tamen linteolo vel hapsio lini, vel simili re. nam vim habet dolorem mitigandi ex oleo & ouo & meliloto, ex albo, itidemque ex oleo repellendi, aliquid etiam concoquendi ex meliloto & oui luteo & pane digerendi. Sed iam caput hoc ad calcem deducendum est, si tamen vnum prius monuerimus, quod nos Galenus docuit, & ad rationem vltis prædictorum medicamentorum pertinet. Illud verò est, quod vbi dolor non sit admodum vehemens, si bis aut ter illa in oculos instillentur ipse

ipse satis esse censuit, in vehementiorib. verò dolorib. præterea etiam si dies longiores fuerint, ut æstate sunt, etiam quater, vel quinque. vnde hoc animaduertendum, quod non erat ille ita frequens & importunus in his, sicut sunt in præsentia medici.

Ad vlcera oculorum.

Cap. IX.

VLcera oculorum sicuti multiplices habent occasiones vnde fiant, ita etiam particulatim diuersæ curationis rationi subiecta sunt. Fiunt autem vel ab interna aliqua causa, quia vel ex aliquo rupto abscessu, in quem vel inflammatio, vel alius tumor præter naturam in oculo concitatus desierit, aut ab acri & mordaci fluxione abradente & erodente tunicas oculorum, vel ab externa causa, sicuti si ab aliqua re pungente, incidente, vel dilacerante tunicas harum particularum soluatur. Non solùm autem ad causas respiciendum est in curandis vlceribus oculorum, verùm & longe magis ad differentias eorum quæ inter se variæ & diuersæ sunt, ipsis vlceribus per se consideratis. Nam aliquando sunt vlcera sola, aliquando verò coniunctas & alias affectiones habent, quæ & ipsæ proprias præter vlcus habent indicationes. coniungun

tur autem cum vlcere sæpe inflammatio, aut
 erysipelas, aut aliqua intemperatura cum ma-
 teria vel sine ea, interdū & exitus alicuius par-
 ticulæ oculi, vt in appellato myocephalo vel
 Staphylomate. Sed & vlcus sordidum, virulē-
 tum, putridum erodēs non sunt simplicia, sed
 simplicitas alias habet affectiones, vt & priori-
 bus. communi quadā ratione ostendimus, quæ
 omnes proprias habent indicationes. Sunt
 præterea & vlcera maligna, & quæ malignita-
 tis sunt expertia, vt præterea in præsentia, et a-
 lias differentias quæ vel à partib, oculi sumi
 possunt. Nam quandoq; corneā, quandoq; al-
 terā quæ agnata vel coniunctiua dicitur, inter-
 dum verò & palpebras corripit. Vel à ratione
 propria vlceris, quia vel magnum vel paruum
 est, vel profundum, vel non descendit in altū.
 Nam sicut in communi vlcerum genere conti-
 netur, ita postea rationi consentaneum est,
 quod possit etiam esse earum differentiarum
 particeps, quæ solent communem & genera-
 lem rationem vlcerum sequi. Sed & illud iam
 potest esse manifestum, quod cum de oculo-
 rum vlcere sit instituendus sermo, duo inpr-
 mis sunt spectanda. Primum ea quæ nobis à
 ratione vlceris, & earum differentiarum quæ
 vlcera sunt, indicantur, deinde verò illa, quæ
 natura affectæ partis nobis indicat. Circa illa
 quæ à communi vlceris ratione nobis indi-
 cantur,

cantur, non est in præsentia cur multum versemur, cum satis superque de illis in tertio libro egerimus. Nam neque illud dubium est, quod si vlcus sit ab aliqua causa illatum, siue illa externa sit, siue interna, quæ aut omnino, aut maxima ex parte fluxio est, quod primum incumbendum sit, vt causa de medio tollatur, & superius non semel de remedijs fuit actum, quibus fluxio tollitur, præsertim verò priori capite. Vnde sermonem conuertemus ad eas indicationes, quas nobis affert ratio cõmunis & vlceris natura, quæ quidem indicat particulam per consolidationem esse ad suam pristinam vnitatem restituendã, quod tamen solius est nature opus, sicut etiam carnem generare, & ea vlcus, si cauum fuerit, replere. Quamuis & medicus non parum possit naturam adiuuare, dum suis instrumētis, illi opem magnam ferre potest, nempe quibusdam remotis, quæ naturam impediunt, quo minus illa suo officio fungi possit. Earum verò, quæ nature sunt impedimento, aliqua suapte quasi natura sequuntur ipsa vlcera, vt sunt duo illa excrementa, quæ in omnibus vlceribus subcrescunt, alterum quidem tenue & serosum, quod in causa est, cur omnia vlcera desiccatione egeant, à iunioribus autem Medicis virus, vel virulentia dicitur, quodque vbi supra communem

nem vlceris rationem excrefcit, efficit eam vlceris differentiam, quæ vlcus virulentum præfertim à iunioribus chirurgis dicitur. Alterū verò craffum quod fordem appellant, & ab hoc cum nimis in vlcere redundauerit, fit altera differentia, nempe vlcus fordidum. Obi- ftud autem excrementum vlcera egent aliqua deterfione, fed de his 3. libro plenius & planius loquuti fumus. Alia verò vlceris confolidationi impedimento funt, non quia vlcus propria ferè ratione confequitur, fed potius funt à ratione propria vlceris aliena: verum, aut funt affectiones fimul cum vlcere complicatæ, vt intemperaturæ, inflammationes, aut has fequuntur, vt putredo, erosio, & id genus alia, vel funt caufæ, quæ præfentes adhuc vlcus fouent. Horum autem omnium eadem eft methodus generalis in oculis, quæ & in alijs aliarum partium vlceribus, de qua, cum in fuperiori libro quantum fatis effe poteft, loquuti fimus, in præfentia fuperuacaneum videretur in longius proferre fermonem. Particulatim autem quemadmodum in fuperiori capite de inflammatione diximus, ita etiam in curandis his vlceribus, non parua intercedit differentia inter hæc, & alia quatenus ad rationem medicamentorum pertinet, & materiam eligendam, vnde hæc conficienda, quæ differentia perinde hic, vt in curandis inflam-

matio-

mationibus, occasionem habet ab indicatio-
 ne quæ accipienda est à natura affectæ parti-
 culæ, quæ facillimè, & quocunque paruo ne-
 gotio ab omni acri & ex asperante medicamé-
 to irritata incidit in dolores, & fluxionibus
 fit obnoxia. Cum itaque ad curanda hæc vlcè-
 ra desiccantib. medicamentis detergentibus-
 que, & sæpe concoquentibus sit opus, de con-
 coquentibus quidem non est cur multa dica-
 mus, illa enim potius quatenus concoquunt
 dolores mitigant, desiccantia autem & deter-
 gentia illa erunt aptissima instrumenta, imò
 & astringentia. Nam illis interdum partim ad
 repellendos influentes humores, partim ad
 roborandam afflictam particulam, quæ mitio-
 ra sunt leuioraque, & quæ opus suum facilius,
 & citra morsum & irritationem possunt præ-
 stare. De his ergo primùm agemus, & prius
 de simplicibus, mox verò de compositis. In-
 ter simplicia multa in rerum mineralium ge-
 nere sunt in usu, quæ præsertim, si exquisitè
 fuerint lota, aut nullam habent acrimoni-
 am, nullumque morsum, aut si aliquam ha-
 bent, illam deponunt. Sunt etiam quædam
 terræ vel lapides, sunt demùm, quæ ὄροι Græ-
 cè, Latinè verò lachrymæ, ab Arabibus & iu-
 nioribus gummæ appellantur. E plantis quo-
 que in usu sunt, flores, folia, succi, & semina
 quædam. Sed anteaquam magis particulatim

de his agamus. quædam in vniuersum expla-
 nanda sunt. Hæc verò sunt quæ à Galeno 12.
 meth. rum 4. de comp. med. secund. loc. inter
 initia sumus edocti. & sunt non modò vtilia,
 verùm & necessaria ad perceptionem eorum,
 quæ ad rectâ medicamentorum cõpositionem
 & intelligentiam pertinent. Hoc itaq; consti-
 tuto, quod paulò antè fuit explanatum: nem-
 pe ea medicamenta congruentissima esse ocu-
 lis laborantibus, quæ vel omnino sunt acrimo-
 niæ morsusq; expertia, itemq; exasperationis,
 vel saltem quàm minimum illis prædita sint.
 Talia sunt, quæ emplastica sunt. Emplastico-
 rum verò duplex est genus, hoc enim ab eodè
 Gal. 4. de fac. simp. med. fuit literis traditum.
 Alterum quidè eorum est, quæ substantia con-
 stât exquisitè terrea siccaq; aliarum tamè qua-
 litatum prorsus serè experte. Alterum verò
 ea continet, quæ non prorsus terream & sic-
 cam habent substantiam, sed potius mixtam
 ex terrea & aerea. vnde & quoquo modo glu-
 tinosa, & vt quinto de facultatibus simplici-
 um medicamentorum ille idem testatur, in
 his sunt oleum, oui album, caseosa lactis pars,
 fuillus adeps, cera quoque quæ experts sit cu-
 iuscunque amaritudinis, & alia præterea mul-
 ta, quæ quisque potest locis citatis legere. In
 priori genere sunt metallica multa. in primis
 verò ponèda est, quæ pompholyx à Græcis di-
 citur;

citur, vulgò verò tutia, cum exquisitè fuerit
lota, nostris autem temporibus aqua rosacea
à multis lauari solet. ea in oculorum morbis
nulli alteri, vt idem testatur, secunda est. post
hanc est spodium item lotum, non illud Ara-
bū, sed Græcorū quod minerale est, & à Lati-
nis multis cinerula dicitur. deinde cerusa, cad-
mia item vsta & probè lota. præterea plum-
bum vstum & lotam, sed & cimolea, samius
aster, & amyssi, omnia probe lota. In his tamē
nonnulla sunt, quæ non sunt prorsus ab om-
ni qualitate immunia, quia cadmia particeps
est aliquantulæ facultatis extersoriæ, pompho-
lyx verò, spodium & plumbum vstum, quan-
tis probè lota nullam mordacitatem retine-
ant, retinent tamen aliquam astringentem, sed
illam admodum exiguam. Quatenus autem
ad vsum horum duplicium generum istorum
emplasticorum medicamentorum, atque ad
eorum munus, & hoc consideratione dignū
est, quod alterum quidem genus, eorum nera-
pe, quæ glutinosa quoquo modo sunt, maxi-
mè vtile congruensq; illis est, in quibus expe-
dit pus mouere. Primum autem illis, vt 4. de
compositione medicamentorum secundum
locos, videtur Gal. insinuare, aptius & vtilius
est, in quibus siccare fit opus citra vllum mor-
fum, vacuareque, quo in primis egent doloro-
sa vlcera, dum curantur. Quia tamen non solū

id genus medicamēta, quorum hactenus meminimus, sunt vlceribus & alijs prauis oculorum affectibus necessaria, sed interdum & detergentibus opus est, imò quandoque & erodentibus, quamuis hæc alioquin sint oculis inimicissima, abstergunt verò atque repurgāt vlcera validè ex mineralibus, quæ itē in ocularibus medicamentis recipiuntur, squama æris, flos item æris, chalcitis vsta, misy, sory, stibiumque, quod à iunioribus dicitur antimonium. erodunt autem auripigmentum, sandaracha flosque asiæ petræ. huius autem facultatis nonnihil etiam particeps est misy. Præterea verò cum duplex sit medicamentorum astringentium genus. nam quædam modicè admodum astringunt, in quibus sunt rosarum flores, folia & succus, & ericæ fructus, spica nardi, foliū malabathri, crocus, lycium & hypocistis. alia verò vehementem vim astringendi habent, vt acacia, omphacium, balaustium, cytini, mali punici, gallæ omphacitides. Sed his explanatis, hoc præterea est addendum, quòd ad omnes oculorum affectus in primis vtilia atque tuta sine vlla particulæ offensa sunt ea medicamenta, quæ emplastica sunt, & in primo emplasticorum genere, quæ sicca & terrea sunt, vt pote quæ moderatè, & citra vllam noxam desiccant & subinde vacuant, atq; obstant fluxioni. Et si hæc præterea
aliqu-

alicuius alterius facultatis non sint expertia,
 ut pōmpholyx, quæ aliquantum astringit, il-
 lam tamen adeo modicam habent, vt neque-
 ant exasperando dolorem aliquem ciefere, neque
 retinere, siquid defluxit ad affectum locum,
 ne diffluat, sed potius ea ratiōe utilis est, quod
 robur particulæ feruat, & fluxionibus resistit.
 Et hac ratione cætera quoque, quæ modicè
 astringunt, in oculorum affectibus sunt in frè-
 quenti v̄su. Quæ verò vehementius id agunt
 dolorem afferunt, exasperata parte, vnde rarò
 etiam admittuntur in ocularibus medicamē-
 tis, & quando admittuntur ex parte id fit, &
 non nisi cum illis mixta, à quibus deliniatur
 & mitigetur asperitas. Vnde rarò, nisi in com-
 positione veniunt in vsum, immò & ea com-
 posita, quæ hæc accipiunt, plerunque dum il-
 lis vtimur, cum alijs commiscemus, quæ pos-
 sint reprimere eorum vehementiam. quod bi-
 fariam feruari solet, vel admisto multo liquo-
 re quo diluendum est medicamentum, vt est
 oui album, vel aqua rosacea vel lac, vel deco-
 ctum scœnugræci, vel addito alio composito
 medicamento, in quo sit valida vis retunden-
 di vehementiâ illius medicamenti, & quod
 de his diximus, illis etiam commune est, quæ
 vehementer detergant, quæque vim etiam ha-
 bent erodendi. Sed quædam etiam de conco-
 quantibus dicemus, ac statim ad composita

medicamenta particulatim explicanda accedemus. Concoquentia ergo medicamenta, ex multis quidem selecta, utpote quæ præsertim congruentia sunt, quando concoctione opus est: sicut etiâ sæpe opus est, sunt hæc, myrrha, crocus, thus, castoriū, succus scenigræci. quavis multa ex his, ut mirrha, vim etiam discutienti habeant: sed alia calidiora sunt, alia minus calida, sicuti diuersa est etiâ affectuum ratio. Medicamenta itaq; composita reperiuntur ab antiquis descripta ferè innumera. quæ volumus nos in præsentia explanare. nimis enim longa esset hæc oratio, sed ea tantum prosequemur quæ in præsentia in usu sunt frequentiora, & plerisque in locis reperiuntur, nam istis probè perceptis alia etiam quorum hic non est facta mentio, si cum istis quæ hoc loco fuere explanata differant, facilè poterūt percipi. Primū ergo agamus de collyrio quod diximus siessalbum a sari fuisse nuncupatum, cuius ipse meminit præsertim ad curandas inflammationes oculorum, & eius etiam facta est priori capite aliqua mentio. Nam in vlcibus oculorum quando sunt cū vehemēti dolore, neq; omnino sunt expertia inflammationis, suntq; à calida & acri fluxione excitata, præsertim verò inter initia accommodari vtiliter potest hoc collyrium, utpote quod potest desiccare sine aliquo morsu, quod maximè vlcibus necessarium, refrigeratq; & aliquam ha

bet astringentem, & tum his facultatibus, tum
 verò quia emplasticum est medicamentum,
 repellit & resilit fluentibus. succis acrioribus,
 & leuem aliquem facilemque digestionem ha-
 bet, vnde his ferè omnibus nominibus, dolori-
 bus remedio esse potest, & longè etiam magis
 ex admixto opio. Hæc verò omnia facile, si ea
 ex quibus componitur extirpare voluerimus,
 percipere poterimus, nam cerusa lota, & em-
 plastica est, & aliquam non admodum obscu-
 ram habet vim astringendi, neque tamen exaspe-
 rat & desiccatur molestè, refrigeraturque, sarcocol-
 la verò & ipsa est in emplasticis medicamentis,
 & longè magis si maceretur in lacte sit cuius-
 cunque mordacitatis expers, & non desiccatur,
 non caret præterea digerendi facultate. Cum
 enim alicuius amaritudinis sit particeps, ha-
 bet aliquas partes calidas: vnde etiam aliquid
 concoctorij habet, tragacantha verò & ipsa ali-
 quantisper siccatur emplasticaque est, & adeo ci-
 tra morsum agit, vt possit ea quæ exasperata
 sunt leuigare, & acrimoniam obtundere, &
 quanuis in impressis Rasis exemplaribus non
 adsit amyllum, Mesuè tamen de ophthalmia
 agens, referens hoc medicamentum, ac illud
 Rasi ascribens, meminit & amyli: quod & ip-
 sum emplasticum est, & citra vllum morsum sic-
 cat. De opio autem non est quod multa dicam, nul-
 li enim non est notum, quod stuporem inducit, & ad

existendū dolori admittitur in medicamētis.
 Quo loco & illud aduertendū est, quòd quan-
 uis opium facultatib. tum ferè omnibus, tum
 vel maximè sensib. contrariū sit, utpote quod
 stuporem afferat illarum facultatum instru-
 mētis, si tamen diligenter obseruare volueri-
 mus ocularia medicamēta, quæ à celebriorib.
 medicis descripta hætenus seruantur, videbi-
 mus in illis esse frequentissimum vsum opij.
 Hoc aut̄ fuisse institutum puto propter eximi-
 um istius particulæ sensum, & vehementes do-
 lores, quibus, cū male afficitur, solet cruciari.
 Sed & hoc nō videtur prætermittendū, quod
 plurima, ut diximus reperiuntur alba collyria
 in libris Gal. Pauli & Aetij, quæ ab illis cygni
 dicuntur, item & apud Arabes, hoc tamen ali-
 quātulum est simplicius, & in itijs primis ma-
 gis accommodatum. nā multis illorum addi-
 tur cadmia, & gūmi, quod vulgò Arabicū ap-
 pellant. cadmia aut̄ vsta quidem, et lota non ni-
 hil deterforiæ facultatis habet, & ideo potius
 illis congruens erit, cum iam præterierit prin-
 cipium, desieritq; inflammatio, atq; remissior
 sit factus dolor. Postea aut̄ describemus colly-
 rium ex thure confectum, quod idem Ras. sief
 de thure appellat, vimq; & ipsum desiccandi
 citra vllum morsum habet. sed maiore conco-
 quendi & aliquam præterea, leuem tamen a-
 stringendi, & tantillū digerendi. eius cōfectio
 in hunc

in hunc modum se habet. Accipit ammoniaci, sarcocollæ singul. partes 5. thuris partes 10. croci partes 2. omnia ex muscilagine fœnigræci assumpra in collyriorum formam rediguntur. Thus itaq; vt ab eo incipiamus, quod alia superat copia, quodq; medicamento nomen dedit, in primis vim concoquendi habet, aliquam etiã non tamen multã astringendi, aliquantulum etiam desiccatur. non nihil præterea digerit & detergit, sarcocolla verò & ipsa medicamentũ concoctorium & discussorium est quod præterea, & citra morsum desiccare possit, & cū emplastica substantia constet, potest & fluxionib. obsistere, ammoniacum aut molli insigniter, & digerit, ad vlcera etiã maligna vtile est medicamentum. hæc omnia docuit Gal. crocum verò concoquendi facultate est præditũ cum aliqua tamẽ astrictione. consimilis quoq; facultatis est decoctum, vel muscila go fœnigræci. Quare omnia in vnã summam colligendo, medicamentũ hoc in primis quidẽ concoquere potest crudos & superuacuos humores in oculis, eosq; digerẽdo & desiccãdo absumere, atq; influentib. aliquantulũ obsistere roburq; particulæ addere. Commodum ergo erit, inclinantib. dolore & inflammatione in vlcerato oculo, magis quàm inter initia. Tertium medicamentum vlceribus commodum, quod & ipsum his temporib. in vsu est,

multis in locis paratum reperitur, est ab eodē
 Rasi de promptum, quo etiam sapius & foelici
 ter vsus sum, appellatur de plumbo, efficacissimū
 medicamentū ad siccanda & detergenda vlcera
 etiam difficilia, & ea carne replenda & con
 solidanda. vtile aut non ita in principio neque
 in incrementō, dū dolor, & fluxio vrget. & in hūc
 modum conficitur. Accipit plumbi vsti & loti.
 ita. n. medici vtuntur præsertim in oculorū
 affectibus. nā dum vritur ex igne aliquē con
 trahit calorem, vnde mordere potest, sed in vni
 uersū ex lotionē detrahitur. s. bij, vel vt nūc
 dici solet, antimonij. & si Gal, fides sit adhibē
 da, & hoc medicamentum commodius erit, si
 vratur & lauetur. nam illorū fortem. ait ille, a
 strictionem ostendit, quæ per loturā adeo ex
 oluitur, vt ferè ad ordinē eorum accedat, quæ
 citra mordacitatē agunt. desiccatur tamen, & sic
 etiā non est astrictionis expers. pompholygis
 vel vt vulgò solet appellari, thuræ itidē lota,
 nam & ipsa hoc modo absq; vllō morfu siccatur,
 habet præterea vim emplasticā cum aliquan
 tula astrictione, & hæc omnia vlcereb. vel etiā
 malignis optima sunt. eris vsti, vehementē ait
 idem Gal. absterforiā vim habet hoc medica
 mentū, & mordax est insigniter, quod & ipsū
 si lauetur, multū et mordacitatis & absterforiis
 detrahitur. non tamen tollitur, quin adhuc &
 detergat, & aliquantisper mordeat. gummita
 gacani

gacanti hæc ad deliniendam & mitigandam
 mordacitatem aliorum præsertim verò viti
 ris, adijciuntur, quæ quanuis plurimū ex lotu
 ra remittatur, adeo tamen facilis est oculi, ex
 quacunq; leui occasione irritatio, vt nunq̄ sa
 tis esse factū videatur, singulorum aut horam
 accipiuntur partes ʒ. quibus additur opij me
 dia pars, atq; omnia simul mixta optimè terū
 tur, tenuissimoq; cribro excussa, aspersa aqua
 pluuia assumuntur, & inde conficitur collyri
 um. Medicamentum hoc resiccet vlcera deter
 gitq; satis insigniter cū oculis collatū, aliquid
 etiam habet altringentis. vnde ad replenda vl
 cera & consolidanda, licet difficilia, & non ex
 pertia alicuius malignitatis sint, admodū effi
 cax est. Postremo autem Ras. dum docet cura
 re vlcera oculorū, eius etiā collyrij meminit,
 quod ipse elisir vocat, et valens admodū medi
 camentum ad ea vlcera curanda, quæ profun
 da adeo sunt, vt vel iā prociderit extra interi
 or tunica, quā rhagoida Græci, iuniores nucā
 appellant, vel saltem periculum est, ne proci
 dat. in his autem præter alias, hæc etiam indi
 catio vim multā habet, vt aut resistatur, ne
 rumpat illa tunica, aut si iam ex parte procide
 rit, procuramus, ne vlcus magis dilatetur, sed
 potius astringatur, vt interius hoc modo reuo
 cetur, hoc autem præsertim astrictione fie
 ri potest, vnde fortiora in eo accipiuntur a.

astringentia, quam in alijs. Componitur au-
 tem acceptis stibij seu antimonij loti & prius
 vsti, lapidis hæmatitis, singulorum ʒ. x. acaciaz
 ʒ. iij. aloes ʒ. j. ex his exquisitè tritis & leuiga-
 tis fit collyrium, perinde vt superius, nullū ho-
 rum ex quibus conficitur non astringit, de sti-
 bio enim satis diximus. acaciam autē & aloem
 astringere nemini non est notum. hæmatites
 autem lapis adeo resiccat, vt vel solus possit vl-
 cera ad cicatricem, præsertim verò oculorum
 perducere. vt hac etiam ratione contrahere
 quoquomodo laxiores partes possit. est tamē
 & ipse non expers astrictionis. eam tamen nō
 habet insignem. quare hoc medicamentum,
 si Galeni doctrinam scil. traditam nobis 4. de
 com. med. secund. loc. sequamur, aptissimum
 erit illis oculorum vlcereb. in quibus interior
 tunica, erosa cornea, solet se exercere. & quia
 de his quatenus posse satis esse nostro huic in-
 stituto arbitror hætenus egimus, opportunū
 erit vt ad alia transeamus.

*De medicamentis quibus macule in oculis ex ar-
 te tolluntur, ac de eorum vsu.*

Cap. X.

Variæ sunt maculæ quæ in oculis appa-
 rétes partium aspectu turpes sunt, par-
 tim verò oculo in videndo officiant. è
 quarum

gnarum numero est quæ à Græcis *λευκωμα* dicitur, albugo autem à Latinis, ab aliquibus verò nebula. Est autem cicatrix ex vlcere corneæ ad consolidationem perducto. sicut enim cicatrices aliorum vlcerum in alijs locis densiores & duriores euadunt, & ferè callosæ: ita etiam vlceribus corneæ accidit, & quemadmodum omnia corpora diaphana, cum densata terminantur, alba fiunt: ita ob cicatricem accidit corneæ vt ex cicatrice, veluti obducto callo condensata, ac quasi terminata eius perspicuitate, locus albescat. Nō absimilis etiam interdum macula oculos obtenebrat, nam & ipsa fit densiore reddita cornea, sed alia ratione, nam hæc non ex crassitudine & densitate ob cicatricem ortum habet: sed potius ex infarctu crassiorum humorum in ipsam tunicā. Solet autem macula hæc, & veluti albugo vel nebula sequi fluxiones ad oculum calidiorū quidem & tenuiorum humorum à principio ex quibus fiunt ophthalmiæ, & oculorum cōturbationes, qui affectus *πάραξις* Græcè dicitur. est autem quando rubent oculi, præcipuè verò adnata & alba eius tunica venæque manifestiores & rubicundiores apparent. qui affectus leuis est ophthalmia, vel potius initium quoddam ophthalmiæ. Solent autem in oculi inflammationib. perinde, sicut in alijs quocumque inflammationibus euenire, quæ per dige

stionē terminatur: prius enim calidiores quæ
 influxerunt partes digestæ euanescent, cras-
 siores verò, quæ & frigidiores, & quasi fecu-
 lentæ sunt, remanent, vt quæ difficiliore sint
 ad digestionem, vnde post digestas inflamma-
 tiones, reliquæ quædam remanent duræ & so-
 lidiore. Et proinde omnes antiqui medici
 docent, quod curatio inflammationis circa si-
 nem eadem est quæ & scirrhi: ita etiã in ocu-
 lis fit sæpe, vt ex reliquijs his cornea crassescat
 & albescat, acies quæ oculi obtenebretur & of-
 fuscetur. Tertia verò macula, quæ in oculis o-
 riri interdum solet, fit ex aliqua contusione,
 perinde vt in alijs partibus dum contundun-
 tur. nam dilaceratis præ contusione minutis,
 & inconspicuis venulis, sanguis quasi expres-
 sus exit in circũstantes partes, qui paulò post
 in grumum versus, nigrescit, ita enim fiunt vi-
 bices & sugillationes. Hæ itaque maculæ a-
 liquando curationis sunt capaces: interdum
 verò nequaquaquam, cicatrices enim aliquan-
 do serè delentur, vtpote quando non admo-
 dum crassæ sint, quales illæ quæ sequuntur cu-
 rata vlcera, quæ non admodum profunda fue-
 rint, sed tantũ in summa membrana, & in pue-
 rili ætate. alioquin enim in adultis quæque
 crassiores sunt, curationis non sunt capaces.
 Sed & albugines, quæ sunt reliquæ præce-
 dentis inflammationis, si crassæ admodum &

indu-

induratę inueteratęque sint, non curantur,
 aut ægrę admodum curationem admittunt,
 tertię verò maculę frequentius curari solent.
 Quatenus ergo ad indicationes pertinet, quę
 nobis rationem & methodum curationis de-
 monstrant: illę eędem in vniuersum sunt,
 quę in similibus affectionibus in alijs parti-
 bus contingere solent. nā cicatrices quia de-
 siiores & crassiores iusto sunt, detergentibus,
 & quoque modo attenuantibus quasi atte-
 rende sunt. alię verò maculę, quę ab infarctā
 materia, digerentibus & attenuantibus & il-
 lis etiam quę detergent quę que molliunt.
 In eligenda autem materia medicinali, vñdo
 sint componenda medicamenta, quibus hęc
 sunt peragenda, semper eadem in memoriam
 reuocanda, quę & in superioribus capitibus
 fuere proposita, nēpe spectandam esse naturā
 affectę particulę, quę facillimē à validis medi-
 camentis irritatur, & ad inflammationē per-
 ducitur. ideoq; si acriorib. oporteat vti, sicuti
 sepe acriora sunt necessaria, illis modeste vti
 oportet: & mistis cum alijs, quorum mistura
 possit acrimonia deliniri: cæterę verò macu-
 lę, quę ex infarctis humoribus & crassis ha-
 buere ortum, digerentibus & attenuantibus
 egent medicamentis, & quandoque, qui ex al-
 to attrahūt. Sed magis particulatim de his aga-
 mus, primūq; de illis, quę vim habēt attenua-

di & digerendi materiam tunicis oculorum
 impactam, aliquantulum etiam detergendi,
 & à facilioribus lenioribusque exordium su-
 memus. Facillimum quidem medicamentum
 & quod in tenuiorib. corporibus, vt sunt pue-
 rorum, plurimum profuisse sæpius animad-
 uerti, est zacharum quod candum vel candi-
 dum vulgo adpellant, præsertim rosaceum, tri-
 tum adeo, vt in pollinem transeat, oculisque
 specillo inspersum. Hoc etiam mihi visum est
 facile medicamentum, non parum tamen effi-
 cax, sicut & viridia germina fœniculi, aut eius
 semen, quo ita vti solemus. Procuramus, vt a-
 liquis puer aut adolescens, siue masculus sit
 seu fœmella, mastice prius fœniculum, & se-
 men sanè vires maiores habet, deinde verò
 per aliquos dies exufflet in oculū. vapor enim
 ex fœniculo cum aere ad oculum insufflando
 allisus, ipsum feriens penetrat interius, atque
 ita magis afficit, vim autem habet attenuandi
 & discutiendi, deinde verò efficacius erit me-
 dicamentum, si post mansum fœniculum o-
 culus delingatur summa lingua, ad quod mu-
 nus aptior erit puer, vt diximus, aut adole-
 scens, quàm senex, nam præter fœniculi vires
 in madendo, contrahitur aliquantula vis con-
 coctoria, vt enim medici testantur, triticum
 masticatum magis maturat tubercula quàm
 contusum. præterea & saliuæ quæ inter ma-
 dendum

dendum immiscetur, vim aliquam attenuandi habet digerendi que & detergendi. est enim alicuius falsedinis particeps. potest etiam hoc idem fieri mansis alijs quæ oculis familiaria sunt, & digerendi attenuandi que facultatem habet, vt ruta, chelidonia, verbena, vel aliqua id genus alia, & hæc etiam vtilia sunt ad attendas albas cicatrices: præsertim in mollioribus corporibus, vt puerorum. nam in alijs magis detergentibus sæpe est opus. Valentius medicamentis omnibus his est id, quod à Iohanne Mesue literis commissum est capite de albugine oculorum. maiorem enim vim detergendi habet, attenuandi que & digerendi &, si opus etiam fuerit, è profundo infarctas materias attrahendi. Cuius confectio est, acceptis zacharo, alcyonio, quod spumam maris ipse appellat, sarcocolla pari singulorum pondere. ex quibus optime tritis & leuigatis, fit puluis subtilissimus, qui sæpius oculis inspergendus est. eo sæpe vsus sum, & felici satè successu, si medicamentum existimare voluerimus vim habet detergendi & digerendi, & materiam impactam vel etiam ex profundo extrahendi. nam zacharum detergit, & nos zacharo solemus vti, quod candum vulgo appellatur, præsertim verò rosaceo, nam rosa oculum roborat, illi que familiare medicamentum est. alcyonium verò acre aliquantisper est re-

nuium partium, unde attenuat, digerit, detergitque præterea, & è profundo attrahit, de lac cocolla autem non est cur amplius dicamus, cum superius sit de illa habitus sermo. sæpe vero pulueres. hos succo fœniculi assumptos in collyriorum formam, & compagem deducimus, aut ex aqua ex destillatione mellis. possemus & aliorum multorum in præsentia meminisse, quæ pertinere huic instituto possent, quæque & valentiora essent, ut illa sunt, quæ ex fellibus cõficiuntur, & quæcunque alia ab auctoribus describuntur ad discutiendas suffusiones sal. em. incipientes. Nos tamen in hac re his facilioribus cõtenti esse nouimus, nam illa passim descripta reperiuntur, quæ poterit nunc quisque methodum à nobis expositam insequens. examinare, & in suum ordinem redigere. Ne ergo nimis in longum nostra prouehatur oratio, hîc finem huic capiti imponamus, hoc tantum præfati, quod de medicamentis, quæ priores medici ad curandas suffusiones laudarunt, nolumus magis particulatim aliquem alioquin sermonem habere: quia ut videtur etiam Gal. 4. de comp. medicamen. secundum loca inuuisse ea multa quidem in inscriptionibus polliceantur: sed cum ad opus deinde accedimus & ad ipsam experientiam, vel parum admodum, vel potius nihil præstant. neque enim meminî me vnquam vi

diffe

esse aliqu
cepit, me
um aliud

De ratio
quorum
circum

ff
&
A
q
is, atq; e
Græci: h
sunt, pro
rium act
mum, qu
motu m
ri & clau
muscul
ualsion
tur, cad
alioqui
ciauius
riora at
ctus a
las dic
aliqua

disse aliquem, qui cum iam discerni in oculis
cœpit, medicorum ope curari potuerit. quare
iam aliud caput aggrediamur.

*De ratione componendorum medicamentorum
quorum usu curanda sunt affectiones partium
circumstantium oculis, primumq; palpe-
brarum & angulorum.*

Caput XI.

Affectus partium, quæ oculos circundant
& continet, nempe palpebrarum cum his
quæ ad ipsas pertinent, cilijs & superci-
lijis, atq; earum angulis, quos *καρτες* appellant
Græci: hirquos verò Latini, varij & diuersi
sunt, pro ratione qua multipliciter harum par-
tium actiones lædi possunt. nam palpebræ pri-
mum, quæ à natura donatæ sunt, vt arbitrario
motu moueantur, vt ad animalis libitum aperi-
ri & claudi possint ministerio neruorum, &
musculorum, & hac ratione resolutioni & con-
uulsioni possunt esse obnoxia, & si resoluantur,
cadunt, præsertim verò superior, vt nequæ
alioquin attolli possit, vnde semper oculus
clavius est: sin autem conuellatur, ea ad supe-
riora attracta, oculus nequit claudi, & is affe-
ctus *καρβο δαλμος* à Græcis quasi leporis oculus
dicitur, quamuis & id contingere possit ex
aliqua duriori & maiori cicatrice quæ in palpe-

bra collocauerit, sed cum resolutione vel conuulsione palpebræ laborant, hi affectus sub communi ratione conuulsionis & resolutionis continentur. vnde eorum etiam curatio sub communi resolutionis & conuulsionis curatione continetur, & proinde de medicamentis componendis, quæ huc spectant, atq; subinde de eorum usu, nullû alioquin sermonem particulatim hoc loco, ne nimis longi simus, habituri sumus. Sed propria quadam & peculiari alia præterea ratione possunt se malè habere palpebræ: vnde ministerium, quod oculis debent, vitari potest. nimirum enim ex interna parte, quæ oculos respicit & attingit, quæque & lenis & mollis est, interdum possunt fieri asperiores, atque ita dum frequenter & velociter mouentur, asperitate hanc externam oculi tunicam super qua mouentur, abradendo & exasperando irritant, illique non parum molestiæ faciunt, & sæpe dolores & inflammationes concitant. Græcè autem dicitur is affectus *ασπριτις*, Latine aspritudo palpebrarum, cuius tres reperiuntur differentiarum, quarum facta est ab antiquis mentio. quæ tamen solum magnitudine videtur differre, in prima enim palpebræ inuertuntur densiores omnino factæ, & inæquales, & hæc *σπινθηρ* hoc est densitas, vt Aetius tradit, appellari à medicis consuevit. Aliquando verò crescit, maior-

maior que & deterior fit is affectus, vt non modo inuerfa palpebra densior & asperior fit red dita, verum & eius planities videatur quibusdam quasi incisuris interfecta. & hæc proprie *πραχίτης*, hoc est aspredo vel asperitas palpebrarum nuncupatur. huius verò est & alter modus. nam in interna palpebræ planitie sub crescunt quandoque papulæ quædam similes ferè granis milij. & hæc quidem omnes differentię ortum habent à fluxione humorum acrimoniæ expertium. alioquin enim eroderent palpebras & oculum. Postrema autem aspritudinum differentia dicitur Græce *εύκωσις* quasi ficosum affectum dicas. in ea enim succrescunt papulæ etiam sed apertæ, & quasi incisæ, vt similes videantur hianti ficui, è quibus incisuris humor quidam emanat, vnde oculi semper sunt humecti. Sed si eiusmodi affectiones inueterascunt, callum contrahunt, atque tunc *τύλωσις* dicitur, hoc est, vt ita dicam, callositas vel callosus affectus. sed & interdum inuertuntur palpebræ ita, vt earum eatenus vitietur figura. Græcè verò *εκτροπισ* à palpebrarum inuersione dicitur, cuius duplex potest esse causa, nam vel caro subcrescens ex earum vlcere, vel crassior & durior cicatrix vlceri inducta atque illam quasi attrahens, est inuersionis causa. Ex fluxione etiam acrimium & mordacium humorum vlcerantur

Palpebræ interdum: præsertim circa angulos
 intumescuntque, & rubent non sine insigni
 pruritu, quem affectum *Ψωροφαλμίαν* dicunt.
 Latini verò scabrosas palpebras. à nitrosa sal-
 saq; fluxione fit hæc affectio, vnde & oculi il-
 lacrymantur. Sunt etiã palpebræ varijs obno-
 xiaæ tumorã differentijs, & præter communia
 illa genera, quæ alias particulas apprehende-
 re solent, has etiam peculiare & proprias ha-
 bent. & primus quidem tumor qui frequens
 in palpebris solet oriri, Græcè *κρίθον*, hoc est,
 hordeum à similitudine grani hordei dictus
 est, qui vulgo etiam hordeolum dicitur, dum
 enim suppuratur, imitatur colore & figu-
 ra hordeaceum granum. Est & alter tu-
 mor, qui in palpebris successit, *μυόσημα* à
 Græcis dicitur, quasi inflatio, & est œdema
 proprie palpebrarum eiusdem omnino gene-
 ris cum œdematibus aliarum partium, & eo-
 dem modo cum illis curandus, & proinde ne-
 que de illo longiorem sermonem habebimus
 Tertius verò tumor est, qui *χαλάριον* dicitur,
 in interiori palpebra extuberans, qui dum il-
 la inuertitur, apparet albus & transparentis ad-
 modum grani grandinis, à cuius etiam simili-
 tudine nomē sortitus est: *χαλάρια* enim gran-
 do dicitur. fit autem ab humore pituitoso eo
 fluente, & ibi concrecente. emanat autem ex
 eo, si incidatur liquor quidam lentus similis
 albo

libro oui. postremus dicitur λιθιασις à lapide,
 cuius substantia similis est. Oriuntur tumores
 quidam tophosi in palpebra interna, qui illà
 superiorè reddunt. Sunt præterea obnoxia
 palpebræ tumorib. illis qui melicerides, athe-
 romata, & steatomata à Græcis appellantur,
 ab Arabib. autem & nostris iuniorib. vna com-
 muni nuncupatione omnes nodi dicuntur,
 qui que cum & cõmunes sint affectus, alijs et-
 iam partib. & eandẽ cum illis curationem ha-
 beant, de quã priori libro abunde locuti fu-
 mus, ideo ab eorum tractatione in præsentia
 nos continebimus. Obnoxia præterea pecu-
 liarib. quibuscũq; affectib. sunt palpebræ ratio-
 ne ciliarum, quæ instituto naturæ, non sine
 multa eius prouidentia in illis ortũ habent.
 Interdum enim ab illis destituuntur, quod bi-
 fariam fieri potest, nã aut perinde, vt in arcis,
 confluentib. vitiosis humorib. ad palpebras,
 ciliarum radices vitiantur, eroduntur, atque
 ita decidunt, & is affectus μαδύρωσις à Græcis
 fuit nuncupatus. Interdum verò huic accedit
 callosa in palpebris duricies, & densitas cum
 earum rubore, quæ affectio κλωσις dicitur.
 Sed interdum aliquis ciliarum pilus, muta-
 to ordine à naturæ instituto, conuertitur vel
 inflectitur interius versus oculum, atque il-
 lum laceffens & pungens irritat & illi pluri-
 mum molestus est. quam affectionẽ τριχάσιον

appellarunt Græci. Demum autem potest & alter exurgere in palpebris affectus, qui nunquam potest ex se ortum habere, verum semper sequitur alterum affectum, nempe vlcera: plerunque autem ex incuria medici, aut ministrorum habet occasionem. vlcera et enim palpebræ, si quando diutius clausæ detineantur, vel per somnū vel quia oculum, diu deligatum teneamus, aut illæ mutuò inter se, aut cū subiectis particulis coalescunt, nempe cum oculorum membranis vel tunicis, vt non facile postea diduci & separari possint: vt nunc & id prætereamus, in præsentia, quod cilia interdum perinde vt capilli obnoxij sunt *o^{phthal}mia*, hoc est, pediculari morbo, anascentibus illis animalculis radicibus ciliorum. Hirqui etiam seu anguli oculorum, suos habent proprios affectus à quibus infestantur. Nam cum à natura sit genita quædam in illis caruncula propter multas commoditates, quas anatomici referunt, ab hac primum solent lacrymæ effluere. vnde has præsertim factas fuisse aiunt, vt quasi operculum sint illis foraminibus, qui in angulis percipiuntur, quibus etiam pertusum est os narium vsque ad internum meatum: quod à natura factum est, vt multorum excrementorum, quæ generantur ab oculis, fiat excretio per eas partes, & caruncula illa illi foramini quasi operculum as-
fidet

idet, quæ interdum adeo excrefcit, vt & tur-
 pitudinem oculo afferat, & non parua etiam
 incommoditatem: crefcit vero perinde, vt in
 vlceribus folet fuperuacua caro, ex nimia hu-
 miditate, confluenta enim nimio humore ad
 oculum, fit hæc accretio illius carunculae, &
 affectus is *ἰγχευδης* à Græcis dicitur. interdum
 vero & contra fit: vtpote quoniam decrefcit
 & abfumitur hæc eadem caruncula, qua defi-
 ciente, in ea parte ex congesto multo excre-
 mentofo humore lacrymæ continenter ferè
 fluunt, quod turpe, & incommodum non pa-
 rum eft. atque *πόσας* Græce dicitur is affectus,
 qui ortum habet quandoque ex immodico
 & importuno vsumedicameorum detergen-
 tium & digerentium, quorum tamen vſus ne-
 ceſſarius eſt in curatione affectuum aliquorū
 tum oculi, tum aliarum partium oculis atti-
 nentium. Quandoque vero ex aliqua chirur-
 gia incommoda, quam moliuntur incircum-
 ſpecti chirurgi, cum pterygium, quod folet in
 his partibus excreſcere, reſcindere tentant.
 Eſt autem pterygium id, quod Arabes vngu-
 lam, ſecus quàm Græci conlueuerunt appel-
 lare. & eſt quædã veluti membranofa vel ner-
 uoſa ſubſtantia, quæ tunicæ vel membranæ,
 quæ agnata dicitur, aggeneratur accreſcitque
 quaſi quidam eius exceſſus. Incipit autẽ eius
 ortus ab angulis oculorū, præſertim vero &

sæpius à maiori angulo, interdum tamen & à
 minori. rarò sub ipsis palpebris, sæpe adeo ex-
 crescit, vt itidem oculi occupet quandoq; pu-
 pillam eo vsque vt hominem obcecet. At se-
 quitur is affectus scabritiem palpebrarum,
 quã *σφοδρα* nūcupari Græcè diximus,
 nonnunquam autem fluxionem continuam
 ad oculos. Demum ex his oculorum angulis
 concitatur sanguinis immodicum profluentia,
 qui tamen affectus in pueris frequentior, ob
 nimium enim & frequentiore fluxum mul-
 ta earum partium distentione facta, sanguis
 erumpit. Hi ergo sunt aut omnes aut pleriq;
 affectus, quibus externa oculi continentia
 partes obnoxia esse possunt, de quibus curan-
 dis per propria medicamenta sermonem in
 præsentia sumus habituri. Vt tamen in his id
 ipsum moneamus, quod in alijs monuimus,
 nempe quod cum omnes propemodum ha-
 beant ortum ab humorum fluxione, tum hæc
 de causa, tum etiam, quia multorum horū cu-
 rationem aggredi oportet remedijs & medi-
 camentis acrioribus & sæpe dolorosis, quæ si
 corpus & caput quoquomodo plenum re-
 perierint, possunt fluxiones & inflammatio-
 nes concitare: necesse est vt plerunque corpo-
 ris vniuersi, ac deinde capitis vacuatio purga-
 tiõis præcedat, de qua tamen re particulatim
 agere non pertinet ad præsens institutum.

sed tantum de externis & localibus medicamentis, & de eorū compositione & vfu, quibus istiusmodi affectus curari à medicis solent, quando curationis sunt capaces. nam aliquādo tales sunt, vt curationē admittere nequeāt. Aliquando verò vniuersum momentum, aut saltem maior curationis pars, potius in manuali opere consistit, quàm in medicamento- rum vfu, de quo tamen medico instrumēto agere in præsentī cōmentario ad nos non attinet. Sed vt rem hāc quatenus ad curationem horū affectuū pertinet, non excedēdo tamen instituti nostri fines tandē expediāmus, & id quàm breuius poterit fieri, hoc in primis erit considerandum vt facile possimus eos scopos inuenire, qui maximè in medicamentorū his malis curandis accommodatorum compositione, vfuq; sunt spectandi, quòd horum affectuum alij sunt, quorum vniuersa ferè ratio in additione consistit, alij verò in defectu vel deductione, vel imminutione partis alicuius quæ ad particulæ integritatem necessaria vel plurimum utilis est. alijs præterea in transmutato naturali temperamento istarum particularum, & id vel cum materia, vel citra materiam, & pro horum diuersa ratione diuersæ etiam insurgunt, & indicationes, & scopi. In additione consistunt trachomata vel aspritudines, crithæ seu hordeolum, chalazia,

item & lithiasis, tophaceus népe tumor, præterea qui ab Arabibus iunioribusque nostris nodi dicuntur, & encanthis, pterygiumque, & euerfiones palpebrarū que ectropia à Grecis dicuntur. In defectu verò rationem suam habent, madarosis & ptillofis, & quæ à fluentibus continenter ferè lachrymis rhœas à Grecis dicitur, in mutatione temperamenti consistunt inflammationes, conuulsiones, & id genus alia. Quæ in additione alicuius rei præter particulæ naturam consistunt, nobis indicant id quod superuacaneum est, detrahendū esse. vnde statim is scopus insurgit absumendum & detrahendum quicquid superuacui additū est. sed hoc fieri duplici ratione potest, nam aut manuum operatione, aut ope medicamentorum. & si hæc à nobis rectè sunt estimanda, hoc aduertendum, quòd cum affectus hi recentiores & molliores sunt, possunt medicamentis quidem satis etiam moderatis non multo etiam negotio tolli. At verò cum inueterascunt & indurantur, difficilior est eorum curatio, & interdum etiam nullam curationem admittunt: immo ex illis nonnulla sunt, quæ à curatione irritentur, & adeò naturæ malignæ sunt, vt in prauos affectus & longè deteriores transeant. plerique verò non nisi aut per chirurgiam, aut acrib. & exedèrib. medicamentis. His aut & id accedit cōsiderandum

dum quod quamuis hi affectus tam ex propria eorum natura, quam ratione particularū quæ primūm affecte sunt, non videantur multum esse momenti: si cum illis conferantur, qui primūm oculis attinent, cum neque tantæ dignitatis, neque ita exquisiti sint sensus, sicut oculi, paulò tamen minorem cautionem, & respectum requirunt quàm ipsimet oculi si non propter se, saltem propter oculos, utpote quoniam vix fieri potest, imo fieri nequit, ut si sit opus uti acriorib. medicamentis ut quod superuacuum tollatur in his particulis, quin & oculi ab illis irritentur, cum nemo possit vlla ratione cauere, quin in oculum affusa, vel adhibita medicamenta non illabantur. & proinde medicorum multi & illi quidem præstantes eo deuenere, ut varijs potius instrumentis chirurgicam potius quàm medicamentariam medicinæ partem spectantia vterentur, ut detraherent, siquid his particulis accrescens emineat. Nam, ut ab asperitudinibus palpebrarum incipiamus, antiquorum aliqui solebant inuersis palpebris, quod summis digitis faciebant, concauo specilli deradere eminentes asperitates, mox verò humorem qui inde emanabat, molli spongia exceptum exiccare, atque in hunc modum nitebantur particulam ad leuitatem & æqualitatem reducere. nonnulli autem quodam marinorum piscium corio v-

tuntur, squitinæ credo, quod asperius est in
 summa cuticula perinde ferè vt lima. illa. n. de
 tergunt & fricant in uersas palpebras, atq; ita
 asperitates detrahunt & æquant. Fuere qui-
 dam ex præceptoribus. Gal. qui quoddam ari-
 dum collyrium confecere, quo utebantur ad
 palpebrarum asperitudines, & erat cõmodum
 & satis generosum medicamentum. conficie-
 bant aut ex pumice exquisitissimè attrita et le-
 uigata, vt omnino puluis euaderet expers cu-
 iuscunq; asperitatis, & vt lenior redderetur,
 addebant aliquid aut gummi, aut tragacathæ.
 sed quia hoc iam ad medicamenta pertinet,
 hoc est in primis aduertendum, quòd in his
 affectib. quia fluxione ortum habet, & ea qui-
 dem acri, primus & princeps scopus, vt sepe
 diximus, est, fluxionem antea sistere: id aut va-
 cuatione reuulsioneq; vt superius fuit exposi-
 tum. Itemq; collyrijs huic officio aptis, de qui-
 bus satis abunde in præcedentibus fuit actũ.
 Deinde & illud considerandum, quòd cũ sim-
 plices sunt hi affectus, non admodum diffici-
 le est rationem inire eos curadi, quia simplex
 est etiam curatio. postq̃ enim fluxio constitit,
 incipiet medicus, vel quando etiam consiste-
 re incipit, ex illis vti collyrijs quorum talis sit
 facultas, qualem nobis scopus demonstrat,
 quare indicatio deprõpta à natura illius affe-
 ctus obtulit, donec integrè sit sanitas parti af-
 fectæ

fectæ restituta. Sin autê sit aliquis plurimum affectuum complexus, non est ita facile, cum sepe dum alterum volumus accommodatis curare remedijs, alterum magis irritamus, exacerbamusq;. Quod vt exemplis clarius reddamus, ponamus, quod simul sint aspritudo palpebrarû, & ophthalmia. difficile admodum erit instituire eam curandi rationem, qua vtrisque præsertim inter initia inflammationis conferre possumus, cum diuersa admodum & pene contraria remedia exigât, ita etiam si sit complexus aspritudinis, & vlcis in tunicis oculorum, nam aspritudo detergentibus & digerentibus curanda esset statim à principio. Quæ verò detergent si vim aliquam vel etiam mediocrem habeant, & vlcera augent & dolorê in ipsis concitant, inflammationes etiam inter initia exacerbant, quæ repellentia potius requiruat, neq; etiam quæcunq;, sed quæ tum refrigerant, tû verò quæ, vt superius diximus, emplastica sunt, quibus detergentia aduersaria sunt. Sed quia nimis esset longum, & tedio afficiemus lectores, si omnes complexus vellelemus exponere, hi qui propositi sunt tanquam exempla sunt accipienda, & descripta communi methodo, quia tractâdi sunt in his complicationibus diuersi hi affectus: particulatim de ratioe curandi vnûquemq; proposito rum affectuû agemus. Cômunis itaq; metho-

dus, quantum in lib. meth. Galenus in vniuer-
 sum, tum verò magis particulatim, nēpe qua-
 renus ad curandos hos istius particulæ affe-
 ctus pertinet, in quarto de compositione me-
 dicament. secundum locos explicauit: ista est
 vt expendamus primū, quis eorum affectuū,
 qui in vnum conuenere, maioris negotij &
 momenti sit, illique prius, & magis incumba-
 mus; ita tamē vt quanto minus fieri poterit, al-
 teri officiamus. Vt causa exempli, in his iam
 propositis, longe magis vrget tam inflamma-
 tio, quàm vlcus, quam vrgeat asperitas palpe-
 brarum, quia si inflammatio minoris fieret,
 posset in abscessum desinere, quo deinde ru-
 pto, si aliquanto esset insignis, non modò ef-
 flueret pus, sed humores quoque proprij, ex
 quibus coagmentata est substantia oculi, & id
 ipsum etiam euenire posset, si neglectum vl-
 cus profundius, per insigniter detergentia fie-
 ret. Vnde longe præstaret, vt vlceris, vel in-
 flammationis curationem statim aggredere-
 mur, aut omnino postposita curatione aspre-
 dinis, aut maxima ex parte, statim inter ini-
 tia, nisi interdum si in vniuersis leniter palpe-
 bris, velimus aliquo collyrio, non quidem flu-
 ido, illas fricare, sed potius solidiori, vt illud
 est, quod ex tritis leuigatis que pumice, osseq;
 sepiæ addito tragacantho vel gummi aqua dis-
 solutis conficitur, cuius paulò suprà mentio-
 nem

nem fecimus. Cum verò inflammatio cœperit inclinare, vel itidem vlcus, possunt ea quæ vim detergendi, interdum etiam insignem habent immisceri collyrijs, cæterisque medicamentis, quibus ad inflammationes, vel vlcera vteretur medicus. Galen. illis vtebatur, quæ ab aliquibus dicuntur collyria ex vino, à non nullis ex croco, quorumq; paulò post institutû confectionis descriptionisq; exponemus. Sed tandem ad princeps nostrum institutum redeamus, & generales rationes horum omnium affectuum illis, quæ hætenus explicata sunt, apponamus: incipiamus autem ab illis, quæ in adiectione vel accretione alicuius substantiæ, præter tamen rationem naturæ consistunt. hæc, vt paulò antè diximus, hunc scopum nobis offerunt absumendum, aut detrahendum quod accreuit, aut adiectû est: id verò vel medicamentis, si id quidem cõmodè, & sine periculo possit, erit agendum, vel instrumentis ad manualis operationis rationem pertinentibus: sed de his tanquam quæ ad præsens institutum non pertineant, non agemus in præsentia. Medicamenta autem, quæ in his affectibus curandis in vsu esse solent, & in reliquis oculorum morbis collyria ab antiquis, præsertim Græcis, dicuntur, quæ varia admodum sunt tum natura, & facultatibus, tum verò consistentia & compo-

fitionis ratione. Sed si ad propositum scopum
 respiciamus, oportet, ut ea quæ accommoda-
 ri horum curationi debent, omnia vim exter-
 gendi manifestam habeant, & interdum pro
 ratione difficultatis affectus etiam excedendi
 ea quæ accreuerunt, plus autem minusve pro ra-
 tione magis minusve & qualitate inuetera-
 ti & indurati morbi. hoc uainque confectio-
 eorum collyriorum, quæ à celebrioribus me-
 dicis literis mandata reperiuntur, pollicetur.
 ea verò ascribemus, & postea adiecta censura
 examinabimus. Et quia si indicationes & sco-
 pos in affectibus propositos respicere volueri-
 mus, nemo sit qui non possit facillè aspicere,
 quod vel omnia, vel pleraque illorum, quæ prio-
 ri capite literis tradita sunt, ad tollendas ocu-
 lorum maculas, possunt & presentibus affe-
 ctibus, de quibus in presentia sermonem in-
 stituimus, aptari, quæ cum & leuiores sint, erunt
 etiam aptiores illis curandis, qui faciliores cu-
 rata sunt, aut quia tenuiores recentioresque
 sint, aut quia corpora male affecta molliora te-
 nerioraque sint, vel ob gratiam, ut pueri, vel ob
 sexum, ut mulieres, vel ob modum & ratio-
 nem vite, eiusque instituta, ut nobiles, ociosi,
 & qui vitam sedentariam & umbratilem de-
 gunt. Quæ autem modò sumus exposituri, ea
 aliquanto sunt valentiora, atque ita difficilio-
 ribus, & durioribus erunt accommodanda. In-
 cipie-

cipiemus autem ab eo, cuius paulò ante meminimus, quod conficitur ex pumice trita, & optime leuigata, vt ferè pollini fiat similis. præceptores Gal. hoc medicamento ita arido vtebantur, eo fricantes inuersas palpebras molliq; spongia excipientes: si quis humor ex illis attritis exhibat, deinde verò alij formam collyrij rotundi redigere, addita tragachanta resoluta ex aliquo liquore, vt liquore albi oui, vel decocto fœnigræci, quod si mulsæ etiam id ipsum fieret, magis detergeret, aut addito gumi eodem modo. posteriores verò, & os sepiaæ addidere itidem trito exquisitissimè pari pondere cum pumice atq; ita sicari permittunt. moxq; hoc collyrio atterunt palpebras inuersas. Hoc enim pacto seruatur magis oculus citra ferè noxam. Prisci verò medici fortioribus vsi sunt medicamentis & longè magis detergentibus & penè erodentibus, illisque interdum in oculum instillantes vtebantur. dilutis nempe ex liquore aliquo fluido præsertim, vbi erat necesse simul aliquem, sicut diximus, oculi proprium affectû curare, vt inflammationè vel vlcus. vnde consulebât omnes, præcipuè verò Gale. vt horû pauxillû illis medicamētis inderemus, quæ alijs affectibus curâdis quib. maior erat diligētia adhibēda, erant accōmodata, quippe vt experiremur quantû horum citra noxâ posset oculus ferre.

cipit æris vsti, cadmiæ singulorum drach. iij.
 lapidis hæmatitis loti drach. ij. croci, myrrhæ,
 aloes, ammoniaci singulorum drach. j. lycij
 indici, spicæ nardi singulorum drachm. qua-
 tuor, piperis albi grana. 50. acaciæ drach. tres,
 gummi drachm. j. leuigentur ex falerno vel
 aminæo vino. Addemus nos & quartum,
 quod ex Alexandro Tralliano descripsimus,
 quod istis satis simile est facultatibus, attamē
 nec ipsum est alicuius acrimoniæ expers. Cō-
 ficitur autem acceptis æris vsti drach. vj. cad-
 miæ, 3. quatuor, opij, croci, zingiberis, gum-
 mi singulorum 3. duab. assumuntur vino aut
 medefio vnguento. Sed post hæc aliqua ex
 Galeno etiam desumamus libro i. de compo-
 sitione medicamentorum secundum locos,
 & ex Arabibus postremo aliquibus decerptis
 si comoda huic negotio videbuntur, illa mu-
 tuo collata examinabimus, digeremusque in
 suos ordines, vt hoc modo deinde, de eorum
 vsu ex methodo agere valeamus, & quia vbi
 agit de ratione curandi palpebrarum aspritu-
 dines, meminit collyrij trachomatici ex vino
 vel crocodis seu crocei quod Paecianum ap-
 pellat, vtpote quod illi fuerit in frequentiori
 vsu (inuenimus autem inscriptionem colly-
 rij ita se habentem, collyrium Asclepiadeum
 Pacis) hoc alijs superius descriptis ascribe-
 mus. eius ergo confectio in hunc modum fe-

Rr

habet. Accipiuntur cadmiæ, æris vsti, croci, squamæ æris, sing. ʒ. vj. myrrhæ, spicæ nardi, rofarum aridarum, opij, lapidis hæmatitis sing. drachm. quatuor, piperis albi gr. xij. gummi ʒ. sex, vini Chij quantum sit satis, fiat collyriū. eius autem vsus postea sit ex ovo, nempe eius albo. describit paulò post aliud crocode, vel croceū collyriū, quod Leontinum appellat, quodque minorem morsum, & acrimoniam videtur asserre, describitur verò ita à Galeno. Spodij cyprij ʒ sex, croci ʒ. iij. mirrhæ ʒ. j. s. lapidis hæmar. drachm. j. opij drach. j. s. piperis albi gr. quatuor, gummi ʒ. vj. omnia leuigata excipienda sunt vino falerno. apud Arabes duo erant collyria in multo vsu à Rasi 9. ad Almanf. descripta, quorū alterum, quod rubeum ab illo à calore appellatum est, tanquam facilius propositum est, cuius vsus laudatur quando non sunt admodum induratae & inueteratae hæ affectiones. alterum verò quod viride ab illis dicitur, tanquam acrius valde est, & in vsu erat in difficilioribus & magis inueteratis, vtpote quod priori sit acrius, & fortius. Horum meminere Mes. & Auicen. Rubrum ergo accipit lapidis hematitis, atramenti futorij seu chalcanti vsti, sing. ʒ. iij. æris vsti ʒ. ij. myrrhæ, croci sing. ʒ. j. piperis longi ʒ. s. ex omnibus leuigatis, & veteri vino aspersis fiat collyriū. Viride verò accipit æruginis drach.

drach. iij. atramenti sutorij vsti ʒ. vj. sandaracæ, quam arsenicum rubrum appellant, nitri, alcyonij sin. ʒ. j. salis armoniaci ʒ. v. ammoniaci quod thymiana græci vocant ʒ. ij. modus compositionis est, vt ammoniacum dissoluatur ex succo ruthæ, quod deinde inspergatur cæteris prius leuigatis, ac subinde conficiantur collyria. Si verò hæc rectè volumus in examen deducere, primum quod ex pumice additis tragacantha vel gummi, cum nihil acris habeat medicamento nisi pumicem, qui si vratur tenuitatē partium maiorē sibi comparat. si Gal. ii. de fac. med. simp. credere volumus, & aliquid acrimoniæ, quā tamen lotus deponit, semper tamen detergit & id duplici ratione, tū propria sua facultate, tum etiā suę substantiæ asperitate: nō est tamen adeo acre, quin eo optimè leuigato non consueuerint vti prisca medici citra etiam misturam alicuius alterius quo leniatur eius asperitas, quia aut nullum, aut exiguū morsum habeat, sed lenius medicamentum erit si tragacantho vel gūmi dissolutis assumatur ad compagem collyrij, additō aut osse sepia, quod & ipsum & vri potest, se eandem rationem cū pumice habebit, & nullo modo expertum ignem potest venire in vsum, cum sit tenuiū partium, vt facilius in profundum possit se indere, valentius erit medicamentum. nam ait Galenus eodem ii. addito

Rt ʒ

fossili sale detrahere potest id quod pterygiâ
 Græci, vngulam verò Arabes appellant, nequã
 tamen adhuc collyrium hoc erit insigniter a-
 cre & mordax. Sed Pauli collyria atque alia
 subsequencia longe vehementiora acrioraq;
 sunt, utpote quæ ea accipiunt, quæ vehemen-
 tiora sunt, imò vehementissima medicamen-
 ta, quæq; non modò detrahendi, verùm dera-
 dendi ac exedendi vim habent, & ea præterea
 quæ potenter possunt attenuare digerereque
 & à profundo attrahere, & etiam quæ valen-
 ter astringunt. Quæ omnia non carent insigni
 morfu, & proinde habita ratione naturæ par-
 ticulæ requirunt insignem apparatus, ut ob-
 tundatur mordacitas, à qua vehementer exci-
 tantur dolores, qui occasione deinde sunt, ut,
 fluxiones, & inflammationes concitentur.
 Vnde si omnes has istorum collyriorum con-
 fectiones diligenter velimus extimare, earum
 omnium fundamenta, vel, ut iuniores loquū-
 tur, bases sunt mineralia ea medicamēta, quæ
 acerrima sunt, & nullis alijs in detergēdo sunt
 secunda, atque non modò detergant: verùm
 deradunt & exedunt, & quasi vrunt, ut atra-
 mentū sutorium, chalcitis, misy, sory, sandara-
 cha, quam arsenicum citrinum vocant vel ru-
 beū, æs vstum, squama æris, ærugó, & si quid
 præterea istusmodi generis sit. secundum ve-
 rò locum tenent, quæ validè attenuant & di-
 gerunt,

gerunt, & suarum partium tenuitate & caliditate in profundum se possunt indere, atque inde immerfas infarctasque materias extrahere. Sed multis deinde opus est, quæ demulceant, & quoquomodo temperent tantum horum acrimoniam & fluxionem, quæ inde posset concitari, doloresque arceant, acrimoniam demulcent, quæ, ut superius exposuimus, emplastica appellantur, ut sunt tragacanthum, gummi, & farco colla, cadmia lota, lapis hæmatites, & schistus, cerusa lota, pompholyx lota, & multa alia, ut album oui, decoctum scæni-græci, sed quæ concoctoriam vim habent pro sunt ad mitigandam acrimoniam, ut thus, crocus, & aliquantum etiam myrrha & multæ aliarum arborum lachrymæ, arcent verò inflammationes, quæ astringunt, in oculis aut modeste id faciunt & vtilia sunt, sicuti rosæ, & earum flores & fructus, mastix crocusque, lycium indicum, cytini, acacia, omphacium, & alia multa id genus. Dolor verò bifariam sedari potest, quia, aut illis, quæ proprie anodina, quasi dolorem remouentia dicuntur, quæque parumper calida sunt, & modestè molliunt, & ea de causa etiam concoquunt, nam tum omnibus alijs affectibus concoctio est commoda, tum etiam dolentibus maximè vtilis: præterea quæ obtundunt acrimoniam humorum, qui dolores concitant. Alio vero modo dolorè

Rr 3

leuamus, sed non propriè, quando stuporem afferimus dolenti particulæ, obtundimusq; sensum, vt dolorem: licet ad sit doloris causa, & ingens, non tamen sensus factus obtusior & quasi obtenebratus, illum percipere potest. quod præstant, quæ narcotica, quasi stuporè vel torporem inducentia, à Græcis dicuntur, vt papauer, opium, mandragoræ radix, hyoscyami semen, & si quodpiam aliud est id genus. In his ergo descriptis collyrijs accipiuntur ex omnibus his generibus medicamenta, nempe vt omnium propositorum scoporum habeatur ratio. quæ deinde varia sunt secundum efficaciam, & vires, sed de hoc existimandum iudicandumq; est primum examinato eorum vnoquoq; seorsum, deinde verò illis etiam in tuò inter se collatis, vt possimus perpendere quantum de vnoquoq; per eam detrahatur, quantumq; etiam interdù additur, quantumq; per apparatus, aut aciora, aut mitiora euadunt. Paul. ergo in malabatrino suo collyrio, quod isotheum, hoc est deo æquale appellari dixit, componit cum drach. æris vsti, & loti, octo, cadmiæ, quæ aliquantis perdetur, & siccat, tamen ferè citra morsum, adeo vt Galen. 4. de fac. simp. med. cap. 5. dixerit, eam, si exquisitè fuerit lota numerari posse in emplasticis medicamentis, eius mistura potest non parum leniri & temperari mordacitas &

tas & acrimonia æris vsti, cuius operatione maximè egent hi affectus, cum sicut idem dixit quarto de composit. medic. secundum locos capite v. sit vehementis absterforiæ facultatis, & mordax etiam medicamentum, quanuis dum postea lauatur, plurimum mordacitatis deponit. quare cum illi cadmia copiosa additur longe & magis mitescit, vt iam satis mite fiat medicamētum, folium vero, lycium, crocus, aloes præter myrrham, cum ære vsto astringendi vires habent: myrrha vero item, & crocus lycium, indicum folium, nardus & castorium concoquunt & digerant, vt è profundo euocare etiam aliqua ipsorum possint, vt castorium, & attenuare, detergit ergo hoc medicamentum, digerit, repellit influentes succos, præterea verò concoquit etiam & digerit, vt omni ratione citra dolorem possit administrari, additū est opium. est ergo satis facile medicamentū, & tanta cautione cōpositum propter oculum, cum quo plurimū exteriore hæ partes consentiunt. Alterum verò longe acrius est, & quod durioribus corporibus & vetustioribus affectionibus magisque cautè est administrandum, accipit. n. duo admodum acria medicamenta: nempe es vstū & chalcitim, neq; tamen addit quòd sit lotum, neq; quòd chalcitis vsta neque lota sit. vnde secundum vniuersas vires & integras voluit

Rr 4

hæc in vsum venire, vt tamen aliquo modo eorum acrimonia remittatur. addunt cadmiam, quam neq; lauari præcipit, illota enim magis detergit & acrimoniæ non est expers. hæmatites autem et schistus lapis, qui omnino emplasticici sunt, aliquanto plus obtundunt vehementiam morsus, & quoquomodo repellunt. sed dum præterea à chalcitide & vltio ære in hoc munere adiuuantur, propter eorum insignem astrictionem, maior sequitur reuulsio. His præterea addendum, quod in primo collyrio, medicamenta erant aqua pluuiali assumenda, nam hæc est in frequentiori vfu in conficiendis eiusmodi collyrijs, quæ & ipsa potest aliquantulum acrimoniæ detrahere, in hoc altero autem vtitur vino falerno vel amyneo. quæ calidiora & potentiora sunt, & potius addunt quàm detrahunt vires medicamenti, quibus, & id accedit, quòd in priori accipitur opium, quod longe vires habet maiores, quàm succus seminum papaueris post decoctionem expressus quo in hoc vtitur. nihil autem in hoc accipitur quod concoquat vel emolliat. Tertium verò longe minus acre, & efficax est secundo. forsitan autem, si ita exquisitè conficiatur, vt descriptum reperitur, non est admodum viribus & efficacia differens à primo. nam in hoc differunt duo hæc, quod hoc de quo loquimur in præsentia aliquanto
 primo

primo acrius, & magis detergens: nam primum accipiebat æs vstum & lotum: in hoc verò nulla fit loturæ mentio, quod aliquantulū refert, in illo inijcitur castorium, quod digerit attenuat, & concoquit, in hoc verò piperis gran. quinquaginta. sed additur ammoniacū, quod insignem vim habet emolliendi & mitigandi vt ait Galenus decimo de compositione medicam, secundum loc. cui & gummi additur vt contemperetur aliquanto eius calor, vnde erit satis accommodatum medicamentum ficosis & coeliosis affectibus, vbi sit aliqua emollitione opus. Quartum verò quod ex libris Alexandri descriptum fuit, tertio factis simile viribus esse videtur, mihi tamen nō nihil acrius illa videtur. Nam cum æs vstum pondere superet ipsam cadmiam, non potest ita temperari eius acris & vehemēs deterfio, deest præterea in hoc lapis hæmatites, qui & ipse potest acrimoniam æris delinire. sed neque eas vires concoquendi & digerendi habet, quas prius, neque etiam molliendi, neque etiam repellendi. Nam in hoc non concoquit nisi crocus, non astringit præter æs vstū nisi crocus, nō digerit nisi zingiber & aliquantulum crocus: vnde in quibus præsertim sit de terfio necessaria, vtile erit medicamentum. Quatenus ad Paccianū collyrium, quod Galeno videtur in multo fuisse vsu: mihi vido.

Rr 5

tur medicamentum viribus quidem efficaci
 sed adeo temperatum, vt neque possit pluri-
 mum mordere, & irritare affectas particulas.
 nam quæ sunt veluti bases istius collyrij, sunt
 æs vstum & æris squamma, quæ si conferan-
 cum reliquis, sunt simul accepta quanta to-
 tius compositionis pars. horum medicamen-
 torum vim demulcent cadmiæ drachmæ vj.
 & totidem lapidis hæmatitis, itemq; & gum-
 mi quæ in pondere illa in sesquialtera propor-
 tione: in sesquitercia verò exceditur ferè à to-
 ta. sed & adiuantur etiã à concoquentib. ea
 quæ mitigant, nêpe à croco & myrrha, quæ
 præterea ad digestionem & attenuationẽ fa-
 ciunt vnã cum albo pipere, quod item è pro-
 fundo materiam potest attrahere. vnde potest
 quidẽ satis validè detergere citra tamen mor-
 sum, qui possit admodum irritare affectas par-
 ticulas, repellet etiã modeste. nam astringunt
 mineralia, rosæ & crocus, nihil tamen accipit
 quod possit mollire: vnde ad callosas indura-
 tasq; affectiões nõ videtur posse esse plurimũ
 vtile medicamētum: quamuis aut ad compo-
 nendum collyrium velit omnia assumi, vel le-
 uigari affuso vino, eo tamen esse vtendum ex
 oui albo, vt ita etiam lenius & mitius redda-
 tur. Alterum verò ex descriptis à Gal. desump-
 tum, quod Leontanum fuisse nuncupatum
 ait, mihi facillimum videtur, in quo est leuis
 admo-

admodū vis deterforia ratione myrrhæ, quæ aliorum comparatione admodum modica est, aliquid etiam digerentis facultatis ex pipere albo, quamuis fortasse potius appositum est, vt adiuuet alia ad penetrationem in profundum: crocus verò concoquit. Vnde mihi videtur, quod mite sit medicamentum, per quod ad aspritudines, & cæteras affectiones, quæ detractiōe & deterfione insigni egeant, sit parum efficax, & illud quod possit accommodari recentibus teneris nuperq; incipientibus affectibus, magisq; illis aptum sit, quibus exiccatione & digestionē cum aliqua repulsiōe sit opus, vt sunt vlcera & quæ *passides* ob continentem lacrymarum copiam, exuberantemq; dicantur. Et Galenus quidem inter hoc & prius, aliud descripsit, cui nomen Nectarij inditum erat. Cuius quidem compositio similis est cum Pacciano, nisi quod aliquanto fortius esse videtur, nā addit æri vsto, & squamæ æris misyalsi, verū si ita conficiatur vtrumq; vt præcisè scriptum reperimus, non intercedit multa differētia inter illa. quia in hoc nectario accipiuntur æs, & squamina vsta, & lota. in pacciano nulla loturæ fit mentio, cum autem non lota accipiuntur, acriora & efficaciora sunt. In misy verò nulla fit lotionis mentio, & cum ex pacciano, si cum nectario conferatur, possit facile nectarium

in examen & iudicium reuocari, ideo parcen-
tes tempori & prolixitati nullum præterea vo-
lumus de eo habere sermonem. Sed transibi-
mus ad collyria, quæ ab Arabibus multa fa-
cta sunt. primumque collyrium, quod mihi o-
mnibus alijs prioribus acrius videtur, cuique
non possit esse locus congruens, nisi in perti-
nacibus admodum & inueteratis affectibus.
Nam accipit, aliorum comparatione, magnū
atramenti sutorij pondus, est enim ferè quar-
ta totius compositionis, quod acerrimum est
omnium metallicorum, medicamentorum,
cui sextam ferè totius medicamenti partem
addit æris vsti, neque addit aliquid, quod pos-
sit horum morsum obtundere & mitigare vel
emplastica natura, nec alia ratione nisi hema-
titem lapidem, quem pari pondere cum atra-
mento commiscet, & crocum, & myrrham,
quæ nisi quatenus concoquant, possunt quo-
modo dolorem lenire & morsum: nam &
opium dimittit. Vnde raro eo auderem vti ni-
si in rusticis & duris admodum corporibus.
vel eis factis fluidis & liquidissimis, ex aliquo
liquore lenissimo dilutis, vt lacte vel albo oui
vel alijs id genus de quibus facta est mentio
superius. Sed postremum, quod viride dici-
tur & à colore, quo ab ærugine afficitur nun-
cupationem sortitum est, acerrimum omniū
priorum mihi omnino videtur, accipit ærugi-
nem

nem & atramētum vſtum quidem copioſum
vt parum à medietate totius compositionis
deficiat, quæ ambo ad detergendum, vel po-
tius ad exedendum efficaciffima medica-
ta ſunt: nam ærugo fortior eſt ære vſto, qui-
bus paulò inferior eſt ſandaracha, de qua non
multa dicemus, cum illius parum admisceat,
& hæc omnia nihil habēt, quod emollire poſ-
ſit acrimoniam, & vt ita dicam, violentiam eo-
rum, niſi duas drachmas ammoniaci, nam &
nitrum & ſal ammoniacum, & alcyoniū non
parum habent acrimonix, vt ſuperius fuit à
nobis expoſitum, neque ea minus in oculorū
vel palpebrarum affectibus egēt alijs, quibus
leniantur, quàm quæ ipſa poſſunt hæc corri-
gere, & quaſi hæc minus quàm par eſſet vide-
rentur acria. præcipit vt ex ſucco rutæ diſſol-
uatur ammoniacum, noluit etiam addere ali-
quid opij aut alterius medicamenti iſtius ge-
neris: vnde affectionibus plurimum inuetera-
tis & induratis, in corporibus etiam duriori-
bus poterit admitti eius vſus: in detergendo
enim efficax admodum erit. Sed & digeren-
di vim habet ſatis inſignem propter nitrum,
alcyonium, & ſal ammoniacum & rutam: ali-
quam etiam emolliendi induratos affectus ex
ammoniaco. Addimus tamen, oportere medi-
cum eſſe admodum oculatum & cautum in
vſu eius, & ſi in quo alio, in hoc eſſe ſeruanda

antiquorum medicorum præcepta. primum
 vt paulatim particulatim huic medicamento
 affuefaciamus, & si eo sit affricandus locus af-
 fectus, dum incipit: breui temporis spacio id
 agat, ne nimis irriteretur locus: deinde verò vt
 locus aliquo liquore mulcenti & emollienti
 foueatur, atque ita paretur, vt facilius fiat ope-
 ratio pharmaci, postea verò, si qua facta sit irri-
 tatio, et dolore excitatus, aliqua alligetur oculo
 quæ dolore sedent, & inflammationē arceant
 vt essent album oui exceptū bombice aut lin-
 teo aut lana, vel cataplasma ex medulla panis
 macerata lacte præsertim muliebri, vel simili
 alia re, quorū facta est superius copiosa men-
 tio. Et quatenus ad eorū affectuū curationem
 quæ in quadā alicuius substantiæ additione,
 vel incremento consistunt, quantum ad præ-
 sens institutum pertinet, hæc mihi satis esse vi-
 dentur. De illis verò quæ in detractioe & de-
 fectu vniuersam suam rationē habent, nō est
 opus longo admodū sermone, nam vt à rhæa
 de incipiamus, quæ nihil aliud est nisi abla-
 tio aut absumptio carunculæ in angulo oculi
 ad nares, qua ablata effluunt continenter la-
 crymæ, quæ & molestiam & turpitudinem af-
 ferunt, non exiguam. is affectus si penitus ab-
 lata, aut delata sit ea caruncula, nullam potest
 admittere curationē, quia illa medici arte in-
 staurari nequit. si aut ex aliqua tātum parte sit
 consum,

consumpta, aliquod auxilium medico ope sua
artis potest accipere, & id medicamentis mul-
tis, quorum facta est mentio in prioribus ca-
pitibus: nempe collyrijs, in quib. sit vis strin-
gendi & exsiccandi, & subinde carnē gignen-
di, qualia sunt collyria alba, quæ diacroca, &
quæ diarrhoda ab antiquis fuere appellata, an-
tiqui medicamentum ex glaucio & aloe con-
ficiabant. Sed aloe sola alligata in tenui linteo
atque aqua rosacea vel succo rosarum macera-
ta & loco affecto instillata utilis erit, item &
popholyx, vel ut nunc vulgo loquuntur, tu-
tia optime aqua rosacea parata, & lota, itidem
illigata tenui linteo & instillata poterit pluri-
mum prodesse. item & vstum plumbum & lo-
tum. Madarosis verò quæ est casus ciliorum
ex vitiosis humoribus eo confluentibus, ac ci-
liorum radices erodentibus, post corporis ca-
pitisque generalem procurationem, eisdem
medicamentis curari poterit, quibus curatur
psorophthalmia, vel scabries palpebrarum,
his nempe, quæ possint digerere, discutereq;
vitiosos eos humores, tum etiam astringen-
do repellere. cui officio multa ex his quæ pau-
lo ante fuere descripta, possunt esse apta. pti-
losis verò, præter ciliorum casum adiunctum
habet, quòd callosæ sunt palpebræ, vnde com-
positus est morbus, & compositam requirit
curationem, ex ea quæ madarosi conuenit,

& præterea quæ callosis harum partium affectibus. quæ ergo præter id quod detergunt & digerunt, item & emolliunt, poterunt illi aptari. horum autem multa superius à nobis exposita fuere. Vnde finem iam huic capiti imponamus, & ad alias faciei affectiones conuertamus nostram orationem.

De ratione curandi alios faciei affectus per apta & localia medicamenta, & de eorum compositione & usu.

Caput XII.

Proximè his particulis, de quibus nuper egimus, illæ sunt, de quorū morbis per accommodata remedia curandis in præfenti capite sumus habituri sermonem. nam inflammatio quam Græci ægilopen appellat, Arabes algarab. iuniores lacrymalem fistulā dicunt, nec ab his admodum discessisse videtur Celsus, qui & ipse ægilopa oculi fistulam appellavit. Verū si rem hanc velimus rectè extimare: & si ægilops frequenter in fistulam tandem desinat, propriè tamen non est fistula, neque semper in fistulam transit. Sed ut Galenus quinto de compositione medicam. secundum loca docuit, tuberculum primum est, quod suboritur iuxta angulum ad radices nasi, quod plerunq; suppuratū in abscessum conuer-

conuertitur ac tandem erumpente pure in vl-
cus moxque in fistulam transit, ita vt & subie-
ctum os vitietur, ac deinde curationem ne-
queat admittere, nisi squamma ossis, eo vel
ferro abrafo vel perforato terebello, aut igni-
to aliquo instrumento abeat. quare necesse
est, vt à calidiorum humorum fluxione ortū
habeat, & tandem ad inflammationis genus
pertineat. quamuis difficilis ab omnib. sit ha-
bita eius curatio talis, vt non in fistulam ab-
eat, non est tamen ita difficilis, quin aliqui in-
terdū fuerint curati, si res diligenter inter ini-
tia fuerit tractata. in quibus neque in absces-
sum, neque in fistulam transierit. Cū autem
facile primū in abscessum mox in fistulam
transeat hoc tuberculum, in causa est natura
illius particulæ quæ ex tenuibus partibus ex-
anguibusque coagmentata est, quæ ob ino-
piam natiui caloris nequeunt facile admini-
strare ac digerere influentes succos excremen-
titios. Sed & subiectum os quod & exile est
molleque & rarum, facile corrumpitur ab ex-
crementis & pure, quæ proxime illi incum-
bunt. Curandi verò ratio non est admodū dif-
finita à curatione affectuū oculorum qui à
calida fluxione excitari solent, & parum mi-
norem cautelam requirit, quàm illi, quia ne-
que fieri ferè potest ob vicinitatē, quin & me-
dicamēta loco affecto adhibita nō confluant

in oculum, & cum in abscessum conuertitur semper in angulū & oculū pus confluit, quod illum non probe afficit. Vnde quæ superius de illis dicta, quantū ad curationem pertinet, hīc in memoriā reuocanda sunt: nimirū quod statim inter fluxionis initia illi tenuiori victu sit occurrendum, item quæ reuulsionibus, deriuationibusque, tum per manifestam vacuationem, tum verò citra illam. Quatenus verò ad localia medicamenta, nemini obscurum esse potest, accommodata esse statim inter initia illa quæ vim habent refrigerandi & altringendi, vt fiat repulsio ab affecto loco confluentium succorum. dum modo ea talia sint, vt nequeant irritare & exasperare oculos. vnde illa aptari poterunt, quorum in oculorum affectibus ad repellendas fluxiones facta est mentio, quæ eligenda erunt pro ratione magnitudinis morbi & impetus fluxionis. postea verò crescente tuberculo, his aliqua erunt miscenda quæ tum digerere, tū concoquere possunt: postremò verò validis discussorijs incubendum: modo citra morsum id facere possint ne exacerbetur oculus. Sed vt hæc exemplis exponantur, quædam, quæ mihi fuere in maiori vsu, in præsentia describam. accipio ergo collyrij albi, quod superius fuit descriptum ꝑ. s. rosarū aridarum, aloes, thuris, corallorū rubeorum paratorū vt passim parari solēt, singulorum

gulorum ꝑ. s. terantur omnia exquisitissime,
 ac albo oui assumantur, atq; linteo panniculo
 excepta apponantur, mutetur autem medica-
 mentum mane & sero. At vbi res vltorius ver-
 sus vigorem progrediatur, de repellentib. de-
 trahendum ac digerētib. addendum & de cō-
 coquentibus erit illis aliquid, vtpote ꝑ. col-
 lyrij, seu vt Arabes aiunt, sieff de thure illis ad-
 do, eius semper aucta copia, quanto magis ad
 vigorem res accedit. vt in ox vbi aut omnino,
 aut ex maiori parte videtur constitisse fluxio,
 & solis discutientibus ac ex parte concoquen-
 tibus res est tractanda, parare solitus sum cata-
 plasma ex myrrha, aloë & thure, acceptis sin-
 gulorum parib. portionibus, & illis assumptis
 decocto seminum fœnigræci. Antiquiores ve-
 ro medici quemadmodum Aetius lib. 7. c. 74
 ex sententia Seueri testatus est, ad discuti-
 das induratas & difficiles ægilopas, vtebātur
 magis illis emplastris, quæ eo tempore erant
 in multo honore & nomine, vt erat empla-
 strum barbarū descriptum à Gal. secundo de
 compositione medicament. secun. gen. cap. 22
 cuius nos etiam in priori nostro cōmentario
 meminimus, item & illo quod Athena nū-
 cupabatur, eodē item secundo relatū, & quod
 de salicibus, cuius confectio quinto eiusdem
 operis libro capite tertio in fine exponitur, &
 alijs plurimis quæ efficacissima sunt, præfer-

timque in eo lib. de comp. med. secund. gen.
 referuntur. Inter simplicia autē medicamen-
 ta quæ summopere laudantur ad digestionē
 ægilopis, est succus herbæ eiusdem cum affe-
 ctu nominis. ita dicta vel propter similitudi-
 nem quam cum eius semine habet is affectus
 vel propterea quia vires habeat discutiendi æ-
 gilopas. Plerunque verò ad integram huic par-
 ticulæ sanitatem restituendam, necessaria est
 manualis operatio: nimirum vt aperto loco
 vsque ad os, quod solet sæpius vitari & male
 affici à purè & vitiosis ichoribus illi insistenti-
 bus, adeo vt nequeat consolidari locus ita vt
 stabilis diu sit consolidatio, nisi abscedat ab
 osse quasi desquamato pars male affecta, vt au-
 tem illa abscedat, aut scalpello deraditur, aut
 terebello perforatur, aut ferro candenti inuri-
 tur. Sed de his agere non pertinet ad præsens
 institutum, vnde ad alia transeamus. Non lon-
 ge ab hac parte solent, præsertim ex contusio-
 nè sub oculis, statimque sub ipsis inferioripal-
 pebrâ in ea molliori, & laxiori parte excitari li-
 uor primum: deinde atra quædam macula,
 quam Græci, quod sub oculis oriatur, *ὀφθαλμὸν*
 appellauerunt: Latini verò sugillationem: quæ
 quia turpitudinem videatur afferre ipsi faciei
 ideo per quandam translationem, sugillari
 eos dicimus, quibus aliqua sit illata ignomi-
 nia. sicut item dicimus, illis esse inultam notā.
 est

est autem hypopium, vel suggillatio in genere *ἐκχυμώματος*, vel vt Latini dicunt, vibicis: nisi quod suggillatio tunc dicitur, cum in eo loco sub oculis fuerit illata. alibi verò, vibex vel *ἐκχύρωμα*. fit autem cōtusa præsertim carne à duriori aliqua re, ex qua contusione exiles venæ per illam dispartitæ dilacerantur, ac inde sanguis in spatia circumstantia illis venis effunditur. Et sicut semper accidit, sanguini cum extra vasa effusus in aliquo loco comprehenditur, **grumescit**, vnde locus contusus liuore primum: deinde nigro suffunditur colore, ob sanguinis transmutationem. Cum ergo vniuersa ratio suggillationis consistat in plenitudine illius particulæ, plenitudine inquam, concreti sanguinis, indicatio erit primum ab ea depromenda, nempe illam esse euacuandam detracto sanguine. neq; alioquin alia potest esse opportuna vacuatio, nisi perea quæ digerunt, & discutiunt. vnde cum futura sit facilior eius digestio, quanto recentior fuerit suggillatio, & principio magis propinqua (nam quo diutius ibi inculcatus manet sanguis, eo magis crassescit & indurescit euanescentibus & quas expressis spiritibus, & tenuioribus partibus, vt consenserunt Galenus & antiquiores omnes medici) digerentibus & laxantibus erit opus medicamentis: vt tamen & hoc considerandum sit, quòd inter in-

itia anteaquam dilaceratae venae consolidatae
 ad pristinum statum redeant, aperte adhuc sunt,
 & proinde medicamenta quae laxant & dige-
 runt, si illis solis utamur statim inter initia, pos-
 sunt esse in causa cur laxioribus illis partibus
 redditis, maior fiat sanguinis effusio. ideo ut
 huic consulatur incommodo, monuere illi-
 dem à principio cum his esse commiscenda il-
 la quae astringendo possunt repellere sangui-
 nem ne effluat. Sed ut particulatim res haec
 exponatur, exponemus modum medicamen-
 torum, quae semper fuisse in usu Galeno in cu-
 randis suggillatis. suggillatum locum foue-
 bat prius decocto scœnigræci, quod molli-
 xat, & concoquit digeritq; , & melleloti, quod
 & ipsum concoquit & digerit, sed præterea
 non nihil astringit, ratio est cuius potest ali-
 quid facere ad hoc postremum consilium, po-
 stea accipiebat collyrium diarrhodon, cuius
 omnes antiqui medici meminere. Galenus,
 Aetius, Paulus, Celsus, Scriboniusque, ha-
 bet autem mixtas facultates ex astringenti-
 bus repellentibusque, & ex concoquentibus
 & digerentibus, & ex aqua dissolutum illine-
 bat loco suggillato, deinde ex prædicto deco-
 cto in oculari cote dissolutum illinebat, mox
 ex decocto solius scœnigræci diluebat. postea
 solo fotu scœnigræci utebatur. at si postremo
 viderentur aliquæ reliquæ superesse ad dige-
 stionem

tionem difficiliore, illas valentioribus ag-
 grediebatur discutiētibus, vt sunt collyria ex
 myrrha, quæ diasmirna nuncupata sunt. so-
 lent autem mulieres cerusa ex oleo rosaceo il-
 linire sugillata, quod tamen remedium in iij
 esset accommodatum, refrigerant & astringūt
 quamuis ex rosaceo oleo, præsertim si id
 quod completum appellant, sit particeps ali-
 cuius digestionis, saliuam autem humana sum-
 mopere à Galeno laudatur decimo de faculta-
 tibus simplicium medicamentorum. ieiuni ho-
 minis. Nam digerit & concoquit, itaque valē-
 tius præstare poterit, si fuerit præ masticata
 radícula, & plurima eorum quæ manduntur,
 vt panis, triticum, & id genus alia. quæ si præ-
 terea & ipsa vim aliquam habuerint laxandi &
 digerendi, vt esset absinthium, vel raphanus,
 aut hyssopum, ita & passa ex acinata, quamuis
 in principio quando requiritur aliquid astring-
 gentis, non essent inutiles passæ vix cum aci-
 nis. Sed de his satis. Nunc ad medicamenta
 aliorum affectuum accedamus, qui sunt circa
 alias faciei partes: præsertim verò nasum &
 mentum. Sunt verò in genere tumorum præ-
 ter loci naturam, vel tuberculorum, duplici
 verò ratione, tam viris quàm mulieribus mo-
 lesti sunt. nam faciem quoquo modo detur-
 pant, & præterea, vel pruritu, vel dolore ali-
 quo importuni sunt, neque omnes eiusdem

naturæ, sed diuersæ, quatenus ex humorum diuersorum confluxu ad externas faciei partes, vt quinto de compositione medicamentorum secundum locos docuit Galenus, ortum habent. Sed rem breuiter expediamus, si ad extimam faciem, atque adeo etiam ad cutem confluat humor crassus caloris, & acrimoniæ expers, qui multus non sit, cum in tumorem parum attolit durum tamen, ex humoris siquidem crassitie durus euadit: paruus vero, quia non potest fieri magnus, nisi multus fluxerit humor. hos tumores Græci *ἰσχυροί* appellant, nostri varos, nostrum vulgus *coffos* nuncupat. Sed si non solus crassus humor confluat, sed sit præterea participes alicuius tenuis serosi, & ichorosi, nisi cito curatio adhibeatur, fit vt tandem vlceretur tamen. Tenuis enim & serosa illa particula infarcta & intus intrusa, cum perspirare nequeat, incalescens aliquam contrahit acridinem, vt deinde abrafa cute, vlcus afferat, atque hi tumores à Græcis *συκώδεις* appellantur, à Latinis *ficosi*: & hi plerunq; in mento expullulant, de quibus ita ait Oribasius. Ficus expullulationes subduræ, rotundæ, rubicundæ, vlcerosæ, quarum plerunque est comes dolor. Oriuntur autem plerunque circa capitis partes, quamuis interdum erumpant in reliquo corpore. Quandoq; etiã confluunt succi

succi similiter mixti ex crassis & tenuibus serofisq; acrioribus, tamen & magis mordacibus, qui occupato mento *λειχλωδεις* concitant tumores à Græcis dictos, quasi referentes naturam lichenes, hoc est, impetiginis, & pruriginosus est is affectus, & qui, si negligatur, vt tradidit Galenus, tandem in eas scabi ei species degenerat, quæ lepra & psora Græcè dicuntur. Efflorescunt præterea & aliæ papulæ itidem in mento asperæ & vlcerosæ, pariter ex acrioribus serofisq; excrementis à capite defluentibus spontaneum ferè ortum habentes, quæ neque pruritus, neque alicuius doloris sunt expertes. Aetius verò lib. 8. capite 16. affectum hunc menti asperitatem vocavit, quem sequi solet *πνεύσσις*, quam Latini porriginem, iuniores furfurationem transulere. nonnunquam autem ad collum serpit interdum, & aurium meatus tentat. solet autem in eiuimodi affectu esse distenta cutis. Reliquæ præterea sunt etiam duæ tuberculorum differentiæ, quæ in facie solent extuberare, tum natura, tum nominibus differentium, quæ Græcè *δοδύλωσι*, & *φύματα* dicuntur, prior differentiam Celsus furunculos, alteram propriè tubercula nuncupavit. Differunt verò inter se, vt ait Galen. duritie & figura, quia tuberculum est tumor rotundus & planus, qui citò crescit & citò suppuratur, Furuncu-

lus verò durior est & acutior, qui & ipse tan-
 dem suppuratus in abscessum transit, non ta-
 men eque facile & citò. Sed furunculi frequẽ
 tius prouentus circa faciem & mentum, quan-
 uis & in reliquo corpore interdum orientur.
 eorum item duæ sunt differentiaë, alij durio-
 res, qui proinde magis sunt varis similes, sicut
 & non ita facile maturantur aut suppurantur,
 & id quia fiüt ex crassiori materia, quæ refert
 naturam pituitosi vel melancholici humoris:
 vnde neque dolorosi sunt, in quo etiam varis
 assimilantur: sunt tamen illis maiores. Altera
 verò horum species eorum sunt, qui magis ac-
 cedunt ad naturam inflammationis: suntque
 maiores, rubicundiores & calidiores, subinde
 magis dolorosi, à quibus sæpe febres accen-
 duntur, atque vt proprium est calidiorum tu-
 berculorum facilius ad suppurationem pro-
 perant. Similis autem est horum omnium ge-
 nerationis occasio, vtpote qui omnes exciten-
 tur ab excrementitio & vitioso humore, quẽ
 natura ad cutem protrudit, vt sanguinem qui
 futurus est alimentum internis visceribus ex-
 plet, & sincerum quantum potest conseruet,
 vnde quemadmodum horum omnium aut ea-
 dem, aut similis generationis ratio in vniuer-
 sum: ita etiam oportet vnã esse communem
 in curandi methodo indicationem. ea verò
 demonstrat materiam illam excrementosam
 in pri-

in primis esse vacuandam. Sed id aduertendum, num copiosa ad cutem horum malorum humorum & frequens fiat propulsio, frequentesq; & maiores expullulēt, ita vt vno ligesto subinde alij & plures succedant: quia id argumento esse posset, quod multa esset cacochymia in corpore congesta, aut vniuerso si ad alias etiā partes serperent, aut in capite si tantū circa faciem orirētur, à qua mala hæc fouerentur. nā ratio vniuersa suaderet prius, aut corpus vniuersum, aut caput expurgari oportere vt fomentum subtraheretur, prout illa videtur requirere: nēpe aut sectione venę aut purgatiōe: præterea & victus probi, nullo aut modo excremētosi esse instituendā rationē, quā ad præsens institutū particulatim tractare nō pertinet, Quare ad eos scopos exponendos accedamus, qui nobis possint ostendere vel aperire rationē eorum medicamentorum quibus priuatim & particulatim sint curandi hi affectus. Sed si ex methodo hoc fit agendū, oportebit eorū naturā considerare, quia illa nobis scopos indicabit, quos spectantes omnia reperiemus. nam quicunq; horum tumorū duriores sunt & citra vlcus, vt sunt propriè vari, & prior furunculorum, qui aliquatenus ad variorum naturā accedunt. hi egent digerentibus in primis remedijs, vtpote quę plenitudinem loci possint vacuare: verū cum præterea ad-

adfit & durities, egent item & emollientibus. nam ita facilius & citius fiet digestio, qui vero excitati sunt à tenui & seroso humore, præstantius per exiccantia curabuntur, quam per digerentia: quia hæc cum sint calidiora, facile serosos eos & tenues succos acriores & magis erodentes reddent, vnde lichenosi vel impetiginosi tumores antequam in pforam degenerent, & qui ficosi dicti sunt, etsi requirant aliquem digerentium vsu, longe tamen exiccantium maiorem, & id propter multam mixturam serosorum humorum, qui quo fuerint acriores mordacioresque, eo etiam egent magis exiccantibus. & proinde impetiginosi, quam ficosi magis desiccantia desiderant: anteaquam in aliquam scabiei speciem transeant. quia tunc aliquibus præterea detergentibus esset opus. At verò eruptiones vel efflorescentes papulæ in mento: cum sint vlcerosi affectus, eandem cum cæteris vlceribus in vniuersum indicant rationem curationis; nempe per exiccantia. & hæc est generalis methodus curandorum horum omnium affectuū. Sed & particulatim quoque rationes horum omnium exponamus. quo loco & id reuocandum est in memoriam, quod sæpius à nobis & repetitum & repetendum est, nempe, quod horum, vt exempli gratia, neruorum non est omnium eadem ratio, alij enim duriores vt
prope

prope ad naturam calli accedant. alij verò minus duri: quod illis potest euenire aut ratione materiæ vnde ortum habent, aut ratione temporis. cum enim inueterascunt, magis indurescunt. aut ratione corporis in quo oritur quod habet aut duriorē cutem & subiectā carnem, aut molliorem vel ob ætatem, vel ob sexum, vel ob artem & modum transactæ vitæ. Qui duriores sunt, vt difficiliore sunt ad digestionem, ita & valentioribus egent, tum digerentibus. tum emollientibus. Vnde sicut in his affectibus. durities & mollities varia, ita & vt recte curentur necessarij sunt varij & diuersi medicamentorum ordines, & proinde prisca medici hoc insinuare volentes, interdum dū medicamenta describunt, ea aiunt esse vtilia ad varos emendandos, nullo præterea addito quasi voluerint, ea esse accommoda moderatis varis, non autem callosis, interdum verò addunt quod valent ad varos inueteratos vel callosos, quia communes & recentiores leuioribus & facilioribus medicamentis tolluntur. Vidi siquidem sæpe sola illitione saliuæ & ea repetita frequentius deletos fuisse varos præsertim ieiuni hominis. valentius negotium hoc expediret gallinaceus adeps & adhuc citius anserinus. vim præterea maiorem haberent amygdala amara mansa & apposita vel confecto cataplasmata ex ea trita & cum

aliquo ex his adipe commixta. Inter medica-
 menta autem, quæ antiquis fuere in usu ad-
 modum aptum & utile videtur illud cuius
 meminit Galenus 5. de compos. medicamen-
 secundum loca ex sententia Critonis. cuius
 hæc est confectio. Accipiantur lithargyri seu
 spumæ argenti drachmas iij. resinæ terebin-
 thinæ quantum æquet fabam Ægyptiam, pu-
 ta 3. vnam, olei clari & albi parum omnia pro-
 bê misceantur. quantum ad usum verò perti-
 net, prius facies detergenda. mox verò im-
 merso digito in medicamento, palmæ manus
 illud imponendum, & utraque manu confri-
 care conterendum, illoq; illipendi sunt vari-
 medicamentum lene & leuissimum, quod potest esse
 aptissimum teneris, mollibusque corporibus
 in quo vis est mediocris molliendi & digeren-
 di. nam terebinthina, vt octauo de composi-
 tione medicamentorum secundum locos tra-
 didit Galenus, vim habet molliendi, conco-
 quendi, & modestè digerendi quibus facul-
 tatibus & oleum clarum aliquantulum præ-
 ditum est lithargyrum verò mediæ materiæ
 est, aliquantulum tamen desiccatur. vnde est
 quasi materia istius medicamenti. videtur au-
 tem istud medicamentum esse mulieribus
 nobilibus & delicatis, quàm maximè accom-
 modatum: vtpote quod præter id quod vti-
 le est affectui huic curando, potest etiam con-
 ciliare

ciliare medico gratiam & fauorem apud ipsas: cum aliquid facere possit ad ornamentum & decorem faciei, quia si diligenter sit paratum illustriorem illam reddit & planiorem, quia efficit ut cutis magis distenta fiat, applanatis rugis, si quæ adsint. & propterea in componendo hoc medicamento, procuret, ut habeat oleum clarum, itemque & terebinthinam ut melius hoc præstare possit. Adde præterea & alterum, quod acrius valentiusque medicamentum, & proinde quod congruentius sit varis magis inueteratis & in corporibus solidioribus durioribusque, conficitur verò in hunc modum. Amigdalæ amaræ exquisitè sunt conterendæ, atque deinde aceto diluendæ, quibus postea illinire varos oportet. nullus autem non videt, quod amaræ amigdalæ attenuandi, detergendi que & digerendi vires satis conspicuas habent. de aceto præterea sæpius sermonem habuimus: vnde in his quidem robore locum priori superius est. sed non tantum potest mollire & concoquere, quantum prius. quamuis aliquis dicet fortasse, quod in amigdala sint aliquæ partes oleoginosæ. nam ex ipsis exprimitur oleum satis copiosum, hac etiam ratione mollire poterit quantum huic rei sit futurum satis: vnde & si fortius sit hoc medicamentum, non tamen adhuc illius est generis, ut perti-

naces varos, & illos, qui eò deuenerint, vt iam callosi dicendi sint, possit discutere, atterere. que: vt ea medicamenta, quæ ibidem à Gale- no ex eodem Critone descripta referuntur. quale illud est, quod conficitur acceptis dra- chmis quatuor saponis, ammoniaci verò, & thuris singulorum drachma. hæc verò omnia miscenda, dissoluta tamen ex aqua eatenus, vt cerati compagem habeât. confecto deinde medicamêto, hunc esse ad modû seruandum. quantum ad rationem vsus pertinet, vt id ve- ro apponatur, ibique dimittatur per horæ spacium, statimque detrahatur, moxque fa- cies detergatur abluaturque aqua tepida. Quod optimè considerandum, quia id non modò in his affectibus, sed in multis præterea alijs poterit esse vtile, quando fuerit opus acrioribus vti medicamentis. maximè verò in cor- poribus, vel particulis, quæ molliores tenerio- resque sunt, vt faciliè abradi & erodi possint. vnde & subinde vlcera excitarentur quæ vi- deri deinde possent, maiora & turpiora mala. cui rei consulere docuit Crito hac ratione: nempe ne permittatur morari medicamen- tum hærens faciei vltra horam, ne longior mora maiorem quàm par sit faciat impressio- nem, postea lauandam faciem consulit aqua tepida, vt si quid acrimoniæ sit derelictum in loco, vel aliqua particula ablati medicamenti vel

vel si morsus aliquis reliquus sit tepido illo calore, atq; humiditate aquæ morsus & acrimonia demulceatur & deliniatur, detergenturq; oēs reliquiæ medicamēti, quo facto locus erit inspiciendus, & considerandū, an adhuc, vari maior pars sit superstes, quæ egeat repetito medicamento, atque reponendum erit idem medicamentum: si adhuc morbus pertinax videatur, vel si nimis acre videatur, aut aliud tenuius apponendum, aut idem quidem, sed alio aliquo addito & intermixto quo remitti, & deliniri possit eius acrimonia, medicamentum verò hoc calidum quidem, quod habet et vim detergendi insignem ex sapone, vt consentiunt omnes medici, & proinde partium constat tenuitate, qua laxare, & discutere, attenuareq; crassam & duram materiam potest, ex ammoniaco verò habet vim imprimis emolliendi concoquendiq; & digerendi: à thure verò adiuuatur vis concoquendi, & aliquantulum molliendi, & digerendi vis. additur autem aliqua astringendi, qua possit tantillum repellere alios, qui adhuc in eum locum confluunt humores. Hæc à nobis hoc loco descripta sunt. non quin & alia multa & ea quidem vtilia describi potuissent, sed nimis prorogaretur in longum tractatio hæc. quare ista visa sunt posse esse satis: si tanquam exempla accipiantur à iuuenibus medicis, quibus in his

T r

rudimentis scribimus. Sed vt tandem possi-
 mus huic capiti finem imponere: de reliquis
 commemoratis affectibus sermonem aliquē
 breuem tamen habeamus, & de illis quidem
 qui naturam inflammationi similem habent,
 cum eadem, aut similem curationi inflamma-
 tionis requirant, de qua aliās copiosè sumus
 loquuti, superuacaneum videtur vltius de
 ea agere. Quare ad vlcerosos faciei affectus ser-
 monem conuertamus. Hi duplici vel cōplica-
 ta ratione constāt. cum & à pręsente materia
 in loco sint concitati, & pręterea adsit, & vl-
 cus, & cum princeps curationis ratio à natu-
 ra morbi depromenda sit: ideo necesse est et-
 iam, vt curandi methodus duplici innitatur
 indicationi, quę duplicem quoq; scopum spe-
 ctandum ostendat, nam & materia pręsens de-
 trahenda, digerendum esse nobis indicat, &
 cum omnia vlcera pręsertim exiccatione cu-
 centur, ideo & siccandū esse nobis ostendunt.
 & proinde, si Gal. imò rationem ipsam sequa-
 mur, medicamentis opus est in his curandis
 concoquētibus quidem digerentibusq; & de-
 tergentibus, & attenuantib. sicut in variis, sed
 longe etiam magis desiccantibus, quorū ex-
 emplum idem ex Critone deprōpta voluit pro-
 ponere, omnia quidem acria & valentia. Sed
 nos illis volumus esse contenti quę hactenus
 fuere conscripta, cū omnia legi possunt apud
 Gal.

Gal. 5. de compos. med. secundum locos. & vè
 tandem absoluamus hoc caput, nos nulla de li-
 chenosis seu impetiginosis faciei expullulatio-
 nibus dicamus, qui affectus, quanuis interdù
 lenis, & facilis esse videatur, nonnunquam
 præter turpitudinem, maximum suo pruritu
 negotium facelsit, & sæpe in scabiem transit,
 quandoq; malam & ferinam, & serpendo, per-
 tingensq; ad oculos. Vnde imprimis habenda
 ratio multa naturæ vel modi istius affectus
 quasi videatur ferinam quãdam & malignam
 præ se ferre naturã, non debet acribus admo-
 dum medicamentis irritari exacerbariq; quia
 hoc pacto malignior euadet, sed potius vt cæ-
 tera maligniora vlcera, delinientib; & demul-
 cētibus eius mollire feritatem. Sed si maligni-
 tate careat, tractandus est medicamentis ex
 proportione respondentibus, magnitudini et
 facilitati. Sed quatenus ad indicationes com-
 munes atq; etiã scopos pertinet, qui in consti-
 tutione methodi, qua curandus est affectus,
 cum ille ortù habeat à mixtura variorum ex-
 cremētorum, quorù alia tenuia sunt ichorosa
 serosaq; & acria, alia verò crassiora, eget in pri-
 mis & ipse exiccantib; attenuantibus, & si cõ-
 coquentia fuerint addita, non erunt præter rē
 vt tamē postea si factus fuerit transitus in sca-
 biē, sint etiam necessaria detergentia. & quia
 hi lichenosi affectus diuersos habēt ordines:

ita etiam diuersorum ordinum medicamenta
 reperiuntur, quæ illis possunt aptari. aliqui e-
 nim adeo faciles & lenes sunt, vt sola saluæ
 frequenti quidem illinitione superari, & vt
 Gal. ait 10. de fac. simp. med. tolli possint: faci-
 limum item remedium erit succus tritici ex
 eo vt docuit Crito exceptus hoc pacto. voluit
 multa eius grana incudi imponi, illisq; mox
 candētem & ignitam laminam apponi, ac eo
 liquore qui ignis vi è granis elicitur inungi li-
 chenas. in eodem ferè ordine erit etiam sylue-
 stris maluæ fructus, si quando est tener mûda-
 tus teratur, ex succo ex eo expresso illinatur
 impetigo, dum tamen frequens & fere conti-
 nēs fiat illitio. Præterea perdicium herba, quæ
 & parietaria dicitur, si illa affricetur loco im-
 petiginoso, & liquor q̄ vi ignis ab oliuæ lignis
 vel à brasicarum caulibus dum comburun-
 tur, destillat, huic rei utilis est, portulaca etiã
 ab omnibus summopere laudatur, illo loco il-
 linito eius succo, & lichene herba, quæ à qui-
 busdam iunioribus hepatica solet nuncupa-
 ri: dicta aut lichene à Græcis, quia lichenis fa-
 nandis maximè utilis est. Secundi verò ordi-
 nis sunt aphodeli, vel vt Latini appellant, al-
 buci radix ex aceto cocta, ac deinde trita illita
 que, item viticis, vel vt iuniores dicunt, agni-
 casti folia trita ex aceto atq; apposita, eodem
 modo & capparidis folia ex aceto trita & in mo-
 dum

dum cataplasmatibus redacta. cortices etiam radicem rumicis hortensis leuigati ex aceto, & eodem modo appositi, sicut chamæleontis radix parata eodem modo. & hæc quidem valentiora sunt, quæ vtilia sunt difficilioribus, ventosioribusq; aut alia ratione eiusmodi affectibus. Sed adhuc vehementiora sunt quæ sequuntur, nempe sulphur ex aceto, item ammoniacum, & thus dissoluta ex aceto, præterea & pix liquida, & vtrumq; alcyoniorum genus, vtrumq; etiam veratrum & caprinum sterces. Longè verò acrioribus vti consueuerunt antiqui medici cum callosi fuerint hi affectus. componunt enim medicamentum ex illis quæ valde acria sunt, nam sæpe istis addunt misy, atramentum sutorium, squamam æris, & id genus reliqua. Sed nos iam receptui canamus. satis enim hactenus sumus vagati, & de similibus medicamentis adeo copiosè, tum hæc tum supra in 3. li. horum rudimentorum loquuti sumus, ut illis perceptis facile quisq; possit medicamenta in medicorum tam antiquorum quàm recentiorum libris descripta rectè perpensa iudicare.

De ratione compositionis eorum medicamentorum quibus aptè curari possunt narium affectus.

Cap. XIII.

T t ;

NVlla mihi particula esse videtur circa caput, quæ magis propinqua sit illis de quorum affectib. curandis hætenus egimus, & cum illis maiori connexionem coniuncta quâ nares sint, intra quas odoratus organum continetur: vnde merito etiam & non absq; ratione quanuis alij alium ordinem seruauerint sequentes nostrum institutum possumus post illorum tractationem hanc de curandis narium affectib. per localia medicamenta subinde subiungere: & quia triplex officina habent triplicemq; afferunt animantib. utilitatem: ideo triplici etiâ ratione lædi possunt, & proinde varijs & multiplicib. morbis sunt obnoxie. Sant enim ipsæ, vel salté continent odoratus proprium instrumentum: vnde proficiscuntur ætiones illi sensui primum attinentes. Et hoc illis est princeps munus, propter quod à natura sunt fabricatæ. sunt præterea via & quasi canalis introeunti & exeunti aeri qui per inspirationem & respirationem attrahitur & expellitur à pulmonibus. naturaliter siquidem fit inspiratio, & respiratione per nares quæ per os etiam fieri potest, sed non nisi quâdo nares obstructæ sunt, & id quidem non nisi propter aliquod accidens præter ipsius naturæ ordinem. Tertio est veluti cloaca, per quæ excernuntur excrementa quæ multa in capite & cerebro congeri solent. & quâuis alia

rium munia fiat digniora, præsertim verò quæ ad odoratus sensum pertinent, hæc tamen actio, qua excrementa cerebri, per hos quales canales expurgantur ad sanitatem tuèdam, præsertim capitis, magis videtur necessaria. Sed anteaquam ea aggrediamur quæ particulatim presenti huic nostro instituto magis attinent, hoc considerandum quòd narium, sicut & aliorum sensuum instrumenta duplices habent partes, ex quibus coagmentata sunt, aliæ quidem sunt exteriores, quæ & visui expositæ, aliæ verò internæ, quæ digniores, vtiliores & magis necessariae, exterior est ipsa cutis & os, quæ quidem, cum nullos habeant priuatos peculiareq; morbos, præter illos, quos communes habent cū alijs faciei partibus, præsertim verò cum reliqua illius cute: ideo neq; de illis opus erit eundem iterum sermonem repetere. Sed & internæ etiam aliquos habent morbos alijs ferè omnibus, quæ sunt eiusdem generis communes, de quibus nolumus etiam alioquin agere, cum aut parum, aut nihil eorū curatio in naribus euariet, nisi fortasse hac ratione, quòd cum siccior sit natura tēperaturaque narium, quàm oculorum, & eorum quæ tanquam instrumenta gustui inseruiunt: minus aut sicca quàm illa quæ auditui: nempe quam auris, ideo sicciora requirit medicamenta, & illa quoq; si acriora sint facilius ferre quam o-

culus & os. in hoc tamen vt omnes ferè medi-
 ci asserunt, ab aure superatur. Quatenus autè
 ad eos affectus pertinet, qui familiari, & priua-
 ta quadam ratione in internis istius particulæ
 meatib. oriri solent, alij quidem illi magis at-
 tribui possunt, vt sunt quasi viæ vel cloacæ per
 quas capitis excrementa solent expurgari, &
 per quas fit expiratio; in alijs verò, quatenus
 ad sensum odoratus pertinet. Tres autem sunt
 affectus, quibus secundum priorem rationem
 nares obnoxix sunt, primus in genere solutæ
 vnitatis comprehenditur, est enim vlcus satis
 malignum, & curatu difficile, quod ortum ha-
 bet ab acribus excrementis, quæ à capite per
 hos meatus defluunt. appellantur autem id
 genus vlcera à Græcis ozenæ, quia præter ma-
 lam naturam vnde difficilime curationem ad-
 mittunt, male etiam olent, à quo fœtore oze-
 næ dictæ sunt. & vlcera huiusmodi ex his sunt
 quæ spontè oriuntur, nempe influxu humo-
 rum, non ex alia externa occasione: vnde ne-
 cesse sit vt ab acribus, vt nuper dictum est, hu-
 moribus vel ichoribus, vt 3. de comp. med. se-
 cundum locos scripsit Gale. progignantur. a-
 lioquin enim non abraderent. præterea cum
 male oleant, id fieri nequit, nisi putredinem
 contrahant, & quanuis ab hoc tetro odore nū-
 cupationē habuerint, attamē non semper ma-
 le olent: sed semper cū corrosione sunt, egre-
 que cu-

que curantur. alter verò affectus est, qui polypus dicitur, ob id quod constat substantia quada simili carni polypi marini piscis è genere mollium appellatorum piscium. est enim tumor quidam intra nares exoriens rotundus abvna radice plerunque tenui pendens, & interdum adeo excrefcens, vt nõ modò repleat meatum, sed & pendulus extra exeat. vidi interdum æquantem magnitudine nucem auel lanam maiorem, & carneus videtur esse is tumor & mollis, cuius caro cartilaginea similis carni polypi vel sepiæ. Similem verò ortum habent communi quidem ratione hi duo affectus, sed particulatim postea differunt, nam vterque excitatur à succis vitiosis à cerebro primum, & proximè destillantibus, sed à suppositis partibus, vt à ventriculo, iecinore, & abvniuerso corpore similibus excrementis referro potest aliquod habere fomèntum. particulatim tamen fluxiones differunt naturarum quæ defluunt, quia ozena ortum habet à tenuiori & acriori fluxione, & sæpe sapiente aliquam putredinem. polypus autem generatur à crassa lentaque pituita, ex qua ibi concrefcente callescit mollis hæc & inutilis caro. aliquando tamen confluit aliqua maligna materia referens naturam atræ bilis: unde polypus etiam gignitur sapiens naturam maligni & cancrofi tumoris. Et solet polypus si-

cuti & alia similes carunculæ molles, & inuti-
les, sequi aliqua ulcera, & ea præsertim quæ
nimio scatent humore, & eo plerunque inu-
tilli, sed similis huic in alijs quibusdam meati-
bus aliarum partium, vt in meatu vrinario,
tum virili tum muliebri, in meatu etiam au-
ris, neque alioquin gigni potest nisi vlcus præ-
cesserit aut abrasio, siue ex erosione sit factum
vlcus, siue ex rupto aliquo tuberculo, vel ali-
qua inflammatione ibi ruptis. Est & tertium
symptoma quod huic particulæ est quædama
ximè familiare, nempe immodica eruptio &
profusio sanguinis. Sed de hoc paulò post se-
orsim & particulatim proprio capite agemus
ne nimis hunc sermonem confundamus. Re-
deam ergo ad ozenam, & polypum, vt metho-
dum curationis instituere possimus. Hi ergo
affectus sicuti vnâ in vniuersum sui ortus
communem rationem habent, ita oportet vt
in vniuersum communem habeant curatio-
nis methodû. Vnde cum sint affectus proprii
narium, qui tamen originem & fomentum à
fluxione à capite, & interdum etiam, & si non
proxime, saltem per caput, à subiectis partib.
fouentur. ideo statim duæ insurgunt primæ
& communes indicationes. altera quidem à
fluxione, quæ est causa morbi, ipsum efficiens
& augens: altera verò ab ipso morbo iam ali-
qua saltem ex parte facto, & tempore quidem

prior

prior quidem est, & quæ in initio vim maiorem habet, est ea, quæ à fluxione fuit deprompta. statim ergo fluxionem reprimere interciperet oportet. Sed id nequit fieri, nisi remota causa fluxionis, quæ vel à capite in primis petenda est, vel ab alijs etiam, si quæ sint, quæ in hoc conspirauerint, utpote quia vitiosis vaporibus, & tandem humoribus caput replent. Quare eò primum curatio conuertenda erit: nempe bene considerando quid in causa sit, quòd tanta & adeo vitiosa materia sit & in dies generatur. nã inueniemus esse aliquod vitium intemperaturæ in eo contractum, aut aliqua obstructio in vjs quibus cerebrum expiari solet à multis, quæ in eo continenter generantur excrementis. vnde his primum erit consulendum, nam & detrahenda primum per euacuationem præsens congesta materia, & quia prior fit inter initia hæc indicatio, ita tamen est eius habenda ratio, ut non omnino, & altera negligatur. vnde si agendum est cum vacuatione, eam tamen vacuationem molliri oportet, quæ non ducat materiam versus male affectas nares, sed potius reuellat: talis verò fiat euacuatio, qualem nobis ostendit natura excrementorum, ut ea, iuxta Hippocratis decreta, & talia purgentur, quæ & qualia purgari oportet, ut talis vacuatio conferre possit. Deinde corrigenda est intemperies capitis, ac si qua

fit obstructio, illa erit referenda, mox verò sic
 candum, roborandumque caput. Verùm cum
 hæc sint communia multis, inmo verò omni
 bus affectibus de quib. hæctenus habitus fuit
 sermo: ideo superuacaneum videri possit de
 his particulatim magis agere velle, nisi fortè
 voluerimus hic quoddam cataplasma descri-
 bere, exceptum ex libello de facile parabilib.
 quod ibi refert tanquam id, quod vim habeat
 intercipiendi istiusmodi fluxiones. Confici-
 tur autem hoc modo. accipiuntur limaciæ duo
 integræ, nempe cū sua testa, thuris, sin. drac. j.
 myrrhæ drach. quatuor. his omnibus tritis ad
 datur album duorum ouorū, & aliquid axun-
 giæ vt fiat commodum cataplasma, quod lin-
 teo exceptum apponatur. In hoc medicamen-
 to album oui, & limaciarum caro sua empla-
 stica & glutinosa substantia possunt sistere
 fluxionem. voluit autem cum testis teri lima-
 cias, vt præterea exiccarent. thus coquit ali-
 quantisper, exiccat et moderatè astringit. myr-
 rha verò concoquit aliquantisper, magis au-
 tem siccat, & digerit & discutit. & quamuis
 præterea Galenus multorum emplastrorum
 meminit, cuius confectiones descriptæ sunt
 in libris de compositione medicamentorum
 secundum genus, nos tamen in præsentia sub
 silentio pertransibimus, tanquam illa quæ po-
 tius præter nostrum institutum esse videntur

Cum.

Cum verò his rectè peractis, erit curatio conuertenda ad locum affectum & morbum, nõ erit amplius particulatim eadem in vtrisque curationis ratio seruanda, sed varia pro ratione diuersæ horum affectuum naturæ. cum enim ozena fiat ab acri mordaci, & sæpius putrescente succo, ideo primum spectandi ijdem scopi, qui & in alijs vlceribus spectari solent quando facta sunt, & fouentur à fluxione vitiosorum humorum. in his enim primus qui nobis offertur scopus ratione vlceris est, excicandum esse, cum communis vlcerum ratio excicatione in primis constet: cum verò locus hic sit maxime, & si quis alius, obnoxius fluxioni vitiosorũ humorum, cum subiectus sit particulæ: quæ plurimum est excrementosa, sitque ex morbo factus imbecillior, & proinde facilis, & aptus ad recipiendum, mox indicatur repellendum esse. tertio etiam quia vlceris fouetur à multa materia iam absorpta in affectu, nobis ostenditur illam esse evacuatione detrahendam, & propterea Galenus tertio de compositione medicamentorum secundum loca rectè collegisse videtur, quod materia medicamentorum, quæ his vlceribus curandis idonea sit, oportet vt desiccandi facultatem habeant: præterea verò repellendi, & digerendi, & hoc quidem quatenus ad comunẽ eorum rationem pertinet. Sed hæc magis parti-

culationem disquirenda sunt, quia quæ siccant,
 quæque repellunt, vel digerunt, non eas fa-
 cultates æquales habent: sed varij sunt illis or-
 dines, sicut & istius generis vlceribus omni-
 bus non est par ratio, sed in illis sunt varij or-
 nes in facilitate & difficultate, cum alia recen-
 tiora sint, alia quæ iam inueterata sint, vt ferè
 fit iam habitus particulæ immutatus. Vnde
 faciliora curata, præterea alia maligniora, quæ
 acriora & fortiora desiderant remedia, alia in-
 minus maligna, quæ poterunt facilioribus leuio-
 ribusque superari. Quia semper remedia de-
 bent morbis accommodari, vt in aphorism.
 docuit Hippocrates, vt præterea nunquam sit
 prætermittenda illa indicatio quæ à natura
 laborantis corporis, quia molliora & iuniora
 lenioribus & minus vehementibus: solidiora
 verò ac femora acrioribus & validioribus sunt
 tractanda. & si quæ particula nostri corporis
 desiderat in vlceribus cautè tractari, maxime
 nares istud requirunt, quia facile vlcera in ip-
 sis si nimis exasperentur & iritentur maligni-
 tatem contrahunt, & cancerosa fiunt. Sed iam
 hoc negotium magis particulatim tractemus.
 Varios itaque ordines in hac medicamento-
 rum classe reperiri diximus, vt possent faciliè
 omnibus differentijs horum vlcerum aptari.
 nam alia sunt faciliora, & leuiora, alia verò ve-
 rô vehementiora & acriora. Rasis quidem in-
 ter ini.

ter initia, & anteaquam adhuc sit factum vlcus, sed efflorescunt vesiculæ intra nares, quæ paulò post ruptæ in vlcus desinunt, ad exciccandum tenuem illum humorem in illis contentum, ne succedat vlcus vitur linamento acri aceto immerfo, cui sit aliquid salis additum. excicat enim satis validè & repellit digeritque. Excitato autem vlcere plerique medici, si crustosum fuerit id in primis procurant, vt crusta cadat. non quidem ea vnguibus, aut alio simili instrumento vi detracta, quia id sine dolore fieri nequit, vnde & irritantur vlcera, & magis concitatur fluxio. Sed his medicamentis quæ molliant. aliqui enim fotu aquæ aliquantulum calidæ, alij vaporibus calidæ aquæ ea in vase stricti orificij imposita, atque naribus illo supposito. ablatis verò crustis tunc curâda vlcera, & si aliquantisper videantur sordida, lauanda erunt aliquo liquore in quo sit vis detergendi, & desiccandi, maior verò vel minor, pro ratione qualitatis tum vlcerris, tum etiam vt sæpe diximus, corporis male affecti. Sunt autem huic officio maximè apta mulsa aqua, vel vinum mulsum, de quibus fuit in priori libro fermo habitus. hic autem satis erit dixisse, quod desiccet magis, itemque detergit, & aliquantisper magis mordax est: vnde accommodatum erit deterioribus vlcerebus, nisi tamen ea fuerint dolorosa, & acris

sensus, vt ægrè possint ferre hoc medicamen-
 tum, quia nimis mordax est. multa vero le-
 nior est & minus mordax. aliqui etiam dicunt
 vtilem in his esse vsum vrinæ, & hoc Galeno
 attribuunt, quod voluerit vti vrina asinina, ad
 vlceras nares, præsertim in malis vlcibus.
 Sed vsus in his vrinæ pueri fortasse tolerari
 posset, abhorret Galen. horum sordidorum
 medicamentorum vsus decimo de facultat.
 simplicium medicamentorum, eosque medi-
 cos, qui illis vtuntur, sordidos appellat, sed iti-
 demque neque ægroti eos admittunt, præser-
 tim vt effectibus capitis, faciei que & tandem
 superiorum partium, cum non desint alia me-
 dicamenta, quæ possint honestis & ciuilibus
 viris administrari, & maxime cum aut ore as-
 sumenda aut vehementer attrahenda per na-
 res, laudat tamen chryfocollam, quæ fit ex v-
 rina pueri ad curanda difficilia vlcera sordida
 & putrida. Quatenus verò ad carnem gene-
 randam in his vlcibus siquidè recentia sint
 & nondum rebellia, pertinaciaque, multa cõ-
 munia appellata vnguenta, possunt esse satis,
 vt quod ex cerusa fit. immo cerusa præsertim
 lota ac ex oleo rosaceo assumpta potest præci-
 pue tenellis corporibus satisfacere, si interio-
 res nares illinantur, aut his delibutum lina-
 mentum imponatur, seu trita & in pollinem
 redacta insuffletur, ita etiam pompholyx, vel
 tutia

tutia parata & lora, vt in præsentia vbique parâ reperitur, vel arida insufflata, vel eius vnguentum illinatur, vel ex linamento exceptû imponatur. itemque ex plumbo vsto & loto confectum medicamentum. quæ omnia non solum in his non admodum malis & difficilibus vlceribus sunt vtilia: verùm & illis quæ adeo maligna sunt, vt à vel modice acribus exacerbentur. Sed & diachalciteos, quod à multis diapalma nuncupatur. Galenus ait se multoties vlcera narium maligna etiam & in tenellis corporibus, solis aridis rosis & tritis, & vlceri inspersis ea curasse. Quod si maligna & erodentia iam vlcera euaserint, & putredinis non expertia, tunc acrioribus esset opus medicamentis, nempe quæ maiorem vim exiccandi & detergendi habent, vt esset vnguentum illud, quod Apostolicum appellant, descriptû ab Auicéna & Isisâ, Galeno, & Ægyptiacum ab Arabibus, de quibus priori commentario exactius egimus. Sunt & multa alia quæ ab antiquis medicis descripta reperiuntur, quæque possunt in eorum libris legi: neque enim volumus omnium meminisse, nè equo simus longiores. Sed de polypo sermonem instituemus & breuem quidem, quia parum differt ratio curandi hunc & illum affectum, imo plerunque authores eisdem medicamentis vtrumque curant, & de eisdem eodem capite agere

V u

consueuere, & præsertim de illis agemus medicamentis, quæ in familiari vsu fuere Galeno & multa experientia ab eo probata, hoc primum constituto, quòd cum polypus sit inutilis, & mala caro, quæ præter naturam huius particulæ excreuerit, insurgit indicatio illam detrahendi, si in proprium & naturalem statum illa sit reditura. detrahi verò potest, aut ope manuum & chirurgicis instrumentis, nempe aut abscissione, aut vltione, vel vi medicamentorum valide detergentium, aut desiccantium & discutientium: vt tamen prius consideremus, an id cõmode & tuto fieri possit. quod cognoscemus cõsiderata natura affectus. sunt enim polypi nonnulli malignæ cuiusdam naturæ, vtpote qui fuerint geniti ex humore accedente ad naturam exulti humoris & melancholici, qui exasperati facile transeunt in carcinoma, atque incurabiles euadunt, & proinde neque tractandi sunt: nisi blandis admodum, & lenibus medicamentis, in quibus satis fuerit, si contineantur ne serpent, & maligniores reddantur. cognosci veò & discerni possunt duricie, colore & adhæsiõne. nam qui malignioris sunt naturæ, duriores sunt iuxta naturam humoris, à quo sunt progeniti, suntque colore liuido aut subatro, cum alteri sint vel albi, vel ad rubrum vergant, & molliores sint,

& præte-

& præterea magis soluti, & quasi ab vna tenuique radice pendentes. cum alteri maligni hæreant, & quasi affixi sint ipsi narium meatui, suntque aliquantulum dolorosi. Hi itaque cum nondum vlcerati sunt, ita dimittendi neque irritandi, aut vlla ratione tentandum vt detrahantur, & si ad vlcus aliqua occasione deuerint, vt similia vlcera in alijs partibus blandiendo regenda sunt. Qui verò curationis sunt capaces, si iam, vt aiunt, sint confirmati medicamentis paulatim sunt absumendi & discutiendi, quia hæc curandi ratio minus molesta erit, quamuis longior, aut acerbis & exedentibus auferendi vel abscindendi ferro, vel causticis appellatis medicamentis, aut igne, candentibusque instrumentis vrendi, sed de ferro vel igne loqui, ad præsens institutum non pertinet: de medicamentis quæ vim habent exedendi, & quasi exurendi non est cur multa dicamus. nam huic officio omnia illa possunt accommodari, quæ in alijs locis reprimere & absumere possunt superexcrecentem carnem. Vt semper tamen nitamur hõc illis perficere, quæ minus dolorosa sunt & minus exasperantia, facilius verò id assequemur, si rationem habuerimus naturæ ipsius affectus, quia recentiores & inter inïtia facilius & minori labore, minusque acerbis & vehementibus negotiũ conficiemus. cū vero inu-

terascunt & indurescunt, remittuntur magis & non cedunt, nisi illis remedijs, quæ vim maiorem habent. itidem si ad naturam corporis respexerimus, nempe consideremus an tennellum sit corpus, vt pueri, muliercularum, & eunuchorum. ita verò eius qui solidiores & duriores carnes plerunque habent, vt rustici milites & tandem qui in multis laboribus præsertim sub sole & in puluere exercentur. Nam priores fortiora & aciora medicamenta ferre nequeunt, vt magis ab illis lædantur exacerbenturque, facilius autem leuioribus & moderatioribus cedunt, ita enim nos docuit Galenus exemplo cuiusdam eunuchi, qui polypo laborabat cum defluxu multi humoris per nares, neque alia medicamenta fortiora tolerare poterat. illum tandem curauit solis folijs aridis rosarum tritis & in tenuem puluisculum redactis polypoque inspersis. Sed ni fallor, in similibus vtiliter salubriterque vti possemus myrobalanis istis, quibus in præsentia ad purganda corpora vti solemus, cuiuscunque generis illa fuerint, siue citrinæ, siue aliæ, nam omnes altringunt satis efficaciter, & non parum siccant. ita & cytini malorum punicorum, & malicorium. Galenus verò eodem loco, nempe tertio de compositione medicamentorum secundum locos capite tertio in fine docuit conficere medicamentum, quod

quod sæpissime & felicifs. expertus est. nam
 citra vllum morsum desiccatur, astringit, & ex-
 crementosam humiditatem absument, vnde o-
 ptimum semper illi visum est medicamentum,
 tam ad polypos tollendos quàm ad vlcera vel
 etiam mala in naribus curanda. cuius confe-
 ctio in hunc modum se habet, vt tria accipia-
 mus mala punica, nempe trium illarum diffe-
 rentiarum, nempe dulcis, austeri & acetosi.
 sint autem magnitudine paria, & matura &
 recentia: simul autem omnia in mortario pro-
 be terantur tota, vt ex illis succus possit expri-
 mi, qui expressus aliquantulum coquendus
 est, vt consumatur superuacanea si qua sit eius
 humiditas, vt impuritas seruari possit. nam in
 stanneo vase illum seruari voluit. quod verò
 crassius ab expresso succo remanet, iterum at-
 terendum in mortario erit, vt leuigatum po-
 stea possit formari in collyria quæ aptari pos-
 sint meatui narium, quando erunt imponen-
 da, consumit enim tandem polypum, quam-
 uis non admodum cito, sicut acriora medica-
 menta: sed citra vllum morsum aut dolorem
 alicuius partis, quod nõ præstant acriora me-
 dicamenta. attamen quia plerunque accidit,
 vt eiusmodi solidiora medicamenta nequeat
 intra nares contineri tum propter illorū mo-
 lestiam & incommodū, tum verò quia abluū-
 tur à perpetuo ferè defluxu humorum à capi-

te à quibus diluitur medicamentorū vis, cum auferenda sunt collyria. succus ille seruatus loco affecto illiniri poterit insigni utilitate. hoc ita parato, uti consuevit Galenus. alij tamen præsertim verò iuniores & alia addere voluerunt, ut myrobalanos, gallas interdum & alumen, quæ alijs medicamentis accommodatis affectibus istis addidere antiqui. Gal. tam èo ita simpliciori se esse vsū cum felici etiā successu testatus est. Quod si adeo difficilis & renitens videretur is morbus, ut istis non cederet, vel ægrotus visus esset impatiens, se transire solitum fuisse ad pastillos seu trochiscos ab antiquis descriptos ad similes vsus, nempe ad corrigendam vlcerum malignitatem, & absumendam carnem succrescentem in vlceribus, ut sunt Andronis, Polyidæ & Passionis, de quibus quantum videbatur posse esse satis in priori libro fuit habitus sermo. In præsentia autem in quamplurimo est vsu puluis ille qui præcipitatum dicitur, & conficitur ex hydrargyro more alchymistarum appellato, destillato in vasis vitreis, repetita destillatione donec tabescat. infusa tamen prius aqua, qua aurum ab argento separatur ipsi hydrargyro in sesquialtera proportione de quo aliàs. Sicut autem fuit inuentum alchymistarum, ita etiam nomen habet ab illis. nam potenter detergit, desiccatur & digerit, sed etiam astringendo

gendo fluxionem repellit. optimum quidem est medicamentum, & validum quoque: citra tamen dolorem vel morsum insignem. verum longe etiam lenius redditur si perinde lauetur, vt alia mineralia post eorum vstionem Galenus lauare docuit. Hic autem exemplo, & consilio Galeni moniti considerare debemus quantum melius agatur cum medico, si potius sibi veram methodum compareret medendi, & rationem, qua recte componuntur medicamenta, quam si habeat multa composita medicamēta in aliquem commentarium descripta, aut à suis præceptoribus, & alijs medicis, & illud tanquã secretorum thesaurum secum ferat. neque postea calleat methodum illis vtendi opportunè. nam qui rationem potius didicisse voluerit, ille vbicunque fuerit medicamentis non carebit, & optimè opportunissimeque vtetur tam illis quæ fuere ab alijs inuenta, quam quæ ipse composuerit, seque facile accommodabit non solum naturis, sed moribus etiam quorumcunque hominum, vt ipse Gal. loco citato se accommodauit cuidam diuiti & delicato, qui non poterat sufferre ingratos odores aliorum medicamētōrū, de quib. antea mētio facta est. excogitauit vt i odorato quodē medicamēto, sed in quo illę oēs vires reperirētur, quas præscripti scopi requirunt, vsus est medicamēto cuius memi-

nere omnes qui de conficienda Theriaca scri-
 psere, quia vnum ex illis est, vnde antidotus il-
 la cōficiatur, appellatur aut Græce dichroos,
 Possemus præterea & cyphi vti, si ad ea ex qui-
 bus confectum est, respiciamus. quod medi-
 camentum accipitur in Mitridatica antidoto.
 Quatenus verò ad modum vsus pertinet quia
 trochisci istiusmodi egēt aliquo liquore quo
 assumantur vbi triti fuerint, vt in collyrij for-
 mam conformari possint: ideo idem Galen.
 docuit accipiendum esse acetum vel vinum,
 & vinum aut vetustius aut minus vetus, item
 acetum, aut acrius aut etiam minus, prout res
 videtur maiorem aut minorem requirere de-
 ficationem. nam vinum vetus nouo magis
 desiccatur. vino acetum magis desiccatur. illud au-
 tem magis quod acrius fuerit. Sed tandem vt
 huic capiti finem imponamus, ad aliud sym-
 ptoma proprium huic particulæ sermonem
 conuertamus, nempe de eruptione, & im-
 modico sanguinis profluuiio ex naribus. de quo
 cum non admodum multa, quatenus tamen
 ad præsens institutū pertinere potest, occur-
 rant dicenda, ea hoc eodem capite cōprehen-
 damus. Hæc itaq; sanguinis multa profusio
 symptoma est, quod ad exeuntiū excretionē
 pertinet, quæ præter rationem fieri solet (nā
 vt sæpe testatus est Galen. omnis excretio san-
 guinis est à toto genere præter naturam ex-
 cepta

cepta muliebri menstruorum purgatione) & hac ratione quatenus symptomata sunt, nullam habet vim indicandi: nisi si quando adeo copiosa fiat vacuatio, ut viribus subeat periculum, ne labefactatæ concidant, quo casu vim indicandi assumit, adeo ut sæpe occasionem alijs omnibus præripiat: sed tunc non habet amplius rationem symptomatis, sed causæ, alioquin enim affectus, qui istius symptomatis sunt causæ, ipsi sibi indicandi rationem vendicant, causæ verò sunt multiplices, de quibus nonnulla dicemus summam, hoc primum posito, quod locus proprius in quo naturæ instituto sanguis servatur sunt venæ & arteriæ: unde confertim & copiosè sanguis effluere nequit, nisi aperta vena aut arteria, quæ nequeunt aperiri, nisi aut ab externa causa, & præcatartica, si incidantur, vel frangantur & dilacerentur, vel si erodantur vlcerenturque ex aliquo acri & erodente medicamento, vel ab interna antecedente, ut ab acri & erodente excremento destillante præsertim à capite, vel aperiuntur ora illarum, quæ ad nares terminantur, aperiuntur autem, aut ob nimiam earum plenitudinem aggrauantem naturam, quæ deinde excitat expultricem facultatem, vel ex acri pungente & mordente, vel ex nimis calido sanguine, vel ex infirmitate venarum, & contentricis facultatis, quæ in

eis sunt, ex malâ aliqua intemperatura, à qua
 fit correpta hæc particula. Quandoque ab ip-
 sa natura sponte sua agente non vi alterius
 morbi: quippe quæ morbum aliquem, præ-
 fertim acutum hac ratione indicatura est, vel
 ex nimia sanguinis tenuitate, vnde vel ne-
 queunt vel ægre queunt ipsum continere. De
 resudatione autem, quæ fit tum ex tenuitate
 sanguinis, tum ex raritate vasorum, non est
 cur multa dicamus, dum rarissimè hac de cau-
 sa, & in multa copia possit sanguis effluere.
 His verò positis, aut omnis, aut princeps indi-
 catio est petenda ab ipsis causis, nempe, vt pri-
 mùm remoueantur, quia remotis illis, aut
 sponte sistetur sanguinis profluuium, aut par-
 uo negotio. Sed si occasionem habet à nimia
 copia sanguinis, vel à natura indicante ali-
 quem morbum, nulla ratione illi occurren-
 dum est, neque sistendum, nisi tanto impetu
 concitata natura moueat vt iam vires illud ti-
 mere incipiant. alioquin enim euacuata co-
 pia sanguinis, quam euacuari expediebat, de-
 sinit illa profusio ex se. De soluta autem con-
 tinuitate ex vlcere vel vulnere, vel fractura in
 narib. paulò antea sermo à nobis habitus est.
 De infirmitate venarum, quæ earum intempe-
 raturam sequitur, satis nobis fuerit quod con-
 trarijs, tam in victus ratione, quàm in medica-
 mentis sit corrigenda illa intemperatura. Qui
 bus

bus ita summatim expositis accedamus ad rationem claudendi ora venarum quocunque modo fuerint aperta. Verum si præceps fuerit impetus sanguinis irruentis ad nares: nisi prius impetus ille refrenetur, aut ægrè admodum claudì poterunt, aut nequaquam, nullum efficacius impetum irruentium humorum refrenat & intercipit, quàm reuulsio, tum cum vacuatione, tum sine vacuatione. quare nisi vires imbecillæ, vel ætas obstent, secunda est vena humeralis, vel cephalica, qua respicit nares vnde exit sanguis. Sed si hæc obstent, illud idem agere enitendum est aut incisus cucurbitulis, vel sine præcisione etiam, citra aliam vacuationem, affixis illis infernis partibus, præcipuè verò præcordijs vel altero, vel utroque si ex vtriusque, vel ex altera tantum nares fiat sanguinis excretio. mox verò externis remedijs agendum erit, quæ refrigerando imprimis & altringendo, partim repellere, & alio conuertere possint motum sanguinis, præsertim verò deorsum, vt si aqua frigida in faciem frontemque irroretur, vel aspergatur, vel etiam posca, aqua nêpe frigida immixto aceto, vel si linteus his itidem frigidis, vel similib. alijs madefactis ceruici nudæ inuoluatur, postremò nari ea iniiciantur quæ possunt altringendo id præstare & aliqua præterea emplastica facultate claudere ora vnde exit sanguis, et quæ

uis ab antiquis medicis multa descripta sint huic officio apta medicamenta. ait tamen Galenus se aliud non inuenisse, quod præstantius id præstaret quam medicamentum id, quo, & in vulneribus, & in alijs omnibus affectibus, in quibus solet talis fieri sanguinis eruptio, vti consuevit, vt est illud, quod expositum fuit in priorilibro, vbi, & de alijs pulueribus egimus, quos ab effectu constrictiuos medici nuncupant, & quia superuacuum esset de illis hîc iterum verba facere, ideo hîc consiltemus. Nam & si possemus aliquem sermonem habere de affectibus per apta medicamenta curandis, qui proprij sunt istius particulæ, vt est instrumentum sensus odoratus: quoniam tamen omnes vel in ipsum cerebrû, vel destillationem, vel polypum, vel inflammationem, vel scirrhum, vel id genus alium quæpiam meatus obstruentem tandem referuntur, de quibus seorsum & hæctenus egimus, & suo loco agemus, ne in longum nimis nostra protrahatur oratio, eorum curatio nê consulto hîc prætermittimus, illud tantûmodo monendo, quod quemadmodum omnium aliorum sensuum, ita odoratus actio læditur vel imminutè, cum obtusior est in ea sensus, vel ablatè, cum omnino tollitur, vel deprauatè, cum vitiatur corruptiturue, vt cum factorem ex interno aliquo initio percipi videtur

detur : id quod fieri non potest nisi ex putrescente aliqua interna humiditate, quæ deinde putredo præsertim intemperiem earum partium calidiorem sequi solet. Quando autem imminuitur, vel tollitur, velet ex defectu facultatis in suo principio, nempe in cerebro, vel ex aliquo vitio contracto in instrumento quia sint viæ transitus odorabilium ad ipsum sensum obstructæ, obstructio fieri potest, vel à materia crassa destillante à capite & obstruente meatus ossis, quod à cribri similitudine ithmoides dicitur, vel ex aliquo tumore præter naturam orto in narium meatibus, vt polypus, inflammatio, scirrhus vel quid simile. igitur hoc tantùm addito, quod ad aperiendas internas obstructions excitationes à crassa materia infarcta in naribus inde inspirationi & odoribus intercipitur transitus, solent medici vti suffitu decoctorum earum rerum quæ vim imprimis habent attenuandi & secandi, quorum non semel prius facta est mentio, & proinde non toties repetenda : quæ decocta si ex aceto, & illo etiam acri fiant, efficaciora erunt. finem ergo huic capiti imponamus, transeamusque tandem ad ea quæ auribus contingunt.

De

De medicamentis, quibus vtuntur medici in aurium affectibus ex ratione curandis.

Cap. XIII.

Sicut non admodum dispar est ratio eorum affectuum, quibus aures obnoxiae sunt, ab illorum ratione qui nares corripere solent, ita neque admodum vtrorumque dissimilis erit ratio curationis, si aliqua autem sit differentia erit ea quæ à differenti natura eorum depromenda est. Nam si compositionem auris consideramus, illamque naribus conferamus, aures sunt aliquanto (vt omnes præsertim anatomici testantur) quam nares sicciore: vnde in morbis, qui in vtraque particula ad idem genus pertinent, sicciora medicamenta requirunt, & facilius ferunt aures quam nares. Sed exquisitiori sensu à natura donatæ sunt interiores aurium partes, quam nares. loquor autem de sensu tactus in præsentia, ratione cuius vehementioribus doloribus auris exposita est, quam nares. hoc autem habet, quia ad aures natura neruos insignes, & molles ex illis coniugationibus neruorum qui statim interiori à cerebro sunt deducti. atque ea membrana, quæ interno auris meatui vndique prætensa est à membranis cerebri deriuatur. Nimirum ergo ex his duobus capitibus occa-
siones

tionem habet quæcunque est differentia, in compositione & vsu medicamentorum attentium curationi affectuum harum particularum, sed antea quam particulatim rem aggrediamur, hoc etiam consideremus, quod ficti affectus qui externis partibus accidere possunt vt abscessus, tubercula, vlcera, & id genus alia, non habent diuersam aliquam rationem ab illa, quam habent similes in alijs partibus. ita eidem curandi rationi subiecti sunt. Quam ob rem, ne in superuacaneis laboremus, neque vbiq; eadem repetamus, de internis partibus sermonem instituemus. Internæ verò partes duplici modo considerandæ sunt, altero qui secundum se, quatenus nempe ad propriam earum naturam pertinet: altero verò quatenus ex illis compositum est integrum instrumentum, organum sensus auditus. Quatenus ad primam rationem, obnoxia est auris omnibus intemperaturis tam simplicibus, quàm compositis citra materiam, & cum materia, in quo genere sunt inflammationes, & reliqua, quæ in genere tumorum præter naturam à medicis recenseri solent, sunt præterea obnoxie omnib. affectibus, qui in solutione unitatis consistunt, & eis tandem omnibus quorum comes potest esse dolor, sed & obstructionibus. Quatenus verò ad secundam rationem spectat, expositæ sunt omnib. illis affecti

bus à quibus primum potest lædi actio istius
 sensus. læditur verò tribus illis modis, qui
 bus aliorum sensuum actiones lædi solent,
 quia aut omnino tollitur vt in surdis, aut he-
 betatur, vt in surdastris, aut vitiatur ita vt per-
 peram audiant, seu obaudiant, sicut in illis,
 qui sibi videntur exterius sonum audire ea-
 rum rerum, quæ tamen tunc nullum strepitum
 exterius edunt, vt sibilos, vel campanarum
 sonos, vel fluentium aquarum vel ventorum,
 & id genus alia multa. Sed de prioribus pri-
 mum agemus, primumque de dolorosis au-
 rium affectibus, posteaquam maximos, & ve-
 hementissimos maximeque molestos inter-
 dum dolores illas corripunt, quorum in vni-
 uersum, vt omnibus medicis in confesso est,
 duplex est causa, intemperatura, quando con-
 fertim & citò transmutatur, itemque solutio
 continui velox, dum ipsa etiam fit: non autem
 cum iam facta est. prima autem ratio pertinet
 ad frigidam vel calidam, si magnus sit dolor,
 humida nisi cum materia fuerit non efficit do-
 lorem, & quando efficit, non ratione qualita-
 tis & transmutationis, sed ratione materie,
 quatenus aut aggrauando, aut replendo & di-
 stendendo, & subinde dilacerando continuū
 soluit. Siccitas verò, vt qualitas est, aliquem
 excitare dolorem potest. Sed non admodū
 magnum. Cum ergo insignis excitatur in
 aure

aure dolor, à nimio calore, vel externa causa, vt solis æstu, quo male fuerit affecta, aut ab igne, qui vicinus nimium illam calefecerit, aut feruenti aqua in aurem iniecta. Vel interna nempe à calida fluxione calidiorum humorum, quando calore potius afficiunt, quàm quod replentes distendant. interdum verò vtroque nempe, & quia calefaciendo transmutant, item quia replendo & nimis extendendo distrahunt & ferè dilacerant affectas partes, vt fit in inflammationibus. à frigore etiam vtroque modo gignitur dolor à causa nempe externa, vt à frigidiori aere: præsertim cum vento frigidiori, quia ventus cum impetu statim irrumpit aurem, ideo anteaquam frigus remittatur, potest magis particulam afficere. Solus autem aer in ingressu illo flexuoso diutius moram trahens, anteaquam intimas partes pertingat à circumstantibus, sæpe fit, vt deinde nequeat plurimum lædere internas auris partes: sæpe ab aqua frigida se in meatum auris insinuante possunt vehementes concitari dolores, sicut interdum accidit natantibus, & immergentibus se in aquis frigidis vel communibus vel medicatis & mineralibus. Sed ab interna & antecedente causa itidem potest dolor occasionem habere, vt ab aliqua cruda pituita, vel ab humore melancholico, si è capite, cerebroûe defluerint. præsertim verò vehe-

mentes afferunt dolores si rarefacti & non dis-
 cussi à calore auris non admodum valido in-
 flatum vertuntur, qui ibi intrusus & inclusus,
 dum exire nititur, indeq; erumpere partibus
 præ nimia distentione quasi dilaceratis, vali-
 dos cit dolores. Ratio itaq; inueniendorum
 componendorumq; medicamentorum apto-
 rum curationi horù affectuum duobus inniti-
 tur fundamentis præcipuis. nã oportet vt me-
 dico sit optimè perspecta materia medica-
 lis, nempe vt noscat naturas & vires simpliciũ
 medicamentorum, nec id in vniuersum, & cõ-
 fusa cognitione, sed particulatim & distinctè,
 quantum ad eorum ordines spectat. Deinde
 verò vt probè etiam teneat, atque respiciat,
 & in rectum ordinem redigat scopos, quos of-
 ferunt indicationes, quæ fuere deprompte,
 tum ab affectus curandi natura, tum verò à na-
 tura corporis mali affecti, ac itidem particulæ
 laborantis. atque ab alijs, quæ tandem in hæc
 referuntur. Et quantum ad intemperaturas
 simplices citra materiam, illæ quidem, vt pote
 quæ simplices sint, simplices etiam offerunt
 scopos: nimirum illas contrarijs remedijs
 quantum ad qualitates attinet, in quibus à na-
 turali temperamento factus est excessus, op-
 pugandas esse, selectis tamen illis quæ natu-
 ræ illius particulæ accommodari ex ratione pos-
 sunt. Sed si à materia pendeant, & foueantur,

tunc

tunc multiplices exurgunt scopi, à pluribus indicationibus emanantes. nam indicatio à materia desumpta ostendit prius illam materiam quæ fecit & fouet illam intemperiem de trahendam esse, quare statim exurgit scopus euacuandum esse. instrumenta autem illa quibus probè euacuari potest ea materia, nobis ostendit naturam humoris fouentis, vt docuere Hippocrates & Galen. primo aph. euacuata autem materia, quæ bifariam potest euacuari. nam vel vt præcipuè reuellamus, quod maximè necessarium est, cum affluxione pendet vniuersa ferè occasio excitandi morbum illum, & hanc vacationem statim ab initio oportet moliri cum morbo inchoant, vt procul à loco affecto conuertatur fluxio, vel vt tantummodo euacuemus, quod conuenit, cum vniuersa iam fluxit materia, aut ferè vniuersa; euacuatio autem necessaria est, quia fluxam & iam receptam materiam à loco affecto proximè detrahat oportet. loca verò per quæ opportunè possit ea fieri maturatio, ostendet situs ipsius malè affectæ & articulæ, & connectio vel communitas cum alijs. Quæ ita summam à nobis exponuntur, cum illa non pertineant propriè ad præsens institutum, hoc tamen, anteaquam magis particulatim conuertamus ad rationem medicamentorum, addendum putamus, quod cum auris particula sit,

quæ in capite sita est, & quasi pars eius, & maximam connexionem habeat cum cerebro, à quo multa suscipere potest excrementa, tum suapte natura, tum etiam ex alijs occasionibus, quæ sunt præter vtriusque naturam, opus est, vt medicus rationem habeat vniuersi corporis, si illud multis superuacaneis humoribus scateat, à quibus aurium affectus foueri possit. Sed mox, & capitis, vt & ipsum proprijs & consuetis instrumentis euacuetur, quibus recte peractis localibus remedijs res ipsa tractanda erit, quorum princeps ratio à supradictis indicationibus erit petenda. quia si dolor, vel alius quiuis affectus pendeat ab aliqua materia fluente in eum locum, si res in principio fuerit, sicuti si inflammationis esset initium, auertenda inde esset fluxio. auertunt autem ea, quæ refrigerant, vt sæpe alius dictum est. postea euacuanda est illa, quæ iam influxit materia, quod per digerentia fieri poterit, dum verò partim fluit adhuc, partim iam fluxa est, cominixtis & repellentibus & digerentibus curandus erit affectus. Et quamuis communis hæc sit ratio omnium affectuum curandorum, quando fiunt à fluxione: tamen maximè, & præ alijs attribuitur inflammationi, vt pote qui sit morbus magis præceps & acutus, quiq; longe vehementiores affert dolores, & proinde difficilius

lius ferri potest, & celeriora, maioraque remedia requirit. Si itaque, vel inflammatio vel alia alioqui affectio dolorosa, à fluxione calidiori concitata erit, si quidem magna fuerit cum pulsu, vehementioribus erit remedijs locus. Vt tamen id imprimis consideretur an adeo vrgeat doloris sæuicia, vt iam sibi aliquam indicationem arroget, quæ etiam interdum tantam vim habeat, vt obscuret alias indicationes, quæ ortum habuere, vel à causa, vel ab ipso morbo: quia tunc opus esset incumbere vel omnino vel ex maxima parte sedando dolori, sed si alijs nequiremus auxilijs, saltem illis, quæ vim aliquam haberent stuporem inducendi, ea narcotica à Græcis dicuntur. Verùm nisi ita vrgeat dolor & mediocris sit inflammatio, leuioribus erit agendum repellentibus ea commiscendo, quæ propriè anodyna dicta sunt, nempe quæ cum aliquo, modico tamen calore aliquantulum laxant & digerant. Sed si importunior sit dolor, & iam limites pertranscat, quibus perferri iam & tolerari à natura possit, necesse esset addere etiam illa, quæ stuporem, vt diximus, adducerent. At magis particulatim agamus, & ea medicamenta describamus, quæ magis præcipua, & in frequentiori & magis familiari vsu & antiquitus & nostris temporibus esse solent. primùm ergo, & præ

omnibus alijs, fit vbiq̄ue mentio olei rosacei: addit tamen Galenus, si optimum fuerit rosaceum. optimum verò est id, quod fit repetitis sæpius, & mutatis rosarum folijs, sique oleum optimum fuerit & immaturum. ita enim erit, & magis refrigerans & magis astringens. hoc ergo statim ab initio infundendum tepidum in auris meatum. Secundo verò loco à Galeno & alijs laudatur oxyrrhodinum, hoc est oleum itidem rosaceum immixto aceto, de qua mixtura, in primis istius quarti commentarij capitibus, quatenus opportunum huic instituto esse videbatur sermo fuit habitus. Verùm antiqui medici duplicis modi, quo parari hoc oxyrrhodinum possit meminere, primi quidem Galenus, nam cum vsurus illo erat, acetum, vt superius diximus, olèo infundebat, vt exquisita fieret mixtura agitabat & concutiebat, statimque auri infundebat. Mesue verò accipiebat tantundem vtriusque, deinde ad ignem positum procurabat, vt ad consumptionem aceti deferuescerent, deinde tepescens medicamentum infundebat. mihi verò videtur, quòd primum magis refrigerare possit, quia si Galeno credimus, quæ diutius ab igne coquantur, ab eo etiam aliquid igne contrahunt. Quòd si videretur feruor adeo ingens & fluxio vt & maiori esset opus refr-

gera-

geratione, huic medicamento addebant aliquam portionem alicuius succi, qui refrigeraret, astringeret, & subinde repelleret. antiqui glaucium addebant, aut collyrium ex eo confectum, de quo egimus, vbi de affectibus oculorum fuit institutus sermo, meminit appellat hanc herbam vbiq; Arabes, quia ea caremus in presentia, sub silentio preteribimus. possemus pro eo alio vti succo refrigerante & astringente, vt esset succus polygoni, capreolorum vitis, caudæ equinæ, solani aut germinum rubi. Quod si dolor aliquod præterea videtur postulare, quod refrigerando quidem, sed magis deliniendo demulceret: accommodatissimum, vt in primis Galenus & cæteri Græci, deinde verò Mesue & Arabes consulunt, esset lac muliebre ita calidum in aurem mulctum, aur albū oui conuassatum & tepefactum. verum tamen quando adhuc inualesceret magis dolor, tandem illis essent admouendæ manus, quæ stuporem sensui inducunt, nempe, quia aliquid opij accipiant. Vbi id considerandum, vt in superioribus etiam capitibus ex Galeni sententia monuimus, quod in dolore capitis omnino damnauit vsum rerum, quæ soporem afferunt. in doloribus autem aurium, præsertim verò ex inflammatione eorum vsum admittit, & hoc propterea, quia longe de

teriores, & validiores sunt aurium dolores, & magis in eo præceps est periculum, propter auditorium neruum qui statim à cerebro ortum suum habet, & illi etiam maximè vicinus est, & hac de causa facile cum illo cerebrū consentire potest. Sed particulatim de medicamentis agamus, de quæ eorum vsu, quæ huic officio sunt accommodata. Posteaquam ergo expedita fuerint, quæ generalia dici solent, quæq; pertinent ad euacuationem vniuersi corporis & capitis pariter ad reuulsiones, atque cum administrata fuerint, quæ vim repellendi habent, vt oleum rosaceum, vel oxyrhodinum, vt paulo ante à expositum est, si dolor plurimum vrgeret tentassetq; medicus illum, aut albo oui, aut muliebri lacte delinire, hoc quæ parum contulisset & esset opus vehementiori remedio, tandem ad vsu stupefacientium esset deueniendum. Quamuis autem multa reperiantur medicamenta ab antiquis medicis descripta, opium recipientia, optimè ab illis composita qualia sunt multa collyria, quæ relata sunt, vbi de curâdis dolorosis oculorum affectibus egimus, sicut erat illud, quod diagraucium appellabant, nec non collyrium album cum opio, de quo superius fuit habitus sermo, & illa, quæ diarrhodon & diacrocudicta sūt. solebat tamen Gal. nonnullis vti, quæ illi & apta magis tutioraq; & facilia paratu vide-

videbantur, duorū verò mentionē faciemus. Instillare solebat lac mulieris nuper multum in quo fuisset dissolutum parum opij, vtpote si grana duo, vel etiam tria immiscerētur semina lactis. Vel hoc aliud, quod componitur ex opio, & castoreo & sapa musti. quippe quæ in sedandis doloribus vim maiorem habet. aliquando autem accipiebat par vtriusque pondus. componebat autem hoc pacto, castoreum optimè tritum leuigabat, itidemque opium ex sapa, simulque commiscebat, tantum verò sapæ assumebat, quantum erat satis ad hæc ita diluenda, vt fluere possent. hoc verò compositionis modo utebatur, si vehemens admodum videretur dolor: alioquin enim duplum accipiebat castorij ad opium. Quod si iam fluxio, aut omnino maiori ex parte fuisset intercepta, neque vehemens admodum vgeret dolor, illorum iam esset opportunus versus, quæ vim haberent tum concoquendi, tum digerendi. ita tamen vt non eadem esse opportuna credendum sit. quia si adhuc insignis in eo loco esset feruor, vel tempus esset æstiuum & insigniter calidum, accommodata essent oleum amygdalarum dulcium, adipēs etiam qui non plurimum calefaciant, qualis est gallinaceus, anserinus, anatinus, vulpinus, vt aut aliquis eorum seorsum imponatur, aut vt plures mixtim, illis tamen addatur rosaceum o-

leum: si vel ad sint adhuc reliquæ caloris & inflammationis, præsertim quando in incrementum iam aduenerit, quo tempore curatione mixta ex repellentibus & digerentibus esse opus dicebamus. quod si omnino cesset fluxio & incrementum præterijisset, opportunum esset oleum chamæmelinum, utpote quod magis laxet & digerat. Duplex est autem modus administrationis, nam vel illis eliquatis vel mixtis ita fusa, & eliquata infundantur, vel adeps efformatus ad similitudinem collyrij demergatur prius in oleum tepidum, subinde verò meatui auris indatur. Galenus autem, qui volebat instruere medicos, non solû qui pauperum curationi præerant, verum & eos, qui principibus & delicatioribus, præcipuè nobilioribus mulieribus mederentur, quæ medicamenta illa quæ non bene oleant detrectare solent, ideo ait illa vnguenta præciosa, quæ in multo vsu erant illa tempestate, quæ foliata vel nardina dicebantur, his quoque affectibus posse conuenire, de quibus quia temporibus istis in nullo sunt vsu, nolimus in præsentia verba facere. In libro autem de medicamentis facile parabilibus, ait, quòd tetrapharmacum vnguentum, si illi addatur spicanardi, erit vtile medicamentum his doloribus ex inflammatione, versus inclinationem, & nulli dubium est quod intelligunt veram spicam nardi

nardi: quia tamen rarò habere possumus eam
spicam veram, & recentem, itavt vires eius nõ
sint obsoletæ: ideo quamvis celtica spica sit a-
liquanto infirmior, non erit tamen inutilis
illius mixtura, sed si colliquaretur tetraphar-
macum hoc, quod etiam Basilicon nuncupât,
oleo nardino simplici quidem, tantundem, in
eo quidem iudicio esset. In hac autem ratione
curandi inflammationes & ea cõtinetur, qua
dolores tollendi sunt ex alijs calidis causis ex-
citati, siue ex materia ortum habuerint, siue
citra illam moleste sint, quia illis eisdem re-
frigerantibus, quorum meminimus, curatur
nulla habita euacuationis ratione, quãdo nul-
la præsens fuerit materia. Quod si illa ad fue-
rit, eodem modo, & eisdem instrumentis va-
cuationem molliri oportebit, quibus & in in-
flammatione. Vnde vno tantum exposito,
quatenus ad vsu istorum medicamêtorum
pertinet, quod à Galeno plurimi fit, ad dolo-
res qui concitantur à causa vel affectione fri-
gida nostrum conuertemus sermonem, Illud
verò est, quando dolet insigni & valido dolo-
re internus auris meatus, medicamenta sunt
liquida & fluida infundenda vel instillanda.
Itaque nulla re loca circũdolentia tangamus,
vllò instrumento, neque etiam lana quantum
licet molli, neque etiam si aliquid videatur de-
tergendum. Sed ex infusis sæpius fluidis me-

dicamentis eluatur. nā facillime loca illa, quæ exquisiti sensus sunt, propter neruum illum auditorium quolibet vel leni tactu exacerbantur. post infusa autem **medicamenta** contegatur meatus lana mollissima sine compressione aliqua. Hæc itaque ratio medicamentorum quibus calidi affectus aurium, præsertim verò dolorosi curari solent, atque eorum etiam vsus. Quamuis autē non tanti momenti sint, neque adeo insignis periculi dolores qui à frigidiore causa ortum habent: attamen interdū & hi vehementissimi sunt, & sepe non parum curatu difficiles. ideo rationi consentaneum esse videtur, de his quoque aliquem habere sermonem, & quantumlibet perinde in his, vt in prioribus, & à frigore citra vllam materiā possit dolor concitari, & ab eodem cum materia, ne frustra tempus conteramus, sumemus initium ab eorum curatione cum materia, vt pote quoniam percepta ratione eos curandi, statim & ea poterit esse perspecta qua curetur & corrigatur sola intemperatura. & quia scopus quem nobis in hoc compendio proposuimus est, quoad per nos fieri potest, omnia ex methodo exponere: cuius potiora principia sunt indicationes, quas à natura affectus petendas esse, antiqui & rationales medici nos docuere: ideo de causis à quibus concitantur id genus dolores agere par erit. Cum autem

proxima

proxima horum dolorum causa sit, aut crassus & lentus humor, aut spiritus flatuosus intra aurem in partibus nempe internis auris intrusus & inclusus, qui dum querit exitum illi interceptum ex obstructione, distentit & quasi dilacerat partes in quibus conclusus est, ut exire possit, atque ita soluto, continuo dolores vehementes affert. hinc fit ut princeps & primaria causa istius affectus sit obstructio, vel potius ipsemet affectus. quæ quidem licet possit à crassitie oriri ipsius humoris, plerumque tamen occasionem habet ab externo frigore ex aere, aut vento, aut aqua frigidiore. ex frigore enim solent condensari constiparique externæ partes, ipsa que nostri corporis substantia, atque ita eorum meatus concluditur, ut nequeant per os diffari & excerni multa, quæ alioquin excerni solent excrementa vaporosa, per excretionem & effluxum sensibus inconspicuum. his autem detentis ac in flatum conuersis, ac replentibus ac subinde distendentibus partes in quibus includuntur, fiunt dolores. & quamuis ad præsens institutum non videtur pertinere de modis, quibus dignosci possit, quando & à flatu, & quando à crassa materia sit concitatus dolor: quia tamen Galen. 3. de comp. medicamentorum per loca capit. 1. horum quoque breuissime meminit, nos etiam eadem exponemus. Hoc ergo tribus argu-

mentis percipiemus, primum ex modo doloris, quia si dolor fuerit cū grauitate, necesse est, vt à materia lenta & crassa foueatur. Sin autem cum distentione, à flatu fomentum habebit. Deinde verò ex præcedentis victus ratione, vt si victus eiusmodi fuerit, quæ plurimum flatum generare potuerit, aut crassam lentamque materiam. Tertio si causæ præcesserint, de procatarctico loquor, quæ cōstipare aurium partes soleant, vt refrigerantes, ac illis constipatis esse occasione, vt congestus sit flatulentus spiritus. Sed redeamus vnde diuertamus, & rationem exponamus inueniendi, componendi que id genus medicamenta, quorum vsu curare oporteat hos aurium dolorosos affectus. Verùm quia ad institutum præsens præsertim spectat, medicamenta illa quæ topica vel localia solent à medicis dici, quæ que priuata sunt examinare, & ad vsum reuocare. sed hæc recte nequeunt administrari, nisi prius perspecto, quonã pacto se habeat vniuersum corpus & viscera capiti subiecta, & quo etiam caput, à quo semper aliquid ad aures solet facile defluere, quod auris affectû fouere possit. semper verò hæc consideratio, vtpote quæ generalior sit & communior, his priuatis præmittenda est, & si aliquas obtulerit indicationes, quæ vim aliquam insignem habent, nempe quia aliqua partes illas occupauerit

pauerit plenitudo, aut cacochymia: illis prius
 per accommodatas vacationes purgationes.
 tū erit inferuendum, prout euacuandi humo-
 ris ratio demonstrabit. quæ tamen omnia in
 præcedentibus, tū capitibus, tum libris sunt
 particulatim explanata: ideo illis prætermis-
 sis, in præsentia solis indicationibus & scopis
 insistemus, quæ nobis ostendere possunt ra-
 tionē medicamentorum, quæ tanquam topi-
 ca remedia possunt isti curationi apte accom-
 modari. Cum itaque vniuersum fere horum
 affectuum momentum consistat proxime in
 obstructione, quæ ortum habuit aut à crasis
 lentisquæ humoribus, aut à constipatione, sta-
 tim oritur indicatio, esse aperiendū, attenuan-
 dum, & incidendum ac detergendum tantum
 his, quæ id citra mordacitatem præstare pos-
 sint. secus enim loca affecta irritarēt, vnde do-
 lor magis recrudesceret. Has autem vires ea
 in primis habent, quæ constant ex partibus
 suaapte natura tenuioribus. Eius generis sunt
 multa quorum à principio istius commenta-
 rij fuit facta mentio, vt thapsia, euphorbium.
 sinapi, adarce, alconium, & id genus multa, at-
 que in vniuersum omnia vt tradidit Galenus
 quibus ad comminuendos calculos medici
 vti solent, quorum ampla sylua fuit à Galeno
 descripta in lib. de fac. simp. med. In 3. autem
 de comp. medicamentorum secundum locos

ea quæ magis præcipua sunt recensuit, quæ sunt spuma nitri, ipsumque nitrum. oleum præterea amygdalinum, præsertim verò expressum ex amaris amygdalis, vtrumque veratrû, tres aristolochiæ, iris illyrica, cinamomum, castia, radix sylvestris, cucumeris, bryoniæque & ari, item & dracunculi, & cætaureæ, polium, & tandem quæcunq; amara sunt, utpote quæ meatus expurgent. Alij vero ut Mesue, multorum meminere, tum oleorum ut chamæmelini, anetini, laurini, rutacei, alborum liliorum, oleum ex matronali viola, quam cheiri Arabes nuncuparunt, maxime etiam laudat oleum expressum ex fructu quem Arabes Ben appellant, Græci myrobalanum, hoc est vnguentariam glandem. quo oleo præcipue vnguentarij vtuntur. & tandem quæcunque calefaciunt & discutiunt, quorum sylua amplissima. hæc autem sint tâquam exempla proposita. Iuniores verò ex sententia tamen quorundam Arabum præferunt omnibus ferè aliis in sedandis doloribus similibus, non modo auris, sed aliarum etiam particularum, oleum ex vitellis quorum expressum. Ex his mixtis simul possunt varia confici medicamenta composita, in quibus examinandis nõ consumemus temporis plurimum. nemo enim est, qui perceptis simplicium naturis vnde componuntur, ac illis mutuo collatis sequentem normam, qua

in prio-

in prioribus libris vſi fuimus, nō poſſit ex ſe facile ad examen reuocare. Sed neq; præterea hæc ſunt prætermittenda, quorū à pleriq; fit mentio, quaſi eorum quæ plurimam vim habent inſtillata in aurem, ad tollendos hos dolores, vt oleum, in quo efferbuerint aſelli, qui & millepedę dicuntur. oriuntur verò ſub hydris aquarum, itidemq; & lumbrici terreſtres, ſiue ex oleo ainygdalarū amararū coquantur, aut chamemelino, aut anethino, aut alio ex ſuprà relatis, ſiue ex cōmuni oleo, & vt efficacius eſſet medicamentū, aliqui in cæpe excauato oleum efferuere faciunt, quod poſtea ad hos vſus adhibent. vulgare aut ferè remedium eſt, vt vaſe eo olei quod guturnio ſimile eſt (habet enim anguſtum quoddā orificium, quo oleū effundunt, quando illud nolunt conferim effundere) concālefacto, dū oleum nō continet atq; anguſto orificio meatui auris applicato, vaporem calidum excipiant, quod ſi aliquod aliud ex prædictis oleis continuiſſet, validius eſſet medicamentū. Sed de his ſatis ſuperq; egiſtus. tranſeamus in præſentia ad rationem in medicamentorum, quib. curanda eſſe aurium vlcera docuere periti medici. ſummatim tamē prius aliqua dicamus de cauſis occaſionib. q; vnde concitari ſolent vlcera in aurib. vt facilius deinde rationem inire poſſimus, ea ad curationem adducendi. Fiant ergo vlcera in au-

Yy

ribus, tum ab aliqua externa, tum ab interna
 causa, sicut de vlcereb. aliarū partiū diximus,
 de quib. haftenus sermonē habuimus, & quæ
 ab externa causa occasionem habent, vt à gla-
 dio, sagitta, aut ab alijs id genus instrumentis
 vel à liquore aliquo medicamentofo & ero-
 dente instillato in meatū auris, ea plerunque
 solent esse simpliciora quantum ad ipsa perti-
 net. Nam si interdum aliquā contrahant malī-
 tiam, vel malignitatem, id potius illis accidit
 ratione male affecti corporis ob eius aliquam
 intemperaturam, vel alicuius alterius particu-
 læ, cuius consensu male afficitur vlceratus lo-
 cus. Quæ autem à causa interna, quam antece-
 dentem vocant ortum habent, illa necesse est
 vt à confluxu vitiosorum humorū ad aurē, &
 plerunq; à capite foueatur. possunt tamen fo-
 ueri à male affecto iecinore, vel liene, vel ven-
 triculo, vel vniuerso corpore, quæ sane omnia
 oportet esse cognita medico recte curaturo vl-
 cera hæc, vtpote quæ nequeant recte & exqui-
 site vnquam curari: nisi prius remoueatur cau-
 sa. Sed ad remouendā causam à qua seruat
 vlcus, & ad subtrahendū fomentum quod cu-
 rationi vlcereb. obsistit, vt in alijs quoq; quæ su-
 perius à nobis sunt tractata, monuimus, vel
 vniuersum corp⁹ curandū erit prius opportu-
 nis purgationibus, vacuationibus, reuulsionibus,
 quorū superioribus capitibus. factæ est frequens
 mentio

mentio, atq; corrigendum si quod fuerit vitium in vniuerso corpore, vel si cum aliqua a- la particula sit insignis consensus, cuius ratio- ne vlceris curatio impediatur, turbeturq;, ita tractanda ea particula est remedijs appositis, vt cōsensus ille tollatur. His autē recte peractis, simili ferè modo, quo & posse fieri in alijs simi- libus affectib. priorum particularū, diximus, tandē conuertenda erit vniuersa curatio ad vl- cus particulatim: obseruatis omnib. tum sco- pis tum indicationib. quæ & a natura vlceris in vniuersum depromēdæ sunt, & ab illis quæ cum vlcere coniunctæ sunt, si aliquis sit alia- rum aliquarum affectionum cōplexus. Solēt autē, aut semper aut plerunq; in vlcere duo illa excrementa reperiri, quæ vlcus ferè quatenus vlcus est sequi solent, nempe tenue illud & se- rosam vel ichorosum, quod virus nostri ap- pellāt, & crassum illud & fœculentū, quod for- dem dicunt, vnde duæ sunt vlcerum primæ ferè differentię, nempe virulentum, & sordi- dum: prout vel virus, vel sordes abundantius scatent in vlcere. sunt tamen & aliæ differen- tiæ quarum frequens est mentio dum de vlce- ribus in vniuersum sermo instituitur, nempe erosiuum & putridum, de quib. non profere- mus orationem in longius, quia de illis antea læpius locuti fuimus. Deinde verò cōuertē- da erit consideratio ad naturā particulæ: nem-

pe auris, utpote cuius indicatio sit, omnē medicamentorum rationem moderatura. Ut autem sæpius itidem diximus communis curandorum aurium ratio, à primis illis duabus differentijs assumpta, duos nobis scopos proponit: qui sunt, exsiccandum & detergendum, quos ferè reliquæ omnes differentiæ tanquàm fundamenta subiiciunt, omnia enim vlcera tū exiccatione, tum deterfione curanda sunt, nō non tamen eisdem aut æqualib. siccantibus detergentibusq; , quia alia magis siccantibus vel detergentibus curari requirunt, alia verò minus. Huius verò diuersitatis ratio à duob. præsertim capitibus depromenda est. à conditione & modo, vel ratione vlceris, quatenus aut magis virulentum, aut sordidius est, aut erodens aut putridum est. Præterea verò à naturæ particula, nam inter sensuū instrumenta nullum aure siccius est, utpote quod constet cute, cartilagine, membranosa substantia, neruoq; & osse, quæ omnia admodum sicca sunt: & proinde, si ad naturā eiusmodi instrumenti respiciamus, siccioribus præ alijs ferè particulis eius vlcera curanda sunt. Præterea quia medicamenta accommodata curandis aurium vlcerib. si interior meatus vlcere tentatur, instillari plerūq; solent, & hac de causa ea fluida oportet reddere, vel ad eam compagem adduci, ut illiniri possint, quare necesse plerūque

que est vt liquore aliquo diluatur: præcipiunt
 antiqui medici fere omnes ea atterenda esse
 in medicinali cote, leuigandaq; ex acerrimo
 aceto, vt maiorem desiccandi vim sibi cõpleat
 Quia verò non omnino omnia vlcera eisdem
 medicamentis qualiacunq; sint, & in quocun
 que tẽpore curẽtur, tractari oportet. Sed quo
 simpliciora sunt & minus cõtumacia minus-
 que maligna, itemq; quo recetiora sunt leuio
 ribus & minus detergentib. minusq; siccanti
 bus, & minus acrib. medicamentis facilẽ ce-
 dunt: quo verò magis inueterata, & cõtuma-
 ciora sunt, eo etiã valẽtiora & aciora medica-
 menta requirunt, de recentib. prius sermonẽ
 instituamus vtpote quæ infirmiorib. auxilijs
 superari soleant. Si igitur ad methodum ab an-
 tiquis traditam literis respiciamus, quando vl-
 cus sit nuper excitatum, si id ab antecedente
 & interna causa factum fuerit, necesse est vt à
 fluxione acris succi originẽ habuerit, & proin-
 de conuertenda erit curationis ratio, tum ad
 vlcus, quod, vt sæpius dictũ est, sicari postu-
 lat, tũ verò ad fluxionem quæ fouere & serua-
 re potest fluxionẽ, vt ob id indicet repulsione
 esse opus, qua fluentes succi auertantur ab vl-
 cerato loco. duas ergo has facultates exigit à
 medicamento auri vlceratẽ administrando si
 curadum sit vlcus. Quare Gal. cæteri q; prisci
 medici in illis curandis glaucio vtebantur, &

pastillis ex glaucio confectis, illisq; ex acri aceto leuigatis: itemq; pastillis quæ diarrhოდὸ appellatur, quorum examinationē potuimus in superioribus capitib. vbi de medicaminib. aptis oculorum affectibus curandis egimus. Sed neq; glaucium in præsentia habemus, neque pastilli nuper nominati reperiuntur, & licet eorū aliqui possint parari, sæpe tamen contingit nos facere medicinam, vbi neq; apothecarij vlli sunt, vt ruri, sæpe in exercitu, in nauigationib. num ergo copia medicamentorum, quibus curari possunt hæc vlcera nos deficiet nequaquam. quoniam si velimus rationaliū medicorū vestigia sequi, consideratis illis facultatib. in his medicamētis, quas antiqui in illis requirebāt, nempe desiccatio & astrictio, multa nobis, quæ eisdem facultatib. prædita sunt, itidē trita & leuigata ex acri aceto illud idem nobis poterunt præstare, vt hypocistis, cytini, mali punici eorundem malicorium. ex herbis verò plātago, polygonum, hippuris, & sexcēta alia. Arabes verò in his vlcereb. & hoc tempore utebantur mulsa, detergit siquidem modeste & desiccet, sed & vino mulso quod magis item detergit & siccet, quod si videatur esse aliqua astrictione opus, vinū mulsum ex vino aliquantisper austero confectū magis opportunum erit. interdū verò & oxymelite vti soliti sunt. Sed vbi magis exiccādum erat, inijsiebant

ciebant medicamentum factum ex thure invi-
 no dissoluto, aut altero confecto ex sarcocolla
 & thure assumptis vino & pauco melle, aut a-
 lio ex myrrha, aloë, & vino. hoc ex aloë satis a-
 stringit, ex myrrha non parum detergit: ex o-
 mnibus vero validè deficcatur. alterum autem
 magis concoquit, præsertim ex thure & sarco-
 colla modestè. siccatur etiam modestè citra vllū
 morsum. Primum verò cæteris imbecillius,
 modice. n. astringit ex thure & coquit. si tamē
 vinum sit aliquantulū austerum, magis astrin-
 get. quod si pro vino, vt antiqui agebant, ace-
 to vterentur, longe efficaciora essent hæc me-
 dicamenta & magis siccantia. sed cum talia vl-
 cera difficiliora non erāt, laudabant vsum col-
 lyriorum quæ diarrhoda dicebantur & diacro-
 ca, & illius quod Nili collyrium dicebatur, de
 quib. satis fuit à nobis actū. quæ aliquando ex
 vino, interdum ex aceto instillabat. Verūm v-
 bi iam satis essent purulenta vlcera, citra ta-
 men dolorem, quia vbi dolorosa sint ab omni-
 bus, quæ detergendo mordent, ne locum ex-
 asperent & irritent abstinentum, nec validio-
 ribus detergentibus vtebantur, qualia sunt
 collyria, quæ antiquitus diasmyrna vocaban-
 tur. Similem autē viam & Arabes sunt secuti,
 vt ex his comprehendi potest quæ nuper fu-
 re exposita. Postea verò cum peiora fiunt vlce-
 ra & valde purulenta, vt iam non sint exper-

tia putredinis & malignitatis, accurrendum
 sane erit ad acriora medicamenta, & quæ for-
 tius detergât, & siccent, vt quasi erodendivim
 habeant, vt inter ea, quæ antiquis in vsu, est I,
 sis, dictum medicamentum, & quæ similem
 cum eo rationem habent, vt apostolorû. sed
 fortius est Ægyptiacum ab Arabib. appellatû
 medicamentum ab eis descriptum. Græci ve-
 rò pastillis Andronis vel Musæ vel Polyidæ
 frequenter vtebantur, de quib. in tertio com-
 ment. diligens fuit à nobis sermo habitus. At-
 tamen, tum Galenus tum etiam alij prisci me-
 dici ad curanda contumacia malignaq; auriû
 vlcera, cæteris ferè alijs medicamentis præfe-
 runt scoriam ferri paratam (vt parare docuere
 medici illi) nempe diligentissimè tritam, & in
 sole pluribus dieb. ex acerrimo aceto leuiga-
 tam. multa præterea à varijs auctorib. descri-
 pta, in hunc locum possent transferri. Sed ni-
 mis postea excresceret hoc compendium, &
 ultra nostrum institutû progredere mur. qua-
 re huic capiti finem imponemus. nam si ali-
 qua deesse illi visa fuerint, Illa à tertio huius
 cõpendij libro, vbi de vlcerib. fuit institutus
 sermo, erunt petèda, quia & huic loco illa opti-
 me accommodari poterunt, habita sem-
 per, vt docuimus, aliqua ratione
 naturæ istius particulæ,

De me-

*De ratione medicamentorum, quibus consulere
medici solent auditui laboranti quatenus ad
propriam eius rationem pertinet,*

Caput XV.

EAdem omnino methodus, quæ ostendit
modum & rationem curandi morbos,
medico etiam rationem medicamentorum
accommodatorum locis affectis demon-
strat, & præterea modum etiam vsus oppor-
tuni eorum, quia omnia hæc tandem, vt sæ-
pius aliàs ex antiquorum omnium sententia
ostendimus, ad iam sæpius expositas indica-
tiones, & expositos scopos referenda sunt: vn-
de in his explicandis non erimus alioquin
multi. sicuti neque quam similem habeant, i-
mo ferè eandem rationem affectus, qui ad sen-
sus omnes pertinent, & à quibus actiones eo-
rum propriè lædi possunt. vtpote quia illam
iam superius explanauerimus. Sicut ergo in
alijs sensibus, ita & in auditu solet contingere,
vt penitus interdum tollatur auditus, vt in
surdis contingere solet, interdum grauior fit
& obtusior, vt in surdastris, quandoque verò
vitiatur & peruertitur, vt in sibilo, & strepitu
aurium. primus affectus ex proportionæ cæci-
tati in oculis respondet, alter lucis vel luscio-
sis: tertius illis, quibus variæ imagines præ o-
culis obseruari videntur. & sicut cæcitas fieri

potest, vel ob læsam facultatem in suo initio, nempe in cerebro, ex aliquo eius proprio affectu, aliquando verò ex aliqua labe in instrumento sensus, ita & surditas. labe autem contracta in instrumēto, est aut obstructio in nervis internis per quos defertur audiendi facultas ad aures, aut obstructio in meatu auris, per quem sonorum species feruntur interius ad primum sensus auditus organum. aut ex aliqua in temperatura insigni contracta in nervo auditorio. obstructions verò in nervis fieri possunt ex confluxu alicuius humoris præfertim crassi & lenti, atque plerumque à cerebro, aut ex aliquo tumore præter naturam velut, auris meatu, vel in locis illis proximis, ita ut ab illis premi possint. in meatu verò auris potest fieri obstructio vel exorto aliquo tumore, ex illis, qui præter naturam illius partis, ibi excrescere solent, sicut inflammationes, scirrhi, & varia tuberculorum genera, & verrucæ, vel interdum ab excremento illo lutæ ceræ simili, quod peculiariter in omnibus per meatum auris excerni à natura solet, cerebrum, aut partes huc pertinentes expurgante. grumus interdum puris ex aliquo interno ulcere cògestus potest meatum obstruere. Sed & multa bilis confluens ad organum auditus potest esse impedimento actioni ipsius sensus. vnde Hippocrates in aphor. dixit, quod

quod interdum diarrhæa surditatem soluit. potest præterea & aliquis humor externus in aurem ingressus auditum lædere, vt interdum in natantibus, aqua, vel dum lauatur caput, lixiuium. His autem modis imminuitur, aut omnino aufertur. Interdum verò vitiatur corrumpiturque vt in sibilis & strepitibus qui in aure audiri videntur. nullo tamen exterius sonante, aut obstrepente. fit autem is strepitus à flatulento spiritu concluso intra meatum, qui dum mouetur motu quodam inordinato percutiens & cōmouens internum, & quasi natiuum auris aerem, eos strepitus concitat. potest autem tum in aure gigni flatulentus is spiritus ab illius imbecilliore reddito calore, ob intemperiem in ea subortam, cum materia, vel citra illam, vt hoc postea sit referendum in proprium auris affectum. potest etiam alibi genitus in aurem se conferre. aure si quidem consentiente cum alia quapiam parte, vt cum cerebro sæpius, quandoque cum vniuerso corpore, quandoque cum ventriculo, & sicuti imagines quæ ob oculos obuersantur, nunciant suffusionem, & eandem cæcitatem, ita strepitus illi vel sibili surditatem prædicunt. nam quamuis sæpe hæc non ex primario auris affectu fieri contingat, quæ tamē ex consensu fiunt, nisi eorum ratio habeatur, cum consenserunt, transeunt in affectum pro

prium. Sicuti autem, vt ex his quæ hactenus
fuerunt exposita quisque videre potest, non v-
nica, sed multiplex est modus ratioq; qua le-
di potest auditus : ita multiplices necesse est,
vt exurgant indicationes, multiplicesque sco-
pi ab illis medico offerantur, qui ex methodo
voluerit medicamenta scrutari quibus consu-
lendum sit auditui male affecto, recteque ea
componere, & eis congruenter vti. Sed de il-
lis quidem quæ accommodata huic affectui
esse possunt, quando auditus læsus est, aure
cum cerebro vel vniuerso corpore consenti-
ente, vel cum ventriculo, non est cur in præ-
sentia agamus, quia omnis curatio est conuer-
tenda ad illa cum quibus consentit auris, de
qua agere non pertinet ad præsens institutū.
rationem verò medicamentorum, quæ con-
gruere possunt affectibus proprijs auris tol-
lendis, atque facultates, quæ in illis exquirun-
tur, nobis exponet propria illorum affectuū
natura. Quare nullum de illis sermonem ha-
bituri sumus qui respiciunt auditum consen-
tiente aure cum cerebro vel aliqua alia parti-
cula. Quatenus autem spectare potest ab abla-
tum auditum, ob aliquem tumorem præter
naturam in aure eius parte ad neruum pertin-
gente excitatum: si is fuerit calidus dolorosus
admodum erit, & eisdem remedijs curandus
erit, quo tollendum dolorem ex inflammatio-
ne di-

ne diximus in superiori capite: si autem frigidus & scirrhus: si aliqua eius potest sperari curatio, post vniuersi corporis (si inde fomentum habent, procurationem, mox & capitis,) vt sæpe prius fuit expositum, curari illis medicamentis secundum communem rationem habet, quæ depromenda sunt à communibus indicationibus, quæ à natura scirrhii, & communi eius ratione petendæ sunt. de quibus in priori commentario, quantum visum est posse esse satis, sermo fuit habitus. neque ab hac dissimilis est curatio, quam requirit obstructio ipsius nerui, vel eius condensatio. Nam ea medicamenta erunt opportuna, cum à crasso lento pituitosoq; succo ortum habuerint, quæ attenuare, secare, detergere, digerereque possunt, siue de illis loquamur, quæ interius sumenda bibendaque vel deuoranda sunt, siue de illis quæ instillanda immittendaque in aures, de qua etiam materia ex parte in priori capite verba fecimus, vnde neque iterum in præsentia repetenda sunt. Si vnus itaque medicamenti meminero, cuius mentio ab empiricis fieri solet, quasi maximi arcani, quamuis nunc etiam multis vulgaribus sit notum, & plurimum ab illis laudatum, ad alia conuertemus orationem. medicamentum autem hoc est adeps qui destillat ex anguilla cum ex veru torretur, si in aures instilletur. potest autè

ex ratione esse utilis. nam ex assatione comparat sibi naturam ab igne attenuandi & digerendi, perinde, vt de oleo lucernę protulit Galenus, quod simile euadit oleo veteri. redditur siquidē calidius, & partium tenuiorum. Sed huic adipi, & id accedit, quod ex folijs lauri, quę ferē ab omnibus interfiguntur frustis anguillę dum ex veru torretur, maiorem contrahit vim attenuandi, digerendi, & calefaciendi. Quod si tabes in meatu auri sit contracta, facta nempe obstructione, exorta à multo illo excremento auri familiari ibi congesto & concreto, vel à grumo puris, auriscalpio hæc auferre oportet. vel si sit opus medicamentis, ea quę secant, detergant quę accommodata erunt, nisi si quando nimis induruisent. nam & mollientibus aliquibus egerent. Quia verò verruca etiam subcrescens in meatu auditorio potest auditui esse impedimento, quę & ipsa subcrescens detractioe esset curanda, de eius curatione non sum multa dicturus, sed omnia comprehensurus sum in hac summa. nempe quod eadem ratione illam esse detrahendam dixere medici, sicut curandū esse diximus polypum, si in naribus subcreseat. Sed & quę sit curatio commoda inflammationi in hoc loco exorienti, & alijs præterea tumoribus in aure præter ipsius naturam, abunde exposuimus. Sed neque de sibilis, & alijs

alijs vitiosis sonis, qui obstrepere sæpius in auribus percipiuntur, opus est sermonem longiorem habere, si quis eorum memor sit, quæ de auris dolore dicta fuere, præsertim si sit à statu conciratus. nam & sonitus isti habent similem cum illo causam, nempe flatulentum spiritum, qui intra aurem inordinatè mouetur, & mouet subinde aerem proprium, & internum. qui motus allidens instrumento auditus, excitat eiusmodi strepitus, quare & similibus remedijs tollentur, quibus flatibus medentur, & proinde neq; de istiusmodi strepitibus alioquin sumus magis particulatim aliquem sermonem habituri. Postremò ad hoc caput videntur pertinere & vermes, qui aliquando in aurium meatu solent viui reperiri, quod altero duorum modorum euenire posse videtur, aut enim exterius adueniunt. Memini enim me quendam vidisse, in quo vermis aurem ingressus, maximam illi, tum pungendo, tum etiam dum continenter mouebatur, molestiam afferebat: erat autem tineæ qualis sæpe in tritico gigni solet. Ceciderat verò ex fissuris tabulati horrei, cui lectus subiacebat: aut verò ibi oriuntur ex putri aliquo excremento, in aure congesto, vel ex aliquo vlcere non experte putredinis. eius verò curatio facilis est quantum ad vermes pertinet, vt inde educantur. Duplex autem est eos

extrahendi ratio, aliquando si quidem viui e-
 duci possunt aliquo forcipe si in loco sint, v-
 bi conspici possint. sin autem in penitiores
 partes irrepserint, vt nequeant conspici, ali-
 quis adeps insulfus, vt gallinaceus, anserinus,
 vel suillus efformatus in collyrij, vel glandis
 formam, vel vt nunc loquuntur chirurgi, ten-
 tæ, indatur auri, ibique tantisper maneat, do-
 nec animal allectum eo cibo, quo plurimum
 delectetur, illa affigatur, nam simul cum adipe,
 si commode educatur, extrahitur & ver-
 mis illi affixus. Aliqui etiam cotum bene pe-
 xum, carminatum, aut lanæ vellus, auri impo-
 nunt, vt animal illud, quodcunque sit nam
 pulices & formicæ facilius hoc pacto educun-
 tur, dum mouetur per meatus ibi inuoluatur,
 & quasi irretitum extrahatur. alij etiam coto
 aut vellere inuoluunt auriscalpium, ac alicui
 glutinoso ac tenaci liquore imbuunt, vt esset
 resina terebentina vel laricea, auriq; indunt
 vt animal quasi visco captum educatur. Inter-
 dum verò prius id genus animalia necantur
 medicamento huic rei apto, postea extrahun-
 tur, necantur verò quibuscunque amaris, vt
 succo absinthij, marubij, chamedrios, centau-
 rij præsertim minoris, & cæteris, quæ istis si-
 milia sunt. præcipuus verò, vt testatur Gale-
 nus septimo de facultate simplicium medica-
 mentorum, est succus vel decoctum calamen-
 ti. Sed

ti. Sed sæpe accidit vt aliquid durius & solidius in auris meatum incidat, aut injiciatur vt est lapillus aliquis, vel granum semenue aliquod, quod non parum illi negotij interdū face sit, in quare à medicis exquiritur auxilium. Verūm quia id in hoc parum expectare à medicamentis possumus, nam horum extractio potius ad operam manuum & ad quædam instrumenta apta huic negotio pertinet, ideo in his non conteremus tempus, cum sint aliena à nostro instituto. Quare iam tempus opportunum esset ad oris affectus, & ad medicamenta illis curandis accommodata transire, nisi fortasse videantur aliqua esse dicenda de ratione eorum medicamentorum, & eorū apto vsu quibus parotides curantur. vt ferè cum res hæc interdum non exigui, sed potius maximi sit momenti, videatur priuatim & ipsa seorsum, propriumque caput desiderare. Sed quia parotides in genere sunt, vt testantur omnes, præsertim verò Galenus inflammationum, magna ex parte etiam eandem cū alijs inflammationibus expetunt curationem, eandemque medicamentorum rationem saltem quatenus ad eas indicationes spectare videtur, quæ à natura morbi solent depromi. alioquin enim indicationes istius loci in quo exurgere consueere parotides cogunt medicum desistere aliquantisper à communi me-

rhodo curationis inflammationis, & à communi eorum remediorum usu, & hoc quidè in principio. nam in alijs istius affectus temporibus in idem parotidis curatio cum aliorum curatione tandem cõuenit, & ideo summatim hac tantum differentia vel diuersitate exposita finem huic capiti imponemus. In hoc loco secundum aures vbi oriuntur parotides, à quo etiam hoc nomen apud Græcos habuere, sunt à natura genitæ quædam carnes glandulosæ vel adenosæ, vt Græci loquuntur, quales etiam in alijs quibusdam locis quæ emunctoria ab Arabibus & à nostris iunioribus Latinis Arabum sequacibus vocantur sicuti sub alis & inguinibus, quæ sunt partes suapte natura imbecilles, atq; ita à natura dedita opera genitæ, vt possint ab internis & nobiliorib. particulis impulsæ excrementa, quæ in illis retenta plurimum obesse possent, facilius admittere. vnde quotiescunque aliqua fit superuacuorum humorum impulsio ad has adenas, in his locis consistentes, statim peculiaris quædam insurgit indicatio, quæ variat communem eam methodum, quæ morbos ex fluxionibus factos respicit: quatenus saltem ad eorum principia pertinet. in quo genere sunt & inflammationes reliquique tumores, qui præter naturam ipsius particulæ insurgunt. in hoc autem varia fit eorum ratio

in his

in his locis, quod reijcienda sunt omnino ea localia remedia, quę vim habēt repellendi in fluētes humores, & id ea ratione, quia nō exiguum ea repulsio periculum affert, ne retrocedentia vitiosa excrementa & internas præcipuasque partes occupantia, aliquod facerent maximum malum: quod præterea seruandum esse, præcipiunt medici in omnibus illis affectibus, in quibus natura tentare videtur expulsionem noxię materię ab internis partibus versus cutem, vel à parte aliqua nobiliori & magis præcipua ad ignobiliorem. Nam vt Galenus in libro de constitutione artis medicę nos docuit, sæpe morbus malignus, expulsa mala materia à membris nobilibus ad ignobilia fit non malignus: sicut contra translata materia, ab ignobilibus ad nobilia efficitur malignus, qui prius videbatur cuiuscunque malignitatis expertus. præsertim verò cauenda est in parotide repulsio, quando illa in febribus, siue critice, vt aiunt, seu ratione symptomatice exoritur, & hoc quia eiusmodi inflammationes, quę in his partibus, quas Arabes & iuniores emunctoria solent, vt diximus appellare, raro fieri solent nisi in malignis febribus & quę pestilentis naturę non sunt expertes. Fiant autem à natura quę malignam materiam nititur ad has adenas expellere, vt mēbra magis priu-

cipalia liberet & tueatur, quæ repellere reflecti-
 ue interius minimè posset sine graui pericu-
 lo. quare nunquam quomodocumque fiant,
 debemus per repellentia prohibere exitum
 vitiosæ illius materiæ, quæ ad glandulosas
 carnes propellitur, & vel nihil eo tempore,
 dum incipit, aut augetur tumor, agendû qua-
 tenus ad eum tumorem pertinet, & soli na-
 turæ vniuersum negotium relinquendum
 est, aut si quod agendum est, attrahentibus, na-
 tura, vt facilius expellat, erit adiuuanda, re-
 medijs quæ vim habeant malam materiam
 ex profundo attrahere, vt eiusmodi medica-
 mentis, quæ his viribus sint prædita, vel in-
 terdum cucurbitulis. nam si facilis videretur
 expulsio à natura facta, illi dimittendum es-
 set hoc munus: si verò tentare expulsionem
 videremus, parum verò in expellendo pro-
 ficeret, illi ferre opem expediret. Quod si
 multus esset naturæ in expellendo impetus,
 nihil quod ad expulsionem pertineret, esset
 agendum, ne confluentibus ad eum locum
 multis illis superuacaneis succis calidisque
 sæpius & acribus, ibi concitaretur aliquis in-
 signis dolor, qui laborem, inquietudinemque
 & vigiliam afflicto corpori adderet, vnde fa-
 cile possent vires dissolui. Immo si sponta-
 neus esset confluxus, & dolor vehemens in-
 surgeret, iuuanda quidem erit natura, sed non
 in ex-

in expellendo, verùm mulcendo mitigando-
 que dolores, illis nimirum cataplasmatibus,
 quæ temperata caliditate cum aliqua humi-
 ditate possunt id præstare, nam talia præter id
 quod non parum possunt sedando & delini-
 endo dolorem, adiuuat etiam concoctionem
 influentium humorum, vt neque etiam in his
 sit repellendum, quanuis præceps & multus
 sit impetus, vt neque contemnendus sit, &
 deserendus à medico, præcipuè si videat na-
 turæ vires non eas esse vt possit tantam copi-
 am recte administrare. immò illi succurren-
 dum erit, alio modo refrenando impetum,
 per inanitiones vniuersi corporis, per sectam
 venam, vel per medicamenta, sicut magis ex-
 pedire illi visum fuerit, quæ possint reuellen-
 do auertere fluentes succos ad affectum locū
 aliqua saltem parte. Quæ autem sunt cataplas-
 mata apta ad dolores vrgentes sedandos osten-
 dit Galenus tertio de compositione medica-
 mentorum secundum locos, capite secundo,
 nempe quæ fiunt ex farina triticea, vel hor-
 dacea, vel seminis lini, & mulsæ, si ex decocto
 seminis lini, vel althææ, vel chamæmelini co-
 quantur. Nam quocunq; horum vtamur
 ita confecto, vt docet Galenus, vti possumus
 vtiliter, vel si etiam, vel duæ ex illis farinis si-
 mul miscentur vtilis omnino erit cataplasma-
 tis compositio, quia si aliquam refrigeratio-

nem requirerent ob id, quia fluxio plurimum
 esset calida, farinę triticeę ordeaceam addere
 mus. sin autem maiorem digestionem & ma-
 turationem, farinam seminis lini: sin vtrisque
 egeremus, omnes commisceremus. Ita etiam
 quatenus pertinet ad liquores ex quibus hæc
 concoquenda sunt dicendum videtur, nam
 mulsæ refrigerat magis aliquantisper etiam
 attenuat & non nihil derergit. althæę verò de-
 coctum mollit magis & maturat, aliquantif-
 per digerit. fœnigręci verò decoctum aliquan-
 tisper calefacit, & proinde aliquo modo atte-
 nuat & digerit, quanuis non nihil etiam a-
 stringentis habeat. Pro ratione ergo nature
 succorum quę defluunt ad parotidem hæc
 sunt varianda, & vel illis solis vt simul mistis
 expedit vti. Galenus autem 13. methodi ait,
 sæpe oleum calidum satis fuisse ad hoc mu-
 nus. horum autem vsus, non modò utilis est,
 quia dolorem sedent, verùm etiam quia con-
 coctionem horum humorum non parum iu-
 uant. in alijs autem temporibus postea cu-
 ratio parotidis à communi aliarum inflam-
 mationum curatione, aut nihil, aut parum
 admodum euariat. Nam agendum, vt nobis
 ratio affectus indicabit, interdum enim per
 propriam methodum inflammationum & so-
 litam res erit tractanda, nempe procuran-
 dum vt materia fluxa & admissa in inflam-
 matione

eratio
 solent
 tur in
 ret age
 autem
 cat. ite
 pore o
 scellus
 mento
 cos ha
 Galen
 nem p
 medic
 do ha
 geren
 absce
 piam
 ret. na
 rò abs
 transi
 fitalie
 randi
 tero,
 abun
 quat

matione digeratur, aut (vt nunc vulgò loqui solent) resoluatur. Quod si magis videretur in suppurationem vergere, illis oporteret agere quæ maturant & pus mouent. illis autem suppurationis via aperienda qua pus exeat, ita enim facere consueuere nostro tempore omnes ferè medici. aperiri autem abscessus possunt vel ferro, vel caustico medicamento. diximus autem ita consueuisse medicos hac nostra tempestate, quia antiqui, vt ex Galeno haberi potest, tentabant discusseionem puris inclusi in abcessu sine aperiitione, medicamentis quæ vim attrahendi ex profundo haberent, præterea verò attenuandi & digerendi. hoc verò agebant, quando non erat abscessus magnus, & qui non multam copiam puris, neque plurimum crassi contineret. nam alioquin, & ipsi aperiebant, aperto verò abscessu & vbi pus effluerit, affectus iam transit in vlcus. & quia in his nulla est, quæ fit alicuius momenti, differentia, à ratione curandi alias inflammaciones, quæ hoc vel altero, vel tertio modo solent curari, & de alijs abunde in priori libro sermonem habuimus, quatenus ad medicamenta & eorum vsam

pertinet: ideo tandem huic ca-

piti finem impo-

nemus.

Zz 4

De medicamentorum compositione & usu, quæ ad
 pta possunt esse cura dis affectibus oris.

Caput XVI.

AD ea tandem accedamus quæ ad os
 pertinent & partes eius, & quia os in
 præsentia appellamus vniuersum il-
 lud spacium, quod intra labra comprehendi-
 tur, in quo præterea comprehenduntur con-
 tinenturq; multæ partes vtilis & necessariæ
 & non modici momenti, eas recensebimus,
 & eum ordinem sequemur in illis exponen-
 dis, quem sensus præsertim visus, dum intro-
 spicimus, nobis ostendit. Primum ergo labia
 intuemur, de quibus non video cur multa à
 nobis sint dicenda, præsertim si institutum no-
 strum in hoc cõpendio velimus sequi. Quan-
 uis enim vlcibus vulneribus & tumoribus
 præter naturam cuiuscunq; generis, resolutio-
 nib. etiam & conuulsionibus, sicuti in distor-
 tione oris solet sæpe euenire. corripiãtur, quia
 tamẽ proprius scopus hoc loco præsertim ver-
 satur circa rationem cõpositionis & vsus me-
 dicamentorum, quæ localia passim in præsen-
 tia dicuntur, in quib. præcipua ratio à natura
 læsę particulę sumenda est, & quatenus ad i-
 stud pertinet, nõ est aliqua in his priuata ratio
 differens à cõmuni ratione eorundẽ affectuũ,
 quãdo in alijs carnis particulis oriũtur, præter
 rem

rem erit hoc loco, ea repetere, quæ magis apte tractata sunt in alijs locis, præsertim verò in primo libro. Labia subinde sequuntur gingivæ, & illis impositi dentes, interiusque spacium illud quod linguam continet, cuius duplices sunt partes, superior est quæ palatum dicitur, à Græcis verò *vraniscus*, quasi parvum cœlum, & inde fortasse acceptum est à vulgaribus in his locis, quod cœlum eam partem appellant, & inferior quæ sub lingua est, & ab ea tegitur, quæ proprium nomen, quod ego meminerim, non habet. mox est lingua quæ gustus præcipuum est instrumentum, & effor mandis sermonem. præterea verò masticationi non parum utilis est. cibum enim sub dentes impellit vt cõmodius ab illis teratur, quæ etiam variè inuertit. Ad radicem linguæ duæ sunt glandulosæ carnes quæ tonsillæ à Latinis, à Græcis verò *παρίδμια*, in medio verò ab extremo palato pendet columella, quam Græci *κίονα* vel *καρπαρέονα* appellant. interius verò spacium fauces à Latinis, *φάρυγξ* verò à Græcis dicitur. postremo ad fauces intimas pertinet duo meatus illi maximè insignes, quorū alter in partem anteriorem vergit, qua via est spiritus ad pulmonem, & aspera arteria dicitur, cuius supremum caput ad fauces est id quod à Græcis *larynx*, guttur à Latinis dicitur. alter verò meatus posterior via est ad ven-

triculum per quem cibus potusque in ventriculum fertur, & *αισθησις* Græcè dicitur, Latine verò gula. Sed primum de his agemus, quæ ad partes oris, quæ magis extorsum vergunt, vt sunt gingiua, dentes, palatum, lingua & quæ pars sub lingua tegitur. mox verò de illis quæ ad fauces pertinent, vt sunt tonsillæ & columella atque guttur & gula. Sunt autè affectus quidam, qui sunt omnibus ferè partibus communes. Gingiuæ ergo solent à vehementibus cruciari doloribus, qui possunt à varijs causis & affectibus, concitari, nempe vel ex transmutatione propriæ & naturalis suæ temperaturæ, cum confertim & repente fit: vel ab illis quæ continuum solvunt, & hæc vel ab externis & procatarteticis causis effici possunt vel ab internis & antecedentibus, ab externis sicuti ventis, cibus nimis calidis, vel acris, aut minus frigidis, item & potu & alijs tandem quæcunque in os ingeri possunt: præterea quæcunque exterius possunt tundere, erodere, pungere & incidere. internæ verò & antecedentes causæ sunt fluxiones calidiorum vel frigidiorum humorum qui possunt sua humiditate putrefacere gingiuas & alias partes, & acrimonia pungere, abraderè, & tandem vlcerare & transmutata etiam partis temperatura dolores concitare, qui sæpius quidem solèt à capite & cerebro, cui sub

iectæ

iectæ sunt destillare, interdum tamē & ex inferioribus, sæpius autem à ventriculo solent male affici ratione vitiosorum excrementorū qui ibi continentur, à quorum vaporibus ascendentibus vitiantur oris partes. Sed ex eisdem causis possunt exoriri in his oris partibus, præsertim carnis inflammationes, scirrhi & alij tumores præter eorum naturam, qui quandoque sunt malignitatis, & interdum nō parum participes. Solent præter alia interdum fieri quædam carnis exerescentiæ in intimis gingivis ad ultimos molares dentes, quæ παρὰ τὸν στόμαχος vel ἄλγος à Græcis dicuntur: τὸ ἀλγος enim gingivam significat, qui affectus dolorosus est, & in genere inflammationum est is affectus, præterea verò ex nimia laxitate & redundantia viriosi sanguinis, præsertim biliosi (vt refert Aetius) & erosione fiūt cruētę gingivæ. affectus illi, qui & alijs omnibus fere particulis communes, vnam itidem communem habent curationis rationē, quod si aliqua in his particularim differētia reperiat, illa à diuersa particularum natura occasione habet, quod sæpius à nobis prius expositum est. Vnde cū os veluti ostium sit per quod ingressus est tum ad ventriculum, eorum omnium, quæ bibenda & deuoranda sunt, tum verò ad pulmones, & sæpe vel nobis etiam nolentibus, quæ ore assumuntur illabuntur in pulmones

vel ventriculum, & proinde ab illis medicamentis, quantum fieri potest, in affectibus harum partium curandis cauendum est, vel saltem illis cautè vtendum, in quibus aliqua sit perniciosa qualitas, si in vètriculum vel pulmones illabantur. vnde quatenus ad generalia theoremata attinet eadem sunt, in omnibus, nempe repellentibus in morbi principio esse opus, mox repellentibus admiscenda esse digredientia, atque subinde digredientia augenda, de repellentibus verò semper ad finem vsque detrahendum, si affectus ad genus inflammationis attineat: sin autem ad genus vlcerum, exiccantibus in primis, sed præterea & detergentibus frequenter. Vt tamen ea præcedant remedia, quæ præsertim & primùm causam respiciant: habita ratione fluxionis à qua hæc semper ferè excitari solent: earumque particularum, vnde ea excrementa defluunt. vniuersa verò hæc ratio consistit in procuratione vniuersi corporis, earumque partium quæ superuacuam materiam ad has amandant, nempe vt per vacuationem sectione venæ, vel purgatione intercipiatur, & auertatur fluxio. Sed hæc ad aliud, non ad præsens institutum pertinent: sicut & de congruenti victus ratione agere. Quare conuertamus tandem sermonem particulatim ad remedia accommodanda his morbis curandis, & primum de illis agemus,

quæ

quæ referuntur ad inflammationû genus, quæ tamen non sunt ratione loci graues morbi, vt in gingiuis, palato, lingua, & alijs quæ his natura attinent. nam de internis seorsum loquemur. Itaque cum gingiuæ & pellicula quæ palato prætensa est dolent, sicuti quandoq; uehementi cruciantur dolore, qui ab incipiente inflammatione habent omnem occasionem, statim considerandum quod sit inflammationi occurrendum, ea seruata methodo quæ cõmunis est omnibus inflammationibus, nempe repellentibus primum, mox repellentibus quidem, sed vt simul digerẽtia immisceantur, & illis semper magis acutis, quãto magis procedit inflammatio. Sed postea cum repellentia refrigerent & adstringant, & illa varia diuersaque sint, & diuersorum ordinum quatenus ad vires & uehementiam pertinent, fit vt non æqualiter & indifferenter semper his laborantibus particulis possint aptari. quare horum discretio apprime erit medico necessaria. istius verò rei ratio à natura ipsius particulæ erit petenda vt à mollicie, duriciequæ, ab eius sensu, à situ. nam partes hæ molles sanè sunt, & duplici sensu. & eo quidem acri præditæ, gustu & tactu, suntquæ expositæ vt facillimè illis medicamenta occurrere possint, quæ propter neque valida & violenta medicamenta, quæcunq; illa sint facile ferunt, sed melius

à mediocribus se habent. si enim astringentibus repellentibusq; vehementiorib. vtamur, similem, vt quinto de compositione med. secundum loca, affectionem contusioni imprimimus. vnde irritatur dolor, & subinde magis incitatur fluxio. Contra verò dentes qui dura constant substantia, cū dolent & inflammatione tentatur profundior neruus ad eorū radices, vehementiora remedia non beneferunt, sed etiam talia desiderant, & præterea etiam vt illis sint intermixta, quæ acria & tenuium sint partium, vt facilius fiat aditus & penetratio ad internas & profundiores partes. Vnde consuevere antiqui ex aceto acerrimo coquere medicamenta ad dolorem dictum, ratione verò alterius sensus, nempe gustus cuius particeps est internum os, insurgit & alia indicatio, quatenus ad sapores medicamentorum quibus vti in curandis his inflammationibus pertinet. Ea verò est, quod cū horum medicamentorum multa sint, quæ horribilis et ingratis sunt saporis, quo maxime cruciantur partes hæ, nec modo dum illis vtantur, sed postea etiã remanet malus illorum sapor longiori tempore, vnde præterea & sepe subuertitur ventriculus, & vt diximus possent præterea multa illorū illapsa in interiores meatus subiectis particulis non parum negotij facessere. propterea talia quantum fieri po

ri potest sunt declinanda & illis vtēdum quæ
aut gratiora, aut minus ingrata sunt, & proin-
de in dolorib. gingiuarum & aliarum partiū
oris, quorum meminimus. Galen. præ omni-
bus ferè alijs medicamentis laudat oleum len-
tiscinum, vtpote quod sit moderatum medi-
camentū astringit. n. modeste: vnde fit vt re-
pellat citra vllam noxā, digerit etiā aliquanto
Calidas siquidem aliquas partes habet, & di-
gerendo aliquantulum vacuat intentam par-
ticulam, atq; ita aliquantisper dolor remitti-
tur. verū ait oportere vt oleum nouū sit. quia
olea cum inueterascunt, calidiora fiunt & re-
pulsioni ineptiora. noluit autem vt eo frigido
vtamur, quia in his partibus actuale frigus, vt
ait Gal. quarto de facul. simplic. medic. mor-
dax & dolorosum est, sed calefieri in duplici
vase, quia quæ ad ignem calefiunt calorem
quendam acrem magis & mordacem contra-
hant. Sed cum tale oleum lentiscinū nō fit in-
promptu vbiq; neq; ita paratum facile repe-
riatur, ideo proxime ad illud accedit oleū ro-
faceum, quod completum appellat. differunt
tamen quatenus rosaceum aliquāto frigidius
est & proinde maiorē etiā vim repellendi ha-
bet, non tamen tanta digerendi: quanta lenti-
scinum. Dioscorid. verò ad inflammationes
gingiuarū laudat vinū in quo efferbuerint fo-
lia rosarum aridarū, ita tamen vt post cocturā

liquor percolatus ex eis exprimatur, eoque gingivæ bene deliniantur, neque absque ratione laudatur hoc medicamentum, cum ex aridis rosifossit refrigerare & repellere, ex vino autem aliquantulum digerere. Sed lentiscinū oleum videtur aptius, nam oleum molliens potest magis dolores sedare, nam crederem & decoctum lentisci etiam quando eius oleo careremus posse conferre, minus tamen quam oleum. quamvis possemus addere lentisco femina fœnigræci aliqua aut lini, aut aliquid radicicum althææ. Laudat præterea Dioscorides & utrumque tribulum si gingivæ ex oxymelite illinantur. nam tribulus quidem refrigerat & repellit, vnde Galenus de facultatibus simplicium medicamentorum ait esse, contra generationem inflammationis, cui addit fortasse mel, ut præterea aliqua etiam adsit vis digerendi. Verum quia sæpe etiam accidit, ut dolores hi gingivarum ex inflammatione his repellentibus digerentibusque medicamentis neque tolli possint neque deliniri, quia in supurationem inflammatio tendat. non est resistendum reluctandumque naturæ, sed potius iuvanda est, atque procurandum ut maturetur, quo citius fieri poterit. Erumpente etenim pure desinet dolor, & cum ita affectus in vlcus transeat, reliquum postea erit. ut medicamentis locus is tractetur, statui & naturæ
 vlcerris

vlceris accommodatis, de quibus agemus paulo post. Adiuuabunt verò maturationem supurationemq; inpriniis decocta huic officio apta, vt radicum althææ, caricarum pinguiū, passularum non modo istarum exilium & nigrarum, quæ in multo vsu sunt in præsentia, verùm & illarum maiorum à quibus acini vel semina possunt eximi (vt sæpe præcipiunt antiqui medici) vtpote quia non parū astringant & exsiccant quæ coqui vel ex aqua possunt, velex iure aliquo pingui. nam & id ad concoctionem maturationemq; adiutat, atque dolorem lenit, tum molliendo, tum verò aliquantulum digerendo, sed & aliquid zachari immisceri poterit, ex omnibus autem his, vel ex aliquibus quæ magis in promptu erant fieri potest decoctum ad consumptionem medietatis iuris, si ius sit acceptum quantum videatur exposcere ratio proportionis medicamentorum, vt tamen sine sale sit ius, & calido eo vtamur aliquantulumque in ore detineamus atque sæpius ita agamus. sæpe tamen simpliciori medicamento sumus vsi & felici successu. Meminere tamen medici antiqui quarundam inflammationum, quæ in externis introrsum gingiuis aliquando oriuntur, & ἐπίγινγίς dicuntur à Græcis quæ potius vt dixere Aetius & Paulus sunt quædam

Aaa

carnis excrescentiæ ab inflammatione quartæ interdum comes febris est & vehemens item dolor vt ne os quidem aperiri possit, & quanuis ad epulidas curandas descripta reperiantur medicamēta plurimum acria, vtpote quæ & atramentum sutorium admittant & alia istius generis, id tamen sano modo intelligendum est, vt optimè distinxit Aetius. Quia talia medicamenta versus finē sæpe sunt necessaria, quando ea sola viget indicatio quæ à superexcrescentia carnis deprompta est, illa enim contrahi nequit, reprimique nisi per illa quæ non parum desiccant astringuntque & detergunt etiam, talia enim sunt quæ describuntur à Paulo, Aetioq; & Galeno ex sententia tamen Archigenis, componuntur siquidem ex æruginè, sutorio atramento, ex gallis, ex alumine & eiusmodis alijs. Verùm inter initia dum febris dolorque plurimum affligit, consulit Aetius, vt his omnibus dimissis laxantibus vtamur, vt sunt malsa tepida, vel cremor hordei, decoctum seminis lini & similibus, in quibus vis est leniendi, dolorem tē dare, atq; non nihil digerere. dolor enim qui vehemens est eo tempore vim maiorē habet in indicando. Sed vbi iam deserbuerit inflammatio, & eatenus dissoluta sit dolorq; remissus, vt iam possit ægrotans hiare, tunc apta sunt, ea quæ

ex-

extuberantē carnem deficcant, & reprimunt: cui officio maximē apta sunt, si Aetius credimus, medicamenta arida, in quibus ait ille esset id cuius confectionem ipse describit. Fit vero ex sulphure ignem non experto, pipereq; & scisili alumine exusto omnib. pondere tritis, & inspersis epulidis. Sed alumen omne vstū, & gallæ triteq; & tanq̄ aridum medicamentum insperse, profunt. quęcunq; n. validē deficcant & astringunt, possunt huic affectui esse medicamenta congruentia. mihi sepius factis fuit medicamentum id, cuius, vbi de polypo esset sermo, mentionē fecimus. nam sicut potest polypum absumere & atterere, poterit etiā epulidas et parulidas. et quāuis eius vis et operatio tardior sit, est tamen securior: vtpote in quo nihil sit, quod noxiam habeat qualitatem. omnes tamen, si morb. is pertinax & plurimū tam medico, quam medicamentis sit renitens, ad acriora medicamenta accedunt, vt est chalcitis, sutoriū atramentum, ærugo, & ut ait Aetius, usque ad ea tandem medicamenta, quę carnē erodūt, & detrahūt. & ad ea quorū vsus solet esse in depascētibus gingiuarū vlcerebus, de quibus paulo post sermonē sumus habituri. Gingiuarum itaque vlcera & partium ad ipsas pertinentiam; vt & diuersas occasiones vnde orta sunt habuerē

ita etiam quantum pertinet ad initium curationis, diuersimodè tractari solent. nam aut ab externa, causa excitata sunt ex incisione, punctura, aut ab aliquo medicamento, vel medicamentosa re, quæ abradere & erodere potuerit, aut ex interna, & id duplici modo, quia vel ex rupto aliquo abscessu, vel ex acri & erodente malorum humorum fluxione. diximus autem quantum ad initium curationis spectat, quia aliqua horum quæ accidunt à fluxione, necesse est, vt donec durat fluxio foueatur à plenitudine vel cacochymia, aut vni uersicorporis, aut aliquarum particularum præsertim capitis à quibus foueatur fluxio, à quibus prius surgit indicatio, procurandum esse vt sepius iam dictum est, quod intercipiatur reprimaturque fluxio illis rationibus, quæ sepius à nobis fuere expositæ. At verò si nulla aliunde petenda sit indicatio præterquam ab vlcere, & ab affecta particula: tunc variatur pro ratione earum differentiarum quibus vlcera discerni ac distingui à medicis solent. ab eis nempe depromptis proprijs indicationibus & scopis, de quibus non est in præsentia cur multa dicamus, cum hæc omnia in primo lib. satis distinctè & diligenter fuerint exposita, vt nunc quæ tamè obliuioni tradamus eam indicationem & considerationem, quæ petenda est à natura particularis.

ticulæ. Et quamuis quando sponte & à nulla externa causa vlceraantur: nequeat id plerunque fieri, nisi à fluxione acrium & erodentium excrementorum, & proinde sit necesse vt curationis initium sit ab hoc capite nempe vt sistamus, remoueamusque fluxionem, tum reuulsione vacuationeque, tum temperatione & mitigatione mordacitatis eorum excrementorum, in quo officio præcipuè sunt balneæ aquæ dulcis (vt testati sunt Galenus, & alij prisca medici, nisi aliquando fluxio acredinis sit expers quæ sit in causa cur nimio humore madidæ gingivæ putrescant, & subinde exulcerentur. nam tunc & vniuersum corpus, & caput erunt inanienda & refecâda) mox vbi res priuatim localib. remedijs erit tractanda, quorum administratio ad præsens attinet institutum, nam cætera alibi fuerunt tractata, & propria vlcera curatio desiccatione perficienda tandem erit. cui si aliquid austeri, & astringentis sit adiunctum, præstantius, vt sæpius dictum est, erit medicamentum, vtpote quod possit arcerere, si quid à circumstantibus partibus, excrementitiæ materiæ esset mandandum, & si quidem vlcus simplex sit, quodque nullam præterea aliam habeat differentiam, quæ aliam per se habeat indicationem, com-

munib. et familiarib. lotionibus. q̄ ex aptis decoctis fieri solent, curabuntur, vt si arida rosarum folia ex vino nonnihil austero coquantur, & colluatur os. Quod si videretur esse opus vehementiori medicamento: his addi possunt cytini mali punici, vel malicorii, fortius etiam esset si gallæ adderentur, possemus & ex his aridum conficere medicamentum illis tritis, & in puluerem reductis, vlceri que inspersis: Sed, & coralius lapis ita, vt solet passim paratus, poterit inspergi, & erit facile, neque ingratum medicamentum. pompholyx vero, quam solent vulgo rutiam vocare, ita vt confaciat lauari teri & parari, optimum esset medicamentum, nisi quod esset cauendū, ne quādoque cum salina deglutita deuoraretur. Sed facile id caueri poterit, si post adhibitum medicamentum aliquanto temporis spacio interposito os abluatur aut vino aliquo aliquantulum austero, aut aliquo ex prædictis decoctis. Quando autem vlcus sordidius videretur, & aliquam præterea deterfionē desideraret, mel rosaceum facile, & non ingratum esset medicamentum: nisi interdum nimis acris sensus esset in vlcere, ita vt morderi videretur à rosaceo melle, sicut interdum in aliquibus obseruauimus, vt alias etiam testati sumus, nempe quod rosaceum simplici melle mordacius est

est medicamentum · tunc aut simplici mello
 utendum esset, aut syrupo rosaceo, qui confici
 tur ex succo rosarum & zaccharo, vel his sim-
 plicibus vel eis immixtis prioribus aliquib.
 decoctionibus, quibus si aliquid esset adden-
 dum, his & aliquantulum myrrhæ addi pote-
 rit. Noui priscos medicos, vbi res difficulti-
 or videretur, & iam eam malignitatem indu-
 isset, vt in ordinem referri eorū vlcerum
 posset, quæ aut depascentia aut putrida, ap-
 pellantur, aut cacœthe dici solent, ad ea me-
 dicamenta confugisse visos esse, quæ acria
 sunt & non usquequaque in oris affectibus
 tuta, nisi caute tractentur, vt sunt erugo, atra-
 mentum sutorium, chalcitis, misy, sandara-
 cha, & reliqua istius ordinis. Sed quia istius-
 modi medicamentorū ratione & vsum supra
 in 3. lib. exposuimus: ideo in illis repetendis
 nō cōteremus tēpus. Sed quibusdā explicatis,
 q̄ p̄tinent ad rationē remedii, cuius meminit
 Gal. 5. li. de cōp. med. p̄ loca, quod mihi p̄stan-
 tissimū videtur in his malignis vlcerib. ad me-
 dicamēta apta ad dentiū affectus curādos ser-
 monē cōuertemus. Remediū aut hoc quod fa-
 c. le, & meae sentētia, tutum, ad cauteriorū ge-
 nus referri pōt, & eorū q̄, ni fallor, actu ignea
 dicuntur & vrentia à iunioribus non quod
 vrant quidem igneam & vrentem omnino

calorem vt ferrea, metallicaque instrumenta dum igniuntur, referre solent, sed quia calore actuali, vt ita in præsentia dicam, inurunt. præcipit enim vt specillo aliquo ex altero capite lana aut coto inuoluto, ac in oleum feruescens demerso vlcerata gingiua foueatur, aut potius inuratur, eatenus, dum earum caro à specillo ita parato albescat. nam illud erit signum quod satis exustæ sint. hac autem potius inurendi ratione, quàm ignitis metallicis instrumentis aut causticis medicamentis vsus est, quia in hoc nõ est ita efficax operatio vt possit denti officere, aut profundius nervum lædere, qui est ad dentis radicem. præterea, cum citius in oleo defervescat igneus, & feruens calor, postea vbi ad suum naturalem statum redierit, vel ad teporem, habet sedandi dolorem & inflammationem: deinde verò aliquo smegmate arido (vt Græci dicunt) hoc est medicamento arido inspergendæ & affricandæ, qualia multa sunt, quarum paulò ante meminimus, nempe gallæ ad dita modica myrrha, aut corallorum bene paratorum, aut rosarum aridarum vel malicorij, vel id genus aliorum. Mihi satis probaretur medicamentum ex granatis, de quo egimus, vbi de tollendo narium polypo ageremus, siue succo vtamur prius ex illis expresso, siue ea parte quam tri-

tam

tam in
dicame
bus, ad
uas, cu
gnante
tem au
mina a
præter
respicit
guis p

D

D
ration
inter o
nerui.
tinent
ent. n
uas, &
tribu
tem h
substa
çetera

tam in pastillos redigi diximus. his eisdem medicamentis poterit quis uti, vel alijs his similibus, ad desiccandas contrahendasque gingivas, cum in nio humore madidæ quasi prægnantes in tumorem tolluntur. antiqui autem auctores laudant lambruscæ flores ex lamina assatos & tritos, si eis gingivæ fricentur. præterea & alumen, & multa alia, quæ eodem respiciunt, & identidem eisdem succurrere gingivis possumus, si cruorem effundant.

De illis quæ pertinent ad curandos male affectos dentes.

Caput XVII.

Dentes quamvis quatenus ad rationem durioris substantiæ pertinet, magis ad ossium naturam accedant, alia tamen ratione ancipitis naturæ videntur, & medicæ inter ossa & alias molliores partes, ut caro & nervi. imò & quandam præterea rationem retinent, qua ab utroque horum genere evariant. nam & sentiunt non solum per gingivas, & nervos qui à natura singillatim illis distributi, quamvis ab illis sentiendi facultatem habeant, sed per propriam etiam eorum substantiam, cuius prærogatiæ expertia sunt cætera ossa, in qua dentes cum carne, nervis

conveniunt, in hoc vero ab utrisque particulis
dissentiant, quod semper ad extremam us-
que ætatem crescere possunt, quod consul-
to à natura factum est, quia cum munus hoc
à natura habent, ut solidiores cibos atterant;
in quo, & ipsi non parum atterantur, nisi hu-
ic incommodo naturam provida consuluis-
set, brevi tempore animal ab hoc officio &
utilitate, quæ non pauci est momenti, de-
stitueretur. Quibus ita positis & expositis,
possumus investigare quot affectibus, & cu-
ius naturæ obnoxii sint dentes inde: ex his
enim facile deinde est rationem componen-
dorum medicamentorum invenire, ac mo-
di præterea, quo eis oporteat uti. Cum ita-
que sensu sint præditi, tum ratione suæ sub-
stantiæ, tum propriorum nervorum, dolo-
rum capaces sunt, & illorum quidem maxi-
morum: cum præterea diu & ultra termi-
nos aliorum ossium cæterarumque corpo-
ris partium, ex proprio alimento crescere
possint, necesse est ut etiam ex assumpto ali-
mento ad eos influente facilius eorum sub-
stantia dum fit incrementum, & quoquo mo-
do intumescat. quæ cum ita se habent possunt
interdum nimio influente alimento, vel ni-
mis extendi & quasi intumescere, & hoc mo-
do inflammatione corripitur, vel si inflamma-
tionem

tionem appellare nolumus, erit saltem affectus inflammationi similis. Interdū vero penuria alimenti gracilescere, & quasi cōtabescere. quod vbi fiat, cum exquisitè & integre nequeūt replere alueolos maxillarū, quib. innati & infixi sunt, & proinde nequeunt vltius ita firmi, & immoti ab illis contineri, quare labari moueriq; in illis est necesse, quæ affectio senib. familiar est, ac nō æque omnibus neq; eodē tempore, accidit, nā aliis id accidit répestiuius, aliis vero serius pro ratione diuersæ eorum naturæ, aut diuersarū occasionū, vel ex ratione victus, vel ex externis causis, quæ nō ita in ætatem referenda postea sunt. sed in causas eas, quib. & aliæ ætates possunt esse subiectæ. Affectio vero ex plenitudine quam inflammationem appellauimus, frequentior est in ætate iuuenili. sed de his magis particulatim agemus. Sicuti autem hæc ex influxu alimenti accidere possunt, ita non minus dentes aliis fluxionib. expositi sunt: præsertim vero destillationib. quæ à capite fluūt. Nam interdū, imo sæpe, hac humiditate perfusa ligamēta dentiū laxiora fiunt, nec ea solū: verū & gingiue, & subinde occasioni sūt vt labentur & vacillēt dentes. Sed nō solū ligamēta, & gingiue possunt perfūdi his defluētib. viciosis succis, sed & dentes eos admittūt, sicut & alimētitiā materiā &

ab ea variè affici pro varia illius materię ratione, quia si acris fuerit, possunt erodi perforarique, si apti ad putredinem, inde & dentes computrescunt si fuliginosa nigrescunt siue talis fuerit ex natura siue comparauerit sibi eum colorem ex corruptione & putredine. Quamuis & alia ratione colorem immutare possint, atque erodi, nempe si reliquię aliq̄ ciborum comestorum remaneant inter vel circiter dentes interdum ibi putrescentes, malè eos afficiunt, qui eos vel erodunt, vel putrefaciunt, vel ibi exiccatę & quasi excoctę rophorum naturam induūt, & scabros turpesque reddunt dentes. Pręter hoc autem & similes affectus, altera etiam sua quadam peculiari ratione subiecti, quę *αιμαστα*, Gręcę dicuntur. apud Latinos verò non habet priuatum aliquod nomen, nisi quod stupor dentium dicitur, qui ortum habet ab acerbo vel austero aliquo succo, aut externo aut interno. externo, vt sunt succi acidorum vel acborum. interno autem, sicuti acidę pituitę & melancholici humoris, quę aut à capite deflexerint, aut à ventriculo vomitu fuerint reiecta. Quatenus ergo ad eos affectus quibus dentes corripuntur, & communes ferè omnibus esse possunt, hi aut omnes aut præcipui sunt. Pueri verò cum dentire incipiunt, multos

multo
ptoma
per

multos interdum dolores deterioraque sim-
ptomata anteaquam è gingiuis illi erumpant
perpeti solent, quamuis non equè om-
nes: alij enim alijs solent maio-
ra pati symptomata.

*Morte praeventus author ulterius in
praesenti Opere progressus non fuit.*

FINIS.

INDEX LIBRI TERTII ET

Quarti de Compositione Med.

Trincauelij locupletif-

simus.

A

B S C E S

sus Suppu-
rati curan-
di ratio. 291

Abstergentia partim ca-
lida partim frigida
sunt. 128

Aceti vsus in scirrhis. 355

Aceti in œdematis cura-
tione vsus. 335

Acetum vino magis desic-
cat. 630

Achores & Ceria que
medicamenta requi-
rant. 445

In Achoribus que victus
ratio conueniat. 449

Achorum curandi ratio.
441

Achorum et reliquorum
cutis capitis vitiorum
curandorū scopi. 450

Adeps leonis calidissima

351

Adeps vituli & vaccinæ
medulla eiusdem ferè
sunt facultatis. 363

Adeps ex anguilla assa
destillans ad auditum
lesum optima. 717

Adipes & medullæ quò
magis inueterascunt
eò & calidiores eua-
dunt & sicciore. 352

Adipes suppurandis in-
flammationibus uti-
les. 289

Adipum ex uarijs anima-
libus in calefaciendo
& digere quo gradus
& differentia. 352

Aegilops oculorum quid
640

Aegilopis curandi ratio
641

Aegyptiacum unguen-
tum

I N D E X.

- turb. 141
 Aegyptiaci unguenti in
 curandis sinibus usus
 180
 Aeruginis in ceratis ua-
 riandi ratio pro cor-
 porū diuersitate. 137
 Agglutinantia compo-
 sita mediocria. 36. 37.
 uehementia. 43
 Agglutinantia simplicia
 mediocria. 33. uehe-
 mentiora. 33. 34. 40
 Albuginis oculorum cu-
 randi ratio. 601
 Albugines in oculo quid
 602
 Album oui emplastica fa-
 cultatis. 252
 Album oui Auicennae a-
 stringit. 29
 Aloe supercrescentem in
 ulceribus carnem ex-
 licat. 197
 Alopetiae et ophiassis dif-
 ferentia. 408
 in Alopetijs cur initio ua-
 letiorib. utendū. 433.
 Aluum clementia in affecti-
 bus capitis insigniter
 reuellunt. 472
 Amara ferè omnia ali-
 quid deterforū habet.
 128
 Amaritudo semper in te-
 nui substantia à calo-
 re attenuata consistit
 128
 Andronis pastillorū com-
 positio. 156
 Aneurismatis cause. 250
 Antimonium et eius tem-
 peratura. 89
 Apertionis uasorum cau-
 se. 242
 Apophlegmatismorū u-
 sus. 537
 Aqua usus in neruorū ul-
 ceribus cauendus. 126
 Aquæ hordei ad sordes et
 ichores in ulcerib. et
 sinibus usus. 177
 Aranearum tela empla-
 stica facultatis. 258
 Aræ pueros et adole-
 scētes sæpius corripit
 432.

INDEX

<i>Arcarum vel tinæarum</i>	<i>doloribus afficitur</i> 71
<i>curandi ratio</i> 413	<i>nares</i> 686
<i>Aspreo palpebrarum</i>	<i>Aurium dolorum cause</i>
<i>quæ propriè dicatur</i>	688. 701
609	<i>Aurium dolorum cause</i>
<i>Astrictio crassæ & ter-</i>	<i>quibus notis discer-</i>
<i>renæ frigiditatis opus</i>	<i>nende</i> 702
128	<i>Aurium dolorosorum af-</i>
<i>Astrictio moderata uul-</i>	<i>fectuum curandi ra-</i>
<i>neribus utilis et neces-</i>	<i>tio</i> 690
<i>saria</i> 23. 24	<i>Aurium affectuum curan-</i>
<i>Attractionis cause calor</i>	<i>di ratio.</i> 686
& <i>dolor</i> 234. 235	<i>Aurium dolores pericu-</i>
<i>Atheromata quæ</i> 383	<i>losi & cur.</i> 696
<i>Auditus instrumenta sic</i>	<i>Aurium partes interio-</i>
<i>ciora quam odoratus</i>	<i>res exquisitori sensu</i>
663	<i>præditæ quam nariû</i>
<i>Auditus malè affecti cau-</i>	686
<i>sæ. 714. curatio. 716</i>	<i>Aurium ulcerum cause</i>
<i>Audiendi actio quottu-</i>	706
<i>pliciter ledatur.</i> 713	<i>Aurium ulceratarum cu-</i>
<i>Auicennæ de albi oui tem-</i>	<i>randarum ratio</i> 708
<i>peratura sententia.</i> 29	<i>Aurium ulcera præ reli-</i>
<i>Auicennæ de repulsione</i>	<i>quis particulis siccio-</i>
<i>buborum error.</i> 320	<i>ribus curanda</i> 708
<i>Aures quibus affectibus</i>	B
<i>obnoxie sunt</i> 667	<i>Balnea in conuulsione</i>
<i>Auris uehementioribus</i>	<i>apta</i> 559
	<i>Barba-</i>

I N D E X,

Barbarum maius Galeni
& eius descriptio. 52	Bubonum nomine Gal.
omnes glandularum
inflammationes cō-
plectitur. 310
Barbari emplastri descri-
ptiones. 51	C
Barbari minoris & sim-
plicioris descriptio &
examen. 56. & seq.	Cadmie uires. 100
Barbari emplastri sco-
pus uarius. 52. 53	Capitis cutis affectuus
curandi ratio, 406
Barbari emplastri exa-
men. 54. 55. & sequen.	Capitis cutis affectuum
enumeratio. 406
Basilicon magnum in ner-
uorum ulceribus com-
modum & in usu fre-
quenti. 228	in Capitis plaga acce-
pta quæ consideran-
da. 464
Basilici unguenti compo-
sitiones duæ. 51	Capitis affectus cum
materia curandi ra-
tio. 532
Bocia uel Bronchochile
quid. 385	Capitis plagæ curandæ
ratio. 457
Boli armeni facultates.
258	Capitis inflammationū
curandarum ratio.
488
Bubo tumor in inguine
proprie. 310	Capitis partium enume-
ratio 404. & seq.
Bubones qui Gallicæ luis
signa sint. 317	Calida tēperata abscessi-
bus suppuratis apta
287
Bubones qui mali & cur
310	Calidum suppurationi
promouendæ ido-
neum. 287
Bubonum & strumarum
discrimen. 381	

B b b

I N D E X

Calor natiuus semper concoquit, extraneus uerò corrumpit & putrefacit	267	Cancer quomodo gene- retur	370
Calor duplex in parte in flammata	266	Cancer initio non facile cognoscitur	370
Caloris natiui & extra- nei in inflammatione lucta	266	Canceri occulti non cu- randi	370
Caloris natiui officia	266	Canceri occulti qui nam sint Galeno	ib.
Caloris extranei & ad- uentitij effectus.	266	Canceri & elephantiasis differentia	380
Callus quæ medicament- ta requirat	188	Canceri nomen unde affe- ctui sit inditum	368
Callorum duplex cura- tionis ratio	187	Canceri curandi ratio	371
Caluitici causa	409. & 415	Canceri generationis in- itium a liene habet	369
Cancer quid	367	in cancro qualia medica- menta conueniant	373
Cancer uerus quando di- cendus	367	Canceri à scirrho diffe- rentia	367
Cancer sine ulcere uel occultus quis	368	Canceri inueterati non aggrediendi	375
Cancer ulceratus quan- do dicendus	368	Cancerorum ulcerato- rum uera curatio nõ speranda	377
Cancer in mulierum mammis frequentius oritur, & cur.	368 &	Carbunculus quis affe- ctus	

I N D E X.

Aus	323	neratio solius naturæ	
Carbunculi materia qua		est opus	75
lis	314	cataphora media est af-	
Carbunculi materia so-		fectio inter phreni-	
ras euocanda & qui-		tidem & lethargum	
bis	323	510	
Carbunculi generatio		catapotia quomodo ma-	
312		gis à capite & remo-	
Carbunculi pestilentes		tioribus partibus at-	
quales	313	trahant	536
Carbunculi malignitas		causæ procatartice mo-	
secundum Auicen-		uent internas causas	
nam ex colore cog-		529	
noscenda	322	caustica medicamenta	
in carbunculo neque re-		quæ propriè dicantur	208
pellentia neque sup-		ceratum ex Oesypo ad	
purantia Galeno pro-		durities emolliendas	
bari	328	351	
in carbunculo exquisito		cerati ex Oesypo descri-	
maturantia & sup-		ptiones	361
purantia uitanda .		Cerati diachylon compo-	
323. 324. 325		sitio	363
in carbunculo à repellen-		Venetis usitata	366
tibus abstinendum		Cerati diachylon facul-	
322		tates	368
carbunculorum modum		ceratum de mucilagini-	
uel differentiam esse		bis	364
duplicem	312	cerebri affectus prima-	
carnis in ulceribus ge-			

I N D E X.

<i>rij maxim. apituitosa ma- teria oriuntur.</i>	512	<i>ac cari unde orian- antur.</i>	525
<i>Ceria uel sauus capitis quid</i>	442	<i>Composita remedia ul- ceribus dysepuloticis & malignis apta.</i>	107
<i>Cephalica medicamenta quæ dicantur.</i>	475	<i>Conuulsio ex siccitate raro aut nunquam cu- ratur.</i>	559
<i>Cephalicorum medica- mentorum composi- tio.</i>	500	<i>Conuulsio in neruis uul- neratis maximetimen- da.</i>	216
<i>Ceruse facultates.</i>	89	<i>Conuulsionis à siccitate eadem curatio quæ & hectica.</i>	560
<i>Chalasticorum & male- cticorum differentia</i>	364	<i>Cõuulsionis curandæ ra- tio.</i>	550
<i>Charta nostra ueterum infirmior.</i>	453	<i>Conuulsionis remedia.</i>	559
<i>Cacitatis cause.</i>	714	<i>Conuulsionis & resolu- tionis differentia</i>	555
<i>Collirij Pacciani ex Ga- leno descriptio.</i>	625	<i>Corpora humana pluri- mum natura tempera- mento differunt.</i>	77.
<i>Collirij ex uino Pauli de scriptiones.</i>	624	<i>Crustæ in vlceribus ex vstione contractæ v- sus</i>	206
<i>Collirij Pauli Isothei ex uino descriptiones</i>	624		Cu-
<i>Collirij elisir Rhasis de- scriptio.</i>	599		
<i>Collirij crocei Leontini dicti compositio.</i>	626		
<i>Collirij ex thure Rhasis descriptio.</i>	597		
<i>Comata & cataphoræ</i>			

I N D E X.

Cucurbitulae quomodo
attrahant 241	niant. <i>ibidem</i>
Curatio inflammationis
circa finem eadē est,
quæ & scirrhi 602	Dentium stupor quis af
fectus 478
Cutis cur alijs partibus
imbecillior procrea-
ta 438	Dentiū stuporis causaib.
Deriuatio attractio est
in locum vicinum 239
D	Deriuatio fluxionum
quomodo fiat 93
Damasceni Emplastri
compositio 139	Deriuationis & reuul-
sionis differentia 239
Defensiui vnguenti com-
positio 69	Desillatio in cerebro e-
andem habet ratio-
nem quam in uentri-
culo alui profluuiū.
568.
Defluuij capillorū cau-
sa 410	Detergentium uaria ra-
tio 126. 128
Defluuij capillorum cu-
randi indicationes 410	Detergentium compositi-
torum enumeratio 112
Dentes non tantum per
per neruos & gingi-
uas, sed per propriam
eorum substantiam
sentire. 746	Detergentium omnium
tenuis substantia 128
Dentes quibus affectib.
sint expositi <i>ibidem</i>	Detergentium modera-
tissimorum simpli-
cium enumeratio 129
Dentium dolor quæ re-
quirat medicamen-
ta 734	valentiorum <i>ibid.</i>
Detergentium duplex
differentia 130
Dentibus malè affectis
quæ remedia conue-	

I N D E X.

Detergētium ordo mul- tiplex	129	test	11
Detersoria facultas à te- nuitate partium or- tum habet	115	Dolor bifariam sedari potest	619
Diachartæ descriptio	159	Dolor quādo indicet	693
Diachyli magni in fini- bus curandis vsus	155	Dolores à frigida causa orti minus periculosi	700
Diachyli in scirrhis effi- catia	363	Dolores uehementes cu- randi rationem im- mutant	276
Diachyli descriptio	364	E	
Diachyli magni compo- sitio	365	Ex <i>Ἐπιου</i> palpebrarū .i. euerfionis cause	609
Diachyli cum gummis descriptio	366	Elephātiſis cancer est vniuerſalis	380
Diapalma vnguent. ad ſinus curandos utile	185	Emplaſtica ad omnes o- culorum affectus con- ueniunt	592
<i>Διαμνηστος</i> sanguinis cause	251	Emplaſtica medicamen- ta quæ dicantur	252
Dichroos Medicam n- tum	680	Emplaſtrum Apoſtolo- rum Auicennæ	140
Digerentia ualidiora ſimplicia	358	Emplaſtrum Auicennæ ad vlcera dyſepuloti- ca aptū examinatur	116
Digerentia quando in fluxionibus adhibenda	273	Emplaſtri diachalcite- os facultates	284
Dolor ſine ſenſibili uni- onis ſolutione fieri po- teſt		Emplaſtri ex Lithargy- ro de-	

I N D E X

70 descriptiones tres	mationis differentia
48	294
Emplastri de Betonica	Erysipelatis curandi ra-
descriptio 562	tio 294
Emollientium duplex v-	Erysipelatis etymon
tendi modus 355	293
Emunctoria quæ in cor	Erysipelatis causæ 293
pore 309	Erysipelas in tumorum
Epilepsia sæpe in melâco	genere 300
liam transit 512	Erysipelatis curandi me-
Epilepsiæ causæ 512	thodus 292
Erosio vnde fiat 266	Erysipelatis periculosi
Errhorum vel caput	prognostica 297
purgiorum vsus 538	Scopi curandi erysipela-
Erysipelas morbus faci-	tis 301
lis & citra periculū	Erysipelata quomodo in
295	scirrhos aliquando trās-
Erysipelas calore & fer-	cant 347
uore longe magis quā	In erysipelate vtrum ve-
corpore uel copia	næ sectione poti⁹ vel
cruciat 300	purgatione vtendum
Erysipelas exquisitum	300
quid denotet 363	In erysipelate quousque
Erysipelatis & inflam-	refrigerandum 302
mationis variæ mix-	In erysipelate indicatio
tiones 295	refrigerationis vin-
Erysipelatis differentie	cit vacuationis indi-
variæ 298	dicationem 301
Erysipelatis & inflam-	Excrementum duplex vñ
	Bbb 4

I N D E X:

cerum omnium 67.	Fistula quid 169
☉ 122	Fistulas inueteratas cu- rare non est tutum 172
Excrementorum alui dif- ferentia 143	Flatuosorum tumorum curandorū ratio 136
Excrementorum in ulce- ribus copiosorum ra- tio 124	Fluoris sanguinis ex ul- ceratis nel uulneratis particulis causæ 238
Exiccatio omnibus tum- uulneribus tum ulce- ribus necessaria 23	Fluxio in ulceribus quo modo sistenda 92
Exiccatio in uulneribus curandis qualis esse de- beat 25	Fluxionis causa imbecil- litas 271
Exiccantium triplex or- do 25	In fluxione crassorum frigidiorum humo- rum impactorum non repellendum sed dige- rendum 276
Expulsio materie mor- bificæ à partibus no- bilioribus ad ignobi- liores bona : contra mala 723	Fluxiones curandi Me- thodus 272
Extremis morbis extre- ma remedia oppor- tuna 207	Fœtor putredinis comes 303
P	Formica ambulatiua A- rabibusque 147
Faciei affectus ulcero- sos curandi ratio 668	Frigidum uulnerib. mor- dax 226
Faciei affectus lichenosi seu impetiginosi quo modo curandi 659	Frigidum neruis præser- tim inimicum 229
	Furunculus ex sanguine crassio-

I N D E X.

crasiori oritur	311	de	317
Furunculi à phymate dif-		Gūmi iuniperi cōtra Pli-	
ferentia	311	nium usus	506
Furunculorum differen-		Gypsi facultates	253
rentiæ	650	H	
Furunculorum causa &		Hera compositio ad Scir-	
generatio	650	rhos	359
Furunculorum curatio		Herpes qualis affectus	293
652		Herpes quomodo gigna-	
Furunculorum circa fa-		tur	293
ciem & mentum or-		Herpetis causa	163
tus frequens.	650	Herpetū differentia	294
Furunculi tardius cre-		Historia monialis que	
scunt & suppuratur		plagam in capite ex	
quàm tubercula	311	casu acceperat	340
G		Historia pueri capite le-	
Galenī Medicamentum		si ex icū et curati	339
ex malis punicis ad po-		Historia patricij Veneti	
lypos	677	à vulnere in capite	
Gangræna quis affectus		premagno sanati	
145		480	
Gingiuarum dolor ut se-		Historia de puero cui	
dandus	733	craneum fractū ultra-	
Gingiuarū ulcera quomo-		q̄s membrana perso-	
do tractari debeāt.	738	rata sanato	461
Gāgræna quomodo fiat		Historia de verme in au-	
267		rem ingresso & affli-	
Glandulosarū partiū in		gente	719
flāmationes nō repellē		Humiditas mater putre-	
		Bbb	5

I N D E X

Ainis	149	Indicatio prima etiam
vulgaribus nota	18
Humiditas nisi cum ma-
teria fuerit coniun-
cta dolorem non faci-
cit	688	Indicatio naturam rei
indicat sequitur.	6
Hyperfarcoseos in vlce
ribus curandæ ratio	193	Indicationes in tubercu-
lis & anthracib.	316
Hyperfarcoseos ad em-
tio ad solum medicum
spectat	194	Indicationes fundamēta
primaria sunt metho-
di	232
Hypopium vel suggil-
latio quod	645	Indicationes et scopi in
stultentis tumoribus
à quib. sumantur	341
I		Indicationes uniuersam
medendi methodum
constituunt	17
I209 quid	67	Indicationes curandi in
de depromendæ	17
Iecur non ita à scirrhis
ut ab œdemate tu-
tum	332	Inflammatiō vulnerato
corpori plethorico
superuenire consue-
uit	36
Iecur cur non œdemate
corruptiatur	332	Inflammatiō dupliciter
feliciter potest termi-
nari	277
Ignis sacer unde dictus	293	Inflammatiō quomodo
in scirrhum aliquan-
do transcat	347
Imbecillitatis partis cau-
sa intemperies	233	In inflammatione indica-
tio vacationis vin-
cti	
Impetiginis causæ mate-
riales	391		
Indicatio à causa alias
omnes antecedit indi-
cationes	162		

I N D E X.

- cit refrigerationis in
 dicationem 301
 Inflammationes cur nō
 semper eodem modo
 terminentur 266
 Inflammationis causa 216
 Inflammationis tempo-
 ra ut distinguantur
 268
 Inflammationis in glan-
 dulosis partibus gene-
 rationis modi 309
 Inflammationum signa
 & symptomata 264
 Inflammationum curan-
 darum ratio 264
 Inflammationum curan-
 darum methodus in
 quibus consistat 487
 Inflammationum tempo-
 pora distinguendi tri-
 plex ratio 269
 Inflationis circa articu-
 los curandi ratio 343
 Inflationum ab oedema
 mate differentia 337
 Intemperatura s. quatu-
 or simplices & toti-
 dem compositæ 7
 Intemperaturarū disse-
 rentiæ 7
 Intemperies curationē
 ulceris impedit 449
 Ivis unguent. detergendi
 sordes & exiccandi
 vires habet 189
 Ivis unguenti compositio
 190
 Ivis Emplastrum 141
 Iugularium uenarū san-
 guinis profluvium
 citra uinculum solis
 medicamentis est re-
 stringendum 250

L

 Lactis muliebris in se-
 dantis aurium dolo-
 rib. vsus 699
 Leonis adeps in digeren-
 tendo & calefacien-
 do omnes alios supe-
 rat 351
 Λαροοδαλμὸς oculi affe-
 ctus 607
 Lepre materia qualis.
 388
 Lepre causæ 390

I N D E X

Lepra Græcorum et pso- re differentia 388	Masticatorium vsus & catalogus 542
Lethargus pituitosa in- flāmatio cerebri 510	Materia quæ in p ^o trās mutatur aliquo mo- do putrescit 288
Lienis officium 369	Materiam morbi nouisse ad curationem pluri- mum confert 443
Lippitudini medicamen- ta apta 593	Medicamentum Galeni optimum in neruorū vulneribus 220
Lite dictum emplastrum 298	Medicamentum ex plū- bo Rasis 598
Loca in homine quæ ue- teribus dicta 4	Medicamenta scirrhis emolliendis accommo- data 352
Lumbrici terrestres ner- uis vulneratis utilissi- mi 229	Medicamenta putrefa- cientia calida & hu- mida sunt. 203
M	Medicamenta simplicia refrigerātia et astrin- gentia 254
Macedonici Medicamen- tiusus 318	Medicamenta septica di- cta calefaciunt & sic- cant 203
Madarosis quid 611. & 639	Medicamenta neruis uul- neratis omnia cali- da imponenda 226
Malacticorum in Scir- rhis curādīs vsus 250	
Māna thuris magis quā thus astringit 257	
Mariscas sanare non tu- tum 172	
Masticatoria composita 544	
Masticatoriorum usus 537	

Medi-

I N D E X

- Medicamenta ad carbun bent 165
 culos idonea 328
 Medicamenta simplicia
 crustas inducentia 203
 Medicamenta simplicia
 ulceribus dyspepiloti
 cis apta. 100
 Medicamenta sordes
 in ulceribus detergen
 tia pro causarum di
 uersitate uaria esse de
 bent. 126
 Medicamenta ad carbun
 culum curandum a
 pta 321
 Medicamenta oedematis
 curandis apta 342
 Medicamenta ulceribus
 putridis accomoda
 ta 154
 Medicamenta simplicia
 fluxionem reprimen
 tia 94. 95
 Medicamenta ad erysi
 pelas curandum apta
 303
 Medicamenta uiribus
 morbum æquare de
 bent 165
 Medicamenta composita
 ad areas 425. & seq.
 Medicamenta ex charta
 combusta ueterum
 452
 Medicamenta simplicia
 areis accommodata
 421. & sequen.
 Medicamenta in cancro
 utilia 378. & sequen.
 Medicamenti ex charta
 combusta descriptio.
 158
 Medicamentorum scir
 rhis accommodato
 rum differentia tri
 plex 358
 Medicamentorum du
 plex iudicium à medi
 co faciendum 15
 Medicamentorum sim
 plicium cognitionem
 non tantum in gene
 re, sed etiam particu
 latim in medico re
 quirir Galenus 99
 Medicus nature mini
 nister. 21

I N D E X.

- M**edicus impediētia ag
glutinationem uul-
neris remouendo na-
turam iuuat 21
- M**edici in curandis uul-
neribus officium .
173
- M**elicerides dicti absces-
sus qui 383
- M**etallica omnia medica-
menta desiccant. 116
- M**etallica medicamenta
usta & lota morsum
omnem deponunt
374
- M**etallica post uersionem
lota leniora fiunt
679
- M**ethodum qui nouit;
ipse componere apta
medicamenta potest
107
- M**ethodum medendi qui
nouit, ubicunque a-
pta medicamenta cō-
ponere potest 679
- M**el rosaceum simplici
fortius detergit 133
- M**ellis cocti in sinibus
detergendis usus 183
- M**illepedarum oleum ad
aurium affectus 705
- M**orbus quid 5
- M**orborum tempora oc-
casiones remediorū
uariant 267
- M**ulsa ad sordes & icho-
res detergendos & ab-
luendos utilis 177
- M**ulsæ & uini mulsi sa-
cultates 672. & 710
- N
- N**ares triplici ratione la-
di possunt 662
- N**ariū affectus 663. 664
- N**arium temperaturæ sic-
cior quàm oculorum
663
- N**arium partes 663
- N**ariū triplex officium
662
- N**arium affectus curan-
di ratio 662
- N**atura in quibusdam si-
ne medici ope nihil
potest 19
- N**atura in curandis uul-
neribus & ulceribus
prima

I N D E X.

- prima & princeps. Oculorum affectib. quæ
 173 medicamenta conue-
 Neruis uulneratis accõ- niant 577. & seq.
 modata medicamenta Oculorum inflammatio
 218 quid peculiare habeat
 Neruo uulnerato quæ ui reliquis inflammatio
 sus ratio instituenda 216 nibus 576
 Neruorum affectus cu- Oculorum perturbatio
 randi ratio 550 nis curanderatio 601
 Neruorum plagas quæ œdema cachexiæ fami-
 pericula impendeat. 214 liare 332
 Neruorum contusorum œdema ubi max. conspi-
 curatio. 227. uulnera ci soleat 332
 torum curandi ratio œdema rarissime in ie ci-
 212 nore uel intra thora-
 Nodi Auicennæ quid. 383 cem oritur 332
 Nodorum triplex diffe- œdema in genere quid
 rentia 383 331
 O œdemata inueterata quo
 Obluionis causæ 516 modo curanda 336
 Obstructionis causæ in œdematis signa 333
 genere 703 œdematis curandi indica-
 Oculi compositio & cū tiones & scopi. 333
 cerebro sympathia œdematis à tumore flatu
 568 lento differentia. 337
 Oculorum macularum œdematis curatio 332
 curandarū ratio 600 Oleum uetus magis sic-
 Oculorum ulcera curan- cat & calescit recen-
 di ratio 585 ti 65

I N D E X

Oleum rosaceum in incrementis inflammationum utilis. 282 Oleum immaturum magis repellit & refrigerat: maturum magis digerit. 283 Olea cum inueterascunt calidiora sunt magis & digerunt 735 Olei Zanetini confectio 228 Olei ex Ben usus 704 Olei Lentiscini ad gingivarum & uicinarum partium dolores prestantia 735 Omphacij qualitates . 305 Ophthalmiæ curandera tio 572 Oris partium descriptio 729 Oris affectuum curandi indicationes 732 Oris appellatione quid intelligendum. 729 Oris affectus curandi ratio. 728	Oxymelitis in putredinoso ulcere usus 278 Ozena unde generetur 669 Ozenarum curatio que medicamenta requirant. ibid. Ozenæ unde dicantur 664 Ozenæ ulcera narium 664. Ozenæ & Polypij curandi ratio 666 P Palpebrarum affectus curandi ratio 607 Palpebrarum affectus uarij 609 615 Palpebrarū œdema 610 Palpebrarum usus 607 Palpebrarum affectuum tres differentie. 608 Palpebrarum ulcerationis cause 510 Palpebrarum aspreddinis curandi ratio 617 Palpebrarum affectus curandi ratio. 607 Palpitationis cause. 550

Paro-

Paroti
 flar
 Paroti
 quo
 ma
 722
 In paro
 attra
 ra
 In par
 pell
 In par
 cal
 cal
 Partes
 pa
 Partes
 ces
 Partes
 pe
 co
 Partit
 dis
 rit
 Paryg
 con
 Pastill
 ser

I N D E X

Parotides in genere inflammationum	721	Pastillorum ex Glau-
cio vsus	710
Parotidum curatio in
quo à reliquis inflam-
mationibus differat	722	Pauli de bubonum re-
pulsione reprehensio	320
In parotidibus materia
attrahenda ad exteriora	724	Perdicij vel parietarie
herbæ ad lichenas fa-
ciei vsus	660
In parotidibus non re-
pellendum	723	Phagedenæ cause	162
In parotidibus quæ ca-
cataplasmata & lo-
calia conueniant	725	Phagedenarum curatio	161
Partes corporis princi-
pales	402	Phenicini emplastri Ga-
leni descriptio	109
Partes corporis dupli-
ces	3	Phlegmone quid Græ-
cis significet	262
Partes vulnere diuise o-
pera natiui caloris
coalescunt	19	Phlegmones significatio
nes	262
Partium tenuitas in ca-
dis & frigidis repe-
ritur	128	Phrenitis inflammatio
est membranarum ca-
pitis, lethargus sub-
stantiæ cerebri	511
Parygri medicamenti
compositio	358	Phrenitidis & lethargi
differentiæ	510. &
511
Pastillorum Andronis de-
scriptio	356	Phrenitidis & lethargi
curatio initio similis,
deinde contraria	491
		In phrenitide aluum le-
ccc	

I N D E X

- nientia sint admodum
 mitia & refrigerantia
 483
- In phrenitide catapotia
 non probari 483
- Phthiriaseos remedia
 apta 439
- Phygethli à phymate
 differentia 312
- Phymata vel tubercula
 citò generatur & citò
 etiam suppurantur
 311
- Phymata uel tubercu-
 la unde oriantur
 311
- Phymatum à phygeth-
 lis differentia 312
- Pilorum generatio qua-
 lis 414
- Pituitæ differentia
 331
- Pityriasis & phthiriasis
 curandi ratio 435
- Pityriasis quomodo à
 phthiriasi differat
 436
- Pleuritidis tempora
 270
- Plumbum ustum siccat
 & digerit 88. 89
- Polypus narium quis
 affectus 665. &
 974
- Polypigenratio 665
- Polypi & ozene cu-
 randi ratio 666. &
 674
- Polypi curatio Galeni
 676
- Ad polypos curandos
 Galeni medicamen-
 tum 676
- Populini vnguenti con-
 fectio 496
- Pruritus in sene difficul-
 ter curatur 391
- Pruritus & scabiei cu-
 randi ratio 391
- Psudracia capitis que
 dicantur 442
- Psoaræ & lepræ cause
 390
- Pterygium in oculis
 quid 613
- Ptilosis quid 611. &
 639
- Puluis ruber præcipi-
 talus

I N D E X.

tatus Ioannis de Vico chirurgi 168. & 192 Pueri denticientes multa & graua patiuntur symptomata 748 Pulueres vulneribus inspergendi tenuissimi leuigari debent 41 Pulueris rubei incarnantis descriptiones uarie 43 & sequentibus Pulueris rubei Ioannis de Vico chirurgi compositio 192 Pulueris præcipitati uisus 678 Puris effluxus in sinibus quomodo procurandus 174. & 175 Puris generatio à calore natiua tantum non fit 287 Pus in inflammationibus quomodo generetur 267	Pus album, leue, æquale concoctionis signum 267 Putredinis in ulcere sub orientis causæ 146. 147 Putrefactio fit à calido & humido 202 Putrefactionis in nobis maxima causa prohibita difflatio & transpiratio 149 Q Questiones de nominibus prætermittendæ 403 R Remedia semper morbis accommodanda 670 Repellentia in inflammatione glandulorum partium non conuenire 320 Repellentia quando adhibenda in fluxionibus 273 Resolutio quot modis fiat 551. & sequentibus. Ccc 2

I N D E X.

- Resolutioni apta remedia 556
 In Resolutione an vena secanda 561
 Resolutionis & conuulsionis medendi methodus ferè eadem 560
 Resolutionis curandæ ratio 550. & 555
 Reuulsio fluxionum quomodo fiat 92
 Reuulsionis sanguinis rationes variae. 239. 240
 Reuulsionis modi uarij 239. & 240
 Reuulsionis & deriuationis differentia 239
 Ruptionis uasorum cause 233
- S
- Sanguis immodicè à uulneribus uel ulceribus profluens quomodo sistendus sit 31
 Sanguis in agglutinandis partibus disse-
- ctis glutinis officio fungitur 29
 Sanguinis ex uulnere fluentis sistendi ratio 29. 59. 60. 61.
 Sanguinis profluuium quas noxas & pericula afferat 322
 Sanguinis resudationis cause 682
 Sanguinis locus proprius uenæ & arteriæ 681
 Sanguinis è naribus fluentis sistendi ratio 683
 Sanguinis profusio quod symptoma 680
 Sanguinis qualibet excretio præter naturam excepta menstrua purgatione 681
 Sanguinis profluuij pro uaria causa uel occasione uaria quomodo sistendi ratio est 237

Sanguis

I N D E X.

- Sanguinis profluuij cau-
se. 233 & seq. 368
- Sanguinis profluuij ex
ulceribus uel uulne-
ribus sistendi ratio
237
- in sanguinis profluuij ua-
cuatio per uenam se-
ctam tutior quam
per medicamenta ua-
cuantia 240
- Sarcotica composita
79
- Sarcotica medicamenta
simplicia mediocria
78
- ualentiora ibid.
- Scabiei & pruritus cu-
randi ratio. 391. diffe-
rentia. 389 & 390
- Scirrhus alius à pituita,
alius à melancholico
succo oritur 346
- Scirrhus quomodo in
cancrum transeat
368
- Scirrhus quis tumor uo-
cetur 345
- Scirrhus canerosus quid
- Scirrhi in solidioribus
partibus quam in mol-
libus sepius euenire
solent 347
- Scirrhi exquisiti incur-
biles : non exquisiti
difficiliter curantur
347
- Scirrhi ex atrabile adna-
turam cancri acce-
dunt 352
- Scirrhi signa 346
- Scirrhi curabilis curan-
di ratio 345. et
348
- Scirrhi à pituita & me-
lancholia orti diffe-
rentia 346
- in Scirrhis quatenus in-
itio repellendum
349
- Scirrhorum materia
345
- Scirrhorum ab inflam-
matione differentia
346
- Scopus medici uulnera-
rij in curandis uulne

I N D E X.

ribus quis & quottu	ratio	186
plex	23	Sonitus in auribus causa
Septica medicamenta	219	
que	202	Sordes in ulceribus quo
Septica medicamentapu		modo detrabatur. 75. 76
trifacientia dicun-		Sordium deterfio & su.
tur improprie	202	peruacui humoris ex
Septicorum medicamen-		siccatio max. in fini-
torum simplicium e-		bus procuranda. 176
numeratio	204	Sordium in ulcerib. cau
Siccitas lima caloris	166	se
Siccitas dolorem conci-		114
tare non potest ma-		Spasmi in neruis causa
gnam	688	714
Sieff de thure Rhasis cō-		Sphacelus uel fideratio
positio	597	quid
Simplicia uulneribus cu-		145
randis apta	28	Sphaceli quomodo ge-
Simplicium cognitio ad		nerentur
cōpositionē necessa-		267
ria	16	Steatomata qua dicantur
Sinus quid	169	314
Sinus plerunque ex ab-		Steatomata in iecoriset-
scessibus oritur	170	iam substantia inue-
Sinuuum differentie	170	nit Trincauell. 384
Sinuuum cause	170	Sternutatoriorū usus 537
Sinuuum curandi ra-		Sternutatoriorum medi-
tio	171	camentorum enume
Sinuuum callosorum cu-		ratio 535. & seq.
		Struma quid, & ubi o-
		riri soleant 381
		Strumarū generatio 383
		Struma-

I N D E X.

Strumarum uel nodorū curatio 385	Terebinthinæ ueræ suc- cedanea 135
Strumarum & bubonū differentia 381	pro Terebinthina lari- cea resina uti possu- mus 135
Strumis qui potissimum obnoxij 382	Terebinthinæ uis deter- gens moderata 133
Suppurantia medicamē ta calorem humano similem habent 287	Tertij libri scopus 7
Symphyti mira uis in sa- nando carbunculo 327	Tetrapharmaci medica menti usus 319
Symptomata quando uim indicandi ha- bent 231	Therimæ digerentes & discutientes in Italia quæ 336
Symptomata quatenus symptomata nullam uim indicandi habent 681	Trachomatis oculorum differentiæ tres .608
Symptomata uehemen- tia in uulnerib. quæ 21.22	Transpiratio prohibita maximæ putrefactio- nis in nobis causa 149
Symptomata aliquando cause induunt ratio- nem 231	τρωμα Græcis quid si- gnificet, eiusq; ety- mon 14
Symptomata quomodo indigent 17	Tremoris cause 590
Symptomatum in inflam- matione causa 264 & 265 T	Triapharmacii emplastri Mesues descriptio. 84
τράχης oculorum quid 601	Triticum masticatum tu- bercula magis matu- rat quā contusum 604
	Tumores præter naturā pro diuersa materia Ccc 4

I N D E X.

diuersam exigunt cu
rationem	262	claudantur	244
Tumores præter natu-
ram in quo morbo-
rum genere	9	Vasorum apertionis cau-
se	233. &
Tumores uentosi inte-
rius aliquando quasi
fluctuant	338	242	
Tumores flatulenti in
quibus corporis par-
tibus excitentur	337	Vasorum ruptionis cau-
se	233
Tumoris flatuosi gene-
randi ratio	337	Venæ sectio in cancro u-
tilis	372
Tumorum flatuosorum
curandi ratio	337	Venarum ingularium
profluum sanguini-
solis Medicamen-
tis citra uinculum est
restringendum	250
Tumorum flatuosorum
pars affecta	337	Venarum et arteriarum
apertionis cause	681
Tumorum differentia
quomodo fiant	8	Vermium in auribus ge-
neratio & ortus	719
Tumorum præter natu-
ram cause	261	Vermium ex auribus e-
ductionis ratio	720
Tumorum præter natu-
ram generatio qua-
lis	261	Vermes aurium quibus
medicamentis nece-
ri possint	720
V		Vigiliarum cause	516
Varis callosis quæ medi-
camenta conueniant	656	Viridis simplicis empla-
stri compositio	138
Vasa aperta quomodo		Viridium emplastrorum
Galeni descriptiones	136. 138
		Vinum uetus nouo ma-
gis	

I N D E X.

gis siccatur	680	bus, deinde relaxan-	
vinum per se oculis &		tibus indigent	83
neruis ex Mesue sen-		Vlcera callosa duobus	
rentia nocet	216	bus modis fieri sole-	
Vini mulsi & mulsæ fa-		re	187
cultates	710	Vlcera ostracosa quo-	
Vitrorum conficiendo-		modo fiant	186
rum materia	208	Vlcera omnia exsicca-	
Vlcus sordidum	69	tione imprimis cu-	
malignum	&	rantur	174
Cacoeihe	ibid.	Vlceris & uulneris diffe-	
Corrosiuum	71	rentia	14
serpens	ibid.	Vlceris dysepulotici cu-	
fluxioni obnoxium	72	ratio	91
δυσεπούλωτορ, i. e.		Vlceris simplicis curan-	
grè cicatricem admit-		diratio	66
tens	72	Vlceris concaui curandi	
cavernosum	&c.	ratio	74
ibidem.		Vlceris putridi scopus	
Vlcus cum uulnere Gale		primus	151
nus quandoque con-		in ulceribus omne contu-	
fundere uidetur	14	sum putrescit necessa-	
Vlcus exiccationem &		rio	469
quandam deterfio-		Vlceribus dysepuloticis	
nem desiderat	476	& malignis nihil per	
Vlcera omnia exsicca-		inde aduersarium si-	
tione & deterfione		cut olea & mollien-	
curanda	708	tia	108
Vlcera initio repellenti-		Vlcerum qua differen-	

I N D E X

- tie 65. & sequentib.* *Vlcus sordidum quò red*
Vlcerum erodentium cu *datur* *ibidem.*
ratio *161* *Vlceris symptomata cù*
Vlcerum putrescentium *excreuerint induunt*
differentie *144* *naturam causarum*
Vlcerù sordidorù curan *69*
di ratio *122* *Vlceris symptomata quã*
Vlcera quæ in presenti *do vlcerum differen-*
tractatu dicantur 65 *tias constituunt ibid.*
Vlcera munda curandi *Vlceris symptomata quã*
ratio eadem omnino *do indicationem ha-*
est cum ea qua curan *bent propriam ibid.*
tur vulnera *ibid.* *Vlceris symptomata à*
In vulneribus curandis *natura vlceris alie-*
non vna est natura ra *na quæ* *ibid.*
tio *65* *Vnguentum nigrum A-*
Vlceris prima diuisio 66 *uicennæ* *86*
Vlcus quid propriè & *Vnguenti aurei Mesue*
per se sit *ibid.* *descriptio* *80*
Vlcerum differentia ab *Vnguenti Apostolorum*
ipsorum sympto- *descriptio* *189*
matis distinguendæ *Vnguenti Aegyptiaci cõ*
67 *positio* *160*
Vlcerum differentia à *Vnguenti de G. Elemi de*
symptomatis sum- *scriptiones* *504. et*
ptæ *67* *505*
In vlceribus semper icho *Vnguenti de Periclyme-*
rosus excrementum *no uel matrisylua de-*
congeritur *68* *scriptio* *501*
Vnguen-

I N D E X.

Vnguenti populcon de- scriptio et facultates 496	dum etiam idiotis no- tum, sed quibus id sit efficiendum artifici- tantum ibidem
Vnguenti ex plumbo cõ positio 88	Vulnera simpliciora quæ 19
Vnguenti resinati descri- ptio 79	Vulnera simpliciora cõ- glutinandi ratio 19. 20
Urina cruda extreme 142. concocta quæ, t- bidem.	Vulneris agglutinatio solius nature opus 20
Urinarum differentia in egris 143	In uulnere agglutinan- do quomodo medicus naturam iuuet 21
Uritatis soluta variæ ap- pellationes 12. 13	In uulnere agglutinan- do symptoma maxi- mum sanguinis pro- fluum 21
Uritatis soluta variæ cu- randi rationis cause 12	Vulnera maiora & pro- fundiora sanguinis profluum ut pluri- mum sequitur 22
Uritatis soluta differen- tia 10	Zætimi olei cõfectio 228
Vulnus affectus simpli- cior ulcere 14	Zacharum digerentis fa- cultatis 604
Vulnera simpliciora quæ dicantur 22	Zachari candi Rosati in oculorum maculis v- sus 604
In uulnere recenti quæ prima sit indicatio cu- randi 18	
Vulnus esse agglutinan-	

F I N I S.

INTER RELEGENDVM
errata animaduersa sic
còrrigito.

- Pag. 491. lin. 3. lege, de phrenitide.
604. lin. vlt. mandendum.
608. lin. 1. occaluerit.
680. lin. 3. Conficiatur.

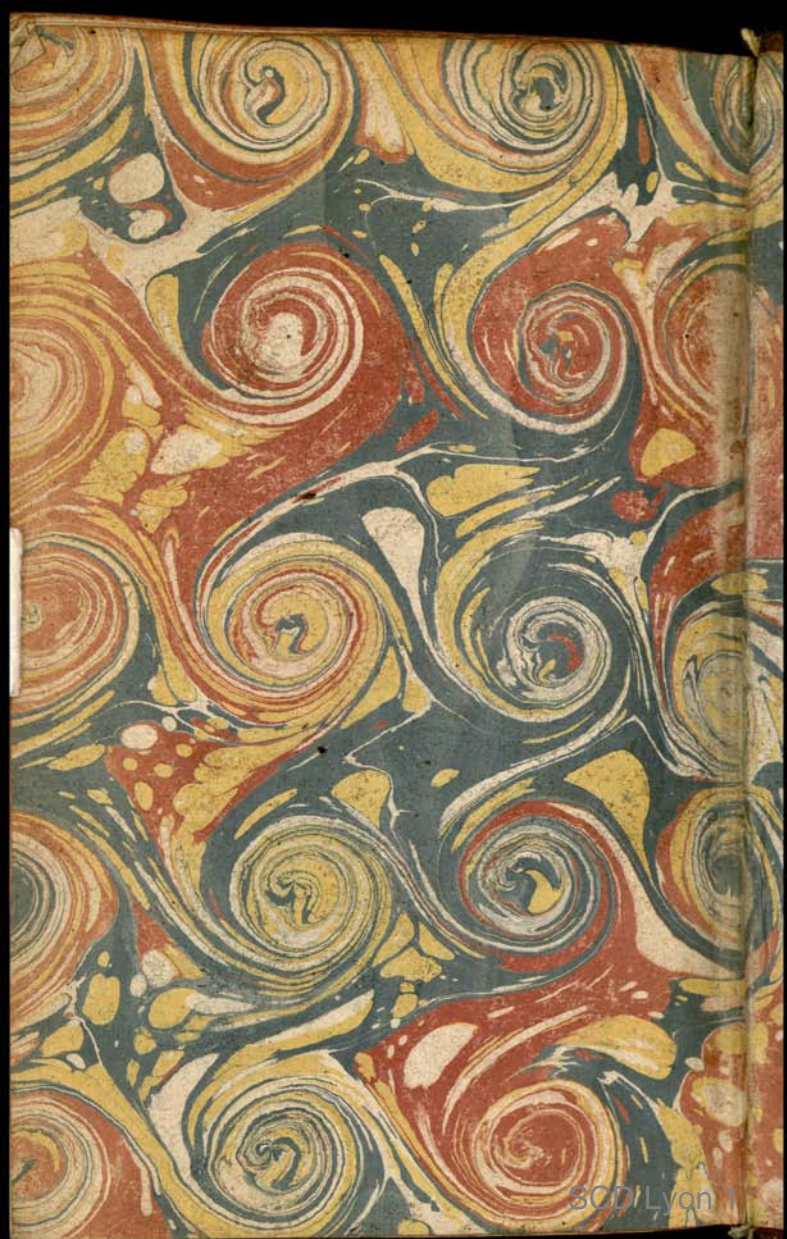
ENDVM
erfa sic

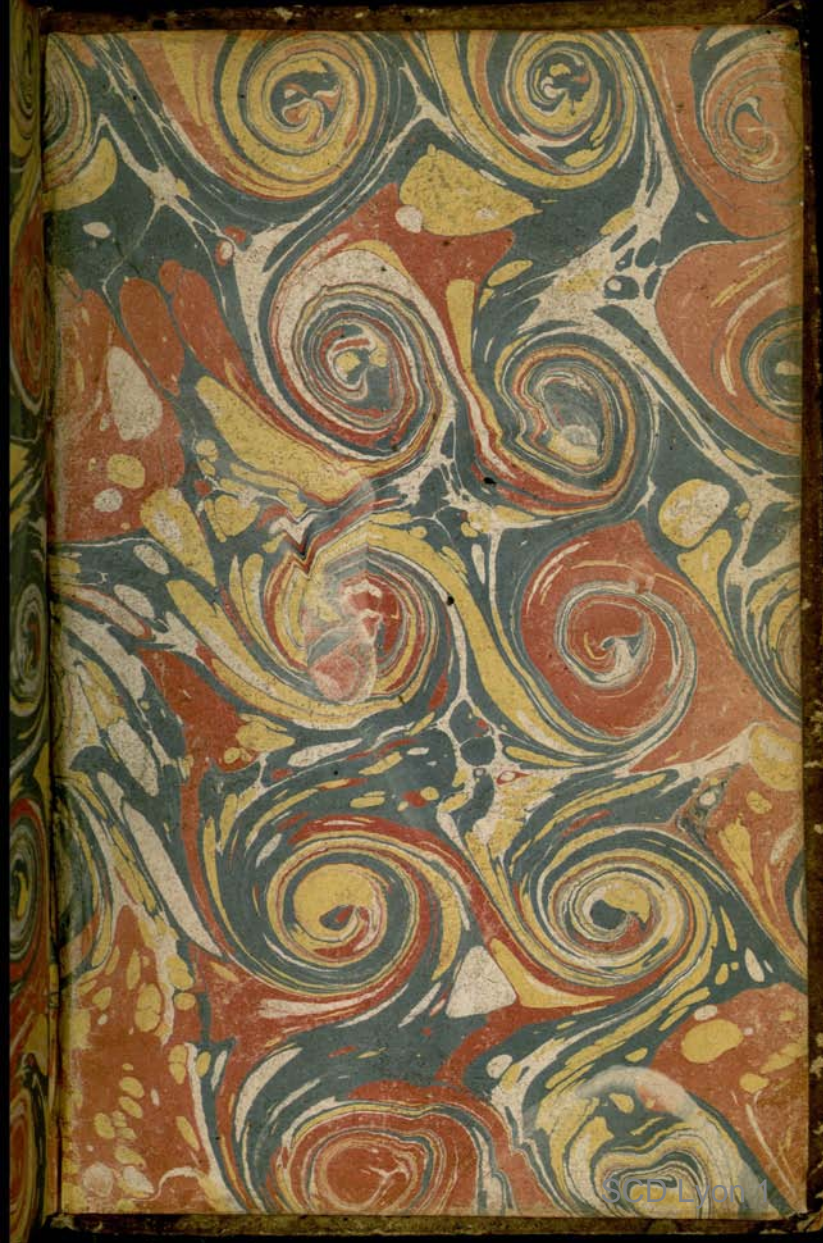
breuitate
lam.

BASILEÆ EX OFFICI-
na Petri Pernæ, Anno recupe-
ratæ Salutis humanæ
M. D. LXXI.

OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY
WASHINGTON, D. C.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is written in dark ink on aged, yellowish-brown paper. The script is dense and fills most of the page. The text is written in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is written in dark ink on aged, yellowish-brown paper. The script is dense and fills most of the page. The text is written in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is written in dark ink on aged, yellowish-brown paper. The script is dense and fills most of the page.